

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 15. ledna 1928.

Číslo 1.

J. Krlín:

ČESKÝ KATOLICISM.

Vstupujeme do desátého roku života svého samostatného státu. Deset let jest dobou pro historii velice krátkou, ale ne tak pro člověka. Historie jest zvyklá přezíratí staletí, a člověk počítá dny. Klade je k sobě, a rozpomíná se, co mu přinesly dobrého a co špatného a bolestného. A když přehlédně svůj život za období deseti let, bude se mu zdáti, že ušel daleký kus cesty a že ta cesta má mnoho etap, mnoho zataček, mnoho míst srázných a neschůdných. Jestliže pojímá vážně život, bude s bázní pohlížeti do budoucna.

Náš stát v deseti letech prošel též určitou cestou vývoje. Nechci zkoumati všechny složky, z nichž se ten vývoj skládá, chci si všimnouti jedné složky v jeho životě, složky po mém názoru nejdůležitější, složky náboženské. Náboženství zakládá nový život všude, kamkoliv vniká, a jest jeho výsadou, ukazující na vyšší původ, že přeměňuje, přetvořuje člověka, obracejíc se k celému člověku a odpovídajíc na všechny jeho otázky. Myslím přirozeně náboženství křesťanské a v první řadě katolicismus, jenž jistě má depositum fidei, víry pravé a božské.

Náboženský život český na počátku naší samostatnosti byl rozbit. Toto rozbití nebylo výsledkem dne nebo krátké doby; bylo dlouho připravováno a bylo všeobecné. Většina českých lidí nežila uvědoměným vnitřním životem náboženským, a jak ukázala skutečnost, nežila jím ani řada kněžstva. Bylo to prostě proto, že intelektuálně již dlouho český katolicismus téměř nic netvořil. Ale nicméně zbylo v určité části národa vědomí příslušnosti k veliké společnosti, k organismu, jímž jest Církev, a toto vědomí se projevilo v dobách náporu proti Bohu nadšením mladých. Ovšem nadšení mohlo vydržeti jako nadšení každé jen krátkou dobu, a pak se vy-

OBSAH:

- J. Krlín: Český katolicismus.
K reformě učitelských ústavů.
A. Novák: Tradice svatováclavská a husitská v legiích i v národě.
J. Boura: Spojení stran čsl. lidové a Hlinkovy?
Ant. Novák: Delegátština.
Co život dal.
Studentská hlídka.
Věda, literatura, umění.

čerpalo. Tělo, ve kterém háralo a projevovalo se, po jeho utracení bylo velice slabé, a není nikterak podivné, že organisace, jež byly nejčilejší a nadšené v boji o pravdu v národě, zeslábly nejvíce a po boji u nich nastávala jakási ochablost a nemohoucnost, jež bývá nazývána krisí. Bylo lze pozorovati tu krisi v řadách katolického studentstva a v řadách mládeže. Kdyby byla pochopena těmi, kteří měli řídití a vésti a dávatí cesty českému katolicismu, ta krise mohla býti lehce odstraněna. Ovšem, nestalo se tak; stal se spíše opak. Tak nebylo možno pomýšleti pro určitou dobu na výboj, ježto všechny síly vyčerpávala nezbytnost tvoření nového života a nové orientace.

Nepřítel, který se stavěl proti českému katolicismu od prvních hodin státní samostatnosti, byl tak nemohoucí a ubohý, i když podporován státní mocí, že zápas proti němu nevyžadoval velikého napětí. Byl mělký a žvanivý, a natropil-li přesto mnoho škod v národě, pak jen proto, že odpor, jež proti němu kladli katolíci, byl velice slabý. Neměli jsme té síly tisku a pramálo jsme

se starali, aby to málo, jež jsme měli, stálo na výši doby. Byli jsme v defensivě a sotva jsme stačili odrážeti útoky, jež byly podnikány s několika stran. Zkrátka, na českém katolicismu se zle mstila minulost za to, že nad ni nevynikl a že jí nedal směrnic. Ovšem bylo i velikou chybou rozdělení, jež se prohlubovalo a jež vždy škodí.

Bylo by lze mnoho říci o době, kterou jsme prožívali po válce, a aniž jsme pesimisty, bylo by třeba dělati závěry, jež by neutěšovaly. Ale mám jiný úmysl: Chci napovědět, čeho jest schopen a musí býti schopen český katolicism pro budoucno, a jak chce osvoboditi, a jak může osvoboditi národ ve smyslu duchovním. Neboť toho osvobození neprovede nikdy církev československá a neprovede ho nikdy ani protestantismus. To osvobození může se státi toliko pravdou a činnost je připravující musí býti tak úplná, tak soustavná a tak upřímná, aby pronikala duše a srdce celého člověka.

Všimneme-li si současného života, pozorujeme prohloubení na několika stranách. Opomím zatím Katolickou akci, jež ještě neukázala své tvárnosti a jež bude moci býti hodnocena, až po slovech nastoupí skutky. Ale jsou zde jiná fakta, jež jsou radostnější a jež možno bráti jako nápoděť aspoň na otázku, či na otázky, jež jsme si položili.

Jest radostným zjevem, že na několika stranách současně se rodí díla, jež se nechtějí spokojiti a nespokojují se působením na cit, ale hledí zasáhnouti rozum člověka. Přetvoření společnosti není možným bez přetvoření jejích náhledů. Život lidský jest závislý na myšlence naprosto a v prvé řadě musí býti na místo bludné myšlenky vsazena v nitro člověka myšlenka pravdy. Jest třeba, aby člověk v děl, dříve než koná. Aby člověk věděl, dříve než miluje. Mezi věděním a láskou jest důvěrné přátelství, na to nesmíme nikdy zapomínati. Věděním, inteligencí je sílena vůle, to chci, kterému připadá v životě lidském tak význačná úloha.

Nuže, činnost několika skupin v českém katolickém hnutí, hledí vésti ke hlubinám, neutkvívá na povrchu. První z nich jest dílo, jež vydává Kuncířovo nakladatelství a Sestry Neposkvrněného Početí v Přerově. Kdežto druhé přihlížejí občas ku pracím, jež silně působí na cit, řada, dosti početná řada děl, vydaných Kuncířem, má za cíl učiti, ukazovati, jak přisnou, ale i jak krásnou jest pravda. Týž cíl sleduje i Matice Cyrilo-Methodějská v Olomouci, jež v poslední době vykazuje zvýšenou činnost a jež vydala ně-

kolik děl, za něž musíme býti vděčni. Těmito díly český katolicism dokazuje, že výtka sterilnosti, jež bývá často opakována, visí poněkud ve vzduchu, a zároveň jimi proniká k duchu intelligence. Dnes ostatně — a bývalý »Život« má o to též jakousi zásluhu — nehledí se na katolicism jako protidobový a nevyhovující modernímu člověku. To opakuje nanejvýše bezduchá v každém smyslu »Volná myšlenka«, ale vážnější odpůrci hledí na projevy katolicismu vážněji a všimají si jich dosti kriticky. A není to katolicismus politický, jak by se leckdo domníval; opak jest pravdou.

Velikou nadějí do budoucna jest vnitřní obroda řeholních řádů a jejich mohutnění. O tom mohutnění bylo by možno mnoho napsati. Zatím co na jedné straně jest pozorovati strach před obětí, strach z přísného života, na druhé straně vidíme, jak v rádech a kongregacích, a to ne v těch uvolněnějších, které vymírají, přibývá mladých jinochů, toužících po kněžském povolání a žijících přísným životem. Reforma, která jest ukládána podle cizích vzorů, jest mladými vítána a radostně přijímána. Lze to tvrditi o dominikánech i o františkánech, kteří chápou své povolání a své poslání s vědomou a radostnou zodpovědností a kteří hoří láskou k nesmrtelným duším.

Jest ke cti představených některých našich řádů a kongregací, že pochopili dobu a že hleděli a hledí užití nejlepších léků na vyléčení jejích neduhů. Že hledí, aby dorost, jemuž budou jednou svěřeny nesmrtelné duše, byl vyzbrojen co nejsvědomitěji a aby měl inteligenci co největší a nejpevnější. Že posílají nadané bohoslovce na studia do ciziny, kde mají i možnost zahlédnouti nový a působivý způsob pastorače. Výsledky jest již viděti na několika stranách. Některých si blíže povšimnu.

My jsme měli u nás vždycky veliký nedostatek časopisů, jež by přihlížely ku prohlubování vnitřního života. A měli-li jsme je, byly slabé, povídavé, moralisující, a ne učící. Dnes však zahlédáme cosi jiného: Vezměme si a pročítejme »Pax«, vydávaný benedikt. mnichy emauzskými v Praze a »Na hlubinu«, vydávanou dominikány olomouckými. Jaké to nesmírné bohatství září z nich s každé stránky. Kolik krásných vzorů jest stavěno čtenářům před oči, a to způsobem, jenž vábí a uchvacuje. Duše jest uváděna v hlubiny propastí, v hlubiny tajemství, a vidí, jaká síla ji zachvacuje a proniká z těch hlubin. A jest příznačno, že tyto časopisy, jež se nespokojují prostředností, jež jsou přísné a nekompromisní, nabývají stále většího počtu čtenářů mezi laickou

inteligencí, mezi bohoslovci a mezi mladším kněžstvem.

Zkrátka není třeba poddávati se pesimismu, i když jest na všech stranách tak veliké množství nepřátel, a často nepřátel tak mocných. Zdá se, že i v řadách české inteligence se rozšiřuje touha po hlubším životě vnitřním a že mnohým se objevuje světlo, před nímž tak dlouho prchali a skrývali se. Ovšem jest nezbytno, abychom vybudovali ve svém středu jakési majáky, jež by vrhaly světlo daleko široko, a jež by ukazovaly bloudícím a topícím se, kde jest záchrana. Jest nezbytno, aby díla, jež tvoří katolíci, byla takovými majáky, jež mají hojnost světla. Aby jimi byly všechny instituce katolické, všechny spolky katolické, všechny časopisy a knihy katolické, všechno katolický tisk. Je to nutné, chceme-li zvíťaziti v těžkém zápasu o duše nesmrtelné, o zápasu, v němž jest v sázce i vlast.

K REFORMĚ UČITELSKÝCH ÚSTAVŮ.

Pan ministr Hodža ohlásil před vánočními návrhy několika nových zákonů školských. Některé z nich budou míti na národní školu vliv skutečně blahodárný. Přispějí mnoho ke zkonsolidování a uklidnění rozvířeného života národních škol. Škoda, že nelze to říci o všech ohlášených návrzích.

Jeden z nich bude míti pro školy vážné následky. Je to zákon o reformě učitelského vzdělání. Dosud se učitelstvo vzdělávalo na čtyřtřídních učitelských ústavech státních neb soukromých. Ústavy ty byly rovnocenné středním školám, neboť ke vstupu do nich požadovalo se čtyřleté vzdělání na měšťanské nebo střední škole a přijímací zkouška s dobrým prospěchem vykonaná.

Po převratě vzpomnělo si několik vůdců t. zv. pokrokového učitelstva a žádali pro učitelstvo vzdělání vysokoškolské. Účel tohoto požadavku byl dvojitý: vymoci pro učitele plat vysokoškolský tehdejší skupiny A a zničení učitelské ústavy.

Jak by to s naší republikou dopadalo finančně, kdyby jí přibylo nových čtyřicet tisíc zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním, mohl by nám pověděti odborný referent z ministerstva. Kolik nových desítek, ba set milionů Kč by to stálo, těžko si jako nezasvěcenci můžeme představit. Kde by se našla úhrada pro tyto sumy, to ví Bůh.

Je nám třeba v takové Lhotě akademicky vzdělaného učitele? Prospěje nám tam něčím ta-

V dnešní době svítá na celém světě. Mluví se o renaissanci náboženské ve smyslu katolickém. Ale všude tam, kde jest onu restauraci pozorovati, vidíme i jedno, co ji způsobovalo: katolíci, kteří byli v menšině, intensivně pracovali, vedeni biskupy, chápajícími dobu, hluboce inteligentními a nadšenými. Proto také jednání a instituce katolíků německých nejsou a nebyly prostředními, a proto též německý katolicismus je tak vlivný. Opakuji, co již jsem zde jednou řekl: Nebud'me pod dobou, chceme-li jí získati. Někdy jsme neměli tolik možností, jako jich máme dnes, a sotva bylo kdy více u nás třeba tolik velikých činů a tolik velikého slova pravdy jako dnes.

Z toho desítiletí, které jsme prožili, můžeme se leccemus naučiti a učiniti si zároveň závěry pro svou práci do budoucna.

kový učitel svým vzděláním? Kdo žil na vesnici, uvažuj! Nemám v úmyslu mentorovati nějaký stav, ale je jisto, že akademicky vzdělaní občané vzdálí se lidovým vrstvám. Stanou se uzavřenými vědci nebo hrdými, zkostnatělými byrokraty. Pro zájmy prostého lidu nemají zájmu. Je jisto, že prostý člověk vidí raději učitele nynějšího, jenž myšlenkově jest mu bližší než příští poloprofesor. Toho se bude báti požádat o radu, ano i oslovit. To bude vědec, jenž bude znáti celé stati o nejnepatrnějších cizokrajných rostlinkách, ale v praxi nepozná vstavače. Bude znáti anatomii zvířecího těla do nejmenších podrobností, ale nepozná, je-li to zvířátko kráva či býček. Bude znáti všechny možné tropické nemoci, ale nedovede poraditi lék dítěti, nemocnému horečkou. Bude znáti řešení rovnic vyššího stupně, ale nedovede vypracovati účetní uzávěrku obce, o niž ho starosta požádá. Bude znáti všechny možné pedagogické testy, dovede napsati do pedagogického listu článek o jednoduché pravdě, kterou možno pověděti deseti prostými slovy. On však napíše tam dvanáct set slov, ze kterých devět set bude cizích a nesrozumitelných. Zato nepozná, že dítě strachem neumí, že ve třetí třídě nemají děti pochopení pro algebru. Dovede vypočítati trigonometricky obsahy komolých klenců, ale nepoví sedlákovi, kolik veze na voze písku.

Takové bude vzdělání učitelstva. Co mají učitelé z toho, že se učili v logice šestnácti modů? Použili již někdy v praxi figury III. modu

felapton nebo úsudku lemmatického? Nebo mocenství iontů?

Nepotřebujeme učitele, suchého vědce, nabiflovaného spoustami vědomostí, jichž nepotřebuje a jež již dávno zapomněl. Najděte si na shromáždění učitelů nějakou otázku — podrobnost, »chytačku« z některého předmětu a dejte ji plenu k zodpovězení! Kolik těch, kteří chtějí dnes vysokoškolské vzdělání, vám ji zodpoví?

Nevěřím tomu, že učitelé chtějí vysokoškolské vzdělání. To chtějí přemrštění vůdcové učitelstva. Ti, kteří jsou vinni všemi boji učitelstva s občanstvem. Ti, kteří píší do »Českého učitele«, »Školy měšťanské« atd. články, v nichž stakráte a stále znovu skloňují podstatná jména: Hus, Chelčický, Komenský, Palacký, Havlíček, Masaryk bez ladu a skladu a zase znovu: Husovi atd., s Husem atd., nebo tam píší nesmyslné články pedagogické, v nichž jest 95% cizích, nerosozumitelných slov.

Nesouhlasím s hlasy mnohých katolíků, že pokrokové učitelstvo jest veskrze špatné. Žiji s takovými učiteli a vidím, že jsou jen svedeni vůdci. Takovými vůdci, kteří ještě před převratem neznamenalí ničeho. Uchytili se v popřevratové konjunktře a udělali kariéru. Ptejte se jich, čím byli před převratem! Tehdy byli ještě římskými katolíky a byli za dobře se všemi faráři a vikáři svého okrsku. Po převratu se stali volno-myšlenkáři — a nyní, když příznivé období nevěrectví přešlo, honem přecházejí do tak zvaných církví národních.*)

Ten prostý učitel, kterého takřka násilím vytáhli z církve, ten se stydí přiznati k chybě a zůstává v nevěře dále, ačkoli vnitřně nesouhlasí. Ale přejdou roky, učitelstvo si najde samo své poctivé vůdce. Pak nastane doba klidu ve škole a učitel i kněz budou zase přáteli. Nad českou školou sklene se duha míru. Bude pak pokoj lidem dobré vůle.

Ministerstvo školství bylo od převratu v ruce socialistů, lidí, kteří školství nerozuměli. Od kladiva a hoblíku, ba spíše ze socialistického sekretariátu, od žurnalistiky dostali se přímo do ministerstva školství. Není divu, že tito lidé poslouchali rad učitelských vůdců a zašli do výstředností.

Není divu, že se staly mnohé, těžké chyby. Jenom namátkou uvádím některé: Zkrácení vyučovací doby loňského roku, jež způsobilo ve školách zmatek, od něhož bylo letos upuštěno.

*) Na českých školách občanských v Čechách bylo 43.5% katolických učitelů, 4.8% československých, 10.7% československých a 40.8% bez vyznání.

Zavedení občanské nauky a výchovy, o nichž byly popsány stohy papíru. Učitelé nevědí dodnes, jak tomu prapodivnému předmětu mají učit. Stal se postrachem učitelstva, jež by se ho rádo zbavilo, nebýti teroru vůdců. Tělesná výchova v zimě, kde v zaprášených třídách maří se zdraví dětí tělocvikem. Moderní kreslení, jež vynalezl někdo, kdo neuměl kreslit a chtěl býti kreslířem uznáván. Podívejte se někde, jak se nyní »moderně« kreslí, a uchvátí vás hrůza. Podívejte se do moderních časopisů kreslířů! Již na obálce uvidíte ozdobu, za kterou by se styděl záček z první třídy. A nahota, samá nahota!

Ministr občanské koalice musí podle rady skutečných odborníků všechny tyto výstřednosti odstraniti. Nové, těžké chyby se již dělati nesmějí. Vzdělání učitelstva musí býti všeobecné, třebaže mu rádi pánové z ústředí učitelských spolků říkají — povrchní.

Co je to, to povrchní vzdělání? Učitel nebude věděti, kterých deset druhů bacilů může vniknouti do otevřené rány, ale dovede tuto ránu desinfikovati a obvázati. Nedovede třeba pověděti, do které skupiny, do kterého podřádu možno zařaditi třezalku. Ale dovede ji poznati a pověděti, jakou má léčivou moc. Za žádnou cenu nám nepoví, jaké jsou zvláštnosti dýchacího ústrojí rounatce chvostnatého, ale poví nám, co jest příčinou nádorů na kořenech zelí a jakou učiniti nápravu.

Mohl bych ještě pokračovati, ale každý nezaujatý učitel nám dovede pověděti, co uměl a nepotřeboval, a čeho potřeboval a neuměl, když vstoupil do školní praxe. Tak znal podrobně celý český dějepis a velkou část dějin cizích zemí. Ale nevěděl, ve kterém školním roce má učiti o synech Svatoplukových, kdy o následcích třicetileté války, kdy o starém kroji českém. Měl vyšší matematiku v malíčku, ale nevěděl, kdy učiti do sta, jak učiti násobilce. Staly se případy, že učitel učil ve IV. třídě obecné školy algebře, když děti neuměly násobilku! Ovládal skvěle staročestinu, ale nevěděl, jak učiti o podstatném jménu, aby tomu děti rozuměly.

To jsou výsledky vědecké přípravy učitelstva. Dáme-li učitelstvu vzdělání vysokoškolské, stanou se obecné školy hotovými universitami. Víme, jak se již dříve dělaly praktické a metodické zkoušky způsobilosti. To byly hotové státnice, ale pro školu národní, bohužel, bez významu. Učitelstvo potřebuje vzdělání praktického. Učitel musí se státi netoliko druhým, laskavým, ale také přísným otcem dítěte, musí se státi rádcem a vůdcem lidu. Toho nedosáhne na škole

střední a vysoké! Musí mezi lidem žít, mezi lidem ve venkovských městech, ba i na vesnicích býti k úřadu učitelstvému vychován. Velkoměsto mu neprospěje, třeba je zváno pramenem kultury. Je také pramenem zkázy, a duše příštího učitele musí býti této ušetřena. Kandidát učitelství nemusí být u pramene kultury, aby poznal život v barech, nahé girls v revuích, pusté pitky na periferii, nestydaté filmy. On potřebuje znáti život rolníka na vsi, maloživnostníka v maloměstě. Pryč od zkaženého velkoměsta!

Uskutečnění vysokoškolského vzdělání učitelstva bylo by činem vysoce protisociálním. Mohl by si venkovský rolník, maloživnostník, dělník dovoliti, aby se jeho nadané dítě stalo učitelem? Nynější čtyřleté studium přece takový chudý tatík vydržel, ač se třeba velice finančně zakrvácel. Vydrží nyní studium osmileté na škole střední a dvouleté vysoké? Učitelství bude přístupné jenom dětem velkoměstským, třeba slabých vloh, třeba rázu »Pepi«. Jak takový velkoměšťák bude žít s lidem venkovským, jsem zvědav. Velkoměšťák velkoměstu, dítě přírody — venkovu!

Lidová strana jediná nesouhlasí s vysokoškolským vzděláním učitelstva. Všemi silami se zasadí o zachování nynějšího stavu. Učitelské ústavy nutno ze základu reformovati. Vzdělání učitelstva podle našeho plánu představují si takto: Nadaní žáci měšťanské školy absolvují čtvrtou třídu měšťanských škol, kde se učivo třech ročníků zopakuje, scelí a doplní. Potom chovanec bude přijat do učitelského ústavu, které zůstane pokud možno ve venkovských městech. Učitelské ústavy budou míti pět ročníků. Učiti se bude jen to, čeho budoucí učitelé budou skutečně potřebovati, takže v mnohých předmětech chovanec vyrovná, ba předčí středoškolské vzdělání, v jiných, poněvadž jich nepotřebuje, této úrovně nedosáhne. K hudbě musí býti brán v re-

formovaných učitelstvéch veliký zřetel, neboť jí potřebuje stále. Toto ušlechtilé umění nesmí býti pošlapáno, ať jsou to housle, dechové nástroje, piano, či královský nástroj hudební — varhany. Budoucí učitel musí býti obeznalý v hudební theorii tak, aby ke slyšené melodii mohl utvořiti celou partituru. Podobné požadavky máme i u zpěvu — zpívání z not musí býti jednou z vlastností učitele, kterou vynikne nad ostatní středoškoláky.

Na učitelstvéch ústavěch nutno více dbáti vzdělání praktického. Ideálním by bylo, aby poznal všechny kategorie škol, ba i školu měšťanskou. Měl by na těchto školách pod dozorem starého učitele nějaký čas vyučovati, pracovati rozvrhy učiva pro všechny školní roky a kategorie škol, seznámiti se s vedením správy školy a správu školy samostatně pod dozorem řídicího učitele vésti.

Postavte pak, pánové, vedle tohoto učitele s »povrchním« vzděláním vašeho vysokoškolsky vzdělaného pana učitele. Který se lépe uplatní ve svém povolání? Ten váš suchý vědec, který bude učiti $1 + 1 = 2$, protože $a + a = 2a$, $(x^2 - 1) \mp (x^2 - 1) = 2(x^2 - 1)$; nebo tento můj učitel, nenacpaný sice theoretickými vědomostmi a vaši nesmyslnou, učenou logikou, ale dovedoucí poraditi, vésti, učiniti, promluviti správně a rozumně, ukázati . . . atd. v každém případě běžného života? Bude-li zákon o vysokoškolském vzděláním učitelů uskutečněn, budeme ho za rok novelisovati!

Zdá se, že min. Hodža chtěl hoditi pokrokovým učitelům »kost«. Těmto se především jedná o zrušení církevních učitelstvéch ústavů, které vychovávají dobré, katolické učitele. Ty by takto vzaly za své a o ně se pánům mnoho jedná. Doufáme, že lidová strana má tolik moci, že spolu s ostatními katol. stranami ohlášenou osnovu pochová.

Klad.

A. N o v á k:

TRADICE SVATOVÁCLAVSKÁ A HUSITSKÁ V LEGIÍCH I V NÁRODĚ.

Po otištění dokumentů ze sibiřské anabase, jež měrou dostatečnou osvětlily podstatu revolučních záchvatů jedné části sibiřské armády, můžeme se obíratí otázkou, zda tato sociálně revoluční tradice může býti životadárnou tradicí národní a státní. K tomuto tematu nutí nás nevážný pokus o potření tradice svatováclavské v »Národním osvobození« z 25. prosince minul. roku. Redakce »Legionář. týdne« (patrně V. Cháb)

motivuje nutnost takové ankety úsilovnou snahou lidové strany zahladiti pomocí svatováclavské tradice »skutečnost«, že katolíci hájili do poslední chvíle Rakousko a Habsburky.

Tradici svatováclavskou prý chtějí katolíci potírati husitskou tradicí v legiích. I slepý prý vidí, že tisíciletí smrti sv. Václava bude sloužiti v první řadě tomu, aby celý obrozenský a osvobozenecký zápas našeho národa byl sveden na

svatováclavskou tradici (což jest v odporu proti masarykovské thesi o reformační tradici, na niž prý navazovali buditelé doby obrozenské i osvoboditelské). Strany katolické prý potřebují tradice svatováclavské politicky.

Václav Cháb píše v »N. O.« z 20. prosince, že situace této diskuse se vyvíjí tak, že už teď začínají lidé z neklerikálních táborů hájiti historického svatého Václava a historickou úlohu legendy svatováclavské v našich dějinách proti jejím konfesním interpretům, kteří by svatováclavskou korouhví chtěli přikrýti celých tisíc let českých dějin, československý odboj za světové války nevyjímaje, a tak nejen si vyřešiti různé sporné otázky našich dějin, nýbrž i odpověděti si ve smyslu svého církevního učení a politického programu na základní otázky přítomného a budoucího vývoje našeho státu. (Narážka na Hodžu!) Pan Václav Cháb ví předem, že při oslavách svatováclavských nepůjde především o »úctu svatováclavskou«, ale že půjde o katolickou a klerikální politiku, jež chce využití tisíciletí úmrtí knížete Václava k tomu, aby získala pro sebe větších sympatií v nejšířších vrstvách našeho národa, kde přes všecku námahu katolické církve i politických klerikálních stran dosud je zdravý odpor proti klerikalismu.

Proto pan Václav Cháb uspořádal tedy zmíněnou anketu a pozval k ní historiky à la Frant. Langer a Jaroslav Kratochvíl (známý nám major sibiřských legií). Je to něco podobného, jako když před lety chtěl profesor filosofie Masaryk podržet vrch nad profesory historie Pekařem a Šustou ve sporu o smysl českých dějin.

Legionáři sibiřští si myslí, že oni vytvořili náš stát. Historik hledí však na dílo osvobození jako na závěrečný akt usilování deseti generací. V tomto pojetí byla tradice svatováclavská živným chlebem našeho národa (výrok Pekařův), neboť byla ideou tvůrčí, ideou sjednocující po celá století všechny příslušníky národa.

O husitství se totéž říci nedá. Nechceme nikterak upírati husitství podíl na osvobození. Husitství hodilo se dobře revolučnímu rázu odboje, vykonalo jistě své poslání u části národa (snad odčinilo jen to, co před pěti sty lety zaviniło), ale nehodí se za tradici státní právě proto, že je tradicí revoluce, odboje a — sváru.

Tuto pravdu jsme dokazovali otiskováním dokumentů o vzpouře v sibiřských legiích. Upozornili jsme nejprve na to, jaký podíl měl Masaryk na zrevolucionování armády ve smyslu sociálním, a jak zpolitování přivedlo vojsko do

brodruhů na pokraj záhuby. Všichni ti revolucionáři zapomněli, že nejdříve je nutno zabezpečiti stát politicky a národně a pak teprve bojovat za sociální spravedlnost. Nejdříve se dům postaví a pak se teprve zařizuje. Pokládáme proto tradici, pěstovanou legionáři z »N. O.«, a ne zcela správně označovanou za husitskou, za státu nebezpečnou, poněvadž zdůrazňuje stále materialism. Představme si, že by vojsko, jež by mělo býti posláno do boje proti nepříteli, začalo si nejprve zajišťovat a vymáhat sociální ústupky. Komunisté prohlašují každou válku (vyjma války, vedené bolševiky) za posilování kapitalismu a reakce a socialist. legionáři sibiřští dělali by asi totéž, co na Sibiři. Tito lidé, kteří počtem 53 ocitli se roku 1919 v trestním řízení pro delikty »hraničící na vzpouru a spiknutí s bolševiky«, jsou dnes v popředí Obce legionářské a valchují historii. Mezi zmíněnými vojiny jsou nynější funkcionáři Čsl. obce Legionářské, jako: des. Kaplický, člen výkonného výboru ČsOL., administrátor »Národního osvobození«, des. Kuník V., člen výkon. výboru Čsl.OL., četař Sýkora Lad., pokladník ČslOL., desátník Jáša Václ., člen výkonného výboru ČsOL. a poslanec za stranu soc. dem., stř. Svoboda V., nyní referent ČsOL., Řepka J., nyní župní tajemník ČsOL., Cháb V., nyní redaktor »Národního osvobození«. Snad by se jich podle seznamu námi otiskového našlo více na význačných místech Obce.

Sociálně demokrat. spisovatel F. V. Krejčí, jenž byl v poselství, vyslaném z vlasti do Sibiře, napsal o legionáři: »Legionáři navrátili se k nám již zradikalizovaní, avšak ve smyslu socialistickém, ne národním. K vedení dostali se ti, kdož na Sibiři způsobili konec a rozklad legionářství, a ne ti, kteří vytvořili velkolepou organizaci legionářskou a národ náš za války tolik proslavili v celém světě. Dnešní legionářství doma jest něco jiného, než bylo na Sibiři.«

Tito lidé vedou nyní kampaň proti tradici svatováclavské a podezřívají stranu lidovou z činnů, o nichž nemá ponětí. Oslavy svatováclavské připravuje komitét, složený vesměs z nepolitiků, a ze všeho, co dosud podnikl přípravný výbor svatováclavský, jest nad slunce jasnější, že se všemožně vyhýbá jakémukoliv zneužití oslav k účelům politickým. Pokrokáři, kteří tak nemravně zneužili oslav Husových, nemajíce ke knězi to-muto pražádných duchových vztahů (až na jeho luřičství), legionáři, jejichž list dokazoval, že byli naprosto nenábožní, podezřívají katolíky z věcí, v nichž sami vězí po uši.

Svatováclavská a husitská tradice se nevy-
lučují. Husité vzývali sv. Václava před bojem a
jeho obraz najdeme na husitských památkách.
Proč tedy zlehčovat význam sv. Václava povída-
ním o huse a vepřovém, jak to udělal Jaroslav
Kratochvíl? Proč šířiti v osvobozené vlasti pod-
vratné idee, které již jednou tak těžce ochromily
naš státní vývoj? Neřekl kdysi pěkně dr. K. Krof-
ta, že na husitství jsme hrdí, ale litujeme, že
nás neminulo?

Husitství oslabilo politicky náš stát tak, že
jsme si zavolali nejprve slabou dynastii Jagel-
lonců a pak silnou (až příliš silnou) dynastii
Habsburků. Husitství zavinilo ve svých násled-
cích, že se Praha stala provinciálním městem a
Vídeň hlavou podunajské monarchie. Husitství
nás ochudilo o kulturní poklady nesmírné ceny,
isolovalo od kulturního světa tehdejšího, husit-
ství nás rozbilo nábožensky a rozbíjí dodnes.
Jednou bude dokumentárně doložena dosud ne-
vyslovená pravda, že nebyti protireformace, jež
nás nábožensky vrátila k víře sv. Václava, ne-
bylo by národního obrození. Jenom protirefor-
mace vrátila nám žádoucí jednotu a učinila ostrou
čáru mezi Čechy a Němci.

Když už přišla Bílá hora, nemohlo našemu
národu přinésti nic jiného spásu než katolicism.
Proč se tedy báti toho, že ne zdravý, ale neodů-
vodněný odpor proti katolicismu (to jest upřím-
nější než klerikalismus) se zmenšuje rok od roku,
že katolické strany mají významné postavení ve
státě, že stát ústy ministrovými hlásí se k tradici
svatováclavské? Je to tak spravedlivé, jako když
svého času řada ministrů, ba i prezident státu
aktivně zúčastňoval se oslav Husových.

Či má se v republice udomácniti nesnáše-
livá these kalvínského historika Arnošta Denise,
jenž v článku (v »Nation tchèque« č. 5. r. 1915)
o významu Husově napsal, že »daleko lépe než
světec Václav jest Hus patronem země, apošto-
lem národa a národním světcem?« Musil býti
pošpiněn sv. Václav, aby byl vyzvednut význam
Husův?

Ve »Venkově« byl svého času otištěn tento
pěkný citát:

»Žádný národ nemá většího statku, než jest
památko jeho velikých lidí, jejich života a jejich
vzor. Rozuměli tomu lidé už od pradávna, vy-

dávajíce životopisy mužů, o národ a vlast za-
sloužilých, které byly v první řadě určeny mlá-
deži, aby se u těchto jasných zřidel už v čas-
ných letech učila obdivovati a milovati veliké
vzory. A uměti obdivovat a milovat znamená
umět i následovat.

A tady jsme u smutné, kormutlivé otázky:
jaký je poměr naší dnešní mládeže k české mi-
nulosti a k jejím velikým představitelům? Dobří
znalci toho dnešního mladého pokolení dávají
na tuto otázku odpověď zrovna zoufalou. Dnešní
mládeži chybí smysl pro všechno, co souvisí s naší
minulostí. Vysokoškolský profesor, jenž není ni-
kterak starovlasteneckým šosákem, s ustrnutím
vám poví, že mezi vysokoškolskou mládeží jest
žalostně veliké procento těch, kteří neznají dějin
svého vlastního národa, že jejich znalost národní
naší kultury, literatury jest neuvěřitelně ubohá,
jejich nevědomost v obou případech přímo gro-
teskní. Jak možno očekávati, že by takové po-
kolení, až vejde do života, mohlo jej oplodniti
svým idealismem?«

Je tomu skutečně tak. Nejde jen o svatého
Václava, nýbrž jde i o Husa. Ve kteréš střešní
škole pražské ptal se profesor sextána, co je to
transbulstanciace. Jak známo, je to ústřední otáz-
ka katolické i husitské věrouky. A milý sextán
odůvodňoval svou ignoranci tím, že jest bez vy-
znání. Při tom byl asi nadšeným ctitelem Husa.
Je to asi něco podobného, jako když jakýsi dok-
tor se v »N. O.« přímo chlubil, že sibiřští legio-
náři byli dokonale nenáboženští a při tom dělali
Husův pluk.

Zle se prohřešují na památce všech českých
velikánů, kdož z konfesijní nenávisti neb z idiot-
ství je hanobí anebo mluví o nich neuctivě před
mládeží.

Bylo jubileum Žižkovo, a katolíci zachovali
se k tomuto husitskému hrdinovi, třebaže tak
rád rozbíjel lebky katolických kněží, jako k histo-
rické osobnosti. Přáli bychom si, aby lidé s dru-
hého břehu zachovali se aspoň tak pietně ke sva-
tému Václavu, jenž žádnému neublížil. Doufá-
me, že »Národní osvobození« pozve po druhé
k anketě lidi, kteří mají více vědomosti a méně
hrubé nafoukanosti. Chlubí-li se svým bezvěrec-
tvím a materialismem, ať respektují aspoň to, co
Palacký napsal o nedoucích!

J. B o u r a :

SPOJENÍ STRAN ČSL LIDOVÉ A HLINKOVY?

Když na jaře r. 1921 dočetli jsme se o vy-
stoupení slovenských katolických poslanců z li-
dového klubu, byli jsme jistě všichni překvapeni.

V době, kdy katolicismus český, osvobozený od
oficiálního rakouského formalismu a upadnuvší
do oficiální nemilosti, potřeboval ke svému zži-

votnění (zejména v inteligenci), právě tak jako zmařovaný katolicismus slovenský ke svému znárodnění, především klidu zevně, jež nebylo lze zjednat jinak než politickou silou, bylo zajisté roztržštěn politické jednoty zjevem povážlivým. Tím povážlivějším, že do té doby ani jednotná strana neměla tolik politické váhy, aby byla přizvána do vlády (s výjimkou dra Hrubana ve vládě Kramářově, ale jako jediného ministra bez portfeuille).

V poslední době bylo uvažováno o vytvoření velkých bloků politických stran a mezi nimi i lidovo-ludového. Chceme-li zkoumat podmínky pro vytvoření tohoto bloku, musíme se poohlédnouti na vývoj obou stran od zmíněné secese.

Není snad daleko od pravdy tvrzení, že jedním z hlavních předpokladů vstupu lidové strany do vlády v roce 1922 byla nemožnost utvoření jiné parlamentní většiny po rozpadu strany sociálně demokratické. Od té doby ve vládě vytrvala a nejenom že zabránila jakémukoliv nepřívětivému řešení otázek, jež jsou podstatnou částí jejího programu (a nikdo se zdravým rozumem nemohl od jedné patnáctiny parlamentu chtít více), ale svým vzrůstem stala se i jednou z vedoucích stran, takže po volbách roku 1925 její vůdce, Msgre Šrámek, pověřen utvořením vlády (na věci nic se nemění, že beze zdaru). Jsouc stranou sociálně reformní, spolupracovala na zlepšení poměrů vrstev sociálně slabších a spolubudovala základy k upevnění nového státu. Že při stávající politické konstelaci nemohla své požadavky uplatnit na 100%, jest samozřejmé, právě tak jako nebylo v její moci vše provést ku plnému uspokojení. Kritizovat ovšem je možno leccos; nesmí se však zapomínati, že kritizovat a tvořit jsou rozdílné pojmy. Nutno však uznat, že lidová strana jako celek pracovala čestně a vědoma si své zodpovědnosti.

Skvělým vysvědčením jejího úspěchu v církevně-politických otázkách jest »statistika pokroku ‚reakce‘«, kterou s určitou dávkou humoru otiskl »Lid« (7. II. 1926) z »Českého slova«:

Roku 1919: »Řím musí býti souzen a odsouzen.« (98% národa.) — Roku 1920: »Řím by měl býti souzen a odsouzen...« (60%.) — Roku 1921: »Bude Řím souzen a odsouzen?« (interpelace ve sněmovně.) — Roku 1922: »Řím by byl mohl býval býti souzen a možná i odsouzen, kdyby...« (Někteří radikálové.) — Roku 1923: »Řím nesmí býti souzen a odsouzen!!!« (Čsl. strana lidová.) — Roku 1924: »Řím soudí a odsuzuje...« (Ministr spravedlnosti-klerikál.) — Roku 1925: »Řím odsoudil znovu

Husa!« — Roku 1926: »Ticho v Čechách, ticho.« (Z Havlíčkovy básně.)« — K tomu doplníme nedávný výkřik »Práva lidu« ke konci roku 1927: »Papežský prelát (jako náměstek předs. vlády) vede vládu republiky do jubilejního roku.« — Úspěch lidové strany, vystižený touto humoristickou zkratkou, nezdá se mnohým býti pronikavým, protože je spíše ponenáhlu změnou veřejného mínění, a my prožívající jej současně, ani ho nepozorujeme. Ale srovnáním doby přítomné s rokem 1919 jest nepopíratelný.

V otázce školské jest zcela důvodně zehráno na trvajícím neutěšenou situaci; jest však zde vinna lidová strana či jest jí možno vyřešit tuto otázku kardinálním řezem? Odpověď dal již »Život« v posledním čísle minulého ročníku: »Kdybyste prosadili sebekrásnější reformu školství, marné je vše, nepředěláte-li ducha učitelů.«

Výtkou, kterou však nelze dobře omluviti, je neuspokojující zastoupení strany ve vládě, patrné v méněcennosti resortů jí přidělených. (I proto měla strana důvody, jež neuznává za vhodné sdělovat veřejnosti. P. r.)

V hospodářské činnosti se strana lidová zvláštních úspěchů nedodělala, ač ovšem starou linii, ne bezvýznamnou, plně zachovala. Zde bude nutno pokračovat intenzivněji.

Slovenská strana lidová, před volbami 1925 oficiálně pojmenovaná »Hlinkova«, byla v opozici až do 15. I. 1927. Její činnost byla hlučnější. V zrcadle tisku dějiny Hlinkovy strany tvoří značné protiklady: opětovné zdůrazňování věrnosti státu — naproti tomu štvání proti Čechům (nepopírali jsme nikdy, že nebylo mnohdy vyprovokováno, ale míra odvety se nám nezdá býti dobře srovnatelnou s aplikací zásad katolické morálky ve veřejné činnosti; dokladů o tom přinesl »Ž.« již dosti); opakované tvrzení o výhradné slovenskosti strany proti přílivu Maďarů do strany ev. sympatiím těchto s její politikou (proto odliv těchto při volbách 1927 po vstupu do vlády a vystoupení proti Rothermerovi) v souvislosti s koketními úsměvy na Maďary (Hlinka na schůzi výboru maďarské strany křest.-soc. Lid. nov. 19. IV. 1922: Hlinka pro dualismus po vzoru rak.-uherském v »Pragai Magyar Hirnapu« — Lid. listy 5. I. 1923 a j.). K tomu přistupuje zahraniční akce (článek v anglických novinách s podpisem Tukey r. 1923, cesta Tukey jako delegáta slov. mariánských družin na kongres franc. katolíků do Paříže s mandátem klubu posl. přednésti stížnosti radě velvyslanců, dopis rak. kancléři o názvu ČSR) a dále smutná řada krvavých schůzí Hlinkových i odpady význačnějších stou-

penců od strany (býv. posl. Vrabec, Vanák, Ho-
dal, Koza atd.).

Celá strana nežije ani z programu, ani z tvo-
řivé práce, nýbrž z popularity Hlinkovy. Není
snad příkladu, že by některý vůdce strany se
v takové míře zúčastnil stranické agitace; Hlinka
mluví všude a pravděpodobně o všech svých
schůzích píše sám nadšené referáty do Slováka.
Proto strana tak vzrostla při volbách r. 1925, kdy
ovšem překročila zenit svého rozmachu.

Utkívajíc na frázích, přirozeně nevytvořila
ničeho pozitivního. Ba ani po jejím vstupu do
vlády se nezměnilo ničeho (vyjma do jisté míry
rozčarování Maďarů, s ní sympatisujících).
Vládními jsou snad v Praze její dva ministři, ale
na Slovensku zůstává opoziční dále. Dokonce v
novoročním čísle »Slováka« vystupuje opět po
čase ze svého doupěte prof. Tuka s revisí mar-
tinské deklarace (sr. Tajná klausule v »Ž.« 1926,
str. 300) a tím poměru Slováků ke státu.

Jeví se tedy vývoj obou stran, čsl. lidové a
Hlinkovy, zcela různorodým. Je nepochybné, že
obě strany jsou postaveny na téměř základě, ale
výklad či taktika je různá. Na které straně byly
katolické zásady lépe pochopeny, o tom dosta-
tečným důkazem je, že slovenský biskupský sbor
byl nucen vydati (18. II. 1927) okružní list, ve
kterém mimo jiné »velmi pádne charakterizují
(njdp. biskupové) tých politikov, ktorí vystu-
pujú všade jako politikovia katolícki, ale svojím
chovaním a písmom len škodia kresťanskej myš-
lienke, slovami z listu ev. Jakuba: »Jestli sa ko-
mu zdá, že je nábožný a neдрží na úzde svoj ja-
zyk, ale svádza svoje srdce: toho náboženstvo je
marné.« (I. 26. — cit. ze Slováka 9, X, 1927.)

Obě strany mají společné i požadavky kul-
turní, ale taktika je rovněž různá, na jedné stra-
ně umírněná a kompromisní, na druhé radikál-
ní. Uveďme jeden výsledek: Na začátku tohoto
článku vzpomenutý rozchod jednotného klubu
měl bezprostřední příčinu v odepření požadavku
tří slov. katol. gymnasií. Po sedmi letech je zří-
zeno (již od zač. škol. r. 1927-8) františkánské
gymnasium v Malackách zásluhou dr. Mičury a
čsl. strany lidové a min. dr. Hodža oznámil již
vybudování nového gymnasia katol. v Nitře.

Pokud se týče programu hospodářského a
sociálního, ten zde nepadá tak na váhu, ježto v
našem státě nelze dělat žádné straně politiku
proti lidovou a bez ohledu na sociální rozvrstvení
obyvatelstva (tím ovšem není řečeno, že by ka-
tolická strana na tomto poli nemohla se uplatnit,

ale má zde přece jen určité styčné body se stra-
nami socialistickými neb liberálními).

Uvažuje-li se o spojení obou stran, je třeba
hleděti k přípravě jeho v obou táborech. Se stra-
ny čsl. lidovců (nepřihlížíme pouze ke Sloven-
sku, nýbrž k centru) je bráno v úvahu stále. Lid-
listy skutečně po všecka ta léta zachovaly k Hlin-
kovým stoupencům postavení staršího bratra, hle-
dícího s mírnou shovívavostí na nerozvážné roz-
pustilosti mladšího. Bylo-li lze zaznamenat něco
pěkného o nich, zaznamenaly, ale zpravidla mlče-
ly a žádný z těch nespočetných útoků na stranu a
její vůdce je nepohnul k výpadu na katolíky-Slo-
váky v jiném polit. táboře. Vstup Hlinkovy stra-
ny do vlády prohlásil min. Šrámek na brněnském
sjezdu za jeden z největších úspěchů v životě lid-
strany čsl. Se strany Hlinkovy však byla více-
krátě prohlášena čsl. strana lidová za největšího
jejího nepřítele, vůdce čsl. strany lidové níže
napadán atd.

Nad všechny tyto překážky však vyniká od-
lišný zájem obou stran pro nejbližší budoucnost.
Je nepochybné, že v popředí zájmu čsl. lidové
strany stojí požadavek svobodné školy. Na něm
však nemá v zásadě Hlinkova strana zájmu, ježto
většina škol na Slovensku je církevních, měla by
být ovšem obezřetnější, poněvadž novou před-
lohou o reorganizaci správy školské má býti o
autonomii ve školství »ošmeknuta«. Zato hlav-
ním požadavkem jejím je autonomie, která přes
všecku mlhovitost, podle výkladů Pitsburgské do-
hody není ničím jiným, než dualismem, k němuž
má býti cestou zemská samospráva. V těchto
dvou diametrálně se rozcházejících bodech pro-
gramu dnes leží těžisko rozchozu obou stran a
ty také ukazují, že každá sladká i velkolepá illuse
jednotného lidového tábora je snad na řadu let
hudbou budoucna. Ostatně »Slovák« (30. XII.)
odmítl zcela resolutně tuto myšlenku způsobem,
ježž je těžko kvalifikovati: »My, slovenskí katolíci
l'ud'áci kooperovať môžeme s katolíkmi nemeckými,
maďarskými, len nikdy nemôžeme sa vliat' do
jednej strany, do jedného klubu s českými
lidmi, a to práve v záujme našej katolíckej veci!
Lebo ani u jednej zo spomenutých strán nevidí-
me toľké nebezpečie pre slovenský katolicizmus,
ako u strany českých lidákov. Katolicizmu v na-
šej republike bolo by rozhodne len k osohu
(= užitku), keby volanie po jednotnom katolíckom
bloku so strany lidovej úplne zaniklo.«

Bylo by ale trpkou ironií osudu, kdyby se
(ovšem v jiné formě) uskutečnilo až po smrti
úctyhodného, v porobě velkého, ve svobodě však
až dosud malého syna Slovače — A. Hlinky.

DELEGÁTŠTINA.

Když svého času přinesly některé listy z Medkova časopisu »Na stráž« informace o 53 internovaných delegátech II. vojenského sjezdu, hájil se jeden z postižených, V. Jáša, že jde o čin fašistů, kteří pokoušejí se za klidného přihlížení vlády nasadit fašistické buňky do armády a policie. Nikdo jiný prý nemůže mítí zájem na tom, aby dosud tento nevyřešený spor byl znovu rozvířen.

V delším článku »Stráže socialismu« obhajuje pak Jáša svou účast na vzpouře takto:

»Byli jsme zvoleni delegáty druhého vojenského sjezdu dle ústavy sibiřské armády, schválené na I. vojenském sjezdu a považovali jsme za svoji povinnost svéstí nejostřejší zápas proti té nešťastné, naivní a dávno již odsouzené politice intervenční, kterou za pomoci plnomocníka Pavla prosazoval tehdejší premiér Kramář proti vůli 98 procent příslušníků sibiřské armády. Náš zločin spočívá v tom, že jsme se ohradili proti svévolnému zrušení ústavy sibiřské armády (Štefánikem. P. r.), proti nastolení osobní diktatury, proti prodlužování intervenční politiky, proti podpoře režimu diktátora Kolčaka a proti masovému střelení nejen komunistů, ale také sociálních demokratů a socialistů-revolucionářů. Za tuto politiku byli jsme internováni a teprve pod dojmem nastolení vlády Tusarovy změnilo se naše postavení, takže jsme byli odesláni do vlasti. Považovali jsme po návratu za svoji povinnost informovatí presidenta, předsedu vlády, ministra zahraničí a ministra nár. obrany (Klofáče. P. r.) a vyložití jim situaci armády. Považujeme za svůj čestný úspěch, že zmařili jsme další zbytečné prolévání ruské a zejména české krve, že jsme zachránili čest demokracie a dobré české jméno také na východě. Někákeho jednání nebo spiknutí s bolševiky nebylo vůbec a podezření to vylihlo se v postrašených hlavách politického vedení. Je pravda, že všechny výhody boje byly na straně vedení. Jednoho dne bylo s námi jednáno jako s politickými činiteli, druhého dne podle vojenského řádu. Tak si politické vedení sibiřské armády neobyčejně zjednodušilo tento veliký politický problém sibiřské armády: Rozhodlo, že jsme se dopustili vzpoury a nás, dobrovolníky, kteří jsme do legií vstupovali jen po vlastním rozhodnutí a byli ústavní cestou zvoleni delegáty sjezdu, doporučilo vládě doma postavití před vojenské soudy, složené z bývalých ruských soudců a auditorů.

Vláda Čsl. republiky patrně byla názoru jiného, neposlechla-li této moudré nabídky a předložila-li tento spor zvláštní politické komisi. Je ovšem příznačné, že teprve po uplynutí šesti let volá fašistický tisk po potrestání sibiřských »zločinců«. Není pochýby, že posílení reakčních proudů v republice zapaluje některé hlavy. Přehlížím-li svoji činnost v legiích i doma za posledních 10 let, jsem nucen prohlásit, že ani dnes za podobných poměrů nemohl bych postupovatí jinak, než činil jsem za akce II. vojenského sjezdu. Socialistická demokracie nebyla mi nikdy jen pojmem, jež bylo by možno dle potřeby a módy měnit, ale potřebou života. Nemýlí-li mne politický instinkt, bude u nás dosti záhy odehrávati se podobný zápas jako r. 1919 v ruských legiích, v němž na jedné straně budou státi přívrženci demokracie a ústavnosti, na druhé stoupenci násilí a diktatury. Tento spor musí býti ještě probíjován a v něm se ukáže, kdo to s demokracií a státem upřímně a poctivě myslí.«

Poslanec Jáša dobře připomíná, že spor tento není ještě vyřešen. Ani jeho stručné prohlášení naprosto nestačí k objasnění tragického konfliktu socialistických ideologů s politickým vedením armády. Poněvadž se však blíží desáté výročí všech těchto událostí, nebude nám zajisté zaslíváno, že se budeme delegátštinou v »Životě« ještě obírat. Snad si i vynutíme otištění některých dokumentů, dosud ukryvaných v archivech. Zejména je třeba, aby zástupcové politického vedení se zúčastnili diskuse a obhájlí postup Pavla et consortes.

Paměti Janinovy, otiskované v »Lumíru«, nestačí objasnit spor, který nerozřešen, byl přenesen do vlasti a je veden mezi legionářstvem dále. Okolnost, že »Neodvislá jednota« Medkova a organizace legionářů-katolíků stále více a více mohutnějí, dává tušiti, že obrodný proces mezi legionáři pokračuje a že konečný obraz sibiřské anabase bude poněkud jiný, než jak se ho snaží vykreslití historici socialisticky orientované Obce legionářské. Budeme postupně otiskovat protokoly plenárních schůzí II. voj. sjezdu s delegáty z vlasti.

První konána byla 14. srpna 1919 ve Vladivostoku. Přítomni byli: F. V. Krejčí, spisovatel K. Hilbert, kap. Janik, por. David, inž. Křivoš, dr. Blanda, major Černošek, podpor. Kritin, por. Šlegr, podpl. Bláha, několik bratří ze stráže, 51 delegátů a 3 důvěrníci 4. pluku.

Asi ve 4 hod. odpo. přijela delegace z vlasti na dvou automobilech, přijala raport od velitele stráže 4. pluku podpl. Bláhy a po krátké řeči dostavila se na schůzi. Major Černošek představil delegaci z vlasti delegátům sjezdu a jednání začalo.

F. V. Krejčí promluvil první — stoje, stojícím: Jsme první poselství, jež posílá národ, aby navázal styky se sibiřskou armádou. Přinášíme pozdrav všem, celému čsl. vojsku, pozdrav a dík za vše, co jste vykonali a vytrpěli, přinášíme poselství od Masaryka každé čsl. duši — tedy i vám platí náš pozdrav (odmlčí se). Pohříchu ta věc, která náš přivedla na tato místa, kalí poněkud naši radost. Slyšeli jsme, že poměry v čsl. vojsku nejsou nejlepší. Národ ve vlasti iredualisuje armádu v Sibiři, jež je jeho pýchou a na niž spoléhá. Pak registruje poměry ve vlasti a praví, že lid má již dost politických štvanic a je jednotný. Bude nejlépe, aby český lid o tomto incidentu se nedověděl. My to tak vyřešíme, aby jeho pýcha na sibiřskou armádu nebyla zakalena. My nepřicházíme vás soudit, nepřicházíme s formulami, proti nimž není odvolání. My víme, že přicházíme do poměrů velmi zvláštních, do poměrů, jakých nemá žádná jiná armáda na světě. Víme, co je to být pět let z domova. Přicházíme se snahou pochopit i to, od kdy jste byli nespokojeni a kdy jste byli u meze své trpělivosti. Doma věděli, že jste armádou vzornou, bratrskou, bez diktatury, že armáda ta je ovládána duchem česko-bratrským (!). Chceme váš případ rozřešití a předem chceme slyšet vás první, chceme od vás slova otevřená, upřímná, chceme, abyste pověděli, co vás tížilo a my vám slibujeme úplnou spravedlnost, ale jen spravedlnost.

Nato promluvil delegát Joža Řepka:

Pánové! Na prahu federativní bratrské republiky, (patrně sovětského Ruska. P. r.), my, volení zástupcové vojska, jménem 50 tisíc čsl. dobrovolců vítáme vás co nejsrdečněji. Jen litujeme, že přijíždíte tak pozdě. Již v zimních měsících došla kratičká zpráva

z Ameriky, že Nár. Shromáždění (revoluční) usneslo se vyslati ku své emigraci na Sibiři poselství národa. Od té doby docházely nás jen stručné zprávy o tom, že delegace vyjela a občas, kde se nachází. S jakým poselstvím jedete, nepsalo se nikdy. Čsl. vojsko, prožívající jednu z největších krisí, duševní rozpor se svým svědomím, obrací oči k Vladivostoku a toužebně čeká vašeho příjezdu. Dovedu si představit, jak působila zpráva, poslaná na západ gen. Čečkem, hlásící tepluskám vás příjezd do Vladivostoku. Proč čsl. dobrovolc, pět let vzdálený od domova, zocelený v hrozných bojích, s takovou touhou a netrpělivostí očekával vašeho příjezdu? Proto, že na vás žádá zodpovědění tak mnohých otázek, Řeknu vám je přímo, jak to dovede říci čsl. dobrovolc. Jen vám věří tisíce čsl. lidu v Sibiři, ve vás skládá všechnu naději a zklamate-li ho vy, pak nevěří a nebude věřit již nikomu více a může se stát, že nebude více čsl. armády a domů vraceti se budou hloučky otrhaných, zpustošených žoldáků a dobrodruhů, které budou postrachem a ostudou celého národa.

Čsl. dobrovolc ptá se vás, proč není ještě doma a kdy může počítati na svůj návrat do vlasti.

Chceme od Vás dále věděti, kdo bere zodpovědnost za čsl. armádu na Sibiři a za to, co se zde dělá od té doby, kdy byla utvořena vláda Čsl. republiky. Zda děláme politiku čsl. armády v Rusku? V tomto druhém případě my na sebe nebereme žádnou zodpovědnost, protože od příjezdu gen. Štefánika nemá čsl. dobrovolc žádného vlivu na naši politiku v Rusku, dále proto, že s politikou zde prováděnou nesushlasíme vůbec. Jestliže vláda Čsl. republiky chce vzít zodpovědnost za čsl. vojsko na Sibiři, jestliže se zde provádí politika vlády, pak vojsko Čsl. republiky protestuje proti tomu, aby dobrovolcké armády bylo používáno k policejním službám proti její vůli k potlačování stávek, aby jménem republiky byla nucena vypalovat vesnice, vraždit civilní obyvatelstvo, aby tradice dobrovolcké armády vlečena byla špínou ruské revoluce. Protestujeme proti tomu, aby čsl. dobrovolc, který dobrovolně vstoupil do vojska jen proto, aby vybojoval svému národu svobodu, byl nucen rušit slovo, které dal prošlého roku na sjezdu v

Omsku jménem socialistů ruské demokracii. (Viz »Život« č. 15.) V svolání k ruským socialistům se praví: Nedopustíme vojenské diktatury a my jsme byli nejen nuceni dopustiti diktaturu Kolčaka, nýbrž my ho držíme svými štyky (bodáky). Dopustíme páni i monarchismus? Na tomto prohlášení jsou podepsáni br. David a Janik, členové delegace.

Ví vláda Čsl. republiky, že jejím jménem je nucena dělati stávkokaze, být stráží při mobilisaci, ví o tom, že obyvatelstvo je okrádáno jejím jménem? (Pak se divíme, že bolševici požadují náhradu za škody, způsobené legionáři. P. r.)

Dále chce věděti čsl. dobrovolc, jak to vlastně u nás v republice vypadá. Dostáváme sice do Ruska noviny z domova, i americké; bohužel, se nám mnoho čísel amer. dělnických listů zde konfiskuje a my jen nezákonným způsobem se k nim dostáváme.

Chceme od Vás slyšeti pravdu, zda republika naše je skutečně taková, jakou si ji představoval náš dobrovolc, stojí za hrozných mrazů na rozvědkách v Karpatech, zdali je takovou, jako si ji představovalo sta našich hochů mrtvých, kteří padli pod Zborovem, Tarnopolí, Bachmačem, na širokých pláních uralských, po celé cestě až do Vladivostoku. Zda naše republika je demokratická a spravedlivá ve všem. Jestliže naše republika je demokratická, pak ptáme se, proč, když doma občanská a volební práva mají i ženy, nám se ono upírá? Nám, kteří si postavili ústavu, první psaný zákon daleko dříve než se utvořila vláda v čsl. zemi, nám nekonstitučním způsobem, oktrojem, jediným škrtnutím péra zničena byla naše demokratická zřízení. (Štefánikem! P. r.) My nemáme možnosti říci vládě, co si přejeme a přece jsme občany republiky, za niž jsme bojovali a trpěli. I v tomto sporu doufá čsl. vojsko, že vy, pánové, řeknete své slovo a nedopustíte bezpráví. Dále ptá se vojsko i my zde, pánové, jaké vám dala vláda plncmocenství, jaké máte posláří, abychom mohli usouditi, čeho od vás můžeme žádati. My, zástupcové vojska, chceme vám otevřít své srdce, poctivě vás informovati o těch bolestech a přáních našeho dobrovolce, máte-li čas a chcete-li. Vítejte Vás v našem shromáždění co nejsrdčněji. (Pokračování.)

CO ŽIVOT DAL.

Řídí dr. J. Krlín.

ČEHO JEST NÁM NEJVÍCE TŘEBA.

Jest dobře dáti si tuto otázku na prahu nového roku a jest dobře odpověděti na ni. Přimo a jistě a beze všech omluv. Jest přirozeno, že těch omluv bude mnoho, jako bude mnoho odpovědi. Někdo řekne, že potřebujeme nejvíce míru, někdo zase, že potřebujeme méně politických stran, jinému zase by bylo milým, kdyby dostal hodně peněz. Pravda, všeho toho je třeba. Ale nejvíce jest nám třeba, celé společnosti a celému národu, kněží. Dobrých kněží, podle Srdce Páně, odvážných a inteligentních. Jest jich třeba tím více, čím více se šíří úpadek, který jest výsledkem moderni nevěry.

Jest několik příčin, proč jest málo kněží dnes, ale musíme se všichni starati, aby těch příčin ubývalo pro budoucnost. Jsou to příčiny rázu sociálního a, příčiny rázu mravního. Rázu sociálního: Ti rodičové, kteří věří a kteří milují Cirkev celou svou duší, jsou většinou chudí a jest jim obtížno dáti vystudovat dítě. Osmileté studium na gymnasiu stojí dnes tolik, že sotva chudší člověk, ať venkovský, ať dělník, se může odvá-

žiti dáti svého syna na studie. Jsou rázu mravního: Ve společnosti lépe situované hmotně ubývá rychle láska k ideálu, a láska k oběti. Povrchnost zavládá ve společnosti a z té sotva vyrostou kněží.

Abychom dostali nadšené kněze, jest nutno v první řadě hleděti prohloubiti a zkrásněti život v rodinách. Je třeba tvořiti křesťanské rodiny, je třeba z mládeže, kterou máme, tvořiti křesťanské rodiče, kteří by si byli vědomi, že jednoho jest zapotřebí. Pesimismem bychom naprosto nic nepořídili. Třeba začít s tím, co zde jest, vytrvale a metodicky. Jestliže se vybírá ve chrámech našich čtyřikrát za rok na kněžský dorost, bude správně a užitečno, když se čtyřikrát ročně bude o kněžství kázati. Jestliže se ve spolicích naší katolické mládeže mluví v přednáškách o všem možném, může se v nich věnovati ročně několik přednášek o kněžství a kněžství. Totéž by se mělo konati ve schůzích katolických rodičů. Jedině tím dlouholetým a hlubokým zdůrazňováním vystoupí u katolické mládeže a rodičů vznesenost kněžství. Nejdříve musí býti toto uvědomení, musí proniknouti celého člověka a pak teprve můžeme

čekati, že z našich rodin bude se věnovati více dětí kněžskému povolání.

Netřeba ani zdůrazňovati význam modliteb a význam obětí. Když jsem četl a když čtu, jak v nynější Francii přibývá kněžských povolání, pomyslí jsem si a myslím na sv. Terezií od Ježíška, která své bolesti, své utrpení, vše obětovala Bohu za kněze. U nás nemůžeme pokračovati jinak. K.

*

DEN MISÍ A MISIONÁŘ. VÝSTAVA. Svatý Otec ustanovil na žádost generální rady papežského díla pro rozšíření víry, aby byla předposlední neděle říjnová nazvána misionářským dnem a aby se do modliteb mše sv. vsunula modlitba »Pro propagati-one Fidei«. Kazatelé pak mají toho dne promluvit o významu misí a poučiti věřící, co se v misích již stalo a čeho misie potřebují. Kdo se o neděli světové misie modlil po hodném přijetí sv. svátostí v obrácení nevěřících na víru, ten dosáhne plnověrných odpuštěk. — Španělská výstava misionářská má být pořádána v Barceloně, v rámci výstavy elektřiny. Střed výstavy budou tvořiti doklady o hospodářské činnosti zámořských misí. Mimo této činnosti má být vzat zřetel na dějiny moderních katolických mučedníků a náboženský kult necivilisovaných národů. Španělská misionářská činnost vzrostla velmi za světové války, v době, kdy ostatní národové pro boje musily zanechat své činnosti. Sám papež umožnil pokračovati řádům v zámořské misionářské činnosti v těch zemích, které, jak jsme řekli, byly bojujícími státy v misích opuštěny.

REINHARDOVY PLÁNY DIVADELNÍ. Reinhardt zamýšlí ve velkých provinciálních městech německých najmouti nebo koupiti velký počet divadel, kde by se mohly hráti pohostinské prvotřídní hry. Při tom chce zredukovati divadelní ceny na ceny biografů. Německý divadelní svaz protestoval proti tomuto záměru; prý v tomto protestu bude podporován spolky spisovatelskými a nakladatelskými.

**STAROKATOLICI V RAKOUSKU. KŘES-
TANŠTÍ ŽIDÉ.** V říjnu min. r. byly ve Vídni slavnosti u příležitosti padesátého trvání starokatol. církve v Rakousku. R. 1902 bylo podle »Neuer Wiener Journalu« 18.000 starokatolíků. Dnes je jich 21.000, mají jednoho biskupa, 8 kněží, 34 církevních radů. Při posledním sčítání lidu ve Vídni r. 1923 bylo napočteno 14.911 starokatolíků, takže dnes se jejich počet téměř o 50 proc. zvětšil. Mají 3 kostely vlastní a několik kostelů, které používají společně s protestanty. — V Budapešti byla založena nová náboženská sekta, jejíž příslušníci jsou židé, věřící v Krista, v němž vidí božského vůdce a Mesiáše. Svě výklady podporují Starým a Novým zákonem. Nevadí, zda její židovští členové přestoupili předtím ke katolicismu nebo protestantismu. Je to hnutí asi 4000 židů. Na prvním zasedání této sekty modlili se Otčenáš hebrejsky. V Budapešti dobře známý učený talmudista Feiks přísluší této sektě, rovněž jako baron Pavel Podmanicki, který není žid. Převahou k ní přistupují lékaři, advokáti a učitelé. Sekta si vzala za zvláštní úkol, znovu přivést mládež k náboženskému životu. Tato sekta se objevila též v Podk. Rusi.

PŘEDČASNÁ SMRT MISIONÁŘŮ. K zahájení lékařsko-hygienického kursu pro misionáře v Holandsku, poukázal dr. Herrmanns na skutečnost, že mnozí misionáři v dálných zemích záhy umírají, zatím co by za normálních okolností mohli působiti ještě dlouhé roky. Na západním pobřeží africkém je pochováno 200 misionářů, kteří dosáhli pouze 28 let. Statisticky je dokázáno, že misionáři žijí v ze-

mích, kde působili, o 14 roků méně než kněží v Evropě, takže při 100 misionářích je ztraceno 1400 let misionářské činnosti. V Asii je zkrácení misionářských let průměrně o 11½ r., v Africe o 16½ r. a v oněch misionářských krajích, kde není žádné lékařské pomoci, dokonce o 19 let. Právě tomuto zkrácování misionářské služby má být věnován onen lékařsko-hygienický kurs, aby se v něm misionářům dostalo nejnětějších odborných znalostí, které musí mít, zvláště když není při ruce žádné lékařské pomoci.

**VEDOUcí MUŽOVÉ DUŠEVNÍHO A HOS-
PODÁŘSKÉHO ŽIVOTA** se vyslovují pro humanistické gymnasium. Německý výbor pro ochranu humanistického (klasického) gymnasia, ke kterému náleží vynikající mužové německého duševního a hospodářského života, vystoupil na veřejnost s prohlášením, ve kterém se poukazuje na význam humanistického vzdělání. Provolání končí slovy: »Humanistické vzdělání je jedním z největších kulturních statků německého národa. Jeho ideál může být uskutečněn jen mládeží, vzdělanou v řeči a kultuře starých Řeků a Římanů. Proto žádáme, zvláště vzhledem ku zvýšenému humanistickému vzdělání v cizině, zavedení všech prostředků, které by směřovaly k zachování humanistických gymnasií a chceme důraznou podporu tohoto druhu vzdělání a jeho další, cílevědomé vybudování.« U nás pro zachování klasického typu gymnasiálního se důrazně prohlásila jedině československá strana lidová.

KRONIKA DOMÁCI.

PARLAMENT sešel se dne 17. ledna. Koaalice dosud má vůli splniti svůj program. Jaký je ten vládní program, je naznačeno šrámkovým okřídleným rčením, že je nutno novelisovat sociální a kulturní radikalism. Zdá se však, že v sociální novelisaci chtěly by některé strany jíti příliš daleko. Lidovci se tomu vzpírají, načež tytéž strany reagují sabotováním novelisace radikalismu kulturního. Kdo čteš, rozuměj! Lidová strana se tentokrát nesmí dát »ošmeknout«. Nemá půjčky, ani zbytkové statky a může tudíž stát na svém. Ustoupí-li min. Hodža teroru učitelů, musí nechat resort jinému.

MEZI Vatikánem a Naší Republikou byl sjednán modus vivendi o 7 článcích. Upravují se jimi nejnaléhavější věci: vzájemné zastoupení, jmenování církevních hodnostářů, rozhraničení diecézí, atd. Dohoda je přijata i těmi stranami, které mají v programu rozluky církve a státu. Jen Stříbrný bojuje ještě proti Vatikánu.

DUBICKÉHO PROCES skončil odsouzením Svárovského, ač se dokázalo, že Dubický odváděl vysoké, tisícové obnosy na dopravní fond agrární strany. Systém, jaký byl zaveden v mnohých úřadech a ministerstvech republiky, hraničí na korupci.

PEROUTKA V »PŘÍTOMNOSTI« probírá »osobnosti« v lidové straně. Charakteristiky jsou stolního, kavárenského původu.

SLET ORELSKÝ r. 1929 bude věleňen do oslav svatováclavských a bude konán pod protektorátem vlády.

ZAHRAŇIČNÍ KRONIKA.

MEZI Francií a U. S. OF AMERIKA vedou se dohovory o mírovou politiku.

VELKÝ ROZRUCH vyvolal dovoz součástí strojních pušek z Italie do Maďarska, zachycený ve Sv. Gotthardě. Malá dohoda vyžádá u maďarské vlády vysvětlení. Bude o tom zpraven též Svaz národů.

RUSKO vyváží opositníky na Sibiř, jako Rusko carské.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Č. L. A.

STUDENTSTVO A POLITIKA.

V »Rozmachu« ve článku »Studentstvo a politika« rozebírá podepsaný Karel Mirvald příčiny, proč studentstvo dnešní kloní se k té či oné politické straně a tedy i příčinu, proč lidová strana získala málo katolického studentstva. Dedukce autora článku o lidové straně a katolickém studentstvu nemohu však uznat za správné, ba nemohu ani říci, že přiblížil se ku pravé příčině. Což pak lidová strana nedovedla si získati kádr mladých pracovníků proto, že není stranou katolickou? Nebo pro všeobecnou mentalitu protilidoveckou, vyplývající z passivnosti strany lidové?

Kdo chce dnes tvrditi, že lidová strana není stranou katolickou? A proto snad, že má pouze 12 proc. všech katolíků v republice? Domnívám se, že katolickou můžeme zváti stranu lidovou jen proto, že veřejně hájí zájmy církve katolické, aspoň církevně-politické, což jiná strana politická dosud nečiní! A kdyby v lidové straně bylo jen 6 proc. všech katolíků v republice a kdyby lidová strana se skládala z 50 proc. z jinověrců, — nebude nikdy jinou, než lidovou stranou katolickou, bude-li hájit zájmy církve katolické.

A mentalita protikatolická a protilidovecká že má příčinu v passivnosti strany lidové? Kdo toto chce dnes tvrditi? Vždyť přece mentalita protilidovecká vyplývá z mentality protikatolické, kterážto je přece hodně starší strany lidové. Mentalita protikatolická byla a strana lidová tu nebyla! Jak tedy může vyplývat z passivnosti strany lidové?

Je tedy naprosto nesprávné tvrditi, že lidová strana měla by kádr mladých pracovníků, pocházejících z katol. studentů, »kdyby byla katolickou a nebyla passivní.«

Je mi vůbec divné a nevysvětlitelné, jak někdo na takové dedukce přijde.

Což není pravdou nad slunce jasnější, že jedinou příčinou, proč lidová strana má méně studentstva než jiné strany, jest jen protikatolická školská výchova studentstva, podporovaná stejnou výchovou občanstva tiskem, zvláště tam dobře účinkující, kde rodina nežije dle učení katolické církve? Což to nevíme z vlastní zkušenosti, jak dnes, na nepatrné výjimky, každý dovede zlehčovati učení katol. církve a vědomě, někdy nevědomě vykládá takové nepravdy o katol. víře a církvi, že docela snadno dovede zvíklati zdravý názor studentův, rodiči mu vštípený, o pravosti víry katolické?

Jak lehce se dá žiti, není-li člověk vázán žádným příkázáním katol. církve! A dnešní společnost nedává dobrý příklad k takovému pohodlnému žiti?

Je potom divné, že Č. L. A., požadující od členů život dle učení církve katol., upoutá jen tak málo katolických studentů? Je potom divné, že nikdo nechce veřejně se hlásiti k lidové straně, straně, hájící příkázání církevní a požadující od svých členů život lidovce-katolíka?

Desatero příkázání Boží, patero příkázání církevní je příčinou mentality protikatolické a protilidovecké — nic jiného!

Kdyby nebylo dnešní protikatolické výchovy školské a tiskové a kdyby lidová strana nehájila církev katolickou v tom směru, aby tato svým učením měla vliv na veřejné mínění a život občanů — tu jistě

měla by lidová strana více studentstva — kádr mladých pracovníků.

Další důvod autora článku, jakoby staří páni zařezávali mládí a stavěli hradbu mezi lid. stranu a studentstvo, je malicherný a zbytečný — poněvadž neexistuje.

Nejbolestněji dotkla se mého nitra slova, že Č. L. A. trpí po léta »souchotinami«, studenti v ní organizovaní jsou »trapně nečinní a příšerně otupělí«, že dělají hanbu tradici, kterou Liga měla.

Vím, že bývají jedinci v Arnoštově koleji jen z důvodů hmotných a ve skutečnosti katolíky v životě nejsou, ale pro tyto jedince nesmí se mluvit všeobecně. Takoví jedinci vyskytují se všude. Ostatně, nesmí se zaměňovat Arnoštova kolej s Č. L. A. a proto tato zmínka sem ani nepatří! Proto odmítám se vším důrazem »trapnou nečinnost a příšernou otupělost« Ligistů!

Že jsou Ligisté nečinní? Skoro naopak! Dovolují si tvrditi, že pro svůj malý počet a tedy pro slabé síly nemohou vůbec splniti vytyčený program! Nemožno žádati, aby titíž lidé byli činní všude! Pak se nejen načne a povrchně odbývá! Já vůbec bych doporučoval, aby program byl zúžen a studenti nebyli přetěžováni, neboť, je-li kdo prací přetížen, s velkou chutí nepracuje!

Je mým názorem, že má stačiti nám, kteří chceme míti kádr katol. studentů, když tito jsou organizovaní v Č. L. A., když jsou v prostředí katolickém, tam po katolicku vychováváni a vzděláváni. A tu bych radil těm, kteří nejsou s Ligisty spokojeni, aby šli za nimi, tvořili to katolické prostředí, uplatňovali u nich své vzdělání a naznačovali jim, jakou cestou jest Ligistovi jíti! Neboť to často katolický student neslyší a má dojem, že nikdo se o něho nestará, nezajímá.

Vzbuďte trochu ctižádosti v našich katolických studentech, dejte jim najevo, že přichází doba, která je příznivá katolické renaissanci a která vyžaduje vzdělaných a uvědomělých katolíků k obnově katolického života v naší vlasti!

Dodejte jim odvahy a chuti k práci a nepodceňujte stále jejich schopnosti a dobrou vůli, ale oživte v nich ony dobré vlastnosti! Buďte štikami!

Taková práce bude plodnější než nesprávné kritizování.

Tak odpověděl jsem jen na některé body oně části udaného článku, ani nechci tvrditi, že pověděl jsem zhruba všecko, co možno o poměru katol. studentstva k lidové straně říci. Doporučuji, aby katolická veřejnost více si všímala katol. studentů a jim v práci účinněji pomáhala. Potřebují k ní zkušenosti starších!

Dr. Šváb Frant.

F. U. C. I.

F. U. C. I. (Federazione Universitaria Cattolica Italiana) byla založena r. 1896. Dnes má ve svých řadách téměř všechno katolické studentstvo v četných odbočkách.

Činnost Svazu italských katolických akademiků byla v minulém roce zvláště významná pro katolické misie. Samotná organizace z Bergamo sebrala na 10.000 lir na léky pro účely misijní. Všude byly ve studentstvu zakládány sdružení přátel evangelia. Pro středoškolské byly po absolutoriu uspořádány zvláštní sjezdy, kde činěny přípravy pro vysoké studium, upo-

zorněním na volnost universitního života. Nově zaveden po celé Itálii t. zv. universitní den, na nějž všichni katoličtí akademici přistupují k sv. přijímání. Na poli kulturním platí hlavní péče rozšíření znalosti thomistické filosofie.

Ve dnech 6. až 8. září konal se ve Florencii 15. národní kongres F. U. C. I., který byl vzorným obrazem náboženské, kulturní a organizační práce katol. studentstva italského. Z přednášek zasluhují zmínky: »Scholastická filosofie ve svém vztahu k problému moderní vědy«. V této přednášce (viz »Osservatore Romano« z 7. 9. 1927) probrán positivismus Avenaria a Macha, italský idealism Croce-ho a Gentile a zdůrazněn theoretický rozdíl mezi filosofií a ostatními vědami ve smyslu scholastickém, t. j. hra-

nice mezi vědou a moudrostí byly tak položeny, že věda slouží prozkoumání nejbližší ležících příčin zjevů, moudrost či víra pracuje na poznání všeho existujícího ve své první příčině v Bohu. Jiná, neméně důležitá themata týkala se církevních dějin a unionismu. Zvláštní pozornost věnována možnostem a podmínkám povolání (»Katolíci v povolání«, »Katolíci ve školství«, »Katolíci jako lékaři, právníci a průmyslníci«). Usneseno bylo založit společnost k vydávání cenných spisů F. U. C. I., jako sbírka doctorských prací členů, dále papežských encyklik, které mají zvláštní význam pro studentstvo (jako o thonismu »Aeterni patris«; o misiích »Rerum ecclesiae« a o modernismu »Pascendi«). Jíří Gerson.

V Ě D A / L I T E R A T U R A / U M Ě N Í .

DOKUMENTA.

ÚTOK NA PROF. BIDLA.

K recenzi Bidlových »Dějiny Slovanstva« připojil dr. Jan Slavík v »N. O.« několik kritických poznámek o metodě a osobnosti autora samého. Dr. Bidlo prý trpí fixní ideou, vlastně dvěma fixními ideami.

»Na jedné straně Bidlo je ovládán myšlenkou, že není uznáván (Bidlo dokonce postěžoval si na to v úvodním článku deníku »Československá republika«), na druhé straně žije v mylné představě, že je vynikající autoritou v slovanských dějinách. Bidlo je v jádře historik-vydavatel, jemuž se daří nejlépe činnost ediční. Jeho »Akty Jednoty Bratrské« dočkaly se sympatického posouzení četných našich odborníků a byly, tuším, také odměněny cenou. Vše to nasvědčuje, že naše vědecké kruhy nejsou tak »zlovolné«, aby upíraly uznání, kde je oprávněno. Jinak se věc má v oboru slovanských dějin, kde Bidlo do dnešní doby nevydal práce, jež by byla opravdu novým vkladem do slovanské historie, tím méně, aby opravňovala nárok na uznání, s tak hlučnou a jedinečnou otevřeností reklamované. Toto vyzdvihované odbornictví je především v rozporu s žalostnými prostředky, s nimiž Bidlo po třicet let slovanskou historii na universitě traduje. Nikdy ho nenapadlo, že základem úspěšného badání v slovanské historii musí býti pomocné vědy, jež by umožnily českému historikovi s úspěchem práci v archivech, naplněných kyrilskými texty. Bidlo si neuvědomil, že se během 30 let nepostaral (když sám věc neovládá) o historika, který by dovedl slovanské dokumenty čísti. Nikdy necítil potřeby sehnati pomůcky, na nichž by se mladí adepti vědy připravili pro odborné badání v archivech. Historiografie ovšem zná též práce, založené na pramelech vydaných a literatuře. Ale ani v té věci Bidlo nepocítil potřeby skutečného odborníka, opatřiti sobě a studentům základní edice a odborné časopisy, bez nichž studium opravdu odborné není možno. Naše »Musejní knihovna«, udržovaná ve starší době na výši hlavně styky našich slavistů se slovanskými zeměmi, v posledních čtyřiceti letech v historickém oboru vykazuje obrovské mezery. Co má, je mizivým zlomkem bohaté produkce slovanských historiků. Bidlo však, opakují, se nesnažil míti aspoň to nejdůležitější, nezbytné pro každý slovanský seminář. Dokumentuje to čítárna časopisů v knihovně universitní a v historickém semináři. Následek toho byl, že až do nedávna slovan. historie (novověká) mohla být

u nás pěstována ryze diletantsky, neb celé toto badání se omezovalo na kompilace, nepodložené dostatečnou znalostí literatury. Personifikací těchto našich možností jsou právě práce Bidlovy. Bidlo vydal po první ruské revoluci »Dějiny Ruska v XIX. století« a současně bibliografický článek »Literatura k dějinám Ruska v XIX. století«. Kdo z obsahu prvé knížky nepozná, že autor své téma naprosto neovládl, lehce může se přesvědčiti srovnáním toho, co Bidlo uvádí jako své prameny, se skutečným stavem ruské historiografie doby tehdejší. (Bibliografii lze najíti v různých ruských příručkách.) Totéž — a ještě ve větší míře — platí o nové Bidlově knize »Dějiny Slovanstva. Na konci díla je připojena bibliografie »Důležité spisy a články, osvětlující dějiny Slovanstva«. Spousta registrovaných článků, nedůležitých, zastaralých, ba bezcenných, nemůže zakryti, že Bidlo je ve slovanské literatuře versován velmi chabě. V denním listě není místa na registrování nedostatků toho druhu. Potřeboval bych k tomu nejméně dva sloupce. (Vytкну je v lednovém čísle Slovanského Přehledu.) Zde uvedu typické příklady. Základním a nejmodernějším dílem o dějinách rozvoje ruského státu ve středověku je kniha Presniakova »Образование великорусского государства« (r. 1918). Jejíž výsledky autor zhustil v menší knihu »Московское государство (1918). Prvně jmenované dílo má také v literatuře skvělé místo po stránce metodické. U Bidla však ani v bibliografii, tím méně v textu nenajdeme stopy, že by mu bylo známo. Nejoblíbenější povšechnou příručkou rus. dějin je kniha Platono-vova »Лекции по русской истории«. Bidlo zná páté vydání z r. 1907, zatím dnes máme již desáté, rozšířené o dějiny druhé poloviny 19. století. Bidlo uvádí často drobné stati z časopisů. Vychází však najevo, že nezná jediné z ruských historických revuí, jež vycházely za války a revoluce. Nepříznivé poměry, dokonce nedostatek papíru, znemožňovaly historikům v té době vydávati tlusté knihy. Ukládali tedy výtěžky svého studia ve zhuštěných revuálních studiích. Tam jest uložen pokrok ruského historického badání za posledních třináct let. Těchto časopisů je velká řada a jsou dnes v Praze všechny. Máme zde slovanskou biblioteku, jaká kromě Ruska není nikde na světě. Čítá přes 110 tisíc svazků, převahou historického obsahu. Prof. Bidlo, odborník v slovanských dějinách, nevezal na vědomí, že existuje. Kromě toho máme v Praze speciální knihovnu ruského politického a revolučního hnutí, čítající dnes skorem 15.000 svazků. Je to knihovna, již dnes není rovno. I tuto Bidlo při své práci ignoroval, ač ruští emigranti, tam

zaměstnaní, snesli by mu literaturu ruské revoluce do poslední brožury! Který odborník by si troufal vydati knihu o slovanských dějinách a nechati stranou velkou část výsledků nejnovějšího badání? Jaká může být jeho kniha?»

Bude se prof. Bídlo bránit? Musí. Slavíkova kritika ho téměř diskvalifikuje. Posлуhači historie rovněž nemají Bídla v lásce. Moří je zbytečně podrobnou citací literatury a také ji vyžaduje a při tom podrobnostmi ubíjí rozhled po větších plochách. Jako učitele a examinátora nelze ho chválit. Byly doby, kdy byl pravým postrachem. Snad byl dr. Slavík jeho žákem. To by ovšem útok jeho zeslabovalo. —k.

*

K. REBAN: »Z p o u p a t d o k v ě t u«. (Nákladem Čsl. lkc. tisk. Cena 2.50 Kč.) Vřele doporučujeme dívčí mládeži. Obsahuje vážné, taktním způsobem podané poučení, kterak si mají zachovati naše dívky čistotu srdce a duše v době přítomné, plně nástrah a nebezpečí. Zaslouhuje hojného rozšíření. U.

VLASTA JAVORICKÁ: »S p a s e n í d o m u P ý c h o v a«. Román. Tiskem a nákladem Českoslovanské akciové tiskárny, Praha II. Stran 202. Barevná obálka akademického malíře B. Černého. Cena brož. Kč 13.—. S neselhávajícím účinem sáhla tu osvědčená romancierka hluboko do věrů a zmatků života, aby tu na bohatém rodu sedláka Pýchy a jeho syna ukázala, kam vede bezstarostné a neodpovědné milování, a jak jenom dobrým činem lze napraviti spáchanou vinu. Napravení a odčinění spáchaného hříchu — toť ústřední motiv této nejnovější románové skladby oblíbené autorky, která dnes patří bez odporu k nejpobulárnějším českým tvůrcům románovým. Líbezná dívka Cyrilka, přinášející spasení prokletému domu, a vlévající konečně mír do rozervané duše nevěrného milence, jest jistě z rodu ušlechtilých dívek a žen vykupitelského poslání, jaké milovala a malovala Karolina Světlá. Baladické členění celého napínavého románu jest jenom novým svědectvím dávno osvědčených vloh, strhující vypravovatelky. — Jednu věc musíme Javořické vytknout. Někdy probleskne jejími filosofickými úvahami názor neslučitelný se zásadami katolickými. V románu líčí podomka Vlasáka. Píše o něm: »Do kostela starý Vlasák mnoho nechodil. Zato evangelium a celé Písmo uměl nazpaměť.« Jeho náboženství zavání pantheismem, zbožněním přírody. Chodil ráno ve čtyři hodiny do polí obdivovat se obloze. V takovém krásném ránu pozdvihoval se Vlasák nad pozemskou hroudu a přijímal tu svého Boha, který k němu rovnou s nebe sestupoval a naplňoval ho velikostí ve všem nitru. Tu cítil Jeho blízkost, Jeho velikost, Jeho sílu, tu byl prodchnut něčím svatým a nevýslovným, co nevysvětloval si nikdy jinak, než spojením své duše s Pánem a Stvořitelem té obrovské krásy. Takových úvah najdeme v pracích Javořické více.

FR. PALACKÝ: Dějiny Národu českého I., II., III., IV. sv. (do smrti Jiříka Poděbradského). Monumentální dílo Palackého dočkalo se nového vydání. Po nepěkném vydání Kočího na špatném papíře, drobným tiskem, vydalo nakladatelství Mazáčovo dílo Palackého ve skvostné úpravě s pěknými ilustracemi a zřetelným tiskem. Úvod na 34 stranách napsal Dr. Q. M. Vyskočil. Je to podrobný životopis Palackého. — Jde o dílo nesporně záslužné, poněvadž nemáme dosud díla, které by srozumitelně a jasně jako dílo Palackého mluvilo k duším čtenářů. Pekařovy dějiny jsou příliš zhuštěné a stručné, Novotného a Urbánkovy příliš rozvláčné a začasté tendenční. Palackého dílo jest

také tendenční a nevtíravé. Novotný si zjednodušuje soudy historické tím, že vše katolické odsuzuje, všecko nekatolické chválí. Je tu ovšem jedna závada. Dílo Palackého přes všechny své přednosti ie dílem jednak neúplným (sahá jen do r. 1526), jednak zastaralým. Je zastaralá a neudržitelná idea Palackého o rozdílech mezi Slovany a Germány a z toho pochodících konfliktů, pochybené je též zbožnění husitství, jako nejskvělejší epochy našich dějin. Poslední práce Pekařovy nás jinak učí hledět na tuto revoluční dobu. — Nevíme, jak bude vypadat poslední pátý díl, zda budou k němu připojeny kritické připomínky. Palacký měl býti vydán kriticky s poznámkami, asi tak, jako Dobner vydal Hájka. To by si přáli historici. Nakladatel sleduje ovšem ale jiné. Chce vydat dějiny pro lid a proto nechce ho zatěžovat poznámkovým balastem. Jednou však ke kritickému vydání Palackého jistě dojde. —ák.

POSLEDNÍ STRÁŽ. Vydalo nakladatelství Mazáčovo. Stran 300, cena 20.— Kč. Kniha má býti apotheosou Gajdovou. Líčí ho jako spasitele Ruska, kterého současníci a zejména Kolčák nepochopili. Do Gajdovy historie jsou zapleteny ještě podivuhodné příběhy dvou českých důstojníků. Je tu též líčen ústup ze Sibíře, poprava Kolčakova, pokus Gajdův o převrat ve Vladivostoku. Kniha nejde do hloubky a nekritická tendenčnost jí bere uměleckou i literární cenu. — Ještě hůře posloužil historii Ota Karel v románě Radola, díl. I., Zborov. Vydal Fr. Šupka v Hradci Král. Fotografie Radoly Gajdy prozrazuje, že jde o oslavu vůdce. Je provedena indiánským způsobem. Tak psal Karel May o Vinetuovi, takové jsou Buffalo-Bilky. Osoby Věry, Korsakova, Daneše a štábskapitána Gajdy — si uace, které Gajda jako deus ex machina obdivuhodně hránsky řeší, to vše je křiklavě tendenčně kresleno a nezasluhuje názvu legionářské literatury.

JOS. NESNÍDAL: T e d' n e b o n i k d y. 2. vydání. Fr. Khodl, Plzeň. Drobné episcdy z rakouské armády, ze zajetí z české družiny, od Zborova; z druhého zajetí rakouského, z tábora internovaných — vše svěže a prostě líčeno.

POD SLAVNÝMI PRAPORY STARODRUŽI-NÍKŮ. Sborník vzpomínek Starodružníků. Vydalo nakladatelství Česká Belletrie v Praze-Dejvicích 343, třída Starodružníků. Stran velkého formátu 160, 10 ilustrací, cena Kč 18.—. V literatuře o našem osvobozenckém hnutí je tato kniha vzácným zjevem. V ní sneseny jsou vzpomínky prvních legionářů, kteří již v roce 1914 utvořili dobrovolné sbory — v Rusku »Českou Družinu« a ve Francii »Compagnii Nazdar« — jakož i bratří, kteří bojovali v srbské armádě již od roku 1914. Jejich vzpomínky jsou dokladem velkého nadšení i velké oběti vlasti přinesené. Vzpomínky nejsou ustavujícím suchým líčením válečných událostí, z nichž čerpati může jen historik. Děje líčeny jsou poutavě, neb vzaty jsou z bojišť a z výzvedné služby a líčeny účastníky bojů a rozvědek. Jsou prosty příkras a při tom krajně poutavé a co je hlavní — pravdivé. Kniha je psána těmi, kteří se zbraní vytvářeli naše nové dějiny a již proto zasluhuje, aby byla zařazena do každé knihovny. V ní dočteme se o nebezpečných rozvědkách v nepřátelském zázemí, o velikých bojích a obdivuhodných příbězích prvních bojovníků za naši samostatnost. Již nazvání jednotlivých vzpomínek dávají nám tušiti cenný obsah: »Na rozvědce u Hirgorodského pluku«, »Osudná rozvědka«, »V zajetí rakouském«, »Gorlická tragedie«, »Boj u Targette a Neuville Saint Vaas« a jiné, jichž v první knize je uveřejněno 23.

A přečteme-li knihu celou, tu řekneme, že nazvání povídek daleko nevystihují všeho, co se v nich dočteme.

FRANCOUZSKÉ KOMPENDIUM CÍRKEVNÍ VĚDY bylo vydáno v létě v Paříži v nakladatelství »Blond et Gay«. Obsahuje filosofii, dogmatiku, morálku, exegesi, liturgii, kanon, právo, dějiny církevní, sociologie, umění a literaturu. Spolupracovníků bylo 33, a to učenců různých oborů. Všeobecnou předmluvu a úvod k jednotlivým pojednáním napsali: biskup Courcoux z Orleánu, arcibiskup Le roy z Craie, Gibier z Versailles atd. Redaktorem díla byl abbé Aigrain, který sám přispěl cennými články z církevních dějin. Dílo má jméno »Ecclesia«.

O DÍLE PAVLA CLAUDELA, nyní vyslanec franc. republiky u Spoj. států severoamerických. Pavel Claudel je royalista a katolík, věřící jako Francis James a nenávidějící moderní svět jako Bernanos. Ve svém mládí byl nevěřící. Dle vlastního doznání žil nemravně, zapomněl téměř všechny pravdy náboženské, a propadal často zoufalství. Při jedné vánoční jitřní mši v katedrále notredamské našel znovu svou víru. Jeho díla jsou naplněna myšlenkou o vyplnění božské vůle lidmi. Ve své ódě Magnificat velebí Boha, že mu dal milost a osvobodil ho z bludu a dal mu možnost klaněti se mu. Chlaudelovo drama »Zlatohlav« je dílem z mládí, z doby před jeho obrácením. Jedná se o tragedii hrdiny, který nezná Boha, sestavuje místo božího své desatero, chce býti božsky silný a na konec hyne po antickém způsobu. Ve »Zvěstování« se staví proti modernímu, zkaženému světu, materialistickému a kapitalistickému, který se mu zdá býti ďáblovým vynálezem. Ve své »Výměně« tvoří básník typ století, obchodního ducha amerického, kte-

rému je za peníze všechno přístupné: žena, láska, bůh. »Den odpočinku« — Kristus zde vystupuje v podobě čínského císaře, který sestupuje k mrtvým. Poměr muže mezi láskou k ženě a k Bohu je zpracován v »Poledním údělu«. Muž se rozhodne pro službu boží a tak se zbaví zbloudilé ženy. »Rukojmí« má jako ústřední postavu zajatého papeže Pia VII. »Tvrdý chléb« je pokračování »Rukojmí«. Je v něm ukazováno, jak síla hmoty tak zvítězila nad člověkem, že tento zapomíná, že tvrdý chléb zemský není chlebem ducha a duše. »Ponížený otec« (erniedrigte) přináší rozluštění problému z »Rukojmí« a »Tvrdého chleba«: hříšné duše se setkají ve věčném spojení.

SDĚLENÍ ADMINISTRACE.

Někteří naši předplatitelé dostali upomínku, ačkoliv zaplatili. Pokud nám byly tyto závady oznáveny, učinili jsme příslušná opatření. Stalo se tak při převodu kont ze starého na nového vydavatele. Doporučujte všude náš časopis posílejte nám adresy interesentů. Pro studenty platí i nadále snížené předplatné 20 Kč.

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Řed. pošt. a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

Moravsko-slovenská banka

filiálka v Praze II., Národní tř. 8 n.,

provádí veškeré bankovní obchody
a úrokuje vklady co nejvýhodněji.

Akciový kapitál, rezervy a fondy Kč 25,000.000,
vklady na knížky a účty Kč 161,840.000.

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 15. února 1928.

Číslo 2-3.

Dr. R. W. H y n e k:

KLÍČ K ZÁHADĚ KONNERSREUTHSKÉ.

Zvláštním řetězem »náhod« dostal jsem se k této prazvláštní záhadě, jakož i k sepsání knihy o ní. Sklidila netušený úspěch, ale ještě neočekávanější byla spousta přednášek, o této věci vyžádaných. Kromobyčejná událost stigmatisace za dnů našich vzbudila spoustu článků, knih i referátů, a to s nerozumitelnějšími hledisky: náboženských, nevěreckých, lékařských i laických, pro i proti. Sledoval jsem pak s kromobyčejným zájmem tuto všecku literaturu a porovnával se svou knihou, jež byvši sepsána v srpnu léta minulého, byla postavena jediné a bezvýhradně na podklad křesťanské, t. j. katolické mystiky, jako dynamo vnitřního všech těchto zjevů.

Ku podivu pak veškerý průběh událostí potvrdil a dal za pravdu tomu, co tehdy, možno říci intuitivně, bylo napsáno. Tak na př. stran onoho absolutního postu, jakého se jen dostalo zadostiučinění mým řádkům, když 18. listopadu v jednom z nejlepších lékařských časopisů německých v »Münchener Medizinische Wochenschrift« (čís. 46.) bylo uveřejněno z pera univ. profesora Dra Ewalda z Erlangen nečekané věru potvrzení všeho. A to nejen pravosti stigmat, ale i naprosto přesného zjištění, že Tereza Neumannová po dobu biskupské komise, t. j. od 14. července do 29. července roku minulého požila jen 39 g svěcené hostie a vypila 45 cm³ vody, to jsou tři polévkové lžice!!! Tereza nejenže přitom zůstala na živu, ale nebyla vůbec na váze. Ze svých 55 kg vyrovnává dokonce ztráty páteční denním přírůstkem o libru, a to přes svůj absolutní půst.

Tedy toto jsou přesná fakta, o jichž pra-

OBSAH:

- Dr. R. W. H y n e k: Klíč k záhadě Konnersreuthské.
A. N o v á k: Jak stavěti chrámy.
— t n: Poškodila lidová strana katolicismus v Československu?
J. F. D v o ř á k O. P.: Chraňte mládež před smyslností.
Dr. A l f r e d F u c h s: Národ atheistů. »Modus vivendi«.
A n t. N o v á k: Delegátstina.
— k: Případ Tukův.
J a n B a r t o š: Jiráskovo »Temno«.
K návrhu minist. zemědělství na zřízení »Československé ústřední živelní pojišťovny«.
Co život dal.
Studentská hlídka.
Věda, literatura, umění.

vosti dnes dobře pochybovati nelze, ačkoliv je nijak přirozeně vyložiti nedovedeme.

Podobného potvrzení dostalo se jiné základní thesi mojí, a to mystice, jako podkladu všech těchto úžasných dějstev. Při prvním vydání své knihy riskoval jsem tehdy téměř vše svým rozhodným a nekompromisním postavením se za tyto zcela nezvyklé a podivuhodné zjevy, pro něž jsem měl jenom jeden jediný pevný doklad: zprávu přítelkyně Terezy N., slč. Z. z Františkových lázní a svědectví profesora Wutze z Eichstättu o hlubokém vnitřním životě z Boha, jevícím se právě u naší stigmatisované. Tedy o mystiku její se opíraje prohlásil jsem veškeré tyto její prapodivné zjevy za možné a skutečné.

Nuže i tu přišlo plné potvrzení názorů mých. Ve spoustě článků a referátů, zvláště metapsychických, jimž dokonce dva sešity odbor. časopisu »Zeitschrift für Parapsychologie« (listopad a prosinec) byly věnovány, různými badateli uznána možnost a reálnost podobných úkazů.

Za nejlepší z těchto spisků považuji brožuru

MUDra Waltera Krönera: »Das Rätsel von Konnersreuth«, o níž ostatně pěkně referováno též v dominikánské revui »Na hlubině«. Leč nejradostnějšího a nejuplněnějšího potvrzení, ba téměř úplné souhlasnosti názorů dostalo se mi v prosincovém čísle tohoto parapsychického časopisu, redigovaného MUDrem P. Sünnem, kdež univ. profesor katolické vysoké školy ve Freisingách, Dr. Aug. Ludwig, publikoval svůj článek »Bez křesťanské mystiky nelze rozluštití záhadu konnersreuthskou«.

Tedy v nejvážnějším listě vědeckém, obírajícím se problémy dějů t. zv. mimoduševních či naduševních, v časopisu, majícím mezi spolupracovníky dvacet vysokoškolských badatelů, promlouvá zcela vážně katolický učenec o tom, co šéfredaktor »Křesťanské revue«, soudruh, univ. profesor E. Rádl, u nás ve své knize definoval za přežitek náboženských primitivů a ekvivalent divošských tanců! Tedy tento »křesťan«, věřící podle vlastních slov (»Večerník Práva lidu z 18. ledna t. r.) v moc ducha nad hmotou, na obrátce jako pravověrný marxista, »soudruh«, podle Feuerbachovy filosofie prohlašuje pravý opak toho všeho za pravdu pravdoucí a sociálně demokratickými metodami pokouší se uvésti je v život. Jaký to gallimatiáš názorů a úplná filosofická nedomyšlenost toho i onoho směru duchovního či hmotářského . . . možná, že obou dvou!!!

Pakliže takový chaos myšlenkový panuje u nás u našich představitelů »vrcholného« vzdělání — u samotných universitních profesorů, jaký zmatek pak teprve musí býti u těch, kdož tak zv. »moderní vědu« přejímají ze druhé až desáté »ruky«.

Z toho důvodu bude velice prospěšným zcela krátce referovati o tomto článku vzácného příznivce a přítele našeho národa z »Z. ff. P.« (str. 746—751):

»Zvláštním jest, že ve všech pojednáních o Konnersreuthu, jež byly v německé řeči vyšly, autoři obírají se pouze vnějšími zjevy, kdežto přehlízejí centrální bod, z něhož vše vychází, to jest mystický život Terezy Neumannové. Pohřešují v nich vesměs znalost křesťanské mystiky. A přece jde tu o vědu theologickou, jež na skutečnostech, zkušenostmi získaných za mnohá staletí, jest vybudována. Mystika ve smyslu církve jest spojení duše s Bohem, jež cestou očisty, osvětlení a spojení pokračuje k cíli nejvyššímu, jíž jest nejvroucnější styk duše jednotlivcovy se svým Tvůrcem a Pánem.«

»Spousty katolických mystiků zažily jako něco zcela reálného toto spojení s Bohem a mno-

ho z nich pokoušelo se tyto duševní své zážitky systematicky předvésti ostatním.«

»V mystice spojuje se vůle s vášnivou touhou vystoupiti nad svět smyslů, aby pravá podstata naše v lásce se spojila, sjednotila s oním jediným, posledním a věčným předmětem lásky . . . jehož jsoucno tu bylo intuitivně poznáno . . .«

»Mystikem jest člověk, jenž žhavou láskou zahořel k Bohu, ne v sentimentálním horování, ale v hluboce živoucím vzplanutí citů, jež vpřed žene ho za každou cenu, a to přes všechna nebezpečí . . . : ke splynutí s Milovaným. U mystika stává se toto spojení vědomým, osobním a dokonalým . . .«

»Studujeme-li přesně životopis naší stigmatované, poznáváme určitě, že i ona náleží v řadu těchto křesťanských mystiků. Prosté děje, líčené farářem Wittem, v jeho knize »Konnersreuth« (z téže knihy též já čerpal jsem data životopisu T. N.) to dosvědčují.«

»Jak dojímavou jest její odpověď na příklad, kterou dala, když spatřila zářivé světlo a hlas se jí ptal: »Resl, chtěla bys býti zdravou?« — Odpověděla: »Mně jest vše vhod, žítí i umřítí, býti zdravu i nemocnu, milý Bůh tomu nejlépe rozumí.« — Když pak hlas dále se jí ptá: »Měla bys radost, kdybys sama sobě opět mohla pomoci?« — Její odpověď zněla: »Ze všeho mám radost, co od milého Boha pochází. Těší mne květinky, ptáčky nebo i též nová utrpení. Největší pak radost mám ze svého Spasitele.«

Tak skutečně nemluví osoba hysterická, leč srdce naprosto Bohu oddané, Boha milující, srdce dětině čisté a radostné. A tyto vlastnosti duše její: odevzdanost Bohu, radost z utrpení, srdečný soucit s trpícími atd., našel jsem sám co nejvýznamnější známky její bytosti, když jsem ji byl navštívil a po dlouhou dobu jsem s ní mohl rozmlouvati.«

»Ribot pak ve své knize »La mystique divine« rozeznává trojí druh zjevů, a to řádu intelektuálního, affektivního a tělesného. K prvnímu náležejí: víse, oslovení a osobní osvětlení a zjevení. Též zvláštní vědecké či umělecké schopnosti sem patří. Ve druhou třídu náležejí extase a stigmata. Ve třetí pak zvláštní zdržování se potravy, mystické vůně, levitace a záření světelná.«

»Co pak speciálně stigmatisace se týče, tu Zahn ve své známé knize »Die Einführung in die christliche Mystik« zcela strážlivě se o ní vyjadřuje. Není to prý pro mystiku křesťanskou

žádnou životní otázkou, vyskytuje-li se i stigmatizace přirozená (vedle této nadpřirozené).«

Prof. Ludwig pak zcela správně připojuje se k mínění tomuto: »Podle mého soudu správně tu Zahn posoudil tuto věc. Stigmata nejsou v životě mystikově věcí ojedinělou. Zdá se mi, že když duše mystikova ocitá se v nejužším zapojení v Boha, když v okamžicích intensivního vnitřního povznesení se nezůstává bytost člověka omezena na ony své úzké hranice, nýbrž tu v duši probouzejí se síly, kteréž jinak skryty zůstávají: stává se nejen jasnovidnou a jasnocítlivou, nýbrž toto duševní povznesení přenáší se též na tělesnost a projevuje se ať v levitacích, či stigmatěch,

A. Novák:

JAK STAVĚTI CHRÁMY.

Na výstavě návrhů pro stavbu kostela ve Vršovcích sešlo se více než třicet prací různých autorů. Byly tu projekty staveb od nejranějšího slohu románského až ke stylům nejmodernějším. Návrhy, držící se obvyklých typů staveb chrámových, i návrhy, jež odpoutávaly se docela od tradice a směle použily nového stavebního materiálu: železa a betonu.

Soutěž se skončila naprostým vítězstvím moderní architektury, aspoň pokud se počtu vystavených projektů týče.

Přihlásil se však též obhájce tradičních kopií chrámových. »Večer« přinesl návrh románského chrámu a obhajobu (patrně autora) pro stavbu tohoto stylu. Chrám, zasvěcený svatému Václavu, nemůže prý býti stavěn v jiném slohu než v románském. Návrh byl líbivý, a kdyby prostý věřící lid rozhodoval o návrzích, jistě by dal přednost tradičnímu typu před moderními architektonickými konstrukcemi. Obhájce tradičního typu hájil románský návrh poukazem na to, že chrám má vyhlížet jako chrám, a nikoliv jako biograf nebo sokolovna. Tak prý vypadají Husovy sbory. Člověk nerozezná ani zblízka, zda vidí biograf nebo kostel.

Tím dostáváme se k hlavní otázce sporu. Má se umělec nechati podmaniti hmotou, nebo ji má zvládnouti jako středověký umělec? A k tomu druží se další otázka, zda nynější doba jest ideově tak jednotná, aby mohla vytvořiti sloh, odpovídající našemu století.

Předesíláme několik všeobecných zásad.

Sloh jako umění vůbec jest výrazem prostředí, ducha dobu charakterisujícího. Umělci jsou hnáni při tvoření pudem. Tvoření jest jim vnitřní potřebou, snaží se vyjadřovati své citění

v nepotřebě stravy a podobném. Správně to vystihl spisovatel F. Schöffel v časopisu »Das neue Licht« (Víděň, sešit 17. a 18.): . . . její síla lásky ke Spasiteli jest prazákladem tohoto »zázraku«. Pouhou silou představy nebylo lze dosíci stigmatizace přes mnohé pokusy. Nelze přece vsugerovati si lásku k Bohu, kde duši k tomu chybí milost . . . I ostatní výklady »vědy« jsou nedostačtiny. Mělo by se tu raději přímo doznati, že stojíme tu před branami světa jiného . . .«

Nemám vskutku, co lepšího a krásnějšího doplnil bych ke slovům těm, jež jakoby samy ze srdce mi byly vyšly . . .

umělecky. Proto bude míti umění v sobě vždy cosi aristokratického. Tím je též řečeno, že nemůže rozhodovati vkus lidu. Právě umění ostatně si cestu k srdci lidu vždy najde.

Románský sloh u nás nebyl prožit. Nebyl slohem národa, odliškem jeho vůle, obrazem jeho dějin, nebyl prožit plně a sytě jako sloh gotický a barokní. Snad proto, že románský sloh byl kopírováním řeckého pořádku a nebo též proto, že národ náš v této době nebyl na takové kulturní výši, aby mohl míti aktivní podíl na uměleckém tvoření tehdejší doby. Proto kopírování tohoto slohu bylo by zpátečnictvím. Připustit by se daly nanejvýše slohy: gotický a barokní, kteréž mají u nás tak krásné památníky. Někdo by snad namítl, že to byli cizinci, kteří nám zanechali ty skvosty, ale to by byl omyl. Národ tvořil spolu, protože spolu prožíval velké periody umělecké. V gotickém období hledal ideál nového člověka. Sloh této doby byl uměleckou odpovědí na otázky života, stejně jako scholastika v oblasti rozumové. Gotika jest skvělým obrazem doby rytířů a mnichů, doby, jež se tak žádostivě vzepjala k Bohu. Víra věřících rozebrala kopce a přenesla je jinam. Umělci mrtvou hmotu oživil. Svým pudem k vertikále (k Bohu) navršili les věží a věžiček, vryli do kamenu bibli, symbolikou oživil mrtvý kámen.

Je to sloh lidové víry, kamenný hymnus, kde ohromnost pojí se s filigránstvím, individualism spoután, organicky vázán prostor, zvládnuta hmota. Takový sloh mohla vytvořiti jen církev katolická, jež si sama vychovala stavitele a sochaře. A z toho důvodu moderní umělci nevniknou do tajemství těchto uměleckých děl a každá kopie bude pseudouměním, ne-li falsifikátem.

Pozdní gotika XIV. a XV. století má paradoxní tvary a nedojímá nás tak, jako prosté památníky ranné gotiky. Stavitelství vzdává se solidnosti a věnuje se více ornamentu. To kamené vyšívání, prolamovaně pracované, jež jde stále drobněji a drobněji až ke špičce věže, neudrží se samo sebou. Bylo nutno je přilepiti na solidní železnou konstrukci. Kostel stává se vnitřní výzdobou klenotnickým skvostem. Je to pestrobarevný skleník obrovské filigranní práce, slavnostní šperk ženy nervosní, předrážděné, přesto značící s delikátní inspirací prudké snažení do by — k výšinám.

Jest moderní doba schopna takového tvoření, aby ani kámen mu neodolal, aby se ve stavbách otiskl ideový život jako do vosku? Není, protože doba naše rozbita je individualismem, skepsí, negací a nevěrou.

A přece ještě jednou dovedl se náš národ umělecky vzchopit a tvořit, ba závodit s národy ostatními. Byla to doba Jiráskova »temna«, doba barokní. Sloh barokní je také nazýván slohem jezuitským. A skutečně! I tento sloh je ovocem myšlenkové ukázněnosti a náboženské jednoty. Není to umělecká reakce, úpadek, znevlnění a zpovrchnění, jak slyšíme často deklamovati. Je to logický postup, je to doba intenzivní činnosti umělecké, vlastně dovršení umělecké fáse. Proti jednoduchým liniím jako protiklad vystavuje všude na odív barokní, t. j. zakřivené linie, staví aleje soch, láme stěny výklenky a římsami, aby dosáhl střídání světla a stínu. Všude pohyb, dramatický spád, pathos, a přece při všem tom jest zachována jednotnost idee. Myšlenka koncentrace je tu hmatatelně zachycena kopulí, kteráž jest vyústěním stavby, jež takto zní jednotným akordem.

Barok jest adekvátním výrazem určité stránky katolicismu. Oproti pohanské renesanci, oproti barbarismu luteránskému a kalvínskému jest barok radostným výkřikem, hlásajícím radost ze života, jistotu, sebevědomí. Je to smělý pokus v řešení, jak upravit požadavky bible a následování Krista s kulturním vývojem. Jest aristokratická, ba více, baroko jest uměním dvorským a patricijským.

Jeho elán byl podivuhodný. Pokrylo celou Evropu svými stavbami. Vtisklo svůj ráz nejen katedrálám a kaplím, ale také palácům a domům měšťanským, ba i nábytku a oděvu. Umělci této periody více než umělci jiných period dbali adekvátnosti okolí. Dovedli vsaditi stavbu v prostředí. Pozorujte jen náměstí našich měst a umístění sloupů mariánských, soch atd.!

Dokonalé dílo po staletích umožňuje nám studovati rasu lidí, jež byla tvořila. Čteme z něho, jak rozuměti náboženství, lásce, životu. Italská gotika jest tak rozdílná od naší! Ital dává přednost vnější dekoraci, my jádru, Ital činí stavbu více malebnou než filosofickou, více modloslužebnou než zbožnou.

Dovedeme dáti moderním architektuám též svůj ráz? Nebudeme kopírovat americké mrakodrapy? Zvládneme moderní materiál, jenž jest přece daleko poddajnější než kámen?

Stavíme se za moderní architektury s určitými předpoklady, jež jsme naznačili v článku. Žádáme, aby architekt-projektant měl ke stavbě živý vztah, aby si byl vědom, že staví stánek Boží, krátce aby byl věřícím člověkem. To uznává arch. Kupka, jenž ve »Večeru« přiznává:

»Moderní architektura a kostel katolický jest problém sám pro sebe. Možno pozorovat, jak kostelní stavby vývojem rostly z vlastní doby a života toho kterého národa. Již na nejstarších, stáncích bohů je možno pozorovati určitý sloh podle kulturní vyspělosti a náboženské úrovně věřících. Křesťanství přineslo veliký obrat ve stavitelství chrámovém, jež roste a vrcholí s rozkvětem moci církve katolické. Náboženského umělce vedla bezmezná láska k Bohu, jež vytvořila celou stupnici slohů. Z jednotlivých těchto období můžeme posouditi duši člověka.«

Pak ale malomyslně doznává: »Jinak se však tvořilo v náboženském nadšení, jinak se staví chrámy dnes. V posledních desetiletích pokroku techniky a moderními vynálezy se změnil podstatně život a s ním i víra v Boha. Když vyskytla se v novější době potřeba stavěti kostely, zůstala doba bezradnou a bez vývojového spojení s dřívější církevní architekturou. — Proto umělci vraceli se ke starým slohům a vytvořili díla, jež nejsou plodem své doby. V Praze nemusíme příklad dlouho hledat. Jsou to: kostel sv. Ludmily na Mírovém náměstí, kostel v Holešovicích jsou svědky toho, co nám chybělo. Dnes je tomu jinak. Moderní architektura proniká i na stavby chrámů. S radostí můžeme potvrditi, že snahy moderních architektů byly plně oceněny v soutěži na kostel vršovický, jenž má býti postaven k uctění jubilejní památky svatého Václava.«

A končí větou, s níž nesouhlasíme:

»Vyskytla-li se u nás potřeba přece stavěti kostel, musí to být kostel, odpovídající dnešnímu životu, dnešním vymoženostem, kostel moderní.«

Kostel nebude se přizpůsobovat dnešnímu bohaprázdnému životu a dnešním vymoženos-

tem! Umělec i technické vymoženosti musí se přizpůsobiti tomu, čemu je chrám určen, totiž službě Boží. Prání kollektiva, sbírajícího po léta trpělivě groš ke groši, nesmí býti pohaněno hamiznou kalkulací stavitele, počítajícího s určitým ziskem, jako při stavbách jiných.

— tn:

POŠKODILA LIDOVÁ STRANA KATOLICISMUS V ČESKOSLOVENSKU?

S Peřichovým tvrzením, že lidová strana přispěla ku podlomení síly katolicismu («Akord» čís. 1.), jest se třeba vypořádati, poněvadž jest opakován v revui, jež nechce jen bořit, ale také stavět.

Co se vyčítá straně lidové? Dělá prý z katolíků lidovce, t. j. nahrazuje jim náboženství politikou. Lidová strana prý odstrčila hierarchii z vedení katolického lidu, kněze odcizila kostelu. Lidová strana prý zadržela kulturní boj, jenž by český katolicism očistil a kněze vyhnal z farních kanceláří mezi lid.

Jen na této poslední výtce je něco pravdy. Lidová strana skutečně zastavila persekuci kněžstva, ba více, umožnila mu lidské živobytí. To však nesmí jí býti vykládáno ve zlé. Lidé, kteří znají poměry ve Francii a ve Spojených státech, kde kněz musí těžce shánět každé sousto, kde katolíci musí s krvavými oběťmi udržovati své školy, varovali před podobným »děláním mučedníků«. Kolik našich kněží bylo v letech popřevratových hrdinně nésti persekuci? Nebylo dost odpadů při prvním nárazu? Nedočkali bychom se spíše druhého husitství? A kolik věřících bylo připraveno k obětem, jež by vyžadovalo zakládání konfesijních škol a vydržování kněží z kaps věřících? Majetek církevní byl by při rozluce přece zkonfiskován.

Peřich zná několik vzácných kněží i laiků, schopných každé oběti, a domnívá se, že takových je mezi katolickým lidem většina. To jest omyl. Reelní politik musí počítat s poměry, jaké jsou, a volit ze dvou zel menší. Po té stránce, tuším, nebude možno lidové straně nic vyčítat.

Že byly po převratu poměry náboženské tak bédné, na tom opět nenese strana lidová vinu. To bylo dědictví po Rakousku. Žádat od člověka nábožensky zanedbaného nebo lhostejného ihned stoprocentní život náboženský, t. j. zásadní — toho je jen schopen nekompromisní katolík, ale život je složitější. Zná jen případy konversí pro-

Ve Švýcarsku se utvořil spolek umělců, jenž otázky zde nadhozené (užití moderního materiálu při chrámových stavbách) řeší. U nás se tvoří cosi podobného. Doufáme, že vyvoláme tímto článkem diskusi a přispějeme k objasnění tak důležitého problému.

minentních jednotlivců, nikoliv celých mas. Zde je třeba postupovati po etapách.

L. Peřich jako historik měl by vědět, že převýchova národů trvá celá století. A náš národ nesnese srovnání s francouzským! Tam je katolicism náboženstvím národním, v našich žilách je dosud jed husitismu.

Konečně čteme v Písmu sv. příkaz či radu: »Nalomené třtiny nedolomíš, kouřícího knotu nezhasneš!«

Politická strana pracuje jen na úzkém úseku fronty. Dříve zabírala frontu větší, protože stádo bylo bez pastýřů a vlci útočili se všech stran. Nyní, kdy sebevědomí katolíků znamenitě stoupl, kdy bylo politicky zachráněno, co se zachránit dalo, předává část fronty nepolitikům. Nechceme říci, že bylo učiněno dost. V ohledu kulturním byly jen vyházeny obranné zákopy, se stavbou vlastní se ještě nezačalo, protože všechny síly strany byly odvolány na jiné úseky.

Snad by se dala vyčítat straně okolnost, že vtáhla řadu kněží do politiky. Nebylo zbylí. Nyní jsou odvolávání jeden po druhém k vlastní práci. Kněží od dob obrozenských na žádném poli lidské práce nechyběli. Nedivme se tedy, že musili zaskočit i v politice. Však je papež již s této fronty odvolává. To, co se dá kněžstvu vyčítat — malá schopnost pastorační — to jest dědictví z dob předválečných. Kněží tito nedovedou si namnoze představit práci mezi lidem jinak než ve farní kanceláři nebo na politické schůzi. To by nebylo to nejhorší. Jsou farnosti, kde mimo lidovce není jiných katolíků. Nejhorším nepřitelem pastorače jest negligence některých kněží. Těmito nehne, pravda, ani katolická akce, třebaže je nařízena od shora. Snad právě proto. V politice také nepracují.

Tu jsme u nové kapitoly, již se také Peřich dotýká. Souhlasíme s tím, že to láska k činnosti pastorační nedá oddektretovat a nařídit, že se musí začít od zdola — od semináře. Někteří tvrdí, že

kdyby hrozilo kněžím odnětí kongruy, že by se situace rázem změnila.

Ad vocem »Katolická akce«. Buduje se od základu, hledají schopní, opravdu schopní jedinci, nedělá se hluk. To je přednost její. Ostatní vše záleží od požehnání božího.

Zbývá promluvit o vylučnosti českého kato-

licismu. Je to věc, o níž by se dala napsat kniha. Jde více méně o vytvoření typu českého katolicismu jako náboženství národního. Politické straně opět není možno činiti výtku. Vždyť Šrámek měl účast na všech koalicích a přičinil se více než kdo jiný o včlenění katolíků do života národního a státního.

J. F. Dvořák O. P.:

CHRAŇTE MLÁDEŽ PŘED SMYSLNOSTÍ.

Katolická mládež jest povolána k velkým věcem. Jejím úkolem jest nésti Krista do svého okolí, celé své okolí prozářiti Kristem. Jejím úkolem jest oduševniti zevnější život lidstva, aby i na zevnějšku prozařovala duchovost. Ona má býti prvním vojem, který vede další. Má svým životem, a to příkladným životem dáti zazářiti vlivu Krista na lidský život. Na ní má býti patrné to, co řekl papež Benedikt XV. na počátku své poslední nemoci, když mu chtěli k lůžku povolati věhlasné doktory »Prima l'anima!«, »napřed duše«, pak tělo, má ukázati, že duše a její práce, poznávání, jest nejpřednější prací člověkovou, má ukázati, že nezůstane státi na mrtvém bodě v duchovém životě, ale bude postupovati. Dnes, v ovzduší techniky, jest třeba duchovosti, jest třeba pěstovati duchové poznání tím více, než jindy a tím spíše u katolické mládeže, která má býti vůdčí metou. Aby toho dosáhla, musí užívati všeho, co jí v duchovém poznání posiluje, vede kupředu.

Tím jest na prvním místě čistota, která tak září na čele těch, kteří jí pěstují a jež vede rychle k cíli, kam spějí. Důkazem jest světec, kterého církev v březnu slaví, sv. Tomáš Aquinský. Byla mu podporou i slastí v pozemském životě, vedla ho k slávě pozemské i nebeské, jak hlásá noční officium jeho svátku.

»Mladistvost těla květem čistoty,
svěžest života plodem spravedlnosti,
záře Slova darem vědění
zdobí Tě při zápase,
korunuji Tě ve slávě!«

(Antiphona k Benedictus.)

To dokázala čistota u sv. Tomáše Aq. Může dokázati i u nás. A co jest dnes potřebnějšího pro svět, než znovu pěstovati s úzkostlivostí tyto něžné květy, v době, kdy žár a přece i smrtelný chlad a mráz těla pálí ty květy jeden za druhým. A neustává, ale šíří se dále a dále. A člověk, když něco o tom zaslechne, aby si raději přidržel vlas, aby mu tak nevstávaly hrůzou. Není tomu

tak ovšem u katolické mládeže a nesmí býti, neb kdyby tak bylo, bylo by lépe, abychom složili údy své do hrobu a uchránili tak hlavy své od těch trnů, které by z těch nyní libých vůní vzrostly a pak se nám ovíjely kol hlavy, omamující nás svým hnilobným puchem.

Než člověk rád občas něco slyší, co ho nadchne, co mu znovu představí výhodu toho, k čemuž se odhodlal, vzdor velikým obtížím. A ty čistota má; než nejenom obtíže, ale i výhody. Jednou takovou výhodou jest, že podporuje zdokonalování duchového poznání. To buďž předmětem naší kratičké úvahy o svátku sv. Tomáše, na němž řečené jest jasně dokázáno. A sice budeme uvažovati tuto výhodu, pozorujeme její protivu, tak škodný vliv rozmarilosti na rozvoj duchového poznání podle sv. Tomáše Aq., když dokazuje, že hříchy tělesné jsou příčinou zaslepenosti mysli. Na místě, z něhož čerpáno, mluví sv. Tomáš vlastně o sobě, aniž by to věděl, jak se stává často, že v jeho spisech, psaných prostým slohem, prozařuje jako paprsek praxe jeho psané theorie.

Vše má svůj čas, své místo svou prací, svůj vliv. Tělo pracuje v oboru tělesných údů, duše v oboru duševním. Tělo dopouští se při práci poklesků, zrovna tak i duše. Ale jako tělo není duše, tak i práce těla není práce duševní, a zrovna tak i poklesky, vady těla nejsou vady duše, ba ani nemohou se srovnávati. Hříchy tělesné jsou vady těla, kdy ruší harmonii, neposkvrněnost těla; poznání jest práce duchová. Tak co z toho plyne? Že by hříchy tělesné vadily duchovému poznání, jeho rozvoji?

Zdá se, že by to byl špatný důsledek.

Člověk jest tvor, mající tělo a duši, která jest oživujícím principem těla, pákou, jež řídí všechny kony člověkovy. Poněvadž jest duchová i její práce jest duchová, jež jest nejpřednější prací člověkovou. Tím jest poznávání. Dokud však člověk žije, duše jest částečně závislá na těle i v poznávání. Člověk totiž okem pozoruje věci kol sebe, které obrazotvornost vnímajíc, po-

dává umu k zpracování a pochopení. Kdyby fantazie neposkytovala umu těchto předmětů, bylo by poznání lidské nemožné. Fantazie jako jeden ze čtyř vnitřních smyslů v poznávání zastává místo tlumočnicka mezi zevnějším světem tělesným a vnitřním, duchovým. Podávajíc umu věc k pochopení, ovšem, že mu ji nepodává v té věčnosti, v jaké se nachází ve světě, ale podává ji zobrazenou ve svém zrcadle tak, jak se v něm zobrazila, kterouž pak přijímá um činný a připravuje k pochopení. Tak poznává člověk. Um vytváří pak z obrazů, které mu podává obrazotvornost, pojmy, tím, že od obrazů snímá to, co jest na něm individuálního a tvoří si pojem všeobecný, jež pak chápe. Čím pojem všeobecnější, to jest, čím více předmětům jest společným, tím jest dokonalejším. Ovšem tyto pojmy, které jsou více všeobecnějšími, jsou vlastní umu, již zdokonalenému v duchovním poznávání, zvláště u těch, kteří výhradně se zabývají prací duchovní. Sv. Tomáš sám to osvětluje prakticky. Takový prostý člověk, řekněme sedlák, pochopí věc pouze, má-li ji předloženu v každé části v nějakém smyslném obrazu. U člověka ale, který se více obírá duchovým poznáním, není třeba takového procesu, chápe snadněji, v méně pojmech, ježto pojmy, jichž on užívá, jsou všeobecnější. Podobně i u andělů. Čím vyšší andělé, tím všeobecnější jsou pojmy a tím jich méně.

Člověk ale nechce zůstatí stát na jednom bodě v duchovním poznávání, nýbrž spěti dále, chce se zdokonalovati. Můžeme si to zase objasniti příkladem. Řekněme v mathematice. Primán učí se základům algebry, geometrie atd. Nikdo však ze studentů nechce zůstatí na tomto nejnižším stupni, nýbrž zdokonaluje se. A čím dále, tím více užívá dokonalejších vzorců, jež v sobě zahrnují víc a více jednoduchých vzorců, takže k nim se již nemusí obracetí.

K takové dokonalosti cílí také lidské poznání. Čím vyšší poznání, tím vyšší pojmy, zahrnující v sobě víc a více obrazů věcí, jimž jsou vlastní, takže um nemusí čekati na dobrotivost obrazotvornosti, aby mu poskytla pojmy ostatní, jak tomu jest u člověka, jenž stojí na nižším stupni poznávání. Tedy krátce řečeno: Zdokonalování a dokonalost poznání spočívá na určité odloučenosti od výtvorů obrazotvornosti, spočívá na samostatnosti umu, jenž má již dostatečný materiál a tím jest více nezávislý na obrazotvornosti. Následkem toho plyne, že čím více bude lidský um volnější od obrazů obrazotvornosti, čím více bude na nich méně závislý, tím více

bude schopen uvažovati o věcech rozumových, duchových a upravovati věci smyslové.

Naším cílem jest dokázati, že hříchy tělesné překáží vývoji poznání, jeho zdokonalování. Hříchy tělesnými rozumíme zde hříchy proti šestému přikázání. Sv. Tomáš to dokazuje kratince. Víme, že podstatným v těchto hříších jest hříšná rozkoš. Na první pohled však patrno, že cílem rozkoše jest upříti mysl k tomu, v čem si kdo libuje. — To již vyslovil Aristoteles: »To, v čem kdo nachází rozkoše, to koná velmi dobře, opačné věci však vůbec ne, nebo jen uboze.«

A hříchy tělesné k čemu jinému upírají mysl než k získávání smyslových rozkoší, hovění vášním tělesným? Čím více tedy kdo se tomu oddává, upírá mysl svou víc a více k tělesnému, odvrací mysl svou od duchového, zapadá více a více do bahna vášní, hledá stále nové obrazy, výplody obrazotvornosti, pro své ukojení, duch jeho slábne, zato ale jeho obrazotvornost horečně napjatě pracuje, upírá zrak svůj na tělesné smyslné věci a těmi člověka rozněcuje.

Tedy v hovění smyslným rozkoším člověk se obrací více k obrazotvornosti, jež přece jest jenom tělesný smysl vnitřní a oddaluje se více od práce duchové. Ale řekli jsme, že zdokonalování duchovního poznání pozůstává v určitém odloučení se od obrazotvornosti a zde tělesně hřešící člověk naopak přimyká se k obrazotvornosti a na druhé straně odcizuje se práci duchovní a tím ji ztěžuje, ne-li zastaví. Není to tak těžké k pochopení. Stačí potkati jednou takovou osobu, hovící tělesným vášním, a celý její vnitřní ráz odráží se zcela zřetelně na její tváři, jež jest jakoby pečeti hříchu.

Jest viděti to odcizení se vznešené a vyšší části člověkovy a tu spojitost s tím tělesným, upřenost myslí na tělesné věci. A je-li mysl výhradně zaměstnána těmito smyslnými předměty, může-li býti současně její pozornost obrácena výhradně na věci duchové. Řekněme to takovému člověku, nebo ještě lépe: zkuste to s ním! Narazíte na takovou tupost, neschopnost myslí, že se sami podíváte, může-li to býti člověk. Je to člověk, ale skleslý se své výše, válící se v hnoji, jenž jest mu vším, k němuž upírá jedině mysl, jest to člověk, jenž nemyslí na věci duchovní, a i kdyby něco takového zaslechl, nestará se o to, neboť nemůže, protože není toho schopen. Rozum jeho již otupěl, zhrubl, jeho pojmy praskrovné, a ty, jež má, jsou praubohé. Žije obrazotvornosti, a ta mu dává něco jiného, poněvadž on tak chtěl. To jest odměna vilnosti.

Svatý Tomáš na jednom místě vypočítává

následky rozmařilosti. Některé z nich znásilňují rozum, zbavují ho jeho volnosti, odnímají mu možnost práce, jiné zase činí podobné vůli. Jsou to: zaslepenost, unáhlenost, otupělost mysli, nedostatek úsudku, nedostatek pevnosti vytrvati v bezpodmínečném plnění prostředků k cíli a neuhýbati druhým na úkor cíle. Vzhledem k vůli jest přemrštěnou sebeláskou nenávisť k Bohu, lpění na životě zdejším, hrůza před životem budoucím.

Jasným způsobem ukazuje tedy sv. Tomáš, že vilnost brzdí zdokonalování poznání. Tím i odpovídá na námitku na začátku kladenou, neboť přesto, že hříchy smyslné nepůsobí přímo na duši, přece působí nepřímo právě vylíčeným způsobem. Stačí uvést krále moudrosti, Šalomouna, jako příklad, jak smyslnost brzdí poznání a zavádí k neprozřetelným činům. On, o jehož slávě až královna Saba uslyšela, ve své lásce k ženám upadl do ohromné hlouposti, totiž do modlářství.

A přece každý ví, že duchová stránka člověka jest přednější, vyšší, jí má sloužiti nižší, tělesná. Již samo od přirozenosti to patrno, a není k tomu potřeba církve. A hlásá-li tak církev, pak zde hájí práva duchové přirozenosti lidské, dodává jí moci k tomu. To jest totiž to zpátečnictví církve, aby ochránila možnost zdokonalení vyšší stránky lidské, aby člověku pomohla k vyšším cílům, aby podepřela jeho snahy k dosažení ideálů, staví do mezí nižší stránku tělesnou, aby nevybočila z hranic jí vymezených.

Příkladem pravdivosti řečeného vlivu hovení smyslnosti na poznání v opačném způsobu může býti sám sv. Tomáš. On dosáhl nejvyššího stupně poznání, jak člověku vůbec jest možno, poněvadž neměl těch překážek, duše jeho jako křišťál orlím letem spěla stále kupředu. Jeho tělo nevybočovalo z mezí mu určených na úkor duše. Tak málo závisel od tělesných věcí, že ani při jídle nevěděl, co mu bylo předloženo, neboť duch stále pracoval ve vyšších sférách. K tomu mu pomáhala čistota.

Dr. Alfred Fuchs:

NÁROD ATHEISTŮ.

V poslední době rozpředla se diskuse o tak zvaném náboženském založení českého lidu. Na jedné straně se tvrdí, že český lid jest nějak obzvláště nábožensky založen, zaujat pro věci království Božího a poukazuje se na jeho reformační minulost, na niž by chtěli někteří žáci Masarykovi a čtenáři »České otázky« zнову navázat. Na druhé straně se tvrdí, že zájem o náboženské věci

O světcích se k nám mluví nejenom se stanoviska historického, ale abychom jich následovali. Nikdo ovšem nebude tímže způsobem moci následovati sv. Tomáše Aq. v té závratné jeho učenosti, kterou mu Bůh poskytl, poněvadž by prostě nemohl, ale může ho následovati ve zmenšeném měřítku, v tom, co jest přiměřené jeho stavu.

A v čem ho může následovati mládež, naše budoucnost? O mládeži pravil sv. Tomáš Aq., že zvláště ta se nachází ve víru vášní, jež hrozí zavésti ji na scestí. Tudíž myslím, že jest vhodným promeditovati o jeho svátku řečené, aby každý katolický mladík, každá katolická dívka tím více přilnula k té krásné květině, čistotě, tím více si jí hleděla, poněvadž na nás se hledí se všech stran a Kristus jest králem čistých, poněvadž jenom oni Boha viděti budou. Vždyť cílem sv. Tomáše Aq. bylo psáti nejenom učené traktáty, ale těmi traktáty vésti lidi k jejich jedinému cíli — k Bohu. Nebyl přece jenom theoretikem, nýbrž byl i praktikem, což dokázal svým životem, jenž jest jeho v praxi uvedenou teorií.

Další význam nechť má tato úvaha o tomto svátku tím, abychom uvážili, že jednou význačnou vlastností čistoty jest pevnost, stálost. A my potřebujeme u nás pevných, stálých katolíků, ne uhýbajících, ustupujících, kompromisních, nýbrž potřebujeme takových, kteří znají jedinou přímou cestu, jež nedělá kompromisů, poněvadž jediné ta cesta jest pravou katolickou cestou a žádná jiná, třebaš uhýbání kompromisy nepředpokládá nutně rozmařilost.

Kéž si to uvědomíme na svátek čistého Tomáše Aquinského, jenž znal též jedinou přímou cestu, katolickou, kéž naše modlitby sjednotí se v den ten na tento úmysl, aby tak jako mohutný šik vystupovaly k nebesům, abychom tak vyprosili si tu přímou nekompromisní cestu nám všem, naší české katolické mládeži; nejenom však mládeži, nýbrž i všem českým katolíkům, aby si to všichni do jednoho uvědomili, poněvadž takových naše česká vlast nadmíru potřebuje!

zení«, v nichž se ukazovalo, že celek českých vojáků (až na nečetné výjimky) byl náboženským útěchám velmi těžko přístupný, ať pocházely od katolických polních kurátů, pravoslavných kněží nebo od amerických pastorů. Podobné zkušenosti mívají i polní kuráti za války a rovněž v míru. Ani v hodině smrti, kdy každý jest jistě nejpřístupnější náboženským poselstvím, nejevili čeští vojáci zvláštního zájmu o věci Boží.

Jest znám výrok japonského vyslance Hiro-yamy, jenž prohlásil, že nikde neviděl národa tak bezbožného, jakým jest národ český. Mohl bych z autopsie potvrditi mnoho z těchto zkušeností, ale přesto bych nechtěl tvrdit, že národ český jest národem neznabožů. Není pochyby o tom, že přesto, že jest v Čechách (na Moravě je tomu jinak!) málo víry, přesto nevládne tu positivism, naprostý nezájem o věci duchovní.

»Osvětový svaz« pořádal nedávno cyklus o Ježíši Kristu, v němž udělil slovo mluvčím různých křesťanských konfessí a zástupcům rozličných filosofických směrů. Sál české techniky byl v pravém slova smyslu nabit. Současně s těmito přednáškami konaly se přednášky národohospodářské, jež již tolik posluchačstva neshromáždily. Předsednictvo »Osvětového svazu« vidouc tento velký a nečekaný zájem o otázky náboženské, uspořádalo anketu mezi svými posluchači, o čem by chtěli, aby se přednášelo. Posluchačstvo projevílo přání, aby byl uspořádán cyklus »O Bohu« a »O nesmrtnosti«.

To není svědectvím nezájmu o věci náboženské. Zdá se, že obě strany mají kus pravdy, že pravda leží uprostřed. Není u nás mnoho víry, ale jest mnoho intelektuálního zájmu o věci náboženské, mnoho zvědavosti a zvidavosti, ale málo pokory a ochoty přijmouti do duše paprsek milosti.

Není pochyby o tom, že v lidu i v intelligenci jest snaha, s náboženským problémem nějak se vyrovnati. Ve vánočním »Právu lidu« jest úvodník Frant. V. Krejčího, nazvaný »Letadlo a kříž«, jehož obsahem jest, že není možno žiti pouhou civilisací, kterou representuje letadlo, že je třeba také vyrovnati se otázkami duchovními. V listě strany sociálně demokratické, jež dosud budovala na historickém materialismu, je to jistě zjev svrchovaně pozoruhodný.

Ale to vše jest opravdu jenom »zájem«. Nejde tu o víru, nýbrž o »náboženský problém«. Nejde tu o náboženství, nýbrž o »náboženské založení«, a to jest málo. Na štěstí víra nezávisí na talentu, ani na náboženském fondu, jenž tu už jest, záleží jedině na tom, jak pokorně dovedeme se sklonit před volajícím Bohem. I ten zájem jest již jistým plus, třeba se dotýkal toliko rozumu, a třeba v něm bylo více všetečnosti, než touhy po opravdovém poznání. Z minulosti tu velký fond náboženský jistě není, protože právě veliké události, spojené s Bílou Horou a s husitstvím lid nábožensky vyčerpaly, takže tu zbyl úhor. Je tu velmi mnoho rozumové inteligence mezi lidmi studovanými a nestudovanými, mnoho lidí tážících se skeptickou otázkou Pilátovou »Co je pravda?« Dobří kazatelé, dobří náboženští spisovatelé a publicisté by našli leckdy steré ochotné uši, ale nesměli by si slibovati naponejprv velké úspěchy. I ti nejlepší budou musit být spokojeni, řekne-li se jim »Chceme tě ještě po druhé slyšeti«. Nesouhlasím s těmi, kteří líčí český národ jako národ positivistů a atheistů. (Skutečného atheismu je tu velmi málo!) Ale nesouhlasím také s těmi, kteří tu hledají nadprůměrné fondy náboženských pokladů a základů. Jak řečeno, pro samotný život náboženský to má význam daleko menší, než se obyčejně za to má.

„MODUS VIVENDI.“

Po delším jednání byla sjednána dohoda mezi Vatikánem a republikou Československou a likvidován spor, vzniklý odjezdem Marmaggiho. Poněvadž dohoda, nazvaná »modus vivendi«, byla schválena ministerskou radou ČSR. i Svatým Otcem, nabyla moci práva.

OBSAH SMLOUVY:

Hranice diecézí shodné s hranicemi ČSR.

I. Svatá Stolice a vláda československá dohodly se o zásadě, že žádná část republiky Česko-

slovenské nebude podřízena ordináři, jehož sídlo jest za hranicemi československého státu a že rovněž žádná československá diecése nebude přesahovati státních hranic. Svatá Stolice a vláda československá dohodnou se o novém ohraničení a o dotaci diecézí. Ku přípravě této dohody budou do dvou měsíců zřízeny dvě komise, na sobě nezávislé: první utvoří Svatá Stolice z delegátů všech interesovaných diecézí za předsednictví zástupce Svaté Stolice v Praze, druhou vláda československá ze zástupců interesovaných diecézí a expertů.

Církevní statky slovenské budou propuštěny z vnučené správy.

II. Správa církevních statků nemovitých a movitých v Československu, jež jsou nyní zajištěny vnučenou správou, jest zatímni až do dohody, dotčené ve článku předchozím, a jest svěřena komisi za předsednictví episkopátu příslušného území.

Řády a kongregace.

III. Řády a kongregace řeholní, jichž domy jsou v Československu, nebudou podléhati představeným provinciálních domů, týchž řádů a kongregací v cizině. Je-li zřízena provincie v Československu nemožné, budou tyto československé domy řeholní podřízeny přímo domu generálnímu. Provinciály a představenými řeholních domů, podléhajících přímo generálnímu domu, budou státní příslušníci českoslovenští.

Jmenování biskupů.

IV. Svatá Stolicе, dříve než přikročí ke jmenování arcibiskupů, diecésních biskupů, koadjutorů cum iure successionis a armádního ordináře, oznámí československé vládě jméno kandidátovo, aby se ujistila, že vláda nemá důvodů rázu politického proti této volbě. Uvedení preláti musí býti československými státními příslušníky.

Námitkami rázu politického rozumějí se veškeré námitky, jež by vláda mohla podpíratí důvody, vztahujícími se na bezpečnost země, na příklad, že se vybraný kandidát provinil politikou činností irredentistickou, separatistickou neb namířenou proti ústavě nebo veřejnému pořádku ve státě.

Jméno kandidáta, naznačeného vládě Svatou Stolicí, jakož i příslušné vyjednávání zachovají se v tajnosti.

Ustanovení o armádním ordináři vstoupí v platnost jenom v tom případě, že se zachová soustava samostatné náboženské péče o vojíny. V tomto případě bude se dbáti, kromě námitek rázu politického, i námitek, vztahujících se ku postavení kandidátovu v armádě.

Přísaha církevních hodnostářů republiky.

V. Hodnostáři, uvedení ve článku předchozím, složí po svém jmenování Svatou Stolicí, dříve než nastoupí svůj úřad, přísahu věrnosti státu československému těmito slovy: »Juro et promitto sicuti decet Episcopum fidelitatem Reipublicae Cecoslovacae necnon nihil me facturum,

quod sit contra salutem, securitatem, integritatem Reipublicae.« (Přisahám a slibuji, jakož sluší biskupovi, věrnost republiky Československé a že neučiním nic, co by bylo proti blahu, bezpečnosti a integritě republiky.)

VI. Vláda se postará, aby platná zákonná ustanovení byla co nejdříve přizpůsobena tomuto »modu vivendi«.

Ministr Beneš doprovodil v zahraničním výboru dohodu s Vatikánem svými charakteristickými dodatky. Zdůraznil, že většina i nynějších většinových stran jest pro rozluky, některé strany, zejména oposiční, dokonce pro rozluky radikální. Rozluky za daných okolností nebylo možno provésti a stejně se nejednalo o konkordát. To jest pravda.

»Modus vivendi« jest opravdu takového rázu, že jest přijatelný oběma skupinám, které mohou přijíti v úvahu při tvoření majority, a obě strany mohou usilovati o programové požadavky: socialisté o rozluky, katolické strany o konkordát. Rozlukáři mají na své straně nynějšího presidenta a ministra zahraničí, stoupenci konkordátu zákony církevně-politické, převzaté z Rakouska. (Zákony liberální ery z let osmdesátých minulého století zůstaly většinou na papíře.)

Beneš konstatoval dále, že konflikt, vyvolaný odjezdem Marmaggiho o svěcení památného dne Husova, neznamenal v ničem přerušení styků s Vatikánem, a když na obou stranách byla zjištěna dobrá vůle skoncovati spor, podařilo se ministru Kroftovi sjednati »modus vivendi«.

»Vyřešení sporu o památný den Mistra Jana Husa — pravil dr. Beneš — stalo se formou důstojnou a nezadávací v ničem ani důstojnosti státu, ani našim tradicím a citům národním. Uznává se prostě stanovisko tolerance. My nemůžeme žádati, aby bylo přijato Vatikánem stanovisko naše. Vatikán nemůže žádati, abychom my přijali stanovisko jeho. Ale jsme oba zajedno, že svěcení svátku toho neděje se za tím účelem, aby byl dotčen kdokoliv, že se zejména nechceme dotknouti náboženských citů ani našich katolíků, ani Vatikánu, nezadávací přitom v ničem stanovisku svému, jak bylo zákonem formulováno. Jest to ostatně jedině možné stanovisko i vnitropoliticky. V kulturně vyspělých národech dovedli jednotlivci, třídy a strany respektovati kult velkých lidí různých směrů, aniž se tím cítí navzájem dotčeni.«

Beneš chválí ujednaný »modus vivendi«.

»Pokládám tuto dohodu o řešení aktuálních otázek církevně-politických za úspěch pro stát. Jest známo, jak jednání o tyto věci pro všechny státy jsou obtížná a delikátní, hlavně proto, že se zde nebezpečně křížují otázky vnitropolitické se zahraničními. I pro nás bylo to jednání jedním z nejchoulostivějších. Forma našeho dojednání je snad prvním nebo jedním z prvních případů tohoto druhu. Poměry církevní a parlamentní jsou ostatě u nás takové, že pro okamžik vyjadřuje řešení to nejlépe daný stav věci.

Zato bych chtěl zdůraznit veliký význam pro republiku obou těchto principiálních otázek. Pro stát má dnes veliký význam vyřešení otázky diecézí na Slovensku. Vzhledem ku posledním událostem v politice maďarské má to svůj význam také mezinárodní. Je to značný krok ke konsolidaci Slovenska. To, myslím, mohou ocenit u nás všechny strany. Co se týče diecézí ostatních, chtěl bych podtrhnouti fakt, že po prvé v naší národní historii nebude žádná část našeho území podléhati církevní jurisdikci cizí. Vzpomeňme si, co v historii naší znamenalo kulturně, politicky a státně, kdy jsme měli první biskupství a pak první arcibiskupství v Praze.

Mimo uvedený »modus vivendi« vláda nepřevzala žádných jiných závazků, ani ústních, ani písemných, jež by se dotýkaly nějakých jiných otázek, zejména otázek ryze vnitropolitických, otázek školských, reformy pozemkové atd. Ježto jest mezi námi a Vatikánem styk diplomatický, vláda kromě »modus vivendi« zachovává a bude přesně a korektně zachovávat jen všechny předpisy, plynoucí z práva, ze zvyků a kurtoasie diplomatické.«

N a š e p o z n á m k y.

Svobodný národ uzavírá ze svobodné vůle po prvé od roku 1436 (Kompaktáta basilejská) smlouvu s Vatikánem. Je to smlouva mezinárodní povahy, a nezáleží na tom, že se jí říká »modus vivendi«. Čeští katolíci nepřáli by si konkordátu rázu rakouského, jenž dělal z církve služku státu. Co znamenal konkordát, když v letech 80. byl státem jednostranně porušen?

Kdo má zásluhu o konkordát? Nechybíme, když řekneme, že cílevědomá politika strany lidové, jež připravila nynější politickou konstelaci. Ministr Beneš se při tvoření nynější vlády zavázal, že se s Vatikánem přátelsky dohodne. Vatikán nám dlouho nerozuměl. Byl informován lidmi, kteří nás neměli rádi. Teprve Ciriacci při-

vodil obrat. Možno ho nazvati našim Palomarem, jenž vykládal basilejským otcům, že se s Čechy po dobrém pořídí vše a po zlém nic. Nechceme tu reprodukovati jeho výrok o »ohlávce«, ježto by jej mohlo býti zneužito.

Jeden poslanec charakterisoval vyřešení konfliktu s Vatikánem takto: »S Benešem to dopadlo tak jako s čertem, jehož sv. Prokop zapřáhl do pluhu, aby s ním zoral sázavský úhor. Jirí Stríbrný proto musil býti zahrán do oposice, ježto právě on chtěl demagogicky zneužiti odjezdu Marmaggiho. Kdo by v tom neviděl řízení Boží!«

Někdo mohl říci, že se není nad čím radovati. Upozornujeme ho na VI. článek dohody, v němž se republika zavazuje přizpůsobiti zákony »modu vivendi«. Beneš se snažil národním socialistům vymluvit, že tento článek nic neznamená. Neznamená, bude-li u vlády většina socialistická. Jinak ovšem zvláště za nynější konstelace může znamenat unifikační recipování platných zákonů rakouských.

»České slovo« otiskuje konkordát bavorský a litevský, aby čelilo útokům Stríbrného, a píše, že náš »modus vivendi« nic neprejudikuje ve smyslu konkordátu.

V tom má pravdu. To, co chybí našemu »modu vivendi«, jde zaříditi přijetím příslušných zákonů domácích. Doufáme, že moc katolíků v republice nikdy nepoklesne tak, aby domácí zákonodárství nějak se dotklo blahovůle, s níž se obě strany dohodly na »modus vivendi«. Vatikán vyšel naší republice hodně vstříc, zejména v otázce hranic diecézí.

»N. L.« přinesly o této věci obsáhlý článek, z něhož vyjímáme:

»České země neměly již za dob rakouských své zemské hranice shodny s obvody katolických diecézí. Patřilo odedávna ku pražské arcidiecézi Kládsko, ač jest od ní odděleno územím diecése královéhradecké; olomoucká arcidiecése pak zasahuje i do Pruského Slezska, kdež k ní náleží t. zv. Ratibořsko. Zato severní část Opavska a celé Těšinsko tvoří součást zahraniční (německé) diecése vratislavské. Vznikem našeho státu a územními změnami s tím spojenými se tato nerovnost státních a církevních hranic ještě zvětšila. Případloť našemu státu na jihu Čech od Horních Rakous Vitorazsko, jež náleží církevně k diecési svatohypolitské v Dolních Rakousích, dále pak na jihu Moravy Valticko, jež jest částí arcidiecése vídeňské.

Daleko větší nesrovnalosti se však dostavily na Slovensku a v Podkarptské Rusi. Asi třetina košické diecése a část diecése rožnavské zůstaly

na státním území Maďarska. Když byly plebiscitem z roku 1920 severní špičky výběžků oravského a spišského odstoupeny Polsku, znamenalo to spolu, že spišská diecése, posud cele tuzemská, zasáhla také do státu polského. Zánik starého Uherska dále způsobil, že nějaká část řecko-katolické diecése či eparchie prešovské zůstala na území dnešního Maďarska, stejně jako malý díl eparchie mukačevské (užhorodské), jejíž jiný díl, dosti veliký, ocitl se v Rumunsku. Naproti tomu valná část západního Slovenska náleží dosud k zahraniční arcidiecési ostrihomské, jejíž sídlo jest v Maďarsku, ba na území tohoto státu zbyla jen její menší polovina. Rovněž diecése satumarská (Satu-Mare v Rumunsku) má v tuzemsku řadu far, a to zvláště v Podkarpaté Rusi. Z cizích řecko-katol. eparchií zasahuje sem hajdudorocká (biskupovo sídlo jest v Maďarsku) a samošjvárská (sídlu v Rumunsku).

Diecésní hranice jsou starého původu, úzce jsou spojeny s historií církve na onom území, a tento stav jest hluboce zakořeněn v kněžstvu i věřících, takže souvisí s dějinami, tradicí a zájmy států i národů, a jakákoliv změna může se dotknouti jejich historických citů, snů a nadějí, a konečně nová úprava vyvolává rovněž změny materiální, neboť je přitom zapotřebí řešiti otázku četných církevních majetků, provésti jejich

rozdělení nebo přesun atd. (jmění biskupské, kapitulní, fondy diecésní a pod.). Proto církev sama, již nesoulad obojích hranic podstatně nepřekáží, považuje to za ústupek státu, jestliže se uvolí k tomu, aby byl tento nesouhlas odstraněn. Státu ovšem záleží na tom, aby se tak stalo, neboť to znamená stabilitu církevních poměrů na jeho území, usnadňuje úpravu poměrů státu k církvi, upevňuje v ní, kdyžť jest nadále svým územním rozdělením omezena jenom na tuzemsko, státní autoritu a jest zároveň výrazem důvěry Vatikánu, že státní hranice jsou trvalé. Naopak opět stát nemá přímého zájmu na tom, jak bude přitom rozděleno církevní jmění, ježto sám z toho nic materiálně nezískává; jest věcí Vatikánu, aby při tomto dělení nezkrátil jedné části na prospěch druhé a tím neoslabil ve státě hmotnou moc a postavení církve resp. neuvedl ji tím ve finanční odvislost od státu. Jen národohospodářsky je státu milo, když v tuzemsku zůstane značná část tohoto majetku, protože to značí udržení nebo zvětšení národního jmění ve státě.«

Rámec »modu vivendi« dáva možnost dohodnouti se poctivě o všech naléhavých problémech. Doufejme, že poměr mezi oběma činiteli nebude již zkalen.

A n t. N o v á k:

DELEGÁTŠTINA.

(Zápis z první plen. schůze delegátů II. voj. sjezdu s delegáty z vlasti.)

Na prudkou řeč del. Řepky odpověděl spisovatel Krejčí. Byly na nás vzneseny otázky dalekosáhlého rázu politického. Nepřišli jsme dnes proto, abychom na ně odpověděli. Odpovíme na ně později. Celá armáda, zní v direktivách Masarykových, chce zůstat vůči Rusku naprosto neutrální. Masaryk netají se nikde s tím, že si nepřeje, aby čsl. armáda zasahovala do ruských záležitostí vniterních. Naším hlavním úkolem jest připravití váš návrat domů, není-li politických zájmů, jež by vás zde zdržely. Všecko zvíte z poselství Masarykova a Klofáčova. Budeme mluvit k celé armádě. Republika jest taková, aby hrdinové od Zborova, Bachmače i Bajkalu mohli se vrátit pyšní na ni. Žádné jiné vojsko nenalezne svoji vlast v lepším stavu a v lepším pořádku. Budete občany nejdemokratičtější republiky v západní Evropě, budete mít všeobecné právo hlasovací od 21 let, budete ve společnosti, kde není šlechty, kde není již ovládnut stát duchem kapitalistickým, ve státě polosocialistickém. Tolik pro dnešek. Nyní přistupme k případu, který nás sem přivádí.

Slova ujal se del. Jaša (nyní soc. dem. poslanec): My, průměrní lidé čeští, kteří jsme viděli jen od oken svého bytu k redakci denního žurnálu a odkud nejdále k síni rakouského parlamentu, jsme světovou válkou vrženi náhle do Ruska, o němž vyprávěli nám naši otcové i učitelé jako o říši bílého slo-

vanského cara, mocného, spravedlivého slovanského strýce. Ale pojednou čsl. člověk vidí, že bílý, spravedlivý car je pohádkou pro děti, ale že na trůně sedí reakční kreatura, oddávající svůj národ germanofilským svým rádcům a zpátečnické hierarchii. Čsl. člověk najednou má možnost na vlastní oči pozorovat nevyčerpateľné poklady přírodní ruské říše a úžasnou bídu a sociální útisk lidu, vidí velikou kulturu národa i jeho duševní tmou, on sblízuje se s duší ruského člověka, nemající hranic ve svém citění a myšlení a proto tak nebezpečnou, že pouhý styk s ruskými lidmi budí u opatrných lidí vůči nim podezření a proto snad mladý francouzský důstojník poroučí střilet z děl na své námořníky-vojáky, kteří se odvážili na břehu (Černého moře) hovořiti s Rusy.

Veliká ruská revoluce r. 1917 prohloubila revolucionáře čsl. Když to první nadšení pominulo, ukoujili se vidět korunu svatováclavskou na hlavě Romanovce, to tisíce vstoupivších do armády mluví r. 1917, mluví již o republice a budoucím prezidentu Masarykovi. Ruská revoluce a nové formy vládní v Rusku zabezpečují čsl. vojsku, že zbraní v jeho ruce nebude použito pro boj za imperialistické záchvaty a upevnění reakce, ale v boji za širokou svobodu národa a nový demokratický pořádek v Evropě.

O zajatecké organizaci říkal důvěrník čsl. člověku: Ty jsi antimilitaristou, ale právě proto musíš jít do armády. Válka a vojáctví nebude ti cílem, ale pouze prostředkem k dosažení svobody národa, všech jeho vrstev, zvláště uhnětených. Do armády vstupoval nejuvědomější element národa, chápající svoji svatou povinnost, ale znající také svoje právo. Byly to hlavně plukovní a rotné výbory, jimž podařilo se živit armádu a tak zachránit ji od rozkladu. (V další řeči líčí události v naší armádě i ve veřejnosti od I. voj. sjezdu až do událostí irkutských.) Snaha zavléci čsl. armádu do vnitřního ruského zápasu dělala se od počátku formování korpusu. Z jedné strany děje se tak opozičním křídlem čsl. emigrace (česko-komunistická strana Muna, Hajs), i s druhé strany děje se tak ruskými reakčními kruhy, které v té době soustřeďují se doma (Generalita Aleksejev, Kaledin, Kornilov, později Denikin, diplomaté Gučkov, Miljukov, jejich malá česká odnož Král a Němeček). Veškeré úsilí těchto pánů neslo se tím směrem, aby čsl. armáda, nejsilnější tenkrát v Rusku, byla přivezena na toto území a vtažena do ruských vnitřních zápasů. Tak gen. Aleksějev zasilá dopis (prostřednictvím Nováčka a prap. Pečeněka) pro franc. misi do Kijeva, aby tato svým vlivem na Maxu a jeho prostřednictvím na Masaryka, aby tento převedl korpus na Don nebo aspoň jednu divisi. Dopis byl bolševiky zachycen a publikován, Masaryk však odpírá a prohlašuje vůči věcem ruským zachovati neutralitu.

Naše akce a úspěchy v minulém roce opíjely nás slávou, ruský tisk v úvodních, básničkách projevuje nám své nadšení. Vojensky bezpečně vykonáno mnoho. Byla tu vůle vykonati i politicky velké věci.

První sjezd čsl. vojska zvedá novou velikou ideu: vytvoření nové protiněmecké fronty, vytvoření nové demokratické republiky na východě jako nedílné slovanské východovelmoci. Snad proto, jak tvrdí mužik, poněvadž v revoluci, tak i v protirevoluci obyčejně strany s krajními hesly dojdou k úspěchu, snad proto i na Sibíři reakce bere moc do svých rukou. Odpor čsl. vojska proti ní jeví se slabým. Reakce ruská opírá se o moc reakce světové a dravé snahy ruských obchodníků průmyslových a spekulativních kruhů z panovačnosti a asiatické atamanů Kalmykova, Dutova, Semenova, Krasilnikova, Aněnkova, Charváta, Pleškova, o nichž praví generál Knox: bolševici zleva, atamaština zprava.

—k:

PŘÍPAD TUKŮV.

Poslední týden v N. S. byl rušný. Projednával se případ svatogothardský a Tukův. První případ byl vyřízen prohlášením náměstka min. předsedy Msgra Šrámka. Druhý se vyřizoval obtížněji, poněvadž šlo o vládního poslance.

Co provedl Tuka? Universitní profesor Vojtěch Tuka, který již několikrát upozornil na sebe neslovenským smýšlením, napsal do novoročního čísla »Slováka« článek, v němž tvrdil, že 31. října 1928 nastane na Slovensku »vacuum juris«, prázdnota zákonů. Neboť prý 31. X. 1918 bylo v Turč. Sv. Martině při zasednutí Národní rady slovenské usneseno, že se Slovinci trvale spojili s Čechy v jeden stát, avšak formální spojení bylo vyřešeno pouze provisorně, na 10 let, kdy se pak má definitivní poměr znovu upra-

neurčitá politická linie našeho vedení, jeho ohled na výbojně reakční ruské kruhy, odcizily nám ruského dělníka, sedláka, železničního zřízence i mladého úředníka, zkrátka lidové vrstvy. Merežkovský píše prorocky r. 1917, že s ruskou revolucí se musí Evropa nevyhnutelně srazit. Vojáci, kteří se stýkali výhradně s těmito vrstvami, uvědomují si, že nedosáhli svého úmyslu. Chtěli pomoci ruskému národu a vidí, že dali vládu do ruky kapitalistické menšině. Mnozí veřejně projevují staré nepřátelství vůči nim. Přicházejí do vnitřních sporů. Doma naše ústavodárné shromáždění staví se na stanovisko širokých demokratických vrstev a zde tyto se ruší. Od Vladivostoku do Čejljabinska stávky a povstání se připravují nebo jsou v chodu nebo právě jsou potlačeny. V Úfě řekl člen ústavodárného shromáždění před svým zatčením: Nedivím se vám, Čechům. Abyste neztratili svobodu, mlčíte, když jest ubíjena svoboda ruské demokracie. Já vás chápu. Voják cítí nemorálnost svého postavení, hlídá své spolubojovníky politicky podezřelé, hlídá ruské obyvatelstvo. (Kontrarozvěvka, Krasnojarsk, Durny, Čech v depách.) Je to používáno jako postrachu při mobilisaci, stávkách (Čerenchovo).

Plnomocník: Kdo se nepodrobí příkazu vlády, bude z armády vyloučen. Dva roky bojujeme za ideu osvobození národa, nyní můžete jít. Obyvatelstvo kromě malé vrstvy buržoasní stojí proti nám (jděte k medvědům!). Ruský demokratický tisk píše: Cizí bodáky nevybojují velikého Ruska. Zdá se, že nemá ani smyslu je tvořit. Na okrajích tvoříme celé desítky miniaturních státeků. Ale poroba Ruska je jen dočasnou. Sám ruský národ obnoví svoji říši, veliký obdivuhodný národ vykoná ohromné věci. Naši nežádají již tu v Rusku vojenské slávy, slávy Herostratovy, chtějí se vrátiti k svému původnímu stanovisku neutrality, třeba riskují při tom nazvání býti vlastním vedením bolševiky. Voják ví, že se obhájí doma před národem, že mu národ porozumí. Obviňování nás z bolševismu nemá smyslu. Sjezd obeslaly všechny pluky a části na nepatrné výjimky. Delegáti sjezdoví jsou příslušníky všech politických stran. Ovšem referendum v armádě dnes více než kdy jindy položilo by převahu na stranu socialistických stran. Politické přesvědčení při volbě delegátů, nebylo kritériem. Ostatně, chtějí přivést boj politických stran na českou půdu ve tórnách, jak se tu pracuje v Rusku, bylo by nesmyslem, vzhledem k jiným politickým, kulturním, i hospodářským poměrům našeho národa. (Pokračování.)

viti ve smyslu autonomie slovenské. Tuka tu vychází z předpokládané existence jakési tajné klausule dne 31. října 1918 usnesené.

Existence této klausule byla před soudem (spor s red. Haškem) popřena svědeckými výpověďmi všech svědků, zvláště pak těch, jichž se opět Tuka 1. ledna 1928 dovolával ve svém článku; dr. Emil Svoboda, místopředseda Národní rady slovenské, který 31. října 1918 schůzi řídil a dr. K. A. Medvecký, tajemník Národní rady slovenské a zapisovatel. Existenci tajné klausule popřel i Andrej Hlinka.

»Chýry« o tajné klausuli vznikly z nejasné výpovědi dra Emila Svobody, který vypověděl před soudem 7. dubna 1926, že 31. října 1918 padlo při jednání slovíčko, »že si přejeme po 10 letech auto-

nomie k vůli dobrému bratrskému soužití«. Zápisnice o tom se nezachovala. Slovenská národní rada čítala druhý den jen pětinu účastníků, (Tuka zúčastněn nebyl!) a tato neúplná národní rada na návrh Svobodů většinou hlasů usnesla se žádat pro Slovensko autonomii. Tak »patum de petendo« neúplné nár. rady (tedy asi 15 členů) většinou odhlasované, není možno pokládat za řádné usnesení nár. rady, když den před tím za plné presence bylo usneseno, že státní svazek Čechů a Slováků je definitivní. Šlo sice méně o nezávazné mluvení. Ostatně Slováci, zastoupeni společným klubem ve vládní majoritě, odhlasovali r. 1920 ústavu, aniž by padla při tom zmínka o pittsburské nebo svatomartinské dohodě.

To všechno Tuka ví a byl tedy jeho »filosofický článek« činem zlovolným a v souvislosti s maďarským zbrojením mohl se zdát přímo velezrádným.

Tuka tvrdí, že podle tajné svatomartinské deklarace přechází po deseti letech na tvůrce martinské deklarace oprávnění, aby znovu suverenně upravili poměr Slovenska k Československé republice. Je prý úkolem a vlastně povinností československé vlády, aby do 31. října 1928 změnou ústavy přivedla stav, o kterém mluví svatomartinská deklarace, a jestliže jej nepřivedí, pak se dává právo obyvatelům a tvůrcům svatomartinské deklarace, aby sami rozhodli.

»Dňom 31. októbora 1928 nastane v jednej polovici štátu v slovenskej čiasťke Československej republiky, mimoriadny stav, »vacuum juris«. Toto právnické kuriozum príhodi sa v menších rozmeroch, aj v iných štátoch. Týmto »kritickým« dňom totižto prestane etický podklad istých ústavných ustanoviení, pretrhne sa »právná kontinuita«, prestane zásadne dočasná platnosť dôležitých zákonov.

Právny stav premení sa v určitom ohľade na stav faktický, ktorý nespočíva na autorite zákonov, ale len na fyzickej síle. A tento »mimozákonný«, preciznejšie »zákonoprázdny« stav nemôže sa ináč napraviť, len pomocou uplatnenia sebaurčovacieho práva Slovenského Národa.«

Pražský parlament měl zákonodárnou kompetenci na Slovensko jen do 31. oktobra 1928.

Tuka cítil, že zašel příliš daleko a proto stať závěrečnou — dedukce označuje za absurdní. Píše: »Keby sme až ad absurdum chceli rozoberať pojem »vacuum juris«, došli bysme k odstrašujúcim výsledkom: Od prevratu vynesene zákony, nariadenia dňom 31. oktobra 1928, ztratia podklad a stanú sa na Slovensku neplatnými. Zo štátnych úradníkov stanú sa súkromé osoby bez vrchnostenskej moci. Vojenská prísaha premení sa v prázdne slová. Slovákov ďalej neviaže. Dane sa stanú ilegálnym dracovaním.«

Jan Bartoš:

JIRÁSKOVO „TEMNO“.

Bylo by zajímavé zjistiti, kdy se užívá slova temna; v obyčejném hovoru říkáme, že je někde tma, že tam není vidět a podobně. Ještě spíše uvidíme toto slovo ve vlcích při zařízení osvětlovacím, dědictví to z rakouské doby, jinak nejčastěji a skoro výhradně slyšíme je ve významu přeneseném a nese s sebou vždy jakýsi nádech příhany. Každý hned pomýšlí při něm na temný středověk a zejména na dobu pobělohorskou. O poslední smysl zasloužil se romanopisec Jirásek stejnojmenným dílem »Temnem«. Dnes už téměř nic jiného nás při tom slově ani nenapadne.

Kdyby to psal vlastenec a ne člověk, který je podezřelý, že je v cizích službách, (výrok Medveckého), věřili bychom, že zašel daleko ve svém »státovědeckém filosofování«. Tukovi nevěříme.

A koalice, třebaže šlo o poslance vládní strany, odmítla Tukovy »filosofické úvahy«.

Poslanec dr. Kramář za stranu nár. demokratickou, posl. dr. Mičura za stranu lidovou, posl. dr. Halla za stranu republikánskou a posl. Mlčoch za stranu živnostenskou rozhodně a do všech důsledků odmítli názory dra Tuky. A také posl. dr. Buday za stranu lidovou s energickým osvědčením pro naši republiku dal Tukovu článku zcela jiný význam a obsah, než jaký se snad dal dedukovati z původního textu, to jest, netvrdil nic o faktu uvolnění poměru Slovenska k historickým zemím, ale vyřkl přání, či požadavek, nebo program doplnění správní autonomie autonomií politickou během jubilejního roku. A nikdo nemůže upříti žádné straně dobré právo, aby zákonitým způsobem vytyčovala svůj program a požadavek. Vláda, v níž zasedají dva lidoví ministři, ve své odpovědi na dotaz socialistických stran naprosto odmítla Tukovy názory.

Oposice chtěla ovšem využití tohoto případu proti vládě, přivodit její rozbití. To se, díky dobré režii Šrámkově nezdařilo. Není pravda, že koalice kapitulovala před Tukou, jak psalo »Nár. Osv.«. Poslanec Buday byl úplně v právu, když si v poslanecské sněmovně stěžoval, že většina tisku, (ku př. »Čes. Slovo«), vynechala z Tukova článku dvě velmi důležité věty, to jest: »Státní svazek (Čechů a Slováků) je definitivní, tento státní svazek s českými zeměmi suverenní vůlí slovenského národa definitivně určený roztrhat se nesmí,« a »z našeho státně-filosofického hlediska spojení s Čechy stalo se zákonitým a dalo by se porušit jen porušením práva a proviněním se proti kategorickému imperativu etiky«. Po tomto doplnění, či spíše korektuře neúplného citování Tukova článku nelze již právem a slušně tvrdit, že úvaha poslance Tuky byla namířena proti celistvosti Československé republiky a ve prospěch Maďarů. Zbývá ovšem stále ještě Tukův nesprávný závěr z domnělého a neexistujícího dodatku k svatomartinské deklaraci, závěr totiž, že po letošním 31. říjnu nastává u nás jakýsi ex lex. Tomuto nesprávnému závěru byla věnována značná část parlamentní rozpravy o vládním prohlášení.

Pro lidovou stranu je Tukův případ výstražným. Vládní strana má velkou zodpovědnost a nesmí trpět svým členům extravagance. Kdyby neměl Tuka maďarskou minulost, mohlo by se mluvit o »bonafidei«. Koaličně věříme, že tu byla. Lidsky zůstává Tuka sfigou.

ně čte, vypůjčuje si horlivě z městské knihovny. Jednu však knihu přece si koupil — Jiráskovo »Temno«. Mimořádně řečeno, ten čtenář je bez vyznání. A »České Slovo« prohlásilo kdysi, že Jiráskovo »Temno« je českou, moderní biblií. Z těchto několika příkladů můžeme zcela bezpečně uzavřít, že Jirásek nebyl by se stal tak populárním, kdyby nebyl napsal román »Temno«. K tomu ještě pomohlo i to chmurné ovzduší válečné.

Jest tudíž uvážiti, zdali si »Temno« skutečně zaslouží tu slávu být nejlepším, nejdokonalejším dílem mistrovým, zdali všichni bez rozdílu stran a věr máme se před ním v uctivosti sklánět. Vždyť i v našich řadách vznikají pochybnosti a docela jsme mohli jednou čísti v kterémsi časopise, že nebýt »Temna« Jiráskova bychom si ani tak nevážili, Jirásek bez »Temna« by prý pro pisatele tehdejší lokálky ani nestál za čtení. Jak jsou tedy možné takové rozdíly v názorech?

Jistě se jinak dívá na obsah toho románu katolík a zcela něco jiného tam hledá člověk bez vyznání nebo čtenář »Českého Slova«! A kterých čtenářů »Temna« je víc?

První se zaraduje, když se dočítá, jak v 18. století zavládla jednota všech Čechů. Není třeba přemlouvání, vše se dává s ochotou a s nadšením věsti jesuity, venkov i město je proniknuto katolictvím. Tisíce a tisíce lidstva naslouchají před chrámem kázání pátera Daniela. Čte se kronika Hájkova, Jirí Březina kupuje si spisy národně smýšlejícího jesuity Bohuslava Balbína. Ani se téměř nepodiví, že tu a tam zůstala ještě nějaká zatvrzelá duše, jež se vzpírá pravdě. Vždyť dříve nebo později uteče za hranice, aby rychle zmizela v germánském moři. Domyslí se každý že pak nastal zcela jistě úplný klid, nebylo důvodu k nějakému zakročování. A kniha vrcholí všennárodní slavností, i zednářští šlechtici pomáhali k tomu, svatořečením českého patrona, sv. Jana Nepomuckého.

A nyní přijdou čtenáři z pokrokových táborů, stran a věr nebo bez vyznání. Ti ovšem protikatolíkům najdou toho pro sebe v románě mnohem víc, čím se zalichotí tuctové dušičce pokrokářské. Tu už pochopíte, proč po »Temnu« tak rádi sahají, proč na př. se strany různých nedouků pokřikuje se na katolíky: »Přečti si »Temno«, abys prokoukl!«

Jest to zejména jesuitský řád, na nějž Jirásek nanesl mnoho temných barev. Jesuité mají pobledlou tvář, vyhublé tělo. Ovšem při jejich kázání musí i nebe se zachmuřit, hřmí a blýská se. Pro větší dojem haraší řetězem a líčí útrapy pekla s takovou hrůzou, že lidé omdlévají. Není divu, že jeden »jezovita« se potěšil z kázání (str. 427), křičí hořím, vyplazuje na lidi jazyk.

Jeden prý kázal, že jesuité jsou andělé, nejedí, nepijí, zatím však po kázání polykal na zámku koroptve a bažanty, žunkal vínečko a pivečko (str. 201). P. Firmus nosí obuv s podešvemi pobitými ostrými hřeby, šlape lidem na bosé nohy, nechtějí-li věřit, za vlasy trépe, za uši tahá, hned třikrát se o tom mluví, aby to čtenáři neuniklo (str. 168, 178 a jinde). Ovšem na scénu musí vystoupit nezbytný Koniáš. Ale jak vypadá! Je plný ran, modřin a boulí neboť v čáslavském kraji zavřeli ho sedláci do chlévka a po dva dni a dvě noci nechali ho tam o hladu, žízni, jak se dočítáme na str. 129 a po druhé na str. 170.

Nejráději prý navštěvují staré vdovy (Turková), aby z nich vylákali dědictví. O tom se píše na pěti místech. Tak se podařilo kapucínům a pavlánům

dostati po sedmi vědrech vína, aby prý se modlili (str. 316).

Lidé jsou zavíráni do vězení, poněvadž se rouhali sv. Janu Nepomuckému. A přece prý je to jenom klam a podvod (str. 552). Každý je blázen, kdo ctí sv. Jana Nepomuckého, to že je Jan Hus, kněží z něho udělali sv. Jana (str. 333), jak vykládají jinověrci.

Dovedete si představit, jak asi je těmto čtenářům, když čtou takovéto doklady? Chápete už, proč je jim »Temno« českou biblií? Nepotřebují číst dějiny, poslouchat odborné přednášky, tady to mají podáno zábavnou formou mnohem frapantněji. Jenom z těchto ukázek je zřejmé, že »Temno« působí jako kniha protikatolická a mylí se těch několik jedinců, kteří tvrdí pravý opak. Tendence — vyhovět vkusu určitých čtenářů v běžném názoru na protireformaci.

Než nechme této stránky a zvažme toto dílo na nestranných vázkách literárně kritických. A tu hned směle můžeme prohlásiti, že vždy umělec podal nejlepší díla, když také byl i tělesně nejsvěžeji. Starci napomáhá sice jeho věhlas, jeho dosavadní rutina, ale pravý umělecký žár tvořivý pohasíná s léty. Proto předposlední dílo Jiráskovo nemůže být nejlepší.

Avšak přečteme si pro jistotu, co o něm napsala kritika v době jeho vzniku. Tak přední český kritik, universitní profesor dr. Arne Novák, podrobil je důkladnému rozboru a uveřejnil své kritické postřehy i knižně v r. 1916 »Zvony našeho domova« str. 120 až 146. Tam mezi jiným píše:

»V některých kapitolách »Temna« prorážejí kamenitě vrstvy suchých detailů, převzatých příliš věrně z pomůcek a z výpisků, místy studený výčet a mrtvá nomenklatura připomenou, že nebylo tvořeno čistě básnický...«

Dvoje úplně samostatné pásmo dějové, jeho spojení se Jiráskovi vlastně nezdařilo; jedním jsou zemanské, selské a maloměstské události na Škalce a v Dobrušce, druhým příběhy pražského měšťanstva s rodinou Březinovou v popředí.

Přechod Machovcových dětí do Prahy není násilný pouze ve smyslu mravním, ale i s hlediska románové kompozice; usnadnil sice Jiráskovi sepředení románové zápletky milostné, ale uvedl je v nepřekonané nesnáze, jak vyrovnati se s panstvem skaleckým. Podobných násilných uzlů je ve vypravování více: deklamátor Svoboda vpraven do souvislosti se skupinou Březinovou náhodou velice naivní; bylo třeba motivace běžné toliko v povídkách detektivních, aby útěk Tomáše Machovce z Prahy přivodil vyšetřování a pád myslivce kopidlanského, a nejinak inscenováno i prozrazení tajných schůzek Bratří v Praze...

Děj »Temna« neplyne takměř nikde z nitra a z volného rozhodnutí jednajících postav, nýbrž ze sterých zevních nahodilostí, z neočekávaného setkání, z podivných shod, z pravděnepodobných známostí, nevyvíjí se přirozeně, je dovedně vykombinován...

Milenci jsou všim, spíše než hrdiny plnými mravního sebeurčení. Ani stopy toho, že by uprostřed tolika velkých vášní náboženských a mučednických mohl uzrati erotický vztah muže a ženy také v grande passion...

Jako trpnými loutkami z poddání hmoty vládnu polodětskými milenci černí fanatické obou táborů. Jirí Březina dá se obléci do přísné kleriky zádušního, ale poslušného alumna, a Helenka Machovcova jako reptající, leč konec konců povolná dcera, nechá se unést mezi bratrské emigranty za hranice...

Básník nedal za pravdu prostému člověčenství, nýbrž konfesijnímu radikalismu, nepřírozené!... Historická váha ústředního motivu oslabena tím, že spisovatel připojil k němu co nejtěsněji motiv jiný, dosti konvenční, lásce stojí v cestě rozdíl stavovský...»

A proto kritik usuzuje, že tu nejde o román, nýbrž pouze o románovou kroniku.

Podobně, jenomže mnohem ostřeji odsuzuje »Temno« Jirí Karásek v Týně roč. IV. str. 296:

»Vezměme Temno, postavte se na chvíli na stanovisko autorovo, myslíte si, že je správný jeho názor o XVIII. století, že je dobou nejhlubšího úpadku českosti; jaká rozdechvěná, krvavě raněná kniha by musila vzejít z této nálady, kdyby román psal opravdový umělec. A zatím — nic z toho. Jirásek vypravuje sousedsky detaily, anekdoty, lepší poznámky, střizlivě, suše robí svůj pamflet. Je mu odepřeno to, co umělec činí umělcem — tvůrčí schopnost. Je až trapno pozorovati jeho neschopnost osnovovati a vyvíjeti dějové pásmo, k posměchu dráždí jeho nepsychologičnost, ubíjí přímo nuznost jeho slova, nečeský duch jeho slovesné skladby, její germanismy...«

Je však správný Jiráskův obraz 18. století? Sweden autorem, čtenář plně sympatisuje s emigranty. Co by však z nás bylo, kdyby většina národa utekla za hranice? Kdo by nás býval budil k životu, kdo by konečně budoval naši republiku? Ostatně nebyli jesuité národovci? Jméno Balbínovo, Konstancovo, Šteyerovo svítí v těchto dobách jako pochodeň lepších časů. Neohroženě obhajovali jazyk český a jeho práva, i proti vládním kruhům, tedy nejen ve svém řádě. Obrana Balbínova působila ještě na počátku našeho obrození. Konstancův Brus jazyka českého na základě Bible kralické ukazuje na chyby, které se rozmohly v jazyku českém. Sám Dobrovský chválí jeho vyvinutý jazykový smysl.

Šteyer kázával na Svaté hoře i 60 tisícům, upravil český kancionál a šestkrát vydal (u Českých bratří se registruje každé vydání!), veliký úspěch měla i šestkrát vydaná Postila katolická. Největším činem literárním českých jezuitů byla Bible svatováclavská. »Úctou k českému jazyku jsouc vedeni, původcové tohoto překladu neváhali vzít si za vzor Kralickou bibli, zač jim bylo přemáhati mnohá podezření a nesnáze. Dali takto vzor lepšímu psaní českému za nejtěžšího úpadku jeho.« (Jakubec: Dějiny literatury české str. 356.)

Svatováclavské dědictví mělo za úkol vydávati české knihy. Do r. 1751 bylo jím vytištěno na 80 tisíc českých knih. Kromě toho napsal Šteyer i Českou mluvnici. Kolik různých slovníků napsali! Mám před sebou právě jeden z r. 1753 »Index locuples«. Jest to vlastně jakási konverzace latinsko-česko-německá. Pročítáme-li českou část, nemůžeme se dost vynadiviti, jak úsloví jsou vesměs správná a většiny slov užíváme dodnes.

Od koho se asi naučili tak pěkně psát čeští rychtáři? Byly mi ukázány dopisy a smlouvy z doby

»Temna«. Dnes se nedovedou tak správně a jadrně vyjadřovati rolníci dvacátého věku, jako prostí lidé tehdejší v okolí Kralup.

Jest to také samozřejmé, neboť by se sotva setkaly snahy našich buditelů, většinou kněží, s takovým úspěchem, kdyby nebyla bývala většina národa se svými kněžimi i s učitelstvem — česká. Poněvadž národ měl delší dobu klid, načerpal sil, aby tím jistěji se přihlásil o účast v dějinách.

Jen takto lze si vysvětlit, že naše země rozkvetly novým uměleckým životem, neboť celý národ byl stejného smýšlení, plál skutečným životem náboženským; proto se tak uplatnilo baroko, zejména u nás. Čím by byla Praha bez baroka, co by zbylo v jiných městech? Od doby Karla IV. nenastal u nás takový umělecký rozkvět, vedle stavitelství, sochařství rodí se i mnoho malířů, mezi nimiž nad jiné vynikají Škréta, Brandl, Rainer.

V kostelích pěstuje se zpěv, pořádají se hudební produkce, známé zpěvácké kůry v té době, kostelní nástroje atd. Známá jsou i studentská divadla.

Pálili prý knihy! A odkud se nám zachovaly ty četné literární památky? Právě klášterní a farní knihovny zachovaly až do dnešní doby i takové spisy Komenského, Blahoslavovy a jiných. Jakého je na př. původu knihovna při pražské universitě? Z hutské university asi sotva co zbylo, když za mistra Kampana už před bělohorskou bitvou byla v tak ubohém stavu!

Jaká pohoda konečně rozprostřela se nad českou zemí! Člověk, který se s něčím skrývá, který chce jen prchnout, asi sotva bude zpívati. Jen dobrá, pokojná mysl oddává se neskrytě veselí, zavýskne, zazpívá. Jaké to nepřeborné bohatství máme zachováno v lidové písni! Proto byly tak často sbírány a zaznamenávány. Přihlédnete-li blíže, ze které jsou doby? Většina lidových písní pochází z XVIII. století, tedy z doby t. zv. temna! Lid nešťastný, týraný, vzpurný, prchající, nespokojený, mohl tak vesele a tak idylicky skládat písničky? Našel by posluchače?

V lidové písni, v umění, ve zvycích, v přísloví, v literatuře, všude se jeví blahodárný vliv katolicismu; jak bychom bez něho byli ochuzeni! Odtud včasná slova Pekařova, projevy Lásky, Medka, Hilberta, Mahena, Čapka, Peroutky, Hromádky a jiných! Čteme-li však Jiráskovo »Temno«, jsme navádháni k pravému opaku, zatínáme pěsti, litujeme, že jsme se pokatoličili. Po těchto úvahách je to pravda? Jest »Temno« nejlepším dílem Jiráskovým? Jest to kniha umělecká? Kritici dokázali, že nevyhovuje prvnímu požadavku, kráse. My pak vidíme, že neodpovídá ani pravdě, nemůže tudíž ani býti dobrá! Krása, pravda a dobro jsou ty tři ideály, k nimž spěje lidstvo, jež všechny jsou obsaženy v pravzoru všech ideálů — v Absolutnu. Tendence i velkého umělce svede vždy jistě s pravé cesty!

K NÁVRHU MINIST. ZEMĚDĚLSTVÍ NA ZŘÍZENÍ „ČESKOSLOV. ÚSTŘEDNÍ ŽIVELNÍ POJIŠŤOVNY“.

Ministerstvo zemědělství rozeslalo koncem prosince 1927 ostatním ministerstvům osnovu zákona, kterým má býti zřízena »Československá ústřední živelní pojišťovna«. Ačkoliv jedná se o osnovu neobyčejně obsáhlou s velmi obsírnou důvodovou zprávou, jakož i o osnovu, mající jednak vliv na státní

finance, jednak s ohledem na to, že osnova navrhuje pronikavý zásah státu do podnikání soukromého pojišťování, přece použilo ministerstvo zemědělství ku projednávání této osnovy zkráceného řízení, kterého se používá pro nejpilnější předlohy. Jakmile byl obsah osnovy znám, byla o něm v tisku provedena

obširná diskuse. Socialisté postavili se příkře proti osnově. Koaliční strany vytýkaly osnově tolik nedostatků, že by ministerstvo lépe udělalo, kdyby osnovu vzalo zpět. Historie osnovy je dlouhá. Při každoročním jednání o podporách krajů, stížených živelními pohromami, vznáší jedna část agrární strany důsledně požadavek, aby živelní pojišťování bylo zveřejněno. Při tom mají propagátoři tohoto požadavku na mysli, aby byla založena t. zv. veřejná živelní pojišťovna, která by měla dva odbory: odbor pojišťování proti krupobití a odbor pro pojišťování dobytčí. Tato pojišťovna má být zřízena ze státních prostředků a každoročně státem vysoko subvencována, majíc vedle toho být také ještě osvobozena od všech daní a poplatků jakéhokoliv druhu. Soukromým pojišťovnám vytýkají propagátoři zveřejnění, že krupobitní pojišťování jest v republice nedosta- tečně rozšířeno a že jest drahé. Oni prý dokáží, že může být i mnohem lacinější, ale současně prohlašují, že t. zv. veřejná jejich pojišťovna, kterou tento důkaz hodlají provést, musí dostati každoročně desítmilionové subvence od státu a osvobození od daní i poplatků. Jak lehce by mohlo být živelních pohrom zneužito k tomu, aby ze státních prostředků byl založen a vydržován ústav, určený ne tak ke skutečnému zmírnění bídy, způsobené živelními pohromami, jako spíše k účelům stranické politiky! Po zkušenostech se sociálními pojišťovnami nechtěli bychom znovu tento experiment zkoušet.

Zřízení ústřední živelní pojišťovny podle návrhu ministerstva zemědělství mělo by dalekosáhlé důsledky na vývoj politické orientace zemědělského lidu a s jistotou lze říci, že by tento vývoj nebyl příznivý ostatním stranám politickým, kromě oné strany, v jejíž hegemonii nalézala by se správa krupobitní veřejné pojišťovny. Jest právě zřejmou snahou proponentů veřejné živelní pojišťovny, dostati zemědělský lid pokud možno v největším počtu do hospodářské (majetkové) odvislosti od vedení určité politické strany, což by ve formě pojištění majetku zemědělců u t. zv. veřejného ústavu agrárního skutečně nastalo, neboť venkovský lid měl by pak jistě právem odůvodněnou obavu, že likvidace, event. jeho majetkové škody (ať na plodinách nebo na dobytku), proti které se u veřejné pojišťovny pojistil, dopadne pro něho příznivěji nebo méně příznivě, podle toho, jakou on sám bude mít politickou legitimaci. Krupobitní škody není něco, co by na poli bylo viděti jako černé na bílém, nýbrž odhad jejich musí být úplně přenechán odborné zkušenosti likvidátorů a jest na snadě, že likvidování krupobitních škod u veřejné živelní pojišťovny politicky zabarvené a právě k účelům stranické politiky předem již určené dalo by se v duchu nejhrubšího protekcionářství politického.

Celá koncepce osnovy i její důvodové zprávy vedena jest takovým tónem, jako by byla vypracována nikoli ústředním úřadem státním, nýbrž sekretariátem známé politické strany. Nutno konstatovati, že ministerská osnova neostýchá se přímo terorem vnutiti zeměděl. obyvatelstvu veřejnou živelní pojišťovnu pohružkou, že náhrada pozem. daně a přírůžek z důvodu krupobitních pohrom podle §u 108 zákona o přímých daních čís. 76-1927 bude poskytnuta jen oněm zemědělcům, kteří se proti živelním pohromám dají pojistiti u veřejné živelní pojišťovny, k čemuž důvodová zpráva (k §u 26 osnovy) nerozpakuje se výslovně ještě podotknouti, že tímto ustanov-

vením má se též docílití jisté propagace pro zemědělské živelní pojišťování.

Další věc, která po stránce stranické politiky rovněž dobře musí být uvážena, jest okolnost, že u veřejné živelní pojišťovny dostalo by se dobře placeného přístřeší všem politickým tajemníkům a celému organizačnímu aparátu jediné politické strany, která by pak nemusela tyto svoje organizační síly platiti z příspěvků svých straníků, nýbrž platila by je na účet správních nákladů veřejné pojišťovny a tudíž zároveň na účet financí státu, který na tuto pojišťovnu má vydatně přispívati. Víme, jak to chodí u zemědělských pojišťoven.

Finanční podpora, kterou osnova žádá pro veřejnou živelní pojišťovnu od státu, jest tak vysoká, že marně bychom hledali obdobný příklad v zákonodárství kteréhokoli státu. Jenom na zřízení pojišťovny a základní její fond má stát věnovati 42 miliony Kč a kromě toho každoročně přispívati k účelu snížení jejích sazeb jednak pevnou částkou nejméně 2 milionů Kč, jednak půl procentem z celkové hodnoty u ní pojištěných plodin a dobytka. Hodnotu plodin v republice pojistitelných proti krupobití odhaduje důvodová zpráva osnovy na 14 a půl miliardy Kč a hodnotu hlavních druhů dobytka na 16 a půl miliardy Kč, dohromady tudíž na 31 miliard Kč. Kdyby veřejná pojišťovna soustředila na sebe jenom jednu třetinu z této celkové sumy, tudíž jen deset miliard Kč pojištěné hodnoty (ministr financí by ovšem musel počítati se sumou celou), činil by půl procentní státní příspěvek již 50 milionů Kč roční státní subvence, poskytované z prostředků všeho občanstva jenom na krupobitní a dobytčí pojištění zemědělců. Že by tím břímě státu přispívati vedle toho na ostatní živelní pohromy, způsobené každoročně vodními přívaly, mokrem, suchem, vichřicemi, hmyzem a pod., zůstalo nedotčeno, jest známo, neboť jednak krupobitní škody jsou jen nepatrným zlomkem živelních pohrom vůbec, jednak jsou zemědělci — zejména v ohroženějších krajích — proti krupobití pojištěni u soukromých pojišťoven. Vedle toho však má ústřední živelní pojišťovna a veškerá jí zadaná pojištění (krupobitní a dobytčí) osvobozena býti od státních kolků a poplatků, pojišťovna sama osvobozena od daně výdělkové i od daně rentové a její budovy vyjmuty z daně domovní, její majetek osvobozen od poplatkového ekvivalentu, a má požívatí všech obdobných osvobození daňových a poplatkových také v oblasti Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Všechny tyto dary žádá ministerstvo zemědělství od státu a veškerého jeho poplatnictva za tím účelem, aby založilo ústav, který má sloužiti jen jediné vrstvě obyvatelstva. A tímto ústavem má být veden důkaz, že veřejnoprávní ústav jako podnikatel jest schopnější než podnikatel soukromý!

Jest samozřejmo, že každý hospodářský podnik musí sám vlastními prostředky hraditi svoji režii. Jest-liže státní dotace a subvence poskytnuty býti mají všeobecně ku snížení režie, k dotování rezervního fondu, ke zvyšování náhrad pojišťovny, znamená to (srv. spis prof. dra Grubera, str. 49),

a) že stát již předem počítá s vyšší režii než jakou by měl v daném případě podnik soukromý a že tedy sám uznává nehopodárnost provozu veřejné pojišťovny;

b) že se již předem spřáteluje s pasivním průběhem obchodu veřejné pojišťovny a s nemožností,

aby vybírala premie v plném rozsahu svých plnění, svého rizika a svých provozovacích nákladů;

c) že stát otevírá bránu požadavkům nových a nových státních příplatků a subvencí, když by dosavadní nepostačily;

d) a konečně že stát opouští sám nedávno zaujaté zásadní stanovisko, aby státní a veřejné podniky nepožadovaly budoucně již příplatků a subvencí z peněz poplatnictva, stavě na př. i podniky všeužitečné jako pošty a dráhy na základ soukromohospodářský.

Jest spravedlivé, aby tam, kde dostavily se živelní katastrofy většího rozsahu, poskytl stát postiženým určitou pomoc. To děje se také odpisem daní, bezplatným poskytováním potravin, šatstva, osiva a bezúročných zápůjček na opravu nebo znovuzřízení budov. Založením a subvencováním veřejné krupobitní a dobytčí pojišťovny neulehčí však stát nikterak své podpůrné povinnosti při živelních pohromách, ježto při nich tvoří škody krupobitní nepatrný zlomek a i ten bývá zpravidla kryt pojištěním u soukromých pojišťoven, kdežto hlavní složku živelních katastrof tvoří rozpoutaný živel vodní, průtržemi mračen rozvodněné přívaly bystrin a řek a pod.; proti těmto škodám na zemědělském majetku, stejně jako proti škodám na polní úrodě v důsledku dlouhého sucha nebo vlhka nebude veřejná krupobitní pojišťovna nic platná, a stát bude při takových škodách vždy žádán postiženými i jejich parlamentními zástupci o pomoc.

Všecké smlouvy o soukromém pojištění podrobeny jsou státnímu poplatku, který na př. v oboru požárním činí 4 proc. z premie placené pojišťovně pojistníkem, kdežto v oboru krupobitním již podle zákona jest nižší a činí jen 2 proc. Bylo by naprosto nespravedlivé, aby určitá třída pojistníků byla při sjednání pojistné ochrany pro svůj majetek, s nímž jinak zcela volně a dle zásad soukromého vlastnictví může disponovati, úplně zproštěna státního poplatku, kdežto třídám jiným potřebujícím pojistné ochrany pro svůj majetek i v zájmu veřejném (průmysl), by tato výhoda přiznána nebyla. Poněvadž osnova ministerstva zemědělství navrhuje osvobození pojistných smluv krupobitních od jakéhokoli státního zpoplatnění, lze míti za to, že také kruhy průmyslové a obchodní stejným právem mohou se dožadovati osvobození od stát. poplatku pro svoje pojistky v oboru požárním, dopravním, úrazovém, odpovědnostním a pod.

Také s hlediska zájmu státních financí nutno odmítnouti projekt na zřízení a subvencování veřejného podniku, jehož úkoly bezvadně obstarává již po dlouhá desetiletí soukromé podnikání bez jakékoli podpory státní, které naopak státu odvádí vysoké sumy na daních a poplatcích, a které jest významným odběratelem a trvalým držitelem státních cenných papírů. Je-li krupobitní pojišťování u nás nedostatečně rozšířeno, může a má stát povzbuzovati zemědělské obyvatelstvo k tomuto pojištění, poučovati je o jeho významu a podporovati jeho propagaci, avšak jest nepřípustno, aby stát sám toto pojišťování jako podnikatel provozoval, tím méně pak aby jinému podnikateli (t. j. tak zv. veřejné pojišťovně) desítky milionů ročně na ně doplácel z prostředků všeho občanstva.

V jiných vrstvách by zásada přispívání státu na potřeby jedné třídy obyvatelstva mohla stejným právem vésti k požadavku, aby stát přispíval na př. na zlevnění výroby a opatrování potravin, šatstva, léčiv a pod. takže postupně by stát mohl býti přidržen k finančnímu přispívání a podnikatelskému zasahování do všech oborů výroby a obchodu, které dosud jsou spravovány podle zásad podnikání soukromého.

Registrujeme stručně hlasy tisku.

»L. N.« přinesly hrubý (mluví o chamtivých a přesycených zemědělcích), článek Jaroslava Stránského »Lidé a dobytek«. Je to výklad měšťáka, s nímž se netřeba zdržovat. Správně však uvádí: »Risiko škod a ztrát nemá jen podnikání zemědělské, má je i každé jiné podnikání. Musí-li se obejít bez státní náhrady takových škod a ztrát živnost, obchod i průmysl, musí se bez ní obejít i zemědělství. Podnikatelský zisk se odůvodňuje nejen podnikatelovou prací, ale také podnikatelským rizikem. Nastavit darům slunce vlastní dlaň a ranám krup cizí záda, jest hospodářská ethika, kterou si nemůže dovolit živnostník, ani kupec, ani továrník, proč by se tedy podle ní zařizovalo podnikání zemědělské?«

V dalším praví, že vláda, která uhýbá se břemenům, která jí ukládá solidní a spravedlivé pojištění přestárlých a nemocných dělníků, nesmí uvalovati na poplatníky pojištění dobytka...

Socialisté tento nepodařený vtíp rozvedli v mnoha variantech a zneužili ho k útokům na zemědělce. »České Slovo« (Večerní) se tak ukalupírovalo, že výkonný výbor by musel desauovat a malozemědělce své chlácholit. Byl to článek tak hrubý, že ho republikáni na desetitisících letáčích vyhodili po venkově a českým socialistům jak náleží zatopili. Pisatel cynicky se posmíval péči drobných lidí o nemocné dobytče. Ostatně zaslouží otištění:

»To bylo dřív rámusu, když stonala kráva. Ponočný přišel a kurýroval, kovářka kurýrovala, z hor přišla kořenářka a kurýrovala, taky někdy zvěrolékař, Všechno bylo vzhůru a kráve nezbylo nic jiného, než aby se uzdravila nebo chcipla. Ale teď, když budeme mít to státní dobytčí pojištění, jakýpak křik a starosti? Straka se nadme, dobře, ať si fouká. Je pojištěná, ať chcípne, stát ji zaplatí. A když nechcípne, dá se na útraty dobytčího pojištění do dobytčího sanatoria. Jen ještě nevím, budou-li ty krávy posílat taky k moři, nebo do pensionátu a na radioléčbu. To ať potom přijde třeba dobytčí mor. A on přijde, uvidíte, jako na tom Městceku. Začlo tam hořet a hořelo to potom po pořádku každý den ve třech obcích po dvou číslech. To se prodalo něco petroleje a svíček. V naší republice teď moc lidí bude naříkat: »Škoda, že nejsem vůl, to přicházím o moc.« Ono je to v pořádku, že ten dobytek agrárním poslancům pořad leží v hlavě, a divím se, že jsou agrárníci při tom pro svatováclavskou tradici a tím sami proti sobě. Ale on svatý Václav, když posílal voly do Německa, ještě nemohl vědět, jak se dobytek v naší žirné oblasti uplatní, že bude tak vážený a dožije se státního pojištění. To naše agrárníky omlouvá.«

Pisatel není z venkova. Pochopil by, že uhynutí dobytka je pro zemědělce velikým neštěstím ne-li přímo katastrofou, jde-li o jediný potah. Rolník, který sám vše obdělává, se svým potahem jaksi srostl a nezřídka se po stavení pláče, když odvádějí z chléva ohlíbené dobytče. A když stůně dobytče, je smutno ve stavení, jakoby člověk stonal. Tomu se netřeba smát. Kárat možno jen to, že o dobytče má někdy větší starost než o děti, hlavně pokud se mravní výchovy týče.

Že by se našli také ti, kteří by pomáhali dobytčatům se světa k vůli pojištění, to je také pravda. Ale takovému zneužití zákona nelze nikdy zabránit.

»Právo Lidu« psalo opatrněji. Soc. demokraté jsou v zásadě pro zveřejnění pojišťování, ale nesouhlasí s organizací, která má tvořit ohromnou posadu

pro sta a tisíce agrárních agitátorů. Nový hnojivý fond prý nikdo slušný v republice agrárníkům dělat nebude.

Navrhuji, aby zemědělci s menším rizikem přispívali a pomáhali zemědělcům s větším rizikem čili aby pojištění si platilo jen zemědělské obyvatelstvo. Stát by nanejvýš přispíval na pojištění chudým a drobným malozemědělcům.

»Nár. Listy« konstatují, že zřízení státní živelní pojišťovny je s hlediska teoretického dalekosáhlým a velevýznamným zasažením státní moci do soukromého podnikání občanstva.

Státní podnikání je drahé a neosvědčilo se. Stát nemá svému občanstvu konkurovati na poli hospodářském, nemá využívatí své moci k svým hospodářským úspěchům a k přemožení občanů-podnikatelů, kteří této autoritativní moci nemají.

»Jestliže bylo u nás z loňské sklizně pojištěno proti krupobití jenom 8 proc., kdežto v Německu bylo pojištěno 60 procent sklizně a jestliže u nás ze 16 miliard hodnoty dobytka jest pojištěno jenom 2.8 proc., kdežto v Dánsku 14.5 proc., jest to zjevem nedostatečného proniknutí pojišťovací myšlenky mezi široké vrstvy našeho obyvatelstva. Zřízením státní pojišťovny se tomu nepomůže, stejně jakoby se tomu nepomohlo koncesováním ještě jedné zahraniční pojišťovny. Státní pojišťovna, nemajíc moci pojištěnce k pojištění přinutiti, stává se zbytečnou a vybírajíc si dva nejméně výnosné odbory, odsuzuje se předem k pasivnosti. A přinutiti každého zemědělce přikazem, aby svůj majetek pojistil, také nelze, neboť by to bylo porušením zásadního principu majetkového práva.«

»Venkov« brání předlohu svého ministra velice vehementně. Uvádí, že škody krupobitní činí asi 200 mil. Kč, při pádu dobytka 280 mil. Kč ročně. Těmto ztrátám možno zabránit.

Ústřední živelní pojišťovna počítá se základním příspěvkem 40 mil. Kč a ročním příspěvkem ve výši 7.3 mil. Kč. Osвобоzením od daně výdělkové a úlevami poplatkovými a kolkovnými v té míře, jak jich požívá Ústřední sociální pojišťovna, dosáhla by další úspory 0.12 proc. a konečně zvýšením minima hrazení škod na 15 proc. snížilo by se vydání Ústřední státní živelní pojišťovny o 0.67 proc. Mimo to má se jí dostati ročně 2 mil. Kč z fondu zemědělských rad pro krytí následků živelných pohrom, což znamená úlevu o 0.14 proc. Celkem tedy tyto úlevy by činily asi 2.20 proc. pojištěné hodnoty, o něž — nehledě k úrokům z příspěvku základního — může býti pojištění v Ústř. státní pojišťovně levnější. To znamená, že dosavadní průměr premie 3.22 proc. mohl by býti snížen na 1 proc. pojištěného obnosu, což by ovšem, zejména pro drobné zemědělce bylo značnou úlevou. To platí pro pojištění plodin; při pojištění koní činila by sleva 0.64 proc., pro skotu 0.77 proc. z nynějšího průměru premie, 3.10 pro koně a 1.41 proc. pro skot.

Lidová strana má proti osnově mnoho námitek. Zabránila již povinnému pojištění, s nímž agrárníci před časem přišli a doufejme, že se jí podaří i v této osnově provésti podstatné změny aspoň v dobytčím pojišťování.

L. L. píše, že není třeba hnáti věc tak daleko a dělat velikou pojišťovnu. Stát má dostatek možnosti, aby zavedl tak zvané místní pojišťovací spolky dobytčí a na nich pojištění vybudoval. Zde by se lidé lépe kontrolovali a nebylo by tedy nebezpečí vydírání nepočetnými lidmi. Stát sám by mohl zříditi jen t. zv. pojišťovací fond, ze kterého by hradil pojištění tam, kde by to bylo nutno.

Starejme se o ty, kteří do škody přišli a nechme s pokojem a nestarejme se o ty ostatní. Zemědělec má beztak ze státního zájmu, ať je povahy jakékoli, jen strach.

CO ŽIVOT DAL.

Řídí dr. J. Krlín.

KATOLICKÝ TISK.

Nedávno napsal kdesi dr. Fuchs větu o katol. tisku asi tohoto znění: Dokud se nebude moci katolíci informovati hned z katolického tisku o katolických událostech a bude musit sahati za tím účelem ku „Prager Tagblatt“, sotva bude možno mluvití o postačitelnosti jeho.

Tato věta jest pravdivá, a nelze o ni ani trochu pochybovati. Katoličtí předáci opakují do omrzení větu: Tisk je pátá velmoc, o koncentraci katolického tisku slycháme na všech kongresech, slibuje se, co se vše bude dělati, ale ve skutečnosti věci nedopadají tak růžově. Ba, zdá se, že katolický tisk jest popelkou, na který se v praxi pamatuje až ve chvíli poslední.

Jestliže existovaly u nás po válce časopisy, které měly určitou výši a které provedly aspoň částečně koncentraci katolických pracovníků, pak to byly časopisy vydávané ne mocnými a vlivnými skupinami, nýbrž jednotlivci nebo spolky chudými, ale beznáročnými. To jest fakt, kterého nelze popírati a popřítí. Je tomu jistě podobně i v jiných stranách a ve druhých táborech. A je to příznačné pro celou naši poválečnou orientaci, ve které z politiky kompromisu připadá největší podíl.

V českém životě platí tato zásada: založený list nebo časopis musí vyjítí s nejmenším nákladem, t. j.

musí co nejvíce šetřiti a teprve tehdy, až bude mítí pár tisíc odběratelů, může se odvážiti výše. V důsledku toho jest vystaven časopis nebezpečí jednostrannosti a zmenšení úrovně. Vydavatelé „Schönere Zukunft“, výběrného týdeníku rakouského, začali jinak: shromáždili výtečné pracovníky ze všech oborů, čímž byla zajištěna všestrannost a vysoká úroveň a po dvou letech má časopis na 10.000 odběratelů, ne-li více. U nás nic neriskujeme, ale proto nemáme takového týdeníku, jako jest „Schönere Zukunft“. Zkrátka, nejdříve je třeba ukázati vysokou úroveň cosi krásného a pak by nebylo třeba báti se o odběratele. V českém životě máme skvělý případ na časopisu pro prohloubení duchovního života, „Na hlubinu“. Tato měsíční revue jistě stojí na výši a přece má veliký počet abonentů. Ovšem v prvním ročníku tomu bylo jinak. Ve třetím ročníku jest již viděti úroky prvých obětí.

U nás se omlouvá nedostatek odběratelů tím, že prý vydáváme mnoho listů, takže se na katolíky kladou veliké požadavky. Není tomu tak. Máme časopisů nemnoho, máme jich málo, srovnáme-li ten počet s počtem v jiných zemích. Jak bychom se musili diviti, kdybychom srovnali počet našich časopisů s počtem časopisů katolíků holandských, jichž je něco přes dva miliony. Důvod tkví jinde: nízkou úrovní svých

listů jsme si po dlouhá léta špatně vychovávali své čtenáře. Administrace jest často u nás vedena způsobem nejen neodbornickým, nýbrž často tak špatným, že až zaráží. Začne-li vycházeti dobrý list, nedělá se mu žádná agitace v ostatním tisku, ať již ze strachu nebo ze zářlivosti. Malichernost pomáhá ubíjeti dílo, kterého je třeba a které by mohlo vykonati něco krásného a opravdového. Co jest malého, mělo by býti vykořeneho, co jest dobré, tomu by mělo býti pomáháno.

Není dosti lidí, soudí se dále. Pak by se měli lidé vychováti. Ale zdá se, že spíše platí: není dosti peněz, což jest v katolickém životě českém tak cenným heslem, kterým se leckdy omluví zodpovědnost sebe těžší. Jako všude, i zde se osvědčuje, že časopis nebo list musí vésti člověk nejen schopný, nýbrž i takový, který by se mu mohl věnovati celou duší. Pak ovšem je třeba, aby nemusil se jinde zaměstnávat, ježto život je těžký a finanční starosti silně a těžce doléhají na jednotlivce. Německé časopisy, vydávané jesuity, by nám mohly leccos poučného říci v tomto směru. Ostatně, u nás se to ví.

Polovičatost, která jest vadou celého českého života, jest vadou i našeho tisku. A jako škodí zmožutnosti toho života, tak škodí i tisku. Tisk vychovává a je to bolestně pravdivo, neboť to slovo vychovávati jest velice široké, a často je třeba jim rozuměti zlo, jako v různém tisku nevěreckém. Aby katolický tisk vychovával v dobrém slova smyslu, je třeba dáti těm, kteří tisk řídí, možnost, aby jej vedli na určité výši, aby se mu mohli úplně věnovati. Je třeba s nimi jednati tak, aby měli radost ze svého povolání a aby jedinou jejich snahou bylo pečovati o ustavičné zlepšování. Není třeba na všech sjezdech mluvit a vykládati, jak by bylo lze docíliti rozšíření tisku, zvýšení počtu odběratelů a pod. To se jen vyslechne a výsledky nejsou žádné. Zodpovědnost nepadá jen na jednoho, padá na všechny a ta zodpovědnost jest v našem případě i těžká i vznešená.

Nám katolíkům se jedná o povznesení duši nejen několika jedinců, nýbrž mnohých duší. Již to, že chápeme takto svůj úkol a své poslání, nám ukládá zodpovědnost, které necití lidé z jiných táborů. A jedná se nám o věcnou spásu duší. A je třeba jim ukázati jeho krásu a jeho sílu a jeho velikost. Těch neukážeme ničím polovičatým a neúplným. K.

*

KATOLICKÁ AKCE NA MORAVĚ.

Nedávno vydal ndp. arcibiskup olomoucký, dr. Prečan, list, týkající se K. A. v jeho arcidiecési. Byl to krásný list a dalo se čekati, že čin nedá na sebe dlouho čekati. Že bude přikročeno co nejdříve k realisaci myšlenky, o jejíž krásu nepochybujeme. Nuže, začátek byl učiněn na kněžské konferenci, konané v Olomouci dne 26. ledna pod předsednictvím samého ndp. arcibiskupa.

Jednání bylo věcné a referáty vyčerpávaly program. Resoluce, které byly po důkladné debatě přijaty, daly směrnice ku práci. První otázka, o které se jednalo, týkala se poměru politiky ke K. A. Již nedávno uveřejněný list biskupů zaujal v tomto bodě určité stanovisko a to bylo předmětem k debatě. Bylo usneseno, že kněží nemohou rázem ustoupiti z veřejného života, poněvadž toho poměry nedovolují. Ovšem, musí býti přihlíženo k tomu, aby nedocházelo ke zpolitování a proto bude nejlépe, když podniky K. A. nejen nebudou míti nic společného s podniky strany, nýbrž nebudou konány v místnostech strany a v popředí budou postaveni lidé, kteří nejsou angažováni politicky.

Hlavní péče bude věnována mládeži a byl již ustanoven referent (P. Gros) a jemu dán k ruce poradní sbor. Mládež bude vychovávána a vzdělávána zvláštními kursy a přednáškami. O výchovu elity se bude starati sbor pořádáním několikadenních kursů. O duchovní růst bude pečováno duchovními cvičeními.

Nositelem K. A. v lidu budou stávající spolky, v prvé řadě Apoštolát sv. Cyrila a Metoda. Proto budtež tyto spolky zřízeny v každé farnosti a v nich jmenovány různé odbory. Ježto kněží jest málo, musí býti vychováni lajci. Jest jisto a dr. Zoltynovský to vyzdvihl ve svém referátě, že spolupráce kněží s lajkou jest nezbytná. Není-li dnes dosti lajků ku práci, je třeba vynaložiti vše, aby byli připraveni. Způsobů jest několik: Ve městech budou zřizovány jakési školy lajkého apoštolátu. Členové budoucích nebo již existujících farních rad budou svoláváni na schůze do střediska okrsku a tam podle plánu budou školeni. V tisku budou uveřejňovány stati, které budou míti cílem vychováti pracovníky K. A. Kurzy s různými tematy budou pořádány čas od času.

Ovšem, nezapomínalo se ani na náboženské prohloubení. P. Pryč navrhoval konání eucharistických slavností a místních kongresů, které by vyvrcholily kongresem diecésním.

Řekneme hned, že jsme poznali, že na konferenci byl přítomen dr. Vašek a řekneme dále, že postup a návrhy, které byly podány, a které mají býti ihned realizovány, jsou skutečně správné. Cizina jest a může nám býti v leccems vzorem.

Tedy Morava začíná a jest radostno, že se konečně přikročuje k akci. Bude-li činnost řízena důmyslně a organicky, budou výsledky jistě potěšující. Lidé potřebují světla.

Kdy vejde K. A. v život v Čechách?

*

A. N.:

SVATOVÁCLAVSKÉ JUBILEUM.

Za necelý rok musíme býti s přípravami svatováclavskými zhruba hotovi. Hotova musí býti zejména výstava a pak sborník, jehož vydání je vázáno z části studiem výstavního materiálu.

Přípravnému výboru se podařilo získati sedm místností v klášteře u sv. Tomáše (Praha III., Josefská ul. č. 8) a tím odpomoženo největšímu nedostatku. Agenda výboru rapidně rostla a množící se personál tísnil se v malé místnosti v Kanovnické ulici.

Finančně je výbor jakž takž pro nejbližší dobu zajištěn. Vlastního provozního kapitálu má na 90 tisíc a vedle toho vláda většími obnosy zajistila výstavu a sborník. Tím nechceme říci, že tento kapitál by stačil v jubilejním roce. Tehda dostupnou výdaje výše milionové.

Program hlavních Slavností Svatováclavských v r. 1929, jak byl na slavnostní schůzi v Obecním domě hlavního města Prahy dne 28. září 1927 vyhlášen:

1. V květnu zahájení a otevření Svatováclavské výstavy.
2. V červenci sjezdy spolků a korporací. Zatím je hlášen říš. sjezd Orla čsl. a Krojový den.
3. V srpnu slavnosti ve Staré Boleslavi.
4. Dne 26. září oratorium ku počtě sv. Václava zahájením vlastních oslav Svatováclavských.
5. Dne 27. září a) dopoledne: manifestace u pomníku sv. Václava na Václavském náměstí; b) odpoledne: přenesení památek a zvláště helmy, které nosil sv. Václav do chrámu sv. Petra a Pavla na Vy-

šehradě, kde budou vystaveny. Při tom bude helma ověncena zlatým vavřínovým věncem; c) večer: průvod s helmou a památkami sv. Václava s Vyšehradu do chrámu svatovítského.

6. Dne 28. září a) dopoledne: slavnostní vysvěcení a otevření velechrámu svatovítského. Po něm provedeno bude vystavení lebky sv. Václava, na kterou se slavnostním způsobem vstaví helma vavřínovým věncem ozdobená; b) odpoledne: poutě a prohlídky velechrámu a průvod s ostatky na Hradčanském náměstí; c) večer: podobně jako dny předcházející slavnostní osvětlení Prahy s ohňostroji a světelná noc na Petříně.

7. Dne 29. září a) dopoledne: manifestační průvod a hold čsl. lidu v národních krojích; b) odpoledne: národní slavnosti, krojový den (staročeské zvyky, slovanské tance a hry); c) večer: akademie a slavnostní osvětlení.

V zasedání ústředního Svatováclavského výboru dne 4. ledna 1928 usneseno ku provedení rámcového programu vyhlášeného dne 28. září 1927, zvoliti zvláštní slavnostní výbor, složený v podstatě z osob, které podepsaly rovněž téhož dne vyhlášený manifest k československému národu. Současně s tím uloženo předsednictvu, aby urychlilo práci jednotlivých odborů tak, aby slavnostní výbor se mohl sejíti nejdéle do 28. září t. r. a prohlásiti podrobný program hlavních slavnostní Svatováclavských.

Svatováclavské odbory pracovaly takto:

Výstavní: za čestného předsednictví Zdenky Braunerové a skutečného vedení J. M. Dra A. Podlahy počal vydávati v Čas. katol. duchovenstva podrobný Místopis Svatováclavský, sebral řadu památek (hlavně obrázků a sošek Svatovácl. v ceně 200.000 Kč); nashromáždil několik set fotografií, provedl kraj. výstavu Svatovácl. v Plzni a připravuje podobné i v jiných místech republiky. Odbor ten také získal skoro ode všech farních úřadů odpovědi na svého času zasláné dotazníky, obrátil se zvláštním oběžníkem na všechna musejní ředitelství a bude zvláštním důvěrníkem jednotlivá musea objížděti. Čas od času dočívá propagační zprávy o jednotlivých, nově objevených památkách do různých denních časopisů. Soustavně se pak tak děje v jmenovaném již časopise katolického duchovenstva.

Odbor ten obrací se na všechny majitele starých památek s prosbou, aby provedli důkladnou revisi svých knihoven, půd a p. a zjistili, zvláště v odložené věci, zda upomínají, buď vyobrazením, nebo textem, či jinak na sv. Václava.

Sborníkový: za vedení prof. Dra Pekaře a J. M. Dra A. Podlahy smluvil s ostatními spolupracovníky obsahový i rozsahový rámec sborníku, jakož i jeho technickou výpravu. Technickým redaktorem jmenován prof. A. Novák.

Finanční: za vedení Dra Hronka připravoval akci hřivnovou, sestavoval plán její a spolupůsobil u sestavení návrhu programu hlavních dní. Jest to ze Svatovácl. výboru.

Pořadatelský: za vedení J. Zvoníčka pracoval na programu slavností Svatováclavských v r. 1927. Působnost jeho vymezena je takto:

Technické provedení jednotlivých bodů programu. Zároveň činnost aranžerská, pokud přijde v úvahu sestavení návrhu programu hlavních dní. Jest to zejména: Návrhy na výzdobu chrámu sv. Víta, zvláště kaple a jeho okolí (za součinnosti Jednoty pro do-

stavění chrámu a správy dómu); na výzdobu města Prahy, zvláště sochy sv. Václava a jejího okolí (za podpory hlav. města Prahy); na výzdobu hradčanského náměstí a okolí hradu (za podpory správy hradu); na výzdobu význačných státních a zemských budov (za součinnosti jejich správ); dále na výzdobu praporovou, na slavnostní osvětlení, ohňostroje, scény. Činnost pořadatelská při akademiích, schůzích, divadlech. Návrh na sestavení programu slavnostních schůzí, akademií a pod., za součinnosti příslušných odborů, na uspořádání průvodu církevního dle pokynů církevní vrchnosti, průvod s ostatky sv. Václava (zřízení tribuny pro zahraniční hosty), na uspořádání manifestačního krojového průvodu (za součinnosti národních institucí), na program národní slavnosti a předběžných oslav.

Ubytovací: za vedení magistr. úř. p. Dvořáčka připravil dotazníkovou akci soukromých i veřejných noclehů ve Vel. Praze. Jeho hlavními úkoly jsou:

Sestavení seznamu noclehů ve školách, hotelích a soukr. budovách, za součinnosti hl. města Prahy, veletržní kanceláře a spolku hoteliérů. — Zvláštní péče o ubytování amerických hostů, opatření bytu těm, kteří tu ztráví delší čas. Ubytování cizinců v dohodě s výborem zahraničním. Stanovení pevných sazeb pro hotely a noclehy v soukromí. Informace a pomoc všem spolkům a institucím, které budou žádati pomoci výboru při zájezdu a sjezdech v Praze.

Zásobovací: za vedení rady nejv. kontrol. úč. úřadu Vymazala účinně vypomáhal při posledních pražských výpravách. Jeho úkolem bude:

Zásobování hromadné pro společné výpravy a chudší účastníky, nejen při hlavních, ale i předběžných slavnostech. Zvláštní péče a zásobování dětí. Vojenské kuchyně, smlouvy s hostinskými korporacemi. Doporučení hostinců a jídelen. Jednotné ceny. Zabrániti předražování životních potřeb. Policejní hodina.

Dopravní: za vedení p. Ing. Ruttnera připravuje plán dopravy v r. 1929. Jeho hlavními úkoly jsou:

Zvláštní vlaky, legitimace železniční, snížené jízdné na železnicích i elektrických drahách. Hromadné výpravy, opatrování jízdenek. Zřízení zvláštní prodejny při kanceláři sjezdové a na Hradě. Služba poštovní, opatření dopravních prostředků (aut) pro funkcionáře výboru a sjezdovou kancelář. Uvítání na nádražích, výzdoba nádraží, stálá permanentní služba na nádražích. Vydání plánu Prahy se zakreslenou sjezdovou kanceláří a význačnými místy podniků výboru.

Zahraněční: za vedení p. kan. Dra Hanuše obstará tiskovou propagandu zahraniční a právě vypracoval a dal do tisku francouzskou a anglickou propagační brožurku o sv. Václavu. Jeho úkoly:

Provedl by propagandu hlavně v získání bratrských národů, Slovinců, Poláků a Srbů lužických, pak cizinců hlavně Francouzů a Angličanů. Zvláštní péči nutno věnovati zahraničním Čechům-Američanům. Propaganda plakátová, informační brožury, informace tiskem. Program slavností v cizině (bohoslužby). Součinnost zahraničních legací. Uvítání zahraničních hostů, dohled nad jejich ubytováním. Prohlídky Prahou. Získání spolupráce Cizineckého Svazu, cizinec. a cestovních kanceláří.

Nově zřízeny odbory církevní za předsednictví prof. P. Čiháka, hudební za předsednictví p. kan. Müllera s úkolem obstarati hudební a

zpěvní programy slavnostních akademií, koncertů, nejen o hlavních, ale i předběžných oslavách. Provedení oratoria. Obstaral by zpěvní a hudební část při církevních bohoslužbách v chrámu svatovítském, za součinnosti výboru církevního. Sestavil by rámcové hudební a zpěvní programy pro místní výbory k 28. září 1928 a 1929. Opatření hudebních kapel pro průvody a veřejné koncertování.

Divadelní a umělecký za vedení Dra J. Sajice, jenž bude podávati hlavně dobrá zdání při provádění jednotlivých úkolů výboru.

Nad prací jednotlivých odborů bdí ústřední jednatel, jemuž přísluší svolávati i konferenci předsedů a jednatelů, buď všech, anebo zájmových skupin, když jde o snažší provádění jednotlivých styčných bodů. Tento také za spolupomoci ředitele kanceláře vede kancelář výboru.

Ředitelem kanceláře ustanoven p. Ing. Vilém Bitnar.

Pamětní medaile k tisícím výročí smrti sv. Václava vydané, jdou velmi čile na odbyt. Největší pozornosti poměrně se těší medaile zlaté a stříbrné. Cena včetně pouzdra, bez daně přepychové: bronzové 75 Kč, stříbrné 250 Kč a zlaté 5000 Kč. Též možno ke zlatým a stříbrným medailím dodati příslušné množství kovu a sice buď 30 zlatých rak. dvacetikorun, nebo 60 zlatých rak. desetikorun a vedle toho zapraviti poplatek 300 Kč a nahraditi výboru poštovní výlohy se zasláním kovu a medailí spojené a shora uvedené daně, dále buď 34 stříbrných rak. korun, nebo 17 stříbrných rak. dvoukorun, nebo 7 stř. rak. pětikorun, nebo 13 rak. stř. zlatníků, nebo 29 stř. starých něm. marek a vedle toho zapraviti poplatek 150 Kč a příslušné poštovní výlohy a shora uvedené daně. Medaili bylo dosud prodáno celkem 200 kusů.

Pamětní peníze budou vydány později. Pracuje je prof. Španiel.

Plakát: Rovněž byla vypsána soutěž na jubilejní plakát. Sešlo se již na 100 návrhů.

Umělecké pohlednice. Vedle vydaných již pohlednic Zd. Braunerové, vydal výbor právě nyní obrázky, resp. pohlednice Škrétova obrazu sv. Václava, rovněž za cenu 50 hal. za kus. Vedle toho přikročí k vydání celých serií pohlednic, které budou obsahovati řadu dalších cenných obrazů Svatováclavských od K. Škréty, M. Aleše, L. Marolda a O. Blažička.

Dopisní papíry. Vedle stávajícího obchodního formátu, bude vydán papír osmerkový.

Nezapomínejte na obětiny Svatováclavské — používejte jich při své korespondenci. Nepatrná cena 10 Kč za celý arch umožní Vám vedle praktického upotřebení, přispěti určitým způsobem na výlohy, spojené s oslavami Svatováclavskými, které budou ohromné.

Výbor také ohlašuje, že přikročí k vydání jiných obrazů sv. Václava, obrazů, vztahujících se ku Staré Boleslavi, vydávati bude i jiné památky Svatováclavské, za cenu dle možnosti režijní a také, aby i po stránce umělecké dostalo se zájemníkům cenných památek. Ohlašuje to proto, poněvadž zjistil, že různé podniky obchodní i jiné využití chtějí Svatováclavského jubilea k soukromým, zistným účelům. Výbor vydá jen věci uměleky hodnotné.

Aby byl vzbuzen o toto jedinečné jubileum zájem, zřídí Svatovácl. výbor odbory ve všech větších místech. Bude apelovati, jak je přirozeno, především na katolíky.

V ý t a h z e s t a n o v o z a k l á d á n í S v a t o - v á c l a v s k ý c h v ý b o r ů. Název spolku. Výbor pro oslavu tisícího výročí smrti sv. Václava; účelem důstojná příprava a provedení výročních oslav svatováclavských v r. 1929. K vyplnění úkolu toho slouží spolupodpora akce dostavění velechrámu sv. Víta do r. 1929, podpora charitativních akcí a oslavných podniků, pořádaných sdruženými korporacemi, pořádání výročních oslav místních i pražských jak rázu vnitřně obrodného tak i manifestačního, schůze a porady členů, sjezdy, výstavy a poučné a studijní cesty, pořádání přednášek, podávání petic a adres, hájení uměleckých památek, umělecká propagace, výročí v nejrůznější formě, vydávání, subvencování a rozšiřování časopisů, knih, brožur, reprodukcí, uměleckých děl k dosažení účelu spolku přispívajících, vypisování cen za díla taková a poskytování studijních podpor. Členy mohou býti osoby fyzické i právnické, když platí k účelům spolku roční příspěvek 10 Kč. Členy přijímá výbor. Povinnosti členů jsou: dle svých sil pomáhati k dosažení účelu spolku. Spolek dělí se dle potřeby na pracovní odbory valnou hromadou po návrhu výboru schválené. Činnost pracovních odborů řídí dle přijatých jednacích řádů ústřední výbor. Nyní upozorňujeme na důležité ustanovení stanov, jež se týká místních skupin. Ve všech místech republiky, kde venkovští členové ve větším počtu bydlí nebo mají své sídlo, mohou vytvořiti dle společevacích předpisů místní skupiny. Má-li skupina aspoň 5 členů, schází se k poradám a volí předsedu, který řídí rokování, podává výboru spolku i pracovním odborům zprávy a návrhy, vybírá a zasílá příspěvky členů a výborových schůzí (ústředního výboru) může se zúčastniti s hlasem poradním. Místní skupina může se dáti na valné hromadě zastupovati voleným delegátem. Spolek se rozejde po splnění účelu, nejdéle však do 31. prosince 1931.

Nepochybujeme, že k důstojnému provedení slavností přispěje nejen stát svým protektorátem, nýbrž i všechny významné korporace národní. Nikdo není vylučován. Mohla-li strana čes. socialistů prohlásiti, že se aktivně připojí k slavnostem, učiní to zajisté též Sokol, DTJ., střelci, selská jízda a ostatní korporace. Necítily-li by se pod nynějším svatováclavským výborem »doma«, ať vytvoří pod národní radou čl. ústředí pro národní oslavu milénia. Pamatujme, Čechové a Slováci, čím byl Maďarům sv. Štěpán. Využijme vzácného výročí k propagaci myšlenky národní a státní a k upozornění ciziny na národ, jenž už před tisíci lety patřil do rodiny vzdělaných národů evropských.

*

ARNE NOVÁK O »UČITELSKÉ FILOSOFII NAŠICH DĚJIN.

V prospektu Kuncířova nakladatelství o národní knihovně, píše univ. prof. Arne Novák o úsilí určitých kruhů, »vytvořiti novou českou filosofii dějin, onu zvláštní koncepci, která část našich dějin buď umlčuje neb alespoň snižuje, kdežto národní obrození upravuje ad usum delphini. Značné části demokratického národa, který se pyšní tím, že zrušil rodové výsady a popřel cenu šlechtických rodokmenů, zalíbilo se v tom, že si konstruuje libovolnou řadu předků pro přítomné vůdce své politiky. Hus, Žižka, Chelčický, Komenský, radikální kritici válečného táborství, nejsou vyloučeni ze cti, již se mimo nadání dostává skeptikovi Dobrovskému a pozitivistovi Nerudovi. Touto účelně řízenou libovůlí se ovšem český

tradicionalismus u mnohých soudných a jasných duchů nemálo zdiskreditoval.

Stará i novější literatura, studovaná a vykládaná ostatně jenom po ideové stránce, má sloužit k tomu, aby dokládala a podporovala t. zv. českou filosofii, která nám předkládá k věření, že se u nás opravdový myšlenkový život zahajuje teprve t. zv. Husovými předchůdci, že se pak soustřeďuje jenom v husitství a bratrství, zachovává po Bílé Hoře výhradně mimo hranice historických zemí v české emigraci, aby se jako Punkva vynořil až proticírkevními osvícenci a evangelickými humanisty na rozhraní XVIII. a XIX. věku. Již v legendě Křišťanově máme doklad české románské kultury. »Spor duše s tělem« jest ukázkou české gotiky, Balbínova Obrana důkazem naší rozvětvené vzdělanosti barokní, obsahující nejeden plodný prvek pro národní obrození.

I v literatuře pozdější dají se stopovati složky, které — ne bez úmyslu — ušly tvůrcům oficiální dějinné filosofii české. Tak Čelakovský se svou družinou souvisí s náboženskou obnovou evropskou v době romantiky, Havlíček, vedle břitkého kritika katolictví ukrývá kus katolického reformisty, silného přesvědčení o poslání náboženství a církve v životě národním.

*

UNIFIKACE VE ŠKOLSTVÍ NEMOŽNÁ?

V pokrokové revui »Nové Čechy« zabývá se E. Čapek problémem sjednocení škol a chystanou reorganisační školské správy. Konstatuje, že zastoupení církví ve správě školní by se přičilo spravedlnosti, poněvadž bezkonfesiijním, kterých je v některých okresech českých až 30 proc., by se zastoupení nedostalo. (Stát odjakživo podporoval pozitivní směry, nikoli negativní.)

Unifikace školských zákonů se mu zdá nemožná, poněvadž náboženský ráz zemí je rozdílný. Musila-li velká Francie ustoupit Elsasku-Lotrinsku, musí radikální Čechy udělat koncese Moravě, Slovensku a Podk. Rusi. V Čechách jsou téměř jen státní školy, na Slovensku bylo z ľudových škol jen 902 státních, 107 obecních, ale 1.517 církevních římskokatolických, 233 uniátské, 454 augsburské církve, 219 reformovaných, 74 židovské. Tedy církevních téměř 2500, státních a obecních 1000! Jak je možné, že se v úvahách o nové úpravě správy školské vesměs zapomíná na tento nejdůležitější ze všech důležitých momentů? Čapek doufá, že se najde několik vůdčích poslanců v pokrokovějších stranách dnešní většiny, kteří plně pochopí, jak by taková unifikace byla zvrácená, a jak by podvrátila rozvoj školství ve státě. O klid ve státě nejde, ani o rozvoj školství. Čapkovi jde o to, aby se k vůli Slovensku nedělaly koncese v Čechách. Ví dobře, že bez kněze není možno školní úřad na Slovensku nechat. Katoličtí poslanci budou mít tuto věc v patrnosti.

ČESKÉ SALESIÁNSKÉ DÍLO.

V srpnu se přestěhoval český sal. studentát z Itálie do Fryštáku na Moravě, aby z Fryštáku odcházeli naši chlapci do noviciátu a později pracovali jako kněží — salesiáni mezi českým lidem ve velkých, průmyslových městech.

Dnes už docházejí dopisy s prosbami. Ustrňte se nad mým chlapcem a vemte ho do vašeho ústavu! Bohužel, nemůžeme vyhovět, poněvadž nemáme do-

sud podobných ústavů; ty nám mají salesiáni teprve vybudovati.

Všeobecný je nárek na naši mládež, která se n tolik zapomíná, že se dostává do rozporu i se zákony. Naše zákonodárné sbory byly nuceny zabývatí s touto smutnou skutečností a nevěděly si jiné rady než zakládati robotárny. Něco podobného prodělávala i Itálie, a tehdejší ministr Crispi vypracoval skvělý výchovný plán do těchto polepšoven. Poslal jej také D. Boscovi a týž odpověděl toto: »Všecko je velmi pěkné, ale na hlavní se zapomnělo, na výchovu náboženskou, a proto bude práce bezvýsledná. Průběh událostí dál za pravdu D. Boscovi, zato jeho ústavy zachránily statisíce Italů před vězením i učily z nich řádné občany, základy šťastnější Itálie. Neměli bychom my, katolíci, pracovati podobně?»

Je nyní k tomu příležitost; podporujte české sal. dílo, staňte se sal. spolupracovníky! Co chce salesiánský spolupracovník? Konati dobro vždy a všude to pro odměnu věčnou. Není to nejkrásnější cíl? V tom záleží nejvyšší vlastenectví a tím se může honositi a vykázati každý katolický Čech, který se stane sal. spolupracovníkem.

U nás se vraždí tisíce nenarozených dětí a to z toho důvodu, že je prý tak těžké živobytí a nen práce. Ale není tomu tak. Kolik z těchto ubohých dětí bylo však přec povoláno k životu řeholnímu snad i do zbožné společnosti salesiánské, ale ukrutné matky jim v tom zabránily? Kolik set a snad tisíc duší českých by byly tyto zavražděné děti zachránily, kdyby se byli rodičové jich ujali a nějakou obětí si uložili? Co by byl měl z toho národ náš? Tisíce pracujících rukou, tisíce Čechů uvědomělých a vzorných, nekonečné moře radostí, blaha a štěstí, které by byli tito Čechové vytvořili a to za malou obětí, snad za pudry, nové šaty do roka se strany matky a za jednu sklenici piva a jeden doutník denně méně se strany otcovy!

Katoličtí rodičové čeští! Není vám líto, že o ony neocenitelné statky byl národ český oloupen a za to naplněn hroznými výčitkami svědomí a vnitřní rozervaností? Napravte bídu českou, dokud je čas. Národ český, česká církev katolická čeká na vaše děti. Dá jim dokonce dle vůle Boží čestná místa! Salesiánské české dílo potřebuje lidi, potřebuje kandidáty, kteří by jako budoucí salesiáni zachraňovali náš národ a nejen národ náš, nýbrž Slovaný vůbec.

Přihlaste se za české salesiánské spolupracovníky! Máme rodné bratry v Americe, Necháte je utonouti v oceánu velkého národa anglického? Utonou, nebudeme-li na ně pamatovati, nevychováme-li jim řeholníky a řeholnice, kteří by učili na jejich soukromých školách také češtině a šířili dobrou českou knihu.

Vizte také Rus obrovskou, Ukrajinu rozlehlou, vizte zaostalé Rumunsko, vizte Srbsko, Bulharsko, jaké to nepřehledné pole působnosti. Co tu práce a kolik set tisíc lidí k ní třeba! Můžete ještě naříkati, že není práce a že není živobytí? Ale víry je vám třeba, abyste všecko to spatřili a chtěli vykonati. Ale právě na nepřemožitelné víře je budováno salesiánské dílo.

Koupili jsme první dům v historických zemích našich pro české salesiány, první domov pro naše kandidáty a nemáme skoro nic, než tuto víru, že se najdou lidé téže víry, kteří řeknou: »Než bych nechal peníze ležeti v záložně na obchody někdy leč jaké, půjčím je salesiánům na běžný úrok v těchto peněžních ústavech.« Klidně budete moci spáti, po-

něvadž lidé víry vás neošídí a vrátí a vyplatí vám vše na krejcar a vy jste pomohli budovati velké dílo náboženské u nás. Vše se s díky přijme, ať jsou to desetitisíce, ať pouhé tisíce, půjčené a dílo se rozvine. Jestě větší zásluhu budou mít ti, kteří půjčí peníze bezúročně, anebo je vůbec darují.

Zúčastněte se tohoto dobrého díla! Zkusíte radostí nevýslovných a vykonáte dílo obrovské.

Všecky dotazy vám zodpoví Dr. Aug. Štancl, profesor v Hranicích.

—o—

REVISE PRAYER BOOK. V anglikanismu lze pozorovati dvě fakta, která jsou mu dosti bolestná, a která zaviňují jeho krizi: Je to vzrůstající se lhostejnost a nevěra jeho vyznavačů, a je to vzrůstající se touha po katolicismu. Není dnes tajemstvím, že v nižších vrstvách, hlavně mezi dělnictvem a lidem venkovským anglikánským, mizí víra velice rychle a slova Bellocova, že v těch vrstvách neznají vůbec Písma Svatého, jsou pravdivá. Tento stav byl zaviněn několika příčinami, o kterých nemohu se zde šířiti, ale ukazuje jasně, čeho je třeba. A to upozorovali dobře někteří pastoři, duchovní, kteří horovali a pracují pro prohloubení duchovního života. Ovšem anglikánská církev není s to ono prohloubení provésti a proto část věřícího kleru a lajků se obrací k Církvi katolické. Anglikatolicism, který vznikl ve druhé polovici minulého století, nabývá stále větších rozměrů a »Vysoká Církev — Hugh Church« stále většího vlivu. Tím se stávalo ovšem, že v lůně anglikanismu rostla oposice, která rozbíjela jednotu, zavádějíc do liturgie katolické obyčej a dokonce bortíc nauku v závažných bodech. Docházelo k častým sporům mezi hierarchií a mezi částí kleru, a ty spory měly být urovnány novou revisí liturgické knihy »Prayer Book«, jež měla hledět směřiti směr protestantský se směrem katolickým. Revise byla provedena a předložena oběma sněmovnám. Ve sněmovně lordů jí hájil sám primas, arcibiskup canterburský, a revise byla odhlasována. V dolní sněmovně hlasovalo proti novému znění 247 a pro ně 205 členů parlamentů, takže revise padla. Všimněme si poněkud nového znění. Nelze upříti, že skutečně jest v ní zaváděno mnoho katolického. Tak kolekta pro nový svátek »svatých, mučedníků a doktorů církve anglikánské« jest doslovným překladem katolické modlitby, schválené Kongregací ritů, modlitby na svátek všech světců irských. Z epištol a evangelií v době postní jsou téměř všechny přejaty z misálu římského. Pro poslední čtyři dny velikonočních a svatodušních svátků jsou zavedeny zvláštní formuláře: Evangelia v 6 případech a všechny epištoły jsou vzaty z katolického misálu. O prosebných dnech jsou rovněž epištoły evangelia tytéž jako v katolické Církvi, rovněž o vigilií Nanebevzetí Páně. Ranní a večerní modlitby »Prayer Book« mají velikou podobnost s katolickými. »Venite« v Matutinu s vlastními invitatorií na velké svátky, Prima a Kompletář shodují se takměř doslovně. »Modlitba, kterou se kněz modlí s lidem bezprostředně přede mší svatou«, souhlasí se stupňovými modlitbami až na Confiteor, který jest vynechán. Příkázání o postu a ujmě jest připodobněno katolické praksi. Ovšem, pokud se týče eucharistie, jest dbáno protestantské nauky. S takovýmto zněním nebyli spokojeni ani pravověrní protestanté, ani anglikatolíci a proti revisi byl veden ostrý boj se všech stran, boj, který, jak ukázalo hlasování, měl kladný výsledek. Lze ovšem pochybovati plným právem, zda

by jednotu anglikanismu dovedla udržeti nová »Prayer Book«. Nedovedla. V anglikanismu nastává a bude se stále více prohlubovati rána, která jest bolestivou na těle celého protestantismu: Blud hlodá stále zhoubněji a jeho zlé dílo může býti zničeno toliko pravdou. Ti, kdož chtěli kompromisem zadržeti rozklad, jsou na velikém omylu. K.

LÁSKA K EUCHARISTII VE SVĚTĚ. »R. K. Central Bureau voor Onderwys en Opvoeding« píše v ročence nedávno vydané o rozmachu katolicismu v Holandsku v nových dobách a o jeho příčinách. Dovídáme se, že nejutěšeněji vzkvétal ten rozmach v posledních letech, kdy od r. 1907 chodí ke svatému přijímání hojně dětí od 6—11 let. V posledních deseti letech stoupl počet svatých přijímání z 10 mil. na 50 mil. R. 1911 vyrobil Ústav sv. Michala 9 mil. hostií, r. 1921 21 mil. V biskupství haarlemském bylo podáno r. 1915 5,437.804 sv. přijímání a po pěti letech 17,233.115; v roku 1925 již 21,938.483. Stejně radostná čísla docházejí ze všech holandských diecésí. Bylo by snadno uváděti čísla i z jiných zemí, ale není toho třeba. Jest samozřejmo, že každá náboženská restaurace a ve všech zemích a ve všech dobách se projevuje nejprve láskou k oltáři, láskou ke svátostnému Spasiteli. A tato láska nese zároveň ovoce překvapující nádhery a chuti. Proto ve všech zemích činí biskupové tolik pro eucharistické kongresy. Nespokojují se toliko národními kongresy jednou za rok konanými v určitém místě, ale konají je v četných diecésích a po celý rok. Tak se děje v Německu, ve Francii, v Itálii a j. Proto katolicism v těch zemích ustavičně roste, a proto stává se život věřících stále krásnějším a bohabojnějším. U nás se to již začíná chápati, jak svědčí eucharistický kongres v Čes. Budějovicích v minulém roce. K.

MEXIČTÍ KATOLICI. Svátý Otec vydal zvláštní nařízení, týkající se mexických kněží, kteří mohou na kterémkoliv místě a v kterýkoliv čas sloužiti mši sv. s vypuštěním všech ceremonií. Nemusí při ní míti kněžských šatů a rouch. Ani svíce nemusí být zapáleny. Jen je nutno dodržeti hlavní díly svaté oběti. Laikům bude vzhledem k mimořádným poměrům dovoleno nositi Nejsvětější Tělo Páně a rukama se ho dotýkati. Katolické sňatky mohou z nouze býti uzavřeny před 2 hlavními svědky bez asistence kněžské; při příznivé okolnosti mohou býti knězem provedeny příslušné liturgické výkony. Calles na to reagoval novou persekucí kněží, kteří v soukromých domech sloužili mši sv. nebo přísluhovali sv. svátostem. Jednomu z těchto hrdinů byly uřaty ruce, jimiž posvěcoval hostii. Zemřel následkem vykrvácení, protože vojáci nedovolili obvázati ruce.

ZASEDÁNÍ SPOLKU »KŘESŤANSKÉ UMĚNÍ« bylo skončeno před měsícem v Mnichově. V říjnu zasedala švýcarská společnost Sv. Lukáše — pro podporu katolických umělců — v Solsturnu. Společnost, založená r. 1924, má dnes 280 členů. Byl doporučován jako dobrý propagační prostředek přednášky o novodobém křesťanském umění. Na sjezdu byla probána otázka moderní církevní architektury, jak má býti učiněno zadost náboženské potřebě dnešního člověka ve velkých a průmyslových městech. Chrámů středověké byly representací; soudobý člověk vyžaduje od kostela prostotu, jednoduchost a důkladnost. Také nové stavební hmoty (železobeton) žádají nový styl chrámových staveb. Bylo by dobře navázat s tímto spolkem styky a podobnou uměleckou ústřednímu založit i u nás.

PAUL BOURGET slavil nedávno své 75. naro-

zeniny. K této příležitosti přinesl o něm časopis »La vie catholique« obšírný článek, ve kterém je P. Bourget oslavován jako patriarcha současné francouzské katolické literatury. Zajímal se o vše. V mládí byl nevěrcem, ale záhy hledal východiska z tohoto zmatku duševního studiem vědeckých děl. Výsledek toho byl záporný pro vědu. Byl z prvních, kteří vyslovili: úpadek vědy se vztahem na morálku a pro vedení lidu k zdravým názorům. Psal četné romány, v nichž se dotýkal všech otázek životních. Od svých učitelů Taine-a a Renana podědil, bohužel, vlohy k pessimismu. Také nepoznal dostatečně proletariát. Ale v době pochybného řešení problémů lidské přirozenosti přispěl k návratu francouzských intelektuálů ku pravdě a víře. To se mu podařilo hlavně románem »Le disciple« (Žák). Jiné romány, které napsal, jsou: Nos actes nous suivent (Naše skutky nás následují), L' Etape, Un divorce (Rozvod), Démon de midi (Démon z jihu), Sene de la mort (Smysl smrti), Coeur peusif.

ŽIDOVSKÁ RASA SE PŘIZPŮSOBUJE? L. Levihnsohn píše v Židovském echu (Jüdisches Echo) o tak zvané americké židovské víře: »Rozdíl mezi americkým židem a jeho souvěrci v jiných zemích je v theorii malý a měl by býti i takový v praxi. Ale bývá tomu naopak. Americký žid může být světlovlasý a mít rovný nos, může v řeči i chování podivuhodně býti stejný jako ostatní Američané, může svého syna dáti na Harvardovu universitu či svou dceru do Vassarcollege, může změnit své jméno. Ale má-li hosty u svého stolu, pak to budou jen Levinský a Rosenfeldové; ve svém klubu se ozve hlasem připomínajícím staré otcovské modlitby a žalmy. Jeho synové i dcery se spřátelí se studenty-křesťany. Ale po ukončení studií zmizí všechny přátelské vztahy k nim. Má skrytou náklonnost pro Německo, ale dá své jméno a krev svých synů za spojení. Cítí — ztěží se odvažuje vlastní duši důvěrovati — stín trpělivosti vůči sovětům, kteří potlačují pogromy a dávají židům občanské práva, stejná jako ostatním. Je stoprocentní Američan. A přece reaguje na politické otázky druhým, mezinárodním vědomím, smyslem. A v krajních případech zlořečí tomuto mezinárodnímu určení.«

OSUD BÉLY KUNA. Štěpán Fyrsov, bývalý ruský důstojník, který z rozkazu monarchisticky smýšlejících ruských emigrantů dlel rok v sovětském Rusku, podával o svém tamějším pobytu zprávu v jednom z říjnových čísel v »Neuer Wiener Journalu«. Zmiňuje se také o osudu Bély Kuna, bývalého diktátora maďarského, který musel z Uher utéci. Dnes hraje v Rusku žalostnou úlohu. Byl jmenován »guvernérem« Krymu, kde sídlí v slavném cářském paláci Jaltě. Měl tělesnou 50člennou stráž, v níž byli četní maďarští komunisti. Béla Kun tam žije v ustavičném strachu před atentátem, ačkoliv jeho residence byla obklopena drátěnými překážkami. Za dne se neodvažuje vyjít ze svého paláce. Večer se prochází v zahradě. Trpí značnou nespavostí a stal se morfinistou. Lékaři o něm prohlašují, že má vysoký stupeň paralysy. Vtom by tedy následoval svého mistra Lenina. Tací jsou lidé, jimž mělo býti svěřeno vedení národů, kdyby zvítězil bolševismus.

KANADA A KATOLICKÁ CÍRKEV. Kardinál Mundelein z Chicaga vykonal v září cestu Kanadou, kde byl Kanadany srdečně pozdravován, a zdržel se nějakou dobu v hlavních městech Montrealu, Quebecu a Ottawě. Při hostině v slavnostní síni ozářené radnice v Montrealu, kde také katolisace Kanady začala, prohlásil kardinál Montreal za americký katol. Řím, jako město, v kterém s výjimkou Říma, má největší

počet náboženských ústavů. V Quebecu vzpomněl si generální guvernér ve své řeči ke kardinálu na velikou zásluhu, kterou si získal katolický klerus v Kanadě o pokrok v zemědělství. R. 1783 bylo v Kanadě jen 50.000 katolických Francouzů; dnes jsou tam 3 miliony katolických, francouzských Kanadánů. To, že zůstali věrni své víře, řeči, půdě, tomu děkují v první řadě katolickému duchovenstvu. Dále dotkl se generální guvernér výroku protestantského historika Parkmana, který řekl, že velké dílo se zrcadlí v kanadských dějinách: římská církev; katoličtí faráři byli v Kanadě ochránci pořádku. Kardinál Mundelein blahopřál katolickým Kanadánům k šťastné spolupráci mezi církví a státem a žádal je, aby setrvali při svém školním systému (státní školy jsou konfesíonální), neboť budoucně bude veden boj mezi křesťanstvím a nekřesťanstvím, mezi kulturou a úpadkem, mezi Kristem a Antikristem.

O KATOLÍČÍCH ŠVÉDSKÝCH A NORSKÝCH. Švédsko bylo ve středověku jednou z nejkatoličtějších zemí. R. 829 francký benediktinský mnich Ansgar tam zavedl křesťanství. V polovině XII. stol. za svatého krále Erika měla země arcidiecési upsalskou a 5 biskupství. V XV. stol. byla bullou papeže Sixta IV. založena universita v Úpsale. Po dlouhém odporu podařilo se králi Gustavu I. vykořenit katolictví ze Švédska. Více než 2500 kostelů přešlo do rukou protestantských. Teprve v VIII. stol. byly částečně zrušeny zákony, jimiž bylo katolickým kněžím pod trestem smrti zakázáno překročení země. R. 1783 vznikl katolický vikariát ve Švédsku, 1837 první katolický chrám. Dnes země, o 6 milionech obyvatel, má jen 3.404 katolíků, 5 katolických kostelů, 16 kaplí a 16 kněží, z nichž pouze 3 jsou Švédové. — V Norsku byl katolický kult znovuzaveden v polovině XIX. stol. R. 1845 směli se první katoličtí katolíci usaditi v Oslu. R. 1892 zřízen apoštolský vikariát. Katolických kněží je tam 35, z nichž 4 Norové. V Hamaru, městu o 7.000 obyvatelích, které až do r. 1537 bylo sídlo biskupa, mohl biskup Kjelstrup přijmouti do církve katolické během jednoho roku 16 dospělých a 13 dětí. V dnešní době se zápasí o 900letou oslavu krále Olafa Svatého. K této slavnosti má býti znovuzřízena korunovační katedrála sv. Olafa v Trondhjemu. Také protestanti reklamují sv. Olafa jako národního světce, ačkoliv byl katolík a zavedl katolictví do Norska. Fanatická část protestantů nechce katolíky připustiti k oslavě krále Olafa. Bylo o tom napsáno jedním norským Lutheránem: »Protestantská oslava sv. Olafa jevila by se zvláštní, neboť zájem naší církve na tomto svěťci je docela nedávný, a bylo by divné, kdyby jedině Lutheráni si připisovali právo oslaviti právě toho, který byl první a největší světec katolické církve v Norsku.«

MARNÝ ZÁPAS BOLŠEVISMU S PRAVOSLAVÍM. Pravoslavný synod, který se utvořil v Nižním Novgorodu, pod záštitou spvětské vlády v čele s patriarchou Sergiem, byl v plné formě vládou uznán. Pravoslavné církvi dostává se takto znovu administrativního centra. Toto je draze zapláceno, protože bylo získáno jen loyálním uznáním sovětského režimu. Metropolita Sergius, jako nástupce Tichona, hlavy staroruské pravoslavné církve, vydal prohlášení, které končí: »Mnoho našich bratří považují sovětský režim za dílo náhody a proto za krátkodobé. Ale zapominají, že ruka Boží vede stále lidstvo k jeho určení. Ti, kteří nechtějí rozuměti znamení doby, mohou věřit, že je nemožné zlomit starý režim, aniž by se zároveň nezakymácela také pravoslavná církev. Ale jakmile patriarchát dospěl k odhodlání chovati

se naprosto loyálně vůči sovětské vládě, musí tito lidé buď zanechat svých politických sympatií k dynastii a býti činní ve jménu naší společné víry, nebo z církve vystoupiti, aby jejich obstrukce skončila.« Klerus, do ciziny se uchýlivší, bude postaven před volbu, buď osvědčiti svoji loyaltitu sovětské vládě, anebo býti z církve exkomunikován. — Předsednictvo moskevských sovětů se usneslo strhnouti starý kostel »Trojsvaté« jakož i ostatní kostely, zasvěcené Matce Boží. Pro nejbližší rok je navrženo zbourání známého moskevského kostela Paraskeva Pjáníca. Také slavný, historický Sretenskij klášter má býti stržen a ustoupiti městskému parku. Starý Alžbětín kostel v paláci císařovny Kateřiny Velké a Cárském Šělu u Leningradu má býti přestavěn na sál pro vědecké přednášky. — V Turkestanu a Buchaře bylo zajato 48 kněží, jimž byla vytykána náboženská činnost. Kněží budou vyvezeni do Sibíře. V příkrém kontrastu s jednou veřejným, po druhé skrytém pronásledování církve, je silné znovuoživení náboženského života v lidu. V historickém »domku Petra Velkého« je od nějaké doby denně sloužena mše sv. v bývalé carské ložnici. Ve dne v noci hoří lampy a svíčky před obrazy svatých. Tím má býti zabráněno vážnému náboženskému znepokojování lidu i inteligentů. Přes veškeré úsilí sovětů není církev potlačena. Moskevská »Pravda« referuje v jednom čísle: »Jistý kněz v amurské provincii opovážil se navrhopati vyloučení jednoho komunisty ze strany, protože se tento posmíval církevnímu procesí.« — »V jednom městě povolžském byl připraven jednomu zemřelému členu těžařského spolku církevně-civilní pohřební průvod, před kterým byly neseny kostelní korouhve a rudý prapor a rakev byla doprovázena kostelním sborem a proletářským orchestrem.« — Průvody komunistických bezbožců, které přes zákaz sovětů byly někde pořádány, dopadly uboze. Stanovisko ruské pravoslavné církve k režimu sovětskému je pro některé katolíky překvapením. Co by tomu říkali katolíci, kteří protestovali proti uznání Ruska de jure, kdyby Vatikán schválil pravoslavné církvi toto podrobení se sovětské moci? Nemusil by se ani odvolávat na sv. Pavla, stačila by k odůvodnění zásada, že ze dvou zel nutno voliti menší.

BUDHISTICKÁ PROPAGANDA V ANGLII. Známa je obliba východní filosofie u západních národů. V Anglii na př. se snaží budhisté z Ceylonu za vedení Anagarika Dharmapala rozšířiti svůj světový názor. Chtějí s pomocí svých spoluvěřících z ostatních asijských zemí založiti v Londýně budhistický klášter. Dokonce má býti od října t. r. otevřena pro anglické děti škola, kde by se jim dostalo budhistického vyučování. Podle Dharmapaly je prý v Anglii okolo 1000 lidí, kteří by byli ochotni přistoupiti k buddhismu; mimo to doufá získati mnoho atheistů. Budova v Londýně má býti postavena slohem klasické budhistické architektury.

VZRŮST ÚMRTÍ ALKOHOLISMEM VE SPOJENÝCH STÁTECH. Metropolitan pojišťovna na život dodala americkému časopisu »America« tato data o úmrtnosti americké: r. 1925 připadá na jeden případ úmrtí následkem alkoholismu v Anglii a Walesu sedm těchže případů v Spojených státech. R. 1917 připadá asi 5 případů smrti způsobené alkoholem na 100.000 obyvatel. R. 1920 počet klesá na 1 osobu, 1926 opět stoupá na 4. Vinu toho nesou tajné výčepy nejspatnějších lihovin, které jsou kupovány z nedostatku dobrých. Dokazuje se tím, že dnešní forma prohibice ve Spojených státech vůbec neobmezila zla alkoholismu tak, jak si toho bylo přáti.

KRONIKA DOMÁCI.

AKCE KATOLICKÁ vstupuje v činnost. Připravuje se jmenování referentských sborů, v nichž se soustředí veškerý život. Kancelář Akce katolické je v Praze III., Josefská 8, kam možno zasílati přihlášky.

PARLAMENT se opět sešel a projednával osnovu o staropensistech a o trhu práce. V koalici se jedná stále o novelisaci soc. pojištění a o ochraně nájemníků. Starý zákon bude s malými změnami prodloužen. — Ohlášení předlohy školské odpočívají. Předloha o reformě správy školské prý padla — pro křik pokrokových učitelů, socialistů a komunistů. Tyto skupiny nemohou prý strpět zastoupení kněze-učitele ve školních úřadech. Poněvadž připravovaná předloha usilovala o odstranění církevních škol na Slovensku, nelitujeme, že padla. Po druhé se něco podobného do osnovy nesmí dostat. Ministr Hodža měl vedle své paděsatky dvě nepřijemnosti. Úředníci vynesli mu z ministerstva první náčrt osnovy a dali to k dispozici »Lid. Novinám« a odbor. přednosta Mlčoch při přijímání republikánských učitelů si neuvědomil, že tito jsou napřed učitelé, a pak teprve příslušníky strany. Mluvil k nim jako straník a oni ho zostudili po celé republice. — Republikánská předloha o dobytčím a krupobitním pojištění byla pozastavena.

SŇATEK VIKTORA DYKA. Senátor a spisovatel Viktor Dyk, jenž nedávno slavil své paděsáté narozeniny, uzavřel ve středu dne 25. ledna na Vinohradech civilní sňatek se spisovatelkou dr. Zdenkou Háskovou. Svatební obřady vykonal vrchní magistrátní rada dr. Hřebejc.

ZAČÁTEK DESÁTÉHO, JUBILEJNÍHO ROKU naší republiky, přinesl nám v naší zahraniční politice několik cenných úspěchů. Bylo dosaženo dohody s Vatikánem, již jsme dosáhli úpravy důležitých otázek politicko-náboženských. Vyhráli jsme proces před československo-maďarským smírčím soudem v Lausanne, jímž byl podniknut útok Maďarska proti provádění pozemkové reformy na Slovensku. V Praze skončila v minulých dnech konference zpravodajů bezpečnostního výboru Společnosti národů, o níž úřední zpráva oznamuje, že její práce byla plodná, dospěvši ve všech svých úkolech k praktickým podnětům, a o níž zúčastněný řecký ministr Politis projevili dokonce přesvědčení, že její porady zůstanou historickým datem v dějinách Společnosti národů.

KRONIKA ZAHRANIČNÍ.

JUGOSLÁVSKÁ VLÁDA podala demisi.

V **POLSKU** budou parlamentní volby. Duchovenstvu bylo zakázáno kandidovat, protože hrozila konkurence několika katol. stran.

O **TEREZII NEUMANNOVÉ**, (které je věnován článek MUDra J. Hynka) přišly nové zprávy. V Konnersreuthu a celém okolí rozšířily se pověsti, že páteční vidění, která se u ní každého týdne opakovala, a krvácení z očí úplně ustala a také stigmata na rukou a nohou téměř zmizela. Tereza cítí se zdravá a čilá a pomáhá doma při práci. Denně však několikrát upadá v extasi, a tu vidí různé výjevy, hlavně ze života Krista a svatých. Nedávno při pohřbu jisté dívky měla prý vidění její duše, která sice přijde do pekla, ale jen nakrátko. Podobné pověsti šíří se po celém okolí. Z Říma byl prý k Tereze vyslán zvláštní komisař, mnich Augustinian, který má o zraněné Tereze podati referát v Římě. Tento Augustinian je též členem komise, která se zabývá právě otázkou vyhlášení »stigmatisované« Anny Kateřiny Emmerichové za svatou.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Č. L. A.

Schůze Ligy na Žofíně znamenala určitý mezník v životě tohoto akademického spolku. Bylo to prvé veřejné vystoupení po válce. Dlužno konstatovat, že účast 200—250 akademiků byla pro začátek slibná. Také úroveň řeči byla vysoká. (Řeči dra Doležala a dra Macourka otištěny byly v L. L.) To přiznává »N. O.«, které mělo na schůzi referenta. Česká Liga Akademická přestěhovala se do nových místností

ve Spálené ulici č. 15 a lze doufat, že v nich rozvine se čilý spolkový život. Dosavadní malé komůrky ve čtvrtém poschodí nemohly spolkový život soustředit.

Pro zajímavost uvádíme, že část nacionalistického studentstva, zmatená a zrazená bolševismem, hledá cestu k spolupráci v Č. L. A. —n.

VĚDA / LITERATURA / UMĚNÍ.

J. F. Gaucin O. P.:

JEDNEJME ROZUMNĚ!

Často slyšeti: Kdyby nebylo Boha, nebyla by ve světě taková harmonie, zkrátka svět by nebyl. A věru, když se tak člověk na ten svět podívá, připadá mu, dívá-li se totiž rozumně, jako obrovské hodiny, které kdysi umělec hodinář zhotovil, natáhl a stroj jde stále svým tempem. Každá částice položená na svém místě, z něhož se nehne a vykonává pouze svou práci, do cizího se nemíchá, aniž snaží se konati, co jest nad jeho přirozenost, neb tak hodinář zařídil. Jakmile by tak konala, vymyká se ze své přirozenosti a nastane porucha.

To všechno by se dalo připustiti, a rozumný člověk uzná o každé části tohoto obrovského stroje. Náhle ale do toho zasáhne věrouka a kazí celou soustavu. Předkládá člověku, jenž jest také částí stroje činnost nad jeho schopnost, totiž věřiti pravdy, které jeho rozumu přesahují a žádá to bezpodmínečně. Tím však zdá se, že se naráz zřítí veškerá stavba toho stroje. Vždyť pravili jsme, že každá část jeho koná práci pouze jí přiměřenou a že se nesmí pouštět do práce, která jest nad jeho přirozenost. Přece hodinář určil každé části činnost, která odpovídá jeho schopnosti přirozené a zde že by Bůh, nejvyšší moudrý, člověku předložil práci, která přesahuje jeho přirozenost, že by mu předložil pravdy, které rozumu jeho přesahují, a které nikdy nepochopí, i kdyby svůj mozek námáhal do prasknutí.

Mnohému z nás myšlenka ta již napadla a měli by ji rozluštití sám, zda by ji rozluštil? Než máme světla a to mnohá, která nám tu záhadu osvětlují a podíváme-li se na tu záhadu pod září některého toho světla, záhada zmizí a uzříme, že jest to velmi rozumné zařízení, předkládá-li nám Bůh ty pravdy nepochopitelné k věření a že my, rozumní tvorové, nejednáme nerozumně, když ty pravdy věříme.

Každý ví, že v dětském věku člověk bývá nejklidnější. Srdce jeho spokojeno tím, co má, nezná ničeho, co jest mimo jeho okolí a proto po tom netouží. Srdce dítěte jest jako klidná hladina vodní a teprve když dospívá, zčeří se ta hladina, mrskána jsouc větrem touhy po tom či onom. Dříve toho děcko neznalo, proto po tom netoužilo, teprve když věc tu poznalo, zachvátil jeho srdce oheň mnohé touhy, který již více neuhasíná, ale stravuje je po celý život.

Víme, že Bůh jest rozumný, a že nás vede dle naší přirozenosti. Proto i tak jednal v této otázce. Jest nám známo, že Bůh ve své nevyzpytatelné dobrotě povolal nás k účastenství na své slávě, určil nás pro věčnou blaženost. A tím jest již vysvětlena

celá ta záhada. Staří filosofové říkali a stále se říká to pravdivé: »Člověk netouží, než po tom, co poznal.« A dle toho jednal i Bůh. Aby v nás vzbudil touhu po tom, k čemu nás určil, dal zazářiti několika paprskům z toho budoucího světla, abychom měli aspoň vzdálenou představu toho, co nás čeká, nejsme-li schopni ještě patřiti tváři v tvář v to světlo. Tím dosáhl překrásným způsobem svého cíle. V srdci lidském vzbudil touhu, která ho podněcuje, aby se k cíli dostal dle směrnic jemu vytčených ve vzorném křesťanském životě. Klasický příklad pro to jest sv. Augustin. Dokud se brodil v bahně, neznal té výše křesťanské, byl pouhým Augustinem; když ale zaslavil mu záře onoho světla, k němuž Bůh ho volal, stal se velikým Augustinem, stal se světlem.

Jako každé dílo Boží, i toto má pro nás mnohonásobný užitek a pozorujeme-li je blíže, vidíme tu dobrotu v mnoha odstínech. I zde. Nebýti tohoto dobrodiní Božího, neměli bychom takového poznání o Bohu, jako nyní. Rozum lidský totiž sám o sobě nedospěl by poznání Boha, jako bytosti, která převyšuje nejenom to, co nazýváme stvořením, ale vůbec nekonečným způsobem vše to, co rozum lidský jest schopen o Bohu mysliti. A to jest pravdivější poznání Boha, kterého neutvořil by si rozum lidský, kdyby neměl tak makavých důkazů v těchto pro něho nepochopitelných pravdách.

A další dobro pro nás plynoucí. Dějiny lidstva nám dosvědčují, že tehdy jedině člověk stává se velikým, když jest pokorným a o sobě pokorně smýšlí. A každý člověk to sám ví ze smutné zkušenosti jak lpí často na svém posudku, s houževnatostí, jen právě člověku vlastní, již, aniž ví, ničí to nebe, které má každý člověk kolem sebe a tak rozsévá smrt a síru pekelnou. A právě z toho nás léčí tyto pravdy. Rozum lidský když vidí tyto pravdy, božsky nám svěřené, které ho úplně převyšují a ničí jeho přepjaté sebevědomí, zde vidí, že není pravdou pouze to, co on pravdivým uzná.

O dalším dobrodiní poučují nás slova starověkého myslitele Aristotela: »Ačkoliv tak málo chápeme o vyšších bytostech, přece i tak skrovné poznání mnohem více nás blaží, než poznání třebas i rozsáhlejší o bytostech nižších.« Poznání takové tedy přináší obrovské zdokonalení pro naši duši. Šťasten ten, kdo pochopí a ubohý, jenž má oči zavřené, aby neviděl, to mnohých smysl člověka převyšujících, jež mu bylo zjeveno!

Bůh znal povahu lidskou a proto představil ty pravdy člověku takovým způsobem, aby je uznati musil jako věci, jež nám podává bytost nás převyšující a mající k tomu moc, a aby nás následkem těch událostí přesvědčily o tom, že je věřiti máme, třebas je nechápeme. Jest přirozeno, že věc vidíme jasněji,

je-li ozářena mocným světlem a čím větší to světlo, tím jsme jistější a ochotnější věřit i to, co se nám jeví v té záři nyní nepochopitelným. Poněvadž se jedná o pravdy, které nepochopíme zde na zemi nikdy, světlem tím musily býti události skutečně zvláštní, takové, že žádné stvoření jich nemůže dosáhnouti, a které když uznáme pravdivými, nám dokazují vhodnost a rozumnost věření této bytosti nadzemské, když od nás žádá víru i ve věci pro nás nepochopitelné.

Událostmi těmi jsou zázraky, které v této otázce možno zařaditi do dvojí třídy, totiž v a) zázraky o řádě tělesném, jako zázračná uzdravení, vzkříšení z mrtvých, a b) zázraky v řádě duchovní jako náhlá osvětlení nadpřirozená, kdy lidé prostí a nevzdělaní naplnění byli Duchem Sv. a okamžitě duch jejich osvojil si velkou moudrost a vzdělanost. Jedním z největších zázraků tohoto druhu jest ono náhlé obrácení se celého světa ke křesťanství, a to nejen prvých prostých nevzdělaných rybářů, ale i vzdělaných, vznešených, bohatých. Ovšem, toto nestačí. Dlužno označiti to hlavní v této věci, totiž to, co vlastně žádalo křesťanství: program křesťanství, jenž jest obsažen v slovech Krista, když pravil: »Kdo chce přijíti za mnou, vezmi kříž svůj a následuj mne!« Křesťanství žádá nadvládu nad tělem, udržeti pevně otěže vášní a jim nepovolovati. A vzdor tomu, náhle svět tehdy zhýčkaný se obrací ke Kristu, jehož nauka nešíří se mečem a plamenným ohněm, ale sama prochází ohněm utrpení, jí připravených krve-láčnými šelmami tehdejších dob. Třebas žádala tak těžkou věc od starověku z pohodlněného totiž nepovolovati vášním, stává se náhle světlem a vůdcem mnoha a mnoha lidí. Třebas to přišlo tak náhle, přece nebyla to náhoda, neboť již léta před tím hlásají to ústa proroků.

Třebas i dnes koná Bůh svými služebníky řady zázraků, jisto jest, že ustaly již zázraky, které se děly na počátku života církve. A proč? Mně samému byla již vržena tato námitka do tváře, proč i dnes Bůh nedělá ty zázraky, jako dříve. Protože není jich již třeba. Poněvadž toto podivuhodné obrácení světa ke křesťanství jest pro nás výsledkem všech těch znamení a tak v něm zrcadlí se všechny ty zázraky, které Bůh konal. A což kdyby nám někdo popřel, že není pravda, že by obrácení světa k víře křesťanské bylo výsledkem těch zázraků? Pak musí věřiti ještě větší zázrak, že svět bez zázraků slovy prostých a nevzdělaných rybářů dal se pohnouti k víře v tak nepochopitelná tajemství, oddal se naději tak vznešených věcí, a vrhl se do práce pro tak nesnadný a těžko dosažitelný cíl a ideál.

Proč bychom tedy jednali nerozumně, věřime-li těm pravdám, uvážíme-li vše řečené? Nikde nena-lezneme něco podobného. Co hlásal Mohamed? Jeho nauka nežádala takového sebezáporu, naopak, ponechal otěže vášní uvolněné, jeho přikázání hoví choutkám lidí, svým vyznavačům, surovým lidem vtiskl do rukou meč, aby přinutili nevěřící psy k víře v Mohameda. Kde jest to náhlé obrácení celého světa k jeho nauce? Není ho vůbec. Mohamedanismus usídlil se v hlavách jen prostých synů východu a jimi teprve se rozšířil, kráčeje po hlavách zabitých nevěřících d'aurů. A kde zázraky? Ovšem prý konal Mohamed zvláštní věci. Ale k rozluštění toho stačí si připomenouti pouze, co jest to zázrak. Jest to smysly viditelné dílo, Bohem vykonané, jež úplně vymyká se řádu jakékoliv stvořené přirozenosti, ať již vzhledem k podstatě činu, či vzhledem k tomu, v němž se děj odehrává nebo k způsobu, jakým zázrak se stal.

Tímto způsobem prozkoumány ony domnělé zázraky Mohamedovy, scvrknou se na pouhou nulu. A konečně bylo to vše předpověděno? Ani zdání!

A tak přece jenom zřejmo, že vše to vznešené a krásné co nám dokazuje rozumnost naší víry v pravdy, které nám víra předkládá, nenajdeme nikde jinde. Jednejme tedy rozumně, poněvadž jsme tvo-rové, rozumem od Boha obdařeni!

A konečně, nelze tvrditi ani dokázati, že ty pravdy, jež zde rozum nepochopí, jsou v rozporu s rozumem.

Poněvadž Bůh chtěl, aby člověk byl na nejvyšším místě mezi tvory, aby byl tvorem rozumným, obdařil ho rozumem. První krok rozumové činnosti usnadnil člověku tím, že vyzbrojil ho mnoha principy, které, jakmile člověk dosáhne dokonalého užívání rozumu, ihned přirozeně zazáří a člověku se k službám, nabídnou. Jedním takovým jest, že tatáž věc nemůže zároveň býti a nebýti a jiné. Majetníkem těchto principů jest člověk z toho důvodu, že jest tvor rozumný, že má lidskou přirozenost, kterou Bůh chtěl touto výsadou obohatiti. Jisto jest však, že přirozenost v tom, co k ní náleží, neklame, že jest pravdivá. O tom se nedá disputovati, jest to zřejmé.

Vzhledem ovšem k pravdám křesťanské víry, pro nás nepochopitelným, nemůžeme mluvit o podobné zřejmosti jejich pravdivosti. Ale že jsou pravdivé, na to máme jiný důkaz. Jsou jim zmíněné již zázraky, kterými Bůh ty pravdy potvrdil. A nikdo z nás nebude tvrditi o Bohu, že by takovým zřejmým způsobem potvrzoval něco klamného jako pravdivé.

A nyní. Co odporuje pravdivému? Pravdivé? Ne-ní možno. Pravdivým v rozporu může býti pouze klamně a v našem případě nemůžeme mluvit o nepravdivém ani v prvním ani v druhém případě. Tedy nemůžeme mluvit o rozporu. Jestliže však někdo dokazuje, že ty pravdy nepochopitelné jsou v rozporu s oněmi principy, pak soudil nesprávně, buď že učinil špatné uzávěry logické z oněch principů, jimiž rozumná naše přirozenost vyzbrojena nebo úmyslně sophisticky přemýšlel. Ale s principy, jak jsou samy o sobě ony pravdy nejsou v nižádném rozporu, neb pravdivé není v rozporu s pravdivým.

Nemožnost rozporu jeví se nám ještě z jiné stránky. Všichni uznáváme, že naše přirozenost jest dílem Božím, neb Bůh jest tvůrcem naším. Jeho jednání v době, kdy člověk dospěl k dokonalému užívání rozumu, jest podobné vyučování žáka učitelem. Oba dva, žák i učitel, mají totéž poznání o věci, kterou probírají, mají tutéž pravdu, leč by učitel snad zneužíval své autority a poučoval žáka nesprávně, klamně, což tvrditi již o pouhém člověku-učiteli jest nemorální a mysl člověka sama se tomu vzpírá. Na-tož abychom to tvrdili o Bohu. Tedy Bůh i člověk mají podobné poznání o věcech, Bůh jako moudrost sama, člověk opíraje se o principy, které Bůh dal naší lidské přirozenosti a které sám má, On, jenž jest nejvyšší moudrost. Co tedy jest proti těmto přirozeným principům, odporuje samému Bohu. Kdyby tedy pravdy naší víry byly podvodné a kdyby byly v rozporu s přirozenými principy, byly by proti samému Bohu, jenž nám ony principy jako Stvořitel naší přirozenosti dal. A k tomu jest i v tomto případě naším učitelem. To byl rozpor v samotném Bohu, což jest nemožné. A dále. Klam, lež, omyl, zatemňují lidský rozum, odvádějí ho od pravdy a Bůh, jenž jest Pravda sama, nemůže tak činiti. Tedy, obojí jest pravda, i principy, v nichž zárodečně jest obsaženo jakékoliv

jiné pravdivé poznání, poněvadž na nich lidský rozum buduje v každém myšlenkovém pochodě, i pravdy víry jsou pravdivy.

Proto, člověče, nekolísej, ale s hymnem díky na rtech každý den líbej tu dobrotivou ruku Boží, která tě takto připravuje zde na zemi k budoucímu patření Pravdě samotné tváří v tvář!

NAUKY KATECHISMU.

(Podle Summy sv. Tomáše Aq. P. T. Pégues O. B.)

Pád špatných andělů.

Učinili všichni toto zvolení, jež jim byla předložena od Boha jako zkouška k získání zásluh?

Všichni andělé neučinili toto zvolení, někteří je odmítli. (LXIII, 3.)

Proč odmítli andělé toto zvolení?

Z pýchy a proto, aby byli podobni Bohu, postučující sami sobě, jakož Bůh jest soběstačný. (LXIII, 2, 3.)

Byla velkým hříchem tato pýcha?

Tato pýcha byla hrozným hříchem, jenž přímo vybízel Boží hněv.

Co učinil Bůh ve spravedlivém hněvu proti tomuto hříchu andělů?

Bůh je ihned svrhnul do pekla, jenž bude věčně místem jejich muk. (LXIV, 4.)

Jak slují špatní andělé, kteří se vzbouřili proti Bohu a byli svrženi do pekla?

Špatní andělé se nazývají d'áblové.

Hmotné věci: jejich stvoření a dílo šesti dnů.

Která jest druhá třída bytostí ve světě, od Boha stvořených úplně opačné přirozenosti než třída duchů?

Druhá třída bytostí ve světě, stvořených od Boha, úplně opačné přirozenosti než třída duchů, jest třída těl.

Byl celý souhrn tělesného světa stvořen od Boha?

Ano, celý souhrn tělesného světa byl stvořen od Boha. (LXV, 5.)

Tedy Bůh sám stvořil zemi a vše, co na ní vidíme, moře a vše, co obsahuje, nebe i se sluncem, měsíc a hvězdy?

Ano, Bůh sám stvořil zemi a vše, co na ní vidíme, moře a vše, co obsahuje, nebe se sluncem, měsícem i hvězdami.

Kdy stvořil Bůh tento celý hmotný svět?

Bůh stvořil tento celý hmotný svět na počátku světa, v týž čas, kdy stvořil svět duchovní. (LXI, 3, LXVI, 4.)

Stvořil Bůh v okamžiku hmotný svět zároveň se světem duchovním?

Ano, Bůh stvořil v okamžiku hmotný svět, zároveň se světem duchovním. (Ibid.)

Byl hmotný svět od tohoto prvního okamžiku takový, jakým jest dnes?

Svět nebyl od tohoto prvního okamžiku takový, jako jest dnes. (LXVI, 1.)

V jakém stavu stvořil Bůh hmotný svět?

Bůh stvořil hmotný svět v neuspořádaném stavu.

Co tím rozumíte, že Bůh stvořil hmotný svět v neuspořádaném stavu?

Bůh stvořil na počátku prvky, z nichž se měl vyvinouti hmotný svět, tak jak jej dnes vidíme. Kdo způsobil, že z prvků povstal hmotný svět, tak jak jej dnes vidíme?

To Bůh způsobil, že povstal z prvků hmotný svět, jak jej dnes vidíme.

Dal Bůh v jednom okamžiku vzejít hmotnému světu z prvků?

Bůh nedal vzejít hmotnému světu v jednom okamžiku, nýbrž několikerým postupným zasáhnutím.

Kolikrát zasahoval Bůh, aby způsobil hmotný svět ve stavu, v němž jej dnes vidíme?

Bůh šestkrát zasahoval, aby způsobil svět ve stavu, v němž jej dnes vidíme.

Jak nazýváme těchto šest božích zasáhnutí, aby povstal svět v dnešním stavu?

Nazýváme je šest tvůrčích dní. (LXXIV, 1, 2.)

K čemu se vztahuje první tvůrčí den?

První tvůrčí den se vztahuje ke stvoření světla. (LXVII, 4.)

K čemu se vztahuje čtvrtý tvůrčí den?

Druhý tvůrčí den se vztahuje ke stvoření pevniny. (LXVIII, 1.)

K čemu se vztahuje třetí tvůrčí den?

Třetí tvůrčí den se vztahuje k odloučení a oddělení moře od pevniny a ke stvoření rostlinstva. (LXIX.)

K čemu se vztahuje čtvrtý tvůrčí den?

Čtvrtý tvůrčí den se vztahuje ke stvoření slunce, měsíce a hvězd. (LXX, 1.)

K čemu se vztahuje pátý den tvůrčí?

Pátý tvůrčí den se vztahuje ke stvoření ryb a ptactva. (LXXI.)

K čemu se vztahuje šestý tvůrčí den?

Šestý tvůrčí den se vztahuje ke stvoření zvířat na zemi a ke stvoření člověka (LXXII.)

Jak víme, že Bůh stvořil svět tak jak jej vidíme?

Že Bůh učinil svět tak jak jej vidíme, víme z toho, že nám to sám řekl.

Kde nám řekl Bůh, že tak učinil svět jak jej vidíme?

V první kapitole knihy Genese, na začátku Písma sv. sdělil nám Bůh, že učinil svět tak jak jej vidíme.

Souhlasí věda s touto prvou kapitolou Genese?

Není pochybnosti, že pravá věda se vždy shoduje s touto první kapitolou knihy Genese.

Proč pravíte, že se pravá věda vždy shoduje s touto prvou kapitolou knihy Genese?

Protože pravá věda vidí věci tak, jak jsou, a protože nikdo nezná věci než sám Bůh, jenž je učinil a který nám řekl v této první kapitole knihy Genese jak je učinil.

Nemůže tudíž býti rozporu mezi vědou a Písmem v tom, co se týká stvoření hmotných věcí?

Nikdy nemůže býti rozporu mezi pravou vědou a Písmem sv. v tom, co se týče stvoření hmotných věcí. (LXVII, LXXIV.)

Vilém Bitnar:

PROVENČALSKÉ KOLEDY.*)

Mistr Jaroslav Vrchlický byl první, kdo se u nás počal živě zajímati o probuzenou literaturu provenčalskou. Vedla jej k ní nejen podivuhodná shoda s obrozením vlastní české slovesnosti, ale vábilo ho i oslnující světlo velikých básnických činů mladé literatury, u jejíž kolébky stáli tvůrčí duchové takové umělecké hodnoty, jako Mistral a Aubanel. Vrchlický psal o těchto zjevech informační studie a vyzbrojen

*) Pozn. redakce: Provenčalské koledy, přeložené mistrně S. Boušskou, vyšly právě v knihkupectví G. Francla (Praha I., Melantrichova 536), ve velmi sličné úpravě s ilustracemi K. Schwetze. Vřele doporučujeme toto velmi hodnotné a rozkošné dílo, dýšící pravou poesíí vánoc!

znalostí obtížného jazyka, překládal ohnivou provençalskou lyriku do češtiny. Vnikaje hlouběji do vzkríšené řeči, Vrchlický počal se přirozeně zajímat i o starší období její poesie a tak poznal i originelní tvorbu provençalských koled 17. století, zejména jejich mistra Mikuláše Sabolyho (1614—1675). Vrchlický velice si vážil tohoto básníka, než pracovní jeho program byl příliš obsáhlý, aby se byl mohl věnovati podrobnějšímu studiu i této samorostlé kultury. Poznav koncem let osmdesátých mladého benediktinského novice Sigismunda Boušku, vybídl jej k studiu provençalských felibrů i starých básníků koled. Půjčil mu mluvnici i slovník, byl mu nápomocen při studiu, a když se dostavily první úspěchy, gratuloval mistr žákovi významnými slovy: »Našel jste tu zlatodol, který Vy již pro nás vyčerpáte, přes moje síly to již bylo a mohl jsem se jen dotknouti toho, co však vyžaduje samo skoro život. Převezměte tedy již to dědictví, máte k jeho ovládnutí i talent i píli a pak to jde pěkně v souzvuku s Vaším povoláním a naší literatury a poesii to jen prospěje...« Vedle pečlivého překládání Mistralova idylického eposu *Mirèio*, které vyšlo v Ottově »Sborníku světové poesie« (Praha 1916), zajímal se Bouška již v prvních letech svých provençalských studií i o koledy Sabolyovy, ale neodvážil se je tehdy překládati, neboť obtíže jazykové byly příliš veliké. Saboly v nich projevuje nevšední znalost staré poesie národní, trubadúrské, písní lidových i současné poesie. Jeho koledy psány jsou v umělých, bohatě rytmovaných a rýmovaných strofách, lehce a bravurně, řečí lidovou, s nesmírným bohatstvím slov, takže i v ohromném slovníku Mistralova »Pokladu Felibridge«, jenž obsahuje všechna jihofrancouzská nářečí provençalská a doplňuje každé heslo všemi dialekty románských řečí, některých slov Sabolyových Bouška vůbec nenalezl. Zřejmě tedy, že překládati nově Sabolyovy, nebylo lehkou prací ani dobrému znalci provençalské, jakým je Bouška. Starý básník hraje si někdy přímo žonglérsky s rytmem a rýmy, zná mistrovsky řeč a odborný slovník pastýřů své vlasti, kteří jsou mu výtečným materiálem folkloristickým pro písně pastýřské, které vždy v nových variacích a s novými překvapujícími podrobnostmi oživuje. Přikročil tedy Bouška k překladu teprve poslední dobou se zkušenostmi, které získal při tlumočení »Mirèio«, a k starším svým překladům Mistrala, Aubanela i anthologie provençalské lyriky »Cikáda zpívá«, připojil letos nový důležitý příspěvek k poznání jihofrancouzské kultury, bohatý výběr vánočních písní několika starých i moderních mistrů, který doprovází obsáznou studii literární, v bibliofilské edici *Provençalské koledy* (Praha 1927). Pro znalce světové poesie je tato Bouškova publikace převapením. Česká literatura koledová je sama bohatá a rozmanitá, honosí se rovněž skladbami starými a půvabnými. Málo ještě probadaná naše náboženská lyrika 17. století má rovněž svého mistra koled v jindřichohradeckém varhaníkovi Michnovi z Ottradovic. Tento současník avignonského varhaníka Mikuláše Sabolyho vytvořil několik koled barokové líbeznosti. Srovnání plodů obou mistrů poskytl by samo literární historii nové poznatky. Vysvitl by třeba podstatný rozdíl koled českých, proscených něhou i vroucí oddaností, od koled provençalských, jejichž lyrika prostoupena je živly epickými a drsnou plastikou dramatických dialogů. České koledy lyricky zpívají o sladkém vytržení lásky, provençalské nově jsou často groteskně skrojenými kulturně historickými studii. Avšak i po stránce stylistické jsou

překlady pozoruhodny. Bouška dovede i obhroublý, kořeně vonící a pepně chutnající jazyk starého provençalského humoristy nahraditi stejně působícími slovesnými prostředky českými, jeho výstižné parafráze vnesou do české lyriky osvěžení staré religiósni metaforiky i obohacení látkových motivů. Výjimečný význam Bouškovy vánoční publikce nutil nás seznámiti s ní i čtenářstvo *Literárních Rozhledů »Života«*.

P. DESIDERIUS LENZ.

Na počátku února zemřel v Beuronu v benediktinském klášteře muž, jehož jméno jest známo každému, kdo jen poněkud se zajímá a umění výtvarné. Jestli P. Desiderius zakladatelem školy, zvané beuronské, která hledí dáti světu, co zveme mystickým uměním.

Petr Lenz se narodil 2. března 1832 v Heigerlochu, v knížectví Hohenzollernském a již jako mladý hoch zasvěcoval se do architektury u stavitele Lobela, který mu říkal: »Jděte vždycky za těmi, kteří stojí výše a více znají než vy sám.« A Petr uposlechl. V devatenácti letech, r. 1851, odchází do Mnichova, kde v Glyptothecce se oddává studiu umění, a obdivuje se hlavně dílům starořeckých umělců. Z Mnichova odchází do Meiningenu, kde zůstává až do r. 1858, kdy jest povolán za profesora na umělecko průmyslovou školu do Norimberka. Ale to není konec jeho studií, neboť, po čtyřech letech působení na škole, odjíždí do Itálie, studuje ve Florencii, Římě a jiných městech, kterážto studia dokonává v Berlíně. Jeho socha Hansa Sachse, již tvoří r. 1873, ukazuje již hotového umělce a geniálního tvůrce.

Koncem let šedesátých minulého století stává se v Německu něco, co rozhoduje o celém dalším životě Lenzově. R. 1863 obnovuje totiž zbožná žena Kateřina z Hohenzollera starý augustiánský klášter, pocházející z r. 1077 a sekularisovaný r. 1802, klášter v Beuronu a svěřuje jej benediktinům. O pět let později rozhoduje se vystavěti kapli v úchvatném romantickém údolí při Dunaji, nedaleko kláštera a svěřuje stavbu třem umělcům: Jakubu Wügerovi (P. Gabriel), Lukáši Steinerovi a Petru Lenzovi (pozdější P. Desiderius). Petr Lenz, architekt na slovo vzatý, rýsuje plán a za rok jest hotova již kaple sv. Maura, vedlejší v pravém slova smyslu, harmonie, oslňující každého hned při prvním spatření. Uchvacuje originalitou, čistotou, souladem architektury s malířstvím a plastikou. Jest vystavena k modlitbě, k níž volá duši vstoupující. R. 1876 vstupuje do řádu benediktinského a usazuje se v Beuronu. P. Lenzovi nebylo již dopřáno vystavěti jiný chrám, ač byl k tomu přímo stvořen. Ale bylo mu svěřeno zdobiti chrámy a svatyně již existující a činil tak s láskou, hodnou nadšeného kněze a umělce. Nejdříve vyzdobil opatský chrám v Beuronu a pak tvořil ten uchvacující mariánský cyklus v Emanzích v Praze, díla u Svatého Gabriela — kdo by neznal té jedinečné Piety —, pracoval na křížové cestě v kostele Panny Marie ve Stuttgartě a konečně odešel do kláštera v Monte Cassino v Itálii, aby jej vyzdobil. Dokončiv práce v Itálii, vrátil se do Beuronu, kde v usebrání trávil poslední léta svého života.

P. Desideriusovi jest vším trojúhelník, který jest symbolem věčného Božství, pramene vši Krásy, a zároveň základním kanonem, základním zákonem všeho umění. Doslova praví: »Das Einfache, Abgeklärte, Typische das seine Wurzeln in den einfachsten Zahlen und Massen hat, bleibt die Grundlage aller Kunst

und das Messen, Zählen und Wägen ihre wichtigste Funktion. Das Ziel aller hohen Kunst ist die Übertragung, die charakteristische Anwendung der geometrischen, arithmetischen, symbolischen Grundformen aus der Natur im Dienste grosser Ideen.«

P. Desiderius Lenz byl veliký muž a jeho dílo bude zářiti stále. K.

R. MEDEK, ANABASE.

Plukovník R. Medek jest spisovatelem opravdu plodným. Jeho dílo jest rozsáhlé a obtožij před přísnou kritikou i jeho verše i jeho romány. Poslední z nich byl vydán u Vilímka s nadpisem, připomínajícím řecký heroism Anabase.

Tento román jest samostatným celkem a posledním z pěti románů, zachycujících život generace, které bylo Prozřetelností určeno v zahraničí daleko od vlasti, bojovati slavný zápas za svobodu země. Přirozeně, že lidé té generace se změnili a Budecius z Anabase jest úplně odlišným od Budecia, se kterým se setkáváme v prvých románech. Život je formoval leckdy nemilosrdně, ale zformoval je. Po pěti letech vidíme jiné lidi.

Anabase líčí život a boje legionářů v Sibiři a jejich návrat do vlasti. Potkáváme prosté vojáky i důstojníky, které Medek dobře odpozoroval a dobře vykreslil. Každý z těch lidí má svůj život, prožívá své vlastní vnitřní boje, má své vlastní bolesti a radosti. Ale vidíme zároveň, jak okolí, agitace a vliv podryvá to mohutné těleso, jímž byly legie a jak dokonce hrozí je úplně rozmělniti. Delegátstina se vzrná a jest nebezpečná. Medek se dlouho u ní nezastavuje. Ukazuje spíše, jak zdravý duch určitých skupin dovedl reagovati na nebezpečí podvrtných myšlenek, a jak nad ním skutečně zvítězil.

Anabase není suchou knížkou, jest románem, který má několik ústředních postav, silný dramatický spád a řadu scén čistě románových. Hlavně dvě postavy upoutávají pozornost: Budecius, myslivý duch i milující a kapitán Jiří Skála, proniknutý vášnivou láskou k Rusku, již sesiluje ještě jeho vnitřní neklid a pronikání bolševismu do legií. Budecius filosofuje a doufá, a takovým jest i po svém návratu do vlasti. Jiří Skála utíká do armády Kappelovy, jest odtud odnesen Kordeu, ale hyne v moři, do něhož se vrhl, aby doplaval k ruské zemi, jež se mu z povzdálí objevila. Budecius jest mužem budoucnosti, sympatickým a silným.

Anabase jest silným dílem. Objevuje nám duši legionářů v těžkých dobách a činí tak způsobem, který svědčí o dobrém pozorovateli a i umělci.

VZPOMÍNKY JAROSLAVA DURYCHA. Veliký básník, Jaroslav Durych, vydává u nakl. L. Kuncíře v Praze své »Vzpomínky z mládí«. Píše je pro své děti, pro své tři dcerušky a nechce jimi psychologicky rozbíratí svůj růst. A snad právě proto jest jeho kniha tak krásná, že ji lze zařaditi k nejkrásnějším knihám, které vyšly z Durychova péra. Jest psána stylem tak čistým a tak přesvědčivě a poutavě, že se nelze od ní odtrhnouti. Spisovatel vypisuje své dětství a svá léta studentská, a věru bylo v nich v obou více trpkosti než sladkosti. Maminka mu zemřela, když mu byla asi čtyři léta a tatínek asi v 9 letech. Jaroslav nepoznal tak rodinného tepla, neboť hned po smrti matčině byl dán na výchovu k bohatšímu strýci, ježto otec, redaktor, byl chud. Líčí své zážitky a ta častá stěhování, poznáváme jeho záliby v četbě i veršování a v lecčems již zahlédáváme vlastnosti, které poznáváme u nynějšího básníka.

»Vzpomínky z mládí« jsou krásně vydány a upoutají čtenáře od počátku. Líčení jednotlivých míst, a nichž malý Jaroslav se zdržoval, bystré a někdy s jemným humorem nakreslené charakteristiky příbuzných, hlavně babiček, jsou opravdu mistrné. Humor vůbec v knize neschází. K.

PANÍ JOHANKA BLOYOVÁ ZEMŘELA. Deset let po smrti velikého muže a geniálního spisovatele, oučij se se světem jeho krásná žena, Johanka. Umírá dne 1. února v Lausanne ve Švýcarsku u svého zetě a své dcery Veroniky, v domě Čecha p. Tichého. Paní Johanka byla velikou ženou a inteligentní ženou. Když se setkala s Léonem, byla protestantkou. Byla uchváćena jeho silou, jeho geniálností a v neposlední řadě jeho nesmlouvavcu a výbojnou vírou. Obrátila se ke katolicismu, který naplnil její duši štěstím, pokojem, a který jí dal podivuhodnou sílu tilda na konci »Chudé ženy«, a to, že není světců.« snášeti vše pro Boha. Doléhalo na rodinu Bloyovou utrpení za utrpením. Byli chudí, neboť se od nich a milovat. Ta zásada, kterou odvážně razila sv. Terčećeno, vystupuje od stupně ke stupni. Učí modlit odvraceli všichni, kdož si zalíbili pohodlí. Bloy měl ostrý meč a nebál se jím sekati na všechny strany. Proto ho umlčoval tisk a u Bloy se střídala bída s nouzí. Byli štváni s místa na místo, v zimě a nedostatku jim umřely dvě dětičky, nebylo častokráte co dáti do úst. A paní Bloyová nezrážela svého muže, nerozměľňovala jeho myšlenky, silné jako úder, naopak měla ještě sílu povzbuzovati ho. Kdo četl Bloyovy Denníky, zná dobře po té stránce paní Johanku a musí míti k ní úctu. Léon zemřel v Bourg la Reine. předměstí pařížském v listopadu r. 1917. A jeho žena se dvěma dcerami, Veronikou a Magdalenou, se odstěhovala do Paříže, Rue Soufflot, kde přijímala své přátele, většinou význačné spisovatele a umělce, kteří Léonovi a jí vděčí za návrat do pravé Církve Kristovy. Tam hovořivala o svém velikém muži, berouc uctivě do ruky jeho knihy a rukopisy, které vážně přečítala. Vydávala jeho listy, které opatrovala předmluvami. Z nich vane hluboká inteligence a veliká láska ženy, která byla Léonem přivedena k Bohu, prameni všeho štěstí. Paní Johanka byla žena hluboce věřící, která každého dne přistupovala ke Stolu Páně, a odtud čerpala sílu ke snášení všech útrap a všeho protiventství. »Jest jedna bolest na světě,« praví Klottilda na konci »Chudé ženy«, »a to, že není světců.« Paní Johanka žila takovým způsobem, aby se líbila Bohu, aby umenšila poněkud tu bolest. A Bůh, který jest milosrdný a dobrý, jí dá jistě lehké odpočinutí a radost, po níž toužila tak žádoučně. J. K.

THOMAS HARDY ZEMŘEL. Th. Hardy zemřel ve věku 85 let ve svém drahém Wessexu, který tolik miloval, a který opěval ve svých skvostných básních, a jež učinil dějištěm svých románů. Byl velikým spisovatelem a jeho romány patří k nejmohutnějším, jež byly kdy napsány. Ale jedno ničí při nich čtenáře: Pessimism a determinism. Osoby v nich nemají vnitřní radosti, a urvou-li jí přece na chvílku, draze jí platí. Zdá se, jakoby příroda žárčila na civilisaci, a čím výše intelektuálně člověk stojí, tím více se mu mstí. Láska jest u Hardyho vždycky zdrojem nevýslovného utrpení. Není jedné osoby v jeho dílech, v nichž by tomu bylo jinak. Jest marnou snaha udržeti si ji a jí udržeti si štěstí. Pessimism a determinism snižuje k zemi postavy a všečen život, zapuzuje a kalí radost a ničí vykoupení. Čerň jest nejlepší slovo, jímž lze charakterisovati romány Hardyovy. Čerň, která jest nejhušší, když se jedná o že-

ny, jejichž utrpení jest zhušťováno a sesilováno touhou po štěstí v lásce. Do češtiny jest přeložen Hardyův román »Neblahý Jenda«, vydaný v »Družstevní Práci«. Hardy byl pohřben ve Westminsteru, ale jeho srdce odpočívá v kraji westexském, který tolik milovalo, a v němž žilo.

NAŠE ČASOPISY. Zdá se, že se lze radovati. Neboť máme již dva časopisy, které svou úrovní obstojí před měřítkem sebe přísnějším. Druhé číslo »Na hlubině« a druhé číslo »Akordů« jsou silnými. »Na hlubině« se neleká hloubek a neleká se výtky, že jest příliš vysoké. A tou výší působí dále a proniká všude. »Akord« v prvním čísle byl slabším, ale ve druhém čísle jest bohat. »Na hlubině« má již pevný cíl a našla již jistou cestu. Metodicky postupuje, či lépe rezie, že modlitba jest základem růstu vnitřního, jest tak osvědčená, že nelze se dnes bez ní obejít. Je třeba naučiti lidi modlitbě a rozjímání. A náš duchovní časopis to činí soustavně a moudře. A proto jest nadějí českého katolicismu.

TÝDEN KATOLICKÉHO UMĚNÍ. Hned po skončení světové války založil mladý katolický kněz pařížský, básník Jacques Debout, čtrnáctidenní revui »Les Cahiers Catholiques«. Zvolna soustředoval kolem nich mladé spisovatele a básníky a konečně vznikla silná skupina, schopná výboje, akce pro pronikání umění do všech vrstev. A aby jejich dílo více prospívalo, zavedli tito mladí lidé »dny katolického umění«. Již po stokrát se konaly v Paříži a letos po sedmé minulého měsíce. Byla uchystána výstava moderního křesťanského umění, večer každého dne hráli herci Gheonovy a Brochetovy a Deboutovy hry, nebyl opomenut ani film. Ve dne byly pak pořádány přednášky vybranými řečníky na různá temata. Poslední

den byl věnován poesii velikých mystiků, jako sv. Jana od Kříže, sv. Terezie a j. a j. Zdar dnů byl úplný.

»PRAVDIVÝ ROBINSON«, v románě napsaném dle záznamů Owena Evanse P. V. H. Andersonem, líčeny jsou — v romantickém rámci příhod lodních pirátů, života a příběhů na pustém ostrově, odvážných loveckých příběhů, atd., — prostředky, jakými získává španělský misionář duše pěti protestantských ostrovanů. Kniha poučná, napínavá i výchovná. Vydalo Nakladatelství Československé akciové tiskárny, Praha II., Panská 1. Cena Kč 22.—.

EUCHARISTICKÉ JISKRY. I. díl. Jediný autorisovaný český překlad z italského originálu. Přeložily a vydaly Sestry dominikánky v Řepčíně. Vytiskly Lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci. Cena 5 Kč. Roztomilá knížečka obsahem i úpravou. Na 141 stránkách je tu probráno citově 24 sentencí, obírajících se Ježíšem. V době, která tolik zdůrazňuje rozumovost je tyto jiskry duchovního rozjímání osvěžením.

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Řed. pošt. a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

Moravsko-slovenská banka

filiálka v Praze II., Národní tř. 8 n.,

provádí veškeré bankovní obchody
a úrokuje vklady co nejvýhodněji.

**Akciový kapitál, rezervy a fondy Kč 25,000.000,
vklady na knížky a účty Kč 161,840.000.**

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 15. března 1928.

Číslo 4-5

JUDr. Jos. Doležal:

HISTORIE POLITICKÉHO PÁDU JIŘÍHO STŘÍBRNÉHO A RUDOLFA GAJDY.

(Román? -- Skutečnost.)

Část první.

Umění vládnout a užívat moci jest umění, jehož zákonům a metodám se těžce učí tradičně opoziční česká demokracie, nemotorná, jako jsou životní formy lidí první generace. Zjemnělé způsoby moci vládní vrstvy, kterou válka smetla, nahradila životní dravost a pudovost, jež přes všecku snahu nedovede, dosud ovládnouti hnutí mysli, city a touhu po moci maskou mramorového klidu. Muži, které život vynesl z nejnižší sociální vrstvy revoluční změnou státní do sídel bývalých držitelů moci, ochutnávají svod i rozkoš její se slyšitelnou hlasitostí a přes všecku chtěnou námahu formami nových zvyků prohlédne ve chvíli rozrušení upřímná reakce životních způsobů prostředí, z něhož vyrostli; prostředí, kde skrývat úmysly a ovládat city, nebylo nutné. Kultura moci nepřichází hned.

Proto tak mnozí vedoucí lidé české politiky a veřejného života vůbec těžko snášejí karikaturu, ironii a úsměv nad kýchnutím státníka ve chvíli vznešené a jenom u nás mohla vzniknouti celá aféra ze soukromé zábavy sylvestrovské u spisovatele Karla Čapka, v jehož soukromém bytě za přítomnosti páně prezidentovy byli humorně karikováni někteří čeští politikové.

Duch vpravdě vysoký má sklon zachycovati sám humorné rysy své povahy i zjevu v zrcadle, jímž jest okolí, jej pozorující, vyrůstaje tak ze svých vlastních chyb. Lidé první generace jsou naopak náchylni propůjčovati autoritu své moci a svého nynějšího postavení i svým osobním sla-

OBSAH:

JUDr. Jos. Doležal: Historie politického pádu Jiřího Stříbrného a Rudolfa Gajdy.

—el—: Bytová otázka u nás.

J. Boura: Živnost obuvnická.

Fr. Hanzelka: Poznámky k národní kultuře.

Ant. Novák: Delegátština.

Ant. Šorm: Drobné doklady o úctě svatováclavské doma i za hranicemi.

Co život dal.

Akce katolická.

Studentská hlídka.

Věda, literatura, umění.

bostem a chybám, připraveni uraziti se těžce každým úsměvem, v němž cítí připomínku své minulosti či lidských vad. Neuznávajíce absolutních měřítek a hodnot v životě, propadají absolutnímu kultu věcí relativních. Český život poválečný, zrodilší novou vrstvu bohatých lidí na zbytkových statcích z latifundií bývalé šlechty i nové vládcy, nedůtklivé v povýšenosti na každý vtip, čeká na svého básníka a malíře.

Nedávno si stěžoval F. Peroutka na úpadek české kritiky literární proti dobám mladosti Šaldovy, kritika politická je na tom ještě mnohem hůře. Dr. Schieszl postrádal v českém politickém životě osobnosti, jež samostatně vidí a mají odvalu vyložit svůj názor s bezohlednou opravdovostí vůči okolí. Je to pravda a zdá se mi, že to není nedostatek fakt a událostí, jež by znemožňovaly tuto kritiku v jejím tradičně léčivém posláním.

Musil jsem takto začít, aby bylo viděti, kde stojím, pozoruje v širším měřítku velkou aféru posledních let, jejíž dramatis personae byli: mi-

nistr dr. Beneš, býv. ministr Jiří Stříbrný a šéf gen. štábu generál Gajda a která skončila politickým pádem dvou z nich. Pádem, zcela uměrným hloubkou výšce okna, s něhož spadli. Veřejnost, jež byla po rozkladu národní koalice a za nejistých počátků formování dnešní česko-německé nesocialistické vlády svědkem bojů o tyto osobnosti, okouní dodnes, nedosti poučena, nad propadlístěm, v němž zmizeli dva z trojice. Jde opravdu o románovou takřka historii na motto: nápadníci trůnu, neboť případy, aby vůdce strany a na čas i vlády byl svržen a vlastní stranou hozen přes palubu a aby voják boje za svobodu a na čas šéf generálního štábu armády byl jako zrádce degradován, nejsou případy každého dne.

Nejsou všední také proto, že kosti za mrtvé prohlášených siamských dvojčat nemohou nalézt klidu, a byť pohřbeny úředně, mají ruce vystrčeny z hlíny ven.

To platí jak o Jiřím Stříbrném, tak i Rudolfu Gajdovi.

Skutečnost je dnes taková, že po několika výkladech ministra Národní obrany, po čtverém, střídavě si odporujícím nálezu kárných instancí není československá veřejnost bezpečně zpravena o skutečném stavu věci, o rozdělení viny, a nejsou poučena o důvodech, jež rozhodovaly při vynášení rozsudku degradace generálovy, naprosto neví, má-li k odsuzujícímu výroku vojenské soudní instance připojiti i svůj lidský soud nad bývalým předním vojákem boje za svobodu, či obdivovati neumírající životnost sarkastického epigramu Havlíčkova:

vojenský soud to je samec,
soudí jen se práší...

Zijeme v demokracii — a ta není žádnou chloubou ani českého tisku, že se dosud nikdo nepokusil o objektivní vylíčení a osvětlení celé aféry, nevytržené z dobové souvislosti a neisolované na osobní záležitost jednotlivcovu, ale viděné osvobozeným, úhrnnějším pohledem ve všech svých politických souvislostech. Neboť — o tom nebude sporu — pád Gajdův příčinně i časově spjatý s pádem ministra Stříbrného jest záležitostí a aférou politickou, průvodním zjevem mocenského zápasu dvou politických bloků, jež se z jara roku 1926 počínaly formovati.

Je to tím podivnější, že tu jde o první velkou aféru českého života poválečného, na které možno rozpítváním dospěti ku poznání a kritice politických metod boje o moc, poznati nezralost a nevypěstlost našeho demokratického života — a objektivní soud právě zde by měl i velikou

cenu meavní se všemi léčivými účinky takové očištné kritiky. Zavádíme školu novinářskou, ale ta nemůže dáti zraku nikomu, kdo chodí slep do školy života. Nejenom novináři však se ukázali menšími než události, ale především branné výbory sněmoven nedostály svému úkolu, a to nejen v tomto případě. U nás věru vojáci nemusí se báti horkých chvil, jež by jim připravily tyto kontrolní orgány vůle lidu, poněvadž ospalé uši demokracie spokojí se přechasto výkladem ministra nebo vojáků, s nímž by se na příklad do francouzských branných výborů nikdo neodvážil přijíti.

Na druhé straně nelze upříti, že v těchto aférách po prvé bylo užito nikoliv starosvětských a staročeských způsobů, ale skutečně světových metod boje o moc; že kodex těchto zbraní pochází od Macchiavelliho, jest sice nepřijemnou věcí pro ideové základy české demokracie, ale zato znamenitým poučením pro všechny, kdož pozorují, že svod moci jest internacionálně všude týž ve všech dobách a pod všemi podnebími, ať šlo o monarchie či republiky; jako svod žen, ať jde o bílou Mary Pickfordovou nebo černou tanečnici Backerovou.

Nezáleží na Gajdovi, ani na Stříbrném, obětech to poměrů i svých osobních chyb, neboť v obou případech jejich odpůrci byli mi myšlenkově sympatičtější, ale pád těchto lidí láká k rozboru pro politické poučení a vzbuzuje odpor, ne pro výsledek a mocenskou porážku, ale metodami, jichž bylo k jejich popravě použito.

Boj J. Stříbrného s Benešem o vedoucí místo v české politice.

Dlouholetý souboj posl. Jiřího Stříbrného s ministrem drem Eduardem Benešem jest zajímavou kapitolou české poválečné politické psychologie. Politiku netvoří jenom programy a boj o jejich uplatnění, ale také osoby a jejich zápas o moc, jíž ideje a programy jsou nutným podstavcem ve veřejném mínění. Poslanec Jiří Stříbrný nebyl méně ani více socialistou než dr. Eduard Beneš. Oba dva, pružné politické osobnosti, byli ochotni vždy ke koncesím na úkor skalní útesovitosti programové, ční-li z programu českých socialistů nějaké dogmatické útesy vůbec. Oba byli a jsou socialisty ve smyslu nejširším, u obou nad socialistickým přesvědčením převažovala touha vládnout. Proto byl Stříbrný jasně a přímo pro účast ve vládě s občanskými stranami a proto dra Beneše z této vlády nenapadne pro žádnou programovou otázku odejiti.

Vedl-li dr. Beneš se zdáním socialistické programovosti boj proti Stříbrnému jako členu pětky, která měla za všenárodní koalice skutečnou vládní moc ve svých rukou, byl to jen boj ve straně proti stoupajícímu vlivu Stříbrného na úkor vlivu Klofáčova a Benešova, tak jako potom boj Stříbrného proti Benešovi-socialistovi, pevně sedícímu v protisocialistické vládě, již obětoval raději mandát než křeslo.

Dr. Beneš i Jiří Stříbrný usilovali za života Klofáčova zajistiti si jeho místo ve straně. Stříbrný stal se od převratu, jehož byl předním politickým účastníkem, postupně skutečným vůdcem strany, zastupoval ji ve vládě i v »pětce«, odsunul Klofáče do senátu a jménem strany a za ni byl organisátorem protiklerikálního boje roku 1925 (o pastýřský list slovenských biskupů a proti nunciu Marmaggimu po jeho odjezdu) — a tato chvíle, kdy byl náměstkem vlády a určoval její odpor proti Vatikánu, jest vrcholem jeho politické kariery. Jaká tragikomika — současně počátkem jeho rychlého pádu. Stříbrný ztrácí ministerské křeslo v okamžiku, kdy dovedl k nejzazším důsledkům protirímský, tradiční program své strany, jehož dutou vnitřní pahodnotu klasicky vyjádřil rovnocenným slovním obratem bratr poslanec Špatný: »Co Hus sloven, Žižka palcátem, Havlíček perem, to bratr Stříbrný činem!«

Nebylo třeba zvláštního talentu k tomu, aby se poznalo, že radikálnost Stříbrného proti slovenským biskupům a zejména nunciu Marmaggimu dostala dalekonosná křídla nikoli z programového arsenálu strany, nýbrž především z okolnosti, že jeho osobní odpůrce a rival ve vlastní straně, dr. Beneš, správce ministerstva zahraničí, mohl býti zde nejspíše zasažen. Byla to vynikající příležitost otlouci protirímský program strany českých socialistů virtuosně o hlavu zahraničního ministra, jenž se z úředních ohledů proti Vatikánu nijak nemohl exponovati... kdyby ruka Stříbrného neztratila nutného klidu virtuosova. Poslanecký klub strany vyřizoval si při debatě protirímské i osobní boje vůdcovské, a zatím co svému členu pětky rozkázal hájiti radikální stanovisko, sděloval do druhého sluchátka páně Švehlova dr. Beneš, že věc není třeba považovati za tragickou. Stříbrný se rozčilil touto hrou, pohrozil demisí, a dav se vyprovokovati poznámkami cizího poslance: takových demisí jsme už slyšeli, skutečně z křesla ministerského vyskočil.

Dr. Beneš se takto nikdy v rozčilení nezmyšlil. to jest jeho přednost a síla, aby fu-

riantsky hodil pod nohy své křeslo těm, kdož na něho útočili; ani tehdy ne, když vlastní strana za jeho pobytu v cizině vyzvala ho ku podání demise sama. Právě naopak! Přivázał se k němu jako Odysseus k lodi u ostrova Siren, aby odolal, ať už ho Sirény sváděly křehkými vnadami či doléhaly programovými výzvami nebo i posměchem jeho pochybnému mužství.

Boj Stříbrného i drá Beneše o přední místo v české politice budoucí byl založen od kořenů. Oba dva věděli, že k tomu je potřebí dvou věcí: býti vůdcem strany a míti popularitu ve stranách jiných. Dr. Beneš měl z obou věcí bezpečně od počátku druhé: popularitu zahraničního osvoboditele a socialisty, popularitu plánovitě pěstovanou a zalévanou a k tomu skutečnou moc finanční i ideový názor, spojující Masarykovým programem všechny strany socialistické.

Stříbrný, jak se mu zdálo, měl věc prvou: stranu československých socialistů, v níž odsunul do pozadí starého emeritního předsedu Klofáče a kde živil nedůvěru v stranickou spolehlivost Benešovu a plánovitě připravoval svou definitivní instalaci na vůdce strany. Proto, aby si je uchoval a upevnil, zdůrazňoval především všechno to, co stranu českých socialistů dělilo od ostatních socialistických stran, její pružnost programovou, připomínal a živil vzpomínky na boje sociálních demokratů proti národním dělníkům, oslavoval staré stoupence strany a posmíval se přeběhlíkům poslední hodiny. Vymohl dokonce ve výkon. výboru strany takové ironicky hořké mandle pro svého odpůrce, jako že kandidovat do sněmoven mohou jen ti, kdo jsou dva roky členy strany... to proto, že dr. Beneš jím tak dlouho ještě nebyl. Postaral se o publicitu fakta, že dr. Beneš hledaje v stranickém řádu české demokracie místo, kde by hlavu složil, rozmyslel se, má-li jíti k sociálním demokratům nebo českým socialistům. Dr. Beneš činil opak Stříbrného. Staral se, aby vůdce V. Klofáč svou izolaci pocítoval a v listech více stran aby bylo dokazováno českým socialistům, že po válce udržovati staré hradební příkopy a valy mezi českými socialisty a soc. demokraty je anachronism. Skutečně také realisté v obou stranách právě na těchto hradebních parcelách postavili své rodinné domky, smazávající tak rozdíly mezi oběma stranami k nepoznání. Proto Stříbrný zvedl urputný boj proti realistům ve straně českých socialistů, líče je jako lučavku svérázu strany. Strana práce, lehká jízda levého bloku odtržená od národní demokracie, objevovala se co chvíli v samé blízkosti tábora českosocialistického, přiro-

zeně bez nepřátelských úmyslů. Tímto směrem také stál na vartě jedině dr. Kahánek a to ještě bez pověření stranou.

Chci tím vším říci, že Stříbrný i Beneš volili své prostředky zápasu o moc a rozšiřovali tuto frontu i mimo stranu, vždyť tu byl veden boj o orientaci strany v celé vnitřní politice a proto tolik vzrušeného zájmu tento boj po celou dobu vyvolával i ve stranách jiných.

Avšak už zde je vidět jasně, nehledě k metodám, jakých pak oba soupeři užíli, že sociologicky, vývojově, měl dr. Beneš velkou strategickou výhodu před Stříbrným, třeba s počátku velel menší straně; vývoj pracoval pro něho. Není totiž prostě přírodně možno jinak, než že starých zakládajících členů strany stále ubývalo, ubývá pamětníků starých bojů a antipatií a co v posledních 10 letech přicházelo do strany, necítilo již skalního stranictví, ale podléhalo jiné dobové potřebě a náladě a těmto straníkům věru bylo už těžko pochopiti, jaký je vlastně programový rozdíl mezi nimi a soc. demokraty. Je to vůbec obecný zjev české politiky, že vymírají stoupenci, kteří stáli u základů všech stran, kteří prodělávali počáteční boje a jde to už tak daleko, že když senátor Vraný vzpomíná svých mladých, dravých kampaní volebních v letech 1907 a 1911, vystoupne, jak je dlouhý na špičky a ptá se povýšeně nové novinářské chamradě: a kdo z vás, holobrádci, tohle všecko pamatuje?

Obecně ubývá výlučnosti stranické s upevněním základů stran a s odchodem pamětníků prvních bojů a také s jinými potřebami ve společném státě, jež nutí už ke spolupráci nejen příbuzné, ale zcela odlehle skupiny. Proto také vůdcovská vrstva zakladatelů stran, dr. Kramář, Šrámek, Švehla, Šmeral, Klofáč . . . nemá těsně za sebou dědiců a následníků. Je to generace vůdců těžce politické strategie, za níž neuzrála ještě generace nová. Ti, kdo po nich přijdou, nebudou už zakladateli a knihovními vlastníky svých stran a budou muset svou autoritu opřít o vlastnosti jiné.

Měl ještě jednu výhodu dr. Beneš před Stříbrným. Proti statickému, vzpomínkovému, národnímu socialismu zakladatelů, o něž se opřel Stříbrný zjevně po svém vyloučení a v jehož čele s rytířskou zbrojí vedl své slovanské socialisty, stál tu dr. Beneš s humanitním programem Masarykovým, jež přijaly s větší či menší výhradou nejen socialisti všech odstínů (soc. demokrati, čeští socialisti, strana práce), ale i živnostníci, část republikánské i nár. demokratické strany.

Filosofie Masarykova, toť filosofický názor celého pokrokového světa českého.

Proti jeho evropské koncepci stojí tu Stříbrný jako kůl v plotě, kůl nad to nižší okolního plotu. Bigotní, zastaralé volnomyšlenkářství, v jehož káru, taženou mlékařským psem, se Stříbrný v době nových Fordek zapráhl se svým Večerním listem, obnažilo s krutou tragikou marnost jeho boje a jeho nečasovou zastaralost. Musí to býti zoufalý pohled vůdce, vystoupivšího dávno z církve, na zástupy, jimž včera velel se sestrou Zemínovou na křížové výpravě proti římskému papeži a nunciu Marmaggimu, a které dnes volají slávu římskému katolíku a zednáři dru Benešovi, přijímajícimu kytici sestry Zemínové za šťastnou likvidaci husarského protiřímského kousku jeho strany. Vedl boj proti Marmaggimu, jehož tvář pod zamženým zrakem se mu střídavě měnila s tváří Benešovou, chtěl probodnout nuncia v naději, že poráží i křeslo za ním stojícího Beneše a zatím spadl se dvou schodů, křesla ministra i vůdce strany sám a zástupy, jejichž protiřímské pudy programem bičoval, oslavují Benešovu ruku, omlouvající se nunciovi.

Není tak hned tragičtějšího dokladu pro to, na jak ztracené vartě vybudoval svou pevnost Stříbrný a jak dávno je překonán předválečný protiklerikalism a boj proti církvi, jejíž politickou velkorysost obhazuje ministr Beneš v těžce chvíli, kdy zapouští kámen nad krokem svého soka. Stříbrný prosadil památný den Husův a první jeho oslava znamenala autorovu politickou smrt. Jsou jistě znamení . . . Při tom však netřeba připomínati, že Stříbrný do těchto zákopů vlezl veden spíše svým odporem k Benešovi než skutečným přesvědčením. Tak podceňovat duševní schopnosti tohoto politika se neodvažují.

Napsal jsem již častokrát, že Masarykovo (a tedy i Benešovo) pojetí českého života jest jediná koncepce českého občanského i socialistického pokrokařství světové úrovně. Proti němu stojí jedině katolictví se svou národně i světově pátou koncepcí opačnou. Nejenom tedy pokrokový svět český musí (pokud nestojí proti Benešovi osobně či zájmově politicky) uznati převahu Benešovu a logičnost jeho vítězství nad Stříbrným, ale i katolík.

Ovšem pro tuto koncepci se Stříbrný s Benešem nerozešel, neboť i Jiří Stříbrný ve svém srdci přijímá Masaryka i s vazbou jeho spisů (i to je tragika jeho boje proti Benešovi, že nemá jiné myšlenkové základny), a byly s počátku doby, kdy i prezident oceňoval nesporný talent tohoto muže, přes svou ctižádost a lehkomyšlnost

silné vůle, odvahy k odpovědnosti a věrnosti ve slově.

Rozchod definitivní nastal až později. Řekl jsem dříve, že Stříbrný, maje stranu, které Beneš neměl, postrádal obecné popularity Benešovy. Na pouti za touto bludnou hvězdou a v bitkách o tuto maršálskou hůl srazil si Stříbrný vaz. Popularita ministra Beneše, jež byla silou jeho posice vedle mocné ochrany prezidentovy a skutečných schopností vládních, byly zásluhy o zahraniční odboj: revoluční zahraniční medaile.

Nuže, ministr a poslanec Jiří Stříbrný pojal dávno ve svém srdci touhu opačnou: býti (po smrti Rašínově) reprezentantem odboje domácího. Muž 28. Října postavil se proti muži zahraniční revoluce. A je známo, že poslanec Stříbrný plánovitě křísil popularitu všech členů domácího odboje na všech stranách, že ji připomínal tiskem veřejnosti, ať šlo o Švehlu nebo dra Soukupa a že i vedle něho seskupila se fronta příslušníků různých stran (na neštěstí nesocialistických), kteří čin 28. Října plánovitě počali obhajovati a pokoušeli se o jeho úplnou, prakticky politickou rehabilitaci. Senátor Vraný, generální tajemník Hlaváček, F. Sadecký, dr. Borský, Karel Horký, dr. Kahánek a v čele všech a největší všech, Viktor Dyk, svázeli soustavně stavební kameny k podstavci, na němž by mohla býti vztyčena živá socha symbolu 28. Října. Jestliže však všichni ostatní — nesocialis é — mohli tak činiti z odporu k socialistickému směru zahraničních osvoboditelů, byla účast Stříbrného na této akci pochopena a označena za zradu a deserci.

Stříbrný i politicky soustavně vyzvedával význam domácího odboje, neudržitelnost názoru, že národní svoboda jest darem ciziny a zahraničních osvoboditelů, a popularisoval plánovitě (jako Dyk a Borský) názor jiný, národně výchovně jedině možný a ani historicky nikoli nesprávný: že svobody dobyl národ sám silou legionářských vojsk za hranicemi, činem 28. Října a zahraniční činností Masarykovou a Benešovou, za příznivé mocenské situace evropské. Bývalá »pětka« za vš-národní koalice: Švehla, Stříbrný, Rašín (Kramář), Šrámek a Bechyně byla mocenským výrazem této koncepce a proto i bojem proti ní. Stříbrný vystupoval z nich nejaktivněji a byl také obviněn drem Stránským, že připravoval politickou izolaci Masarykovu a Benešovu. Proto vzbouřil proti sobě mnohé a proto byla postavena časem proti němu jeho vlastní strana Spojenectví s generálem Gajdou, vojákem anabase, a jeho vymknutí se ze souručenství levice, ve-

dené myšlenkově Benešem, uspišilo izolaci jeho vlastní.

Jeho pád byl pak jen otázkou času a příležitosti Neboť proti sjednocenému bloku socialistické levice, ve kterém stál i dr. Soukup s květem knoflíkové aféry v dírcu u kabátu, i Bechyně, poražený ostravským sjezdem a vzdavší se moudře původního odporu proti Benešovi, byl Stříbrný úplně sám s platonickou podporou nesocialistického tisku, kterážto podpora byla pak hozena ještě na váhu proti němu, když vlastní strana vylučovala svého vůdce. Konec konců tato prohra byla otázkou omylu v ocenění a špatném počítání sil odpůrcových. Až potud také jest líčena jen souhra mocenských sil; exposice dramatu a zdůvodněn příčinně pád Stříbrného jako výsledek boje o moc, v němž slabší podléhá silnějšmu. Až potud jest zcela vedlejší, kdo vyhrál z těchto soupeřů, jdoucích ze stanoviska katolického konec konců za stejným cílem.

Právo kritiky pro nezúčastněného občana na boji těchto dvou rivalů začíná tam, kde byly dotčeny zájmy veřejné, hodnoty, na nichž stojí demokracie: veřejná morálka politická. A zbraně, jichž bylo v tomto boji použito, nebyly věru morálně bezvadné.

Zjednav si proto podrobné informace, chci se pokusiti sine ira et studio podati čtenářům pokud možno přesný obraz těchto událostí, jež nepřidaly klidu našemu státu doma, ani cti za hranicemi.

Rozklad všennárodní koalice.

Národní koalice během svého trvání (od 7. října 1922) prodělávala uvnitř přesun mocenského vlivu ze skupiny socialistické na skupinu nesocialistickou. Průvodními zjevy tohoto vývoje byla větší váha strany lidové po obecních volbách 1923, novoroční řeč předsedy senátu Karla Práška roku 1924 na Hradě se známým: vývoj jde napravo, stoupající útoky v tisku levice na t. zv. pětku a otřesené postavení socialistických členů pětky R. Bechyně (jeho porážka na Ostravském sjezdu) a J. Stříbrného, proti němuž vystupoval uvnitř strany emeritní, více čestný než skutečný vůdce V. Klofáč. Toto napětí ve straně českých socialistů vybičovalo nervositu Stříbrného ve sporu s nunciem Marmaggim v létě roku 1925 a ono způsobilo jeho ironický pád s křesla těsně po jeho »protiřímském vítězství« se zákonem svátkovým (památný den Husův).

Socialisté se cítili utlačováni v koalici, hlavně sociální demokraté, jimž dáváno stále najevo, že jejich 52 mandátů sněmovních jest počet, ži-

jíci z milosti jejich odpůrců, a oni také vyvolali předčasně sněmovní volby v roce 1925, z nichž se z 52 vrátilo do nové sněmovny jen 29 sociálních demokratů. Od té chvíle bylo jasno, že se národní koalice, když byla dříve rozbita prestiž i faktická moc pětky, nemůže udržet a jen nemožnost jiné většiny a parlamentní vlády udržela ještě tuto koalici při životě do 17. března 1926.

Sociální demokraté a oslabení socialisté vůbec přemýšleli nyní, jakým způsobem jednak znovu nabýti moci ve voličstvu, jednak jak sanovat politicky svou porážku z listopadu 1925 a udržeti svou moc a vliv přes ztrátu demokratické základny moci, to jest počet odevzdaných hlasů ve volbách.

Sociální demokraté proto nechtěli se již zúčastniti koaliční vlády všenárodní, v níž by se musili spokojiti s vlivem menším, než měli před volbami, a jejich veto proti celní ochraně zemědělství také koalici rozbilo. Rudolf Bechyně to byl, nervosní opět odporem své strany vůči jeho členství v bývalé pětce, jenž po osobní demisi Švehlově oznámil udiveným členům kabinetu 17. března 1926, že se koalice rozpadla, aniž se pokusil o jakoukoliv parlamentní vládu jinou. Jemu také, náměstkovi předsedy vlády, adresoval prezident republiky svůj list o zproštění členů vlády jejich úřadů. Z rukou Rudolfa Bechyněho přejímal ve skutečnosti vládu nový úřednický kabinet Černého, proti němuž ihned zásadně protestovaly kluby lidové, žádající vládu parlamentní, třeba menšinovou, tak, jak toho žádá skutečná demokracie. Úřednická vláda byla zřejmou výhodou socialistů, udržujíc jejich moc.

Že všenárodní koalice neudrží vládu ve svých rukou předvídali politikové již roku 1925. I kdyby číselně zvítězila ve volbách, nebylo by možno z psychologických důvodů věřit, že soc. demokraté na příklad zasednou na předposlední místo stolu, jemuž nedávno ještě seděli v čele, a že tak učiní ustupující Hlinkovi, jenž jediný mohl doplniti většinu; a to tím méně, že volby roku 1925 byly bojem proti socialistům, jejichž moc tohoto roku byla zasažena poválečným odlivem myslí od revolučních ideí.

Nebyla-li však možna kombinace s příbráním ludáků, bylo akutní nebezpečí, že národní vláda nebude možna, a poněvadž s Němci nebylo lze ještě počítati, že nebude možna žádná parlamentní vláda vůbec. Z těchto obav a z této nálady vyrostly již roku 1925 úvahy (při novele volebního řádu, rozdělujícího pražskou župu na dvě — opatření, namířeného proti malým frakcím), zda krisí parlamentního života není vinen

dnešní volební řád, vybudovaný na exaktní taktika poměrnosti zastoupení.

Úvahy o oktroji.

Tyto úvahy nabyly aktuality a konkrétních forem za obnovené všenárodní vlády Švehlovy (9. prosince 1925), v níž posl. Jiří Stříbrný byl ministrem národní obrany. Jest jenom přirozeno, že postižený blok socialistický měl nejbliže ku přemýšlení, jak zachrániti svou moc, a také v tomto prostředí především uvažovalo se o změnách volebního řádu cestou oktroje ústavního. Poměrnost měla býti opravena směrem k zastoupení většinovému prémiovým volebním řádem, a jest nesporno, že tímto opatřením byla by postižena především strana lidová, jež žije poměrným volebním zastoupením, nemajíc v žádné skoro volební oblasti majority sama o sobě. Jsou v dobré paměti volby z roku 1911, kdy spojeným blokem socialisticko-agrárním byla smetena strana katolického lidu, přesto že dostala jen v Čechách více než 83.000 hlasů.

Do této doby tedy, od prosince 1925 do dubna 1926 spadají ony projevy socialistických politiků, ale také generála Gajdy a fašistů, pro oktroj volebního řádu a snad i ústavních předpisů o stálém výboru, pro než, resp. za účast při nich, byl odsouzen generál Gajda a politicky odpraven posl. Stříbrný.

Generál R. Gajda byl obviněn a všemi kárnými instancemi uznán vinným, že jako zástupce generálního štábu dne 21. dubna 1926 projevil oproti generálu Šnejdárkovi a v prosinci 1925 oproti poslanci Davidovi úmysl připravovati státní převrat, při čemž generálu Šnejdárkovi pro případ převratu sliboval důležité vojenské velení v Praze.

Obviněný generál Gajda se k těmto skutečnostem přiznal, uváděl však na svou obranu, že jeho výroky — o nic jiného totiž nešlo než o hovory před posl. Davidem a generálem Šnejdárkem — byly jen odpovědí na nebezpečí ústavního převratu, připravovaného blokem levice a min. drem Benešem. Byl prý předtím o chystaném levicovém oktroji uvědoměn min. drem Benešem a senátorem V. Klofáčem*) — a když viděl snahu o převrat z levicových stran, cítil se povinným informovati o tom určitou řadu politiků, zvláště když ministr Jiří Stříbrný potvrdil, že byl pro tyto snahy též získáván. Ke svému přímému představenému, gener. Syrovému, prý

*) Ministr dr. Beneš to popřel, ukázav, že s Gajdou mluvil 25. ledna, se Stříbrným však až 9. dubna.

nešel, protože se nezabýval politikou, ale pravděpodobně spíše proto, že se domníval, že stojí v táboře opačném.

S ministrem Jiřím Stříbrným se dohodli, že se ku protiústavní prý akci dra Beneše nepřidají. Aranžovali pak schůzku ve vile posl. Stříbrného v Káraném s min. radou Šimkem, gen. tajemníkem národní demokracie Hlaváčkem a drem Perkem, kdež se shodli na tom: učiní-li dr. Beneš převrat, že se vši mocí proti tomu postaví. Ostatní pak chtěli, aby generál Gajda získal pro případ akce generála Šnejdárka na stranu jejich, pro ústavu. On prý to učinil, promluvil se Šnejdárkem, jenž se předtím jako Gajda stýkal s tak zv. červenobílými a fašisty, ten prý s ním souhlasil, ale pak ho udal, opět ne svému představenému gen. Syrovému, pravděpodobně opět, že politice nerozuměl, ale — ministru zahraničí dru Benešovi. Tak v pozadí objevuje se soupeřství Benešovo a Stříbrného.

Ministr dr. Beneš — dovozoval Gajda — jakmile byl informován Šnejdárkem, počal kampaň proti Gajdovi a Stříbrnému, učiniv z nich obratem ruky iniciátory protiústavního převratu, ovšem — napravo. Tato Gajdova obrana nevyčerpává skutečných fakt.

Pravdou zdá se býti, že ministr Beneš skutečně pomýšlel na nějakou »korekturu ústavy« pro případ nemohoucnosti parlamentu vydati ze sebe vládu, ale k téže věci se přiznal přímo též Jiří Stříbrný.

Jen osobní antagonismus a rivalita ve straně způsobily, že se neshodli o směru a prvním místě ani v této akci.

Vždyť se těmito úvahami zabýval veřejně i tisk. »Die Stunde« přinesla 14. dubna zprávu o vnitropolitické situaci, obsahující sdělení, že prezident Masaryk chce na řešení krise našeho parlamentarismu působiti publikací své politické závěti, obsahující mimo jiné i zásady pro změnu ústavy a volebního řádu.

Tento článek listu, dotovaného z čl. ministerstva zahraničí, byl zajímavý, že ukazuje dvojitý proud snah o korekturu demokracie a proti Stříbrnému staví činitele jiné s úmysly rovnoběžnými. Psalo se v něm:

»Československá republika jest dnes v krizi, která má pro vnitropolitické vytváření se státu v budoucnosti veliký význam. Povolání úřednického kabinetu Černého bylo nejbližším východištěm, jak překonati krizi, vzešlou z rozporů koaličních stran, mezi tím, tak bylo uvažováno, našla by se cesta zpět k parlamentní vládě. Ukázalo se však, že je to těžší, než si kdo představoval; rozpory a mocenské nároky koaličních stran křížily se i na-

dále, chyběla sjednocující síla, schopná spoutati odporčí egoismus stran.

Jak se na důvěryhodných místech ujišťuje, dotýká se tento stav vnitropolitických záležitostí neobyčejně prezidenta Masaryka. Zamýšlí uchopiti se v řešení této situace iniciativy. Chce to provésti tím — jak odpovídá celé jeho bytosti — že se dotkne ethického svědomí národa. Na svém letním sídle v Lánech zabývá se svým politickým testamentem, dílem, jež dlužno považovati za nejdůležitější dokument současnosti čsl. státu. Kdy tento politický testament bude uveřejněn, není dosud nic známo; možná, že bude uveřejněn až za několik měsíců. Mezitím má býti prokázáno, je-li úřednický kabinet schopen překonati dané těžkosti, nebo podaří-li se utvořiti novou, akce schopnou vládu parlamentní. Nikdo nesmí se klamati, že oba prostředky z mnohých stran jsou považovány za vyčerpané a bezvýsledné. Také myšlenka, přivesti akce neschopný a neproduktivní parlament k životu změnou volebního práva, jest velice na pováženu. Není divu, že za takovýchto vyhlídek také v Československu jsou stoupenci názoru, že musí býti ještě prostředky, jak osvoboditi stát z nemohoucnosti parlamentarismu. Většina národa jest, jak byla, demokratického smýšlení a jen části měšťácké inteligence tane na mysli národní fašismus v českém vydání; leč i poctiví demokraté jsou znechuceni egoismem vládnoucích stran, za jejichž vlády oposice komunismu a národních menšin vzrostla v obrovské rozměry.

Vyvstává nyní zajímavá otázka, je-li možno najíti způsob, jak zjednati protiváhu proti diktatuře neschopného parlamentu, aniž by bylo nutno měniti demokratickou ústavu.

Tento způsob mohl by býti ve zvýšení moci prezidenta.

Kromě těchto úvah jsou snahy, mající za cíl jinou diktaturu. Tak se ví, že zcela určité kruhy jsou nakloněny plánu vojenské diktatury. Není to jen býv. ministr N. O. Stříbrný, který tyto plány protěžuje; legionáři a ještě velká část vyšších důstojníků a úředníků neviděli by neradi, kdyby byl mladý stát svěřen pevné ruce, třímající meč. Není pochyb, že prezident a jeho okolí jsou proti tomuto plánu. Leč právě proto jeví se jim největší úlohou podrobiti nemohoucí režim parlamentu korektuře, která by změnila demokratický princip, aniž by bylo nutno upsati se ďáblu militarismu.«

»Tribuna« v téže době uvažovala o nutnosti diktatury a později to vysvětlila tak, »že jest nutno změniti volební řád, jenž dovoluje volbu neplodného parlamentu a tu část ústavy, jež neplodnému parlamentu dovoluje hazardovati se státními zájmy«. Vedle těchto indicií (jmenuji nejznámější své doby) je tu přímé obvinění ministra Beneše gen. taj. Hlaváčkem a posl. Jiřím Stříbrným. Posl. Stříbrný napsal 3. února 1928 ve svém »Večerním listě« polemiku s ministrem Udržalem, kdež o oktrojových úmyslech dra Beneše z roku 1926 píše:

»Pamatuji se velmi dobře na svou rozmluvu o oktroji s drem Benešem: vylučuji jakoukoli pochy-

bu a nedorozumění. Neodpovídá pravdě, že by byl pan dr. Beneš se mnou mluvil o změně volebního řádu »ale cestou ústavní«. Naopak dr. Beneš byl si vědom, tak jako já, že pro ústavní změnu volebního řádu v dnešním parlamentě není a nebylo většiny.

On řekl výslovně a několikrát, že chce oktroj, nejen volebního řádu, ale také ustanovení o stálém výboru. Loyálně doznávám, že bylo to v době, kdy parlament neměl žádné většiny. Dr. Beneš sdělil mně, že nejen on, ale ještě jiný činitel je pro oktroj. Pamatuji se docela jasně na své námitky. Ptal jsem se jej, je-li si vědom, že v případě provedení oktroje (dr. Beneš zřetelně odlišoval oktroj od puče — proti kterému se vyslovoval) přijde na lavici obžalovaných před říšský soud. Později jsem si uvědomil, že v té věci říšský soud by nebyl kompetentní). A tu mně dr. Beneš odpověděl, to že si přeje a toho že se také nebojí — protože stát musí žít. Pamatuji se jasně ještě na některé detaily rozmluvy — tázal jsem se dra Beneše, chce-li pro případ oktroje suspendovat na čas tiskovou svobodu a právo shromažďovací, dr. Beneš mně odpověděl, že nikoliv. Ze všeho toho mohu pod přísahou opakovati kdekoli svá slova, aniž bych v nejmenším zatížil své svědomí. O změně volebního řádu cestou ústavní jsme nemluvili — nemělo by to také významu.«

Že vůči ministru Stříbrnému byla nejistota, zda se ve svých netajených názorech o oktroji nerozchází s názory těch, kdož myslili stejně sice na věc, ale jiným směrem, a kdož si nebyli jisti jeho osobou, o tom zdá se svědčiti tento pasus téže odpovědi J. Stříbrného ministru Udržalovi:

»Pan dr. Beneš poslal v září 1926 na sjezd strany národně socialistické přepis, který byl čten před 800 delegáty za mé nepřítomnosti. A v tomto dopise sděloval dr. Beneš důvěrníkům domělou svou rozmluvu s panem presidentem republiky a vkládal mu v ní do úst slova, jež nemohou odpovídati pravdě — že p. president měl ke mně nedůvěru a že mě dal proto bedlivě pozorovat.«

Naproti tomu ministr dr. Beneš popřel dne 16. února 1928 v zahraničním výboru senátu od základu všechna tato obvinění, obviniv z převratových příprav výlučně Stříbrného a Gajdu. Podstatná část odpovědi ministra Beneše zněla:

»Můj rozhovor s posl. Stříbrným nebyl příležitostný. Věděl jsem, že už po delší dobu posl. Stříbrný dělá ve straně českých socialistů náladu pro mimořádné nezákonné akce. Šířil ve straně názory, že po vládě úřednické nebude většiny v parlamentě, tudíž také ne trvalé vlády a že bude třeba provést změnu volebního řádu cestou neústavní, snad násilnou. V tom smyslu a duchu jeho politiky začal v »Českém Slově« dr. Kahánek psát články pro oktroj hned po demisi vlády Švehlavy a po nastoupení vlády úřednické v březnu 1926. Názory ty šířil Stříbrný i v organizacích strany. Tak na př. na členské schůzi organizace čs. str. soc. v Košicích dne 10. dubna 1926, den po své rozmluvě se mnou, o níž dále se zmíním, mluvil takovým způsobem o nutnosti diktatury, že to pobouřilo a rozrušilo celou organizaci; bude ještě o ní

mluveno. Následujícího dne mluvil na schůzi rotmistru v Košicích, z níž »Lidové noviny« přinesly referát nanejvýš poplašný.

Boj ve straně.

Ve straně vznikl o tyto otázky už v březnu a i později boj, který byl součástí boje proti Stříbrnému a jeho politice ve straně vůbec. Proti všem těmto akcím vystoupil zejména také sen. Klofáč ve výkonném výboru. Stejně musil vystoupiti proti tomu na župní schůzi strany v Hradci Králové, kde se straníci proti této politice Stříbrného bouřili. A mohl bych uvést řadu jiných dokladů. V tom smyslu činil i některé jiné přípravy, o nichž zatím pomlčím a o nichž bude mluveno jindy a jinde.

Dával jsem pozor na tyto akce a při první příležitosti jsem na ně upozornil zejména předsedu strany senátora Klofáče a pak jednatele strany dra Kloudu. Také pana presidenta. Zejména jsem ostře odsuzoval psaní listu strany v tom smyslu. Ve straně v té době, t. j. v březnu a v dubnu 1926, byl už o posl. Stříbrného a jeho politiku v těchto i jiných věcech ostrý boj, který se koncentroval do některých hlavních organizací venkovských, hlavně do Plzně a do Brna. V té chvíli došlo k dalšímu projevu této taktiky. Posl. Stříbrný poslal na počátku dubna 1926 ministerskému předsedovi dru Černému dopis, v němž ho ostře neslušným způsobem napadl a oznámil mu, že jako zástupce strany přerušuje s ním styky. Tázal jsem se sama sebe, co tento krok znamená, a jaký je vlastní plán Stříbrného, bylo mně jasno, že věc ta je součástí celého plánu a soudil jsem, že to snad má býti počátek jeho akce. Rozhodl jsem se tudíž v osobním rozhovoru s posl. Stříbrným přímo si zjistiti, co vlastně chce dělati a od ev. nerozumností ho odvrátiti. Tak došlo v pátek dne 9. dubna večer u mne v bytě k rozhovoru, o němž posl. Stříbrný veřejně se již vyslovil.

Rozhovor se Stříbrným.

Konstatuji o tomto rozhovoru toto:

V rozhovoru mluvalo se o řadě věcí aktuálně politických. Já mezi jiným vytýkal posl. Stříbrnému jeho dopis min. předsedovi a zdůrazňoval mu, že ten, kdo jej uveřejnil, mu neposloužil; ostatně všechna denní žurnalistika to odsoudila. Posl. Stříbrný to doznal. Dále jsem mu vytýkal psaní »Českého Slova« pro oktroj, dokazuje mu, že list socialistický tak nesmí psáti, že tím zasévá rozvrat v mysle straníků. Když mi proti tomu tvrdil, že úřednická vláda je nemožná, že nové majority nebude, ježto s Němci prý nelze počítati, a že nebude možno vytvořiti novou vládu, zdůrazňoval jsem mu, že zatím vůbec nebylo třeba vlády úřednické — jak ostatně sám p. president tehdy důležitým činitelům politickým to zdůrazňoval. Odpověděl mi na to, že po onemocnění kol. Švehly nebylo možno připustit, aby vedl vládu kol. Bechyně a uvedl mně důvody, o nichž zatím nebudu mluvit. Já je odmítal. A Stříbrný učinil závěr, že je třeba připravit změnu volebního řádu, že pro to nebude většiny, že se to bude muset provést cestou neústavní a že se to musí předložit ve formě masám přijatelné a nechopitelné, t. j., jak on se vyjádřil, »nacionálně a sociálně«.

Odpověděl jsem mu na to, že novým volebním právem 3 mil. Němců neodstraní a sociálně

v našem volebním právu že se už nedá nic dělat, že by celou svou akci skončil buď ve fašismu nebo bolševismu. A dodal jsem, že všech těchto věcí není třeba, že poměry takové nejsou, že věci ty vyřeší se zcela normálně.

Stanovisko Benešovo.

Když hájil i dále stanovisko své, dodal jsem: Já bych také pochopoval, že snad by se musilo sáhnouti k opatřením mimořádným, kdyby se stát skutečně dostal do krise, ze které by nebylo východiska normálního, kdyby nebylo možno vytvořit vládu a vládní většinu, a kdyby nebylo možno s dnešním volebním řádem ze situace normálně vyjít. Ale i v tom případě lze postupovati jedinou cestou, která i pak do důsledku zůstává ústavní. Ministerský předseda musil by připravit návrhy nového volebního řádu, musil by jej předložiti sněmovně, jednou, po druhé, eventuálně po třetí, musil by se eventuálně rozpustit sněm a provésti volby s programem volebního řádu nového, a když by nic z toho nevedlo k výsledku a stát z krise nevyšel, byl by pak politicky i mravně oprávněn učinit pokus s oktrojem. Ale i pak musil by podle ústavy jíti až do konce a postavit se před státní soud. Takový je jediný možný postup, kdyby situace byla taková, jak ji posl. Stříbrný líčil. A znovu jsem zdůraznil, že věci takové nejsou a že plány Stříbrného jsou nemožné.

Během další rozpravy vrátil se Stříbrný ještě jednou k věci a trval na svém.

Stříbrného dodatky ex post.

To byl skutečný obsah rozmluvy naší, pokud se týkal otázky t. zv. oktroje, a toho využívá posl. Stříbrný, aby mluvil o mých oktrojových plánech. O celé řadě věcí, jež z rozmluvy té posl. Stříbrný uvádí, se vůbec ani slovem nezavádilo. O volebním řádu v detailech nepadlo jediné slovo, stálého výboru se vůbec nikdo z nás ani nedotkl, o názoru p. presidenta o těchto věcech anebo o tom, co by se snad mělo dělat s tiskem a občanskými svobodami, nepadlo jediné slovo. Rozhovor byl ryze teoretický a akademický. Details ty dodal do rozhovoru ex post posl. Stříbrný, patrně, aby se mu to hodilo do politické kampaně.

Mně tato rozmluva doplnila jen to, čeho jsem se o plánech Stříbrného dohadoval a co jsem tu a tam od straníků slyšel. Ostatně, zmíněné jeho nanejvýš rozhodné vystoupení v organizaci strany v Košicích hned následujícího dne, kde už výslovně mluvil o diktatuře, bylo toho dalším dokladem. Pokládal jsem tudíž věci ty za důležité a učinil jsem hned příslušné kroky. Druhý den ráno udělal jsem si poznámky o obsahu rozmluvy. Hned týž den ráno, dne 10. dubna, sdělil jsem podrobný obsah rozmluvy a plánů Stříbrného svému tiskovému šéfu J. Hájkovi, s instrukcemi, aby dal pozor na eventuální tiskovou kampaň. Následující den poté, v neděli, dne 11. dubna, jel jsem do Lán k p. presidentovi. Sdělil jsem mu podrobný obsah rozmluvy. P. president mi potvrdil, že dává sám pozor na to, co podniká Stříbrný, který je prý k podobným dobrodružstvím vždy připraven. Hned nato informoval jsem o celé rozmluvě předsedu strany Klofáče, jemuž jsem říkal o možných důsledcích dopisu min. předsedovi Černému a o psaní »Českého slova«. Senátor Klofáč mi na to už

tehdy odpověděl charakteristikou politických metod posl. Stříbrného, o níž zatím pomlčím.

Agitace pro převrat v tisku.

Mezitím agitace s převratovými a oktrojovými plány posl. Stříbrného ve straně se šířila. Ve výkonném výboru strany asi týden po rozmluvě s posl. Stříbrným senátor Klofáč vytýkal redaktoru Kahánkovi jeho psaní pro oktroj a diktaturu v »Českém slově«, a ten, narážející na řeči posl. Stříbrného o našem rozhovoru, po prvé přímo začal akci svou omlouvat tvrzením, že prý já jsem také pro oktroj. Dověděl se o tom, navštívil jsem okamžitě sen. Klofáče v senátu a u přítomnosti sen. dra Kloudy jsem rozhodně protestoval proti zkrucování mých slov Stříbrným z naší rozmluvy. Současně jsme tehdy znovu mluvili o psaní »Českého slova« pro plány Stříbrného a byli jsme všichni zajedno, že tomu musíme učiniti konec. Na neloyálnost posl. Stříbrného s výkladem našeho rozhovoru upozornil jsem také hned p. presidenta.«

Dále popřel ministr dr. Beneš, že články dra Kahánka dne 14., 21., 28. a 30. března 1926 v »Českém slově« nebyly otištěny s jeho souhlasem, třeba je předčítal dr. Kahánek dru Kopeckému, jenž platil v redakci za důvěrníka dra Beneše. Dokazoval, že zejména článek: »Období manifestu a skok do tmy« z 20. března nemohl inspirovati, poněvadž téhož dne teprve přijel ze Ženevy, kdež byl od 3. března. (Článek byl však otištěn 21. března.)

Poslanec Jirí Stříbrný odpověděl dru Benešovi v »Nedělním listě« ze dne 26. února 1928 prudkým útokem: »Jak dlouho ještě, Catilino . . .«, kdež znovu dlouze dokazuje, že stejně jako on sám, i dr. Beneš z jara 1926 byl připraven sáhnout k oktroji a odůvodňuje to:

»Bylo nebezpečí, že sněmovna vysloví úřednické vládě nedůvěru. To mohla udělati v každé chvíli. Podle paragr. 78 ústavní listiny, projevil-li sněmovna nedůvěru vládě, musí vláda podati demisi. Za tohoto stavu není divu, že odpovědní politikové byli sice odhodláni vyčerpati všechny ústavní prostředky, jak by krizi státu zažehnali, ale současně musili uvažovat o tom, co bude pak, selže-li to. Proto uvažovalo se o eventuálním oktroji. Já to nikdy nezapíral. Strany, které se bály změny volebního řádu, eventuálně obmezení minoritního zastoupení nebo eventuálního rozdělení okresů na městské a venkovské, nedovedly se s touto myšlenkou smířiti, to je pravda«.

Zde Stříbrný doznává jasně, že úmyslem socialistických vůdců bylo oktrojem volebního řádu oslabiti především stranu lidovou, jež žije právě poměrným zastoupením, že tedy oktroj měl sanovat socialistickou volební prohru z listopadu 1925.

Je to vzácné přiznání účelu zamýšleného oktroje, jež Stříbrný učinil hned roku 1926 ve své sněmovní řeči (20. října), kdež pravil:

Němci vstupem do vlády si nepíratelně pomohli a prospěli. Vzpomeňme si, za jaké situace Němci do vlády přiskočili. Stará většina byla rozbita, nové nebylo, stát musil žít, hledala se příčina krise. Skoro unisono všechny hlasy politických individualit shodly se v tom, že příčinou našich rozháraných poměrů a nemožnosti utvořití důkladnější majoritu v této sněmovně v prvé řadě je volební řád. Měnití volební řád ústavně, na to nebylo většiny. Měnití volební řád ústavně, nebylo také proto možno, že některé i české strany s tímto poměrným volebním řádem stojí a také padají. Nedivte se, že za těchto okolností počalo se uvažovati o oktroji. Nebudu se ničemu vyhýbat, jaké pak zapírání. Kdyby dnes přišla podobná situace, byli bychom bez vlády, byli bychom bez majority, a když jsme vyčerpali všechny ústavní prostředky, znovu by se musilo o tom uvažovati. Svůj stát přece nerozpusťme nebo nebudeme žádati za svolání nové mírové konference, aby nad námi vyřkla ortel smrti. Tak musil souditi každý politický člověk, tak jsem soudil i já a tak soudili i mnozí jiní, kteří dnes mlčí. Rozdíl je právě v tom, že já nezapírám, kdežto druhý své odmítnuté plány zapřel a dává si to svojí ženou za dvěma dosvědčovati, že on nic, on že má alibi, a zůstal hodným. dobrým Fridolínem».

Pak pokračuje:

»Politická historie skorem všech konstitučních států v minulém století nás poučuje, že téměř žádný z nich neubráníl se nutnosti oktroje, ale to daleko neznamenalo nějakou diktaturu.

Já tedy své smýšlení nikdy nezapíral a vzniká otázka, proč, když já uvažoval o nutnosti oktroje a dr. Beneš rovněž — jsme se o této věci rozházeli a proč jsme se neshodli.

Měl jsem k dru Benešovi nedůvěru, že on při vyřazení parlamentu oktrojoval by volební řád a eventuálně i jiné zákony v rozporu s duchem našeho vzniku ve prospěch národnostních menšin.

Proto jsme se neshodli.«

O dopisu minist. předsedovi dru Černému konstatuje Jiří Stříbrný:

Ve středu dne 7. dubna 1926 konala se v parlamentě schůze předsednictva výkonného výboru strany českosl. socialistů (dopoledne).

Jednala o dopisu posl. Stříbrného min. předsedovi Černému,

o našem poměru k úřednické vládě a o členství dra Beneše v úřednické vládě.

Této schůzi byl dr. Beneš přítomen. Já jsem v této schůzi doslovně přečetl dopis, který jsem zaslal ministerskému předsedovi na základě směrnic, prodiskutovaných v minulém kusém předsednictvu. Dopis byl jednomyslně vzat na vědomí — nikdo proti němu nic nenamítal. Ani pan Klofáč — ani dr. Beneš.

O rozmluvě ze dne 9. dubna opakuje znovu J. Stříbrný, že dr. Beneš po večeri, na niž byl Stříbrného pozval, řekl na dotaz Stříbrného o oktroji:

»Já jsem pro oktroj, ale proti puči.« Naše roz-

mluva vzala ale předčasný konec, když dr. Beneš se mne tázal, zdali to budu s ním dělati.

Jakmile jsem řekl, že ne — podrážděně mně vytýkal, že jsem ho svými otázkami vylákal. Odůvodňoval jsem mu, že předem nutno vyčerpati všechny ústavní prostředky, a doznávám, že v rozproudívší se kontroverzi dr. Beneš to uznával za samozřejmé, mluvil o jednom nebo snad dvojím rozpuštění sněmovny předem.

Já mu pak vyložil, že v tomto státě k jeho ozdravení a záchraně lze odvážiti se mnohých radikálních kroků, ale musejí se také dít ve znamení sociální spravedlnosti a nacionalismu. Řekl jsem mu otevřeně, že se obávám, že on jednou uchopenou moc ve svých rukou by zneužil pro jednostranné řešení otázky česko-německé, a proto že to s ním dělati nebudu.

To jest asi obsah naší rozmluvy, která trvala dobře půldruhé hodiny.

Pamatuji se naprosto jasně, že dr. Beneš to byl, který vyslovil požadavek změny zákona o Stálém výboru. Já předtím nikdy o tom neuvažoval — bylo to pro mne novum. A v odůvodněních dokazoval mně dr. Beneš, že krise parlamentu v mladé demokracii jsou časté, a proto že dobrá vláda musí míti možnost delší dobu vládnouti i bez parlamentu.

Aby opřel pravděpodobnost svých výpovědí, cituje Jiří Stříbrný listy blízké dru Benešovi z té doby (»Tribuna«, »Lidové noviny«, »Přítomnost«).

Dne 18. dubna, tedy devět dnů po naší rozmluvě u Beneše, přinesla »Tribuna« z pera šéfredaktora Hlaváče úvodní článek pod názvem: »Hledá se dobrá vůle«, v němž jest passus:

»Ani ústava cele nevyhovuje. Závada je v závislosti vlády — i úřednické — na parlamentu. Vláda, která nemá jistoty, že v každém okamžiku a v každé situaci může splnit do posledního puntíku to, co v zájmu státu uznává za potřebné a nevyhnutelné, nemá práva zváti se vládou.« »Na tuto okolnost ústava nepamatovala; zapomněla na možnost, že můžeme míti někdy špatný parlament, ale dobrou vládu.« To, co zde red. Hlaváč říká, není nic jiného, nežli vyslovený požadavek, aby ústavní ustanovení o Stálém výboru, který zastupuje odročený parlament, bylo změněno.

V témže článku napsal p. Hlaváč »důvěrný přítel dra Beneše a důvěrník Hradu, kterého se používá k nejdelikátnějším službám, (jel své doby pro materiál k býv. místodržiteli hr. Coudenhovovi za hranice proti vůdcům 28. října 1918)« toto:

»Ovšemže diktatura ztrácí svou hrůzu, nehodlá-li jí na sebe někdo strhnouti v rozčilených dobách, v dobách zjevného rozvratu nebo dokonce v boji občanském, když není obavy, že by tato diktatura mohla být diktaturou vojenskou, zkrátka tenkrát, když je vyloučena obava, že se má provést něco, co je proti mysli zdrcující většiny národa a obyvatelstva, že se má provést nějaké zkrácení svobod.«

Dne 8. dubna, tedy den před mou rozmluvou s drem Benešem, přinesla »Tribuna« článek, z něhož vyjímám:

»Dnes, kdy o nutnosti změny volebního řádu

jsou přesvědčeny všechny strany, je pramalá naděje — je-li vůbec nějaké — že by parlament odhodlal se k takové změně. A jedno je jisté: nezmění-li se včas volební řád, bude nutno později sáhnout k ústavním korekturám daleko pronikavějším.«

»Lidové Noviny«, orgán strany práce, jejichž majitelem je p. dr. Jaro Stránský, tak blízký panu Benešovi, přinesly 21. března 1926 v čís. 147 úvodní článek šéfredaktora Arnošta Heinricha »Nad mrtvou koalicí«, z něhož cituji:

»Široká veřejnost je spokojena s nastolením úřednické vlády.« »Přecenili jsme své 21leté voliče, přecenili jsme soudnost širokých vrstev pro politickou arénu, přecenili jsme samospasitelnost různých demokratických metod, tak zázračných v teorii a tak krutě selhávajících, kde není všech, ale opravdu všech předpokladů.«

»Není-li jich (politiků), přijdou noví lidé, třeba jich není dosud vidět, a přijdou snad způsobem nečekaným, jak bývá, když je zle. O neschopnost a hrabivost hrstky politiků z profese a jejich drábů se čsl. stát nerozbije.«

»Ale jaké pak zapírání. Ještě 15. července 1926 dr. J. Herben píše úvodní článek do »Národní práce« »President« a zde prozrazuje:

»Mnozí volají už dávno presidenta Masaryka, aby provedl takový nějaký převrat, jako v Polsku Pilsudski. Mnozí volají po diktatuře jeho. Bláhoví! Kdyby chtěl, měl by ji. Nic však není vzdálenějšího ducha Masarykovy politiky, než experimenty atd.«

Kdo byli ti mnozí? Jistě někteří z okolí presidenta — jinak by je dr. Herben jmenoval.«

A stará rivalita dvou politiků, bojujících o vůdcovství ve straně českých socialistů, objevuje se v závěru této katilinárky Stříbrného tímto útokem na stranickou nespolehlivost a konjunkturální hodnotu dra Beneše:

»Dr. Beneš nikdy neměl žádný poměr ke straně národně socialistické.

Před válkou byl sociální demokrat — nář. socialistům nemohl přijít na jméno a po válce 3 leta se rozmýšlel, kam by vstoupil.

Ojedinelý je jeho vstup k československým socialistům. Abych snad nebyl viněn z nějaké tendenčnosti, nechám jeho mluvit. V dopise 12. září 1926 poslaném ke sjezdu zastupitelstva Československé obce legionářské, praví o tom:

»Tři vedoucí strany, sociálnědemokratická, agrární a českosl.-socialistická, se dohodly, že mám vstoupit do strany českosl. socialistů.«

Ono to bylo trochu jinak, nežli nějaká dohoda. Dr. Beneš vstoupil k československým socialistům, teprve když k tomu agrárníci a sociální demokraté svolili.«

Už z těchto vzájemných odpovědí je jasno každému, že v době, kdy oba dva politikové byli členy téže strany, chovali se k sobě jako nepřátelé. Stopovali vzájemně své počiny a hledali svědky svých vlastních rozmluv. Dr. Beneš hned druhý den po rozhovoru s pozvaným politikem psal protokol o rozmluvě, oznamoval to několika osobám (dříve uváděl za svědka i svou paní) a stejně Stříbrný stopoval slova Benešova. Je tím

jen potvrzeno, co o boji obou dvou bylo psáno výše.

Tyto doklady však — vedle obecného přesvědčení politických současníků — stačí k poznání, že za rozvratu všenárodní koalice, když se objevilo nebezpečí, že nebude žádná parlamentní většina (účast Němců byla pochybná) a že ani nové volby ničeho na stavu tom nezmění, pomýšleli a uvažovali někteří socialističtí politikové... o nic víc nejde na obou stranách, než o prozaiční výměny názorů, akademické i neakademické —, mezi nimi poslanec Stříbrný a dr. Beneš o možnostech eventuelní nutnosti oktroje, a že se vzájemně si nevěřící osobní rivalové snažili postihnouti obapolně při neústavní akci, aby sami mohli se účastniti akce »na obranu ústavy«. Mezi nimi na rozcestí ležela šavle generála Gajdy, jenž ke své škodě nepokládal dosažení své vysoké hodnosti za závazek tomu, kdo jeho jmenování svým zásahem nesporně mohl zmařiti. Že šlo zde jen o rozhovory akademické, je přirozeno, poněvadž ty vždy musí předcházeti přípravám skutečným; že k nim nedošlo, je zásluhou rychlého ustavení nové většiny parlamentní na místo většiny všenárodní.

Podle všech zjištěných indicií a replik obou soupeřů však přece jen Stříbrného aktivita v oktrojových přípravách byla větší. Především se k ní Stříbrný přímo priznal a kdežto proti dru Benešovi dovolává se jen rozmluvy ze dne 9. dubna, může dr. Beneš ukázat i na řeč Stříbrného na členském schůzi strany v Košicích. Konečně kolem Stříbrného snahy byl zvržen fašistický prach a také příklon Gajdův k Stříbrnému učinil aktivitu jejich jasněji viditelnou veřejnosti. Tato účast Gajdova také, jenž měl zaručit chování armády, byla demokratickému mínění veřejnosti pramálo sympatickou.

Spravedlivě vzato, kdyby skutečně bylo ztroskotalo úsilí nesocialistických stran česko-německých, realizovati vůli lidu z r. 1925 ustavením nesocialistické většiny a vlády a kdyby nebylo možno utvořiti ani jinou vládu parlamentní a ani po opakovaných volbách... co by zbývalo jiného, než upravit oktrojem volební řád tak (nebo i předpisy o stálém výboru), aby parlament byl schopen nějakou většinu ze sebe vydat? Tuto krizi demokracie, parlamentarismu i stran však překonávalo úsilí českých a německých nesocialistických stran, seskupených s počátku kolem předlohy celní, takže demokracie československá vyšla z této těžké situace bez pohromy. Demokracie ovšem není fetiš, nýbrž za dnešního kulturního stavu forma lep-

šho národního života politického a jen uskutečňování tohoto účelu dává jí právo na život před jinými formami vlády. Zklame-li, není-li schopna dáti státu pevné vedení a vládu, opatří si národ svou vládu právem jinak. Politikové, vedoucí stát, mají tedy už povahou svého povolání a postavení právo i povinnost v dobách krísi mysliti na všechny eventuality, cesty a východiska, jimiž by se zabránilo přestávkám v kontinuitě vládní moci a zmatkům a v tomto smyslu není možno shledávati v úvahách, diskusích nebo i nedokázaných přípravách ministra dra Beneše či Jiřího Stříbrného k oktroji volebního řádu, z kterého vyšel neschopný parlament, žádného přecínu. Volební řád není žádná modla, nýbrž prostředek, jímž lid určuje vládu. Selže-li způsob jeden, je možno uvažovati o způsobu druhém. To měli tedy na mysli roku 1926 jak ministr dr. Beneš, tak Jiří Stříbrný. Proto souhlasím s ministrem Benešem, že necítil nikterak žádného provinění z hovorů o oktroji, neboť by to byla věc samozřejmé prozíravosti vedoucího politika, ale stejně ovšem neměl min. Beneš žádného pozitivního oprávnění, užití této výtky a žaloby jako zbraně v boji proti svému osobnímu odpůrci J. Stříbrnému, jehož tímto svým obviněním pomáhal odpravovat na zaříjovém sjezdu strany československých národních socialistů.

To tedy po stránce všeobecné. V daném případě však bylo by šlo prakticky spíše o pokus méně demokratický: šlo o to, jak uchovat moc dosavadnímu kursu čl. politiky, určenému silou socialistických stran, poražených roku 1925. Šlo o to, jak zadržeti přirozený vývoj do prava, jenž volbami listopadovými byl potvrzen. A tu změna volebního řádu, hlavně korektura širokého poměrného zastoupení prémiovým volebním řádem byla by vyřadila z politického rozhodování především stranu lidovou, křesťanské sociály německé, někde luďáky, a také ovšem nár. demokraty, vyjímaje Prahu a živnostníky.

Prémiový volební řád, který by na příklad dal nejsilnější straně mandáty z druhého skrutinia nebo volební skupině, jež dosáhla ve volebním obvodu 40% hlasů, 60% mandátů — a ostatním stranám pak poměrnou část ze zbytku, byl by vrátil ztracenou moc socialistickému bloku a ovšem ponechal by ji straně republikánské; krátce, byl by petrifikoval zelenorudou koalici, vládu »rolníků a dělníků«.

Procento hlasů, jež by mělo nárok na prémiové přidělení mandátů (30 nebo 40 či jiné) mohlo býti stanoveno o něco výše než 15. listopadu 1925 strana lidová dostala ve volebních

obvodech a tak strana mohla býti z rozhodující moci vyřazena.

Většinový volební systém rovněž by stranu lidovou zlomil.

Nesmí se zapomínati, že v této rozhodující době bývalý ministerský předseda a vůdce nejsilnější strany, Antonín Švehla, odejel za hranice z republiky a vláda byla jmenována z úředníků. Tato vláda tedy, kdyby nebyla možná žádná parlamentní většina, mohla provésti po rozpuštění anarchické sněmovny oktroj volebního řádu s pevnou nadějí, že nová sněmovna, tímto volebním řádem zvolená, schválí opatření vlády a dá jí absolutorium.

Zklamala-li sněmovna, není-li schopna vydati vládu, mají vedoucí politikové, opakuji to znovu, právo uvažovati o jiném způsobu opatření vlády z vůle většiny, a i když to směřuje proti některé straně, některé skupině politické (což při neschopnosti dosavadních všech skupin jest pak přirozené), a v případě z roku 1926 proti straně lidové, je to jen přirozený boj o moc, politický zápas o dobytí vlivu a moci ve státě, kde politicky silnější blok nabude vrchu. O možnosti změny volebního řádu pro ten případ uvažovalo se všeobecně.

Kdo však nemá žádného práva do těchto politických bojů zasahovati a kdo se v nich nesmí na žádné straně angažovati, toť armádní velení; z jara roku 1926 neměl tedy toho práva neklidný zástupce šefa generálního štábu generál Rudolf Gajda. Jeho vměšování se do těchto politických úvah a diskusí o oktroji — nic jiného mu prokázáno nebylo — bylo zřejmým přecínem proti stavovským povinnostem generálovým. O tom, v jakém směru připravoval oktroj či »odvetu proti levicovému oktroji«, ministr a pak poslanec Jiří Stříbrný, nelze podrobně nic uvést, ale je jisto, že gen. Gajda, vyšlý z nár. sociální mládeže, měl již dříve styky s t. zv. červeno-bílými a pak s fašisty, kteří veřejně hlásali nutnost změny ústavy i vládní formy ve smyslu protidemokratickém. Bylo-li připravováno aktivní vystoupení před sokolským sletem roku 1926 či o něm, není, byť se tak tradovalo, nijak prokázáno.

Avšak skutečností jest, že gen. Gajda nabýval popularity mezi t. zv. fašisty, že byl předmětem oslav při různých příležitostech (v Čáslavi) ve zřejmém kontrastu s tím, jak totéž shromáždění projevovalo svůj chlad vůči presidentu republiky, že se stýkal s jednotlivými fašisty (Ing. Zástěra) přes přímý osobní zápas presidenta, nejvyššího velitele branné moci, i generála Sy-

rového, a projevil takovým způsobem svou rivalitu vůči hlavě státu, že by po tom všem v žád-
ném státě na svém místě zůstat nemohl. Gen.
Gajda zmínil se o tomto včasném ještě zákazu
svých styků s Ing. Zástěrou i v komisi nesociali-
stických stran, jež se v červenci, po zavedeném
vyšetřování, informovala u ministra nár. obrany,
generála Syrového, se současným sdělením své
odpovědi hlavě státu, že to jsou jeho soukromé
osobní styky.

To ovšem jest názor nevojácký a projev
svrchované nedisciplinovanosti, ne-li již proti-
vením se rozkazu. Shrnutí všechna tato fakta —
generál Gajda se skutečně provinil svým vystu-
pováním proti povinnostem stavovským — a prá-
vem byl za to všemi instancemi disciplinárními
uznán vinným. V demokracii nemůže býti trpěn
generál, jenž se v dobách nejistoty pokouší při-
pojiti se ke kterékoliv skupině politické, aby
armádu, jež má stát jako spolehlivá zbraň k dis-
posici každé vládě, představující a vedoucí stát,
strhoval do vnitropolitických zápasů. Takový
generál je tím nebezpečnější, čím osobně schop-
nější a čím vyšší místo zastává. Generál Gajda,
voják, jenž v mladém věku, pětatřiceti let, do-
sáhl závratné kariéry v mladé republice, nedovedl
udržeti tuto hodnost v nepokojných rukách své
nespoutatelné, nezkracené povahy, a dokázal tak
veřejně, že nemá oněch mužných vlastností, káz-
ně osobní i státní odpovědnosti, kterou voják,
jemuž svěřeno vedení generálního štábu armády,
musí míti.

Avšak generál Gajda — s politického hle-
diska vzato, a o to speciálně jde — prokázal
i nedostatek zralosti a rozhledu politického. On
si věru nemohl stěžovati, jsa povolán z Košic
do Prahy, na zvláštní úkoly ministra Beneše
nebo dokonce presidenta, neboť proti jejich kate-
gorické vůli by se nemohl dostat, kam přišel.
Avšak přesto, když se měl rozhodovati (na pod-
zim roku 1925 a z jara roku 1926) mezi mini-
strem zahraničí drem Benešem a Jirím Stříbrným,
tehdy ministrem Národní obrany — snad právě
pro tento úřad J. Stříbrného, přiklonil se k ně-
mu. Odhadl tu v souhlasu se svými sklony zřej-
mě špatně rozložení mocenských sil a nenamáhal
se pochopiti, proč Jirí Stříbrný — socialista —
staví se proti dru Benešovi, socialistovi, proti
členu své vlastní strany v akci, jež zřejmě byla
myšlena ve prospěch socialismu. Byla zde ovšem
příbuznost povah a letory a pak již zmíněné
styky s fašisty a antipatie protisocialistická, jež
určily jeho místo v opačném táboře, nežli byl
dr. Beneš. Hlavní však důvod byl — asi jako

u Stříbrného — osobní: chtěli proti slávě osvö-
boditelů: Masarykovi a Benešovi, vybudovati
slávu svou: Gajda vojensky, Stříbrný domácího
odboje; v určitém smyslu měli pro to oba oprá-
vnění, stejně jako domnělý pocit neuznání.

Jak však jest z vylíčených skutečností pa-
trno, šlo, opakují, na obou stranách jen o před-
běžné úvahy, řeči a snad přípravy pro případnou
akci, kdyby dělnost parlamentu selhala — k če-
muž však nedošlo.

Naopak, právě v této době, za úřednické
vlády z jara 1926, došlo k parlamentní spolupráci
s německými agrárníky a křesť. sociály, úspěch
historického významu, jež tak brzy ani nesocia-
listické strany, tím méně socialistické, neočeká-
valy. Celní a kongruová předloha sblížily strany
nesocialistické obou národů a ovšem též určitý
odpor vůči socialismu, jdoucí vinovitě celou
Evropou s odlivem poválečné revolučnosti. Při-
rozené síly hospodářské obnovy, potřeba občan-
ského uklidnění i mezinárodní uvolnění napětí
po Locarnu vytvořily podmínky, jichž schop-
nost některých politiků, zejména dra Milana
Hodži a Msgra Šrámka, dovedla využití k usta-
vení nové pracovní většiny sněmovní příhodnými
bojovnými předlohami celní a kongruovou. Při
nich se už objevily na poli, vyklizeném vše-
národní koalicí, dva bloky nové: t. zv. pravice
a levice, blok nesocialistických stran proti roz-
tříštěným stranám socialistickým.

Když tedy nyní, počátkem května r. 1926
bylo již jasno, že předpoklady oktrojových dis-
kusí zmizely a že parlament nachází zvolna no-
vou základnu většinovou, nastal náhlý pohyb sil
na levi, namířený odvetou proti hlavním osno-
vatelům případného oktroje: posl. Stříbrnému
a generálu Gajdovi. Kdežto 9. dubna ještě mi-
nistr Beneš pozval Stříbrného do svého bytu,
aby se přímo přesvědčil, co a jak Stříbrný chce
dělat, a 21. dubna gen. Gajda mluvil o možné
akci převratové s generálem Šnejdárkem, způ-
sobil rychlý spád věcí za čtrnáct dní situaci zcela
opačnou.

Dne 13. května vyšel v »Právu lidu« známý
(v redakci déle připravený) článek R. Bechyně:
»Hledá se generál«, »generál porušující přísahu,
nevěrný ústavě, generál, hotový ke vzpouře«,
jímž zahájena kampaň proti generálu Gajdovi —
a v téže chvíli jel do Brna ku profesoru dru Trý-
bovi senátor Václav Klofáč, aby doporučil pak
Stříbrnému léčení ve Velešlavíně.

Sekyra byla zdvižena, když kostky padly.
Odtud pak prostředky souboje patří spíše slohem
do napínavého románu než do politiky; neříkám
ani politiky demokratické.

BYTOVÁ OTÁZKA U NÁS.

Jedním z nejobtížnějších problémů hospodářsko-politických dnešní doby jest beze sporu vývoj bytové otázky ve velkých městech československých, zejména pak v hlavním městě Praze. Problém ten jest důležitý hlavně proto, že nejde jen o otázku hospodářsko-politickou, ale o otázku se silným zabarvením sociálním, ježto laciný či drahý byt jest důležitým činitelem v sociálním životě, jest podnětem ke zdražení živobytí nejširších vrstev občanských a signálem hnutí za zvýšení platů a mezd. Necmiňuji se ani o mravním významu této otázky, ač je to kapitola velmi naléhavá.

Všeobecný, veřejný zájem na této hospodářské otázce opravňuje nás zabývat se otázkou laciných či drahých činží i se stanoviska vládního zásahu a vládního zájmu na sociálně dobrém vyřešení vývoje bydlení. Platí to hlavně o bydlení ve velkém městě.

Jest pochopitelné, že každé řešení této otázky setkává se v nejširších kruzích s největším zájmem a jest sledováno co nejnapjatěji, neboť jde jednak o zhodnocení majetku pozemkového nebo domovního na jedné straně, na druhé straně pak o vzrůst zatížení celých výdělečně pracujících vrstev. Těmito dvěma stanovisky jest dán i poměr každého jednotlivce k otázce a s tohoto stanoviska nutno podívat se též kriticky na tuto otázku.

Tu pak jest samozřejmo, že podle principu solidarity nelze považovati za zdravé, ani sociálně, ani hospodářsky takové zhodnocení majetku domovního, aby přesahovalo určitou mez. Měl-li kdo nemovitý majetek (pozemek) před třemi lety, jenž měl hodnotu třebaš třicet tisíc Kč a nesl přiměřený výnos, není jistě zdravým zjevem hospodářským, tím méně sociálním, aby dnes obdržel za majetek tento hodnotu třistakrát větší. Nota bene proto pouze, že jest zde nedostatek bytů. Liberalistická theorie národohospodářská vykládala sice zjev tento a chtěla jej odůvodniti zákonem »o stoupající rentě pozemkové«, avšak jsme již, bohudíky, dále, než byla theorie liberalistická, a nad tak zv. zákonem o stoupající rentě pozemkové se při dnešním poznání sociálních zjevů pousmějeme, věduce, že zjevy národohospodářské jsou prostým výsledkem života toho kterého hospodářského celku, jeho mravního a sociálního nazírání. Kdyby totiž nebylo tísne pozemkové a tedy bytové využíváno k nesmírnému a nezaslouženému obohacení držitelů pozemků,

nebylo by ani renty pozemkové. Stát zde může zasáhnouti, a to velmi účinně, na př. zdaněním zisků z takového obohacení, dáváním souhlasu k takovým prodejem knihovními soudy, jak se dalo za války, obce mohou otevírati celá zdravá území pro stavbu domů, odmítati stavbu dopravních prostředků, kanalisace a osvětlování pro čtvrti, kde majitelé žádají vysoké ceny za pozemky a podobně. Naproti tomu mohou být určité čtvrti privilegovány co do opatření těchto, bydlení v nich ulehčeno snížením určitých dávek a pod.

Podporuje-li vysoký zisk z prodeje pozemků spekulaci a řetězový obchod stoupání cen pozemků, působí to i demoralisujícím vlivem, neboť odnímá se chuť k poctivé práci a podporuje rozmařilost určitých vrstev v národě.

Je-li stoupání cen pozemků již samo o sobě velikým nebezpečím, je také se stanoviska národohospodářského zjevem, jenž může vyvolati veliké potíže. Stavebník, jenž musí zaplatiti vysokou cenu za stavební místo, přesune náklady do činží. Byty se zdražují o to, oč jest pozemek dražší než jinde. Zdraží-li se ale bydlení v jedné čtvrti, působí to zdražení bydlení i ve čtvrtích starších, vystavěných ještě na pozemcích levných. Tak stoupnou činže náhle v celém městě, přinášejíce majitelům domů starých rentu bezplatnou a nijak neodůvoděnou hospodářsky, neboť nevyplynula ze zdokonaleného bydlení, nýbrž prostě tím, že v jiné čtvrti byly pozemky dražší. Zvýšení činží, tohoto největšího dílu nákladů životních, vyvolá přirozeně ostrou reakci pohybem mezd a platů. Přes křiklavé zjevy v tomto oboru nebylo učiněno dosud ničeho, ačkoliv zde jest jedna z hlavních příčin katastrofálního vývoje činží v Praze. Město Praha, jež skoupilo za nepatrný obnos velké komplexy církevní půdy kol Prahy, předchází špatným příkladem, prodávajíc je za ceny velmi vysoké.

Druhou otázkou jest zhodnocení majetku domovního. Opatřeními na ochranu nájemníků byl beze sporu znehodnocen majetek domovní. Jest zde položiti otázku, zda znehodnocení toto a poškození majitelů domů přineslo veřejný prospěch a jaký. Opatřením tímto dalo se opět lidem, kteří se hospodářsky nezasloužili o stavbu domů, veliké privilegium. Naproti tomu poškodilo hmotně, a to těžce, řadu vrstev, jež bytu dosud neměly a bytu potřebovaly. Bydlili-li staří nájemníci trváním ochrany nájemníků a pokle-

sem měny oproti předválečnému stavu, jakož i přizpůsobováním se mezd a platů nynější hodnotě měny čím dále, tím laciněji (na příklad někdo platil za byt před válkou 600 K a měl platu 2.400 K, takže platil na byt jednu čtvrtinu svého důchodu. Nyní však má platu šestkrát tolik, tedy okrouhle 15.000 Kč, a platí na nejvýše 2.000 Kč, tedy méně než jednu sedminu), bydlili příslušníci, kteří bytu neměli, těchto vrstev čím dále tím dráže. Jest známo, že bylo dáváno odstupné za byt, a to tak vysoké, že starý nájemník nejenom vlastně po celou dobu bydlil zdarma, ale měl ještě velmi cenné majetkové právo, které tvořilo celý kapitál. Nebo na podnájmu vydělal starý nájemník až desetkrát tolik, kolik platil sám majiteli domu. Na novostavby ochrana nájemníků vůbec neplatila, takže zde byli nájemníci ponecháni úplně kvůli majitelům domů, kteří ještě z veřejných prostředků od státu dostávali podle zákona o stavebním ruchu tak vysoké subvence, že nejenom bydlili úplně zdarma, ale že vložený kapitál mají již za těch několik let úplně umořen. Tedy zde se stýkaly dva extrémy.

Z toho plyne nezbytný závěr »ochranu nájemníků« co nejrychleji likvidovat, ovšem se zřetelem ku případům skutečně sociálně odůvodněným, a druhý závěr revidovat podpory, poskytnuté podle zákonů o stavebním ruchu.

K tomuto principu solidarity odůvodněnému požadavku vede tato úvaha.

Stavební podpory dávaly se z peněz veřejných. Jejich výdej jest tedy oprávněný, pokud se stal nikoli v zájmu jednotlivců, kteří v dané době měli prostředky ke stavbě, nýbrž v zájmu veřejném. Zájem veřejný vyžadoval, aby se opět začalo stavět. Každá činnost hospodářská podniká se jen tehdy, je-li zde možnost a naděje, že činnost ponese hospodářský výsledek, tedy zisk. V té době této jistoty, ba ani naděje nebylo. Počítalo se s tím, že dosud stavební hmoty jsou příliš drahé, že mzdy jsou příliš vysoké. Stavebníci se báli, že dům, než jej vystaví, ztratí na ceně. Proto zakročil zde stát a poskytl garancii, t. j. záruku, že klesne-li hodnota vystavěného domu, nahradí stavebníkovi ztrátu. Proto se zaručil pouze za hypotekární zápůjčku a vyhradil si náhradu zaplacených úroků a úmoru podle činží ve starých domech k určitému roku. Proto poskytl subvence, poněvadž počítal i sám, že stavební náklady o určité procento klesnou. Potud také a s touto výhradou bylo poskytnutí subvencí a garancie odůvodněno.

Tu však nastal právě opačný vývoj, než jej zákon o stavebním ruchu předpokládal. Stavební

pozemky v místech, kde byly subvencované domy, v ceně nejenom nepoklesly, nýbrž stouply. Náklady stavební stouply. Činže, jak známo, stouply. Ba hned od počátku byly činže i ve státem, tedy z prostředků veřejných, subvencovaných domech, tak vysoké, že stavebník bydlil úplně zadarmo a ještě obdržel zúročený kapitál, jež byl do stavby vložil.

Příklad: Průměrný jednopatrový domek se dvěma byty v předměstí po dvou pokojích a kuchyni stál v roce 1923 asi 150.000 Kč. Domácí obýval jeden byt a druhý pronajal. Obdržel subvencí asi 60% stavebního nákladu. Úroky a úmor z hypotekární půjčky v této výši platil mu stát. Stavebník tedy vložil do stavby ze svých prostředků pouze 40%, tedy v případě daném, avšak typickém, okrouhle 60.000 Kč. Dvoupokojový byt ve svém domě pronajal za činži 5.000 Kč. 5.000 Kč odpovídá však 8% zúročení vloženého vlastního kapitálu, 60.000 Kč. Jeho kapitál se tedy velmi dobře a vysoko zúrokoval. Mimo to ale měl v domě druhý byt. Tedy opět 5.000 Kč, ba více, poněvadž tento byt měl také zahrádku. Anebo v něm zdarma bydlil. Nebo obdržel stavební subvencí. Po 25 let průměrně 3% z celého stavebního nákladu. Tedy výnos vloženého kapitálu 150.000 Kč byl:

1. státní subvence	Kč 4.500.—
2. dva byty	Kč 10.000.—
úhrnem	Kč 14.500.—

slovy čtrnácttisícpětset Kč. Tam, kde byla dána subvence větší a garancie až 80%, bydlí se ještě lépe.

Stavebník postavil komfortní byt pouze pro sebe: tři pokoje a kuchyň. Jeden pokoj v podkroví. Domek stál při komfortním zařízení 120 tisíc Kč. Subvence 60%, zbývá 48.000 Kč stavebního nákladu vlastního. Bydlení tedy stojí, vezmeme-li za základ 6% úroky tehdy placené, dnes ovšem sotva 4%, tedy kolem 3.000 Kč.

Tedy stavebník bydlí buď vůbec zadarmo a má ještě úroky z vloženého kapitálu, převyšující dnešní sazbu úrokovou, nebo v nejnepříznivějším případě třikrát laciněji ve svém, než nájemník dnešní, platící nejméně 10.000 Kč za třípokojový byt.

I zde tedy, když odpadl důvod zákona, jest nutno přikročiti ke zrušení úplnému všech podpor a subvencí, nehledě ani k tomu, že stavebníci nejen neutrpěli ztráty na hodnotě domu, ale získali přímo 100% obohacení.

Poměry zde vyličené jsou všeobecně známy.

Prostředků, jež by se v rozpočtu takto uvolnily, lze právem věnovati k řešení nynější oprav-

dové krise bytové. Námitkám postižených dá se snadno čeliti tím, že by stát použil k těmto subvencovaným stavbám práva předkupního a prodal je buď z veřejné ruky nebo v dražbě, a ještě by získal.

Jest nesporno, že nutno řešiti otázku bytovou nyní konečně, a nikoliv provisoriemí. Tak se vyjádřili i odborníci a znalci. Každý nedostatek možno řešiti jen tehdy, vytvoří-li se dostatek. Nutno tedy stavěti. Jsou zde podmínky ke stavbám? jest první otázka. Jsou! Měna jest stabilisována, peněz jest nadbytek a úvěr přístupný.

Je zde i chuť ke stavbám. Musí tedy zásah státu projevit se hlavně v tom, aby zabránil všem vlivům, jež by stavební ruch mohly ohroziti, a na druhé straně musí působiti i sociálně, aby byly činže jednotné ve všech domech, aby byly sociálně a hospodářsky snesitelné. To jest první zabezpečení stavebního ruchu se strany státu. Jenom činže, přiměřené důchodům obyvatelstva, jsou stálé a tudíž bezpečnou základnou pro kalkulaci. Stavebník si neřádá vyzískati stavbou nesmírných výhod a privilegií, nýbrž chce pouze bydliti přiměřeně a zdravě, a ne draze, a to ve svém. Proto stát musí věnovati pozornost vývoji cen na trhu pozemků, stavebních hmot a mezd ve stavebních živnostech a zameziti vhodnými opatřeními lichvě a vykořisťování. Snížení tarifů železničních pro cihly a vůbec stavební materiál i ze vzdálených a odlehlých cihelen arci může snížiti vysoké ceny stavebního materiálu,

poskytnou-li se pouze s podmínkou, že cihly a ostatní materiál budou dodány za určitou cenu.

Úpravu mezd při stavbách nouzových lze vynutiti lacinou dopravou dělníků ze vzdálených krajů atd.

A proto nutno vytknouti jako vážné ohrožení této zdravé politiky bytové skutečnost, že vláda navrhuje snížení osvobození daňového na ty stavby, které nebudou dokončeny do konce tohoto roku, a tím přímo nutí stavebníky platit jakkoliv zvýšené ceny staveb. materiálu a mzdy a přistupovati na jakékoliv požadavky podnikatelů staveb, jen aby stavba byla dokončena do konce roku 1928. Naopak jest příkazem nutnosti, aby osvobození daňové, tedy jediná oběť, dnes na státu žádaná, bylo prodlouženo na stavbu po určitou řadu let, aspoň na 10 let, než se vystaví v Praze na bytech to, co jest pro ni jako hlavní město nezbytně nutno. Udržení stavebního ruchu na stálé, klidné, ale neklesající výši jest takového významu národohospodářského a státně finančního (zajištění práce cihelnám na celou řadu let a stavebním živnostem vůbec, zvýšení jejich daňové schopnosti místo roku jednoho na celou řadu let), že o něm netřeba se ani zmiňovati.

Nelze tedy otázku bytovou řešiti jen provisorii, ale důkladně a pro delší řadu let, a to definitivně, a věnovati jí aspoň takovou pozornost, jako sociálnímu pojištění anebo pojištění krupobitnímu.

J. B o u r a :

ŽIVNOST OBUVNICKÁ

Zápas obuvníků s tovární velkovýrobou jest snad nejtypičtějším příkladem boje řemesla se strojem. Nezbytnost potřeby obuvi rozšířila řemeslné výrobce tohoto produktu po městech i venkově, tak jako u málokterého řemesla jiného a proto jest odůvoděn zvláštní zájem nejširší veřejnosti o zápas početné části obyvatelstva o existenci.

S hlediska národohospodářského nemůže býti pochyby o tom, že proti práci řemeslné jest tovární výroba pokročilejším stadiem výrobním. Rozdělivší výrobní postup dělbou práce v řadu výkonů jednoduchých i mechanických, umožnila nahraditi práci cvičenou prací necvičenou i strojem a tím i výrobu ve velkém, což s typisací a účelnou organizací mělo přirozený následek v levnější ceně výrobku. Tím ovšem stala se velkovýroba nebezpečným konkurentem živnosti obuvnické, která nemá možnosti vyráběti stejně laci-

no a zápasí tedy s nerovným soupeřem o trh i svoje bytí.

Jest samozřejmé, že naše sympatie a všemožná podpora musí náležeti sociálně slabším, ale nemohou býti v rozporu se zájmem obecným, při čemž nutno si uvědomiti jest to v zásadě zájem konsumentů, hledající dnes levnější výrobek tovární a tedy jdoucí do určité míry v jedné řadě s velkovýrobou, právě tak jako kdysi zájem konsumenta to byl, jenž způsobil takové rozšíření řemesla obuvnického, jak je vidíme.

Jedině z tohoto základu vycházejíce, můžeme zkoumati účelnost a účinnost cest k umožnění slušné existence živnosti obuvnické, kteráž v hlavních rysech vytyčuje resoluce manifestačního projevu mistrů obuvnických ČSR v Praze z 20. února t. r., odevzdaná ministru průmyslu, obchodu a živností. Zmíněná resoluce v prvních třech bodech žádá o veřejnoprávní ochranu malé

živnosti proti velkopodnikům, speciálně omezení zřizování továrních filiálek (v celém území republiky nejvýše pět), zákazem správkáren a vyhrazením trhu domácího malé živnosti. Důsledné provedení těchto požadavků znamenalo by jednak ochromení tovární výroby, poněvadž odkázání pouze na zahraniční odbyt je těžko uskutečnitelné, a kdyby bylo uskutečněno, znamenalo by vývoz lacinějších výrobků továrních za hranice a odkázání domácího konsumu na výrobky dražší, i příp. krok zpět ve výrobní technice; rovněž nepříznivé následky pro konsum mělo by omezení počtu továrních prodejen, ježto v případě zákazu prodeje továrních výrobků mimo tovární prodejny by nastaly v menším důsledky výše uvedené, v případě volného obchodu pak včlenění více článků do meziobchodu, kteréž by pravděpodobně nastalo, mělo by v zápětí zvýšení ceny. V otázce správkáren nemůže se ovšem uplatnit velkovýroba strojová jako ve výrobě obuvi nové a jest tedy v zásadě možnost volné konkurence; předpokladem pro úspěch zůstává pak cena správek, a tu šlo malé živnosti spíše o možnost nákupu surovin za těchž výhodných podmínek jako velkovýrobě, k jejímuž dosažení asi nejlepší cestou byla by nákupní družstva, jež by nakupovala suroviny ve velkém levněji.

Plně oprávněným jest požadavek podpory výrobních družstev obuvnických, obsažený ve třetím bodě resoluce; avšak tato veřejnoprávní podpora zase musí mít na zřeteli zájem obecný. Otázka družstev výrobních má ovšem obtíže vlastní, ale právě v živnosti obuvnické při dobré organizaci mohla by velmi účinně soutěžit

s velkovýrobou. To je možné, ale jen osvojením si její výrobní metody; je totiž známo, že ačkoliv ekonomisace ve výrobě je všeobecně podmíněna dělbou práce s ostatními jejími důsledky, právě ve výrobě obuvi nebylo by potřeby bez újmy produktivity takové koncentrace výroby, jaká se vytváří. Výrobní postup není zde tak složitý, ani nákladný jako u některých jiných produktů, a nelze ho proto dělit do nekonečna ve směru vertikálním. Na dělbě práce ve směru horizontálním pak nemůže mít národní hospodářství už takového zájmu (aspoň v tomto případě), ježto nejvyšší produktivity pracovních jednotek je dosaženo dělbou vertikální, a je-li i soustředění výroby při dělbě horizontální ekonomičtější úsporou v organizaci práce, kapitálu a odbytu, bylo by při decentralisaci výroby vyváženo přiblížením pracovní síly, trhu a příp. i suroviny. Byla by tedy dobře možná, ba i žádoucí (zejm. z důvodů sociálně-politických) decentralisace výroby obuvi v jednotlivých krajích bez újmy produktivity a s plným využitím dělby práce ve směru vertikálním i ostatních výhod velkovýroby. Za dnešních poměrů, kdy trh obuvi ovládl kapitál tak mocně, nebylo by možno mu čelit jinak, než přiměřenou a účelnou veřejnoprávní podporou družstev.

I požadavek úlev daňových jest plně v soulasu se zásadami ethiky daňové, mající na zřeteli těžkou existenci sociálně slabých vrstev občanstva a s tohoto hlediska i všechny ostatní prostředky k řešení otázky, pokud nejsou v rozporu se zájmy celku, zaslouží jistě bedlivého uvážení a všestranné podpory.

Fr. Hanzelka:

POZNÁMKY K NÁRODNÍ KULTUŘE.

Národní kultura jest výplodem řádu jako každá kultura. Řád společenský jest ovšem těžký jako okovy a krutý jako despota: nutí, ubíjí.

Intelektuál má proti tomuto řádu praktický anarchismus, nihilismus až ke zničení. Jest si vědom hrůzy a konců, ale dovede tuto hrůzu i ty konce vzít na svá bedra.

Myšlení prostých lidí jest podstatně jiné. Filosofie prostého člověka, obyčejného venkovana, jest vždy, anebo se blíží filosofii kladu. Dnes už ovšem nové myšlenky zatahují do svých sítí i venkov. Dnešní poměry jsou jiné, ale nebývalo tomu tak vždy. I tak možno pozorovati dosud na venkově (zvláště tam, kde novodobá kultura a civilisace dosud nepronikla tak mnoho onen veliký zápas člověka venkovského s moderním názorem).

Život vesnický jest patriarchální. To znamená, že má své pevné morální formy, jež svým vypjatým moralismem (paradoxně řečeno) jsou někdy až nemorální. Patriarchálnost venkova je tíživá. Je to popření pudů, uspořádání života vzhledem k půdě. Půda se nedá odnésti, půda jest pevná a drží a umí držeti. Půda jest závazek, okovy. Z půdy nelze utéci. Útěk z půdy vzbuzuje opovržení, anathema. Takovým byl sedlák a takovým dosud většinou zůstal. Ostatní stavy na vesnici, kromě dělnictva, které má už dávno jinou mentalitu, nasáklý rovněž těmito myšlenkami. U nich ovšem je to myšlenka ne původní, nýbrž přejatá, získaná dlouhým životem mezi sedláky, proto ani její kořen není tak pevný.

Pud a půda jsou odvě příbuzná slova. Venkovan zápasí s oběma. A nechce podlehnouti

v tomto boji. To raději klade svůj život jako oběť, své srdce, cit, lásku, ale zákon musí být zachován.

Patriarchálnost našeho venkova je stavěna na obětech. My, kteří žijeme v jiné oblasti myšlenkové, třeseme se hrůzou před touto obětí Abrahamovou. Věřu, venkovan za dlouhá léta už tíže této oběti necítí. Odepření této oběti, jak o tom čteme ve vesnických povídkách a divadlech (»Maryša« bratří Mrštíků), odepření, jež se končí vzpourou, anarchií, rozbitím okovů, šílenou nebo nedovolenou láskou jsou výjimky, jež nezachycují typu a necharakterisují venkovského člověka jako celek. Maryša není typem moravského venkovského děvčete. Ne, tak se snad na venkově myslí, ale ne žije.

Tento tíživý život, jehož zákonem jest odříkání za každou cenu, aby byly (ve většině) zachovány materiální podmínky života, musí být překonáván. Ať se soudí jakkoliv o materialismu nebo idealismu na venkově mezi selským lidem: kdo je upřímný a nechce si zamlouvat a namlouvat a žil mezi tím lidem, uzná, že venkovan je způsobem svého myšlení materialistou a egoistou.

Ospravedlněním této filosofie jest: Mohu-li já, může i druhý. To mohu-li znamená pracovat, strádati, odpírat, dřít a ještě mnoho jiného. Ovšem venkovan zapomíná, že druhý kolikrát nemůže ne pro důvody morální, nýbrž pro jiné (sociální atd.), kterých změnit nemůže. Venkovan posuzuje běh věcí se svého stanoviska, jež je stanoviskem člověka neodvislého, stojícího na půdě, která ho váže i dává mu neodvislost vzhledem k okolnímu světu. Svobodný nerozumí a ne může rozumět otroku.

Padesát procent (a možná i více) morální povýšenosti venkovského sedláka nad ostatními stavy nutno přičísti právě této neodvislosti, která jest pro spásu duše velikým nebezpečím. Jak bylo řečeno, tato morální povýšenost se vykupuje velmi těžce. Kolikrát je třeba útěku ze života takto ustrojeného.

Útěkem může být nevázané veselí, jemuž venkov holduje. Nevázané, a přece zákonité. Flámování jest na venkově (myslíme-li stav aspoň před dvaceti lety) neznámé. Venkov se rozveselí o hodech. Tři dni se pije, hoduje, tancuje — a dost! Opět klid. O končinách (konec masopustu) tři dni hraje hudba a tři dni se nespí — a dost!

I v tom veselí jest zákon. Tehdy a tehdy, tradičně. Pak ať to stojí za to. I veselost našeho lidu má tedy své zákony. Nelze být bujně ve-

selým kdykoliv. Veselost jest projevem svátečným, hodovým.

Nejlepším barometrem venkovského moralismu jest národní píseň. O morální kráse národní písně jsou napsány folianty. Nechme toho! Nikdo nemá úmyslu činiti venkov horším, než jest. Ale všimněme si něčeho jiného!

Národní píseň jest útekem z patriarchálního života. Je to rozbíjení okovů, tíživých, těžkých, jež mučí. Hřeší národní píseň? Jest nemorální? Myšlením ano, skutkem nikoliv, protože národní píseň okovů nerozbíjí. Ne, k tomu nemá nikdo odvahy, k tomu se nikdo neodhodlá.

Národní píseň neukazuje vždy pouze charakteru lidu, často a velmi často ukazuje to, co z toho charakteru bylo potlačeno, ubito, zdeptáno, zničeno a po čem srdce touží, aby bylo znovu a znovu vyjádřeno, vyzpíváno.

Národní píseň jest dokladem duchového i morálního anarchismu našeho lidu. Tento anarchismus žije v podvědomí. Je to vzpoura proti onomu patriarchálnímu řádu, kterou každý cítí, která každého ohýbá. Vzpoura se vybíjí písní. Věřu, tento anarchismus musí být dobře držen tradicí dlouhých let, aby nevybuchl, aby neničil, aby nevráždil. Uskutečnění této duchové revoluce znamenalo by novou formu života. Jakého?

Národní píseň vznikla z tragiky; z rozporu života chtěného a žitého. Z odporu, z vášně, potlačené a potlačované. Jako výkřik proti žaláři a útisku. Ale výkřik velmi dobře formulovaný: nechce, aby byl slyšen. A kdyby i byl slyšen, ne, nelze přijmouti nabízenou ruku pomocnou.

Lidová tragika jest někdy tragikou tvořivou. V tisíci národních písních vrací se problém lásky a manželství. Zachyťme některé výkřiky, které jsou charakteristické pro to, co jsme řekli, výkřiky odporu a anarchie.

Lidový básník jest básníkem proti světu i proti ustáleným řádům a formám. Básníkem, který by chtěl, ale neučiní tak. Básníkem, který napovídá, co by se mohlo státi a co on sám nikdy a za žádných okolností neudělá. Vyzpívá se to s vervou, na plno, s veselím a jásotem, furiantsky, ale skutků není, je to falešné? Neupřímné? Snad, ale tím venkov stojí. To je ono solidní, zdravé jádro venkova. A můžeme říci: toto zdravé jádro není zdravým z nějakých morálních důvodů, mnohem více a častěji proto, že jsou tu důvody materiální.

Divná morálka venkovského lidu. Je a není.

Venkov miluje pořádnou lásku, jež se končí šťastným manželstvím. Volná láska tu není zná-

ma, a je-li, jest v opovržení úplném a naprostém. Milovat a zanechat, to nepřináší štěstí, ani požehnání. Hle, co povídá dívka falešnému mláďenci, který ji zradil:

Budem ja mu želati,
by sa mu tak stalo,
že by to jeho veselie
dlho netrvalo.
Že by šťastia, ni zdravi
ni svedomia nemal,
keď prvý raz on vystupi,
že by nôžku zlámal.
Neďaleko ven vyšol
na zelenú lúčku,
koník sa mu zatočil,
zlámal si on rúčku.
Pravda je to, pravda je,
čo milá zaklajje,
kdo sa falošne miluje,
že mu Bôh nepraje.

Falešnou lásku trestá Bůh. I konejší milá milého, že ho neoklame:

Neboj sa, synečku, mojho oklamania,
nedal by nám Pán Bůh svého
požehnanja.

Ale láska, věrná láska jest těžká. Lid si to dobře uvědomuje:

Jak sa já mám rozmysliti,
dyž si já mám tebe vzíti?
Něni na rok, na dvě leta,
než je do skonání světa.
Po skonání mého, tvého,
nepohlednút na žádného.

Milování na dědině je těžké, je mu bráněno rodiči, aby bujná krev nepřekypěla. Lidový básník často jistě zakusil domluvy, neřku-li jiného:

Když jsem šel za pannou,
pantáta šel za innou
a nes si palici pod ramenou,
Však vy jste nebývali jinačí!

proto s jemným humorem obrací se k rodičům:

Ach, mamičko, šak aj vás bĳjali,
proto sce sa verně milovali.
A vy ste saj mój tatičku,
aj také tůlávali,
keď ste svojho potěšenie
aj doma nemĳvali.

A co řici tomuto výkřiku?

Spala bych, spala,
ale ne sama,
s takovým synkem,
pod rozmarýnkem,
jako já sama.
Jedněj vdovy syn,
to je čeladĳn,
očka má černé,
lĳčka červené,
spalo by sa s nĳm.

Ovšem výjimkou se stane, že člověk ven-

kovský klesne. Hle, té anarchistické duše, která si zpívá:

A dybystě zapřihli
štyryadvacet koni,
tak tu moju poctivosť
žaden nědohoni.

A ta moja poctivosť
na kolebce plače
a můj věnek zeleny
před muzičkum skače.

Vzácná jest epika lidové písně slezské, jež praví:

Okolo Dunaja chodila,
švarně pacholátko nošila.
Do Dunaja jeho hodila,
jak by jeho matĳ něbyla.
Dyž rybaře rybky lovili,
švarne pacholatko chytĳli.
Hned na ratuze zvoněli,
by se všecy panny strojĳly.
Všecy přĳšly ve věnečku,
enom moja mila v šatečku.
Co si, Nanynko, robila,
žes si svůj věneček ztratila.

A jak teprve, je-li manželství nešťastné?
A není pomoci, není vyhnutí, lze jen trpět.

Pochvalen bud' Ježíš Kristus,
ešče tu pĳješ,
od rana ež do večera
jak sviňa žĳješ;
doma prazna stodola,
vuz bez jedneho kola,
žĳtra pojedeš do lesa,
pojčaš se voza.
Až na věky věkuv amen,
co si tu přĳšla,
aj, čĳ tě tu Matka Boží
z neba přĳněsla;
přĳnes tě tu z neba Bůh,
zaplať, roboj za mě dĳuh,
mi lepšĳ gořalka služí,
ežli v polu pluh.

Anebo:

To mě na mu robu najvĳec mrži,
střevĳky prodala, boskem chodĳ,
sukňu ma v hospodě zastavenu,
košulu něprala, co je se mnuru.

Ženy sice dají radu, ale kdo jí poslechne?

Ej, ženy, ženy, poradte že mi:
ved' já mrcha muža mám!
Aj v noci nespĳ,
na druhé myslĳ,
cože mu já robiť mám?
»Chod' ty do polá, natrhaj zelia,
všakového korenĳa:
keď to okúsĳ, zmak ho vzĳať musí,
a ty budeš svobodná.«

Není v těchto ukázkách dosti, až strašlivé upřímnosti? Není v nich kus života, kterýž se vzpouzí až k anarchii? Věru, štěstí, velké štěstí, že jsou to jen písně, že život jde jinak!

Ale i tak nebylo snad na náš venkov na-

neseno příliš mnoho světla? Nebylo by i tu třeba revise, již by se vysvětlilo mnohé, co nás i v době dnešní hryže a pálí? Tato tragika tvořivá může mít pozadí i ještě jiné a může osvětliti náš venkov také s jiné stránky, než jak jsme dosud zvyklí naň se dívat.

Byla by to snad bolestná operace, rozbíjení

A n t. N o v á k:

DELEGÁTŠTINA.

(Zápis z první plen. schůze delegátů II. voj. sjezdu s delegáty z vlasti.)

Z řeči Jášovy: Poslední dobou ujímá se zvyk nazývat bolševismem každý nepodařený názor, každý reformní návrh, každou pokrokovou snahu. Byli jsme obviněni, že jsme vyvolali krizi, v níž se octlo naše vojsko. Obvinění to odmítáme. My nepřinutili jsme české lidi žiti životem prvotních lidí, divých zvířat, zbystrujících sluch a zrak, stále připravených ke skoku. My chtěli jim jen vrátiti domov, jeho zahrady, květy, slunce. My neučili libovati si v krvi za každou cenu, libovati si v krádežích a ženštinách. My učili je myslet, kdy druzí působili na pud. My neučili je zapomínat lidství, zapomínat Chelčického, Komenského, neučili je zabíjet za každou cenu. Já bych vám (delegátům z vlasti) rád ukázal ten stav, v jakém bylo vojsko loni na podzim (1918) a zvláště letos na jaře. Spontanní výbuchy hněvu proti vnucovanému režimu (režim v táboře Irkutském u Slováků, v táboře Omském, spory s důstojníky, četné výstupy opilství, četné samovraždy, ohromné procento pohlavních nemocí).

Náhlé výbuchy nespokojenosti svedeny jsou delegáty a důvěrníky na pole parlamentní, oči celé armády upínají se k sjezdu.

Pánové! Nikdy v čsl. národě neviděl jsem tak jednotné grandiosní smýšlení. Resoluce během 14 dnů podepsány všemi částmi na trati několik tisíc km dlouhé. K projevům připojují se i části úplně izolované. Celá armáda očekávala rozhodnutí sjezdu. V žaláři jsme proto, poněvadž jsme aktivní formu zaměnili za pasivní. Dávám na slova útěchy. Nemohu zde vykonávati trvalého vlivu a přece je třeba unavené, umírající armádě vrátiti život, přesaditi ji na jinou půdu, pod jiné slunce. To nemohli jsme učiniti my, to je dílem vlády, národa a vašim. Volání armády po domově, po míru, není bolševismem, je to přirozená reakce na ten hrozný stav, kterému říkáme válka, je to touha vrátit se mezi lidi.

V čem jeví se bolševism čsl. vojska?

1. V jeho touze po rodné zemi a vlastní krvi?
2. V jeho odporu k znásilňování demokratického přesvědčení na Rusi?
3. V odporu proti novému zřizování války po 5letých útrapách?
4. V odporu proti jesuitsko-tendenčnímu psaní zdejšího tisku?

Oficiální představitelé (Loyd George, dr. Křížek) ve svých projevech často zmiňují se o tom, že bolševism se vyžije sám sebou vlivem hospodářských poměrů. Z tvrzení toho nemůže odvozovat náš voják, že válkou ztrácí zde zbytečně své síly, je-li zničeni bolševismu pouze otázkou času a hospodářských podmínek. Síla bolševismu tkví v jeho taktice a poněvadž ve válkách často nřevládá mínění, že protivníka nutno bít jeho vlastní politikou. Křížáci napodobují tak-

illusí, ale cožpak necítíme tíhy těchto falešných illusí skoro denně, žijeme-li mezi lidem? Což ony nás nemučí? Netrápí? Netýrají?

Filosofie venkova, filosofie naší národní kultury jest nutná, aby se nám otevřely oči. Dosud jsme bývali často opíjeni. Dívejme se jednou strážlivě a mějme odvalu se tak podívatí!

tiku husitů, spojenci německou otravnými plyny a náboji, probolševikové bolševiky (nebrání zajatců, střílení bez soudů). Nervy čsl. vojáka se západní kulturou, učitelé, inteligenti, rolníci a dělníci, trpí úžasně v těchto asiatských poměrech.

Lékaři (snad psychiatři!) rozumněji výkřiku vojáka, zapomenutého na Sibiři. Je to výkřik, burčující svědomí celého světa. Výkřik ten byl nazván »buntem« (vzpourou). Ale projev ten svědčí o vyspělosti čsl. vojska.

V době, kdy bijí se Američané s Francouzi v Havru, Francouzi s Italy v Rjece, (popletené informace), kdy rozkládají se armády, čsl. vojsko svým klidným způsobem demonstuje proti neobjektivnímu svěmu tisku, zdůrazňuje svoji vůli a žádá propuštění svých zatčených delegátů, neboť volení zástupci lidu v jeho očích jsou immunní a každé příkoří jim učiněné cítí jako políček, danému čestnému slovu. Během jednoho dne mění se čtyřikrát stráž v domě invalidů a konečně invalidé si chrání delegáty sami a vydávají je pouze vojsku (bezmocnost vedení).

Plnomocník (Pavlů) prostřednictvím jiných vyjednával s námi. Z bodů úmluvy nedodržen ani jeden (10členná komise, změny v redakci). Podpisuje prohlášení, že spor přichází rozřešit gen. Janin. Jeden den možno s ním mluvit jako s přítelem, druhý jako s velitelem, třetí den následuje rozkaz. Tato možnost měniti tvářnost, dává převahu straně nám protivné. Internování se mění v soudní vazbu, následuje vyšetřování a výsledkem vyšetřování je vazba zrušená a delegáti v zamřížovaných vagonech odvezeni na východ.

Z praktické i ideové stránky jeví se další prodlévání našeho vojska zde těžkou ztrátou národních sil (pařížští spojenci jsou toho názoru, že Rusko bude obnoveno vlastní silou). Ztráty v nepřetržitých bojích s povstalci a pohlavními nemocemi, vydržování a financování armády pro účel, jehož výsledek dle svorného mínění většiny ruského národa nemůže být šťastný, jeví se jako marná oběť.

Tisíce tvořících hlav a rukou je třeba ku plodné práci v továrně, na poli i ve škole. Práce jest dres jediným kapitálem států zničených válkou. Cítíme svoji povinnost vůči Rusku: pomoci ruskému národu vybudovati nový, demokratický stát, ale to znamená vrátiti se o celý rok zpět a celou gigancíkou těžkou práci začíti znova na nových základech. K tomu však nemáme dosti ani duševních, ani tělesných sil. A tak vás, pánové, prosím, pracujte se všech sil, aby čsl. vojsko co nejdříve bylo dopraveno domů a aby osvobození byli političtí vězňové. Učiňte kroky ku zvýšení úrovně našeho tisku zde. Bude-li část armády nucena zůstat zde po delší dobu, vraťte jí její

demokratické řády a resoluce. Dovolte nám vyslati delegáty, informovati Masaryka a národ. Tím končím.

Bratr kap. Janík: Vážení pánové! Po slovech bratra Jáši mohu vám říci jen jedno. Ta velká touha všech našich bratrů bude v dohledné době splněna. Důkaz, že národ nezapomněl svých synů, jest přítomnost vaše zde. Aby naše vojsko šlo domů, to přeje si celý národ, to přeje si vláda čsl. republiky a přeje si to náš nejlepší člověk, tatíček Masaryk. Srdce bolí a těžko je mluvit. Stojíme před rozhodnutím, jehož jsme nečekali. A když naše tak zvaná delegace sibiřské armády přijela domů, první naše slovo na kompetentních místech bylo: Prosimé vás, pro všechno, aby naši hoši přišli domů. Důrazně žádali jsme vládu a presidenta naší republiky, prosili jsme jménem vašim. Já jsem pevně přesvědčen, že bolestný konflikt, který zde vyrostl za dobu naší nepřítomnosti, spravedlivě rozsoudíme. Žádné sliby! Jestliže přicházíme, abychom v prvé řadě vyslechli vás, abychom od vás přijali doklady, myslím, že to může býti dostatečnou zárukou toho, co řekl vůdce náš určitěji. Rozhodnutí bude učiněno v několika dnech. Odjíždíme snad v neděli, snad v pondělí na západ k bratřím. Musíme mluvit také se stranou druhou, mluvčími vojska a rozhodneme, jakmile dostane se nám oboustranného materiálu. Ujišťujeme vás, že nebudeme zavřeni ve vagonech. Jsme zde proto, a hlavně proto, abychom křísili duše. Jsme zde také proto, poněvadž si celý národ přeje, aby čeští revolucionáři z Ruska přijeli tak krásní a čistí, jaké si národ představuje. My vás prozatím opustíme; ještě v sobotu sem zajdeme a všechny vyslechneme.

B r. Ř e p k a předkládá písemný materiál s podotknutím o těžkostech, s jakými byl opatrován i o zákazu, kupovat papír i ve vězení na »Hvězdičce« v Irkutsku, za velitele stráže podpl. Blumerla.

Když bylo delegaci sděleno, že se dosud všichni řečníci nevyjádřili, zůstala a slova se ujal b r. K o š m a.

Chápeme, vážení pánové, vaše udivení, když při vstupu na ruskou půdu, setkáváte se s aférou 55 příslušníků této armády, již národ doma opěvuje. Bude pro vás zajímavé, prohlédnete-li složení delegátů sjezdu ze seznamu, příloženého k dokumentům. Je tam u každého delegáta mimo jiné udáno stáří a povolání v občanském životě. Dovolí-li bezpečnostní poměry na žel. dráze na cestě k západu, shledáte se se stávkami odzbrojených čsl. vojinů, kteří zastávali tytéž názory jako my zde. Dále ve vězeních, v Irkutsku, Tomsku, v Krasnojarsku, najdete sta uvězněných a vyšetřovaných čsl. vojinů, souzených pro tytéž zločiny, jako jsou naše. A konečně, bude-li vám umožněno shlédnouti poměry na západě, naleznete v těch částech desetitisíce rozervaných, nespokojených čsl. duší, které jsou ještě nehotovými »přístupníky«, ale mohou jimi dnes neb zítra býti. Tyto tisíce v posledních měsících dopouštěly se častých odkazů jíti na frontu. A žalobci našimi jsou lidé z našich řad, námi volení a mi istrem války Štefánikem potvrzení! I cizí nás nechápu. Gen. Janin dal příkaz k našemu uvěznění a internování. Vy se tážete, jak možné jsou tyto smutné jevy v této tak vychvalované a opěvované čsl. armádě, čím to vysvětliti? Jsem tím vinny příčiny, plynoucí z otráveného ruského ovzduší a my máme proto důvěru. Příčiny jsou vnitřní a vnější. Jest to odpor proti nynější naší činnosti, jest to i nespokojenost s rušením našich demokratických práv, jež byly našimi zákony. Gen. Štefánik sice řekl, že nebude nám bráti to, co nám dal Masaryk, gen. Janin tvrdí opak. Faktem zůstává, že

Štefánikovým nařízením č. 588 bylo toto všechno námu vzato. Na Štefánika působily jisté kruhy, jimž podlehl. Důvody, jež vedly tyto kruhy (politické vedení; p. r.), byly asi tyto. Nechtěly dopustiti zavedení těchto zřízení pro armádu doma a chtěly dokázat, že se neosvědčily na Sibiři. Vojsko trvá na těchto zřízeních, poněvadž žije na půdě horkého, dosud nám záhadného Ruska. Řečník promlouvá nato o vžitých zásadách demokratických v českosl. vojsku. Toto nechce znáti zde v dobrovolce armádě příkrých stavovských rozdílu, trvající na zásadách Masarykových o důstojnících i mužstvu. Opak českého prostého dobrovolce uráží, snižuje jeho výkony, podceňuje ho. To bylo také stanovisko I. sjezdu vojska, jež nemile a trpce neslo i nese kastovnictví na úkor bratrství, které zmizelo se snahou, zavésti národní militarism.

V české armádě v Rusku byl vytvořen dle starých vzorů z dějin husitů i českých bratrů (!) typ budoucího českého vojáka, zatím co zůstalo nerozřešeno, jakým má býti i mohl býti čsl. důstojník. To bude se muset řešit doma, poněvadž náš důstojník nedovedl pochopit, prožit, přerodit se, jak to od něho žádal náš Masaryk. Zůstalo v něm mnoho z bývalého rakouského oficíra. Jiná je otázka, trvá-li u nás v armádě princip dobrovolnický? My podepisovali při vstupu do armády revers. Pro cíle, kterých dosaženo našim postupem v Rusku i dle příkazu Masarykova, (nevmešovat se do ruských sporů; p. r.), jest revers zbytečným. Úkol svůj jsme splnili, ač jiní (spojenci) nesplnili to, co slibovali. Dnes jsou ti, proti nimž stojíme, jedině ruští lidé. Jsme zatáhnuti do ruské občanské války a nemůžeme věřiti, že by Masaryk a národ to věděli a totéž schvalovali. Nikdo nemá právo čsl. dobrovolce nutit, když svoji povinnost vykonal, aby činil více, než k čemu se zavázal on. Chce vyznati pravdu. Dle Štefánika musí mít voják ideu. Zde ji však ztratil. Čsl. dobrovolce poznává, že pouhou svou přítomností páše zločin a stává se nástrojem v rukou cizích proti svému zájmu a přesvědčení. Nechce zde hráti úlohu žoldáka. Proto také v pravý čas přišla depeše min. Beneše: »Národ od vás nežádá již žádných obětí«. Toto mohlo přijíti již dávno a čsl. voják žaloval a žaluje, proč národ na něho zapomněl, jakým rukám ho svěřil a zde jej obětoval, u vědomí naší hořkosti a hnaný zde zhytnouti. Podivným byl pro mě pozdrav Štefánika: »Doba vašeho návratu záviseti bude především od stupně důvěry, s jakou přilnete ku své první národní vládě«.

Proč čsl. dobrovolce, jenž vše obětoval pro svůj národ a svou vládu, byl udiven touto větou? Čsl. dobrovolce, jemuž z rusko-politických příčin stala se Sibiř nesnesitelnou, těžce nesl, že byl zbaven veškeré možnosti, zbavit se té povinnosti vojenské, jež se mu stala faktem, protože zaměněna byla zásada boje proti ústř. mocnostem za boj proti bolševismu, jenž padal výhradně na jeho bedra. Srovnejme, proč bojoval čsl. dobrovolce. Sám — proti komu a jak bojuje, proč dnes, v zájmu koho? Důležitá je v tomto ohledu zápisnice Kolozova. Neříkáme se stále tím, co říkal Štefánik, že budeme dělat jen to, co dělají spojenci. To se neděje, vzdor jasným (ému) úkazům (znění) slov spojeneckých politiků. A ptáme se: Kdo je tímto vinen, kdo způsobil tento smutný stav našich pluků, jak se dnes jeví?

My se tážeme:

1. Byla sdělována všechna přání vojska a kdy?

2. Co říkal a vzkázal Štefánik domů?

3. Kdy telegrafoval o situaci čsl. vojska politický plnomocník?

Pro nás je důležitá odpověď na otázku, zda jsme tu co revolucionáři, čeští dobrovolci, nebo naše vláda a národ považují nás za regulérní armádu? My zde na půdě Ruska uznáváme jedině princip dobrovolců. V duši toužíme po tom, složit jeho ruských poměrů, ale žalujeme, proč děláme zde politiku spojenců? Proč trháme veškery svazky s Ruskem, s demokratickým Ruskem. Dnes v Rusku nás nenávidí. Nikdo nás nemá rád, ani leví, ani centrum. České vojsko nedopustí, aby bylo ho zneužíváno jako zbraně třídního boje v Rusku i doma k potlačení malého lidu. Víme zcela určitě, jak dnes na nás národ pohlíží. On se nezklame v českém občanu revolucionáři, jenž zejména na půdě Ruska chce toto jméno i charakter uchovat a uvědomit si, že jsou zde úmysly zatahovat jej znovu do ruských stranických bojů.

Na to řečník dotýká se činů a praxe našeho politického i vojenského vedení, jež ostouzelo každý projev protestu ve vojsku a jej znemožňovalo, jeden chybný krok zastíralo druhým a dokázalo zjevně, jak velký rozdíl panuje mezi jejich názorem o vnitřním duchu čsl. vojska a přesvědčením samého dobrovolce. Rozdíl tento je značný a hrozil by rozdvojití armádu, jestliže by plně zvítězil názor vedení, třeba násilnými prostředky měniti čsl. dobrovolce v čsl. regulérního vojáka.

Příjezd a příkazy Štefánikovy silně posilnily ty-

to kruhy, jež chtěly úplně umlčeti mocný hlas celé armády. V krátkých rysech vylučuje přítomnost a činnost gen. Štefánika. Uvádí i sliby jeho, jež nebyly splněny a referuje o zmařených nadějích vojska odjezdem jeho. Pak přechází řečník na další úlohu — příkaz hájiti sibiřskou magistrálu, jež nebyla než dlouhým frontem daleko nebezpečnějším a umírajícím. Zmiňuje se dále o volání vojska po nápravě, po sjezdu, o konání předporad sjezdu v Jekatěrinsburku, Tomsku, Zimě a Irkutsku. Soud jsme nepřizvali, ten nemá již od nikoho sankci a nemohli jsme jej uznati. Byla porušena základní práva naší dobrovolcké armády, měli jsme právo mluvit, vykřiknouti své strádání a zapomenutí čsl. vojska na Sibiři.

Soudit sjezd je úkolem nesnadným. Znamená soudit vojsko, jež nás naň vyslalo. Nezapomeňte, pánové, na ty uvězněné, jež trpí pro zdejší chyby našich zodpovědných činitelů. Neběží zde o nás, jde o vojsko. Dopravte je co nejdříve domů z jeho posic. Duševní strádání jeho je horší než tělesné.

Snad byly naše činy v odporu s obvyklou vojenskou morálkou a zákony, jsou ale v souhlase s naším přesvědčením i v souhlase s velkou většinou vojska. Pro nás jsou malichernými, jak je nazval náš největší prokurátor dr. Svoboda slovy: To je pusta ve srovnání s tím, co provedly armády našich spojenců Američanů, Francouzů, Italů atd. Jsme klidni u vědomí, že provinění naše bylo pouze důsledkem násilí, jež bylo spácháno v Rusku a v Sibiři na naší dobrovolcké armádě. (Pokračování.)

Antonín Šorm:

DROBNÉ DOKLADY O ÚCTĚ SVATOVÁCLAVSKÉ DOMA I ZA HRANICEMI.

Svatováclavský zámek v Bavorsku.

Neobyčejně vřelá úcta Karla IV. — Otce vlasti — k svatému Václavu byla mnohonásobně projevována nejen v Praze na hrobě Světcově a v jeho nejbližším okolí, nýbrž i za hranicemi. Doklady o tom sebral již biskup Dr. Antonín Podlaha a otiskl o nich zprávy »Časopise Katol. Duchovenstva« mezi ostatními vzácnými objevy historickými. (Viz třeba ČKD. 1927 — o oltáři sv. Václava v münsteru Cášském, str. 182 a jinde.) Zde chceme upozorniti na jednu památku necírkevní — prastarou českou památku s omákným již zdívkem v Laufu, nedaleko Norimberka — na bývalý lovecký zámek českých králů dynastie Lucemburské. Prvně naň upozorněno v knize »Za českou slávou«. Zámek dal znovuzřídití Karel IV. a dosud zdobí jej nejen znak českého státu, ale sochy českých patronů; nazval jej zámek svatováclavským a okrášlil jeho bránu sochou svatého Václava.

Reprodukce tohoto svatováclavského zámečku v Laufu přinesl před lety »Český svět«, roč. I. na str. 149 a 150.

Zajímavý svatováclavský zvon v Křenovicích u Brna.

České zvanářství uctilo málokterého světce tak často, jako svatého Václava. Slavní zvanáři již v XV. století uměle jej zobrazují polovypuklými reliefy na pláště zvonů a chorál svatého Václava často psán na jeho obrubě, ani u zvonů z doby husitské nevyjímaje. Dnes chci ale upozorniti na jiný zjev, totiž na velmi zajímavý nápis na zvoně s reliefem sv. Václava v Křenovicích u Brna; nejedná se

tu ani o zvon nějak vzácný svým stářím, nebo znamenitý svou uměleckou výzdobou, nýbrž o nápis, na zvonech jen řídce se vyskytující. Pláště zvonu stal se tu nejen nositelem postavy světcovy, ale kovovým pamětním listem o současných cenách. Sděluje toto: »V měsíci květnu 1811 stojí měřice žita (62.4 l) 23 zl. konv. (K 48.30), měřice ječmene 21 zl. konv. (K 44.10), chléb 20 kr. konv. (70 h), maso 40 kr konv. (K 1.40), sádlo 3 zl. konv. (K 6.30), máz piva 24 kr. konv.«

Eremitáž sv. Václava v Lysé n. Labem, zřízená hrabětem Šporkem.

Jedeme-li severozápadní drahou z Denisova nádraží od Prahy k Nymburku, spatříme asi v polovině cesty, mezi stanicemi Čelakovice a Lysou nad Labem na levé straně v lese, téměř těsně u dráhy opuštěnou nyní malou kapličku a dvě sochy andělů v popředí, velmi krásně tesané z pískovce. Již při zběžném pohledu z vlaku zaujme nás tento milý zjev a bezděčně tážeme se, jak dostaly se tyto výtvořiny opravdového umělce sem v tato tichá, měst vzdálená místa?

Abychom se s touto památkou blíže seznámili, musíme nahlédnouti do historie panství města Lysá nad Labem, vydané v Amsterdamě. *) (Napsal Ferdinand von der Rokos.) Tam nalezneme záznam pro dnešní dobu skoro jako pohádka znějící, z něhož v překladu bude nás zajímat dnes pouze historie poutevny, zasvěcené sv. Václavu:

»... Hodinu od zámku Lysá, na silnici ku Pra-

*) Pozoruhodno, že tato kniha byla vydána r. 1715 v Amsterdamu.

ze, uprostřed lesa, na hranicích panství lysského a brandýsského, jest ke cti sv. Václava, království Českého patrona, postavena poustevna, která jistě zaslouží od mimojdoucích býti navštívena a prohlédnuta.

Kaple sv. Václava jest i s oltářem provedena z čistého kamene a napřed pro ochranu před větrem a bouřlivým počasím jest opatřena krásnými velikými okenními tabulemi.

Za kaplí jest cela poustevníka a za ní zahrada s kostelem. Za silnicí proti kapli stojí krásná, do kruhu vystavěná a pěknými malbami vyzdobená budova, kde pro zmíněnou kapli mimo poustevníka dobře dotování dva kněží, každý zvláštní obydlí a zvláštní zahradu mají.

Nedaleko od té budovy jest 40 loket vysoká věž s větrným mlýnem, vodotryskem, na každé straně s obydlím pro zahradníka a 25 stupni dolů vedoucími na zahradu v rovině ve tvaru vejčitém, v níž nachází se čtrnácte různých, pro okrasu a pro vzhled umělecky vypracovaných soch, pět kamenných fontán s vodotrysky; k užítku kněží a k osvěžení cestujících jest zahrada opatřena ovocnými stromy, vzácnými plody, květinami, bylinami, z obezřetné péče J. Ex.,*) jakožto původce a zakladatele této pěkné budovy, které i denně jsou rozmnožovány, kteréžto dobré a nádherné dílo Bohem k jeho cti a na věčnou paměť zakladatele nechť dětem dětí jest pozháno.

V témže lese asi pět tisíc a třicet loket odtud jest jiná poustevna, kromě Bohu ke cti sv. Františka Serafinského založená, a tato stojí uprostřed krásné aleje, odkudž oproti polední pět tisíc loket daleko se nachází při pražské silnici osazená socha sv. Antonína.

Co kromě toho jak Bohu ke cti, jakož i pro křesťanské povzbuzení i neméně pro požitek a užitek v lovu, číhadlech a jiného myslí obveselení na tomto panství od J. Ex. jest vynalezeno, a opět znovu nařízeno bylo, o tom by se dalo ještě mnoho psát.

Ještě něco málo jest sdělit, že mezi místem a výše jmenovanou eremitáží sv. Václava má býti zřízen kostel a nemocnice, v níž pro 12 chudých mužů a rovněž tolik chudých žen fundace má být založena, jakož i pro jednoho kněze, který těmto starým chudším denně mši svatou čísti a je kázáním povzbuzovati bude, kde po vyčerpání sil svých mladých let ve světě na dále Boží milostí dosažený věk ztráví tím, že bez ustání budou velebiti Toho, kdo jich Stvořitel, Vykupitel a Spasitel jest a bude.

Ó svaté, ó vznešené, bohu libé předsevzetí! Tvoje sláva rozmnožuj se denně víc a více, až na věky...«

Hrabě Špork, který českými svatými patronům velmi přál (s nemalým zájmem podporoval též svatořečení sv. Jana Nepomuckého), vzdal tedy také v kraji poměrně blízkém mučedníšti svatováclavskému svůj hold patronu země způsobem originelním a důstojným. Litovati dlužno jen, že tato ojedinělá památka brzy po smrti Šporkově zanikla. Podrobněji nás seznamuje s touto Šporkovou eremitáží též bibliofilská kniha dra Jindřicha Benedikta, vydaná r. 1923 ve Vídni, kdež o kapliče se píše na str. 293:

»V polovině 18. věku přešel hlavní ruch cestovní a dopravní mezi Lipskem a Vídni na nově zbudovanou silnici Vídeň-Praha-Teplice, při čemž stará lipská silnice ztratila na svém významu. Od přeložení poštovní silnice r. 1834 přes Nehvizdy, Mochov a Sadskou úplně stará pražská silnice zpustla; stopy

*) Rozuměj umění milovného hraběte Šporka.

její označuje kaplička svatého Václava s dvěma anděly. Silnice ta byla kdysi velmi živá, že reklamy dbalý hrabě Špork při vstupu na území svého panství s tím také počítal a postavil tam proto obdivovanou nádhernou eremitáž. Její vznik padá do roku 1697.**) Malá kamenná kaplička s reliéfem zavraždění sv. Václava, po bocích se dvěma anděly v nadživotní velikosti; geniové šťastné a politováníhodně smrti třímají v rukou kamenné nádoby v podobě umrlčích hlav, sloužících za lampy k udržování věčného světla, což byl Šporkův oblíbený námět. Tyto spanilé, takřka vznášející se sochy, nesoucí ještě stopy polychromie, náleží k nejlepším výtvorům českého baroku a prozrazují mistrnou ruku Braunovu. Za kaplí stála poustevna se zahradou. Na druhé straně silnice, proti kapli, obývali dolejšek kruhové stavby dva kněží, fundování tam kromě poustevníka. Hořejší pokoje byly rčeny panstvu...«

Následuje popis zahrady a okolí. Životopisec Šporkův tu uvádí ještě následující data o svatováclavské poustevně:

Každý z obou kněží dostával ročně 100 zlatých na hotovost a 50 v naturalích, jako pšenici, chléb, hrách, sůl, máslo, sýr a ryby, 7 zl na koření a světlo, pak nádoby do kuchyně, 5 sudů piva a 20 sáhů dříví. Na mešní víno a voskové svíce dostal každý z kněží 6 zl. ročně. Obnos tento nebyl ani tehdy zmenšen, urodilo-li se dosti vína na zahradě, jehož výnos kněžím náležel. Kněží pak měli povinnost obětovati denně mši svatou za zakladatele mimo pondělí, kdy obětována měla býti mše za jeho choť, mimo středu a sobotu, kdy obětována mše sv. za jeho dcery Eleonoru a Kateřinu. Den úmrtí měl býti každoročně oslaven záduš. službami Božími s exhortou, pojednávající o všeliké marnivosti věcí pozemských a o pravé blaženosti, neb o podobném thematu, začez se dostalo knězi po dukátu. V tento den mělo býti rozdáno chudým 50 zlatých a chléb. Ve dni úmrtí choti a dcer měl býti rozdán chudým chléb a 10 zl. Kněžím a poustevníkovi dal Špork důkladné instrukce. Na jaře r. 1735 byl instalován sem kněz P. Schlögel, kterého doporučil hrabě Josef Vrbna (24. prosince 1724). Po smrti zakladatelově byla svatováclavská poustevna rozpuštěna; kněží přeloženi do Lysé za kooperátory.

Nádhru eremitáže svatováclavské a Šporkův vespělý smysl pro krásu uměleckou, prozrazuje stará rytina »Svatý Václav v Lese«, na níž v malebné úpravě poznáváme celou rozlohu svatovácl. poustevny u Lysé 1712. Přináší ji ve vzorné reprodukci již dříve zmíněná kniha dra Benedikta, jako XXXV. přílohu. Český tisk však ji reprodukoval již roku 1898 v »Pamětech města Lysé nad Labem« od Fr. Otruby, str. 102. Obrázky stavu kapličky z počátku našeho věku přinesl časopis »Krása našeho domova«, roč. XII., str. 19, a krásný reliéf, znázorňující zavraždění sv. Václava »na poutním kamenu, poblíže Lysé nad Labem« otiskuje svatovácl. číslo »Světlozoru« 1917 (č. 4.). V »Krásě našeho domova«, inž. St. Špaček před 10 lety vřele se přimlouvá za opravu vynikající této památky, kamž před deštěm v době senosečí schovávají seno. K tomuto apelu, aby kaplička byla v r. 1929 důstojně zrestaurována, připojujeme se i my.

**) Arch. archieu. Recepta ab an. 1697, 18. Novembris. Špork podává žádost za svolení, aby v kapli mohly býti slouženy mše svaté.

CO ŽIVOT DAL.

Řídí dr. J. Krln.

ÚPADEK RODINY.

Dnes není již velikým překvapením, čteme-li v jednom čísle denního listu pět případů vražd nebo sebevražd manželů. Jakoby to bylo samozřejmé. Inu, žijeme v dobách, v nichž tragedie se jeví všední, a v nichž bolest není sdělovaná.

Rozvrat moderního manželství jest logickým důsledkem intelektuálního rozvratu, který dlouhá léta a desítkyletí rozrýval a rozrývá ustavičně lidstvo. Myšlenka má výsostné právo a jest nedotknutelná. To platí o myšlence, jež jest pravdou. Jakmile se člověk odváží strhnouti ji s jejích výšin a pošlabati v nečistém blátě, volá na sebe a na lidstvo pomstu, která jest hrozná. Neboť nespokojuje se s jednotlivcem, nýbrž rozšiřuje se do velikých šířek a proniká do nedozírných hloubek.

Filosofický individualism, který začal vystrkovati hlavu renesancí a tak se uplatnil reformací, v počátcích, zdálo se, neměl nic nebezpečného. Byl zdůrazněním síly a uvědomení velikosti člověka, který vycházel ze středověku a tvořil, maje z něho ještě hojně síly, veliká díla, jimž se stále obdivujeme. Ale ten individualism vzal na sebe brzy vzezření vzdoru, postavil se v nepřátelský postoj proti Skále, kterou chtěl sraziti. A tehdy jest dán začátek rozkladu naprostého, absolutního, který se prohluboval tím více, čím více lidstvo rostlo. Rostlo, pravím, neboť jeho rozum dostupoval k nedozírným výšinám. Utvořilo se cosi jako kolos, který stál na hliněných podstavcích.

Člověk jest divný tvor a jest dobře ustavičně si to uvědomovati. Jest popel, ale jest zároveň tak vznešeným tvorem, že ho nic malého nenaplní a nespokojí. Individualism chápal špatně to druhé, neboť nedíval se na ně očima pokory a popřel úplně to první. Proto dal člověku výsostné právo nad vším, i nad ním samým. A ve výsostnosti toho práva mizela jiná výsostnost, výsostnost zodpovědnosti.

A zde jsme u hlavní příčiny současného rozkladu manželství, který se stává katastrofálním. A má-li býti zaražen, je třeba, aby nastal opak. Aby člověk pochopil správně, že jest popel a zároveň aby porozuměl své velikosti a vznešenosti. Jediné tehdy se mu bude jeviti v pravém a jasném světle velikost lásky, která ho naučí přemáhati sebe a vládnouti. Lásky, která nepřýští z hlubokého poznání, lásky, která není duchovní, není s to udržovati při životě strom, jímž jest rodina. Dříve nebo později větve oschnou a opadnou, a s nimi padne i strom.

Muž zabíjí ženu, poněvadž chce jinou. Žena vraždí muže, poněvadž se ho nabažila. Co na tom, že jsou záhubě vystaveny děti! Ostatně, v moderních rodi-

nách je těch dětí málo, proto v nich přebývá málo svatosti a čisté bělosti, která jest životem. A proto v nich přebývá tak málo radosti a tak málo míru.

Z rozvratu bude rodina zachráněna ne rodinou, ne nynějšími otci a matkami, kteří tak často zapomínají na svoje povinnosti a na svoje svaté poslání, nýbrž jejich syny a dcerami, kteří se postaví proti nim. Napadá mne slovo, které napsal vnuk slavného Renana a syn slavného profesora a atheisty, Ernest Renan. Kreslí ve svých dvou románech v „Cestě setníkův“ a v „Hlasech volajících na poušti“ svoji cestu k Bohu a dí o sobě, že syn se postavil proti otci a předkům. A k této tragedii dochází a musí dojíti, má-li býti zachráněna společnost. Mládež, která vyrůstá v rodinách upadajících, musí býti Prozřetelností přivedena v odpor proti svým otcům. Musí se probíti k jinému a vyššímu pojmání života, než které mají její rodiče. A tím může zachrániti i je samé, kteří dávali život.

Volá se ustavičně po záchraně současné rodiny a hledají se různé cesty, jimiž by bylo možno provésti ji. Nuže, myslím, že nejlepší cestou jest obrácení zřetele k mládeži. Na to nesmíme nikdy zapomenouti a nikdo, komu jde o budoucnost společnosti a národa.

—o—

BOJ NĚMECKÝCH KATOLÍKŮ O ŠKOLU.

Boj, který vedou němečtí katolíci o školu, nezačal ani předevčírem. Jest veden již 60 let a byl veden s houževnatostí a vytrvalostí Němcům vlastní. Nebyl snadným před válkou, neboť nepřátelé katolicismu byli všemocní. Byli to socialisti a liberálové na jedné a protestanté na druhé straně. Nedovedeme si ani dobře představití tuhost toho zápasu. Vždyť ještě několik let před válkou byli katolíci akademici vystaveni na universitách velikému posměchu a haně, jakoby byli vyvrhelem společnosti. Ale katolíci nezaháleli a v minulém roce konečně dosáhli, že vládní strany se shodly na předloze, jež řeší pro katolíky uspokojivě problém školský. Škoda některé nespravedlnosti weimarské konstituce v otázce školské a odstraňuje tu imparitu, která jest stínem pruského zákonodárství, odkud přešla do zákonodárství říšského.

Nová předloha, která byla vypracována, zavádí tři druhy obecných škol: konfesijní, neutrální a laické. Tím ovšem jest katolíkům dáno, čeho se dlouho požadovali. Ta konfesijní škola, státem vydržovaná, by měla osnovu státem schválenou a výchova v ní by se dala na základě nauky a mravouky určité náboženské společnosti. Jest zajímavé, že spolu za uskutečnění tohoto programu bojovali katolíci i protestanté, neboť cítili všichni nebezpečí neutrální nebo úplně laické výchovy.

Zdálo se, že navrhovaná osnova bude přijata, neboť ani sociální demokraté se na počátku nestavěli

proti ní naprosto odmítavě. Ale když s ní byla veřejnost seznámena, rozpoutal se boj. Liberálové a socialisti si usmyslili znemožniti provedení. Postavení vlády bylo do jisté míry otřeseno, ale oddálení parlamentního projednávání způsobila dalekovíce nesnáze rázu sociálního: Vyluka milionu dělníků, vyluka, která jest katastrofální a která staví vládu před obtížný problém. Tím zatím odpadá možnost konečného řešení otázky školské.

Němečtí katolíci se nedali ovšem odraziti a na útoky odpověděli protiútoky. Učinili tak nejdříve biskupové, po nich organisace, a obojí protiútoky byly podporovány tiskem. Biskup dr. Sproll dal povel heslem: »Katolický lid musí býti pro školský boj rádně vyškolen.« Ve svém listě zdůrazňuje práva katolíků na konfesijní školu a polemizuje s výtkami, které jsou šířeny obhájci jednotné školy proti škole konfesijní. »Katolické školy neruší konfesijní míru... Tolerance k jinověrcům nesmí sahati až k zapření vlastního kředa.« Dále potírá bludný názor, hlásající, že náboženství jest věcí soukromou a dokazuje, že jest naopak prvním a nejučinnějším prostředkem výchovným národa, a že musí býti srdcem celé výchovy. Rodiče vychovávají své děti nábožencky a škola musí pokračovati v tom, co bylo začato. »Dnes potřebujeme náboženství více než kdy jindy. Čím jiným lze léčiti hrozné mravní rány z války? Tu příšernou ctižádost, hroznou zášť, to požitkářství a touhu po rozkoších, ten hrubý materialism, Simultanní školou by nám bylo mnoho odňato. Ztráceli bychom jí svůj církevní zpěv, adventní, vánoční, velikonoční, mariánské písně. Musili bychom se zřici svých katolických čítanek, které tolik působí na cit i na vůli... Simultanní škola netvoří jednoty, tvoří nesvornost. Staví učitele proti dětem, kteří jsou odloučení v tom nejvznešenějším a nejlepším, v náboženství. Staví proti sobě učitele a rodiče, ježto schází soulad ve výchově a různost světového názoru působí nedůvěru.«

Tento list vzbudil křik všech odpůrců konfesijní školy, ale nadchl všechny katolíky, kteří jsou připraveni k dalšímu boji, jenž jest veden na několika frontách a soustavně. Tisk a organisace jsou pohotově. Schůze stíhá schůzi, všichni jsou vyzbrojováni. Vítězství musí býti na straně přívrženců konfesijní školy, s tím přesvědčením se dávají katolíci v zápas. jk.

BOJ PROTI BOHU V RUSKU.

Nedávné souzení a odsouzení Msgra Skalského opět upoutalo pozornost světa k církevním bojům v Rusku. Neboť jest jisto, že komisaři sledují vytrvale život pravoslavi, který chtějí úplně udusiti, ale i život ostatních církví, v prvé řadě ovšem Církve katolické, jejíž síly nepodceňují a o jejíž rozvrat se snaží všemožně. V »Römische Weltkorespondenz« uveřejňuje jeden francouzský profesor svůj rozhovor s jistým komisařem ruským, a ten rozhovor dává nám zhlédnouti celou hrůzu cynismu nynějších vládců velikého Ruska. Podle něho se řídí bolševici slovy Písma: »Rozprchnou-li se pastýři, rozprchnou se i ovce.« Proto bolševici hledí zbaviti církev biskupů, které buď popravili, buď sesadili nebo vyhnali. Ovšem zmýlili se. Věřící neuznávají biskupů dosazovaných vládou a není jim za těžko vážiti cestu mnoha tisíc kilometrů k sesazenému biskupu, jenž žije v ústraní. Žádají na něm požehnání a sílu k boji s nevěrou.

V pronásledování pravoslavné církve jest zahájena, zdá se, nová perioda. První období bylo ve zname-

ni teroru, ve znamení meče a krve. Vláda se vrhla na církev, již vyčítala příchyllost k monarchismu a nenávisť k republikánské formě. Dala vězniti a strážiti a vězniti biskupy a kněze, ježto se zdráhali a neodevzdávali věci potřebných k bohoslužbě a chránili chrámů před znesvěcením. Mnoho biskupů zaplatilo životem svoji pastýřskou odvalu a mnoho jich uteklo ze země před jistou smrtí.

Nyní si bolševici počínají jinak: Jejich pronásledování jest nekrvavé, ale není méně nebezpečné. Několik příkladů ukáže metody komunistických předáků v plném světle. Za pronásledování bylo zničeno mnoho klášterů a chrámů a lid s kněžimi snaží se ty chrámy opravit. Je k tomu peněz třeba a ty se musí sebrati. Ovšem lid, který věří, rád věnuje poslední haléř. Oprava se daří, ale nezdaří, neboť jest zakázáno pokračovati ve stavbě, ježto prý se žebrá na kostel. Zle jsou stíháni ti, kdož nějakým způsobem v kostele vypomáhají. Tak jest zakazováno lidem hráti na varhany a řídití zpěv. Běda tomu, kdo neuposlechne. Jest ihned vyhnán a nikdo mu nesmí pomoci, takže toho člověka čeká jistá smrt hladem. A žloba bolševiků sahá daleko, tak daleko, že není věřícím ani dovoleno pochovati ho. Se vši ostrostí jsou rovněž stíháni ti, kdož se ujímají pronásledovaných.

Otevřený boj proti církvi jest veden bývalým knězem Aemiliánem Jaroslavským a profesorem Verhowským. Jejich metoda spočívá v tom, že hledí šířiti mezi věřícími pochybnosti ostrou kritikou náboženských pravd a zlehčováním jich, sesměšňováním církevních zvyků a osob. Řečníci jsou proto poslání vdělávati se na škole, která jest přičleněna k moskevské universitě. Po studiu jsou vysláni na venkov, který zpracovávají. Kde vidí silný odpor, tam založí knihovnu, z níž se půjčují knihy zdarma. R. 1927 bylo v Rusku středním na 30.000 takových knihoven s nesmírným počtem různých nevěreckých knih. Nedávno byl pořádán v Moskvě světový kongres atheismu, k němuž se sešli zástupci z Polska, Německa a jiných zemí. Na něm byly předloženy nové metody propagandy, jichž se má užiti ve veliké ofensivě, která se připravuje.

Jest zakázáno pronášeti kritiku stávajícího řádu. Farář Przemocki byl odsouzen do vězení na 5 let a 3 léta na Sibiř. poněvadž řekl, že bolševism nemůže již dlouho žiti. Farář Kardosiewicz z Rostova byl uvězněn z podobných důvodů. Slavný klášter Kijevských byl sekularisován a zabrán byl i klášter sv. Sergia v Moskvě, jenž byl pokládán za ruské Cluny. Část mniichů byla vyhnána a stará císařská universita byla přeměněna ve »Fakultu severských národů při Orientálním ústavu«. Bydlí tam přes 200 studujících a vzdělání jest komunistické. Nyní se jedná o zabrání »Optina Prestuini«, centra ruského Starcestva, z něhož má býti učiněno museum. Podle uveřejněných statistik bylo dosud vybráno 5.4 proc. pravoslavných, 6.8 katolických, 4.3 židovských, 3.6 luteránských, 2.8 ritualistických, 3.1 mohamedánských, 6.4 baptistických svatyň. Z četných chrámů byla zřízena krematoria. Lidu jest skoro lhostejno, jak jest pohřbíván, církev bude o celé věci jednati na kongresu, který se bude zanedlouho konati.

Nejen proti pravoslaví bojují bolševici, nýbrž i proti katolicismu, jak ukázalo nedávné odsouzení Msgra Skalského. Tento kněz pocházel z Ukrajiny, kde se narodil ze zchudlé šlechtické rodiny r. 1877. Po smrti jeho otce r. 1888, umínil si státi se knězem, a jakmile dokončil gymnasijsní studia, vstoupil do semináře, v Žitomiru. Odtud byl poslán do Petrohradu, kde poznal Msgra Cieplaka, jenž se stal jeho zpovědníkem a vůd-

cem. Jmenován profesorem v semináři v Litomíru, stal se velice oblíben a brzy byl ustanoven kanovníkem. Za války se stal farářem v Kijevě a později administrátorem obvodu Luck-žitomirského. Ježto byl vzorným knězem, byl všemi milován, ale nenáviděn byl bolševiky, kteří ho obvinili, že dopomohl několika kněžím utéci z Ruska, že usazoval na fary kněze, kteří nelegálně přešli na území Ruska, a že jest nepřitelem sovětů. Msgre Skalski se obhájil, ale byl odsouzen.

Všimněme si výsledků boje státní moci proti církvím. Logicky pokládá se za přežilé vše, co hlásá a k věření a životu předkládá víra. Ergo, jest nesmyslem nerozlučnost manželství, přežitkem posvátnost rodiny, Je třeba provést a provádí se emancipace dítěte. A následky? Jsou hrozné a známé, a to hlavně mezi mládeží.

PROČ JSEM SE STAL KATOLÍKEM.

V listě »Thle Beacon«, vydávaném ve městě Colombo na Ceylonu, jest uveřejněno líčení konverze, které je tak krásné, že je překládám. Napsal je Bonny S. Peterson, profesor na St. Marys Kurunagale, který po dlouhém hledání našel konečně pravdu.

»Nejdříve musím zpravit své čtenáře o svém náboženském nazírání protestantském. Znal jsem vypravování evangelií, četl jsem některé části ze Starého zákona a dosti dobře jsem znal Nový zákon. Má náboženská výchova počala ve farní škole a pokračovala sedm let v koleji anglikánské a spočívala úplně v četbě a studiu Bible. Díky otci, velikému nadšenci pro Bibli, znal jsem Písmo svaté více než ostatní moji spolužáci.

Mnozí z mých přátel byli pohané a častokrát jsem s nimi rozmlouval o náboženských otázkách. A tu se mi stávalo, že jsem nedovedl dáti uspokojivé odpovědi na jejich námítky v některých bodech křesťanské nauky, které se jim zdály odporovati rozumu. Třeba nevěděl jsem, jak mluví o Vtělení a Zmrtvýchvstání a jiná tajemství. Do návám, že to bylo zaviněno slabou znalostí křesťanství. Znal jsem Bibli, ale to nestačilo k diskusím s pohany. Jako protestant, měl jsem o křesťanství názory racionalistické. Není tudíž divu, že nikdy mi žádný pastor nevysvětlil článků víry. Naučil jsem se Kředu v sedmi letech a ještě ve třiatváceti jsem je opakoval, neuvědomiv si krásných pravd, jež jsou v něm skryty.

Zvolna jsem se stával chladným a konečně jsem v náboženském životě úplně zlohostejněl. Bylo to zaviněno četbou jedné knihy, již mi půjčil jistý Ind. člen Ymky, knihy úplně atheistické. Ale Prozřetelnost nedopustila, abych dlouho setrval v takové bídě. Seznámil jsem se s Barathou, který byl nadšeným katolíkem, byl vychován v koleji sv. Josefa, a znal nazpaměť svoje náboženství. Brzy jsme spolu hovořili o náboženství a byl jsem si s počátku jist naprostým vítězstvím. Přesvědčen, že katolicism jest porušením pravého křesťanství, mluvil jsem mu o uctívání obrazů, o vzývání svatých, neznalosti Bible, o kněžích a snesl jsem četné námítky, jak jsem je slyšel od mláď. Ale nepodal jsem žádného důvodu proti pravdě. Naproti tomu byly úsudky mého přítele jasné a přesvědčující. Prvně ve svém životě jsem se dozvěděl o křesťanství pravdy, kterých jsem neslyšel od žádného protestanta a prvně jsem byl nucen rozptýliti teorie o katolické Církvi, jež mi sdělovali protestanté. V jednom ze svých sonetů užívá básník Krats nádherného obrazu, popisuje dojmy při četbě »Homera« Chap-

manova. Potřeboval bych obrazů podobných, abych vyjádřil, co jsem cítil, když mi přítel odhaloval clo-ru do pokladnice nesmírného bohatství theologického svaté katolické Církve. Dal mi též »Víru našich otců« od kardinála Gibbonse. Tato slavná kniha byla lékem po oné atheistické knize, již jsem četl dříve. V téže době se mi dostala do ruky »Dublin Rurew«, jež úchvatně vyvrací četné námítky proti Církvi.

Od té doby uplynulo devět let, než jsem se stal katolíkem. V té době jsem četl a studoval apologetická díla katolická. Ale nejvíce na mne působila »Universe«, čtení článku dra Knoxa, nazvaného »Řádný katolík«. Dr. Knox byl synem anglikánského biskupa z Manchesteru a konvertoval ke katolicismu. Ve své stati líčí úchvatně vlastnosti řádného katolíka. Jest jím protestant, který se spřátelil s katolíky a zamilovav si katolickou víru, obcoval v neděli mši svaté a ve své šlechtnosti hájil katolickou Církev a šířil známost o katolických organisacích, ale neodhodlal se ku poslednímu kroku, a tak zemřel jako protestant a byl pohřben na protestantském hřbitově. Tato stať mne hluboce dojala a ukázala mi celou moji bídu a urychlila mé rozhodnutí. Dne 23. prosince jsem odešel ke knězi a vstoupil do »Církve otců«. Kněz, jenž mne znal, mi řekl, že by mi bývala byla milost návratu odňata, kdybych byl dále otálel. Jsem jist, že vroucí modlitby mých katolických přátel, kněží i laiků, mne zachránily. Bohu díky, jsem nyní šťastným člověkem.«

K této konverzi netřeba nic dodávati. Učí nás mnohému.
K.

K ČLÁNKU »MODUS VIVENDI«.

Věty »Vatikán nám dlouho nerozuměl. Byl informován lidmi, kteří nás neměli rádi. Teprve Ciriaci přivodil obrat« — mohly by býti vykládány tak, jakoby byly namířeny na bývalé zástupce sv. Stolice — Micaru a Marmaggiho. Smysl vět byl jiný. Měli jsme na mysli vlivy Vídně a Budapešti, které do nedávna ovlivňovaly Vatikán. Teprve nedávno nastal obrat. Rádi dosvědčujeme, že za dobu působení obou jmenovaných pánů, snažili se tito býti spravedlivými. Zejména nuntius Marmaggi i po neblahém incidentu, každému příslušníku našeho národa, který se na něho obrátil, vyšel ochotně vstříc.
R.

ŠKOLSKÝ REFERÁT. Klub katol. duchovenstva čsl. strany lidové zřídil školský referát. Z rubriky »Sursum« zdá se, že se práce referátu omezí na registrování výnosů úředních, pokud se školy a náboženství týkají. To je málo. To je defensiva, kdežto doba volá po ofensivě. Nutno připravovati osnovy zákonné, sháněti informace, připravovati materiál pro poslance, interpelace atd. Zemský spolek katol. učit. a Akce katol. (školský referát), pokud víme, pracují již (v tomto směru). Nebylo by dobře domluvit se o této otázce s těmito činiteli? Poslední »Sursum« píše, že o spolupráci ve školském referátu budou požádáni ještě další odborníci. Nebylo by nejlépe soustřediti práci v akci katolické?

ROZŠÍŘENÍ BIOGRAFU. R. 1900 jedině města Hamburk a Würzburg měla slušné biografy, zatím, co v Berlíně byl film promítán jen příležitostně potulnými biografickými společnostmi. R. 1910 má Berlín již 139 biografů. R. 1925 je v Německu 3600 biografů s 1,275.000 míst. Dnes navštěvuje průměrně 3½ milionů Němců denně biograf. V hlavním městě německém je 317 biografů, v Mnichově 50, Hamburku 49, Kolíně 41, Lipsku 34, Vratislavě

28, Drážďanech 28. New-York měl r. 1910 pouze 450 biografů, dnes jich má 700. Úhrnný počet biografů ve Spojených státech je 16.000 a mají 8 mil. míst dohromady. V jednotlivých luxusních amerických vlacích je železniční biograf, který poskytuje místo 200—250 divákům. Angličané mají něco podobného, ale jen se 100 sedadly. Od r. 1910 není v Anglii města, které by nemělo biografu. R. 1925 je v Anglii 3.600 biografů s 1,100.000 sedadly. Na Londýn připadá 360 biografů. Týdenní návštěva Anglických biografů se pohybuje kolem 14 milionů.

HON NA PEKAŘE uspořádali jeho odpůrci z Masarykova sociologického ústavu. Vedl je dr. Chalupný, podrobiv kritice Pekařovu knihu »Žižka«. Pekařovi hon jezevců realisticko-protestantsko-humanitářských neuškodil. Ani se po štekajících neohnal.

BENEŠ před odjezdem do Ženevy vysvětloval, jak si představoval změnu volebního řádu. Měla to být obrana proti Stříbrnému, ve skutečnosti však, jak přiznává Karel Moudrý v »Čes. Směru«, byla jeho obhajoba namířena především a hlavně proti těm stranám a listům, které se za vlastní připravovatele převratu (Stříbrného a Gajdu) postavily. Ve studiu dra Doležala ukazujeme, jak to bylo.

KRONIKA DOMÁCÍ.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA začala ve výboru sociálně politickém projednávat novelisaci zákona o soc. pojištění. V jádře se dohodla koalice na zásadách návrhu vládního. Socialisté připravují se ke

kraválům, ale nejde jim to od srdce. Ministr Šrámek obhájil vládní novelu delší řečí, která oposici hodně zchladila.

VOLBY, konané v řadě měst minulou neděli, ukazují vzestup hlasů soc. dem. a nár. dem. Komunisté někde ztrácejí, většinou drží posice. Čeští socialisté více ztrácejí než získávají, republikáni naopak. Živnostníci a lidovci drží posice. V celku posice občanského bloku vychází z voleb posílena. Ukazuje se, že tu již nerozhoduje, zda je či není ta která strana ve vládě, (dnes už ani vládní strany nemohou rozhodovat a protežovat), nýbrž záleží na tom, co může která strana hospodářsky poskytnout nebo slíbovat. Socialisté slibují a o své lidi se starají. Že to dělají na účet obcí, to tu nerozhoduje. Republikáni a nár. demokraté se drží týmiž prostředky. Lidová strana může získat jedině bojem o školu, poněvadž zde stojí v boji proti všem. Musí se začít doopravdy.

KRONIKA ZAHRANIČNÍ.

MAĎARI zničili podloudně dopravený válečný materiál dříve, než přišla věc vyšetřovat komise Svazu národů. V Ženevě se začal případ svatogotthardský projednávat.

RAKUŠANÉ dostali se do konfliktu s Itálií, pro menšinu jihotyrolskou. Mussolini odvolal vídeňského vyslance a proti Vídni promluvil prudce útočnou řeč.

JUGOSLAVIE má staronovou vládu, bez Rađiče a Pribičeviče. Dr. Korošec (slovin. lid. strana) dostal ministerstvo vnitra.

V ČÍNĚ zuří hlad. Na severu nové pohyby vojska.

AKCE KATOLICKÁ.

DIAGNOSA I LÉK.

V »Našinci« (z 26. února) podává Al. Pryč bystrou diagnosu nemoci, která zžírá dosud katolický život u nás. Reprodukují nejprve Glogerův článek o chorobách katolicismu.

Jeho diagnosa stanoví tři choroby katolicismu: 1. lethargii — náboženskou ospalost, 2. anorexii — nechut' k jídlu, t. j. ke zdravému pokrmu katolické pravdy, 3. anemii — chudokrevnost, ospalost životní síly.

Rozvádí pak tyto tři choroby:

1. Ospalost mnohých katolíků je opravdu chorobná. Byli dobře vychováni, vědí, že mají žít podle víry, ale nedají se probudit k intensivnějšímu duchovnímu životu. A burcuje-li je někdo z jejich ospalé pohodlnosti, řeknou-li: »E, není to tak zlé!« Jsou jako ten příslovečný Hanák, kterého budili, že je soudný den: »A jož tróbile?« Dokud nehoří u něho samého, není zle.

2. Druhou chorobou u mnohých katolíků jest pokazená chuť, zdravý katolický smysl a úsudek. Nechutná jim silný chléb, jímž katolická církev živí své děti. Jsou jako děti, které jedí všelijaké pamlsky a cukrovinky a nemají pak chuti na zdravou stravu. Platí to zejména o četbě. Vlivem špatné četby dají si namluvit vše. Jsou jako Israelité na poušti. Reptali na silný pokrm (manu), kterou jim Bůh seslal, říkajíce: »Kdo nám dá masa k jídlu? Rozpomínáme se na ryby, které jsme v Egyptě zdarma jídali, na mysl nám přicházejí okurky, melouny, por, cibule a česnek. Duše naše je vypráhlá; nic jiného nevidí oči naše než

manu;... již se nám hnuší tento ničemný pokrm.« (9. Moj. 21. 6; 15. 5.)

Z kolika literárních krmí, kupovaných a čtených katolíky, je cítit česnek.

3. Konečně trpí mnoho katolíků duchovní chudokrevností. Jsou to ti, kteří svůj duchovní život neudrží při síle dvojí duchovní potravou — pravdou a milostí Boží. Neživí svou duši slovem Božím a milostí, plynoucí z modlitby, svátostí a hlavně z nejsvětější Eucharistie. Nejsou schopni rozhodného katolického činu nebo oběti. Kde se to po nich žádá, jsou plni ohledů, obav a výmluv: »Toho po mně nežádejte; měl bych z toho mrzutost, škodu; chci mít pokoj.«

Jejich slabota a nerozhodnost plyne z jejich náboženské nevědomosti. Nevědí, že katolická víra, jako jedině pravá cesta k věčné spáse, jest vlastně to nejvyšší a jedině potřebné, jemuž nutno vše ostatní podříditi a obětovati.

Známe-li nemoc, známe i lék. Recepty dá Katolická akce.

1. Diagnosa praví: Katolíci, spíte. Jste neteční též vy soukromě dobří katolíci ke katolickým úkolům, právům, bojům a utrpením ve veřejném životě.

Recept Katolické akce praví: Probud'te se a spojte se ke společné práci. Pamatuj každý, že nejsi katolíkem jen pro sebe, nýbrž že jsi údem velikého organismu katolické církve. Každý máš tedy pracovati i pro dobro celku; máš býti apoštolem katolické pravdy ve svém okolí a v mezích svého povolání a svých schopností.

2. Diagnosa praví: Katolíci, váš zdravý katolický

smysl pro povinnosti a nadpřirozený cíl člověka jest pokažen moderní rozumářskou, hmotářskou a smyslnou lízkulturou. Ceníte život příliš se stanoviska zisku a rozkoše, vůbec časnosti. Jste příliš pozemští a svě-táctí ve všech oborech života.

Recept Katolické akce praví: Katolíci, musíte se na svůj život dívat ve světle víry a s hlediska věčnosti; musíte býti duchovněji a ideálněji. Věčné katolické pravdy a ideály platí víc než peníze, učenost, sláva, rozkoš a než všecko na světě. A tento katolický názor hleďte všude uplatnit. Ať je katolickou vaše škola, manželství, právo, umění, literatura, spojky, vůbec váš celý život: soukromý, rodinný a veřejný; váš život i vaše umírání a pohřeb. Slovem — nebudte hmotářskými světáky bez vážného plánu a cíle životního, nýbrž buďte katolíky žijícími pro věčnost.

3. Diagnosa praví: Katolíci, jste duchovně chudokrevní a proto slabí a nečinní, poněvadž zanedbáváte dva hlavní zdroje duchovní síly — slovo Boží a nejsvětější Svátost.

Recept Katolické akce praví: Katolíci, slyšte pilně slovo Boží a poučujte se katolickým tiskem o božské pravdě, nevyrovnatelné krásy své katolické víry a její absolutní nutnosti pro věčnou spásu a zasadte se o katolickou školu. Odstraňte náboženskou nevědomost.

Čerpejte pilně duchovní sílu z nejsvětější Eucharistie. Nezapomínejte na to ani vy, kteří jste činni v politice. Vy především.

Katolíci, kteří nespíte, kteří nemáte pokaženou svou zdravou katolickou chuť, kteří nechuravíte náboženskou nedokrevností, staňte se horlivými pracovníky v Katolické akci, laickými apoštoly katolické myšlenky.

Volá vás církev, volá vás národ, volá vás Kristus, volá katolická povinnost.

Tolik »Našinec«.

Recepty by tady byly. Jde o to, sehnat peníze na nakoupení léků a vpravit je do nemocného. Bude třeba praktických lékařů. Organismus pacientů je často tak zesláblý, že se musí lék podávat po malých lžičkách. Bude tu třeba veliké, veliké trpělivosti.

Je třeba míti jasný plán a po etapách, ale důsledně ho provádět. Je třeba zřídit dobře fungující ústřednu. Pracovníci této ústředny musí býti spjati poutem bratrské pospolitosti, které zavazuje k něčemu víc, než stanoví spolek. Musí se pracovat nehlučně. Ví někdo o zednářích v naší republice? A jak pracují. Všecky akce pokrokového souručenství, činnost Ywky, Ymky, atd., jsou jich dílem. Ve všech úřadech mají své důvěrníky, o všem vědí, všude protěžují své lidi. Je to vlastně druhá vláda v republice. S těmito lidmi bude akci zápasit. Nesmí se jen spokojit získáváním nevýznamných našinců, musí se snažit získat všechny vlivné lidi, pokud jsou v oblasti katolicismu a pomoci jich čelit zednářské organizaci. Musí mít na vedoucích místech lidi dobře informované a veřejnosti neznámé.

AKCE KATOLICKÁ. Kdyby se akce nechopilo několik laiků, patrně by se ještě nezačalo. Zřízení kanceláře, tiskopisy, to vyžaduje předně peněz, a ty tu nejsou. Je tu dále mnoho skeptiků, kteří nevěří v úspěch akce, dále řada těch, kteří mají zájem o významnou funkci a domáhají se jí, ač proti jejich osobě je řada námitek. Návrh na referentské sbory byl schválen. Na souhře osob navržených bude záležet zdar akce. Nějaký čas si vyžádají organizační věci.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Č. L. A.

Česká Liga Akademická vydala „Propagační leták č.slo 1.“, který výborně ilustruje dnešní poměry a dokazuje, katolíci mají opustit dosavadní obrannou taktiku a nastoupit k útoku na liberální a socialistické posce.

Administrace: Česká Liga Akademická, Praha II., Spálená 15.

LIGA REDIVIVA.

Česká Liga Akademická byla dána v posledních letech jaksi ve psí: každý se mohl o ní bez obavy otírat a zvonit umíráčkem jejím slavným tradicím. A lidé věřili již tak skalopevně v neomylnost svých soudů, že nedávali si ani práci podrobit kritovaný předmet všestrannému zkoumání, nýbrž vyslovovali se apodikticky po pouhém pohledu zvenčí. Byli mezi nimi i ti, kteří sami dobře postihovali postulat jediného možného vývoje a vyslovovali jej, nepozorujíc ani, že nenápadně, ale jistě se onen požadovaný proces fakticky odehrává.

Je známo, že vedle revolucí, které postihují společenské útvary jako prudký záchvat, když v nich nezdravý vývoj dospěl ad absurdum, a které jsou vždy

nebezpečným, často smrtícím lékem nezaručujícím nad to mnohdy i při kladném úspěchu trvalé ozdravení, existují i poněkud přeměňovací procesy v organismech, které sice natropí méně hluku a vyvolají méně pozornosti, ale přivodí větší a hlavně trvalejší změnu, než nejprudší revoluce. Jsou vždy důkazem životnosti a převrat jinak revoluční dostaví se v nich časem jako věc úplně přirozená a samozřejmá. Takový proces odehrává se již delší dobu v Lize. Pokročil tak daleko, že konečně jej musili zpozorovati i ti, kteří dosud ze zevnější nehybnosti Ligy usuzovali, že je mrtva.

Když dojde k náhlému útoku, chopí se každý zbraně, jakou má po ruce a vrhá se do zápasu. Když však mine první náraz a boj změní se v dlouhou válku, je třeba pečlivě zkoumat svou výzbroj, pracovat na ní a všemožně ji zdokonalovat, aby se dospělo k vítězství. Také ligisti v prvním zmatku pitomého povstání osvobozeného národa proti Církvi připjali na rychlo kříž na své rámě a šťastni, že mohou se nazývat katolíky, vrhli se do víru veřejného života, aby v něm paralysovali činnost nepřátel Církve. — Leč nelze se trvale vydávat a nelze vystačiti na dlouho s křížem na rameni, neobnovuje-li se stále jeho znamení v srdci. Neboť ono je často až příliš nebezpečně omýváno vlnami světové všednosti. — Bylo to dílem Prozřetelnosti, že vnější rána zavčas přinutila Ligu, aby se obrátila do sebe, když již extensivní činnost

ztrácela svůj prvotní elán a jaksi se přežívala. První útok byl totiž odražen a úmorná, vysilující válka, jež se nyní vede o víru Kristovu v našem národě, vyžaduje lidí zvláště vycvičených, houževnatých, schopných odříkání, silných svou věrou a mravností, katolíků nejen v ničem nepřekračujících Božího zákona, ale i usilujících o křesťanskou dokonalost. Takoví bojovníci nevydupou se ze země za chvíli, a i lidé nejlepší vůle potřebují k tomu dlouhé přípravy.

Pro začátek bylo právě zdravé ono ponížení, jímž Liga prošla. Rozplynula se aureola kol ní již spíše uměle udržovaná, jež zbytečně bránila ligistům v jasném pohledu na věci, a oni uslyšeli mužnou připomínku: »Marná bude všechna vaše vnější činnost, nepřimknete-li se úžeji ke Kristu a nedáte-li se zcela proniknout láskou k Němu«. — Liga jako spolek byla tehdy jen stínem toho, co znamenala dříve, její schůze byly matné, neozývaly se v nich temperamentní debaty vycvičených řečníků. Starší, zvyklá generace se s ní namnoze rozcházel, noví členové byli nesmělí a jakoby zakřiknutí. Ale právě v nastalém tichu bylo lépe slyšeti Slovo Boží a ligisté pokorně se dávali vésti svým duchovním rádcem, jenž je soustavně zasvěcoval do tajemství víry a seznamoval je s krásami pronikavého života a citění s Církví.

Liga vskutku omezila se na »jedno potřebné« a žila skrytým životem přípravy. A tento směr nesl pohnutí své ovoce. Rostl počet ligistů, kteří žili intenzivním duchovním životem, a zatím co vždy hlouběji zažírala se nemravnost do studentstva, stavěla si Liga stále jasněji ideál nekompromisní mravní opravdovosti. Uprostřed rozpadajících se forem demokratického spolkaření vyvstal v Lize pevný kádr lidí, kteří jsou odhodláni bez pýchy a samolibosti, v kázni a odříkání bojovat pod praporem Krista Krále.

Tak dnešní doba, hlavně pro studentstvo opravdu kritická, nalézá zase Ligu na pravém místě. Naplnění novým, svěžím životem, jsou ligisté samovolně puze k apoštolské práci, k získávání a zachraňování duší, jak s radostí konstatoval na poslední schůzi jejich duchovní rádcé. Proto také první čin, jímž Liga po dlouhé době vystoupila na veřejnost, žofínská schůze 26. ledna t. r., je diktován touto snahou a od oné chvíle vyvíjí se práce logicky dále. Těžko je působit v dnešním studentském prostředí po všech stránkách znemravněném, těžko je budit svědomí křesťana i u akademiků formálně ještě katolických. Ale záblesk nové doby může i tu postřehnouti cvičený a bystrý zrak; stačí vzpomenouti prvního řečníka žofínské schůze, objasňujícího mistrně ideály předválečné a dnešní studentské generace. A vybraní jedinci, kteří jdou před ostatními, poslouchají hlasu Ligy a přicházejí rozmnožití řady jejích bojovníků.

Právě na poslední schůzi dne 1. března t. r. radostně přijímala Liga jedenáct nových členů v novém již duchu, jenž musí nyní naplňovati každého ligistu.

Pečlivě vybírá si Liga své vojiny a slavnostním přijímacím obřadem jim připomíná, jak velkou je teď ctí býti jejím členem. Slavnostnímu aktu přislíbil svou účast pan arcibiskup, jehož jméno jest tak úzce spojeno s dějinami Ligy, a jen jeho churavost oloupila Ligu o povznášející radost, viděti ve svém středu opět milého arcipastýře. Je ctí pro Ligu, že jí věnují pečlivou pozornost kněží, kteří ovšem nejlépe mohou oceniti její dnešní snahy o získání duší. Tak vedle duchovního rádce Ligy kanovníka Msgra Bouzka poctili svou přítomností čtvrtční schůzi dpp.: P. Daňha O. SS. R., univ. prof. Msgr. Kudrnovský, prof. P. Fučík a Msgr. Stanovský, ředitel koleje Arnošta z Pardubic. Přítomni byli též někteří senioři Ligy a příchod četných členů Družstva Arnošta z Pardubic byl radostným důkazem, jak čas a dobrá vůle přirozenou cestou rozuzlí nejsložitější obtíže. Krátký proslav předsedův zahájil přijímání nových členů. Zdůraznil význam jejich vstupu do Ligy, který je poznamenán znakem duchovního rytířství, aby utvrzení ve víře, odhodlaně bojovali pod praporem sv. Václava za vítězství nového Řádu, za duchovní svobodu a světové království Ježíše Krista, Krále a Pána. Nato jednatel přečetl příslušné rozhodnutí tohoto znění:

Předseda České Ligy Akademické s radostí oznamuje, že ustanovil za členy Č. L. A. kolegy: Dra Kosterku, Fafla, Malého Josefa, Naumana, Paukrta, Převora, Svobodu Josefa, Holuba, Štefana, Sládka a Kracíka. Toto rozhodnutí stalo se na doporučení duchovního rádce a se souhlasem výboru, který po zralém uvážení uznal je za hodny této cti pro výborné vlastnosti, které jako čekatelé osvědčili.

Na výzvu předsedovu předstoupili pak přijímání a před duchovním rádcem skládali jeden po druhém s plným vědomím vážnosti okamžiku a s nadšením do rukou předsedových svůj slib:

Slibuji věrnost Ježíši Kristu Králi a chci svou víru římskokatolickou povždy neohroženě vyznávat a za ni bojovati pod velením svatého knížete Václava.

Vstupuji dobrovolně a s plným vědomím do České Ligy Akademické a zavazuji se svou ctí zachovávat její kázeň a řád. K tomu mi dopomáhej Bůh Otec i Syn i Duch Svatý. Amen!

Vlastní přijetí bylo prohlášeno u jednoho každého odpovědí předsedovou:

Přijímám tvé osvědčení a tvůj slib a prohlašuji tě slavnostně za člena České Ligy Akademické. Dej Bůh, abys dostal svému slibu a sloužil Lize vždy ke cti a prospěchu!

Kéž svatý Václav, zvolený vůdce Ligy ve vojště Kristově, jež celé shromáždění ke konci obřadu vyzvalo velebným chorálem, bdí nad ní a žehná jejímu výboji duší, k němuž je připravena!

Dr. M. Baušová.

V Ě D A / L I T E R A T U R A / U M Ě Ň Í .

UNIONISTICKÁ ENCYKLIKA.

V den Zjevení Páně vydal J. Sv. Pius XI. svoji encykliku, týkající se unie církví. Pius XI. jest veliký papež a jest hluboký papež. Zná výborně současnou dobu, její touhy a potřeby a hodnotí to vše s hlediska Nadpřirozena. Nezáleží mu na výbojích jednoho roku. Jeho slovo jest mohutné a také je tak bráno.

Nejen katolíky, nýbrž i o nekatolíky, ať již z kteréhokoliv tábora.

O jednotě církví jest po válce mnoho mluveno. Je to fakt, o jehož příčinách se není třeba zde šířiti, neboť jsou známé. Katolicism, Církev, která v Kředu se zve jedinou, apoštolskou a římskou, ústy nesmrtelného papeže Lva XIII. vyjádřila jasně, na jakých základech lze sjednati unii. A od doby Lva XIII. všich-

ni papežové hleděli nějak přispěti k rozřešení těžkého problému. Dva způsoby zaurazňovali ustavičně: Modlitbu a studium. Treba se modliti a treba se poznati. A papežové nařizují oktávy modliteb za sjednocení a zakládají Vynocení papežský ústav a pověřují benediktinsky řád veceim vznešeného díla. Katolíci jich poslouchají a jednají.

Ale touha po unii neprojevuje se toliko u katolíků, ona se projevuje i u privrženců jiných vyznání, a to právě u těch, kteří berou vážne křesťanství, a u ducnů hlubokých a inteligentních, jak mezi anglikány a protestanty všech odvětví, tak mezi pravoslavnými. A výsledkem té touhy byly dvě konference, a sice první konaná ve Stockholmu a druhá v Lausanne ve Švýcarsku. Ostatně, čteme-li trochu, víme, že v tisku všech směrů nejednou jest řešena unionistická otázka, a že jest řešena vážně. Pravda, jsou veliké rozdíly, ale bud'si! Lidé, kterým se jedná o pravdu, hledí nalézt cesty. A skoro cítíme všichni ten hlavní tón většiny studií: Lidé sami svými silami nejsou s to nalézt cesty ke sjednocení. Bez pomoci Duchu Svatého nebude naše úsilí korunováno zdarem. Lidé přervali jednotu, ale jejich síly nejsou s to sjednati ji.

Pius XI. ve své encyklice zdůrazňuje tuto pravdu velice jasně, nepotlačuje ovšem nikterak lidského úsilí. Ale ukazuje základy. Zdá se snad mnohým netolerantním a nemilostným, ale pravda stojí nad chvilkovými úspěchy, a cit by nic nezlepšil, naopak vše by zhoršil. Slovo Veleknězovo je proto přímé a jisté.

Protestanté byli pobouřeni. Je to pochopitelné a vysvětlitelné. Svaz evangelických církví německých se ozval velice ostře. U nás odpověděl profesor Hromádka v »Křesťanské revue«. Dr. Hromádka jest mužem víry a má jednu vlastnost, která jest u protestantů dosti vzácná: Dovede chápati a míti úctu ke hlasu druhého. Je to důsledkem jeho inteligence, která se neomezuje jen na protestantské a která hledí, jako každá inteligence, vše proniknouti.

Dr. Hromádka ve svém článku »Oekumenism« v 6. čísle »Křesťanské revue« seznamuje čtenáře nejdříve s osobou a názory Pia XI., rozebírá dále jeho encykliku a konečně k ní přidává své poznámky. Neú překvapen obsahem encykliky, neboť názory Vatikánu se v této věci nemění. Vidí i všechny obtíže, jež se staví v cestu unii, neboť ani katolicism ani ostatní Církev nejsou s to sleviti se svých preponderancií. »Proto nemůžeme býti,« praví, »zmateni papežskou encyklikou; naopak, toto prohlášení papežovo nám připomíná svým vážným tónem, jak touha po jednotě křesťanstva musí býti vybudována mnohem hlouběji než na okamžité, přechodné konstelaci a taktice. Křesťanský oekumenism ve své podstatě nemůže býti pochopen z předpokladů kulturních a politických, nýbrž jediné věrou. A právě proto, že tu jde o úsilí víry, stále narážející na překážky, hřích, neústupnost, nevěru, sobectví, povrchnost a chytráctví, — je křesťanský oekumenism pln inspirace, podnětů, síly a praktické tvořivosti.« V unii jde o pravdu. Toho jest si vědom papež a odtud ta jeho zdrženlivost k nekatolickým akcím. »Jednou mluví papež jako odpovědný vůdce a kormidelník Církvě, po druhé jako misionář, rádce, pastýř. Nuže, o to pracujeme i my... Myslíme to se svou věrou tak vážně jako on. A přejeme si, aby všichni katolíci tak vážně soudili, jako papež ve své encyklice. Toužíme po této vážné opravdovosti a přísné rozhodnosti. Nic nám není vzdálenější než povrchní a při tom přísná přezíravost ku projevům víry.«

Slova dra Hromádky jsou mužná. Jednota byla rozbita hříchem, neústupností, nevěrou, sobectvím, povrchností a chytráctvím. Aby byla jednota sjednána, jest právě třeba opaku neústupnosti, nevěry a hříchu. Jestliže se s tohoto hlediska díváme na dílo, ke kterému spějeme a o něž se snažíme, vidíme celou jeho propastnost.

Dr. Hromádka mluví jako protestant a v tom případě jsou hloubky té propasti nedozírné. Credo, ut intelligam — Věřím, abych pochopil, praví Žalmista, a v tom světle slova Hromádkova o víře znějí plnou svou silou. J. K.

P. W. SCHMIDT S. W. D.

Netřeba podrobně studovati etnologii, abychom poznali P. Schmidta. Vždyť s jeho jménem se častokrát setkáváme, ať se mluví o misiologii či o lingvistiku. Jestliž znám tento veliký a skromný učenec po celém vzdělaném světě a jeho »Ursprung der Gottesidee« jsou knihou, které se musíme obdivovati.

P. Schmidt jest synem alsaského učitele a studoval v Alsasku a pak v Holandsku ve stylu v mateřském domě Misijní Společnosti, neboť toužil státi se misionářem. Vysvěcen na kněze, působil v juventě v Neisse, odkud odešel do Berlína na studia na Orientálském ústavu. Dokončiv je, byl povolán do St. Gabrielu u Vídně, kde jako profesor působil až do minulého roku, kdy byl jmenován J. Sv. Piem XI. rektorem misionářského musea, založeného v Lateránském paláci.

P. Schmidt jest znamenitým linguistou a jeho tесе na Východním ústavu, která vzbudila veliký zájem, pojednávala o »die verschiedenen Sprachfamilien der Südsee«. Za tuto práci a za další byl r. 1903 jmenován dopisujícím členem Akademie věd ve Vídni. Následujícího roku vydal pojednání, které ukazovalo příbuznost určitých řečí Jihovýchodní Asie a Oceánských ostrovů. Nazval tyto řeči »Austrische Sprachen«. Tento objev byl přijat ve vědeckém světě příznivě a Francouzská Akademie vyznamenala P. Schmidta Volneyovou cenou. Další jeho studie týkaly se tohoto předmětu, jako »Die Gliederung der australischen Sprachen«, pojednávající o řeči a kultuře primitivních domorodců. Od r. 1904 studoval P. Schmidt všechny řeči a výsledky svých studií uveřejňuje v díle, vydaném r. 1926: »Sprach familien und Sprachen kreise der Erde«, jež svědčí o jedinečném genu a pílí.

Linguistika nebyla jediným oborem P. Schmidta. Vždyť zasahoval i do otázek kulturně-historických a revue »Anthropos«, založená r. 1906, obsahuje velikou řadu jeho studií v tom směru. Hned v prvním čísle jest uveřejněna programová studie o moderní etnologii, ve které spisovatel zdůrazňuje nezbytnost badání mezi primitivními kmeny. A studuje tyto národy, musil nezbytně stanouti u jejich náboženství, jež tvoří nejdůležitější část jejich kulturního života. Jaký jest jejich názor o Bohu a o poměru člověka k Bohu? Jaká jest jejich idea Boha? Nad těmi otázkami se badatel zamýšlel a pátral. Ocítl se tvář v tvář četným teoriím, z nichž evolucionistická měla dlouho nejvíce privrženců. Prostudoval je všechny, a to velice důkladně, na základě bohatého materiálu, a vypořádal se s nimi kriticky. Jediný vědec Dostál a Lang, jehož metoda má mnoho společného s metodou, již razil ve svých dílech P. Schmidt.

První stati o původu božské ideje byly uveřejňovány v časopisu »Anthropos« v letech 1906—1910.

Rezšířené byly vydány knižně r. 1912 a v r. 1926 pod názvem: Der Ursprung der Gottesidee. Jedná v něm o náboženství nesčetných primitivních národů. Dokazuje v něm, že všechny teorie, ať evolucionistická, ať animistická, a jiné a jiné, nedokazují správně vzniku božské ideje. Na základě četných dokladů země dokazuje, že původní vírou lidstva nebyl polytheismus, nýbrž monotheismus, který během dob byl pokazen. Primitivní národové, nepokazení civilisací, věří v jednoho osobního Boha, který jest stvořitelem světa a člověka, a i ostatních bohů. Je to nejvyšší bytost, která má život sama od sebe. Věří v nesmrtelnost duše a jejich modlitby jsou monotheistické.

P. Schmidt dovede shromáždit si kolem sebe schopné lidi, misionáře ze všech končin a dovede si i schopné spolupracovníky vychovat. Kolik jmen čteme jen v »Anthropos«! A aby bylo možno uveřejnit řadu velikých studií, založil při tomto časopisu zvláštní knihovnu, jejíž díla jsou nezbytná každému etnologovi. Zkrátka, P. Schmidt jest znamenitým organizátorem, jako jest znamenitým vědcem. Obojí se doplňuje, nejlépe je to pozorovati na mezinárodních kongresech pro etnologii, z nichž prvý se konal v Lovani r. 1912 a poslední v Miláně před třemi lety. A zdaž obojí neprojevovává též misionářská výstava ve Vatikáně r. 1925, jejímž organizátorem byl právě P. Schmidt?

P. Schmidt se dožil koncem února šedesátilet a dej Bůh, aby ještě hodně dlouho mohl pracovati ke cti a slávě Boha. K.

KATOLICKÉ UNIVERSITY.

Mám v ruce krásně vypravené dílo, nazvané: Annuaire Général des Universités Catholiques, vydané péčí dvou učenců, sekretářů »Federace katolických universit«, R. P. Gemelliho, rektora university Nejsvětějšího Srdce v Miláně, a Msgra Schrijnena, profesora katolické university v Nymwegach v Holandsku. Toto dílo líčí nám život katol. universit, jichž jest dnes 20 a vznik »Federace«, která má beze sporu veliký význam.

Začátky »Federace« třeba hledati v r. 1924, kdy R. P. Gemelli a Msgr. Schrijnen poslali rektorům významnějších katolických universit přípisy, ve kterých se zmiňovali o navázání důvěrnějších styků mezi jednotlivými universitami a zároveň dali několik návrhů, které by byly prosaditelné. Navrhovali uveřejňování Almanachu mezinárodně-universitního. Rozumové i náboženské vzdělání studujících, universitní disciplínu a studium otázek sociálních. Společnou činnost ve spolcích náboženských a vědeckých. Zaopatření prostředků na vydávání vědec. děl. Výměna profesorů na jednotlivé kursy. Výměnu studentů. Spolupráci na vybudování knihoven.

Výsledkem byla schůzka zástupců jednotlivých universit v Lovani 10. srpna 1924. J. Sv. Pius XI. poslal zvláštní přípis, ve kterém projevil radost nad chystanou spoluprací katolických universit, ježto taková spolupráce umožní nový rozmach. Výsledky rokování byly uspokojivé. Byl přesně vymezen úkol, který mají v nynější době vysoké katolické školy a zároveň byly vymezeny cesty spolupráce. Jednota všech universit není myslitelná, ale jest myslitelná úzká spolupráce. Zkrátka, byly prozkoumány všechny body dopisu P. Gemelliho a zaujato k nim stanovisko a dány směrnice, jichž se má dbáti v různých případech.

Následujícího roku sešli se rektori universit v

Paříži a bylo navrženo vydati »Annuaire«. Svědčí o životnosti »Federace«. 18 universit jest zastoupeno ve »Federaci« a o životě všech se dočítáme věci, které naplňují radostí srdce každého katolíka. Neboť na všech universitách jest život skutečně čilý, práce vpravdě vědecká, která přinese v budoucnosti jistě plody velice živné. —n.

JOSEF HOLEČEK.

»Naši« jsou velikou epopejí. Jsou písní o tvrdém přechasto a lomozném životě jihočeského sedláka a jihočeského člověka vůbec. Jsou zpěvem o jeho lásce k hroudě, ku půdě, k místu, které jest dobré. »Naši« jsou i slávou velikého spisovatele, Josefa Holečka. Jest synem českého Jihu, neboť se narodil nedaleko Chelčic. Vyrůstal mezi lidem a častokrát se za myšlel nad jeho životem, nad jeho názory a dlouhým přemýšlením jim porozuměl. Proto mohl napsati devět velikých svazků díla, které ještě není ukončeno, neboť život jest tak a tak složitý a mnohotvárný. Kdyby nebyl napsal nic jiného než »Naše«, právem by zasluhoval velikého uznání. Ale J. Holeček napsal ještě jiná díla.

Začal tvořiti v době, ve které česká literatura byla obohacována hojně překlady umělců cizích. J. Vrchlický uváděl k nám veledla západních národů, Jul. Zeyer se inspiroval starými eposy francouzskými a J. Holeček obrátil svůj zřetel ku poesii národů severkých a jihoslovanských. Tlumočil v krásné češtině finské epos »Kalevalu« a tlumočil veliké množství srbských zpěvů a jeho překlady ukazují, že úplně pochopil ty, jež k nám převáděl.

Ale J. Holeček byl i publicista, velice plodný. A jako takový má tu přednost, že jest přímý, a že si jest vědom vážné zodpovědnosti, již má. Nehnal se za bludičkami, nesedl na lep různým mámičným heslům, která opájela a strhla mnoho hlav, ale měřil všechno s hlubšího hlediska. Takovým byl na počátku a takovým jest i v posledních svých statích, ať jmenuji jen kritiku prvního třiletí naší republiky, která byla varovným hlasem a správným hlasem.

Ale »Naši« jsou největším dílem Holečkovým. Obepínají život jihočeské vesnice od r. 1850 a obepínají celý život. Kolik jen postav vidíme v celém díle, a jak jistě jsou všechny ty postavy nakresleny. Jsou vpravdě lidmi, živými a chybujevími, jsou svými, řekl bych, nejsou neživotními figurkami, které si spisovatel vymyslí. Prožívají své bolesti a své radosti, každá je prožívá svým vlastním způsobem. V některých chvílích je zahlédáme v heroickém zápasu, v jiných zase skleslé. Není možno zapomenouti na ty mohutné stránky líčící loučení obyvatel Kbelnice s rodným krajem, který jim byl uzmut, na tu modlitbu staré venkovanky, která celý život prožila ve vesnici, a která za všechny se loučí s rodnou zemí, odprošuje ji, vyjadřuje jí svojí vroucí lásku. Holeček dosahuje mnohokrát opravdové velikosti a podivuhodné krásy. Nespokojuje se s líčením osudů jednotlivců, zasahuje osud celku, k jehož rozmachu a vzepjetí jedinci napomáhají.

Holeček jest synem Jihu, který si zamiloval a který výstižně a věrně líčí. A ten jihočeský člověk jest tvrdý, nesmlouvavý a pracovitý. Lne ke své půdě a práce jest u něho prvním zákonem, jemuž se nezpronevňuje. Proto u něho smyslná láska ustupuje na druhé místo.

Ona jest prostředkem, není cílem. Jest prostředkem k udržení rodu. Lidé, ženice a vdávající se, ohlí-

žejí se po nevěstách sobě rovných. Pravda, leckdy dochází k tragediím, ale nelze jinak. A ještě jednu vlastnost má jihočeský člověk, která jest základem: víru, která leckdy není sice hluboká, ale která zapustila hluboko kořeny v srdce lidu. Postava, milá a sympatická postava starého Kojana, v němž jest kreslen spisovatelův otec, není jediná v celém díle, pokud se týče hluboké víry.

Holeček se dožívá sedmdesátipěti let. Dožívá se jich v síle a v plném tvoření. Hodně se o něm píše, ale méně se čte. Sám si na to stěžoval: »Rekl mi nakladatel, vás každý chválí a nikdo nečte. Když jdu po ulici, slyším za sebou: To je Holeček, ano, lidé mne znají — ale když před desíti lety vyšla o mně monografie Voborníkova, prodalo se jí za jubilejní rok čtyřicet výtisků!... Udělat tak pokus a při nějaké té mé oslavě prozkoušet pány z partii mého díla!«

Dílo Holečkovo jest ohromné a tvůrce jeho zasluhuje úcty a díky celého národa. A ty se mu jistě nejlépe projeví, když dílo jeho bude co nejvíce čteno. Nemáme ve své literatuře mnoho veleděl, ač se dosti tiskne, ta, která máme, by měla proniknouti všude. A »Naši« patří mezi ně. K.

Dr. JOS. KRATOCHVÍL: *Nové filosofické essaye*. Stran 49, nákladem Matice cyrilometodějské v Olomouci, v knihovně pedagogické. V pěti kapitolách probírá tu dr. Kratochvíl stručně některé aktuální problémy: Svoboda svědomí a náboženská snášlivost, Mravní problém dnešní doby, Problém nesmrtelnosti v dnešní vědě, Český novoidealism a novoidealism a thomism. Doporučujeme.

PŘÍPRAVA DÍTEK ŠKOLNÍCH k první svatě

zpovědi a sv. přijímání. Osmé vyd., cena 7.— Kč. Upravili dp. J. Volf a Fr. Jedlička v Klatovech. Nákladem Seraf. díla lásky v Čes. Budějovicích. Při hromadných objednávkách sleva. Doporučujeme opětovně tuto milou knížčku.

»ŽIVOTEM«. Tak nazývá se nově vycházející sbírka laciných, praktických, lidových brožurek, kterou 2krát do měsíce vydává Exerciční dům v Hlučíně ve Slezsku, za redakce horlivého apoštolského kněze, prof. Rud. Schikory. Každý sešit sbírky Životem stojí 50 hal., celý ročník o 24 sešitech i s poštovním stojí 13 Kč. Mezi dosud vydanými sešity jsou zvláště některé velice sympatické, na př. č. 1. Dr. Ant. Stojan, č. 5. Exercie, č. 8. Útěcha pro nemocné, č. 12. a 13. Do života, č. 22. Měsíční duchovní obnova, č. 23. Příprava na sv. missie, č. 24. Více kněží, č. 26. a 27. Laický apoštolát. Sbírkou »Životem« velice doporučujeme.

ACTA V. CONVENTUS VELEHRADENSIS ANNO MCMXXVII. Velehradská akademie vydala protokol loňského unionistického sjezdu v krásné úpravě. Stran 322. Pro unionistické pracovníky je to nezbytná pomůcka.

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Řed. pošt. a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

Moravsko-slovenská banka

filiálka v Praze II., Národní tř. 8 n.,

provádí veškeré bankovní obchody
a úrokují vklady co nejvýhodněji.

Akciový kapitál, rezervy a fondy Kč 25,000.000,
vklady na knížky a účty Kč 161,840.000.

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 1. května 1928.

Číslo 6—8.

JUDr. Jos. Doležal:

HISTORIE POLITICKÉHO PÁDU JIŘÍHO STŘÍBRNÉHO A RUDOLFA GAJDY.

(Román? — Skutečnost.)

Část druhá.

To, co bylo zjištěno o účasti generála R. Gajdy, vedoucího úřad náčelníka generálního štábu, o oktrojových plánech, stačilo k poznání, že tento voják, jenž v 35 letech dosáhl závratné kariéry, nemá klidu muže, nemá zralé odpovědnosti, nutné pro vedoucí armádní úřad. Zůstal v mírnější formě, čím byl v Rusku, povahou nezkrocenou, jejíž nebezpečí stupňuje mimořádná odvážnost a neklid podnikavé touhy. Ctnosti válečné vypadají jinak v míru. Měly tedy nadřízené úřady právo generála Gajdu odstranit z jeho služebního místa za dvou podmínek:

1. dbající přísné spravedlnosti, povinné u vojáka nesporných zásluh o vlast, a

2. šetřící jména a pověsti čsl. armády doma i před cizinou.

Zdá se, že k tomu stačil trest pensionování a teprve potom, kdyby zneužíval své hodnosti generálské k viditelné škodě armády, byla věcně oprávněna degradace.

Zde však nad moudrou umírněností zkušených vládců zvítězila msta a umíněnost, která natropila více škod než ten, kdo měl býti potrestán. Prostředky, jichž bylo k popravě generála Gajdy použito, svědčí o macchiavelistické nevybíravosti.

Naproti tomu je nutno uznat, že generál Gajda nikterak neulehčoval posici svému nadřízenému ministru vojákovi, jenž měl likvidovat tuto čistě politickou aféru. Gen. Gajda se vzpíral pochopení, že se provinil, když se pletl do politiky v situaci tak choulostivé a vzdorovitě

OBSAH:

JUDr. Jos. Doležal: Historie politického pádu Jiřího Stříbrného a Rudolfa Gajdy.

J. Cuhra: Stavba chrámů.

P. Jan Ev. Urban O. Fr. M.: Národ atheistů.

—el: Konfese a hospodářská prosperita.

Dr. Alfred Fuchs: Mystika a magie.

J. Boura: Nový vůdca.

Ant. Novák: Delegátština.

Antonín Šorm: Patronát sv. Václava nad léčivými prameny.

Co život dal.

Studentská hlídka.

Věda, literatura, umění.

odmítl jakékoli tiché vyřízení sporu, když byl poslán před sokolským sletem na dovolenou a když mu bylo učiněno několik nabídek, jak by se mohl vyhnouti příkrému soudu nad sebou.

Zde však již nastupuje osudný obrat v celé aféře. S vojenského hlediska nesporné provinění Gajdovo, totiž účast na přípravách k oktroji, politicky vzato, nezdálo se socialistickému a levému legionářskému táboru postačujícím k účinné kampani a k odstranění generála z armády. Politická fronta určitých skupin levicových nutně musela samočinně narazit na obdobnou frontu nesocialistickou, tím spíše, že tyto dva bloky i označení levice a pravice se právě v létě 1926 v parlamentě tvořily a boj o generála Gajdu, jenž zklamal důvěru levice, musel se stát otázkou prestiže. To tím spíše, poněvadž celá aféra oktrojová souvisela právě s porážkou socialistů 1925, jak již bylo vyloženo, a byla před svým rozvinutím likvidována vznikem nové nesocialistické většiny sněmovní.

Důvody, které vedly levicové strany a skupiny proti Gajdovi, nemohly sdílet strany nesocialistické, nemělo-li to být (a jak skutečně pak bylo) právě naopak důvodem, aby se postavily za něho. Ne pro Gajdu, jenž konec konců byl ochoten dělat oktroj i proti občanským stranám, aspoň některým, ale i proti levici, která si toto bojiště vybrala k útoku. Socialističtí legionáři byli pobouřeni proti Gajdovi, že se zpronevěřil samozřejmému, byť nikomu nedanému, závazku vděčnosti za to, že přes svou protisocialistickou dřívější náladu, přes svou činnost na Sibiři byl postaven na jedno z nejvyšších míst v armádě, ačkoli stačilo jen veto na příklad ministra Beneše, aby takové místo nedostal.

Generál Gajda, obrátiv se později s ministrem Jiřím Stříbrným proti dru Benešovi, dopustil se v očích levých legionářů a socialistů zrady na lidsky samozřejmě takřka povinnosti být věren těm, proti jejichž vůli nemohl se státi nikdy, čím se pak stal. Vskutku je nutno uznat každému nestrannému pozorovateli, že od gen. Gajdy právem mohla být politicky (vojensky byl k tomu povinen služebním řádem) žádána aspoň nejpřísnější neutralita ve všech politických akcích, a že jeho deserce a jeho cítěný příklon k fašistické myšlence (tak blízké celé povaze Gajdově!) musel vzbudit v řadách socialistů a levých legionářů pocit, že byli podvedeni. Toto zklamání pak vyznělo ve vášnivou nenávist, rozhlížející se po zbraní, nejbliže po ruce jsoucí, vůči nevděčnému a věrolomnému generálu, byť věrolomnému jen proti tomu, co bylo od něho očekáváno. Bylo již řečeno, že lidsky nikoli neprávem, neboť i lidé se udržují na svých místech silami, jež je tam dosadily.

Obvinění generála Gajdy ze styků se Sověty.

Generál Gajda ukázal se vojákem, kterému principy socialismu a demokracie jsou bytostně cizí a protivné a všechny formy diktátu i individualistického cítění tak svůdně blízké. Špatný diplomat, zato muž rychlého činu a pudově správného často odhadu, z kterýchžto asi důvodů se postavil proti ochotě politického vedení legií k smíru s bolševiky, a kde jeho čich měl pravdu proti diplomacii i Masarykovým úvahám. Jeho neukázněnost a touha po nových a nových podnicích vedla ho potom z legií ke Kolčakovi v boji proti bolševikům i k puči ve Vladivostoku. (Ale byli skuteční vojáci historie klidnější? Neválčili jinde, když nemohli doma?)

Protibolševická činnost Gajdova byla velmi dobře známa a zpopularisováno bylo po roce 1926 i jeho fašisující smýšlení samými socialisty, a proto jako blesk s modra oblohy sjelo do veřejnosti obvinění generála Gajdy: nabízel roku 1920 své služby Sovětům a v Paříži pro ně konal za peníze špionážské služby.

A není divu, že celá veřejnost spatřila okamžitě v tomto obvinění pomocnou, vedlejší zbraň k odpravení gen. Gajdy za jeho plotky oktrojové, že reflexivním pohybem otevřela se ústa všech k údivu, jak to, že roku 1926 je viněn generál z činů z r. 1921 — a že obvinění tomu neuvěřila. Uvádím ze všeho tisku doklad jediný, myslím, plně postačující k důkazu této obecné nevíry a to passus z článku dra Jaroslava Stránského v »Přítomnosti« dne 22. června 1926, jenž zněl:

»Šíří se pověst, že generál Gajda konal, prý v Paříži, vyzvědačské služby bolševikům. Pověst hrubě nesmyslná, a je-li pravda, že tato »námitka« proti Gajdovi přišla z Paříže, jsem velmi ochoten věřit, že si ji tam objednala pražská intrika, hloupá a zbytečná, protože lze proti Gajdově poslední funkci činit námitky věcné, pravdivé a slučitelné s respektem k jeho osobnosti i dílu. I když nehledím na to, že dějinný osud postavil Gajdu nejprve jako českého, pak jako ruského vojáka do protisovětské fronty, i když nehledím na jeho konflikt se socialistickými proudy v legiích, i když nehledím na gloriolu, kterou obestřeli jeho hlavu fašisté — všechno chování Gajdovo od jeho návratu (a byly doby, kdy socialismus byl v politickém blahobytu a stál kde kterému šplhalovi za mši) svědčí, že ani když to slibovalo kariéru, se nepokusil překlenout propast, která zela mezi spojencem carského admirála a naší socialistickou demokracií, a že ještě vydáním svých »Pamětí« zdůraznil a vysvětlil svoje sibiřské tendence. Pravé příčiny Gajdovy suspense jistě nejsou jiné než nespolehlivost jeho šavle pro demokratický režim, nepodepřený sněmovní většinou. K neukázněnému parlamentu přidat ještě opozičně zpolitizované armádní vedení by bylo, myslím, i nad nosnost autority Masarykovy. S tím nejsou žerty. O obsahu poháru, který teď přetekl, se asi nahoře ví mnohem více, než se dosud řeklo. Smutné jest, že se vědělo dost už tehda, kdy pan Švehla si generála Gajdu zavolal v čelo štábu.«

Tak jako dr. Jaroslav Stránský, pochopila dodatečně objevenou »zradu« Gajdovu celá veřejnost a tato naprostá nedůvěřivost se nezměnila po celé dva roky další za všech fází Gajdova procesu.

Podstatou obvinění gen. Gajdy jsou jeho styky s býv. carským plukovníkem Arkadijem Krakovjeckým, kterého Gajda znal jako carského důstojníka ze Sibiře a jemuž se za jeho pobytu r. 1920 v Čechách (když byl už v sovětských službách) Gajda ústně nabízel nebo nadhodil ochotu sloužiti v sovětské armádě a

mimo to dal mu opsat nějaké vojenské knihy z pařížské válečné školy. Tento hlavní svědek v celém sporu ovšem nevystoupil, svědectví nevydal a vyslechnut nikým nebyl (nebyl již v republice) a proto důkaz viny je veden jen svědky t. zv. převědnými, sluhou Gajdovým Solověvem a majorem Kratochvílem, kterým se o tom prý Krakovjecky zmínil.

Obvinění generála Gajdy z nečestných, placených styků se Sověty bylo inscenováno tak, že Gajdův sluha, jehož si přivezl ze Sibíře, Ivan Solověv, dostavil se po dohovoru s majorem rus. legií A. Kratochvílem a doprovázen dr. Kuntem 29. června 1926 do bytu advokáta dra Boučka ve Všenorech a tam vypověděl všechny domnělé důkazy o Gajdových stycích se Sověty, pokud je znal z pozorování svých, z řečí majora Kratochvíla a býv. carského plukovníka Arkadije Krakovjeckého nebo jeho pobočníka Molodkovského. Tento protokol, dodaný 10. července ministru N. O., byl předložen nejprve tříčlenné komisi, složené z generálů: gen. justiční služby Kunc, gen. dělostřelectva Kroutil a generál Nosál, která prozkoumala obvinění a vyslechla generála Gajdu 10. července. Předtím však již 3. července byl poslán Gajda na dovolenou.

Tato komise generálská neuznala snesený obviňující materiál za průkazný, nenalezla činu trestně stíhatelného a doporučila ve svém nálezu, aby generál Gajda stíhal soudně nactiutrhače. To se stalo žalobou gen. Gajdy na majora Kratochvíla a Ivana Solověva, projednávanou 25. září před okresním soudem pro přestupky v Praze, kde doklady, obviňující Gajdu, byly široce rozvedeny a vyslechnuty hlavní osoby. Tento spor skončil 6. března 1927 odsouzením obou obžalovaných generálních svědků, poněvadž se jim důkaz pravdy ev. pravděpodobnosti nezdařil.

Gen. Gajda nebyl tedy ihned obviněn z oktrojových příprav, nýbrž z věcí pro čest jeho a popularitu vojáka od Zborova daleko horších: že nabízel své služby r. 1921 Sovětům, kde se ucházel o místo v rudé armádě, že slíbil pluk. Krakovjeckému, že bude dodávati z válečné školy v Paříži vojenské zprávy, že dal Krakovjeckému k opsání francouzskou vojenskou knihu a že přijal od něho 5000 Kč, které mu přinesl sluha Ivan Solověv. Že nadřízení gen. Gajdy s počátku nepokládali tato obvinění za tragická a byli ochotni sami v nich vidět nástroj politické izolace Gajdovy, o tom svědčí tento výklad samotného generála Gajdy, co mu bylo nabízeno, aby unikl otevřenému boji a své popravě:

»Na Boučkovo udání jsem byl postaven před generálskou komisí, která mne obvinění zprostila

a doporučila ministru Nár. Obrany, aby mi uložil nactiutrhače stíhat.

Pojednou byl jsem vyzván, abych se dostavil k superarbitraci, že je to rozkaz. Když jsem namítal, že jsem zdrav, bylo mi řečeno, že k superarbitraci musím a nějakou nemoc abych si vymyslel. Nemohl jsem nic jiného učinit, než uposlechnouti rozkazu. (Komise v nálezu napsala neurasthenii.) Mezitím se chytly mé věci noviny. A tu mne navštívil generál Čeček a radil mi přátelsky, abych odejel do ciziny. Předtím mně generál Syrový prohlásil, že dám-li se superarbitrovat, že se mnou nebude zavedeno kárné řízení. Slibu nedodržel, poněvadž prý jsem zavinil, že aféra byla přetřásána tiskem a tím jsem ujednanou dohodu porušil. (Jako bych já mohl umlčeti tisk, zejména socialistický.) Nabídce, abych odejel do ciziny, jsem nevyhověl a rozhodl se, že se budu bránit. Když viděli, že se mnou nic nesvedou, působili na moji paní. Zejména ředitel Legiobanky Holna, který je kmotrem mých dětí, přemlouval ženu a říkal, že se mi zaručí celé mé služné, mimo to že se mi dostane 100.000 Kč z fondů ministerstva zahraničí a 100.000 Kč z fondu kanceláře presidenta, auto a já nevím, co všechno. Jen abych nevzdoroval a odejel, jinak že budu smýkán blátem a usmýkán. Asi po dvakrátě nebo po třikrátě přijel Holna v autu ministra generála Syrového. Bylo to tedy přímé posláni. Holnovi jsem vzkázal, aby se neodvážil překročit práh mého bytu.«

Generál Gajda, jak vidět, dobrovolně bojiště vykliditi odmítl, dovoláváje se své neviny. Dnes je zbytečno rozhodovat, zda by si byl neusnadnil cestu k rehabilitaci, kdyby byl některou z nabídek přijal, neboť musel přece vědět, že u šéfa generálního štábu se vyžadují nejen vojensky odborné, ale i jiné vlastnosti: především nesmí býti jeho jméno bojovným heslem politických front. Státi se tímto heslem, znamená zavřítí si dveře k vedoucímu postavení v armádě i navždy pro budoucnost — ať přijde vláda jakákoliv. Nespoutanost povahy Gajdovy objevila se tu jasně, ale to ovšem nebylo žádným důvodem, aby stejnou nezkrocenost ukázaly i nadřízené úřady a kruhy vládní, rozhodnuvše se vynésti Gajdu z hospody i za cenu veřejného kraválu a mezinárodní ostudy, tím méně, že průkaznost dokladů o všech obviněních byla od počátku více než pochybná.

Zatím ovšem záležitost generálova vzbudila veliké vzrušení ve veřejnosti a tajné, polozáhadné její projednávání, nedostatek odvahy přiznat přímo, čím se Gajda provinil a přesvědčení veřejnosti, že jde o odstranění generála na rozkaz levice, přiměl československé občanské strany, že vyslaly k ministerskému předsedovi své parlamentní zástupce, aby se informovali, oč vlastně jde. Tato komise (poslanci Bradáč, Petr a j.) dotazovala se ministra Národní obrany několikrátě na obsah obvinění, hodlající vyvoditi všechny důsledky proti Gajdovi, avšak mi-

nistr Syrový odepřel jí vysvětlení, prohlásiv s předsedou vlády věc za záležitost čistě resortní.

Dne 13. srpna bylo skončeno superarbitrační řízení s gen. Gajdou, jenž výnosem MNO. čj. 1190-14 dán byl do výslužby, avšak tisková kampaň a politický boj o Gajdu a Stříbrného neustával. V této době právě vydal posl. Stříbrný známou brožuru, odhalující plán, jak měl být z politického života odstraněn. Ministerstvo Národní obrany zatím soustřeďovalo materiál a svědky k zjištění činů, z nichž byl Gajda obviněn a do tohoto mezidobí přišel známý interview presidenta republiky o fašismu a Gajdově věci s redaktorem »Prager Tagblattu«. Sdělení presidenta, pokud šlo o aféru Gajdovu, byla tohoto obsahu:

»Věc Gajdova není ještě ukončena. Řeknu vám tedy, co nepředbílá dalšímu řízení. Již delší čas před sokolským sletem byly šířeny pověsti, že fašisté chtějí použití nebo zneužití sokolského sletu ke svému vystoupení. Major Kratochvíl, který již od dob sibiřských chová nedůvěru ke Gajdovi a o příčinách toho učinil výpovědi ve svých publikacích, rozhodl se pro tyto pověsti uveřejnit v plném rozsahu své zprávy o Gajdovi. Vyhledal dra Boučka, aby se s ním poradil. Zvěděl jsem plány dra Boučka a žádal ho, aby věci neuvěřňoval. Nechtěl jsem potlačiti nepříznivé zprávy o Gajdovi, chtěl jsem je jen napřed úředně vyšetřiti. Dr. Bouček vyhověl a odevzdal výpovědi majora Kratochvíla a Slolověva ministerstvu Nár. Obrany. To se stalo 9. července. Dne 10. července dosadil ministr tříčlennou komisi, která měla věc administrativně vyšetřovati. Gajda byl s tímto šetrným způsobem vděčně srozuměn a chtěl po dobu vyšetřování vyžádati si dovolenou. Ale nestál v slově, naopak ve »Večeru« dne 13. července uveřejnil nepravdivý a zcela neloyální interview. Tak dal první signál pro potomní tiskové štvaniče. Vzhledem na to je celkem lhostejno, zdali ministerstvo, jak se vytýká, skoupostí svých zpráv pochybilo.

Pane presidente, jste ochoten říci něco o účasti dra Beneše na zakročení proti Gajdovi?

Dr. Beneš již sám prohlásil, že neměl na tomto zakročení žádné účasti. Mohu to jen potvrditi. Bylo mým úmyslem, jak již řečeno, objasniti a ukliditi věc potichu, proto byla vyšetřováním pověřena čistě administrativní komise a věc měla zůstati čistě resortní věcí. Proto nemohl se ministr Nár. Obrany vůbec raditi s jiným ministrem, vždyť nemohl vládu ani ministerského předsedu zpravit, dokud věc byla právě resortní záležitostí. Zmínil jsem se již, že Gajda sám celou věc přivedl na buben. Dr. Beneš dostal první zprávu ode mne, když 14. července došlo ke známé již demarchi pana Cougeta. Dostal jsem o této demarchi úřední zprávu 17. a 22. července navštívil jsem ministra dra Beneše v Ploškovicích. Od té doby dostala aféra Gajdova mezinárodní význam a ministr dr. Beneš musil být proto informován, aby hájil státní naše zájmy ve státech na aféře zúčastněných. Uvádím data proto tak přesně, protože tak možno nehezké útoky správněji posouditi.

Nehrozí aféra pověsti státu a republiky?

Ne, a to ze dvou příčin: předně jest důkazem naší konsolidace a síly, že jsme se nebáli aféru vyřídit. Já sám jsem si byl dosahu přesně vědom, ale věděl jsem rovněž tak přesně, že věc musí se obrátiti ku prospěchu armády. A druhý důvod: Aféra vleče se od Gajdova vystoupení v legiích. Já sám jsem jednání Gajdovo přesně sledoval a mohu proto jen vysloviti své uspokojení nad vývojem věci. Již dnes je zjevno, že nejde už jen o Gajdu, nýbrž o jeho ochránce a přívržence. Nastávající definitivní vyřízení bude ovšem pro ně poněkud drsnou lekcí.

»Lidové Noviny« přinesly zprávu, že demarche francouzského vyslance byla způsobena prohlášením p. Ovsejenka, že tedy p. Ovsejenko obžaloby proti Gajdovi potvrdil. Ovsejenko asi také vyložil ministru Benešovi, jak se věci mají. Jest prohlášení p. Ovsejenkovo správné a rozhodující?

Zpráva »Lidových Novin« nebyla oficiálně vyvrácena. Pokud vím, nedal pan Ovsejenko ministru Benešovi osobně prohlášení. Na hlavní vaši otázku chci říci jen tolik, že máme v rukou rozhodující ruské dokumenty.

Fašisté sami o sobě nejsou významní. Fašism je anonymní společnost nespokojených a odmítnutých s neobmezeným ručením pro vyrábění politických pohádek a loupežnických historek. Fašism je potud vážný problém, že znamená úpadek národního liberalismu. Fašism je měřítkem politické desorientace buržoasie a má proto význam jen tím, že se rozvinul pod aegidou jedné frakce národně demokratické strany. Zcela přirozeně: Jestliže muž politické prestiže dra Kramáře rok co rok sám i svými stoupenci vede tak osobní boj proti min. zahraničí a mytickému »Hradu«, když tento boj jedné z vládních stran nerušeně celá léta je trpěn, musí se konečně najíti politicky nezralí lidé, kteří obvinění berou vážně. Fašisté jsou obětí oné frakce v národní demokracii. Víím, že také ostatní strany prožívají své krise. Fašism je patologická ssedlina této krise uvnitř národní demokracie.«

Je pochopitelno, že do vzrušených vln veřejného mínění tato sdělení presidenta klidu nevnesla, vždyť šlo o prestižní soubor dvou politických bloků, socialistického a nesocialistického, odsouzeného nyní ve svém počínání samým presidentem republiky. Byl to nezvyklý případ, aby se hlava státu takto postavila během vyšetřování proti obviněnému občanu, a důvod toho je nutno hledati právě v osobnosti presidentově, jemuž Gajda byl typem bytostně cizím a protivným, v němž spatřoval nebezpečí a kterým i lidsky pohrdal. President Masaryk není totiž jen hlavou státu, je jednak prvním presidentem samostatné republiky a je stále učitelem, kterážto privilegium silného života je mu dáváno i jeho odpůrci. Jsem z nich a příznávám presidentu Masarykovi s jeho stanoviska právo na tento příkrý odsudek. Přes to však chci při této příležitosti ukázat na relativnost i tohoto soudu a pokusit se psychologicky vyložiti, proč

část veřejnosti byla ochotna vzít v ochranu gen. Gajdu i proti výtkám, že lže a že je člověk nevzdělaný. Chci vyložit, proč nedostatek vzdělání a požadavek rigorosní pravdomluvnosti (ke škodě sobě samému) byl přehlédnut a protiklad mezi Gajdou a T. G. Masarykem chápán ve věci jiné; opakují: u části veřejnosti, rozložené ve všech nesocialistických stranách.

Úsudek presidentův o R. Gajdovi jako osobě i o podstavci jeho politické popularity, t. zv. českém fašismu, není věru lichotivý. T. G. Masaryk jen stěží utajuje své opovržení nad vyšinulcem bez teoretického vzdělání, mužem, jenž nedrží pevně daného slova a jenž uveden do trapné situace, dokazovat své předběžné vzdělání, nemluví čistou pravdu.

Není potřebí nějak dlouze se zamýšlet nad celým dílem Masarykovým, filosofickým i politickým, abychom připustili, ba uznali oprávněnost jeho údivu, jak to, že se našla část veřejnosti, která ve jménu evropské vzdělanostní úrovně neláme nad Gajdou hůl! Avšak to je právě život, jehož hodnoty jsou často vzájemně nesouměřitelné. A tak, pátraje po důvodu odporu části české veřejnosti vůči Masarykovi, nemůžeme srovnávat Gajdu s jeho dílem; srovnání po myšlenkové stránce bylo by také tuze krátké a látkou spíše pro humorný vtíp než vražednou tragiku. Avšak v tomto smyslu se neodvážil Gajdu proti Masarykovi stavět ani nejpravověrnější fašista, ale ovšem ne proto, že by se bál, nýbrž, že necítil toho žádnou potřebu.

Masaryk je totiž především duch intelektuální, rozumový, racionalista a realista, duch, jenž přecenil význam vědy, osvěty a vzdělanosti, jež nemůže být nikdy základem životních obětí. Jeho dílo »Světová revoluce«, líčící hrdinskou epopej, je skvělým dokladem tohoto nedostatku Masarykova. Boj legií, tato hrdinská epopej prostých lidí, brášků, vojáků, kteří o srážce světových vzdělaností a epoch neměli ponětí, kteří také na ni nemysleli, poněvadž by pro nic tak dalekého život nedali. Jest líčen jen jako pomocná, nutná zbraň zápasu myšlenkového a diplomacie Masarykovy a Benešovy, jako koncese, která musela být učiněna velmocem, aby pochopily zájmově, tělesně a užitkově duchovní boj českých emigrantů o nové utváření Evropy a světa.

Boj za českou svobodu je líčen jako znamenitá technická organizace (Benešova kniha to jen zesiluje), jako velkolepý diplomatický podnik a vítězství myšlenky demokratické nad starou, umírající organizací evropskou, a činy armád

českých stojí zde v pozadí jen jako nutný ústupek nedokonalé době, jako technická pomůcka. Nehledě k tomu, že to není soud objektivní, poněvadž velmoci cenily i naši armádu jinak, že bez vojska sotva bychom byli svobodu získali, není toto líčení nijak národně výchovné. Máme totiž dnes ve vlastním státě svou armádu, těžce bojující o duchovní sílu její, o to, čemu se říká duch armády. Konceduji více: Masarykovo dílo je výstrahou před militarismem a samotné armádě staví před oči cíle mírové; více ještě, činí je neprivilegovaným stavem, ale jen článkem národní organizace. Dobrá, humanismu je tu učiněno více než zadost. Avšak armáda je určena k boji, nikoli k pacifické propagandě. Má-li voják v rozhodné chvíli jít do boje a položit život, největší osobní hodnotu lidskou, ve jménu čeho tak má učinit? Pro humanitní teorie? Pro evropskou vzdělanost?

Jediné, proč může společnost žádati obět smrti po zákonu přirozeném, jest odvolání: musíš zemřít, aby nezahynul tvůj rod. Ono Dykovo: Opustíš-li mne, nezahynu, opustíš-li mne, zahyneš! Tato potřeba národní, mítí syny, kteří pochopí hlas země a budou ochotni bez úvah o marnosti bojů, bez vzpomínek na relativnost všech sporů po dobu veškeré civilizace položit život za vlast, není ukojena Masarykovým dílem životním. Kultura, odloučená od živelních pudů, na konec vede k spánku, k poznání marnosti a resignaci skepse. Je dějinným faktem, že nad národy nejvzdělanějšími zvítězili barbaři. Chci tím říci: vzdělanost není vše, ona nevyčerpává života národního, ona také není účelem života, nýbrž jen prostředkem k zvýšení jeho úrovně.

Tato potřeba žije v národě československém, ožívá tím intensivněji v první generaci osvobozeného státu a ona je důkazem životnosti národní.

Oné potřebě pak jako ozvěna odpovídal zjev Gajdův. Je nevzdělaný? Kdo se na to ptal a ptá, když je nutno vyskočit ze zákopů vpřed? Jsou ostatní generálové anabase bohatší na teoretické vzdělání? Diplomati organizovali za frontou úspěchy diplomatické a získávali vzdělaný svět, Gajda s revolverem v ruce utíkal s vojáky proti nepříteli. Obou je třeba. Československý stát nemůže myslit na imperialism, ale nemůže také vůči imperialismům cizím říci: Mouchy, sežerte mne.

Přes všechny pochyby a útoky vidím v touze po této přirozené síle, schopné hmotné obrany, růsti novou generační ctnost. Ctnost, odpovídající logickou nutností na novou potřebu státně-národní: po době diskusí, kritiky a kulturní

obranu dobu kázně a nové jistoty hmotné i duchovní. Myslím, že je dosti jasno, že tento přírodopis, abych tak řekl, ukazující, jak živelné potřeby národní hledají své hlasatele jedince, v jejichž povahách a činech se zrcadlí, není obhajobou Gajdovou. Je to jen obhajoba obecné potřeby lidové, míti před očima jako štít národní bezpečnosti nejen filosofy, ale i vojáky. My dnes nemáme, věru, ani v armádě kultu síly a odvahy, nýbrž kult jakéhosi osvětářského pacifismu. I z rvavého vojáka a muže jasného řádu Žižky, který šel válčit do Polska, když doma nebyla vojna, udělali nám realisté humanitního demokrata, třebaš jediným prostředkem diskuse byl u něho palcát. Tato humanitní filosofie životní je jako vyvařená, destilovaná voda.

Česká armáda, věru, má málo vzorů před sebou, aby se dalo mluvit o duchu armády. Nemáme důstojníků zbraní a služeb, máme státní zaměstnance, gážisty hodnostních tříd a mimo ně. Nemáme armádu, máme jen vojenské odvětví státní správy. Jsou u nás ovšem vrstvy, jež uznávají užitečnost vojska: Škodovka, brněnská zbrojovka, továrny na letadla. Co by dělaly, nebýti armády? O jejich zadávkové podíly se hádal také bývalý ministr Nár. obrany a antimilitarista V. J. Klofáč nedávno v branném výboře senátu, nikoli o to, jakou záruku národní bezpečnosti poskytuje dnešní strýčkovské armádní velení!

Politická hodnota ministerského resortu Nár. obrany je ovšem velká, neboť žije v úzkém vztahu s výrobou a prvovýrobou: kdo by bral oves z družstevních skladišť, mouku a maso pro vojsko určené a kdo by tak bezpečně platil? Česká armáda neví, či je: je propagačním nástrojem humanitního pacifismu, který chceme vtlouci s umíněností protestantských kazatelů do hlav svých sousedů, kteří v tom vidí drátěný plot najedených, nebo je nástrojem národní obrany proti imperialistickým choutkám jejich? Naše armáda nemá ducha armády. Jest z litiny. Není z ocele. Ale potřeba národní, míti ve chvíli nebezpečí v ruce zbraň, která neselže, a žije.

Poněvadž nebylo nikoho jiného a nikoho většího, našel si tento kolektivní pocit svou živou ozvěnu v Gajdovi, jako symbolu vojenské stránky revoluce. Nositelem této nálady byla především mládež, i akademická, a z těchto řad se rekrutovali ideálnější stoupenci fašistů. Boj za svobodu, to je přirozené, bude čím dále více na mládež působiti jako epopěj, hrdinské epos a nebudou to špatné stránky mládí a nebudou to ti nejhorší z mládeže, kterým při vy-

pravování či četbě o anabasi zvlhnou oči, zrychlí se tep a ztuhne pěst. A podívejte se kolem sebe: to, co představuje oficiálně boj legií v republice, obec legionářská a její lidé, dospívají ke koncům opačným: k pacifismu, k posměchu nacionalismu, k souručenství s naukami socialistickými. Co myslíte, za kým půjde budoucí mládež: za těmi, kdo líčí svůj boj na Rusi a Sibiři proti bolševictví za omyl a dopuštění poměrů, či jako nutnost logickou a hrdinskou píseň? A podívejte se také s tohoto hlediska na Gajdu a ostatní socialistické vůdce legionářské. A zhodnoťte psychologicky odraz fakta, že Gajdu usvědčovali ze zrady na republice lidé sovětské mise!

Ještě jednou: Gajda nemá velkého teoretického vzdělání, stejně jako všichni ostatní generálové legionářští. Avšak bylo by veliké vzdělání evropské důvodem pro to, aby se někdo jako jednotka postavil do zákopů u Zborova? Nebylo tu třeba spíše jediné pevné myšlenky, než hlavy, která byla naučným slovníkem všech filosofií evropské skepse?

Všeobecné vzdělání není vše; u nás je kult jeho přeceňován a nemá smyslu vytýkat tento nedostatek lidem, jejichž úkolem nebylo psát filosofické traktáty, ale držet v ruce zbraň. Nedostatek vyššího vzdělání rozhodně není ideálem ani u vojáka, může býti příčinou špatného hodnocení událostí u vyšších velitelů a je katastrofou, když chce někdo, jak to učinil Gajda, býti vůdcem i na jiných cestách než válečných. Nedostatek vzdělání může býti pak důvodem porážky a pádu, ale není rozhodně zločinem. Z přecenění funkce filosofického vzdělání plyne u Masaryka ono suverénní pohrdání gajdovským typem. To je jeden důvod. Druhým je protestantský moralism, podle něhož je u Masaryka každý hotov, kdo zalhal. Gajda lhal opravdu několikrát — o svém předběžném vzdělání. Ale tu už hmatáme tutěž nit jako dříve. Na Gajdovi žádali úsilovně v míru, po čem se nikdo neptal ve válce: školní vysvědčení. Gajda nebyl schopen gesta, mravně a mužsky jediné možného, aby řekl přímo: nemám jich, nahradil jsem je životem, ten suďte!

Tuto mravní slabost ulissovskou však nesoudila tragicky veřejnost, tím spíše, že žalobci Gajdovi to byli, kdo jej postavili předtím na jedno z nejvyšších míst v armádě a že na tentýž skřípec školských vysvědčení nebyli natahováni ostatní legionářští generálové. Gajdova povahová nesianosnost ovšem zůstává zřejmou, i když v politice starý typ Odyssea lišáka není zjevem zvláště vzácným.

Opakuji, nestavím Masaryka proti Gajdovi, poněvadž srovnání to by bylo neúměrné a poněvadž délka a váha, kilometry a kilogramy, jsou veličiny nesouměřitelné. Masaryk je typem kulturním, Gajda voják. Skrytá potřeba lidová po reprezentativní mocenské síle, po symbolu armádní schopnosti, po symbolu vojenské anabase legií hledala však svůj výraz a našla jej z nedostatku dokonalejšího představitele na čas v R. Gajdovi.

Proto obvinění podnáčelníka generálního štábu, jenž v té době vedl úřad šéfa, generála Gajdy, vzbouřilo i citově určitou část veřejnosti, vedle toho, že to byla rána politická. Konec konců pochopil a uznal by, ať s protestem či mlčky, každý, že musí jít generál, který neumí poslouchat a který sebou vrtí neklidně na svém místě, bubnuje si prsty na šavli — avšak, co nebylo možno jen tak pochopit a proč vznikl odpor proti postupu ministerstva Nár. obrany, byla otázka, proč má být voják od Zborova, jeden z představitelů vojenského zahraničního boje za čsl. samostatnost, podnáčelník generál. štábu čsl. armády zabit i mravně i lidsky jako zrádce národa a vyvrhel společnosti. Komu na prospěch? Zde se vzbouřila iluze lidová o lidech zahraničního odboje. A tu demokratická veřejnost chtěla jasně a hned vědět, proč ministerstvo zavěsilo na hrdlo jednoho z předních vojáků a velitelů vojenských tabulku s nápisem: zrádce vlasti! Chtěla vědět, čeho se generál dopustil, jaké zrady, kde a kdy, na základě jakých důkazů byl odsouzen a proč má být vymazán ze seznamu čestných lidí. Občanstvo i tisk se ptali, proč má být čsl. armáda v celém světě vydána v nevážnost a posměch, že měla v čele zrádce? Jaký zločin to byl, že bylo nutno takto zacházet se ctí armády před cizinou, snížit důvěru lidu, jenž na ni přináší krvavé oběti, v její schopnost a spolehlivost? A tu byla veřejnost odbyta prohlášením: jde o věc čistě resortní. Nešlo a nejde. O podobný případ šlo i v předválečném procesu Švihově. Jeho vina a důkazy její byly tehdy sděleny 6 důvěrníkům (mezi nimi byl Ant. Švehla, dr. Mattuš, prof. Heyrovský) a přece tehdy správně prof. Masaryk odsoudil tento způsob odpravení politika: »Dr. Šviha nebyl náležitě a patřičným tribunálem souzen; nikdo dnes neví, jaké byly důvody pro jeho vyobcování z národa. Tak lidé kulturní a političtí postupovat nesmějí.« (Z řeči ve výk. výboru 25. března 1914. Čas, č. 84.)

A deník »Čas« tento způsob odpravení veřejně činných lidí takto odsoudil:

»Než teď zajímá nás jen ten fakt, že nikdo autenticky není poučen o tom, co pánové viděli,

co slyšeli. Měl být sepsán spolehlivý protokol a rukopis měl být dodán osobám interesovaným. Zkušenost ve sporu rukopisném, že se mýlili Palacký, Šafařík a všichni ostatní odborníci, zkušenost, jak nakonec v tom sporu dr. Rieger a jiní autoritativním hlasováním chtěli ututlat kritiku, to všechno je nám důvodem proti tajnému soudu, kterým má být člověk cejchován jako zrádce a z národa vyobcován. My vítáme nestranný soud veřejný. Veřejnost je zárukou a základem demokracie. Demokracie právem byla nazvána možností diskuse. Avšak výrok šesti měl být jakousi nedotknutelnou instancí. Každá pochybnost byla ukřikována a to neznámá nic jiného, než že veřejné mínění v Čechách má se spokojit i ve svých nejvnitřnějších otázkách absolutismem, jaký teď panuje v Čechách a v Rakousku. Kdo je pro takovou tajnost, je ve skutečnosti pro absolutism.«

Tak soudil realistický deník před válkou. Případ z r. 1926 byl ještě protismyslnější. Zplnomocněný ministr, vyslanec varšavský dr. Girska prohlásil před soudem (Gajda—Kratochvíl), že usvědčující dokumenty mělo ministerstvo zahraničí v rukou od r. 1921 a že z technických důvodů jich bylo použito teprve roku 1926.

Zde se žádala od veřejnosti víra, která hory přenáší. Jak to, že voják, který se r. 1921 dopustil zločinu (jeden z radiogramů byl dešifrován r. 1921) proti vlasti, mohl se dostat až na nejvyšší místo v armádě? Zde jsou dvě možnosti: že o důkazech ministerstvo zahraničí dříve, než byl Gajda jmenován podnáčelníkem gen. štábu, nevědělo, ač je mělo v archivu, nebo druhá: že je už tehdy znalo, ale za důkaz zločinu pokládalo a užilo až r. 1926. To by byl případ dokumentu, užitého účelově a politicky. Z podobného vylíčení dalšího ať si čtenář učiní úsudek sám. Chci jen říci ještě, že víra v armádní velení je kapitál, z něhož žije armáda v demokracii a že degradaci předního generála pro nespolehlivost vlasteneckou armádním zájmem poslouženo nebylo.

Zrádce?

Kompromitující styky s pluk. Krakovjeckým.

Začněme rozsudkem konečného odvolacího kárného výboru ministerstva Národní obrany, oznámeným ministrem Udržalem 20. ledna 1928 ve schůzi branného výboru poslanecké sněmovny:

»Rudolf Gajda (Geidl), generál v. v., jest viněn:

1. že se v roce 1920/1921 prostřednictvím bývalého ruského plukovníka Arkadia Krakovjeckého ucházel o služby v sovětské armádě, tedy v době, kdy naše republika se sověty byla v poměru napjatém;

2. že v téže době před jmenováním plukovníkem Krakovjeckým slíbil dodávati vojenské zprávy

z válečné školy v Paříži a že dodal Krakovjeckému skutečně dvě francouzské knihy ze škol vojenských v Paříži, do kterých byl vyslán, k opisování, tudíž udržoval kompromitující styky se jmenovaným ruským plukovníkem Arkadiem Krakovjeckým a dále i s jeho bývalým pobočníkem M. Molodkovským.«

Tento rozsudek před veřejností na základě všech dokumentů před soudy přednesených (Gajda contra Kratochvíl) a na základě radiogramů, ministerstvem zahraničí publikovaných, neobstojí, poněvadž mu schází usvědčující důkazy. Tak zejména není žádného důkazu pro obvinění, že se Gajda ucházel o služby v sovětské armádě.

Celé toto obvinění je založeno a vychází od majora ruských legií v. z. Kratochvíla, který ve své »Cestě revoluce« napsal, že R. Gajda, vrátiv se po vladivostockém puči, který již podnikl v dorozumění a na prospěch bolševiků, přibližoval se jim i myšlenkově, »a později doma zklamán ve svých nadějích, uražen chladným přijetím a odmítnut neslavně všemi demokratickými složkami ve vlasti, šel ještě dále, nepřerušuje styky s českou buržoasní národní demokracií, ani s protisovětskou Francií, sonduje tajně půdu a vede rozhovory o službě v sovětském Rusku. Ovšem třeba podotknouti, že to bylo v době úspěchů rudé armády a že snad nebyl sám a že rychle odpoutal se a ustoupil starému stanovisku, jakmile válečné štěstí ruské pohaslo a jakmile situace sovětů podle pařížských zpráv stala se kritickou.«

Major v z. Kratochvíl vychází z předpokladu, že gen. Gajda již ve Vladivostoku po svém rozchodu s Kolčakem se přeorientoval přátelsky k Sovětům a že vladivostocký puč proti exponentu Kolčakovu Rozanovi podnikl ve shodě s bolševiky a v jejich prospěch a že už tehdy věděl o spojení pluk. Krakovjeckého, je muž pak svou nabídku činil, se Sověty. Proti tomuto pojetí puče mluví vedle obecného přesvědčení a názoru legionářů proklamace Jakuševova, z které vychází, že převratem mělo se dopomoci k vládě umírněným živlům demokratickým, ne bolševickým, proti »černosotněnské« vládě Kolčakově. Stejně proti tomu mluví i zprávy Čsl. tiskové kanceláře na Rusi (Věstník ve Vladivostoku č. 26 a 28 ze dne 13. a 26. září 1919) i výklad plukovníka R. Medka, který potvrzuje, že názor Gajdův, že Kolčak Sibir nepasí, nýbrž jediné živly střední (jakýsi demokratický střed), byl vítán i naším politickým vedením na Rusi, drem Girsou a gen. Čečkem a že Gajda byl vždy odpůrcem bolševiků. Podpl. Husárek pak stejně vyložil, že převrat zamýšlen byl v neprospěch bolševiků a že generál Gajda

několikrát konferoval o zamýšleném převratu s drem Girsou.

Obvinění generála Gajdy majorem Kratochvílem z bolševictví je podezřelé proto, poněvadž mjr. Kratochvíl dle vlastního přiznání stal se již v legiích na Rusi ideovým bolševikem a i později důsledně s bolševiky i sovětskými agenty Krakovjeckým a Molodkovským pěstoval důvěrné styky, že nesl těžce usnesení čeljabinského sjezdu o vojenském vystoupení čsl. legionářů proti bolševikům, jehož hlavním zastáncem a předním vykonavatelem byl právě gen. Gajda. Mjr. Kratochvíl se stal později zapřísáhlým odpůrcem Gajdovým a jeho obvinění jsou tendenčně zkreslena. Gen. Gajda prý věděl, že pluk. Krakovjecký, který byl ve vlaku Gajdově, byl ve službách Sovětů. Kratochvíl tak usuzuje z toho, že Gajda posílal z Francie různé, neoficiální osobnosti, které s Ruskem chtěly navázati obchodní styky, na Krakovjeckého. Z toho je prý patrné, že Gajda tak činil proto, že věděl, že Krakovjecký jest zřízcem sovětské mise. Tak Gajda doporučoval r. 1920 Pilorge a v r. 1921 Lacciesse, kteří chtěli se dostat do Ruska, Krakovjeckému, což by nemohl činiti, kdyby nebyl znal spojení Krakovjeckého se Sověty. Jeden z dopisů z Paříže 30. VII. 1921 zněl:

»Velectěný Arkadij Antonoviči! Doručitel tohoto je pan Laccies, o kterém jsem Vám ve svém posledním dopise psal. Pan Laccies má úmysl navázati obchodní styky s Ruskem, znám ho osobně a mohu pouze opětovat mé dřívější doporučení. S pozdraven gen. Gajda.«

Naproti tomu namítal obviněný, že byl v Paříži francouzskými politiky, mezi nimi i ministrem války, vyzván, aby jim dal informaci o Rusku, Francie že chtěla vyslati do Ruska obchodní mise (vlastně pod touto rouškou vojenské rozvědky) k získání zpráv o činnosti Němců v Rusku a tu že ony Francouze doporučil pouze na dva lidi: na ministra Girsu a Krakovjeckého, který nejlépe mohl dáti informace, poněvadž žil stále v emigrantských ruských kruzích a měl finanční podporu našeho ministerstva zahraničí. Proto doporučil ony Francouze na Krakovjeckého a Girsu, nikoli na sovětskou misi. Šlo o úsluhu Francouzům, ne Sovětům, a tyto také rozpoznaly účel těchto misí a žádná z nich se do Ruska nedostala. Tato obrana vyvrácena nebyla.

Stejně se hájil gen. Gajda, že o Krakovjeckém byl vždy přesvědčen, že je proti bolševikům, až teprve v září 1921, když mu Krakovjecký přinesl svou knihu »Směna vjech« s věnováním a při obědě vykládal o svém pře-

orientování k směnovjehovcům a že by se všichni emigranti měli vrátiti do Ruska, tu teprve prý pojal proti Krakovjeckému podezření, a přerušil s ním styky. Tyto údaje potvrdil pplk. Husárek, jemuž gen. Gajda r. 1921 vyjádřil svůj údiv nad tím, že Krakovjecký vyjednává o návrat do Ruska a že mají dokonce býti přijati do služeb Sovětů: »Nedivím se Molodkovskému, to byl vždycky »prochvost«, ale od Krakovjeckého mne to překvapuje. Snad je to dobré, že takoví lidé, jako Krakovjecký, nabývají vlivu v sovětském Rusku. Víím, že on je člověk umírněných názorů a takoví lidé jako on mohou evolucionem přeměnit režim v bolševickém Rusku za přijatelný.«

K tomu nutno dodati, že ani oficiálním kruhům, zvláště dru Girsovi, nebylo známo, že Krakovjecký je bolševickým agentem. Ministr dr. V. Girsu dověděl se to teprve r. 1926 a zástupce ČSR. v Moskvě J. Girsu sdělil teprve 13. XI. 1924 ministerstvu zahraničí, že z věrohodného pramene se dověděl, že Krakovjecký, jenž právě byl jmenován zástupcem SSSR. v Albanii, již za svého pobytu v Československu byl v sovětských službách. O tom, jak se setkal s Krakovjeckým (jenž dostával z ministerstva zahraničí 3000 Kč měsíčně podpory) v republice, vypravuje Gajda: »Než jsem odjel (do Paříže), bydlil jsem ve vile v Říčanech, kterou jsem koupil. Jednou jsem byl pozván na hostinu k ministru Girsovi a tam jsem se sešel s pluk. Krakovjeckým. Krakovjeckého jsem velmi dobře znal z Ruska. Byl carským důstojníkem a důstojníkem velmi rádným. Vypravoval mi, že žije v emigraci a že se snaží soustřediti a zorganizovati ruskou emigraci k akci protibolševické. Pozval jsem jej na návštěvu, kdež jsme hovořili o tom, jak by bylo možno Rusko navrátiti pořádku. Že byl ve službách sovětské mise, o tom jsem neměl a nemohl míti tušení, vždyť jsem se s ním setkal na oficiálních hostinách, zejména pořádaných ministrem Girsou, a mimo to mi dokázal, že dostává emigrantskou podporu. Jednou mne navštívil a pravil mi, že pracuje na tom, aby shromáždil roztroušené emigranty a umožnil jim návrat do Ruska, poněvadž se domnívá, že doma budou moci daleko účinněji pracovati pro obnovení demokratické vlády než v cizině a přinesl mi knížku »Směna vjech«, která o tom pojednávala. Tento plán jsem Krakovjeckému schválil. Jindy při návštěvě mne prosil, abych mu dovolil vypsati něco z mého archivu a přivedl s sebou svého adjutanta Molodkovského, k němuž jsem měl vždy odpor a znal ho rovněž z Ruska. Krakovjeckému jsem vyhověl, ale Molodkovského k sobě nepustil.

V listopadu jsem odejel do Paříže. U příležitosti sjezdu eserů v Paříži přijel tam též Krakovjecký, navštívil mne na okamžik v hotelu a vyřizoval mi pozdrav z Prahy; ani si nesedl a ohlásil se, že přijde večer. Večer však nepřišel a já se dověděl, že byl vypovězen spolu s ostatními. To je ta zmínka, kterou jsem učinil v dopise Solověvovi, aby se zeptal, co je s Krakovjeckým, poněvadž jsem chtěl věděti, jak to s ním dopadlo a je-li v Praze. Od té doby jsem ho neviděl a to byly celé moje styky s ním.«

V některém z prvních rozhovorů s Krakovjeckým se tedy podle rozsudku druhého odvolacího kárného výboru M. N. O. vyjádřil Gajda Krakovjeckému, že by chtěl jeti do Ruska, nebo že nabízel své služby pro sovětskou armádu. Krakovjecký však vyslechnut nebyl, sám žádného svědectví nevydal a přímého svědka všech těchto obvinění jakož i dalších: že dal opsat francouzské knihy a že dostal za to 5000 Kč, vůbec není. Jsou tu jen svědci převzvední, Molodkovský a sluha Solověv, kterým prý to Krakovjecký říkal a kteří to sdělili majoru Kratochvílovi a ten opět řadě legionářů a politiků levice.

Základem tvrzení tedy, že Gajda nabízel své služby bolševikům, je výpověď sluhy Gajdova Ivana Solověva, placeného sovětskou misí pražskou (500 Kč měsíčně), že roku 1920 při schůzce Gajdy, Krakovjeckého a Solověva, když Solověv vyslovil Krakovjeckému své přání jeti do Ruska, vyslovil prý totéž i Gajda. Nevyslovil prý se před Solověvem, ale Krakovjecký prý po rozmluvě s Gajdou pravil Solověvovi, že Gajda projevuje ochotu jeti do Ruska a tázal se Solověva, zda Gajdovi možno věřiti. Během vyšetřování však Solověv měnil svou původní výpověď tak, že mu jednou řekl Krakovjecký, že se Gajda nabízí ke službě pro Sověty a později uvádí Solověv přímou větu Krakovjeckého: Gajda se uchází o služby u Sovětů. Solověv uvádí dále, že Gajda sám jednou prohlásil: »Pojeď do Ruska ne jako komunista, ale chci pomoci Rusům porazit Poláky.« V protokole ze dne 30. X. 1926 praví Solověv, že po první schůzce v hotelu Monopol mu Krakovjecký říkal, že se Gajda uchází o služby ve prospěch Sovětů, ale před okresním soudem 25. IX. 1926 vypovídá Solověv jinak, že totiž za několik dnů po schůzce v hotelu Monopol jel ke Krakovjeckému, který se ho ptal, může-li gen. Gajdovi věřiti, že prý se hlásí do Ruska. Krakovjecký prý mu však neřekl, proč Gajda chce do Ruska jeti.

Když se Gajda s Krakovjeckým stýkali, Solověv nikdy přítomen nebyl, ale jednou prý,

čekaje přes hodinu na chodbě, vstoupil náhle a zachytil z rozhovoru, že Krakovjecký mluví o sovětských vojenských věcech (vlastně sovětské službě vojenské), že jsou tam vojenským velitelům přidáni komisaři i komunisti a v práci že velitelé se dohodují s nimi.«

Z tohoto nestejného a nejasného povídání nelze s určitostí obsah toho, co Krakovjecký s Gajdou mluvili, zjistiti. Jednou je to Gajdovo přání a ochota jeti do Ruska, po druhé nabízení a ucházení se o služby u Sovětů, jindy o služby ve prospěch Sovětů, ale o ucházení se o místo nebo službu v sovětské armádě ani Solověv nikde přímo nemluví.

A proto přece byl Gajda druhým odvolacím kárným výborem odsouzen. Na přímou otázku, odkud Solověv ví, že se Gajda ucházel o službu v rudé armádě, prohlásil tento jediný nepřímý svědek: »Sám Gajda mi říkal, že by chtěl do Ruska jeti, ale ne jako bolševik, nýbrž pobítí Poláky.« To ovšem žádný důkaz pro ucházení se o službu v rudé armádě není.

Vedle Solověva je tu svědek mjr. Kratochvíl. Ten ve své »Cestě revoluce«, jak již uvedeno, napsal, že Gajda zklamán přijetím doma »sonduje tajně půdu a vede rozhovory o službě v sovětském Rusku«. Zde tedy buď Kratochvíl vše neříká, nebo nic více nevěděl, dokud měl vše v čerstvé paměti, než že Gajda sondoval půdu a nikoli se nabízel. Později ovšem mjr. Kratochvíl udával, že se dověděl od Krakovjeckého, že žádost Gajdovu sdělil Krakovjecký úředně do Ruska a odtud že přišla vyhybavá odpověď. U okresního soudu užívá Kratochvíl výrazu, že se Gajda hlásil do sovětské služby a že prý se později ptal Krakovjeckého, jak jeho přihláška byla vyřízena. Mjr. Kratochvíl zmiňuje se také o tom, že mu Krakovjecký ukázal i žádost (dopis) jednoho čs. důstojníka, který žádal o přijetí do služeb v sovětském vojsku, ale nechce tohoto důstojníka, jenž prý řádně slouží v čs. armádě, jmenovat. Něco písemného od Gajdy (žádost, přihlášku, dopis) však Krakovjecký Kratochvílovi neukázal.

Jde tedy nejen o to, zda oba svědci, Kratochvíl a Solověv, se po letech přesně pamatují na všechny výroky Krakovjeckého, ale i o to, zda vůbec lze Krakovjeckému jen tak věřit a zda jim vůbec pravdu řekl! Vždyť Krakovjecký byl sovětským agentem a řeči své jistě upravoval podle účelu svého diplomatického poslání. Pokud se toho poslání týče, měl Krakovjecký v Praze podle výpovědi Kratochvílovy dozírati na emigranty a podávati zprávy. Z dešifrovaných radiogramů sovětských, jež dále jsou doslovně uvedeny, vysvítá, že Krakovjecký měl

patrně i úkol získávati čsl. důstojníky. To by potvrzovala i sama výpověď mjra Kratochvíla a jeho choti Líny, že Krakovjecký je oba, ne-li již při první návštěvě na rozloučenou, tedy v září nebo říjnu 1920, když Kratochvíl odjížděl na dovolenou, přemlouval, aby s ním jeli do Ruska, že Gajda jede též a že ukazoval Kratochvílovi dopis jiného čsl. důstojníka, ucházejícího se o službu v sovětském Rusku.

Mohlo by to býti sice i obvyklým úskokem agentů, aby někoho získali poukazem na jiného, ale pak by to bylo důkazem opět, že Krakovjecký nemluvil pravdu. Při hodnocení jednání Krakovjeckého je nutno vědět, že tento tajný sovětský agent vydával se za žurnalistu esera, tedy odpůrce bolševiků. Už toto povolání ho přirozeně muselo vésti k tomu, aby klamal a předstíral. Proto nelze jen tak beze všeho odmítnouti obhajobu Gajdovu, která na to ukazuje. Ze všeho, co uvedeno, je patrné, že pramen, z kterého všichni ostatní svědci čerpají, není dosti spolehlivý. Hlavním důkazem vedle svědků mjra Kratochvíla, sluhy Solověva (a výroků npr. Molodkovského a Ovsejenka, opakujících jen slova těchto svědků, jak bude ještě ukázáno) jsou však pro vinu Gajdovu radiogramy, poslané z Moskvy pražské sovětské misi.

Ruské dokumenty.

Radiogramy, o které jde, jsou tři (dvě depeše). Jsou to vzkazy komisaře zahraničních věcí v Moskvě Čičerina šefu sovětské mise v Praze Gilersonovi. První depeše byla dle výpovědi vicekonsula Klubička a ministra Girsy rozšifrována již r. 1921, druhá až 1926. Už fakt, že první byla tedy známa ministerstvu zahraničí dávno před tím, než se Gajda něčím stal, a že jí bylo užito jako popravčí zbraně, až se to hodilo politicky, je důkazem, že samo ministerstvo zahraničí nepokládalo tuto věc za důkaz zrady, nýbrž jen za vhodný »dokument«, jenž měl držeti Gajdu na uzdě.

Podle obsahu jsou depeše instrukcí pro pražskou sovětskou misi a odpovědí, kterou Čičerin dával na zprávy touto misí, respektive Krakovjeckým mu zasláné. Tyto zprávy mise, posílané do Moskvy, jež by byly rozhodující a velmi důležité pro důkaz Gajdovy viny, však vůbec schází, a je možno jen z Čičerinovy odpovědi usuzovat, jak asi zněly. Při tom obě depeše třeba posouditi ve vzájemné jejich souvislosti.

První depeše zní:

»Ještě se nám nepodařilo vyjasnit si, připustíme-li příjezd Gajdův do Moskvy. Spěchám sdělit vám však, že stykům s ním přikládám vážný vý-

znam. Prosím vás, chovati se k těmto vztahům s veškerou pečlivostí a podporovati je. Ovšem jest zapotřebí zdržovati ho od cesty na Sibiř, je třeba vycházeti vstříc jeho levým tendencím, je nutno jeho rozladění s Kolčákem a jinými krajními pravičáky, nastavši u něho na Sibiři, využítkovati. Všeobecný tento rozchod československých legií urychlil povážlivě posledně za boje proti nám a odkryl pravé tvářnosti kolčakovské kontrarevoluce. Legionáři začali prohlédati a chápati svoji roli a skutečný smysl sovětské republiky.

Této náladě je třeba vyjít vstříc, dáti znáti, že jsme ocenili nastavši obrat a starati se o využití resultátu. Všeobecně jsou vaše zprávy z bílého stanu velmi zajímavé a závažny. Postarejte se o rozšíření těchto spojení a dejte více zpráv o sympatisujících důstojnících. Vůbec se stala Praha eserským centrem. Není možno využítkovati toho více, nelze rozšířiti vliv na kající se inteligenci a vyvléci z nich ty, kteří by nám mohli prokázati úsluhu?»

Z toho lze usuzovati, že do Moskvy byla podána asi zpráva, že Gajda i jiní legionáři (sympatisující důstojníci) po porážce Kolčakovců jeví levé tendence, snad že se Gajda vyjádřil, že by jel do Ruska (do Moskvy, na Sibiř), nebo jen zpráva, že by podle nálady, právě u Gajdy jsoucí, dalo se očekávati, že by přijal pozvání do Moskvy nebo na Sibiř. Mise se patrně dotazovala, jak má býti na Gajdu působeno a přátelských styků Krakovjeckého s ním využito.

Že by se byl Gajda sám nabízel pro nějaké služby Sovětům, nebo ucházel o služby v sovětské armádě, nebo žádal o povolení cesty do Ruska, ze svrchu uvedené depeše usuzovati nemožno, zvláště pročte-li se další depeše, která je patrně odpovědí na úmysl Krakovjeckého, pozvati Gajdu do Sibíře a nabídnouti mu tam místo:

Druhá depeše:

»Obracetí se na Gajdu s pozváním sem jest s naší strany nevhodno, obrátí-li se on však sám k nám a nabídne, že sem přijede, nebudeme míti námitek, povolení jest zaručeno. Je zajímavo věděti předem, jaké budou jeho návrhy, my pro něho návrhů nemáme a budeme vyčkávati, co on sám řekne. Pečujte, aby iniciativa vycházela nikoli od nás, nýbrž od něho.«

Depeše tato byla přijata ve stanici petřínské dne 28. října 1920. Do této doby tedy se Gajda, jak z textu depeše a rad vysvítá, Sovětům nenabízel a o místo se neucházel. Výpověď Solověva a Kratochvíla, kteří výpověď kladou ve směr do doby dřívější a odůvodňují to tím, že Gajda byl roztrpčen nepřívětivým přijetím na jaře 1920 ve vlasti a pak že chtěl pomoci Sovětům proti Polákům, dokud tito prohrávali, jakož i domnělé vývody Krakovjeckého, stávají se tím co do pravdivosti svého obsahu a reprodukce nejvýš pochybnými. Je třeba připomenouti, že

v polovině srpna 1920 se válečné štěstí obrátilo ve prospěch Poláků a dne 17. srpna že již začal všeobecný ústup rudé armády od Varšavy, a Kratochvíl píše v »Cestě revoluce«, že se Gajda rychle odpoutal . . . jakmile situace Sovětů podle pařížských zpráv se stala kritickou. Že by se byl Gajda nabízel k službě Sovětům v této době, do listopadu 1920, je i podle Kratochvílovy zmínky v »Cestě revoluce« pravdě nepodobno. Kromě toho byl Gajda v té době už před odjezdem na válečnou školu v Paříži, což již v říjnu bylo definitivně sjednáno a 11. nebo 15. listopadu už Gajda podepsal revers. V dalších depeších moskevských také o Gajdovi už žádné zmínky není. Není tedy vyloučena správnost závěru, že ani po 28. říjnu 1920 Gajda nežádal a nenabízel, že pojede do Ruska a že Krakovjecký po této době již žádné nabídky Gajdovi nečinil. Solověv ovšem myslí, že Gajda ještě v letech 1921 a 1922 o službu v Rusku se ucházel a tam chtěl jeti, a že Krakovjecký jen k vůli tomu se zdržel v Praze až do r. 1922; dokonce se Solověv domníval (a vypovídal tak), že Gajda třeba i kurs v Paříži přeruší a do Ruska pojede. To je ovšem v rozporu jednak s tvrzením Kratochvílovým v »Cestě revoluce«: rychle se odpoutal . . ., i s pověstí, vykládanou svědky, že se Gajda měl státi v září 1921 ministrem Nár. obrany, což prý si Krakovjecký pochvaloval a tedy s jízdou Gajdovou do Ruska ani sám nepočítal. Všecky uváděné doklady nejsou naprosto úsvědčujícím důkazem. Posledním svědkem jest šéf sovětské mise pražské Antonov Ovsejenko, jenž v rozmluvě s generálem Čečkem 23. VI. 1926 řekl, že pobočník Krakovjeckého Molodkovský, jenž byl nedávno v Praze (1926), potvrdil p. Ovsejenkovi výrok Krakovjeckého, že se Gajda ucházel o služby v rudé armádě. Gen. Čeček o tom praví: »Měl jsem dojem, že Molodkovský řekl Ovsejenkovi, že v prostředku 1920 Gajda, který nebyl spokojen se svým postavením doma, nabídl své služby pro rudou armádu a žádal místo velitele sboru (komtora) proti Polsku. Tehdy se rudá armáda s Polskem dobře bila a Sověty měly nedostatek velitelů. Gajda, aby získal důvěru a ukázal, že cítí se Sověty, slíbil, že bude posílati zprávy ze školy maršálů.«

Zde neslyšíme nic víc, než opakování toho, co tvrdil Solověv a Kratochvíl, a dělá to dojem, jakoby se to A. Ovsejenko dověděl teprve od nich a jimi byl poučen. Nic jiného než oni také neřekl a odporuje to obsahu uvedených radiogramů, kde se tvrdí, že Gajda má zajištěno svolení příjezdu do Ruska a nemusel tedy dokazovat nijak, že je hoden důvěry. Do konce

října 1920 podle depeší také Gajda o žádnou službu v rudé armádě nežádal a tak sdělení p. Ovsejenko jest jenom ochotou pomoci opakovaním Kratochvílových a Solověvových tvrzení levým kruhům legionářským odstraniti Gajdu. Necht každý posoudí, zda to činil v zájmu čsl. státu nebo v zájmu státu, který u nás zastupuje.

Resumé, které z předcházejícího rozboru všech indicií vychází, tedy jest, že nelze nikterak tvrditi, že by se byl generál Gajda ucházel o služby v sovětské armádě, jak bylo žalováno, nebo o jiné služby u Sovětů, ale že přece lze míti aspoň tolik za prokázáno, že obviněný měl s pluk. Krakovjeckým rozhovor, při kterém se tak neopatrně vyjadřoval, že o sobě vzbudil dojem, jakoby se ucházel o služby v sovětské armádě. Že takový nějaký rozhovor měl, ať už se vyjádřil, že je doma nespokojen, nebo že se chtěl vrátiti raději na Sibiř, nebo že by měl chuť pomoci Rusku proti Polákům, to považoval i první odvolací kárný výbor za prokázáno, poněvadž o tom Krakovjecký poslal z pražské mise zprávu do Moskvy, a sotva by se byl odvážil referovati tam o věci úplně a úmyslně nepravdivé, kdyby Gajda v něm byl ten dojem nezanechal.

Gajda také přiznal, že s Krakovjeckým debatoval i o Sibiři i o Rusku s hlediska různých kombinací, ale že spolu nikdy nemluvili o možnosti, že by v Rusku za Sovětů sloužil. Ale přesvědčení, že Gajda přece s Krakovjeckým se vyjadřoval jak uvedeno, je potvrzováno i jinými svědky, s nimiž Gajda mluvil podobně. Tak na př. podplukovník Husárek praví, že Gajda před ním, snad i za přítomnosti ještě jiných, mluvil o konfliktu rusko-polském, byl naladěn proti Polsku a kritisoval rozpínavost Poláků na Těšínsku, v Haliči i jejich postup do Ruska. Podléhal prý příliš neujasněnému slavjanofilství, říkal, že ho bolí, když je Rusko se všech stran rozchvacováno a že by bylo záhodno zakročiti ve prospěch sovětského Ruska. Je lépe, aby bylo sjednoceno bolševiky, než rozchváčeno Anglií a Japonskem. Protipolskou náladu Gajda sám nepopřel a potvrdil ji i generál Čeček.

Proto první odvolací kárný výbor klade za vinu nedbalost a neopatrnost, která se ze smyslu rozhovoru s Krakovjeckým jeví se zřetelem k tomu, že Čsl. republika byla tehdy s SSSR. v poměru napjatém, to jest mimo pravidelné diplomatické styky. Gen. Gajda měl býti pamětliv své důstojnosti a hodnosti čsl. generála ruských legií a ukládati si rezervu ve svých řečech, i když pokládá pluk. Krakovjeckého za přítele a nevěděl o něm, jak významným činitelem jest v ruské emigraci. Před kárným výborem je

odpověden i za nezamýšlené důsledky svého jednání, jako byla zmínka v »Cestě revoluce«, radiogramy atd., a proto první odvolací kárný výbor, jehož nález byl pak opět zrušen, rozhodl takto:

»Generál v. v. Rudolf Gajda jest vinen, že se kompromitoval tím, že r. 1920, tedy v době, kdy naše republika byla se sověty v poměru napjatém, měl s ruským plukovníkem Arkadijem Krakovjeckým rozhovor, který vzbudil dojem, jakoby se ucházel o služby v sovětské armádě.«

Tento rozsudek ovšem jest plným odmítnutím obžaloby, že se Gajda ucházel o službu v rudé armádě a odvolací kárný výbor tu konstatuje, že se celému úřednímu aparátu nepodařilo dokázat Gajdovi, z čeho byl obviněn. Bylo to vlastně osvobození Gajdovo, a to, co vynesl v rozsudku první odvolací kárný výbor, není žádnou újmou na cti; je to přestupek proti přísným stavovským povinnostem (Gajda v r. 1920 nebyl v aktivní službě), ale není to újma na lidské cti a není to žádná zrada. Byl to naopak určitý způsob rehabilitace, kdyby ovšem byl ministr Nár. obrany tento nález potvrdil, což se nestalo, poněvadž se nejvyšší kruhy úřední příliš angažovaly na předčasném odsouzení Gajdově a uvedly dokonce presidenta republiky v omyl o rozhodující povaze tak zv. ruských dokumentů.

Slib dodávati zprávy z maršálské školy.

Další částí obžaloby je obvinění, pro něž byl i odsouzen prvním kárným výborem, že Gajda před Ivanem Solověvem a plk. Krakovjeckým mluvil o tom, že bude Krakovjeckému dodávati vojenské zprávy z maršálské školy. I tomu důvody scházejí a Solověv před odvolacím kárným výborem naopak řekl, že před ním (Solověvem) se o tom nemluvilo, že Gajda bude dodávati zprávy z Paříže. Na otázku, jak to tedy ví, pravil: »Protože jednou po příjezdu z Paříže na dovolenou mi Gajda nařídil, abych šel ke Krakovjeckému a vyzval ho, aby přišel ke Gajdovi, že mu má něco velmi důležitého sdělit. Od koho a co to bylo, jestli něco vojenského, mi neřekl.«

Před soudem vypověděl Solověv dne 25. IX. 1926, že Gajda ho poslal pro Krakovjeckého se vzkazem, že mu má sdělit nějaké důležité zprávy z e s j e z d u (eserů) v Paříži. To že bylo r. 1921.

V informaci dra Boučka o tom, co Solověv prý sdělil v této věci, stojí, že Solověv se dově-

«šel od Krakovjeckého, že Gajda nabízel Krakovjeckému, že mu bude dodávat zprávy pro Sověty důležité, a pak že Gajda bude dojíždět z Paříže do Prahy, dodávat knihy generálnímu štábu a prozrazovat, co se chystá proti sovětské vládě. Při této příležitosti prý mu dal pro gen. Gajdu obálku (s 5000 Kč).

Před odvolacím kárným výborem Solověv na otázku, slyšel-li od Krakovjeckého to, co je uvedeno v informaci dra Boučka, odpovídá: »To mi Krakovjecký neříkal, já jsem to také ani u kárného výboru, ani u soudu nevypovídal. Krakovjecký mluvil o zprávách z kruhů, ve kterých se gen. Gajda v Paříži pohybuje. Na další otázku vysvětluje Solověv: Předemnou o tom Gajda nemluvil, ale Krakovjecký mi jednou řekl, že by Krakovjeckému měl sdělovat zprávy z kruhů, ve kterých se v Paříži pohybuje. To mi řekl Krakovjecký.

Z těchto výpovědí vysvítá, jak se Solověv snadno dohaduje a jak nepřesné jsou jeho výpovědi. Řekl-li Krakovjecký Solověvovi, že by Gajda měl Krakovjeckému sdělovat zprávy z kruhů, v kterých se v Paříži pohybuje, a poslal-li Gajda Solověva jednou po svém příjezdu z Paříže na dovolenou se vzkazem ke Krakovjeckému, aby k němu přišel, že mu má něco velmi důležitého nebo ze sjezdu (eserů) sdělit, vyvinuje se z toho na konec, že Gajda slíbil, že bude z Paříže něco posílati. V bližším určení se pak verse rozchází, jednou slíbil prý poslati zprávy pro Sověty, pak knihy generálního štábu, pak zase zprávy ze školy, jednou z »vojenské«, jednou z »válečné« a nakonec z »maršálské«.

V této poslední verzi se věc objevuje v zápisku gen. Čečka o návštěvě u Ovsejenka, dle něhož Molodkovský Ovsejenkovi řekl, že Gajda v prostředku r. 1920, když rudá armáda dobře se bila s Poláky, nabízel své služby Sovětům, a aby získal důvěru a ukázal, že cítí se Sověty, slíbil, že bude posílati zprávy ze školy maršálské. V prostředku r. 1921 prý dodal instrukci (knihu). Nehledě však k časovým — již shora zmíněným — rozporům a k tomu, že gen. Gajda na školu maršálů odcházel až na podzim 1921, nehledě ani k tolikerému zprostředkování výpovědi Molodkovského a k nespolehlivosti její reprodukce, je toto sdělení samo i příliš neurčité, nepravíc, před kým a komu by to byl gen. Gajda slíbil.

Proto odvolací kárný výbor zrušil rozsudek kárného výboru a gen. Gajdu z obvinění, že slíbil posílati z Paříže zprávy Krakovjeckému (Sovětům), osvobodil.

5000 Kč za francouzské knihy z maršálské školy.

V dalším žalobním článku byl gen. Gajda obviněn, že přijal 5000 Kč, které přinesl Solověv od Krakovjeckého, a že dodal Krakovjeckému dvě knihy z francouzské maršálské školy v Paříži.

Toto obvinění je třeba posouditi v souvislosti, jednak proto, že pouhé přijetí 5000 Kč by nic neznamenal, není-li řečeno, proč, za jakých okolností, zač nebo nač peníze Gajda přijal, jednak proto, že i jediný svědek toho, Solověv, peníze ty v souvislosti s knihami uvádí, tvrdě, že 5000 Kč bylo za 4 francouzské knihy.

Solověv líčí tuto událost takto: Jednou v r. 1921 poslal ho Krakovjecký s obálkou ke Gajdovi. Dopis byl uzavřený, v nevelké bílé obálce, čisté, bez nadpisu.

Gajda ležel již v ložnici v posteli, bylo již tma, v pokoji hořela jen petrolejová lampa. Gajda přijal dopis a řekl své ženě, která rovněž byla v pokoji, aby ho položila na stůl do jídelny. Ráno pak vstoupil Solověv do jídelny, když nikdo nebyl přítomen, spatřil na stole list bílého papíru, na němž stálo bez nadpisu: »Posílám Vám 5000 Kč.« Pak ještě něco, nač se Solověv už prý nepamatuje. Celé sdělení bylo krátké, jen několik málo řádků bez podpisu. Pod listem byla roztržená bílá obálka. Z toho Solověv soudil, že je to týž dopis, který včera přinesl. Nevěděl, co těch 5000 Kč znamená. Dále uvádí Solověv: »Když za krátko nato jsem byl u Krakovjeckého, tázal se mne, zda jsem odevzdal dopis. Já: Ano. On: Co generál? Otevřel hned? Jak to působilo na něj? Já: Neotevřel, dal své paní, aby ho položila na stůl do jídelny. Krakovjecký: »Já poslal 5000 Kč k tomu účelu, že Gajda má dodati 4 knihy z francouzské vojenské školy.« Krakovjecký dále připojil, že mu Gajda řekl, že ho zvou Rumuni a on že by mohl cenné věci z vojenských kruhů pro Sověty dodati. Při tom se Krakovjecký ptal: Co myslíte, kolik bychom měli dáti Gajdovi na cestu do Rumunska? — Já: Nevím, nejezdím přece nikam. — Gajda nato odejel do Paříže. Nevím, proč nejel do Rumunska. Pak při jedné návštěvě Krakovjeckého u Gajdy po obědě, při němž mimo jiné hosty i Solověv seděl prý u stolu, šel Gajda s Krakovjeckým do zahrady a tu řekl Krakovjecký Solověvovi: »Pojďte sem, Váňo. Generál pošle knihy ke mně do Prahy. My se bojíme je teď vzít s sebou a proto pojedeme napřed. Vy s knihami za námi.« K tomu dodal Gajda: »Já ti dám knihy z francouzského generálního štábu a zanesíš je

k plukovníkovi.« Solověv šel s Gajdou do pracovny, kde Gajda ze svého cestovního kufru vytáhl 2 nevázané knihy, jednu silnější, druhou slabší, jednu 5—6 cm, druhou 3—4 cm tlustou, formátu 20—25 cm a Solověv je dovezl ve své tašce Krakovjeckému, který řekl, že je teď bude opisovati.

Asi deset dní nato chystal prý se Gajda do Paříže a poslal Solověva k Krakovjeckému pro knihy. Krakovjecký však řekl, že je ještě nemá opsány. Gajda, když mu to řekl Solověv, pokrčil rameny, neřekl nic, odevjel bez knih a řekl Solověvovi před odjezdem, až ty knihy dostane, aby je Gajdovi poslal jako tiskopis. Současně mu řekl, že mu z Paříže pošle 2 knihy jako tiskopisy nebo žurnály, že je bude adresovati: Ivan Solověv, Říčany a že Solověv bude věděti, že jsou Krakovjeckého, jemuž je má dodati. Za nějaký týden objednal k sobě Krakovjecký Solověva, aby mu odevzdal ty dvě knihy, a ptal se, zdali Gajda neposlal z Paříže další dvě. Když Solověv řekl, že ne, litoval toho Krakovjecký a řekl, že mu Gajda slíbil, že je pošle. Dvě knihy, jež vrátil Krakovjecký, poslal prý Solověv v balicím papíru jako tiskopis z radešovické pošty. K tomu prý napsal Gajdovi: »Zapomněl jste doma žurnály a já je odesílám jako tiskopis.« —

Při pozdějším výslechu dodává Solověv nově, že nejdříve sám učinil opisy z oněch dvou franc. knih, poněvadž práce ta však šla pomalu kupředu, bylo umluveno, že knihy odevzdá Krakovjeckému k opisu. Jak patrně, je tu vážný věcný rozpor mezi touto výpovědí a dříve uvedeným, dle níž hned potom, jak Gajda ze svého cestovního kufru knihy vyňal, je Solověv zavezl Krakovjeckému a jemu odevzdal, kdežto nyní tvrdí, že je napřed sám počal opisovati. »Psal jsem dva nebo tři dny na psacím stroji několik stránek. Jel jsem pak do Prahy a říkal Krakovjeckému, že to nemohu opsati, že je to velké a ujednali jsme, že si Krakovjecký knihy vezme do Prahy, aby si je sám opsal.«

Před odvol. kárným výborem vypovídá Solověv: »S těmi knihami to bylo tak: Generál Gajda měl jen dvě a uložil mi, abych jednu z těch knih opsal. Nešlo to však, jen pomalu a několik stránek jsem vyklepá.« Proto knihy poslal ke Krakovjeckému, aby je snad opsali. Dále pak praví, že »když ke Krakovjeckému knihy odnesl, oni si je ponechali a je opisovali a Gajda jim vzkázal, že má pouze 2 knihy a hned že je potřebuje zpět.«

Obviněný gen. Gajda popírá, že by byl od

Krakovjeckého nějakých 5000 Kč přijal, tvrdí, že udání Solověvovo je smyšlenkou. Popírá, že by byl Krakovjeckému nějaké vojenské francouzské knihy dodal.

Předkládáje knihu »Lassiese«, »La tragedie Libertini« s návrhem, aby některé partie o vladivostockém puči byly přečteny, vzpomíná si obviněný, že přinesl někdy v červenci nebo v říjnu 1921 asi 5 exemplářů této knihy z Francie pro své známé a z nich jeden nebo dva exempláře pro Krakovjeckého. Neví určitě, poslal-li je po Solověvovi. Kromě toho předložil i na stroji psaný materiál pro knihu »Moje paměti«, který prý Krakovjeckému zapůjčil.

Obhajoba tvrdí, že Solověv je svědkem nehodným víry. Roku 1920 byl prý Solověv 20letý, pologramotný hoch. Nápadným prý je, že stejně jako Krakovjecký jel z Vladivostoku, ač jeho vlastní je Přiamurí, tedy nejvýhodnější Sibiř, domů přes Prahu. Sotva do Prahy přijede, chodí na ruskou misi, aby mohl dále do Ruska, což zamlčí svému pánu Gajdovi. Sotva přijde Krakovjecký do Prahy, hned ho sám vyhledá. Krakovjecký mu hned o sobě vykládá, že jest delegován od Sovětů z Vladivostoku. Solověv je pak od mise placen, aby špionoval Gajdu. Krakovjecký se Solověvem byli prý již ve Vladivostoku smluveni. Solověv prý tvrdí dále, že chce do Ruska, přece však dosud (za 7 let) tam neodjel. Z toho je prý viděti, že stále něco zastírá a pravdu nemluví. Vnitřní přorientace na bolševika, ke které se přiznával, mu zidealisovala jeho špiónské služby. Jeho srdce se odpoutalo od Gajdy, přiklonilo se k Sovětům, na nichž mu konečně více záleží, k tomu se připojila později touha po pomstě, když Gajda proti Solověvovi pracoval a Solověva propustil. Kromě toho prý Solověv je prokázaně prolhaným. Tak prý tvrdí, že jedl s nimi u stolu, ač je prokázáno, že byl obyčejným sluhou. U stolu svého pána nejvýše posluhoval a jinak jedl se služebnictvem v čeledníku. Tvrdil, že jezdil vždy s generálem Gajdou v II. třídě vlaku, ač svědky je prokázán opak. Tvrdí prý, že od Gajdy nedostal ani haléře, sloužil jen za byt a stravu, ač je prokázáno, že dostával s počátku 500 Kč od Gajdova štábu, pak 500 Kč od transitního praporu a pak na statku Gajdově-Frihaufově 100 Kč měsíčně kromě cestovného. Tvrdí nepravdivě, že byl na statku adjunktem. Tvrdí, že Gajda mu bránil v dosažení služby nebo přijetí na průmyslovou školu, ač pravda je, že na průmyslovou školu dostal se na písemnou přímluvu gen. Gajdy.

Zrůdným a nehorázným je prý obvinění, že by se byl gen. Gajda v době, kdy měl již za-

jištěné příjmy 30.000 Kč měsíčně a kromě toho soukromé jmění tehdy přes půl milionu — prodal za 5000 Kč. Líčení Solověva o dopise je prý nesmysl. Jak by se byl ocitl dopis na stříbrníku? To by byl musil Gajda nebo jeho choť přinést v noci dopis zpět z jídelny do ložnice a poslat nebo dát zpět roztrženou obálku s dopisem zase do jídelny, nebo by musili v ložnici vybrati 5000 Kč a obálku s dopisem zanést ještě v noci do jídelny. Proč by si byl nenechal Gajda dopis hned v ložnici? Proč by byl nechal dopis tak kompromitující ležeti na stříbrníku, či na stole? Ostatně neměl Solověv do jídelny, uzavřené z chodby, přístupu, a gen. Gajda vždy snídal v ložnici v posteli.

Líčení s knihami je prý nepravdivé. Obviněný zapomněl si doma rezervátní francouzskou knihu »Aide memorial d'état major« a jen tuto francouzskou vojenskou pomůcku mu Solověv do Paříže jako tiskopis posílal. Praví-li Solověv, že zanevřel na Gajdu, protože »zřivdil«, t. j. přijal za 4 knihy 5000 Kč a dodal jen dvě, takže měl 2500 Kč vrátiti, je prý ukázkou ubohé naivity Solověva, který to počítá tak, jakoby se prodávaly brambory. OKV., přihlížeje k těmto vývodům a k celému původnímu materiálu, zabýval se podrobně charakterem svědka Solověva a jeho výpovědi a shledal, že nezasluhují plné víry a nemají přesvědčivé důkazní síly. Je pravděpodobno, že již před svým odjezdem z Ruska přeorientoval se Solověv na bolševika a že to před gen. Gajdou skrýval nebo zapíral. Dále je též zjištěno, že bral v době, když sloužil gen. Gajdovi, od sovětské mise prostřednictvím Krakovjckého špiónskou odměnu 500 Kč měsíčně. O těchto okolnostech vypovídá sám Solověv, že peníze dostával za obstarávání schůzek mezi Gajdou a Krakovjckým. Těch 500 Kč prý se platilo na účet Gajdy. Gajda prý sám oněch 500 Kč od mise u Krakovjckého mu vymohl. To však jsou příliš průhledné a liché pomluvy, než aby jim mohlo býti uvěřeno. Za pouhé »obstarávání« schůzek, aby byl Gajda dával 500 Kč měsíčně, když Solověv byl tak jako tak sluhou a poslíčkem. Nač platit za toto zprostředkování schůzek, když Gajda se mohl scházeti a scházet s Krakovjckým a opačně bez Solověva. Proč by si byl Gajda od Krakovjckého peníze nebral a Solověva neplatil sám? Gajda byl by musel mít nějaký otevřený účet u sovětské mise. Je pochopitelno, že by se byl Gajda vydával takto Solověvovi v šanc? Spíše je pravděpodobný úsudek obhajoby, že Solověv dostával 500 Kč za to, aby Gajdu špionoval, rozhovory odposlouchával, nebo z jeho archivu

Sovětům něco zaopatřil, zkrátka za špiónské služby. Solověv zprvu sám se přiznává, že každého prvního si pro peníze chodil ke Krakovjckému na Žižkov. V ý p o v ě d í j e h o o t o m, k d y a j a k d l o u h o n ě c h 500 Kč dostával, nejsou stejné. Jednou praví, že je dostával až do doby, kdy gen. Gajda odejel na maršálskou školu, resp. do Paříže. Tu prý mu Krakovjcký řekl, že když Gajda odejel do Paříže, nemůže se za něho přimlouvati, aby byl dále placen. U soudu praví, že v roce 1922, kdy byl úplně bez prostředků, v době, kdy gen. Gajda měl větší dovolenou, vymohl mu tento 500 Kč od mise, jež dostal asi třikrát. Pak zase na zvláštní otázku vysvětluje, že plat dostával, když byl v Říčanech, než odešel na statek Frühaufův, rok prý si již nepamatuje. U odvolacího kárného výboru tvrdí konečně, že 500 Kč dostal jen asi třikrát nebo dvakrát.

Nehledíc k uvedeným všem okolnostem, jest i líčení Solověva o 5000 Kč a knihách s a m o o s o b ě tak podivné, že nikterak nevzbuzuje důvěry. Proč by byl Krakovjcký hned nebyl řekl Solověvovi, že v obálce je 5000 Kč, aby dal pozor na dopis i na to, jak se bude Gajda k tomu chovat? Proč se na to ptá teprve za nějaký čas po tom? Jak se prázdný dopis dostal do jídelny? Mohl býti gen. Gajda nebo jeho choť tak neopatrnými? Jak mohl Krakovjcký 5000 Kč, částku to ne zcela nepatrnou, bez kvitance a beze všeho potvrzení příjmu od Gajdy aspoň na čisté obálce vydati? Jak přesvědčil se Krakovjcký, že Solověv peníze skutečně odevzdal? Konečně musel snad i Krakovjcký skládati účty z peněz mise a neplatil 5000 Kč ze svého, k tomu tak neopatrně. Když Solověvovi prý odešla sovět. mise další podporu — a tu šlo jen o 500 Kč — řekl prý Krakovjcký, že ho ze svého platiti nemůže. Solověv, který jinak líčil své dialogy a jiné maličkosti po tolika letech, si nepamatuje, byla-li částka 5000 Kč vypsána slovy nebo v cifrách. Byla-li vypsána slovy, nezmyslil se při čtení, »pět deset« na příklad není daleko od 5000, a pak i sluchový omyl je možný? Solověv nemohl týž dopis Krakovjckého, jenž mu byl před kárným výborem na zkoušku předložen, ani nyní před odvolacím kárným výborem přečísti. Jen s námahou několik slov přečetl. Podobné je to i s knihami. Mohlo Krakovjckého neb Gajdu napadnouti, aby tak obsáhlé, podle rozměru zajisté několik set stran čítající knihy francouzské (a Solověv vůbec francouzsky neznal) dali opisovati Solověvovi na stroji? (Solověv ovšem říká, že mu to nařídil Gajda, po druhé Krakovjcký.) Vždyť tehdy Solověv ani rusky nebo česky pořádně

čísti nebo psáti neuměl a inteligence jeho, jak plukovník Holna praví a pak z dopisů Solověvových jest patrné, daleko nesahala a k tomu Gajda prý přece tak chvátal a vzkázal Krakovjeckému, aby mu to hned vrátili? Proč si Solověv neschoval kus svého opisu té knihy, nebo aspoň nenapsal nadpis, když schovával a fotografoval bezcenné dopisy — i vlastní? Solověv arcíť, ač v jiném všem ví takové podrobnosti, ač pracně dva neb tři dny počal opisovati, neví nic než rozměry a vazbu knih. Neví ani jméno knihy ani nadpis, nevšíml si ani, bylo-li na knize razítko nebo podpis. Celé jeho vyličení věci odpovídá ovšem malému stupni inteligence, neznalosti a primitivním představám Solověva, což však právě prozrazuje, jak si Solověv sám kombinuje a vymýšlí, dle jeho zdání patrně chytře, ale ve skutečnosti naivně. (Solověv nezapomíná ovšem, aby vynikl podezřelý ráz věci, že ho s knihami poslali ke Krakovjeckému — ač si je Krakovjecký při návštěvě mohl vzíti s sebou, poněvadž prý se sami báli je nésti. — Jeho výpověď i z těchto důvodů není hodna víry.)

Solověv je však jediný svědek, který o věci vypovídá z vlastní zkušenosti. Kromě Solověva uvádějí se jako svědci pomocné důkazy, převzvedná svědectví majora Kratochvíla a jeho choti Líny (na podporu Kratochvílových výpovědí), dále převzvedná svědectví majora Moravce, dra Sychravy a Ant. Peschla, pak korespondence, dopisy Gajdovy Solověvovi a Krakovjeckého a na konec zápis, sepsaný gen. Čeckem u náčelníka sovětské mise Ovsejenka.

Kratochvíl vypovídá, že Molodkovský, adjutant Krakovjeckého, k nim často chodil, u nich někdy jídal a byl »u nich jako doma«. Jednou prý v červnu nebo srpnu zapředl rozhovor o politice a Molodkovský mezi jiným vyslovil pochybnost o spolehlivosti armády. Kratochvíl prý pochybnosti tyto vyvracel a tu prý Molodkovský, aby vyvrátil tvrzení Kratochvílovo, řekl: »Co tomu řeknete, koupili jsme čsl. generála.« Jméno ovšem neřekl. Dále prý ví, že gen. Gajda dodal nějaké francouzské knihy Krakovjeckému a dostal za to 5000 Kč.

Dostal-li později více, to Molodkovský prý neví, prostředníkem byl Solověv. Z toho by vyplývalo, že jde o tytéž knihy za 5000 Kč, o nichž mluvil Solověv Kratochvíl vysvětluje, že v rozhovoru s Molodkovským proto sám připadl na Gajdu, ježto prý věděl, že byl jedině s Gajdou ve styku a že věděl tu dobu o úmyslu Gajdově vstoupiti do sovětské armády. To se však poněkud nesrovnává s tím, že Krakovjecký ukazoval Kratochvílovi předtím písemnou žá-

dost jiného čsl. důstojníka o přijetí do sovětské armády. Byl tedy (aspoň Krakovjecký) i s jiným důstojníkem ve spojení. Otázkou ovšem je, byl-li to též generál.

Při jiné příležitosti, kterou Kratochvíl nemůže časově vymeziti, přišel prý Molodkovský opět k němu. Kratochvíl se právě chystal ke Krakovjeckému pro ženu, která tam šla napřed. Molodkovský prý mu řekl: Nechoďte tam, tam všichni spí. Gajda nám tam sám přinesl nějaký materiál, který jsme všichni (Krakovjecký, Krakovjecká a Molodkovský) celou noc opisovali. Muselo se to ráno vrátit a Gajda byl již znepokojen, že se mu to dlouho nevrací. U OKV. vypovídá Kratochvíl poněkud jinak: že Gajda jim dodal něco k opisování, co chtěl mítí hned ráno zpět a že celou noc tedy opisovali. Údaj, že Gajda na Smíchov ke Krakovjeckému něco přinesl, nesrovnával by se s tvrzením Kratochvílovým, že Gajda ke Krakovjeckému nikdy sám nechodil, nýbrž, že posílal Solověva. K tomu dlužno vzpomenouti Solověva, jenž vyličil věc s knihami dříve jinak, teprve u OKV. dodává, že Gajda vzkázal Krakovjeckému, aby mu knihy poslali ihned zpět.

Již z uvedeného je patrné, že z tak neurčitých, spolu nesrovnatelných výpovědí a dohadů nelze se nikterak ničeho spolehlivého dopátrati.

Z pozorného srovnání věc sama vynikne a není třeba poukazovati na tak nápadné nesrovnalosti, na př. u Solověva, že napřed opisoval on sám, pak dal Krakovjeckému, nato za 10 dní odjížděl Gajda a dal si klidně poslati knihy jako tiskopis, až budou u Krakovjeckého hotovi. Když Krakovjeckých měli tak dlouho čas, proč nasazovali najednou celou noc? Je možné, aby za noc tak objemné knihy byly opsány, ale i přeloženy do ruštiny? Proč projevil Gajda znepokojení? Co vlastně to bylo, nikdo neví. Jednou to byly dvě knihy, nebo »instrukce«, pak zas jedna kniha. Kde je to, co opsali?

Jednou prý, a to před sjezdem obce legionářské v Bratislavě (podzim 1923), přišel Solověv ke Kratochvílovi a ptal se ho, zná-li adresu Krakovjeckého a dopisuje-li si s ním. (To je podivné, když přece Solověv sám poštou před 28. 9. 1923 Krakovjeckému psal.) Když Kratochvíl na dotaz Solověva přisvědčil, žádal ho Solověv, aby dopsal Krakovjeckému, aby mu poslal nějaké ověření, s kterým by mohl jíti ke Gajdovi žádati jménem Krakovjeckého vrácení peněz. Kratochvíl se dále neptal a v jeho přítomnosti napsal dopis ve smyslu, jak to Vaňka žádal. U soudu vypovídal Kratochvíl: »Šlo o ověření, se kterým by Solověv mohl u generála Gajdy požadovati nějaké peníze. Poněvadž jsem

o nijakých penězích nevěděl, věc mne psychologicky velmi zajímala, ocitl jsem se ve střehu. Solověva jsem se neptal, jaké peníze měl na generálu žádati zpět, protože jsem se obával, že by Solověv poznal, že nejsem do celé věci zasvěcen a všechno nevím a takto měl Solověv dojem, že patřím do kroužku důvěrníků Krakovjeckého, Molodkovského a Solověva.«

Solověv však u soudu vypovídá, že Kratochvíl hned říkal, že žádal o napsání dopisu, Gajda že vzal 5000 Kč od Krakovjeckého za 4 knihy, dodal však jen 2 a 2500 Kč nevrátil. Krakovjecký odepsal, ale paní Kratochvílová dle jeho přání dopisy spálila.

Tato vypověděla zprvu, že než dopisy spálila, si je přečetla a že v jednom Krakovjecký psal »něco o Gajdovi a penězích«; byla-li tam zmínka o Vaňkovi Solověvovi, že neví. Pamatovala si jen smysl několika slov, že se někdo nemá starati o peníze. Myslí, že se to týkalo Vaňky, ale určitě to neví.

Při třetím výslechu vypovídala, že Krakovjecký psal, pokud se pamatuje, »že nemá od patrona přijímati peníze«. Patronem byl míněn Gajda, neboť tak byl nazýván. U soudu vypovídala svědkyně, že nemůže sice říci, bylo-li v dopise jméno Solověvovo uvedeno, že však se dobře pamatuje, že v dopise bylo uvedeno, aby se nestaral dostati peníze od patrona.

U odvolacího kárného výboru praví svědkyně, že v dopise stálo, aby nežádal peněz od patrona a že tomu rozuměla tak, že Solověv nemá peněz žádati. Spálila prý všechny dopisy od Krakovjeckého, které ležely na stole (asi čtyři), ježto Krakovjecký v dopisech žádal, aby chom jeho dopisy pálili.

Jak patrno, jsou výpovědi svědkyně (o dopisu tak neurčité, měnivé a stále širší, že svědectví její je beze vší hodnoty a je tu naopak otázka, proč spálila dopisy jen některé a jiných používá jako důkazu proti Gajdovi. Nebyly spálené kompromitující pro Kratochvíla?

V jednom dopise psal Krakovjecký majoru Kratochvílovi mezi jiným:

»Obdrželi jsme všechny Vaše dopisy a fotografické snímky. Almanach Foch přišel správně. Srdečné díky za všechna naše přání, která jste splnili. Promiňte, že jsem Vám tak dlouho nepsal, příčinou jest, že jsem začal nyní pracovati v hospodářských věcech. Jsem náměstkem správce J. K. J. D. . . .« Dále pak: » . . . za shonem a námahou pocituje se tvrdý, cílevědomý historický chod naš í ideje,« dále: »Každým způsobem splňte náš záměr a přijedte budoucího jara sem na návštěvu. Nyní Jar. Ignatěviči ohledně nějaké malé záležitosti k Vám. Obdržel jsem Vaši zprávu o návštěvě Vaňka u patrona.

Jest možno, že v nedaleké době naskytne se mně příležitost býti u Vás v Praze a chtěl bych se setkati s patronem. Avšak konečně tato otázka je velmi delikátní; nechtěl bych, přijeda do Prahy, naletět na nesouhlas neb bázeň patrona, shledati se se mnou. Dle možnosti promluvte s Vaňkou a dejte mu rozkaz, aby vyplnil následující úkol: Ať Vaňka zajde k patronu a mezi jiným sdělí mu, že mám úmysl přijeti do Čech k vůli léčení Jel. Alexandrovny. Zajímavo bude, jak se k tomu zachová patron a zdali projeví souhlas, setkati se se mnou. Jestli by se vám podařilo objasniti tuto otázku, byl bych Vám velmi zavázán a dle toho, jak mně odpovíte, rozhodl bych se ohledně své jizdy do Prahy. Velmi bych Vás žádal, abyste mně co nejrychleji odpověděl, rozumí se ne poštou, nýbrž prostřednictvím osoby, skrze kterou Vám zasílám tento dopis. Doufám, že se podaří s Vámi se viděti

Váš Ar. Kr.«

Nato Kratochvíl, prý to bylo po sjezdu, obsah tohoto dopisu sdělil Solověvovi, který nato napsal Krakovjeckému dopis, jehož obsah si Kratochvíl opsal a list pak odeslal. Dopis prý si Kratochvíl, tak vypovídá u odvolacího kárného výboru, opsal a opis uschoval, protože jim tehdy radil, aby toho již nechali, že je to marné, že Gajdu nezískají. Nedatoval dopis, protože si nemyslel, že to pro něho bude jednou dokument, užíval ho pak pro soukromou potřebu k informaci důvěrných kamarádů.

U soudu vypovídal Kratochvíl, že dal dopis Krakovjeckého přečísti Solověvovi, kterému poradil, aby o tom Gajdovi nic neříkal, protože ten právě vystupoval veřejně jako stoupenec pravé strany proti levým. Solověv nato napsal Krakovjeckému, že si ke generálovi Gajdovi netroufá jíti. Obsah tohoto dopisu Solověvova, Kratochvílem předloženého, je tento:

Slyšel jsem, že se chystáte odjeti do Prahy za účelem léčení Jelisavety Alexandrovny. Bylo by mně velmi žádoucím promluvit s patronem o Vašem úmyslu přijeti z Moskvy do Prahy, jak by se k tomu zachoval a jestli projevíte přání učiniti mu návštěvu? Jaký by to na něho učinilo dojem. To mohu všechno učiniti, avšak netřeba spěchat. Patron nyní nalézá se na Slovensku v Košicích. Pokud je to pravda, dověděl jsem se, že do Prahy často přijíždí, ale těžko vědět včas, kdy tam bývá. Tyto dny chtěl jsem zajeti k patronovi do Košic, ale myslím, že by mohl místo k našemu prospěchu obrátit ve svůj a arestovat. Pokud jsem přešvědčen, vím, že Váš příjezd do Prahy bude pro něho neočekávanou ranou, neboť pokud Vám je již známo z mého dopisu o mé návštěvě u něho v Praze, tak již tehdy připomínka o Vás na něj působila (Sudorovo). Pročež musím býti opatrným, jestli mohl mne nějak kompromitovat (konec věty je nesrozumitelný a nečitelný). Patron nejenom že Vás oklamal i mne, ale mně se zdá, že jeho zchytralost jeho samého klame. Podívejte se, jak v Čechách začal zdvihati křídla, avšak mu

je přistříhli. O tom Vám psátí nebudu, Vy as už všecko víte o jeho extravaganci. Očekávám Vás do Prahy a doufám se dozvědětí, kdy přijedete. Ústně možno promluvití o mnohém.«

Kratochvíl pak předložil ještě 2 dopisy Krakovjeckého, a to dopis ze dne 2. a 3. prosince 1922 a ze 17. III. 1924.

Dopis zní:

2. prosince 1922.

Milý Jaroslave Ignatěviči a Anno Nestorovno.

Píši Vám, neobdržev odpovědi na minulý svůj dopis. Já jsem Vám již sdělil, že Vaše věci byly nalezeny a mnou z Pirjatina objednány. Na to vše jsem již také dal peníze. Očekávám den ode dne příjem Vašich věcí. Jakmile přijdou, hned Vám je odešlu. Je velmi možné, že mně nebude možno tak učiniti, ježto mne jmenovali sekretářem v generálním konsulátě R. s. r. s. R. v Cařihradě. Tyto dny jedu tam spolu s Jelizavetou Alexandrovou. Každým způsobem já dám potřebné poukazy Mich. Grigor., který pošle Vaši zásilku do Prahy.

Dále :

Doufám, že v Cařihradu budu s Vámi v korespondenci av těsném styku. Co se týče zásilky s produkty, kterou jste pro nás uchystal, tu VI. VI. píše, že zaslati ji poštou není možno, neboť kurýrové berou nehoráznou cenu. Následkem toho, draží moji, vidno zase, že osud nedovoluje užívati pražských delikatess. Nezbyvá, než žádati Vás, abyste se na nás nezlobili za námahu a zásilku vzali zpět od VI. Vlad. Nyní ohledně peněz, které zůstaly u Vás. Necht u Vás zůstanou ležeti do té doby, dokud se nerozhodne ohledně nich, jak je použítí. Nevím, zdali od Vás obdržím dopis do mého odjezdu, avšak v každém případě nebuďte pohodlní a napište několik řádek. Doufám, že moje dopisy neschováváte, poněvadž osud nebyl by dobrý, kdyby se dostaly u vás do rukou české policie.

Srdečně Vás líbám i ruku Anny Nestorovny, polibte dcerušku. Pozdrav ode všech našich

Váš A. Kr.

Druhý dopis zní:

E. Kr. 3.-XII. 1922.

Srdečný pozdrav zasílám Vám, drazí přátelé, a všechny srdečně líbám. Váš dopis ze dne 9. září a od Vaňky jsme obdrželi. Dopis Vaňkův příbuzným zaslal jsem doporučeně. Jemu nepíši, nemaje čas jemu psátí. Vyřídte mu pozdrav a přání všeho dobra.

V dopise ze dne 17. III. 1924, který podle Kratochvíla je poslední, jež od něho obdržel, je Krakovjecký Kratochvílovi, že přestávky v korespondenci jsou jako vždy dlouhé, že se připravuje na cestu do Cařihradu, že možno, že za 3 neděle už bude nedaleko a tam nebude těžko se i uvidět, že přijede Kratochvíla navštívití a ptá se, jaké jsou plány Kratochvílovy ohledně jízdy do Ruska v tomto roce. Nyní to bude lehké, Krakovjecký vše, co je třeba, učiní. Ptá se dále: »Jaký dojem učinilo v Čechách uznání SSSR? (Nečitelno.)

zůstal za praporem, příliš dlouho se zabýval diplomacií. Zasílám knižní novinky J. K. J. D. a na konec je postscriptum: »Děkuji za informaci o Gajdovi, co on nyní dělá a jakých jest náhledů v politice.«

Kratochvíl tuto informaci v postscriptum zmíněnou vysvětluje tak, že informace o Gajdovi byly v tom smyslu, aby toho už nechali, že je to marné, že Gajdu nezískají. Toto postscriptum zodpověděl prý Kratochvíl (tak sám vypovídá) Krakovjeckému ústně při své návštěvě v Moskvě v červnu 1924. U soudu i před OKV. vypovídal Kratochvíl, že při této návštěvě v Moskvě Krakovjecký nic bližšího o Gajdovi neříkal.

Tu jest nejvýš nápadné, že se Kratochvíl od Krakovjeckého, osoby to zajisté nejlépe informované, nic o dodání knih, o penězích a pod. nedověděl, když přece v té věci před tím důkazy sbíral a o Gajdovi i písemné informace do Ruska posílal. Vysvětlení Kratochvílovo, že Krakovjecký nebyl tak sdílný jako Molodkovský, jest naprosto nedostatečné, uváží-li se, že Krakovjecký o přihlášce Gajdově do sovětské armády Kratochvílovi prý sděloval a že mu ukázal žádost jiného důstojníka, ba i průklep zprávy, kterou o politické situaci a chystaném jmenování Gajdově poslal do Moskvy. Přečtou-li se pozorně dopisy Krakovjeckého Kratochvílovi, které jsou svrchu uvedeny, nijak z nich nesdílnost Krakovjeckého vůči Kratochvílovi nevychází najevo, právě naopak. Je také nepochopitelné, že by byl Krakovjecký tak sdílný vůči Solověvovi, podle mnohomluvné výpovědi tohoto a nesdílný vůči Kratochvílovi, s nímž si tak důvěrně dopisoval a po němž, nemaje čas psátí Solověvovi, posílal tomuto vzkazy a rozkazy o delikátních úkolech.

Obhajoba vysvětluje tyto obavy přirozeně tím, že Krakovjecký věda, že Gajda s ním přerušil přátelské spojení v září 1921 (když se dověděl, že Krakovjecký se stal směnohovcem a chce se vrátit do Ruska) a tuše, že Gajda snad koncem roku 1923, z kteréhožto data dopisy jsou, už se dověděl, že Krakovjecký býval v Praze sovětským agentem, neočekával souhlas Gajdův s opětovým navázáním přátelských styků a tušil, že se Gajda bude obávatí, že by ho kompromitoval jakýkoli styk s člověkem, o němž nyní ví, že byl vyzvědačem. Proto se pokouší Krakovjecký skrytí před Gajdou pro ten případ, že to Gajda přece ještě neví, že býval (Krakovjecký) přímo v sovětských službách a že v těchto službách chce do Čech jeti. Solověv má proto před Gajdou předstíratí, že Krako-

vjecký jede se ženou snad do českých lázní na léčení.

V dopisech užívají Krakovjecký, Solověv a patrně i Kratochvíl mezi sebou pro Gajdu označení »patron«. Obviněný se hájí, že o tom nevěděl, že ho tak nazývají. K tomu je uvést, že Gajda sám vskutku ve svých dopisech nikdy nějakého jinotaje neužívá, jeho korespondence je vždy přímá, obsahující plná a pravá jména a plnou zpáteční adresu. Užíval-li kroužek důvěrníků »patron«, je to důkazem, že oni měli příčinu něco tajiti, nelze to však přičítati na vrub obviněnému. Původ slova je hledati v Solověvově »můj bývalý patron«. Je prý příznačné, že se Solověv obává, že by ho (Solověva) mohl dát Gajda arestovat. Kdyby byl vinníkem Gajda, a Gajda se cítil vinen, proč by se bál Solověv svého arestování.

Z dopisu Krakovjeckého Kratochvílovi uvádějí se proti obviněnému slova: »Doufám, že moje dopisy neschováváte, poněvadž osud by nebyl dobrý, kdyby se dostaly u vás do rukou české policie.« Kratochvíl k tomu vypovídá totiž, že prý tato zmínka se týká hlavně dopisu jeho ženou spáleného, v němž Krakovjecký psal, aby se nežádaly od Gajdy peníze. Toto vysvětlování Kratochvílovo je však objektivně nepřijatelné. Vždyť Krakovjecký píše jednak o dopisech, paní Kratochvílová vypověděla na konec, že dopisy spálila proto, že Krakovjecký žádal, aby jeho dopisy pálili a pak, co by bylo kompromitujícího pro Kratochvíla, aby on se bál před čsl. policií, když šlo o Gajdu? Přirozeným výkladem je naopak, že tu šlo o příliš důvěrné styky Krakovjeckého s Kratochvílem. Vždyť píše Krakovjecký něco i o penězích, které zůstaly u Kratochvíla a o jejichž použití teprve rozhodne Krakovjecký (což Kratochvíl vysvětluje tím, že jsou to prý peníze, které Krakovjeckým zůstali dlužni za šicí stroj); mluví se tu o vzájemných zásilkách delikates, knih i nějakých fot, o »těsných stycích mezi Kratochvílem a Krakovjeckým, dopisy se neposílaly poštou, nýbrž skrze osobu, která je navzájem zprostředkuje« a pod.

Kdyby se tyto dopisy měly s téhož předem podezřivého hlediska posuzovati se zřetelem ke Kratochvílovi tak, jak to činil Kratochvíl se zřetelem ke Gajdovi, pak by dopisy ty byly mnohem více kompromitující pro Kratochvíla, než pro Gajdu.

Mjr. Kratochvíl, který byl osobním nepřitelem Gajdovým, byl smluven se sluhou Gajdovým Solověvem, opisoval s ním a fotografoval tajně dopisy a sháněl důkazy o jeho zradě pro bolševiky, ač sám byl jejich stoupencem, a So-

lověv, Krakovjecký i Molodkovský sovětskými agenty. Mjr. Kratochvíl chodil s těmi »důkazy« po svých známých, ukázal je majoru Moravcovi, dru Sychravovi (jenž to oznámil r. 1924 red. Hajšmanovi a někomu z kanceláře presidenta republiky nebo ministra Beneše, jak praví), dále red. Pešlovi a redakci Práva Lidu.

Obhajoba uvádí, že mjr. Kratochvíl jest zaujatým svědkem. Hájí prý se v nimbus ideovosti, chce namluviti, že kampaň proti Gajdovi je diktována starostí o Čsl. republiku a čsl. armádu, ač vždy více starostí projevoval o blaho Sovětů. Tak prý zrazoval od přijetí Gajdy, poněvadž by to škodilo rudé armádě, projevoval strach o Solověva, aby nebyl zatčen, ale o čsl. armádu ne. Je prý vidět, kam ho srdce táhlo. Již na Sibiři byl živlem rozvratným, byl zavřen a z armády odstraněn.

Při návštěvě v Rusku roku 1924 se Sověty k němu chovaly s největší benevolencí, má právo užívati sovětské kurýrské služby, posílá zprávy (informace) do Ruska, zaručuje se ženě sovětského vyzvědače Linschitze (nástupce Krakovjeckého) za 2000 Kč, aby se tím zastřelo, že Linschitzovi žijí z peněz sovětské vlády. Tak zv. červenou knihou o hlavním štábu je prý prokázáno, že jedním z hlavních prostředků, jimiž chtějí bolševici rozložit čsl. vojsko, jest snaha zdiskreditovati vyšší velitele a vzítí důvěru u podřízených. O tom prý svědčí i řeč ministra N. O. v parlamentě, uveřejněná v Čsl. Republice.

K tomu namítl mjr. Kratochvíl:

Je prý pravda, že po návratu ze Sibíře do vlasti se tiskem ostře postavil proti obviněnému; udati Gajdu v roce 1920—22 nemohl, protože byl zavázán Krakovjeckému, který ho vzal k sobě do bytu a nechtěl ho kompromitovati. Nikdy by neobviňoval Gajdu ze zrazování ČSR. a vůči Francii se prý necítil nijak vázán. Salvoval prý se tím, že v roce 1923 sdělil věc majoru Moravcovi a půjčil mu 3 fotografie. Když v r. 1924 ani interpelace Taussiga nepomohla, domníval se, že představení Gajdovi mu vše odpustili. Přes to staral se Kratochvíl o svědky a mluvil o tom také se Solověvem, jenž napsal Krakovjeckému dopis, ve kterém žádá o svolení, aby prý mohl o všem říci pravdu. Dopis měl býti odeslán prostřednictvím sovětské mise. Protože však mezitím obdržel rozkaz od plukovníka Krakovjeckého, že nechce býti prozatím kompromitován, dopis Solověvův nedeslal a ten snad o tom ani dodnes neví. Z různých stran byl prý dotazován, načež odpovídal, že dokud generál Gajda klidně sedí, nemá příčiny, aby proti němu vystupoval. V roce

1926 však prý viděl, že generál činí totéž, co na Sibíři, že v armádě totiž dělá síť svých lidí (to se ozývá v udání generála Šnejdárka u dra Beneše), že na schůzích fašistických se provádí agitace s jeho jménem, viděl v tom nebezpečí pro republiku a poněvadž v té době vyšel též článek Bechyňův: »Hledá se generál«, a Kratochvíl se obával dáti materiál straně politické, aby nevznikl boj, obrátil se na dra Boučka, který pak věc oznámil. Odmítl prý různé žádosti za vydání dokumentů proti Gajdovi a v poslední chvíli i redakci »Práva Lidu«, která na něm chtěla materiál.

Před generální komisí uváděl za důvod svého vystoupení proti Gajdovi v roce 1926: »Že fašisti chystali při sletu nějakou akci a Kratochvíl se obával, aby nedošlo ke skandálu« a před odvolacím kárným výborem udává, že se k sletovým dnům chystá odhalení proti gen. Gajdovi, že chtěl zabrániti skandálu, jinak že sám osobních příčin k udání neměl.

Podle služebního výkazu (čr 30 a Km 2/26) byl major Kratochvíl dne 19. února 1919 velitelem sibiřské armády gen. Gajdou vyznamenán za statečnost řádem sv. Anny II. st. s mečí, v červnu 1919 však vyškrtnut ze seznamu pluku a 18. 7. 1919 zařazen do důstojnické zálohy skup. C., do které podle chr 63a patřili důstojníci, kteří nemohli v části žádný úřad zastávat, pak ti, kteří byli neschopni k službě a kdo tam byli z trestu (se sníženým služným) přeloženi. Podle záznamů chr 79 Km 2/26 bylo ze soudního spisu proti majoru Kratochvílovi zjištěno, že major Kratochvíl byl v květnu na rozkaz velitele 2 divise převeden do štábu čsl. vojska, kde byl dne 27. V. z příčiny nevojenského chování, demagogie a nesprávného vlivu na vojáky potrestán 10denním domácím vězením. Podle záznamů a deníku pluk. Žáka z 11. IX. 1919 dal major Kratochvíl bolševiku Hlibkovi přesný seznam prvního pluku a generálu Voženílkovi prý přinesli nějací důstojníci brožuru (sešitek) o tom, jak možno přivoditi rozvrat v čsl. vojsku. Kapitán Sadílek tvrdil, že ten návod byl sepsán Kratochvílem, což prý ani on sám před soudem nepopíral.

Z uvedených průvodů jest jednak patrné, že svědek Kratochvíl není svědkem nestranným, nýbrž silně proti obviněnému zaujatým a že důvodem pro udání a vystoupení proti Gajdovi se strany Kratochvíla nebyla věc sama o sobě (špionáž), nýbrž politická situace a politické nepřátelství. Mezi obviněným a svědkem datoval se odpor již ze Sibíře. Ve vlasti, ač Krakovjecký s Gajdou a Solověvem se stýkali, a Kratochvíl u Krakovjeckého v ten čas bydlil, tam

se i se Solověvem poznal a stýkal, nikde se ne-sejde Kratochvíl s Gajdou, ač jsou oba legionáři z Ruska. Kratochvíl varuje od počátku před Gajdou a nedůvěruje mu, což ho zavádí k podezřívání stále silnějším, schází se se Solověvem, píšou, fotografují, opisují dopisy, jimž Kratochvíl připisuje význam důkazů a dokumentů, ukazuje je svým politickým přátelům, a ač i tito, rovněž zřejmě političtí odpůrci Gajdovi, označují domnělé důkazy za slabé a nehodnotné, Kratochvíl je už tak dalece zaujat, že hřeje v sobě a pěstuje stále svou myšlenku o »důkazech« a to stále více a širě. Vzbudí u jiných svým vypravováním dojem, že má ještě nějaké podezření (a důkazy), jež se přirozeně pod pokličkou od ucha k uchu zvětšují dál a dál, takže konečně i redakce na Kratochvíla se obrací o materiál. On zatím ničeho nemá, co by objektivní posuzovatel nazvat mohl důkazem.

Zápis generála Čečka o návštěvě u Antonova Ovsejenka.

Zbývá oceniti poslední průvodní prostředek, t. j. zápis, porízený gen. Čeckem o sdělení náčelníka sovětské mise v Praze, p. Ovsejenka, ze dne 23. července 1926. Konečné usnesení kárného výboru podškrtuje v důvodech, že prý p. Ovsejenko svá sdělení učinil bez vlastního popudu. To však není pravda, neboť p. Ovsejenko k svým sdělením, byť i nepřímě, přece jen sám popud dal, prohlásiv na čaji francouzského vyslance veřejně, že mají dokumenty proti Gajdovi. Ministr. Nár. obrany poslal proto generála Čečka k Ovsejenkovi a tento ochotně a sdílně si počínal. Gen. Čeček sepsal sám o onom sdělení zápis a A. Ovsejenkem jemu předložený originál dopisu Litvinova v první části doslovně opsal. Podle úvodu v zápise řekl prý p. Ovsejenko generálu Čeckovi, že žádá, aby jeho sdělení byla zachována v úplné tajnosti a dává je k dispozici jen výhradně naší vládě, aby jich použila, jak za dobré uzná.

Dále sdělil, píše gen. Č. v zápise, p. Ovsejenko toto:

»Generála Gajdu sám osobně nezná. Jejich lidi, kteří jsou dnes v diplomatické službě SSSR, a to hlavně Krakovjecký, znali se s ním ze Sibíře. Mezitím byl u vás generál Gajda označen na odpovědné místo a my, znajíce jeho povahu, cítili jsme morální odpovědnost za eventuálně možné jeho vystoupení a převratové náklonnosti fašistické. Na nový dotaz dostal jsem tuto odpověď od zástupce zahraničních věcí z Moskvy, datovanou 29. 4. 1926, v 2824:

Dopis Litvinovův.

za 1. Komise s hlediska lidového komisařiátu věcí zahraničních neshledává žádného pro-

spěchu z organisace kampaně proti Gajdovi. Odhalíme-li sami své bývalé spolupracovníky, nepřinese to užitku pro věc, ale ovšem ztíží získávání nových pracovníků. Dále, poněvadž scházejí objektivní důkazy, může se státi, že odhalení komunistického tisku nenajdou víry. V tom případě kariéra generála Gajdy nebude dotčena. Dokonce není zvláště důvodů, abychom si znepřátelili generála Gajdu, který přec jen hraje a asi bude hráti velkou úlohu v politickém životě čsl., nehledě na odhalení. A tak je více nevýhod než výhod, vidíte-li (vůbec) nějaké.

za 2. Druhý odstavec originálu týkal se direktiv politických, namířených proti Benešovi, ty však jsem, píše generál Čeček, nemohl již opsati, ani přečísti. Dopis byl podepsán: Litvinov.

Generál Čeček chtěl na Ovsejenkovi tento dopis, ale pan Ovsejenko ho nevydal, ježto prý je částí jeho vnitřní korespondence; ale pravil, že dokazuje spolupráci generála Gajdy sama centrála zahraniční služby, která byla informována o stycích Gajdy s lidmi z SSSR.

U odvolacího kárného výboru, praví generál Čeček, že se ptal pana Ovsejenka, nemají-li nějaké dokumenty, načež pan Ovsejenko mu řekl, že dokumenty nemá, ale že může býti, že snad jsou v centrále v Moskvě.

V zápise stojí jako řeč Ovsejenka dále:

»Může býti, že mají v Moskvě i jiné originály dokumentů usvědčujících, ale pravděpodobně, že jsou uschovány ve vojenském archivu. Molodkovský byl v Praze (pravděpodobně nedávno) a potvrdil osobně sdělení Krakovjeckého. Na naléhání levicových kruhů legionářských, aby Moskva potvrdila správnost jejich výpovědí, jel Antonov Ovsejenko s Molodkovským do Berlína, kde se viděl s vážnou osobností, které vše vysvětlil a na zákrok (nebo vliv této osoby), kterou nechtěl jmenovati, Moskva dala povolení potvrditi výpovědi svých lidí pouze v případě potřeby. Molodkovský sdělil Ovsejenkovi, že Krakovjecký znal se s Gajdou již v Sibiři a že byli přáteli.

Při osobním výslechu vysvětluje generál Čeček: Ovsejenko mi nejmenoval osoby levicových kruhů legionářských, které si to vymohly, že Ovsejenko jel s Molodkovským do Berlína, aby si vyžádal úřední cestou, aby mohl oficiálně v případě potřeby jmenovat důvěrníky své vlády. Dále v zápise je domnělé sdělení Molodkovského, že se Gajda ucházel o službu velitele sboru proti Polsku a pak stojí v zápise:

»V druhé polovině 1921 čekali od něho dokumenty a tehdy poslal instrukci (gen. Čeček na otázku, řekl-li pan Ovsejenko »instrukci« či »knihu« praví, že řekl »instrukci«, při tom možno i knihu), která byla za noc přepsána a za to dostal 5000 Kč. Dostal-li později více, to neví, prostředníkem byl Solovjev, kterého Gajda přivezl ze Sibiře a kterému platili na účet Gajdy, neví kolik Kč měsíčně. Čas však šel, situace se změnila a jelikož mu Sovět nic nesliboval, převzal Gajda spojení. V roce 1922 chtěl se Krakovjecký viděti s Gajdou, ale Gajda »ukloňal« se shledání.

K tomu na otázku: »V kterémže roce se Gajda »ukloňal shledání«, odpovídá gen. Čeček před OKV: »Nevím, mohl-li bych se zmýlit.«

Dále píše v zápisech: V dopisech mezi lidmi mise nazývali Gajdu patronem, tyto dopisy nalé-

zají se v »děle« (v aktech) a jsou rázu soukromého, vlastně jejich opisy nebo fotografie, které se nalézají v děle, jsem tam neviděl. Jsou to dopisy nebo fotografie a v nich je řeč o žurnálech a o »knize«, což znamená právě dokumenty, Gajdou posílané. Jak řečeno bylo výše, originály těchto dokumentů, dopisů, nalézají se v archivech vojenské rozvědky.

Kratochvíl měl rovněž dopis Krakovjeckého, ve kterém psal o penězích Gajdy, ale prý ho spálil, obávaje se prohlídek. Ke konci podtrhuji, že naši dva lidé, nalézající se v diplomatické službě, potvrzují, že byl s našimi lidmi ve spojení a že my nechceme nésti odpovědnost za činy tohoto člověka. Krakovjeckému jsem telegrafoval a psal, ale nedal odpovědi. Chci ještě dodat, že proti čsl. armádě nám nedal žádných zpráv.

Na konec je nutno připomenouti, že svědek, generál Čeček, při osobním výslechu před odvolacím kárným výborem ještě udal: Ovsejenko mi potvrdil, že Gajda byl ve spojení s agenty sovětské mise, Krakovjeckým, Molodkovským, a že mu bylo vyplaceno 5000 Kč. Od koho to ví, neřekl, řekl pouze, že ví, že se to dělo. Jmenoval jen Krakovjeckého a Molodkovského.

Z indicií až dosud oceněných není ani tato poslední dost přesvědčivá.

Jest uvážiti, že nejen svědek Čeček, ale ani p. Ovsejenko, který Gajdu osobně vůbec nezná, nevypovídali o věci z vlastní zkušenosti. Pan Ovsejenko čerpá prý z řeči Molodkovského, ač ani to není úplně jasno.

Přečte-li se pozorně zápis a srovná-li se výpověď generála Čečka, připomeneme-li, že Molodkovský v době, kdy se připravovala kampaň proti generálu Gajdovi (asi v polovině dubna 1926) v Praze, že prý navštívil řadu významných osobností, že Kratochvíl a levé kruhy legionářské na p. Ovsejenka naléhaly, kdežto Krakovjecký jemu (Ovsejenkovi) přes telegrafickou i písemnou výzvu neodpověděl, neopomeneme-li uvážiti, že obsah sdělení Ovsejenkova neobsahuje nic, pranic nového, než co v různých versích povídají Kratochvíl a Solovjev, že p. Ovsejenko neukázal žádných dokumentů, ač neváhal dáti opsati tak závažnou notu Litvinovu, z níž dokonce mohl. gen. Čeček zjistiti, že se též týká politických direktiv, namířených proti Dru Benešovi, a že na konec mluví o soukromých dopisech nebo fotografiích v takové nápadné shodě s tím, s čím jako důkazy operoval Kratochvíl, nemůžeme se ubrániti té naléhavé pravděpodobnosti, že to byl právě Kratochvíl, resp. ony »levé kruhy legionářské«, od nichž p. Ovsejenko všechny své informace má. Vždyť podle zápisu Čečkova Ovsejenko naráží na svrchu již oceněný dopis, v němž jest řeč o žurnálech, a o »knize«, což prý právě znamenalo dokumenty. Pan Ovsejenko výslovně

praví, že Kratochvíl měl rovněž dopis Krakovjeckého, ve kterém psal »o penězích Gajdů«, ale prý ho spálil, obává se prohlídek. Ke konci mluví o »dvou našich lidech« (generál Čeček vysvětluje, že to má znamenati Molodkovský a Krakovjecký), kteří prý to potvrzují, že Gajda byl »s našimi lidmi ve spojení«.

Komu to potvrzují, není jasno, Ovsejenkovi patrně ne, poněvadž mu aspoň Krakovjecký neodpověděl a tak se vtírá domněnka, v souvislosti s bezprostředně před tím předcházející řečí v zápise o Kratochvílovi, že to snad potvrdili Kratochvílovi.

Vše se vrací stále k stejnému prameni. Se zřetelem k celému vyličenému ději není vyloučena možnost, že Molodkovský, padl-li svého času jeho výrok vůči Kratochvílovi o koupi čsl. generála, cítil se zavázán to později v roce 1926 Kratochvílovi, který »sháněl důkazy«, nějak potvrditi a jemu v jeho snažení pomoci. Znovu nutno připomenouti, že Ovsejenko neukázal mu žádnou listinu, na př. kvitanci na 5000 Kč, dopis nějaký, opis toho, co prý Krakovjeckých opisovali, zprávu, kterou mise posílala o Gajdovi a pod., co by zajisté tím spíše mohl učiniti, když se nezdráhal zapůjčiti k opsání notu Litvinovu, dále p. Ovsejenko neví ani název toho, co bylo opsáno, ani byla-li to kniha či instrukce. Mluví tu v jednotném čísle, ač Solovjev říká o knihách.

K tomu všemu přistupuje, že vůbec pana Ovsejenko nelze pokládati za osobu v této věci neangažovanou, nestrannou a nezaujatou.

Exponoval-li se vynikající diplomat, náčelník mise, tak neobvyklým způsobem jako pan Ovsejenko na čaji u francouzského vyslance, pak je přirozeno, že se pak musel přizpůsobiti svému výroku. Pan Ovsejenko se patrně exponoval, poněvadž pro něho nastal »případ potřeby«, o němž mluví v zápise. Proto podle dovolení, přivezeného z Berlína, ovšem potvrzuje pak p. Ovsejenko správnost výpovědi, a to buď správnost výpovědi »levých kruhů legionářských«, nebo výpovědi »svých lidí«, neboť jednou v tom, po druhé v onom smyslu podle zápisu Čečkova před tímto generálem mluvil.

Z důvodů, které p. Ovsejenko podle Čečkova zápisu uváděl pro své vystoupení, je patrné, že to byly důvody eminentně politické. Nemluvě o naléhání levých kruhů legionářských, nemluvě i o tom, že pan Ovsejenko ve věci připravované kampaně proti gen. Gajdovi zajíždí s Molodkovským do Berlína, praví pan Ovsejenko sám, že »cítili morální zodpovědnost za eventuální možné (Gajdovo) vystoupení a převratné náklonnosti fašistické«, a že nechtějí nésti odpovědnost za činy tohoto

člověka. Že tu byl p. Ovsejenko veden výhradně zřetelem na potřeby svého státu, jež tu zastupuje a představuje, nikoliv zřetelem na čsl. armádu nebo potřeby čsl. státu, je samozřejmo, i kdyby se nehledělo k snahám kominterny.

Nejdůležitější z celého zápisu gen. Čečka je nota Litvinova, jím opsaná. Hned z úvodu jejího je patrné, že se organizuje kampaň proti Gajdovi. Další passus, »odhalíme-li své bývalé spolupracovníky«, týká se patrně Krakovjeckého a Molodkovského, vždyť právě o to prý Kratochvílovi šlo, aby mohl se na ně odvolat a o to, že z pražské mise, jak ze zápisu Čečkova jde najevo, žádali. To vyplývá i ze souvislosti s dalším odstavcem. Dále, poněvadž scházejí objektivní důkazy, nota Litvinova je odpovědí na žádost pražské mise. Nemají-li však ani v Moskvě, v jejíž prospěch dodávky a spojení Gajdovo prý bylo, objektivních důkazů, kde mohou být?

Ze všech indicií jednotlivě a v jich vzájemné souvislosti posouzených, jak z uvedených kritických rozborů je patrné, není nepochybně zjištěno, zda a jaký peníz obviněný vzal, nač a zač, a dále ani zda jakou knihu, instrukci nebo knihy dodal nebo k opisování půjčil. Jedině dr. Bouček, ač v informacích jím sepsaných název kněh se nevyskytuje, řekl, že šlo o knihu: *Le livre sur l'organisation de l'armée française*. Tak aspoň to podle výpovědi svědka pplk. Soukupa tomuto sděloval, což jest ukázkou, jak časem a chodem pověsti z neznámého a neurčitého pojednou může se státi přesně známé.

Odvolací kárný výbor na základě materiálu tak chatrného a nejistého, jenž připouští tolik jiných nezávadných možností v jednání obviněného, nemohl nabýti přesvědčení o vině obviněného tak, aby s čistým svědomím mohl vyřknouti, že obviněný je usvědčen. Při veškeré úctě k jiným názorům, byl odvolací kárný výbor toho přesvědčení, že i v řízení kárném nestačí k výroku o vině pouhé podezření, i kdyby bylo důvodné, ale že je třeba důkazů, které by nezanechaly trapných pochybností. Proto odvolací kárný výbor pro nedostatek důkazů obviněného viny zprostil.

Je tu tedy nezvratně dokázáno, že i kampaň se zradou a službami Sovětům proti Gajdovi byla kampaní politickou, že tu k politickému účelu bylo užito starých dokumentů a k odstranění fašisujícího generála služeb sovětské mise a sovětských agentů. Účel posvětil prostředky.

Odvolací kárný výbor. MNO. zrušil tedy částečně usnesení kárného výboru ze dne 21. prosince 1926 a dne 5. dubna zprostil generála

Gajdu těchto obvinění: 1. že v roce 1920/21 udržoval kompromitující styky kromě s plk. Arkadijem Krakovjeckým také s jeho bývalým adjutantem Molodkovským; 2. že před Ivanem Solověvem a Krakovjeckým mluvil o tom, že bude Krakovjeckému dodávati vojenské zprávy z válečné školy v Paříži; 3. že přijal 5000 Kč, které mu přinesl Ivan Solověv od Krakovjeckého; 4. že dodal Krakovjeckému 2 francouzské knihy z maršálské školy v Paříži k opisování.

Odsouzen byl gen. Gajda v ruských stycích

z těchto důvodů: 1. že se kompromitoval tím, že v roce 1920, tedy v době, kdy naše republika byla se Sověty v poměru napjatém, měl s ruským plukovníkem Arkadijem Krakovjeckým rozhovor, který vzbudil dojem, jakoby se ucházel o služby v sovětské armádě.

Byl potrestán ztrátou hodnosti generálské a snížením pense o jedno procento. Tak přísný trest, ztrátu hodnosti, odůvodnil odvolací kárný výbor obavou do budoucna (nikoli trestem za minulý čin), že by gen. Gajda mohl zneužívat své hodnosti ke škodě armády.

Jaroslav Cuhra:

STAVBA CHRÁMŮ.

Prof. A. Novák napsal do č. 2.—3. »Života« článek »Jak stavěti chrámy« a dal tak podnět k diskusi o tomto důležitém problému, jehož aktualita jest úměrná návratu moderního člověka k Bohu. Současně upozorňuji na obsáhlou studii prof. Dra. Jos. Cibulky v č. 1—2. letošního ročníku »Stavitele« »O vývoji kostelního prostoru«, týkající se známé vršovické souťže.

Používám vlídného vyzvání p. redaktora a připojuji několik myšlenek o vývoji katolického chrámu a jeho stavbě přes to, že v některých bodech se dívám na celý problém jinak, než p. autoři obou výše uvedených článků.

Chrám, jenž byl za každých okolností a ve všech dobách vrcholným dílem lidského ducha, nabývá své věčné ceny teprve pod zorným úhlem poměru člověka k Bohu, který v něm přebývá. Chrám je mostem mezi Přirozenem a Nadpřirozenem, je konkrétním výrazem věčné touhy člověka po Absolutnu, je nezvratným dokladem důstojnosti lidské duše a jejího věčného cíle. Každý chrám nese pečeť své doby, jest charakteristickým znakem její duševní síly a nosnosti.

Jeho koncepce je dána dvěma mezemi:

Může býti především konkrétním výrazem kolektivní vůle národa, po příp. společnosti, vyznávající jedině náboženství, kde v staviteli chrámu je soustředěno jednotné úsilí doby; schází-li tento základní předpoklad, není-li společnost sjednocena a orientována k Bohu, nemůže býti postaven chrám ve výše uvedeném slova smyslu a lidskou čest může obhájit pouze genialita jednotlivce, který se povznesl nad úroveň své slabé doby, jehož duše je osvícena paprskem poznání, aby bylo znovu vydáno svědectví o Pravdě a zmateným lidem znovu ukázána Cesta. Tato zásada se dá velice jasně doložit srovnáním chrámu středověkého, resp. gotického a chrámu renesančního.

Středověký stavitel ztělesnil ideu služby. Tento člověk hmotu pokořil i posvětil, donutiv ji k spoluúčasti na vytvoření symbolu Jednoty. Gotický chrám není plodem této země, není článkem logického vývoje, ani přímým výsledkem souhlasného působení fyzických sil a přírodních zákonů. Stavitel gotického chrámu nebyl veden pouze logikou chladného rozumu. V jeho osobě bylo soustředěno nesmírné, jednotné úsilí středověku, snažícího se strhnouti oponu, oddělující Konečno od Nadpřirozena. Toto úsilí bylo tak mohutné, že, soustřeďíc se v osobě stavitelově, umožnilo mu proniknouti do oblastí transcendentna, strhnouti jeho formy na zem a vybudovati v rámci omezených lidských možností důstojný stánek Svátostnému Kristu. Velmi zajímavá je okolnost, že stavitel katedrály nebyl v přirozeném řádu věcí vyňat z rámce lidské slabosti a nedokonalosti a máme zajisté mnoho důvodů k tvrzení, že stavitelé, kteří tvořili jakousi osvícenou a pokrokovou vrstvu, byli naopak velmi vzdáleni kontemplativnímu životu mnichů a jednalo-li se o to navštívit kostel či hospodu, bylo pravděpodobné rozhodnutí náležitě oslaveno příslušným kvantem vína a medoviny. Středověký člověk jakožto stavitel chrámu byl prostě reprezentantem doby proniknuté ideou Jednoty a Řádu, která skrze jeho ruce budovala velkolepou oslavu Boha.

Zcela jinak tomu bylo na počátku novověku, kdy pohanství renesance nekazilo člověka ďábelskou pýchou a zničilo harmonickou jednotu středověku. Kultem naturalismu byl likvidován středověký supranaturalism, jednota kolektiva se rozpadla v kritickou svobodu individua a Bůh přestal býti alfou i omegou lidského snažení a lidského života. Intensita středověkého života, vyzařující z rytířství a mnišství, nasyceného duchem mystiky a scholastické filosofie se rozplynula v přívalu humanisti-

ckých bludů. Stavitel chrámu sestoupil s hory Poznání do mlh Konečna. Pohanství mu odňalo právo posvěcovati své tvoření odleskem Boží záře, stavitel se stal opět člověkem, suverénní pán hmoty jejím otrokem. Odboj renesance je největší katastrofou v dějinách křesťanství a ještě dnes vlaje nad světem její prapor.

Každý Církví posvěcený chrám — nádherná katedrála anebo nouzová kaple na periferii města — jest plně legitimován k nesmírné důstojnosti Božího stánku. I renesančním chrámům dala Církev tuto důstojnost. Nesou však pečeť své bídné doby, lidské slabosti a konečnosti, jsou ukovány k vývoji přirozeného poznání hmoty a jejích zákonů.

Hledáme-li však stopu Boží ruky v koncepci chrámu renesanční doby, můžeme ji najíti pouze v díle člověka, který stál vysoko nad svojí dobou a jehož dílo mělo kladný vztah ke středověku, protože bylo zakotveno na skále křesťanství. Tímto člověkem byl Michelangelo. Jediný stavitel novověku, který utrpením života vystoupil do nadpozemských výšin, aby znovu překlenul most mezi Přirozenem a Nadpřirozenem, aby pokořil hmotu a její zákony, aby ničím nezduvodněnou a z ničeho neodvozenou transcendentní formou svého díla dokázal materialistické době existenci a všemohoucnost Boží. Michelangelo jest nejenom důstojným protějškem stavitele gotické katedrály, ale i jediným stavitelem vlastního baroka. Je totiž nutno velice opatrně odlišovati principy barokní od principů renesančních. Je-li dílo Michelangelovo barokním v pravém slova smyslu, bylo by jenom v zájmu spravedlnosti a historické pravdy najíti pro stavitelství Berniniho, Borrominiho a jejich žáků název jiný, vhodnější. Duch tak zv. baroka byl zajisté nesen úžasným elánem katolické reformace, ale jeho život — pokud se stavitelství týče — nesl znak smrti, protože v jeho kořenech žil červ renesance.

Podstata věci se přece nezměnila, když byl vnesen do zákonů antické statiky princip dynamiky, pohybu, který ostatně znamenal renesanci novou, tak zv. barokního principu v architektuře římské. (Svého času o tom psal — myslím, že dosti nerad — Vojt. Birnbaum.) I známý princip světla a stínu, opět se opírající o Michelangela, má své absolutní zhodnocení pouze v malířství a sochařství; ve stavitelství je zjevem druhořadým, nutně doprovázejícím pohyb hmoty. To všechno nám ovšem nebrání, abychom pokládali i tak zv. barokní dobu za poslední silnou epochu nejenom moderního tvoření, ale, a to především, za dobu poctivého boje pro větší čest a slávu Boží. Nemusíme srovnávati

barokní kostely s gotickými katedrálami, ale musíme býti neskonale vděční za tu spoustu Božích stánků, postavených k zastavení kacírských útoků a zničení pohanství moderní doby.

Devatenácté století, nesoucí znak obecné nevěry, vytvořilo jakýsi její pozitivní protiklad ve značném pokroku civilizace a rozvoji technických věd. Většina těchto hodnot jest mravně indiferentní a jejich použití jest zajisté odvislé od kulturní a mravní náplně jednotlivce i společnosti. S tohoto hlediska musíme posuzovati změnu názorů na technickou stránku stavby chrámu, jež předpokládá použití moderních materiálů — betonu, železa, skla. Stavitel moderního kostela musí respektovati i všechny požadavky účelnosti, ekonomie, osvětlovací techniky i akustiky. Dnešní kostel se nemůže vyhnouti většině základních znaků každé moderní budovy a z toho plyne, že musí býti konstruktivistický. Konstruktivism, svobodně vyrůstající na troskách starých názorů, jest také sám o sobě indiferentní přes všechny materialistické tendence uplatňované silnou komunistickou generací, kterou nechali naši tichošlápkové svobodně hospodařiti na této národa roli dědičné.

Nám bude pravděpodobně cennějším kostel, vybudovaný třebaš prozatím bez vyšší sankce a duchovní souvislosti jednotlivce i celku s Bohem, podle zásad konstruktivistických než pseudogotický či pseudorománský kýč devatenáctého století, doby, pokud se kulturního i uměleckého tvoření týče, na výsost omezené, tupé a neschopné.

Duch moderního chrámu bude, bohužel, prozatím totožný s duchem chrámu renesančního, bude to dílo člověka, ponořeného do mlh přirozeného života podrobeného zákonu hmoty i tragice lidské konečnosti, a teprve církevní posvěcení musí smýti s jeho díla stopy hříšného původu a vtisknouti mu znak absolutní důstojnosti Božího stánku. V relativnosti dnešního života bude nám útěchou, že i tato nedokonalá stavitelova služba přispěje k větší cti a slávě Boží.

Tím ovšem není řečeno, že moderní katolík se spokojí s danou situací. Jeho zrak musí pronikatí širší obzory a hledati cestu k výšinám, po níž stoupal stavitel středověkého chrámu i smělý duch Michelangelův.

Stejně jako chceme objektivně posouditi chrámové stavitelství minulosti, tak kriticky se díváme na práci i možnosti přítomnosti a dnes speciálně na vršovickou soutěž.

Její výsledek nás zajímá především, pokud se týče splnění všech požadavků nového kostela, ve smyslu účelnosti, ekonomie atd. V tomto

ohledu bylo posouzení návrhů objektivní a správné. Ve většině ostatních směrů nebyl ani soutěžícími ani porotou pochopen duch moderní doby a potřeby katolíka, žijícího v této době, a tak se stalo, že byl nejvýše oceněn návrh, reprezentující renesanční, bludné a zavrhnutíhodné stanovisko, znamenající zásadní negaci celé tradice a podstaty katolického chrámu. Dokonce i protokol poroty pokládá renesanční dispozici s centralisující tendencí za logický článek vývoje.

Je mi konec konců lhostejno, kde vznikl nemožný dekadentní nesmysl módní příčné dispozice. Že si většina autorů zašilhala po Plečnickovi, nic na věci nemění; je to doklad, že mezi architekty máme mnoho lidí v určitém smyslu omezených. A výklad, že příčná dispozice souvisí s centralisující tendencí chrámového prostoru, nebo že je důsledkem využití východní stěny příčné lodí k umístění vedlejších oltářů, je přece jenom násilný a řekl bych, ex post objevený. Důležitou úlohu zde také hrála poloha staveniště; ale stará se dělník o genia loci, chce-li se v novém kostele na periferii vybudovaném zbožně pomodlit? A ještě jiný důvod: nechci a nemohu přirozeně obviňovati porotu z liberalismu, ale musím vysloviti svůj podiv nad faktem, že zde nebylo ukázáno na protestantské tendence favorisovaných projektů. A i kdyby zde této tendence nebylo, jakým právem má býti koncepce katolického chrámu dirigována míněním nějakého estéta, jehož oku má lahodit silhoueta Božího stánku před kulisou secesních činžáků?

Než mimo to má celá věc ještě hlubší pozadí. Nemůže býti sporu, že dnešní materialistická doba se zmítá v posledních křečích smrtelného zápasu. Dědictví pohanství bylo ve všech směrech uvedeno ad absurdum; nervosní, komplikovaným životem unavený člověk začíná chápati smysl Jednoty a Řádu středověku, kde chce načerpati nových sil, aby obnovil harmonii rozumu a citu. Jest zřejmo, že se nemůže jednat o analogii renesance antiky, o renesanci středověku. Do moderního života musí býti znovu vneseny věčné pravdy křesťanské víry, ale moderní člověk, zvedaje rytířský meč středověkého řádu, nesmí se státi otrokem středověké formy tak, jako se stali renesančníci otroky antiky. Hledající stopy Božích činů v dějinách lidských, n a v a z u j e m e na středověk, v němž jsou tyto stopy nejpodivuhodněji otisknuty; proto se musíme vyhnouti nebezpečí módního hesla, které by mohlo většině spáčů nahradit předpoklad vnitřního zhodnocení a skutečného života. Naše stanovisko musí býti kri-

tické i v této jistotě, že se musíme obrátit k středověku. Dnešní doba je totiž tak zruinována a duševně chudá, že jakékoliv pokulhávání za velkolepou gotickou oslavou Boha, za maximální intenzitou duchovního tvoření i náboženského života by se zvrhlo ve směšnou karikaturu. Horečnému chvatu, komplikovanému životu a duševní roztržiténosti moderní doby může odpovídati pouze druhý životní pól, západně extrémní co do formy i obsahu a sice primitivní doba románská. Platí-li tato zásada pro život, jest umocněna pro stavbu chrámu.

Moderní člověk musí nalézt v chrámě to co mu nemůže dáti svět: místo zmatku koncentraci, místo smyslnosti a nemravnosti, zahalení závojem estetiky, vážnost a mystiku liturgie místo vřavy ticho a klid, místo bohatství a přepychu chudobu a prostotu, místo lidí Boha. Moderní člověk nemůže rozdávat z plnosti srdce, protože musí dříve milostí Víry, Naděje a Lásky naplniti srdce vlastní. Jeho práci extenzivní musí předcházeti život intenzivní.

Proto pokládám za největší a zásadní chybu příční chrámové dispozice zdůraznění protestantské potřeby kázání k auditoriu před nutností kontempace u svatostánku a hlavně před koncentrací k sledování liturgie a bohoslužby u hlavního oltáře. V katolickém chrámu musí býti duše každého člověka vedena automaticky ke svatostánku, který je přece centrem našeho pozemského života, jeho oporou a otevřenou branou k životu věčnému. Dnešní chrám musí býti řešen se stanoviska psychologického. Za tím účelem by ovšem musili páni architekti věřiti, chodit do kostela na mši sv. a k sv. svátostem, aby poznali, jak nesmyslná a škodlivá je veškerá architektonika, duchaplnost a paráda, kterou chtěli nahradit nedostatek ducha i zbožnosti.

Předpokládám, že jsem uvedl dostatečné množství dobrých důvodů pro konečný soud: pokud bude katolická Církev stavěti chrámy a v nich svatostánky, pokud bude hlavní oltář místem nejsvětější oběti a středem bohoslužeb, pokud věřící člověk bude pocítovati potřebu a nutnost společné adorace, pokud nezmění Církev od základů své obrady — a víme, že nezmění — potud se bude stavěti chrám na základě logické a jasné dispozice podélné.

Centralisující tendenci sledujeme zejména v renesanci i baroku; a přece vývoj vždycky korigoval tuto estetickou, formální vymoženost a v každé centrální dispozici byla postupně akcentována horizontální osa, ovšem nikoliv příčná, nýbrž podélná.

Vršovická soutěž jistě nesmírně přispěla k rozvíření zájmu o vyšší duchovní hodnoty. Musím jenom litovati, že celkový názor, jímž byly výsledky soutěže posouzeny, nestál jaksi na výši doby a že i zde — jako bohužel v celém ostatním veřejném životě — zvítězil bezduchý formalism nad myšlenkou, byť oděnou ve formu méně umělou.

Za nejlepší projekt celé soutěže pokládám návrh »M H«, jemuž přiznávám výsadu určité geniality, přes to, že jeho autoři jsou pravděpodobně vůbec nebo velmi vzdáleni katolicismu, jak nasvědčovala perspektiva vnějšku a konečně i vnitřku.

Na druhé místo stavím projekt »CruX«, který je dobře vyřešen v horizontální ose, ale není domyšlen a nevymyká se z rámce normálního tvoření.

Myslím, že by bylo dobře, kdyby se celá věc ještě jednou uvážila a v užší soutěži korigovala. — — —

Ke konci ještě poznamenávám, že nesouhlasím s míněním, jakoby románská doba a její výtvarné projevy byly českému národu cizí. Naopak, náš národ, právě na víru obrácený, prožíval plně ducha románské kultury a proží-

val jej tak intenzivně, že vytvořil vlastní, vzácná a jedinečná díla románské rotundy.

Cituji Břetislava Štorma, který napsal o kostele sv. Maří v Přední Kopanině ve výborném Kalendáři pro katolíky: »Kostel sv. Maří je zbudován v románském slohu. Tento sloh byl tak pevný a tak římský, jako křesťanství jedenáctého věku. Tento sloh položil základní kámen křesťanství v Čechách; nikdo jím dosud nepohnul a dosud na něm spočívá budova české Církve. Tvář románského slohu je přísná a nezměnitelná. Ale kostel sv. Maří je český. Nikde na světě nenalezneme románský okrouhlý kostel v této podobě; rotunda je dílem českého stavitele. Ve slohu románském stojí česká rotunda jako rovnocenný člen a před Pánem Bohem jako rovnocenný služebník.«

Je v tom zajisté mnoho tragiky, že máme dnes v české zemi více pohanů, než jich měl před tisíci lety svatý Václav. Jde o to, pochopíme-li konečně nesmírnou milost národní svobody a samostatnosti a spojíme-li se v jubilejním roce pokorně k stavbě chrámu, naplněného hlubokou zbožností, pramenící až ve víře románských Čechů. Jejich kníže, svatý Václav, jest i vůdcem našim a dej Bůh, aby vládl nad národem Čechů na věky!

P. Jan Ev. Urban O. Fr. M.:

NÁROD ATHEISTŮ.

V 2.—3. čísle »Života« napsal dr. Fuchs několik myšlenek k diskusi poslední dobou ventilované, zda jest náš národ nějak zvlášť nábožensky založen či spíše podle mínění opačného právě »národem atheistů«. Přiznám se, že ve všech dosavadních pojednáních, pokud se mi dostala do ruky, jsem nenašel žádoucí hloubky a hlavně, že jim chyběla jasnost a jednota základního pojmu, čímž se všechna podobala mávání mečem do vzduchu. Není ovšem divu, že jinak chápe náboženské založení protestant, jinak katolík, jako zase je rozdíl mezi názorem laika a kněze. Při náboženské orientaci jinověreckých spisovatelů vypadne resultát problému jinak, než u věřícího křesťana. Nevím, zda jest tato věc tak důležitá, aby se jí věnovalo tolik úvah. Ale snad za to stojí, abychom si uvědomili, čím jsme, když se o ní píše.

1. Náboženství jest pojmem mravním, jest mravním vztahem člověka k Bohu. Není tedy jenom pouhým vědomím nebo věděním o Bohu. »Náboženské založení« bude tedy dispozicí nebo vrozenou schopností, třeba i náklonností tento mravní vztah nejen řešit, nýbrž i životně praktikovat. Nena-zvu jistě nábožensky založeným toho, kdo sice

čte všechny možné knihy a pojednání o Bohu, ale při tom nejeví vnitřní potřeby také mravně řešit svůj poměr k němu, ať se mu jeví jakkoli.

2. Založení náboženské musí být něčím pozitivním, od negací se nebere pojmenování. Jestliže tedy někdo dokazuje naše náboženské založení z husitského hnutí a považuje je za nejvyšší projev nebo vypjetí náboženského citění u nás, pak jest to krátkozraké převrácení pojmů, ano, právě důkazem nedostatku jeho; jest to lucus a non lucendo. Proč? Náboženstvím, o něž se jednalo a jehož vrcholem tedy mělo hnutí husitské být, jest náboženství, v němž základním příkazem je mírnost, pokora, láska, — v tom tedy by se přece toto nejvyšší zazáření jeho mělo projevit. Vražděním a vzdorem se jeví opak. Je-li toto hnutí důkazem našeho náboženského zájmu, pak jest jeho projevem i bartolomějská noc se strany katolíků ve Francii, pak jest důkazem náboženského citění konečně i pronásledování křesťanů u pohanů, pokud jednali tito tak na záchranu svého náboženství. Za projev jeho by se jistě mohlo míti pravdivěji hnutí Českých bratří — ale to právě nezachvátilo tak český národ v celku jako husitství.

3. V posuzování této otázky jest ovšem také nutno bráti t o t é ž m ě ř í t k o. Proto se mi zdá nelogickým dokazovati pozitivně věc z účasti na přednášce (tedy z momentu intelektuelního) a negativně z neúčasti českých vojinů na svátostech (z momentu eminentně mravního). Jistě by mnohý z těch vojinů šel i na tu přednášku, z níž se dokazuje věc pozitivně a nedal se zaopatřit, čímž by též dokázal totéž negativně.

Je-li náboženské založení dispozicí pro praktické i teoretické řešení poměru člověka k Bohu, pak nutno to posuzovati z celku. Jsem přesvědčen, že jsme národ skutečně B o h u c i z í a p r o j e h o z á j m y n e c i t e l n ý.

Snad bych mohl právem poukázati na to, že od nejprvnějšího počátku křesťanství u nás byly věci boží pronásledovány: sv. Václav zavražděn, svatá Ludmila totéž, svatý Vojtěch vypuzen atd., ale vím, že dějepis jest půda velmi nejistá a že i při nejlepší znalosti pramenů se mohou dělati falešné konkluse, protože nemáme záruky, že nám nechybí právě ten pramen, který by vše postavil do jiného světla. Proto si všimněme dneška.

Kdo může na tuto otázku nejlépe odpovědět? Myslím, že sotva ten, kdo zná lidi jen ze schůzí nebo z knih, ale jistě člověk, který je jednak ve stálém styku s nejširším kruhem lidí, jednak jehož styk objímá široké vrstvy a jest nejjintimnější.

a) Jezdí-li člověk několik let několikrát v týdně po různých tratích kolik hodin, a slyší-li řeči set a tisíců lidí všech stavů a krajů, jak mluví, nikým nekontrolováni, pak musí bohužel dojít toho smutného přesvědčení, že náš lid je — n e j e n B o h u, — nýbrž vůbec chápání nadmyslných pojmů a cenění nehmotných hodnot (ku př. zásluh, ctnosti) tak nepřístupný, že věřící křesťan, jenž přece v tomto prostředí si zachoval trochu duchovnosti, trne a cítí se jako vyhnanec. Totéž musí říci všichni kněží-misionáři o účinku svých misí, o síle nejpádnejších důvodů a kázání. Že je zde zájem o přednášky o věcech náboženských, není velikým důkazem pro pozitivní odpověď: Jednak jsme si vědomi své záliby v mnohomluvnosti, ale ještě lépe lze namítnouti, že v k a ž d ě m člověku, ať je nábožensky založen nebo ne, jest přece ona vrozená touha nebo aspoň neklid, který mu nedá po-

koje a žene ho, aby se přece tu a tam o to interesoval. A konečně: Nemožu říci, že tam mnohý jde, aby viděl, jak jsou různé názory a mohl si pak spokojeně říci: »To je dobře, nic není pravda a já mám pokoj se svědomím...« A tím se dokáže přece opak! A dále:

b) Kdo je ve styku s křesťany zbožnějšími, ano i s takovými, kteří denně přijímají a jsou tudíž elitou našeho náboženského života, přiznává, že i tito vyvolenci stojí daleko za horlivými křesťany jinde. Kolik to tvrdosti a nepoddajnosti k přikázání, kolik umíněnosti a záliby ve vlastním pobožnůstkářství, kolik nevědomosti v základních pravdách... Jinde, řekněme v Tyrolích, v Německu a pod., je na takové duchovní výši, jako u nás jsou denní komunikanti, každý průměrný katolík. D ů s l e d n o s t a o p r a v d o v o s t.

c) A mám-li jíti dále, přiznám, že u stavu, který je povolán přímo, aby byl nositelem Boha, je málo náboženského založení a málo důsledné horlivosti ve službě Boží myšlenky. Mám důkazů ještě více než při předešlém, ale proti stavu není čestno psáti.

Totéž potvrdí naši přední duchovní vůdcové o náboženském založení katolické inteligence. Kdyby bylo vážně myšleno vše, co se napíše, jak by musila vypadat naše literatura. Není možno přece zapomenout, že náboženství jest myšlenkou jednotící, tím, že jednou nejvyšší objektivní ideou, uznávanou jako autorita, — Bohem, vnáší do člověka, o němž tvrdíme, že je nábožensky založen, hluboký smysl pro jednotu a jak myšlenkovou, tak mravní ukázněnost. A kdo pod tímto zorným úhlem pozoruje vytrvale a přesně publikace našich duševních reprezentantů, ať už v článcích nebo v knihách, shledá se s tápáním a uvidí, že většina článků jest příležitostně vyvolána veřejnými událostmi, jednak že se nevytrvá vážně u jedné věci. A k tomu lze čistě katolicky dodat, že ani náboženství jejich není vždy dogmaticky čisté a známé.

Snad vyzní tento článek pessimisticky, ale při zahloubání přiznáme pravdu slovo za slovem a zamysleme se každý nad sebou, snad v nejlepším případě s tichou a vroucí prosbou v srdci, aby nám Bůh seslal veliké světce, — vždyť jejich nedostatek u nás je také z těchto důkazů o naší náboženské povaze, — kteří jsou právě lidmi příkladně »nábožensky založenými«.

—el:

KONFESE A HOSPODÁŘSKÁ PROSPERITA.

Jednou z četných výtek, které se činí katolickým státům a katolickému obyvatelstvu, jest velmi obvyklé tvrzení o malé hospodářské

vyspělosti krajů katolických oproti hospodářsky vyvinutým státům protestantským. Poukazuje se tu zejména na státy románské a v prvé

řadě na Španělsko, jako zemi nekatoličtější, dále na Itálii, Francii, Polsko a konečně na kraje, obydlené v některých státech katolíky, oproti krajům, obydleným nekatolíky (Irsko oproti ostatní Anglii).

Obsahem výtek jest poukaz na to, že kraje, obydlené protestantským obyvatelstvem, vykazují četné továrny, mohutné prostředky dopravní, skvěle prosperující zemědělství, výstavné vesnice a města, mocné peněžní ústavy, naproti tomu kraje nekatolické jsou prý zanedbány hospodářsky, bez rozvinutého průmyslu, spojení dopravní jest nedostatečné, obyvatelstvo řídké a obydlí již svým zevnějškem ubohá.

A konečně i z historie vyvozuje se, že doby, kdy v rozkvětu byl v jednotlivých státech protestantismus, znamenaly pro daný kraj hospodářský rozkvět a blahobyt, pokud tam byli protestanté, po jich odchodu anebo pokatolice- ní že nastala stará bída a úpadek. Tak tvrdí se to zejména o Hugenotech ve Francii.

Jest tudíž nutno blíže přihlédnouti k tomuto tvrzení a prozkoumati je, pokud odpovídá skutečnosti. Jde zde o to, abychom přesně zjistili, zda katolicismus obsahuje vlivy, které působí účinky shora vytknuté a zda protestantismus tedy je naukou a morálkou zdravější pro vývoj hospodářský, či zda jde zde pouze o zjevy, které mají svou příčinu jinde a pouze shodou okolností vyskytují se v některých krajích katolických, takže by nastaly i tehdy, kdyby kraje ty byly obydleny protestanty.

Abychom mohli na tuto otázku odpověděti, jest třeba především uvědomiti si, co považujeme za blahobyt a co nikoliv. Odpověď budeme hledati nejdříve ve vědě národohospodářské, čili dle A. Smitha v nauce o blahobytu národů. Podle této vědy nebylo stanovisko, co je blahobyt, vždy stejné a jednotné. Tak nejstarší škola merkantilistická učila, že blahobyt národa spočívá v tom, je-li ve státě nashromážděno co nejvíce zlatých kovů. Škola tato byla uchválena vývojem hospodářství, který nastal ve Španělsku, když španělské lodi dovážely z nově objevené Ameriky nescíslné zásoby zlata a stříbra, kdy rozbujel se v zemi úžasný přepych v šatech i jídle a kdy celé na ráz a bez práce zbohatlé vrstvy utíkaly od svého zaměstnání a oddávaly se životu lehkému. Škola merkantilistická byla zaslepena touto změnou náhle nastalou a blahobyt národa spatřovala právě ve zlatě, které tehdy umožnilo tento způsob života. Nepřehlížela ovšem, — neboť zlato z Ameriky bylo již vyvezeno — že nabytí zlata není lehké. Poměry se již v té době změnily. Zlata jest možno nabytí jen dovozem z ciziny, do které

prodáváme své výrobky. Obchod zahraniční s národy, neznalými vyráběti různé statky, může jedině způsobiti příliv zlata do země. Aby obchod a průmysl tuzemský mohl vzrůstati, jest však potřebí mnoho lidí, mnoho pracovní síly. Strojů tehdy neměli v našem smyslu. Proto jest potřeba podporovati populaci za každou cenu. Čím větší populace, tím více pracovní síly, tím pracovní síla lacinější. K obchodu jest potřebí však dopravních prostředků, proto jest potřebí zejména budovati loďstvo. A konečně jest potřebí také udržovati vojsko, pohotové k výbojům v zemích, kde jsou laciné suroviny. Tak představovala si v zásadě blahobyt národa škola merkantilistická. A tak vidíme vzrůst obchodního loďstva, plavby výzkumné do cizích neznámých krajů za zlatými ložisky, vzrůst obchodu zahraničního a vzrůst i výroby. Když však soupeření mezi jednotlivými státy ztěžuje obchod zahraniční a když zisky z obchodu stávají se soutěží stále menší a menší, hledá se původ blahobytu jinde. Blahobyt nalézá se pak v tom, co není již závislo na cizině jako obchod a co není jen prostředkem k nabytí statků, jako zlato, kterého požívatí nemůžeme, nýbrž tvrdí se, že blahobyt plyne jediné z půdy, která každého roku poskytuje při pilné práci bohatou žeň nejrozličnějších plodin. Půda, toť pramen blahobytu, zemědělec ji obdělávající živí celý národ, z jeho práce vzniká jediný čistý zisk skutečný. Jedině stav zemědělský produkuje, všechny ostatní stavy společnosti jsou neproduktivní. A jako příroda a její zákony nejlépe starají se o blahobyt celku tak jsou i určité zákony přírodní, které řídí počínání každého jednotlivce, který jest ve své přirozené podstatě tvorem se sklony dobrými. Proto nechte každého dělat, co chce. Tím docílí se nejlepší harmonie na světě, docílí se souhrou těchto zákonů platících v přírodě i pro lidstvo nejlepších výsledků pro celek. Přirozeně, že tato idylicky vysněná nauka francouzských předrevolučních snů nemohla vydržeti tlak prudkého vzestupu hospodářského v Anglii, kde také vzniká nová nauka. Ani zlato ani půda sama o sobě není pramenem blahobytu. — Pouze práce lidská vytváří blahobyt. Zvětšovat práci, znamená zvětšovat blahobyt. A odtud v popředí ocitá se otázka odměny za práci. Když dělník tvoří práci hodnotu, má nárok na to, aby mu tato hodnota byla vyplacena celá (Marxismus). Proti tomu přirozeně vznikají nové theorie a konečně dospívá se ku poznání, že věda národohospodářská zabývající se určitým oborem sociálního života musí vycházeti z předpokladu naprosté relativnosti všech svých pouček a přihlížeti k člověku ať ja-

ko jednotlivci, ať celku. A z toho plyne nezbytný závěr národohospodářsko-politický: že totiž všechny zjevy hospodářské, vyvěrajíce z duše jednotlivcovy a celého národa, jsou výsledkem v první řadě jeho mravního nazírání.

A zde jsme u kořene naší otázky. Představme si dva lidi. Oba stejně pilně pracují a jejich výdělek jest stejný. Jejich mravní základ však různý. Jeden z nich pečuje o rodinu, jest milosrdný, podporuje umění, obětuje svůj volný čas pro výchovu mládeže atd. Jeho důchod se skoro celý spotřebuje. Ale za to vychová zdárné děti, jeho podporou vznikne chrám, zřídí se chorobinec, nemocnice. Druhý jest egoista. Svůj volný čas věnuje opět jiné výdělkové činnosti. O výchovu dětí se stará pouze snad s toho stanoviska, aby jim zanechal co největší jmění, nepřihlížeje k jich duševnímu rozvoji, nepřispívá na umění jako zbytečné, nekoná skutky milosrdenství, neboť na bližním mu nezáleží. Nezáleží mu také na prospěchu celku ani obce ani národa. Jest mezinárodní.

Podle učení Kristova nespočívá blahobyť ani v mrtvém kovu ani v latifundiích ani v hořečné výdělečné činnosti. Cíl katolíka jest jiný.

A proto lze odpověděti na výtku katolicismu činěnou takto: Příkazem pro katolíka jest práce. A dokonce lenost jest prohlášena za je-

den z hlavních hříchů. Neplyne tedy z katolicismu méněcennost katolíka po stránce výrobní a po stránce hospodářské. Jsou kraje obydlené protestanty, které jsou úplně zanedbané a jsou kraje obydlené katolíky, jichž hospodářský rozvoj předčí všechny jiné (Belgie, Elsassko). V tom tedy není příčina. Ale je zde podstatný rozdíl. Vychází-li protestantská theorie liberalistická z materialismu, jest učení katolické vítězstvím nad hmotou. Katolíci neshromažďují poklady pro ně samy anebo pro lepší živobytí, ale věnují přebytky své skutkům milosrdenství, umění církevnímu, vykonávají dílo misijní atd. Všimněte si jenom, kolik staveb uměleckých má středověká Itálie a kolik jich má odpadlá Anglie. Kolik opravdu uměleckého tvoření vyvolal katolicismus a kolik protestantismus. V kterých zemích je více sirotčinců, chudobinců, nemocnic, různých útulků. Podnikli-li protestantismus něco obdobně ideálního jako byly křížácké výpravy?

A tu jest dán ráz i protestantských krajů. Továrna na továrně, ruch vlaků, lodí, požívatelnost a tvrdá do úmoru práce bez radosti. Sobectví, urputný boj, vyžilost a rozkošnictví. Naproti tomu radostný život katolíka překonávající obtíže a tvořící také hodnoty trvalé a věčné, jako katedrály, upínající se vzhůru.

Dr. Alfred Fuchs:

MYSTIKA A MAGIE.

Dnes, kdy se jeví tolik zájmu o rozličné spiritistické a okultní experimenty, bude snad dobře, když se vytyčí zásadní a základní rozdíly mezi pravou mystickou theologií a mezi všelikým nezdravým a nepravým mysticismem a magičností. V obecném mínění bývá obojí oblast často směřována a dokonce jsme nedávno četli, že prý mystika není ničím jiným, než teorií magie a magie že je prý praktickou mystikou. Jaký to zmatek v názorech! — Církev katolická nezná rozdíl mezi věděním esoterickým a exoterickým, mezi věděním jenom pro zasvěcené a mezi věděním náboženským pro lid. Zjevení bylo dáno všem lidem. Každý člověk dobré vůle může Boha poznat a býti spasen, bude-li žít tak, jak toho Bůh od něho požaduje. Rozumí se samo sebou, že učený theolog bude náboženské pravdy chápati hloub než prostá babička, ale tento rozdíl se netýká obsahu víry, nýbrž právě jenom hloubky chápání. V tom právě má náboženství velkou přednost před filosofií, že tytéž pravdy jsou vykládány hlubokému učenici i prostým dětem a všem jsou přístupny. Není žádného zvláštního učení pro vyvolené, jak to-

mu bylo v některých kultech starověku a jak jest tomu v některých sektách. Bůh nám určité pravdy zjevil. Podle názoru theologů, kteří se zabývali problémem noetickým, jest naší povinností vše ostatní hleděti poznat světlem přirozeného rozumu. Tedy i tak zvané zjevy parapsychické. I ony náležejí do oblasti vědy a nikoli víry a katolík, který jest přesvědčen o obecné platnosti zákonů logických, »de obiectiva veritate idearum universalium« bude žádat objektivní vědecký přezkum. Vedle pravd zjevených existuje přirozené poznání Boha. Církev definovala na sněmu Tridentském: »Sancta Ecclesia tenet et docet Deum naturalí rationis lumine certo cognosci posse.« — Namítne se: »Dobře, tím argumentujete proti jakékoli magii, ale tím vyřazujete ze svého náboženského života také mystiku a upadáte do studeného racionalismu.« To jest však omyl. I my uznáváme, že jest intuitivní poznání, poznání vnuknutím, které se ještě nejspíše blíží koncepci umělců a básníků, poznání intuitivní, poznání, které nastává bez logického regressu, takřka najednou, vidění celého světa v jediném paprsku, kdy člověk jest vytržen z

času a prostoru a má intuici, »intuetur«, »nazírá«. Ale tyto okamžiky jsou darem zvláštní milosti a není to poznání normální. Normálně, podle řádu, poznávají takto Boha jenom duše Blahoslavených, které již jsou po smrti těla v obecenství s Bohem. Podobné výjimečné zkušenosti jest možno zkoumati, jest možno badati o tom, kterak vyvolení Boží již zde na zemi si podobné okamžiky intuitivního poznání připravili, jest možno sestaviti tyto zkušenosti v soubor poznatků pravidelně roztríděných, abychom je rozeznali od zjevů podobných, nepravých, a tak nám vznikne nový vědní obor, theologie mystická. Jejím úkolem právě jest rozeznávati mezi pravou mystikou, jejíž poznání sebe závratnější se pohybuje neustále v říši rozumem postižitelné a mezi všelikou tajemnůstkářskou magií, jež miluje přití, nimbus a divadelní osvětlení. Pravá mystika se naprosto vylučuje s velmi přesným poznáním rozumovým. Jest ovšem mystika citu, jejímž příkladem by mohla býti, dejme tomu, svatá Terezie Avilská, nebo mystika vůle, kdy askesí dojde zbožná duše oněch intuitivních stavů, jež nazýváme mystickými. Ale jest i mystika rozumu. Domyslíme-li hlubokou myšlenku až do jejích posledních důsledků, pak se nakonec dostaneme do takových výšin nebo do takových hloubek, že se nám zatají dech a že počíná myslitel cítiti předchut toho, čeho oko nevidělo, čeho ucho neslyšelo a co na lidské srdce nevstoupilo a co připravil Bůh těm, kteří jej milují. Příklad toho máme na básních sv. Tomáše Akvinského. Nelze si jistě představití myslitele, který by byl myslil ukázněněji, logič-

těji a opatrněji. A přece tento král scholastiků neupadá ve školometskou suchopárnost, nýbrž v extasi, jak se projevuje především v jeho eucharistických hymnech. Přechod od pravidelné rozumové theologie k mystice jest tu takřka nezatelný a přece tak srozumitelný každému, kdo má vnitřní inteligenci, smysl pro odstíny duchovního a duševního života. Křesťan nepotřebuje žádné kouzelnické, strašidelné sféry k tomu, aby nabyt zvláštního poznání. Předmětem křesťanových tužeb není tajemné »záhrobí«, nýbrž věčnost, to jest stav, v němž jsme povzneseni nad poznávací formy času a prostoru. O této věčnosti nám nemůže říci pranic žádné klepání stolečku, nic, co mluví řečí tvorstva. Křesťanský Bůh nepotřebuje demiurga. Prostředníkem mezi Otcem a námi jest Syn a Církev nás učí, kterými viditelnými prostředky lze nabýti neviditelných milostí. Nehalí svoje svátosti do žádného záseří. Správně napsal Hello, že strašidlo nemůže býti ničím jiným, leč nepořádkem ve vesmíru, protože nenáleží ani řádu života, ani řádu smrti — kdežto svět Bohem chtěný jest pořádkem, řádem, kosmem a nikoli chaosem. Jest jistě mnoho zjevů mezi nebem a zemí, na něž stále ještě nestačí naše školská moudrost. Ale tyto zjevy musí býti poznány vědecky a nenáležejí do oblasti víry. Skeptikové došli až k pochybám o platnosti rozumového poznání vůbec a prohlašují často svět za pouhou projekci našich smyslů. Křesťan jest přesvědčen naopak o objektivitě rozumového poznání a má před tímto poznáním úctu. Ani v jeho mystice není nic magického.

J. BOURA:

NOVÝ VÔDGA.

Zdá se, že žádné osobě nebylo až dosud — na prahu desátého výročí Československé republiky — věnováno tolik místa ve sloupcích denního tisku jako posl. dru Tukovi. Jest jistě paradoxem, že »právnícko-teoretický« novoroční článek býv. profesora práv na maďarské universitě, odmítnuvšího později účast na vybudování právního řádu Československé republiky, stal se předmětem jednání na shromážděních i souhlasných projevů prostého a důvěřivého slovenského lidu, organisovaného v Hlinkově ludové straně, jenž zřejmě nemůže míti o právní theorii nejmenšího ponětí.

Článek sám, nazvaný pod hlavním titulem »V desiatom roku Martinskej Deklarácie« honosným podtitulem »Štátofilozofická úvaha«, pracující takovou argumentací, že její nemožnost a ubohost jest každému právníku zřejma a

proto asi také ani jeden z vysokoškolských profesorů práv jej neuznal za hodný, aby s ním polemisoval, až teprve v časových poznámkách dvojčísla »Bratislavy«, vyšlého 31. III., prof. Dr. Hoetzel dokazuje, že tvrzení Tukovo o *vacuu iuris* je se stanoviska právníckého úplným nesmyslem a vtípně poznamenává, že *vacuum iuris* nenastane 31. X., ale už nastalo 1. I. 1928 v hlavě da Tuky, nebyl by mohl z vnitřního svého obsahu vzbuditi pozornosti tisku a veřejnosti, kdyby někteří horliví jednotlivci, jimž se právě hodila do krámu, i tisk jim sloužící, nebyli z ní dělali událost státního významu a ne snažili se rozmáznouti štenici na místě, kde poskakovala pouze nepatrná blecha. Z tohoto důvodu také vláda nemohla, byvši k tomu donucena stranami oposice, než přejíti přes celý případ prohlášením, jaké učinila.

Ale už průvodní zjevy vládního prohlášení nejsou bez pozoruhodných momentů. Jednak o poměru Hlinkovy strany k vládnímu prohlášení: hned po uveřejnění osvědčení klubu Hlinkovců, předaného vládě a uveřejněného v Lid. Listech 25. I., vrhl se Slovák na ně článkem »Podvodné zasiahnutie Lidových listov do Tukovej aféry«, prohlásiv uveřejnění za podvod; druhého dne však sám ono osvědčení potvrdil doslova jako pravé, odvolává se na svou zprávu včerejší(!), ale zase tvrdí, že vládní prohlášení ve svém posledním odstavci odporuje znění, přijatému klubem, z čehož obviňuje Msgra Šrámka. Jest patrné, že i osvědčení klubu nebylo vítané některému z členů klubu a proto si telefonicky pospíšil, dříve než se o pravdivosti přesvědčil, usvědčiti orgán zástupce minist. předsedy z podvodu, aneb tak učinil úmyslně k oklamání čtenářů Slováka, kteří z 90% nemohli nabýti z nesrozumitelného referátu druhého dne jasněho vědomí o tom, že žádný podvod Lid. listy nespáchaly a pravděpodobně většina z nich ani o znění vládního prohlášení nenabyla pravé představy. Neméně zřejmým byl nepoměr v nazírání na věc slovenských činitelů vládních stran k vedení centrálnímu, jež odbylo celý případ při debatě o vlád. prohlášení. Slovenští činitelé (Slov. deník, Nár. deník) považovali případ za důležitější, než aby byl jen tak zapomenut, nač ovšem bylo ihned poukazováno. Tomu se ostatně nelze diviti, ježto věc vždy je daleko akutnější na Slovensku samém.

Ani osoba tvůrce onoho neslavného článku nemohla mu dodati zvláštního významu. O Tukovi je známo z uveřejněného fotografického snímku, že se za sčítání r. 1921 přihlásil za Maďara i se svou ženou (o níž později při svém vstupu do parlamentu prohlásil, že je Češka) a to, že je člověkem kůže naprosto vzdorující jakýmkoliv nárazům. Dr. Ivanka uveřejnil o celé jeho činnosti řadu článků v Nár. deníku, jež vydal též v brožuře pod názvem »Proti tajnej irredente«, kde ho nazývá »ošklivou mrtvolou« a zvláště se zabývá jeho ctí v článku »Tukova česť«: »Kdo je Tuka? Ako Slovák — nula. Ako človek — individuum bez cti«, dále uvádí, že již v r. 1922 dvakrát o něm veřejně napsal, že je konfidentem maďarské vlády, chtěje dosáhnouti, aby se s ním setkal před soudem, ale bez účinku, a proto píše: »Tuka preto nežaluje, lebo súdnym prelíčením veci nechce znemožnit ďalšiu svoju irredentickú prácu v Československu, ako si ju znemožnili jeho menej chytrí predchodcovia: Jehlicska, Unger, Dvortsák, Bullissa... Dr. Tuka je jurista a bol šesť rokov policajným radcom v Budapešti. Vyzná sa nie

len v zákonoch, ale i vo všetkých figľoch kriminálnikov...« Vzpomíná rovněž známého obvinění býv. spolupracovníka a rivala v redakci »Slováka« dp. Kozy, jenž ve »Slovenském národě« r. 1925 přinesl doklady o Tukově iredentě. Věc byla policií vyšetřována, jak je známo z nedávné interpelace, ale k pozitivním výsledkům se nedospělo, pročez nelze obviňovati policejní a justiční úřady anebo snad to připisovati politickým zásahům — jak o tom činně pokusy — nejvýše snad by bylo možno souditi, že metody a bytost naší policie, ev. justice se nerovnají důvtipu odchovanců policie pešťské. V každém případě však musí býti pokládán člověk tak těžce obviněný a úmyslně uražený, dokud své cti neobhájí, za osobu v čestné společnosti méněcennou a podezřelou.

Pravého významu nabyl Tukův článek svým zpopularisováním na Slovensku. Oposiční strany zde pracovaly skvěle přímo do rukou Tukovi, takže tento mohl jen jako v obraně rozvinouti obdivuhodně jím ovládaný tiskový a organizační aparát své strany. Abychom nebyli nespravedliví, je třeba konstatovati, že i orgán strany republikánské »Slov. deník« již od začátku zdůrazňoval význam Tukova článku a opětovně s ním polemisoval, ale to je zcela obvyklý poměr dvou listů, jako mluvčích stran, zápasících o prioritu na Slovensku; pokud se dr. Ivanky týče, jest velmi významné, že se svými články vystoupil, až když celá aféra již byla v největším proudu (jeho dlouhé mlčení před tím vzbuzovalo i veřejně v tisku pronesený podiv), a i kdyby byl ihned vystoupil, zase by to byl jen jeden z jeho — dosud marných — pokusů vyprovokovati Tuku před soud a odhaliti konečně clonu, zahalující tohoto rytíře záhadné postavy. O upřímnosti tisku oposičního však nemůžeme, bohužel, býti přesvědčeni, zvláště vzpomeneme-li nadšeného interviewu s Tukou, který přineslo »České slovo« po jeho vstupu do parlamentu. Ovšem tisková kampaň proti Tukovi byla právem a to dobrým právem tisku bez rozdílu, ale jen potud, pokud nevede k logickému závěru, že vládní většina chrání protiústavní či trestnou činnost, což jest vlastně obviněním vládní většiny samé. Kdyby však se kritika Tukova článku byla omezila jen na tisk, nebyl by získal takové důležitosti a rozčěřil hladinu veřejného života, jako se to stalo parlamentní interpelací. Bylo-li tím poslouženo státnímu zájmu, dovolujeme si důvodně pochybovati.

Jest politováníhodné ovšem, že Tuka našel ochránce ve vlastní straně. Především na schůzi širšího výkonného výboru v Ružomberku 12. I.

po ujasnení, že článok posl. dr. Tuky nemá revolučnú tendenciu a že nezávisí »od nás«, aby boj ľudovej strany za práva národa slovenského proti Čechom nevybočil z kolejí zákona(!), prohlásil: »Čo sa týče poslanca dr. Tuku, o ňom som v Prahe na kompetentných miestach vyhlásil, že s ním sa všetci stotožňujeme. Jeho pád by bol i pádom našim. Poslanec dr. Tuka je dobrý vlastenec, človek bonae fidei a preto k ďalšej práci môžeme ho len povzbudiť.« — Zvlášť pak se pro Tuku exponoval vedle dr. Krčmého, místopředsedy senátu, kanovník dr. Buday, místopředseda posl. sněmovny, už svojí řečí za klub v parlamentě při vyhlášení vládní odpovědi ve věci Tukově 25. I., uveřejněnou ve »Slováku« následujícího dne pod titulem »Ludová strana za zrevidovanie nášho pomeru k Čechom do 31. októbra 1928«, v níž veľmi důrazně vyslovil požadavek bezpodmínečné změny administrativní samosprávy v samosprávu politickou od 31. X. t. r. a to cestou zákonodárnou aspoň zásadně, dále pak v článku »Proti tajnej irredente«, odmítajícím vývody Ivánkovej («Slovák» 8. III.).

Situace se tedy k úspěchu vytvořila znamenitě: proti útokům odpůrců a pod ochranou strany i zvůčných slovenských jmen v ní stačilo vyslati po Slovensku tajemníky strany a hned se hrnuly ze všech krajů projevy souhlasu a důvěry posl. dr. Tukovi, mezi nimiž výmluvnou je rezoluce popradská, tučně otištěná ve »Slováku« (2. III.), jednak bílými místy, jednak požadavkem, »aby klub poslancov a senátorov neochvejne a neúprosne vymáhal revíziu ústavy, zábezpeku autonomie a keby potrebné bolo k tomu cielu, aby neváhal vystúpiť z vlády, ktorá nechce splniť spravodlivé požiadavky Slovákov.« Že při výkladu o »státofilosofické úvaze« a vacuo juris musilo býti nutně užito názornějšího poučování, je více než pravděpodobné jako to, že fantasie nadšenců potom ještě bujněji pracovala; není proto nic podivného, došlo-li to i k zatčení hostinského Jakaba, v jehož hostinci v Michalovicích byl pořádán Hlinkovou stranou jakýsi kurs. »Slovák« ovšem připisuje toto zatčení počátku persekuce strany na východě s útokem na župana dr. Slavíka, ale Slov. deník přináší zprávu (6. III.), že byl zatčen pro navádění jistého četaře, aby zůstal na vojně až do 28. X. t. r. a byl s ostatními vojáky připraven na odboj proti Čechům, kdy mají všichni porušiti přísahu proti republice, jako Češi porušili proti Rakousku. Zajisté případ velmi příznačný a výstražný!

Znamenitým bojovníkem byl samozřejmě — vzhledem k osobní posici Tukově v redakci —

»Slovák«, zaznamenává útoky protivníků (což je v určitých případech též známkou úspěchu, byť i se znaky demagogickými) a rozváděje prostomyslně význam Tukova článku i vládního prohlášení o něm. Tak 31. I. v článku »Tukova aféra vo vládnom osvetlení« dokazuje s báchorčnou naivitou, že vládní odpověď klade seburčovací právo nad ústavu a priznává možnosť »zmeny terajšieho stavu i pro udržaní terajšieho právneho poriadku predpísaného ústavným zákonom« a dále »časove neobmedzený sväzok Českého národa so Slovenským národom pri samourčovacom práve týchto dvoch národov je možný len tak, že obe stránky tohoto sväzku povinnosťami svojim, vyplývajúcim z tohto sväzku, statočne zodpovedajú!« atd.

Vedle vlastního významu celého Tukova tažení, jehož cílem bylo nepochybně zneklidnit Slovensko, nabylo velmi zřetelně ještě jiného, neméně v důsledcích významného výsledku, totiž zastínění Hlinky ve vůdcovství strany Tukou. Znaky toho makatelnými jsou jednak zmíněné projevy důvěry Tukovi ze všech krajů Slovenska, v nichž je někdy vzpomenuto také Hlinkova jména, jednak velebení Tukovo ve »Slováku«, jehož obligátním a nevyčerpatelným předmětem je ve všech snad číslech letošního ročníku; Tukovi také se dostalo při jeho cestě na východ imperátorských poct, jimiž až dosud vyznamenáván jedině »vůdca národa« Hlinka («Tuka s generalitou, poslancami a senátormi»). Tento fakt však nebyl náhodným snad zjevem, nýbrž k němu bylo cílevědomě pracováno, a Hlinkovi přímo vyhrožováno ve článku »Slováci a Češi« (Slovák, 4. III. 1928): »Keď by aj desaťkrát zmizly všetky zápisnice martinského shromáždenia, národ sa svojich životných práv nevzdá. Práve toto prebije sa elementárnou silou všetkými prekážkami. Keď by vystal jeden, nastúpia desiat. Keď odstúpi starí, nastúpia mladí. Keď vypadne zástava národného boja jednemu z ruky, chytia ju iní. Prečo si ctí národ Hlinku? Prečo si ho považuje za vůdca? Lebo on pracuje bezzistne, on bol pred prevratom jednoduchým farárom a aj dnes je len tým. On trpel pre národ pred prevratom a bol žalárovaný aj po prevrate. Tedy on sa nemenil podľa kurzu vlasteneckej valuty. Kto zanechá postać slovenskej národnej samobytnosti, od toho sa národ odvráti. Odvrátil sa od Dérera, od Šrobára, od Ivanku, od Mičuru a odvrátil by sa aj od samého Hlinku, keby sa tento zpreneveril národne, ako sa zpreneverili tamti« (článek ke konci obsahuje i jinou vyhrůžku: »Ludová strana — na podklade Pittsburgskej Dohody žiada — pre národ sloven-

ský nielen administratívnu, ale aj politickú autonómiu. Tu je vhodný čas, desiata výročie spoločného štátu. Ináče caveant consules!«).

Patrna je i souvislost s tím v opätom vláčení Štefánikovy památky kalem novinárskych štvanic, jež se objevuje už skoro pravidelne pri každej príležitosti, kdy je potrebi buď přesunouti pozornost veřejnosti jinam, anebo přivésti rozeštvání na vrchol. Po zatčení dvou vloupatelů na půdu bratislavského ministerstva, z nichž jeden mimořádný posluchač práv, fašista a býv. spolupracovník Národ. deníku, Slov. deníku i Slováka (ač to bylo se všech stran popřeno), měl u sebe vedle jiných dokumentů (volnou jízdenku na maďarských drahách) i dopis, obsahující výzvu, aby se přičinil o Hlinkovo sesazení s předsednictva strany, Tuka ihned intervenoval na polic. ředitelství o propuštění druhého z obou, funkcionáře strany. »Slovák« ovšem obratně nadepsav svůj článek o tom »Generální útok na poslance a senátory ľudovej strany« s méně tučným podtitulem »Chcú len' Hlinkovu hlavu — ostatné sa potom ,zariadi'« — hodil na to řadu lichotek Hlinkovi a po svém způsobu přechází na jiné pole: »Slovensko prichádza do obdobia, v akom ešte nebolo. Jde totiž o reorganizovanie verejnej správy Slovenska, stojíme pred voľbami, ktoré budú pre nás významnejšie, ako sú i voľby poslanecké. To, čo sa práve začína pripravovať, rozhodne nad osudom Slovenska na mnohé desaťročia.« (28. III.)

Jaký div, že Tukova postać vyniká nad obzor tak, že to ani nemůže ujíti bedlivé pozornosti za hranicemi, jak svědčí noticka »Slov. deníku«

A n t. N o v á k:

DELEGÁTŠTINA.

Masaryk vystupuje na scéně.

Po Košmovi přihlásil se ke slovu delegát L o n s k ý, známý našim čtenářům z otištěných manifestů. Pravidl:

»Pánové, snad vás překvapí, když řeknu, že tu na Sibiři bojujeme spor o Masaryka, t. j. jeho zásady. Naše politické a vojenské vedení si je vykládá jinak, než si je vykládá vojsko. Masaryk řekl: Každý Čechoslovák musí si býti vědom, že je republikánem. My z toho soudíme jako republikáni, že podle Masaryka musí míti republika demokratickou armádu. Mohou býti různé formy a stupně demokratičnosti, pravil Masaryk. Demokracie jeví se v poměru vojáka k důstojníkovi, prakticky řečeno v poměru aristokracie k demokracii. Nestací jen heslo. Problém demokratického vojska musí se prakticky formulovat s naší strany. Problém první naší armády republikánské prakticky formuloval a řešil náš I. sjezd vojenský v Omsku minulého roku.

My neříkáme, pánové, že tyto stupně a formy naší demokracie jsou hotové, dokonalé nebo ideální, ale všichni potvrzují vám jednomyslně, že se u nás

(z 16. II.): »Pester Lloyd prináša článok o vnútornej situácii nášho štátu, kde medzi iným píše, že Tuka je lepší diplomat než jeho odporcovia a dnes vlastne on je vodcom Slovákov. Hlinka v tomto boji mnoho ztratil.«

Jak chabě po celé této době zní potom Hlinkova slova a prozrazují buď jeho bezmocnost aneb nedostatečné proniknutí významu slov a dějů (vzpomeňme jen výše citovaného prohlášení jeho v Ružomberku), když teprve 30. III. ve »Slováku« v úvodníku »Patrónka Slovenska« (logická souvislost!) se děsí významu Tukových slov a jich následků: »Vacuum iuris, t. j. beztrestné zbojstvá a rabovačky nestrpí žiaden sriadený štát. A ponevác chcem veriť, že slovenský národ verí vo večnosť a neporušiteľnosť svojho štátu, preto vacuum iuris — holotu vyhlasujem za aberracio mentis, za omyl« a snaží se z nitek Tukova projevu dokázati, že toho uznal i on. I tak ale Hlinkovi musíme býti za jeho slova vděčni.

To však nemění nic na tom, že katolické Slováky pod Hlinkovým praporem do jubilejního roku vede Tuka; Hlinka pak zůstává jen otcem, který, když hospodář a děti provedli chybu, napravuje. Bylo by si přáti, aby se to dělo vždycky raději dřív v zájmu slovenského lidu.

Z celého případu pak nám zůstává poučení, jak důležitou práci koná na Slovensku českosl. strana lidová (i když snad v něčem bylo by možno kritisovati) hlásáním bezvýhradné státo tvornosti a jednoty štátu s největším přiblížením se jeho složek.

vžily a že vojenské zdatnosti naší armády v tomto zřízení, které v zákonité platnosti potvrdil pro nás náš loňský vojenský sjezd v Penze a Vladivostoku, nebylo uškozeno. My tím neříkáme, že nám běží jen o tyto formy a stupně. Nám běží o princip demokracie nebo aristokracie. Jinak řečeno: Nová čsl. republikánská armáda nebo rakušáctví. A proto se dnes ptáme, proč se stanovené jednou demokratické řády v naší armádě nezdokonalily a neopravily a proč z nás udělali, odpustte, že se tak vyslovuji, děvku aristokracie? Proč z nás udělali červenobílé rakušáky?

Pánové, odpověď na tyto otázky válí se v kalužinách československé krve na těch prostorách ruských, haličských od Zborova až sem na konec Asie a budí z hrobu ty mrtvé československé sokoly, kteří padli ve jménu demokracie proti aristokracii. Ta odpověď burácí nedozírnými oceány, přes které jste přijeli a které jste snad slyšeli tou odpovědí šíleně ječet, ta odpověď pláče tam daleko nad Vítavou, odkud jste přijeli k nám s teplým dechem našeho

lidu a našeho domova. To je černý stín na sínci naší svobody, to je ten přízrak našeho života v Rusku, ten zlověstný mrak na nebi osudu našeho vojska a ta nesmazatelná skvrna naší novodobé historie. To je to osudné číslo 588. V tom čísle je celý generál Štefánik a jeho zásady. Nedělal jsem v životě nikdy vědomých kompromisů. Víte, co to znamená v našem životě příkaz číslo 588? To jakoby byl Štefánik řekl: S demokracií neznám kompromisu, vláda patří aristokracii. Tímto příkazem jsme přišli o všechno, co jsme měli. Proto uslyšíte u nás dnes jen heslo. Proto se dnes ptám: Proč k nám přijel generál Štefánik, který delegaci našeho vojska řekl, že mohl jeti domů, že by ho byl národ vítal květinami, ale že raději přijel k nám, ač ví, že si tu podryje nadobro zdraví a že ztratí svou popularitu. Ale že je toho třeba. Štefánik nejen že si tu podryl své zdraví, ztratil tu víc než svou popularitu...

A výsledky! Pánové, co jsme měli, to nebyla ta svoboda, kterou si náš lid v Rusku za ty úžasné oběti zasloužil, to je holá kost.

A když nám ji (svobodu) vzali, vrhli se do boje za ni jako lvi. A proto naše vojsko ještě dnes v Sibiři krvácí a hyne. Proto dnes tak bídně umírá v československém otroctví. My jsme prostě musili v Rusku ještě zůstat, třebaže nám to nediktovala vůle našeho národa a přes to, že proti tomu mluvilo naše svědomí. Proto, abychom tu zůstali, vzali nám to nedokonalé demokratické zřízení v armádě, neboť ti, kdož tak dokonale znají psychologii československého dobrovolce v Rusku, věděli, že by tu jinak armádu neudrželi. Masaryk správně řekl: »Náš voják musí mít ideu.« Ano, pánové, naše armáda po příjezdu generála Štefánika neměla již ideu, neboť úkol, pro který se utvořila, byl již ukončen a ruská demokracie po převratu Kolčákově pomáhati již nemohla. Proto jí dal Štefánik novou ideu, aby to vydržela. Totiž, aby se rvala o svůj demokratismus a své staré revoluční zřízení. Proto zničil práci I. sjezdu. Vojenský zástupce ve vládě odbočky Č. S. N. R. vyslal za hranice a zřídil vládu aristokracie pod rouškou svobody demokratické republiky. A v tomto úskočném zaměnění ideje našeho vojska je jeho tragedie. My jsme se přeli o vyřešené, formulované stupně demokracie, ale

zapomněli jsme se dívat kolem sebe, zapomněli jsme pozorovat, co všechno nedobrého v Rusku ještě konáme.

Až teprve po půl roce naší obrany, když úžasná vlna ruské revoluce převalila se přes naše hlavy a hrozila nás pohltnout, když jsme se octli v ubohé úloze Kolčakových pochopů, starodružinských žandarmů a tisíckrát prokletých katanů ruského proletariátu, tu teprve po půl roce začli jsme pravou svou ideu nejrychleji, pokud možná bez bojů («z Ruska domů») uskutečňovati prakticky. My jsme chtěli mít armádu demokratickou a proto jsme se tak rvali o ty stupně a formy naší demokracie, neboť jsme s Masarykem cítili, že demokratická armáda je vychována pro defenzivu, nikoli pro ofenzivu. Ale neviděli jsme dosti jasně, že naši armádu vychovávají jediné pro ofenzivu, ale že jsme stále v ofenzivě proti ruské revoluci. že jsme stále v ofenzivě proti ruskému národu. A v té slepotě udržoval nás přechodně sám generál Štefánik, neboť na besedě s doktorem Rašem se vyslovil: »Dosud, když nebylo vlády doma, byli vojáci nuceni dělat politiku sami. Teď toho není třeba. Vláda má zodpovědnost za všechny, co jsou v okopech. Ona zodpovídá národu za ně tím více, že oni nemohou mluvit.«

Cítíte ten náš hrozný pád v Rusku? Vojáci dělali politiku sami a když přijel generál Štefánik, na jedinou mluvit nemohou, vlastně nesmí mluvit. Štefánik ty sjezdy a komitety vzal, abychom nemohli mluvit. Štefánik nám dal falešný prapor republikánský a zmátl na čas naši ideologii, když řekl: »Dnes je sibiřské vojsko jako francouzské a italské, které koná to, co poručí vláda.«

Nyní vybočíme z pásma děje, abychom osvětlili ústavu naší sibiřské dobrovolce armády, jak si jí dala na I. vojenském sjezdu v Jekatěrinoburku. Jak z předeslaného patrně, nemohli někteří delegáti pochopit, že po 28. říjnu přestala sibiřská armáda představovati národ a z dobrovolce formace stala se řádná, regulérní armáda střeoevropské republiky. Generál Štefánik, odchovanec francouzské školy, myslil velice reálně a dovedl briskně prosazovati svou vůli, i když se ideově srážel s Masarykem, na kterého se delegáti neustále odvolávali.

Antonín Šorm:

PATRONÁT SVATÉHO VÁCLAVA NAD LÉČIVÝMI PRAMENY.

V letech 1656—1659 zaznamenává se 268 uzdravení téměř zázračných při zdravohojitelném prameni v Oberlauterbachu v Bavořích. Tento pramen jest zasvěcen sv. Václavu a stal se záhy svatováclavským poutním místem zbožného lidu z Bavor, Horních Rakous i Čech. Zde i jinde byl svatý Václav patronem léčebných pramenů a lázní, dosvědčují zprávy o studánce při býv. kostele sv. Václava u Blšan, o Svatováclavských lázních v Praze, o studánce v Čisté na Rakovnicku, o studánce »Stračce« u Stochova a jiných.

Největšího rozkvětu však těšily se na našem českém území asi o 100 let později než v Oberlauterbachu svatováclavské lázně a léčebný pramen při kapličce sv. Václava u Jílového. Alespoň několik dat z tohoto českého Lauterbachu povšimněme si z Čihákových »Pamětí města Jílového«.

Zbožná mysl a důvěra našich předků, která vyzývala ráda svaté české patrony a u nich hledala pří-

mluvu v každém neštěstí, byla zajisté příčinou dobré pověsti také prameni i lázně svatováclavské při kapli sv. Václava u Jílového. Málokteré svatyně české dostalo se tolik pozornosti a obliby jako této, ba dostalo se jí zvláštní pozornosti i od místních kronikářů, kteří založili »Knihu pamětní lázně a kaple sv. Václava blíž král. svobodného zlatohorního města Jílového«. Této okolnosti zvláště vděčíme, neboť tak dochovaly se nám velmi zajímavé zprávy a data o této ojedinelé památce svatováclavské.

První historik kapličky kolem r. 1774 začíná zprávami z časů minulých: »Ta kaple lázeňská sv. Václava, někdy před mnohými lety od jistého Václava Kolla, měšťana města Jílového, po obdržení a dosáhnutém zraku z andělského, v své slepotě nočního času daného vnuknutí ke cti a chvále Boží též sv. Václava, praví se jenom toliko od dřeva býti vyzdvížena, pak okolo roku 1737 od v Pánu odpočívajícího

dvojctihodného a důstojně velebného pana Jos. Ben. Schönpflovak z Gamsenberku, kanovníka staroboleslavského a bývalého faráře svatojindřišského v král. Novém Městě pražském, nákladnými grunty založena, v níž uhelní kámen a statui sv. Václava posvětil dvojctihodný a velebný pan Jakub Nessiba...«

Kaple obnovená, kamenná byla posvěcena a první mše sv. v ní sloužena 14. října 1764 od velebného pána Jana Jiřího Bruna, faráře jílovského — Původní dřevěná kaple byla založena asi roku 1711. Pověst o léčebném pramenu se záhy rozšířila a putovalo sem mnoho lidí pro uzdravení. Při kapli vystavěny kolem roku 1740 lázně svatováclavské. Kapli dostávalo se častých oprav, často ale též utrpěla pohromami živelními. Dne 1. srpna 1887 zapálil ji blesk.

Z pamětní knihy budiž tu uveden alespoň zajímavý nálezník lékaře Karla Födiše, který na základě svého pozorování o moci a účinku vody pramene svatováclavského u Jílového podal tuto zprávu roku 1778: »Pomáhá v bolestech údových, jaterních, ledvinových; proti kamenu, jak se dokázalo na panu Eliášovi Zimmlerovi, primasu jílovském, který již od bolesti tak bídny, sešlý a smrti blízký byl, že se nechal svátostmi zaopatřit, a po užití dvou lázní se nemoc zlepšila tak, že již na třetí rok ani znamení té nemoci se neukazuje; — v obtížích podagristických, v suchém lámání, zimnici a jiných nemocech.«

Zajisté zajímavé i svým lékařským názvoslovím jsou seznamy v lázni svatováclavské se uzdravivších. Osoby, které se tu uzdravily, uvádíme z pamětní knihy:

Roku 1760 Alžběta Špachtová, dcera Karla Špachty, churavá na oči.

Roku 1761 Vojtěch Zvelebil, rychtář z Přivozu Kamenného.

Roku 1765 Kateřina Macháčková ze vsi Kocerad.

Roku 1768 Anna Marková ze vsi Žabovřesk, bolesti v rukou a nohou.

Roku 1776 František Kuntzman, jubilovaný direktor panství lešanského, gicht.

Roku 1777 Jakub Svoboda, mlynář Dobřichovský, že už před 20 lety po užití dvou lázní bolesti v nohou ztratil.

V letech 1776—1778: Anna Císařová z Prahy, Josef Vodička, mlynář z Tloskova, píchání v údech. Tomáš Lysenský, bažantník z Cholupic, Urozený pan

Huffnagel, správce z Lešan, bolesti v nohách. Anna Platílková z Čelakovic, bolesti v kyčlích. Anna Melodová z Ondřejova, bolesti mateřní. Karel Brejla, sládek z Tloskova, shnilost krve. Jan Dvořáček z Okrouhla, zimnici. Josef Vodička z Okrouhla, píchání. Velebný pan páter Béno, piarista, studenost ruky. Anna Důvková z Davle, neřesti krve. Kateřina Braunová z Břežan, zimnici. František Hořejšek, sládek z Nedvězí, bolest kyčelní. Vel. p. P. Jan Heinrich, dvorní kaplan hraběte Salma, bolest kyčelní. Martin Krňanský z Krňan, šlepnovitost krve.

Roku 1768 Josef Doskočil ze Zlatník, píchání v noze.

Roku 1768 Matěj Fulín z Chlístova dotvrzuje, že již před 45 lety jeho dcera zde bolesti v očích pozbyla.

Následující osoby vlastnoručně v knize pamětní se zapsaly a podpisy pečeti opatřily na důkaz svého uzdravení:

Roku 1778 Nepomucenus Abbas, Monastrii S. Joannis Sub Ord.

Roku 1784 P. Innocentius Molinar Sacer Ordinis Praedikatorum Parochie Zlatnicensis Administrati.

Roku 1887 Tomáš Krigl, měšťan pražský, raněný mrtvicí.

Roku 1883 Daniel Frant. Zueber, Tabak getälls. Administrator und ständischer Sekretariat im Königreich Böhmen, revmatické bolesti.

Roku 1815 Welleba, 1817 Wenzl Divišek, 1817 Filons Franz.

Roku 1817 Wendelin Langenbacher, Thierarzt der Wiener Akademie. Tři roky trpěl bolestmi, od více lékařů byl považován za ztraceného a zde opět nabyl zdraví.

Roku 1817 Lev, měšťan jílovský.

Roku 1825 Moteil, k. k. Beamte.

Roku 1826 Anna Přizemilová, zatvrdlá játra.

Radostně proto konstatoval jsem, že alespoň při kladení základního kamene lázeňské budovy ve Sliacích u pověstných již léčivých pramenů bylo v řeči nejd. p. biskupem Blaho vděčně vzpomenu sv. Václava a že k tomu zvolen den svatováclavský (1927). Zajisté, že při úpravách a výzdobách našich lázeňských míst, též při výzdobě budov, parků a alejí častěji sochou a v kostelích lázeňských míst obrazy i oltářt mělo by se vzpomenu na našeho patrona léčebných pramenů a lázní — sv. Václava.

CO ŽIVOT DAL.

Řídí dr. J. Krlín.

50.000.

50.000. Ta číslice prolétla světem a byla opakována veškerým tiskem. A v každém listě byla živě komentována. Byla provázena moudrými i hloupými nápady, a často pokryteckým fňukáním. Vždyť se jednalo o 50.000 sebevrahů.

50.000! Je to dosti vysoké číslo. Tolik tedy lidí, pokud bylo lze zjistiti, si vzalo v civilisovaném světě život za jeden jediný rok. Nic méně, snad ještě více.

V bolestech se rodili ti lidé, těch 50.000, na svět. V bolestech, kterými bylo rváno tělo a duše matky. A část těch sebevrahů bolestí byla dohnána k tomu, že předčasně se rozešli se životem. Které příčiny je nutily? A proč neměli síly postaviti se jim na odpor? Což neměl pro ně život žádné přitažlivosti?

Jsou mezi těmi 50.000 sebevrahů lidé, které snad nelze považovati za zodpovědné za jejich hrozný čin. Ale pak lze za zodpovědné pokládati jiné, kteří ať jakýmkoliv způsobem jim vnutili do ruky zbraň. Ta ruka se snad zdráhala přijati ji, ale konečně po ní sáhla a byl konec.

Jsou mezi těmi 50.000 nešťastníci svedení druhými ke zlým činům, jsou mezi nimi slabší, kteří se strachovali boje se životem, s chudobou, kteří si brali život z nešťastné lásky, z nezaměstnaní. Neodsuzujeme jich, lidí nešťastných, kteří mysleli, že mají právo na život a kteří podlehli.

Ale jedno se vrtá: Zda těch 50.000 slabých a nešťastných, buď prvých nebo druhých, nebo obou dohromady, zda těch 50.000 sebevrahů není vyhrůžkou

..moderní civilisace? Zda nejsou svedenými myšlenkou nebo myšlenkami, jimiž proráží pýcha?

Jednou — bylo to na Kalvarii — byla za člo-
věka prolita krev. A ta krev vykupovala a očisťo-
vala. Ta krev zachraňovala a zachovává a dává život.
Kalvarie dala nové cesty světu a svět se po nich
dal. Ale konečně různými vlivy puzen, je opustil.
Byly mu příliš neschůdnými, nebo těsnými. Člověk
se dal na jiné cesty, ale po nich nemůže dojíti. Ja-
koby oslepl, není ani s to držeti se určitého směru.
Stále mění směr a stále bloudí. A tím stálým měně-
ním a stálým blouzením hrozně zeslábl. A konečně
jest úplně vysílen a bez potravy klesá.

Moderní člověk sešel s pravé cesty. Možná, že
on nesešel, že byl na nepravou cestu sveden svými
otci, svými předky, kteří neuvážili zloby a hrůzných
důsledků svého činu, který po letech, desítiletích a
staletích nese tak trpké ovoce.

Moderní člověk kráčí sám, neboť nechce kráčet
s Tím, který jest Síla, který jest Všemohoucí, který
jest Bůh. Zavrhuje Vůdce, který jest Cestou, Prav-
dou a proto jest Životem. Kráčí sám a při každém
klopýtnutí jest naplňován zoufalstvím. A v životě
člověk tolikrát padá. Doléhá snad k němu utěšující
slovo: „Poďte ke mně všichni, a já vás občerstvím!“
ale on jeho nechce poslechnouti.

50.000 jest hlasem, jest mementem, jest odsou-
zením. A pro nás jest hlasem tím mocnějším, me-
mentem tím důraznějším, odsouzením tím hrozně-
jším, že procentuálně nejvíce sebevrahů připadá na
nás stát.

Smutný a bolestný rekord! My, kteří si dáváme
tolik záležitosti, abychom dosáhli rekordů, na tento ne-
musíme býti ani trochu hrdí. Měli bychom se nad
ním zamysleti, neboť jest naší ostudou. Čteme-li
o těch četných sebevraždách u nás, musíme doznati,
že ti lidé, kteří si berou životy, nejsou silnými a ve-
líkými jedinci. A musíme i říci, že veliká část, která
zbývá, se nemůže rovněž chlubit vnitřní velikostí.
A proto jest pro nás toto číslo velice zvučné a va-
rovné. Po špatné cestě, na kterou byl národ sve-
den, se daleko nedojde. Třeba se vrátiti na cestu,
která vede od Kalvarie a která jest jediné správná.

„Já jsem Cesta, Pravda, Život! Kdo věří ve mne,
nezahyne.“ Na zabránění těch četných sebevražd
nelze dáti jiný lék.

J. K.

*

J. Krlín:

MANIFEST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA.

Od převratu mladým katolickým akademikům
připadala v katolickém životě českém úloha význačná
a těžká. Je těžko dnes souditi, jak se jí zhostili, ale
jisto je, že počiny mladé generace prvých poválečných
let byly řízeny láskou k církvi, a i když leckdy ne-
byla oddělována osoba od věci, přece úmysly byly co
nejčistší. Mladí lidé, kteří, právě protože byli mladí a
citliví, prožívali daleko hlouběji a intenzivněji hroz-
nou válečnou dobu, chtěli opravdovostí způsobiti ná-
pravu. Nelíbila se jim předválečná polovičatost kato-
líků, ale nebáli se ani zběsilé nenávisti poválečných
pokrokářů. Vystoupili činně a třeba dnes říci, že ta
činnost byla v leccěms prospěšná. Česká Liga Akade-
mická, neboť ona právě představovala ono mladé
hnutí, současně organisovala studentstvo — a nebyla
to lehká práce v tehdejších letech — současně pomá-
hala organisovati mládež, stála proti československé
církvi a současně vydávala časopis »Život«. Při tom
dlužno uvážiti, že v Lize bylo něco přes 30 členů,

z nichž bylo lze počítati s 15, kdežto ostatní, dobří a
nadšení chlapci, spíše se věnovali jen studiu.

Myšlenky, se kterými se tehdy vystoupilo, byly
nesmlouvavé. Neboť mladí zahájili hned boj proti
Jednotě, ale nebyli ani nadšení politickou stranou.
Postavili se proti určitým směrům ve filosofii, a zá-
roveň kritikou proti představitelům katolické poesie
a literatury. Nemí to dávno a všechno jest ještě v živé
paměti a u určitých lidí to z paměti nevymizí nikdy,
i u těch, kteří byli súčasně aktivně, i u těch, kteří
byli napadáni. U jedněch proto ne, že byli příliš inten-
sivně účastněni, u druhých — byli to většinou kněží,
ať činní v politice nebo na jiném poli — proto ne,
že byli napadeni.

Vzpoměl jsem si na toto všechno, když jsem
dostal do rukou prvé číslo letáku, který vydalo ně-
kolik ligistů. Doba se od r. 1919 hodně změnila, po-
měry dnešní jsou jiné než byly tehdy, ale potřeby
jsou stejné. Ovšem, jest otázka, pokud se změnily
metody, nebo pokud by se měly změnit. Ale je třeba
povšimnouti si ducha mladých a zkoumati, čeho jest
schopen, po případě i říci, čeho by byl schopen.

Leták začíná přísahou a manifestem pod orlicí
knížete svatého Václava — tedy slavnostně — ba pří-
saha jest pro vojáky a velice závazná. Nemám rád
přísah v těchto věcech, domnívaje se, že přísaha za
mne učiněná při křtu svatém jest dosti silná a dosti
závazná. Ale uznávám, že přísaha, kterou učinili aka-
demici, jest mohutná a že jistě jsou si jí vědomi. Jest
i slavná a jejími svědky nejsou toliko dva, tři lidé,
nýbrž celé množství, i ti, kteří ji zavrhují nebo se jí
smějí. Ji chtějí a slibují býti vojáky pro a v králov-
ství Ježíše Krista.

Nuže, každý, kdo jednou obdržel svátost biřmo-
vání, jest vřazen v řady vojínů Kristových. Běře
zodpovědnost v plnění určitých povinností a jest ochot-
ten všechno, i život dáti za určitou ideu, v našem pří-
padě za nejvyšší ideu. Každý voják jest podřízen vyšší
autoritě, která hledí, aby stál vždy na svém místě a
konal jistě povinnosti mu uložené.

Katolický akademik, katolická inteligence vůbec,
má přesně vyměřený cíl. Jejím úkolem jest prohlu-
bovati poznání Pravdy, ukazovati její vznešenou, ale
i hřející krásu, bojovati proti všem, kteří chtějí Pravdu
zneuznati, zlehčiti, nebo vůbec zničiti. Poslání kato-
lického inteligentstva jest dvojí: Negativní a pozitivní.
Jest negativním proti bludu, šerednosti a anarchii, ale
i v té negaci musí prorážeti klad, ukázání cesty pravé.
Bortí určitý dům, určitou stavbu nejen proto, že má
trhliny, nýbrž i proto, aby na místě, které bude prázd-
né, vybudována byla nová stavba, která by nebyla
hned tak zničena. Neboť, na to nesmíme nikdy zapo-
mínati, i když to těžko v praxi provádíme, že naše
poslání jest vždycky diktováno láskou k myšlence a
láskou k duši.

Ve světle těchto zásad, o kterých snad nebude
sporu, všimneme si letáku č. 1. Nebudu rozebírati
článek dra Doležala, budu si všimati výlučně těch
věcí, které jsou výtvozem mladých akademiků, o je-
jichž upřímnosti, a o jejichž hrdosti, že jsou členy
Církve katolické, apoštolské a římské, ani trochu ne-
pochybují. Budu psáti, co cítím, neboť ti, kteří chtějí
stavěti chrámy, mají právo, aby se jim řeklo vše.

Nuže, mladí jsou nepřáteli renesance, proti níž
mají ostrá slova a i nepřáteli všech, u nichž lze vy-
pozorovati vliv renesance, nebo kteří ji milují. Je to u
nich předpoklad. Jejich postulátem — jedná se jim
o obrodu náboženskou v duchu Kristově — jest: Re-
nesance jest původkyní vši moderní malosti a bídy,

proto pryč s ní. Postulátem je, co jest jasné. A toto není zřejmé. Kořeny renesance jsou hluboké a perioda renesance může se honositi nejen záporom, nýbrž i kladem. Ale netřeba a nechci ani o tom debatovati: chci na tomto případě ukázati jedno: veliké hnutí je napřed třeba studovati, dříve než je odvrhne. Nelze je odbýti vtípem. Lze odbýti vtípem Úprku, ale ne renesanci. Zdá se mi, že toto naprosté pohrdání renesancí jest částečně zdůvodněno malým studiem celého problému, a částečně jest přijato odjinud bez výhrady. Stavím se sám k renesanci dosti kriticky a nechci býti obhájcem. Ale tento případ mi slouží, abych ukázal a zdůraznil, co jest nezbytným: studium. Právě v celém letáku jest málo viděti pozitivních hodnot. Jest bojovným, útočným, bezprostředním. Ale je třeba, aby i učil. Aby ukazoval, jak se mladí probíjejí a proč přijímají jedno a zavrhnou druhé. Myslím, že k tomu nestačí vtíp. Metoda, která se nám staví před oči v letáku č. 1, jest sice svůdná, ale i nebezpečná, nebezpečnější u mladého člověka, poněvadž stihuje ku povrchnosti a ze zásady odmítá každý jiný názor. Je třeba jiné metody: Tvůrci letáku nechť potírají myšlenku myšlenkou. Nebudou míti sice takový úspěch, jako měli prvým, ale proniknou jistě hlouběji.

Vycházím se stanoviska, které mám za pravdivé: my se nemůžeme a nesmíme přizpůsobovati svým nepřátelům. Ta non conformari huic saeculo mám stále před očima. Jsem pro hloubku v denním tisku i v revuálním. Nelíbí se mi křik, a myslím, že se jím mnoho nedokáže. Snad se postupuje pomaleji, ale účinky jsou trvanlivé. »Životu« se kdysi vytýkalo, že nedovedl udati své zboží. Ale když se objevila »Na hlubinu«, 75 procent čtenářů »Života«, který byl leckdy vážený a i těžký, a který nikterak nehověl reklamě a požadavkům dne, sahá po »Na hlubinu«, která pracuje o prohloubení duchovního života. Uvádím to jako příklad, který se mi zdá dosti výmluvným.

Snad se mi namítne, že zaměňuji leták s revu. Nikoliv, nečiním tak. Tenkrát byl určen studentstvu, a to studentstvo bylo již příliš dlouho napájeno bucharonskými výmysly komunistických studujících. A to studentstvo potřebuje dnes něčeho jiného než smíchu. Potřebuje radosti a ta se mu dostane toliko poznáním. Není jiné cesty a po té se musí dáti i naši akademikové. Místo negace více kladu, a i v negaci klad.

U nás jsme po válce svědky jednoho zjevu: když vystoupila mladá generace, starší, snad proto, aby se zdáli mladými a našli před ní milost, chválili vše, co ta generace přinášela. A tím se zbavili práva věsti. Šalda nebyl v tom ohledu sám. Mám za to, že láska k mladým a láska k umění se musí projevovati trochu jinak a proto jsem napsal tyto řádky. Naše práce a naše metody musí se lišiti od práce a od metody našich odpůrců, chceme-li nad nimi zvítěziti.

Nedávno přijal — bylo to v den sv. Tomáše Ačinského — J. Sv. Pius XI., hluboce inteligentní Velekněz, studující vysokých škol římských a při té příležitosti pronesl k nim několik vzácných slov o studiu a o moudrosti, které si dovoluji citovati svým mladým přátelům:

»Je-li veliký světec vůdcem všem lidem, tím více jest vůdcem universitním studentům. Jeho celý život byl svatostí a studiem. Ukazuje, jak žít život, a jak se připravovati pro život. Váš život stále bude plynouti ve studiu. Nesmíte proto nikdy zapomenouti, že se musíte připravit na život studiem a jím

mu dáti prostředky a sílu k náležitému vývoji. Jest proto šťastnou a svatou myšlenkou zasvětili nejučenejšímu ze všech svatých a nejsvětějšímu ze všech učenců, svatému filosofie, studia a myšlenky, celý den. Hlavními body života svatého Tomáše jsou: studium, čistota a modlitba. Studiem všech věd jest ve své veliké mnohosti studium vědy, která objímá všechny ostatní vědy. Tím se stal sv. Tomáš universálním doktorem, kterému nebyl cizím žádný vědní obor, který o všem badal. A zároveň jest výtečným doktorem pro podivuhodnou jasnost, jíž se vyznačují všechny jeho práce.

Ale důležitějším než studium vědy jest studium ctností, a hlavně ctnosti čistoty, která jest a musí býti nejkrásnější ozdobou a nejsvětější hrdostí katolických studujících. Čistota jest podkladem, či lépe sbírka pokladů, neboť čistota dává množství sil a energie. Pravda a čistota jsou důvěrně spřízněny. Čistota jest tajemstvím vědění. Ale nezbytným zlatým klíčem ke všem těmto pokladům jest modlitba, ta modlitba, kterou se duše stále obrací k Bohu, přibližuje se Bohu a jest v ustavičném spojení s Bohem, neboť jedině od Boha přichází světlo a čistota.«

KATOLICKO-ANGLIKÁNSKÁ KONTROVERSE.

J. E. kardinál Bourne, arcibiskup westminsterský, pojednává ve svém pastýřském listě o zmizení staré katolické hierarchie a stvoření nové církve královnu Alžbětou. Počinání katolických biskupů a kněží a hrdinnost mučedníků za vlády Jindřicha VIII. a Alžběty jest zřejmým důkazem proti domnělé kontinuitě nynější anglikánské církve s původní Církví katolickou, která byla v Anglii založena sv. Augustinem. Církev anglikánská jest naprosto odlišnou od katolické. Hierarchická posloupnost byla za vlády Alžbětiny úplně přerušena, biskupové uvězněni nebo popraveni a noví biskupové byli svěcení protestantskými biskupy ne podle katolického ritu, nýbrž podle nového ordinálu.

J. E. kardinál Bourne rozepisuje se i o četných mučednících, jimž celý svůj list věnuje dr. Davy Elwes, biskup northamptonský. O stavu anglikánské církve píše dr. Elwes toto: »Kontroverse o Prayer Book dokázala, že protestantské myšlení a citění jest v Anglii ještě dosti silné. Ale jsme toho názoru, že ukázala mnohým mimo naši Církev, že církev Alžbětina, která, i pokud se týče víry i liturgie, jest závislá na parlamentu, představuje doslova bludírnu, jejíž jednotící formu udává jen to, že je státní církví. Tato církev nemůže býti Kristovou církví, založenou na skále.«

Supremacií církve se zabývá i dr. Burton, biskup cliftonsý: »Cesta anglikánské církve,« dí, »začala pozdě. Není naprosto žádné totožnosti mezi ní a Církví našich otců, a nejsou nikterak spřízněny. Přes zabrání našich starých sídel není s to rozšířiti své kořeny za onu periodu, ve které vznikla. Nemá společného mozku a není vůbec živým organismem. Svým hlášením se ke svobodnému badání jest daleko bližší disidentům. Má veliké množství bludů, kterých se nemůže zbaviti, neboť neuznává neomylnosti, na kterou ostatně nemá ani práva, a nemá ani prostředků přesně definovati svá rozhodnutí a provésti je. V krisi, která volá po jasné řeči, libuje si v mlhovinách. Její bezmocnost nelze ničím zakryti. Jest vázána formuláři, které nemůže a ani nesmí vyložit, i kdyby mohla, bojíc se ztráty svých členů. Drží ji pohromadě národní myšlení a citění, násilnost státu, který jí dal

staré katolické chrámy a kláštery.« Dále mluví biskup o transsubstanciaci a úsudcích protestantů o ní. Všechno dnes, všechny sekty, i komunismus a socialism, se vrhá na katolicismus, neboť katolicismus se úplně svým božským posláním liší od ostatních forem. Vždyť přece katolíci plní k státu všechny povinnosti jako ostatní občané, jsou věrni králi jako oni, jsou věrni i své zemi. Ale jedno je odlišuje: Jednota víry, jednota učení, jednota viditelné autority a ustavičná kontinuita od dob sv. Augustina až do doo současných. »V tom nejsme podobní ostatním a ani si nepřejeme, abychom se jim podobali.«

Na základě minulosti posuzuje přítomnost biskup nottinghamský. Vzpomíná oně chvíle, kdy skupina anglikánských ritualistů žádala J. Sv. Lva XIII. o uznání anglikánských svěcení. S počátku se zdálo, že mají velikou naději na kladné rozřešení, ale konečně nastalo u nich veliké zklamání, když bylo prohlášeno učeným papežem, že anglikánská svěcení nemají naprosto žádné platnosti. »Pro nás to nebylo překvapením, neboť jsme všichni věděli, že anglikánská svěcení jsou neplatná, ale pozdravili jsme jasné slovo papežovo, neboť potvrzovala naši neporušenou tradici. Ale ti z odloučených bratří, kteří se opravdově snažili o sjednocení s Římem, byli od něho oddáleni. I snažili se za přispění některých nakloněných jim cizích prelátů dosíci od Svaté Stolice jakéhosi uznání anglikánské církve. Ale i toto úsilí zklamalo, jak jsme hned od počátku předvíдали, znajíce dobře pravý stav věci. Dnes jest již zřejmo, že není možno uvažovati o změně rozsouzení Lva XIII. a proto se nám jeví samozřejmými poslední činy J. Sv. Pia XI. při různých příležitostech, kdykoli se jednalo o úsilí protestantů o unii církví. Žádný papež nepřivolí ke kompromisu s heresí nebo schismatem. Biskup vyzývá kněze, aby v postě hojně kázali o unionistických encyklikách papežů a věřícím tak objasnili v pravém světle celý důležitý problém.

Tyto listy některých anglických katolických biskupů vyvolaly v anglickém a v anglikánském tisku značnou kontroverzi. V posledních dobách, možno říci, neustává kontroverse, což jest jasným svědectvím, že v současné Anglii katolicismus je stále více a více vážen a hlas jeho představitelů hodnocen, jak zasluhuje.

K.

SOVĚTSKÉ RUSKO A NÁBOŽENSTVÍ.

V poslední době šíří vládci Ruska do světa zprávy, že změnili svoji církevní politiku a zahajují dobu tolerance. V příkrém odporu proti těmto zprávám jsou slova resoluce odhlasované na XV. kongrese komunistické strany ruské. Četní řečníci mluvili na kongrese o boji proti náboženství a někteří z nich tvrdili, že poslední dobou ten boj nějak ochabuje. Zastávali ostré potírání náboženských obcí všech vyznání. Udivení, že po desetiletém zápasu není náboženství vyhlazeno, navrhovali nové metody, kterým by se zdařilo církve potříti úplně. Proto byla odhlasována tato ostrá resoluce:

1. Zamítá se co nejrozhodněji lhostejnost v protináboženském boji.

2. Členové strany nechť se úplně rozejdou s církvemi, hlavně v těch krajinách, kde lid ještě věří.

3. Budiž posílen a všude fedrován Klub bezbožníků.

4. Strana a všechny stranické organizace vezmou za své podniky a spolky, které mají v programu boj, proti náboženství, budou hledět, aby všichni členové

a obyvatelstvo se stalo jejich členy, ať z mládeže, ať z mužů nebo dělníků.

5. Budiž zřízeno ústřední komité, aby výsledky protináboženského boje byly kladnější než dosud.

6. Budiž věnována větší pozornost školské otázce v krajinách, v nichž jest náboženský cit silně vyvinut.

7. Budťež konány zvláštní kursy, semináře a kroužky pro vzdělání propagátorů nevěry.

S tímto programem souhlasí dobře slova Lunačarského, které pravil na odzbrojovací konferenci: »Nenávidíme křesťanství a křesťany. I ty nejlepší z nich musíme považovati za své nepřátele. Kážou lásku k bližnímu a milosrdenství, a to jest proti našim názorům. Křesťanská láska jest překážkou šíření revoluce. Pryč s láskou k bližnímu. My potřebujeme zášti. Musíme učiti nenávisti, neboť za takovou cenu jedině dobytíme země. S králi pozemskými jsme hotovi. Nyní musíme vyúčtovati s králi nebeskými. Boj proti náboženství nesmí býti v žádném směru omezen. Boj musí býti vyvolán i v zemích mohamedánských a katolických, musí míti týž cíl a postupovati stejnými prostředky.«

Srovnejme resoluci komunistické strany a zástupce ruské vlády. Jedno jsou.

A nyní si povšimněme poněkud náboženského stavu v Rusku. Látku podává časopis pro jednotu církví »Irenikon« v únorovém čísle.

V poslední době lze zaznamenávati v Rusku rychlý vzrůst náboženského uvědomení. Zdá se, že vláda nevěry a ateismu v Rusku dostala veliké trhliny. Že Nazaretský není poražen, naopak vítězí. Rusko ožívá po desetiletém pronásledování náboženství a obrodu nelze popříti. Již na kongresu komunistické strany si stěžovali straníci, že církve nejsou vyhlazeny, a že náboženství jest ve veliké úctě mezi ruským lidem. A vánoční svátky okázale slavené byly velice výmluvným svědectvím oživující víry. Komunistická mládež uspořádala ve městech »vánoce bez Boha«, které sestávaly v koncertech, řečech, tancích a výsměších Bohu. Po jedné stránce jen se osvědčily: V Petrohradě při nich zemřelo přes 50 lidí otravou alkoholu. Časopis komunistické mládeže píše: »Komunistické vánoce ukázaly nezdar našeho počínání proti náboženství v plném světle. Jsme velice chudí na metody v našem boji proti církvi.«

Většina továrního dělnictva slavila vánoce podle starého kalendáře. Toliko »Živá církev« slavila je podle rozkazu vlády 25. prosince. O štědrém večeru nepracovalo v moskevských továrnách 90 % dělníků, a jenom 10 % pracovalo. Dokonce se v Moskvě udál případ, že jeden významný komunistický spolek si pozval na slavnost kněze, který konal při ní bohoslužby. Chrámy byly přeplněny věřícími všech tříd a zbožnost a usebranost přítomných byly obdivuhodné. Vše svědčilo, že Spolek bezbožníků neznamena v Rusku vůbec nic.

V Rusku nastává náboženské obrození, toho nelze popříti. V prvé řadě mluví o tom komunistický tisk. Podle komunistické »Pravdy« ze dne 25. prosince jest v Rusku 40.000 zapsaných farností a půl milionu kněží různých vyznání. Ze 2,025.000 obyv. Moskvy jest ve Spolku bezbožníků toliko 7.600 lidí. Před rokem jich v něm bylo ještě 29.000. Většina členů jest v řadách dělnictva, v ostatních komunistických organizacích nemá spolek žádných buněk. »Nábožensky se pracuje v kostelech i v rodinách, ve společných bytech i na ulicích. Jest zřejmou práce pro šíření víry a náboženské hnutí, která se koná podle promyšleného plánu a jest řízena moudrými a prozíravými vůdci. Vánoční svátky ukázaly část té práce,

kteřá ani jednoho dne neustává. Jest viděti její příznaky: neochvějnou vytrvalost v šíření názorů, odsuzování nevěrců, kritiku úředních i neúředních aktů, provolání ke stavbě nových chrámů. Toto náboženské tažení vykonává na obyvatelstvo velice hluboký vliv a svědčí o vážné činnosti.« Potud »Pravda«.

Budují se nové chrámy a opravují staré. Dělníci z Areektov-Zornévu věnovali 2.000 rublů k opravě zanedbaného chrámu. Ne zřídka nejsou schopny nevěrecké spolky konati svoji propagandu pro odpor dělníků, kteří se jim smějí a ruší jejich schůze. Často jest při takových schůzích pouze jeden člověk, kdežto ostatní jdou na bohoslužby do kostela. Rodiče povzbuzují své děti, aby vstupovaly do náboženských spolků, v nichž se naučí dobrým mravům, a v nichž se bojuje proti nemravnosti.

Týž list sovětský píše dne 3. ledna o velikém shromáždění ve státní budově: »Ve všech ulicích velkoměsta jsou vylepeny plakáty, které oznamují moskevskému lidu náboženskou diskusi ve velkém sále státní konservatoře. Na plakátech čteme: Prof. D. Kuznetsov bude přednášeti na tema »Církev a stát«. Debaty se účastní: Metropolita Serafin z Toeru, arcibiskup prof. Smirnov a jiní.« Ředitelství konservatoře, dí »Pravda«, obětovalo státní zájem svému finančnímu zájmu, pronajavši sál konservatoře kněžstvu. Profesor Kuznetsov ukazoval ve své řeči, že metropolita Sergius, vůdce církve, dělá politiku věrnosti proti státní moci, jakouž ostatně projevoval i zemřelý patriarcha Tychon. Projevil naději, že sovětská vláda dá tychonské církvi možnost vydržovati pastorální školy, a dá jí též právo vydávati časopis pro náboženství a mravouku.«

Jest otázka, zda jedná se, a zda lze vůbec doufati ve sblížení církve a státu. Nesmíme v ničem přeháněti a nesmíme si přes všechny tyto radostné zjevy malovati věc příliš růžově. Ale jedno jest jisto: Církev pravoslavná prohlašuje svoji nezávislost na státní moci, chce býti úplně svobodnou a nemíchá se do otázek politických. Chce pracovati toliko na náboženském poli. Ukazuje neohroženost proti atheismu. Ovšem toto její jednání naráží na mocný odpor vedoucích bolševiků, ale církev se nebojí, majíc za sebou lid všech tříd, dělnictva nevyjímaje. Stát ostatně má dnes příliš starostí, než aby mohl se pustit v nový boj s církví, která obstála vítězně v takovém mohutném pronásledování.

KONFLIKT Vatikánu s Quirinálem.

Vlastně Quirinál to ani není, s čím se Vatikán utkal. Je to fašismus. Jde o více než o katolické skautské spolky. Jde o právo církve na výchovu. Mussolini jako kdysi u nás Josef II. chce monopolisovat výchovu a proti tomu se papež Pius XI. ostře postavil.

Alokuce papežova vzbudila sensaci nejen svým obsahem, nýbrž i tónem, kterým byla nesena. Proti svému zvyku Pius XI. užil při svém proslovu psaných poznámek, takže je jasno, že šlo o projev připravený a dobře rozvážený. Zcela otevřeně vytkl papež národnímu centru italskému, v němž jsou politicky organizování národní katolíci italští, sympatisující s fašistickým režimem, že nepřišli do »otcovského domu«, t. j. do Vatikánu, pořádající sjezd na Kapitoliu. Bylo by synovštější i katoličtější, resignovati vůbec na sjezd nebo jej pořádati v jiném místě, nikoli v Římě, jež papež výslovně a významně nazval »naším«. Bylo sice na sjezdu vzpomenuť papeže, ale hovořilo se o sporu mezi italským státem a Svatou stolicí v tom smyslu, jaký tomu dal zákon garanční z roku 1871. »Bylo by

katoličtější a lidštější ušetřiti nás oně zmínky,« prohlásil papež. V dalším stěžoval si Pius XI., že jsou v Itálii zřejmé snahy o monopol výchovy mládeže, a to nejen fysické, nýbrž i mravní a duchovní, která je z prvních úkolů církve, a že se při tom Akci katolické činí všeliké překážky tajné i zjevné, takže se ukazuje dokonce neznalost nejzákladnějších a nejznámějších zásad pedagogických. »Na Kapitoliu,« pravil Pius XI., »vykládali si špatně naše mlčení; často může i musí se mlčeti nikoli proto, že není co říci, nýbrž aby nebyly zhoršeny podmínky tak dost nedobré. Zachovávati veřejné mlčení, není mlčeti prostě a zcela.« Na konec vytkl papež sjezdu katolického centra naprostou neznalost, když — jak učinil jeden řečník na sjezdu — oloupené Svaté stolici a oloupivšímu jí státu přiřklo se totéž právo a oba byli postaveni na roveň.

Je rozdíl mezi politikou náboženskou a církví?

Stejně se netajil Pius XI. nespokojeností, že se na sjezde činil rozdíl mezi politikou náboženskou a politikou církevní, nazvav toto rozlišování »blasfemií a absurdností«. »Jsou smutné věci,« končil papež, »o kterých jsme vám mluvili; a ještě smutnější je, že se jim dostalo schválení a souhlasu od — katolíků«.

Obrana národního centra.

Sekretář národního centra italského vydal komuniké, v němž vyslovuje svou bolest uvědomělých a církví i papeži oddaných katolíků nad výroky papežovými. Hájí politickou volnost a individuální odpovědnost svých příslušníků ve věcech politických. Co se pak Říma týče, konaly se prý tu již častěji v minulých letech veřejné politické manifestace italských katolíků. Mluvil-li se na sjezde v příčině římské otázky zároveň o církvi a státu, bylo to proto, že chceme jako katolíci a Italové říci, že rozřešení té otázky může se státi jen dohodou přímo uzavřenou mezi oběma stranami, jak často bylo autoritativně prohlášeno. Činil-li sjezd rozdíl mezi politikou náboženskou a církevní, mínil politikou náboženskou opatření státu, týkající se svobody náboženské a kultu na rozdíl od útisku starého zákonodárství, kdežto politikou církevní specifický poměr mezi státem italským a Svatou stolicí.

Alokuce papežova překvapila svou rozhodností a ostrým protifašistickým zahrocením. Italští katolíci, kteří se pomalu smiřovali s fašismem, dostali od Svatého Otce přesnou direktivu. Mussolinimu to nebylo vhod. Vysvítá to z toho, že všem italským listům bylo nejprve zakázáno uveřejniti papežovu obžalobu. Ale když toto nehorázné opatření muselo býti z důvodů veřejných zrušeno, pokusil se je Mussolini oslabiti prohlášením, ve kterém ohlásil Vatikánu neúprosný boj. Přešel k represáliím proti Svaté stolicí. A protože papež ve své řeči se zvláštním důrazem prodlel při otázkách výchovy mládeže, započal Mussolini boj tím, že ohlásil nastávající zákaz skautských katolických organizací mládeže. A nyní ví celý katolický svět, že všechny snahy o mír mezi Vatikánem a světskou mocí Itálie se minuly výsledkem.

ABBÉ LEMIRE ZEMŘEL. Ve věku 75 let zemřel kněz, který svůj život, bohatý a plodný zasvětil chudému lidu, Abbé Lemire, starosta v Hazebroucku, poslanec, předseda Mezinárodního úřadu zahradních měst. Vysvěcen na kněze, byl profesorem filosofie v Hazebroucku, kde poznal bídu dělníkovu. Dlouho se nerozmýšlel a usmyslil si čeliti jí. Spolu s jinými, jako P. Volpettem S. J., P. de Coëtlosquetem S. J., abbém Théliérem de Poncheville, abbém Crnelem

a abbém Ebralym zahájil akci pro stavbu t. zv. dělnických zahrádek, z nichž vznikla během let opravdová zahrádní města. A pro své dělníky, kterým dopomohl, pracoval jako poslanec plných 35 let. Jeho úsilím byla upsána půjčka 500 mil. pro dělníky na stavbu jejich domečků se zahrádkou. Získal si takovou lásku všech občanů, že byl ustavičně volen starostou a řídil město Hazebrouck až do své smrti. Zahradní města jsou hlavním jeho dílem a nikdy na ně nezapomínal. Utvořil Mezinárodní úřad a brzy mohl svolati prvý kongres do Luxembourgu. Byly na něm zastoupeny Francie, Anglie, Belgie, Holandsko, Finsko, Itálie, Polsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko a Československo. Proč takto pracoval, vysvětlá nejlépe z konference, kterou konal 3. října 1926. Zahájil ji dvěma citáty z Písma: »Bůh však dal zemi synům lidským« a »Jest mi líto zástupů«. Pochopil o jednu celou generaci dříve než mnozí spolubratři, že pravda je vždy s chudými. Byl pro své hluboké sociální citění kaceřován, ale vytrval, opíraje se o lásku svých farníků a o slavnou encykliku Lva XIII. Svou sociální politiku prováděl v praxi tak úspěšně, že všude tam, kam zasáhl, udržela církev vlivnou posici. To mu usnadňovalo boj s vrchností, která často nemilostivě se na jeho politiku dívala. Lemir jako kněz stal se poslancem dělnického města a byl u dělníků velice oblíben. Poslední zásahy Vatikánu proti royalistům a »Action française« byly zadostiučiněním pro tohoto starého bojovníka. Dnes hlavně ve Francii jest dílo Lémirovo nejen vpravdě oceňováno, ale zapustilo i hluboké kořeny. Tisíce a tisíce dělníků vzpomíná s vděčností velikého dobrodince, který jim pomohl. Tisíce a tisíce rodin jest šťastno a spokojeno. Mnoho duší bylo zachráněno. Proto při smrti Lémirovy veškeren tisk uctivě se loučil s tím prostým knězem, který kráčel ve šlépějích svého mistra.

DĚJINY JESUITŮ V ČECHÁCH. Známý historik jesuitského řádu na české půdě Alois Kroess vydal právě ve Vídni další svazek svého díla: »Geschichte der böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu«, který sáhá od českého povstání až do roku 1635 a pojednává zvláště o sporu o universitu a o účasti jesuitů na počátcích protireformace v Čechách.

SEDMÁ MEZINÁRODNÍ MÍROVÁ KONFERENCE CÍRKEVNÍ EVANGELICKÉ ALIANCE konati se bude ve dnech 25.—31. srpna t. r. v Praze. Mezi řečníky budou dr. Simons a dr. Hans Luther, z Německa, prof. dr. Martin Rade, evang. arcibiskup švédský dr. Svederblon, Albert Tomas, ředitel mezinárodního ústavu práce v Ženevě, Ellie Gonnelle a Max Seiner z Paříže, z Maďarska ref. biskup dr. Ravasz, řecký dipl. Politis, dr. Matthews z Chicaga, ministr dr. E. Beneš (snad jediný katolík!) a jiní. V neděli 26. srpna budou evang. kazatelé ze zahraničí kázati po všech evang. kostelích pražských. Po konferenci bude zasedati v Praze i výkon. výbor stockholmské konference pro praktické křesťanství.

KURIÁLNÍ POLITIKA byla vždy v dějinách názorným příkladem svou oportunitou a neobyčejnou obratností. Sotva kdy učinila ústupky státu, o jehož trvání nebyla přesvědčena, při čemž smýšlení vlády a podobně bylo jí celkem v politice vždy věcí vedlejší, o které může býti disputováno nanejvýše na foru internu, jehož hlas ovšem nemá nic společného s kuriální diplomacií, pro niž platí ohledy fori externi. Je-li tudíž přízeň sv. Stolice v politice vždy jistým důkazem

důvěry v státní stabilitu, můžeme po této stránce býti plně spokojeni. Na místo sekretáře kongregace pro mimořádné církevní otázky, které až do nedávna zastával dnešní pražský nuncius Msgr. Ciriaci, jmenován byl Alfred Ottaviani, dosavadní rektor českého lycea v Římě. (»Dem. střed«.)

AKCE KATOLICKÁ. Minulý měsíc byly ustaveny referentské říšské rady, sbory, z nichž většina začala pracovat. Diecéšní referentské sbory se teprve sestavují. Pracuje zatím jen intensivněji jen Olomouc zásluhou dr. Vaška. Při jmenování ředitelů a místopředsedů diecéšních rad překvapilo, že byli vybráni většinou silně funkcemi přetížení kanovníci. Laik ani jeden. V té věci nebyla katolická akce dobře pochopena. Jde především o pastorační laiků. Duchovenstvo mohlo prováděti katolickou akci (pastoraci) i bez nových stanov. Laikové (homines novi) mají vnést do pastoračních method nového ducha. Jde tu o podobnou akci, kterou před 300 lety s úspěchem provedli jesuité. Tito především získávali vlivné laiky a pomocí těchto zasahovali tam, kam duchovní těžko se dostane. Je nutno počítati s tím, že proti kněžstvu je vočkováno mezi lidmi (i inteligenci) tolik předsudků, že těžko se kněz dostává do širších, víře odcizených vrstev, kdežto laikovi je všude otevřeno. Až tentonajde k duši takového ztracence klíč, bude úkolem kněze, aby dílo spásy dokonal. Jde výhradně o získávání duší. Všecky politické motivy musí stranou. Dokavad byla lidová strana jen představitelkou konservatismu, mohlo se raziti heslo: Co katolík, to lidovec. Dnes by v některých vsích stranické vystoupení kněze zájmy náboženské poškodilo, poněvadž protináboženský boj pomalu ustal o většina politických stran stala se aspoň na venek snášenlivými. Poďaři-li se akci vzbudit sebevědomí náboženské v příslušnicích jiných náboženských stran, nebudou moci pokrokáři stloukat »jednotnou frontu« protikatolickou. Proto jsme pro pastorační laiků. Ke knězi, zvláště který se politicky exponoval, nebudou mít příslušníci jiných stran důvěry. Laikům třeba dáti také podíl na moci, aby se necítili odstrčenými. Ambiciósní, slávychtiví, nesnášenliví, panovační lidé nemají býti stavěni v čelo katol. akce i kdyby byli jinak schopni.

KRONIKA DOMÁCÍ.

K HODŽOVĚ ŘEČI V KULTURNÍM VÝBORU SENÁTU. Kdo by posuzoval min. školství podle jeho řeči, mohl by mysliti, že je to člověk plný dobré vůle. Žádnou deputaci nezarmoutí, všem všecko slíbí — ale nic nesplní. Tak, jak mluvil nedávno v senátě, mluvil v polovici prosince a za tu dobu nic se nestalo. Závazně slíboval tehda revisi cvičebnic, posledně se o ni již nezmiňoval, ač se v té věci nic nestalo. Se školskými předlohami má se to také tak. Plány velké, ale zdá se, že pan ministr mluví podle toho, s kým posledně mluvil. Vůbec se zdá, že se školskými problémy příliš nesouje. Kdyby to myslel vážně, jednak by se napřed se stranami dohodl o choulostivých předlohách. Nedá se přece myslit, že by otázka zrušení učitelských ústavů nebo další přeměny gymnasií byla jen záležitostí min. školství a že toto není vázáno na souhlas stran. Jeho plán unifikační jistě narazí na odpor. Hodža si myslí, že si Slováci dají vzít církevní školy a spokojí se takovou ingerencí, jakou mají u nás soukromí vydržovatelé na školu, že totiž se musí učit podle státní osnovy a ze státem schválených a často proticírkevněpsaných učebnic. »Slovák« odbývá řeč Hodžovu pří-

padně takto: »Minister školstva a národnej osvety Hodža zasa prehovoril. Tentokrát v kultur. výbore senátu. Je to už jeho obyčajou, že s času na čas prehovorí. Zväšča vtedy, keď ho nepádajú. Hovorí teda na sebaobranu. Tak bolo i v tomto páde. Napádaly ho pokrokárske strany pre chystané návrhy školských zákonov. Minister Hodža sa bránil, ale tak, aby si to nepokazil ani s konzervatívnejšími elementami občianskych strán. Obojživelníctvo je totiž jeho náturou. Proti každému sa ukázať pekným, všetkých sa usilovať získať. Preto sú jeho výpovede, reči ako veštenie starovekej veštice v Dodone, totiž dvojsmyselné. Tomuto svojmu charakteru primerane totiž pristihol Hodža aj svoju poslednú reč v kulturnom výbore senátu. Od súdil napred nesmyselné zúrenie pokrokárov. To bolo na adresu konzervatívnych elementov občianskych strán. Ale hneď na to, aby si to nepokazil ani s pokrokmármi (nevedno totiž ako sa veci vyvinú a či dnes zajtra nebudú zasa títo u vesla!), zatratil aj cirkevné školy. A to takým lapidárnym spôsobom, že jestvovanie cirkevných šôkl na Slovensku pomenoval »vyloženým atentátom na kulturnu jednotu národa československého«. Zdá sa nám, že ministr Hodža si to opravdu s nikým nechce pokazit a hraje vysokou hru. Počítá, jak se zdá, dokonca s tým, že tato koalice dlouho nepotrva a proto vychází více vstříc pokrokmárům, než koalickým stranám.

ŠVEHLOVA NEMOC. Švehla dovede stonat politicky, tentokrát je skutečně nemocen a sice vážně nemocen. Trpí úpornou ledvinovou chorobou, kterou komplikuje slabost srdce. Po návštěvě u presidenta 7. března se tak těžce roznemohl, že hrozila katastrofa. Zda Švehla sám projevil přání blahopřátí p. presidentovi, či zda bylo na něm v tom směru působeno, nedá se přesně říci. Jistě ale byla tu animosita proti Šrámkovi. Myšlenka, že v jubilejním roce bude stát v čele státu Šrámek, byla nesnesitelnou zejména socialistům, soc. legionářům a pokrokovým učitelům, kteří ovlivňují levý blok. Nebyla příjemná ani republikánům, u nichž je vždy dosti ctizádostivých lidí. Také lidovci netvářili se příliš laskavě, byť šlo a papežského preláta. Švehla se zatím pozdravil a dal najevo, že mu nebylo milé, že otázka jeho nástupce mohla vůbec přicházet v úvahu. A tak zatím zůstalo vše při starém. Někteří pánové odhalili však karty přece. Nemoc Švehlova a ev. změna premiéra dala levému bloku podnět k útoku na pravici. Šlo o povolení nynější koalice nebo aspoň o její rozšíření o socialistické strany. Ovoce námory měla být novela soc. pojištění. Ku pomoci levici měl přiskočiti sám pan president. Aranžérem tažení byl dr. Stránský, který v »L. N.« dával generálské pokyny, jak to provést. Zůstalo zatím jen při socialistických demonstracích, které však vyzněly na prázdno. Pozoruhodné je, že středem útoků socialistických stal se Šrámek. Šrámek je vinen »zhoršením« soc. pojištění, Šrámek je neschopný zastupovat min. předsedu atd. I nadávek bylo užito. Naopak na Švehlu pely tytéž listy oslavné payány. Socialisté zřejmě si připravují cestu k zelenorudé koalici. Nebyt novelisace soc. pojištění, snad by se již dohodly. Věc vypadá tak, že v koalici zhoršení soc. pojištění brání se strana lidová a křesť. sociální, kdežto ostatní přicházejí s různými divokými návrhy, ale před veřejností odium za novelu mají odnést lidovci. Socialisté vědí, že lidovci dovedou je zasáhnout na nejcitlivějším místě, v organizační přestavbě soc. pojišťoven, kdežto s republikány by se dohovoreli, poněvadž tito mají také své pojišťovny. A potom republikáni nejsou socialistům stranicky nebezpečni, kdežto li-

dovci ano. A ještě jeden důvod je tu: bez republikánů se žádná vláda neobejde, proč tedy bořit mosty? Zájmy »drobného dělného lidu« jsou jako vždy pro socialisty věcí vedlejší. Lidová strana je tedy v ohni, odstřelována se všech stran. Až dosud šlo jí to k duhu. Lidé ku podivu dovedou myslet přímočaře, bez brýlí mámení, jež nastrkuje jim stranický tisk. R. 1925 byli lidovci také bití se všech stran, zejména od stran koalických. Stříbrný a Zemínová, Stivín a Soukup, agrárník Janout svými brožurami měli lidovce srazit k zemi. A výsledek byl, přírůstek 10 mandátů. Bude dobře, bude-li lidová strana opět tak »bita«. Tichošlápství a ústupnost jsou známkou slabosti. O místo premiéra lidová strana nestojí. Pod socialistou ovšem také sloužit nebude.

KRONIKA ZAHRANIČNÍ.

Josef Balej:

PO PORÁŽCE BRIANDOVĚ.

Případ svatogothardský byl kritisován a hodnocen jako politická porážka Malé Dohody. Po té stránce pozoruhodné byly články dra Doležala v »L. L.« Ctitelé a advokáti min. Beneše nezmohli se na odpověď. Kroftovy poznámky nešly k jádru věci. Přinášíme kritické, ideové hodnocení celého případu. R.

Francouzský tisk se netajil pravdou, že Briand ve věci svatogothardské nezmohl se na víc, než na to, aby dovolil hraběti Apponyimu znešvariti usnesení Rady společnosti národů. Znešvaření spočívalo toliko v konklusnosti. Avšak, povězme si, třebaže Briand je vtipným a čiperným politikem, život je nad něho. Nelze zmoci dnešní krise vítězstvím osoby, vítězstvím bystrého mozku. Neboť krise vznikala za nevinného diváctví diplomatů přes všechna opatření, noty, smlouvání, ohledy a hnězdila postupně stát od státu, jsouc vyvolávána politickými tvary státních a národních metamorfos, při čemž můžeme mysliti na komunistickou přeměnu v Rusku a fašistickou v Itálii i stav států vítězných a poražených a krizi států zrozených. Politické poměry jsou nad osobu. Čímž ovšem není řečeno, že by byly nadosobní, nezemské, iracionální. Nicméně nelze vítěziti jinak, než spojenectvím, mocí souručenství, mocí lásky, mocí množství. A k tomu je potřebí nejen diplomatů, špiček států, nýbrž i lidu. Není většího vítězství v politice mezi státy, než když vítězí přesvědčení, vůle a vyznání lidu. Ovšem, to zní poněkud romanticky. Nemůžeme dnes věřiti, aby rozepě mezi státy nebyly urovnávány lidem, nýbrž jejich odbornými a vzdělanými zástupci. Přece však lze porozuměti tomuto mínění; neboť dokáže i to, že se státy dohodnou v nesmířitelných situacích. Je to moc srdce. Avšak též moc ducha. Tím se vítězí.

Nuže, případ svatogothardský nás vrátil běžným starostem politickým, jaké máme se svými sousedy a státy, jejichž jakémukoliv vlivu podléháme, anebo se vyrovnáváme. Nezbavil nás ničeho. Nezbavil nás především obav, že soustředivé a agitačně sjednocené Maďarsko ustoupilo od své poválečné fantas magorie vlastenecké, která je činí silnějším a pevnějším, neboť je podmíněná vírou. Maďarsko je věřící. V tom má výhodu proti nám, kteří se občansky rozkládáme za pomoci různých racionalistických kazů, skepse, pesimismu, nevíry. Naše zahraniční idea v lidu tím trpí. Trpí tím také občanství. Neboť nedovedeme se sjednotit vírou. Máme různá hesla a přerůzné kritiky,

avšak chybí nám střed, osa, jádro, toto nutné pojítko národní a všelidské, tento nerudovský kvádr: víra. Výtka tím horší, čím školáctěji a nerozumněji vyžíváme tento svůj nedostatek, pomíjejíce či dokonce potírajíce sebemenší množství citu, který by nás mohl vésti k poznání a nabývání naděje i víry. Není jen vnitřní věcí českého katolictví tento požadavek, který souvisí s dědictvím sv. Václava a jež jsme po věky vzývali v písni plné síly i pokory a víry, tento požadavek jest věcí celého národa. Což neznamena krváceti a vysílati kulomety proti Maďarsku, nýbrž bojovati ve svých řadách a poznávati a chrániti národní ideu.

Tím ovšem náš poměr k Maďarsku vyřešen není. A dlouho nebude. Dokud nebude, dokud i slovenský lid nevytvoří si pevnou základnu své národně kulturní tradice, která byla a je živitelkou jeho lidských bojů, práce a cílů. Budoucnost této tradice je budoucností Slovenska a možná minulostí dnešního aktivismu maďarského pro Slovensko.

Maďarsko má mocného ochránce a pomahače. Není to Lord Rothemere, který byl pobouřen pozemkovou reformou, toť Italie. Utvořili jsme Malou Do-

hodu a v ní je Jugoslavie, země, jež se nemůže s Itálií dohodnouti z různých příčin, avšak především imperialistických; podle dra Kramáře naše dohoda s Jugoslavií je na smrt a na život, což má zlé ovoce: Italie je proti Malé Dohodě. Nu, budiž, Mussolini si nerozuměl s našimi socialisty. My nevěříme imperialismu. A víme, že Mussolini není věčná Italie. Toť příčina, pro niž nelze se škarediti na druhého spojence Malé Dohody, Rumunsko, jezdí-li se dohovořovati s Římem o Bessarabii. Nám jde o podmínky jiné. Ne o ty, které by nám dala Francie sblížená s Německem anebo zase znepráteleaná s Německem, ani které by nám dalo nebolševické Rusko, i nyní slovanské, abychom měli jistotu vývoje a pevnou státní existenci, nám neběží o to, kdo, jaká moc bude strýcem našich pušek, děl a aeroplánů, nám jde o to, aby náš lid věděl o své samostatnosti a zabezpečil svůj život vírou. Toť vítězství. Strýčkování a spoléhání na některou velmoc bylo by prohrou. Pravím strýčkování. Nikoli mravní souručenství, spojenectví srdcí. — — Bohužel, máme továrny na ekrasit. Je doba průmyslu, politiky.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Č. L. A.

STUDENTSKÝ EXERCIČNÍ FOND.

Musilo to přijít!

Nemá-li katolicism zajíti v národě českém, který dal církvi řadu světců, který svým rekovným bojem proti nevěře a bludům stál a stojí na čestném místě v katolickém světě, musí nová generace národa, zvláště inteligence vrácena býti Kristu. A zcela!

Výbor Ústředí katol. studentstva čl. v Praze na podnět svého duchovního rádce P. Alfonse Daňhy C. SS. R. zakládá právě »Studentský exerciční fond« ke vzrůstu exercičního hnutí mezi středoškolskými a vysokoškolskými studenty.

Katolické studentstvo ve svém osamělém postavení proti lžipokroku a humanitářství potřebuje nutného výcviku a ukáznění. Potřebujeme dva proudy dělníků na vinici Páně: Ty, kdož zapřevše sebe, obětují se božskému Mistru, jako pastýři ovcí, lékaři duší, těšitelé trpících, otcové chudých a kádr těch, kdož ve světě po boku kněží bojují o rozšíření království Božího na zemi.

Národ český bude slaviti tisíci výročí mučednické smrti prvního svého světce. Bylo by nanejvýš smutné, aby ve chvíli tak památné zely semináře prázdnotou, chrámy zpusly a síně učební, kde Kristus trůnil na posvátném dřevě kříže, byly semeništem nevěry, nenávisti k víře, Stvořiteli

V době, kdy celý národ se hýbe, aby důstojně oslavil millenium svatováclavské, nesmí ani náboženský život našeho studentstva spáti. Velehrad již po léta jest zbrojnicí, lázní, odkud vycházejí osvěženi pracovníci na vinici Páně. Taktéž Hájek u Prahy, Hradec Králové, Hlučín . . . Exerciční hnutí jest v pohybu. Schází prostředky, které by umožnily chudým studentům načerpati sílu pro život u pramenů čistých, nezkalených světem a jeho bludy. To, čím kdo přispěje na S. E. F., není almužnou ani darem. Je to p ů j e k a n a v y s o k ý ú r o k. Chcete se dožítí, vy rodiče, klidného stáří? Zabezpečte víru svých dítek před ztrátou! Kdo ztratí lásku k Bohu, nemá lásky k rodičům. Příspěvkem sebemenším umožníte radě studentů zúčastniti se duchovního cvičení. Z nich vychá-

zejí budoucí kněží, učitelé, úředníci atd., kteří nadšeni duchem církve, prakticky uplatňují zásady křesťanské ve veřejném životě a tím pracují na obrodě národa.

Chcete, aby náš národ byl vpravdě svatováclavský? Chcete, aby dědictví bratří soluňských bylo zachováno k ozdobě, radosti a spáse národa? Zde vidíte jeden z mnohých úroků, jež katolíky české čekají. Přiložte i vy ruce k dílu. Vše pro ozdravení národa! Vše pro zachování inteligence víře katolické! Vše pro studentské exercicie!!!
Jiří Gerson.

N. B. Příspěvky na Exerciční studentský fond zasílejte na adresu: Ústředí katol. stud. čl. Praha II., Spálená 15 (označiti: na S. E. F.).

NÁŠ LETÁK.

Litujeme pozdě, že jsme nevytiskli Propagační leták na papíře růžovém s podtiskem zeleného jetele; marná byla asi radost Otty Habsburského a skutečně nám z Moskvy dosud nikdo nepošlal peníze. Víme, že je bláznivé bít do bláta, ale plácli jsme si přece; bylo to venkoncem dobré pro rozpoznání lidí. Nevinná poslední stránka nejvíce tlačí žaludek počestných jeli-nánků; pobuřující přísaha zapadla bez mocnějších projevů odporu. Nyní již víme, jak bít: ne mečem, ba ani po staročesku fackami; toliko smíchem, jemným lechtáním a poklonami. Hle, Volnou Myšlenku může zachránit toliko naše velkomyslnost: vydáme-li ještě jeden leták, bude mít dost na hygienické škytání až do konce ročníku. Panu Peroutkovi nutno potvrditi, že se autor poznámky o jednom českém sochaři skutečně nemyje a počká s tím, dokud některý učený profesor nedokáže, že mytí je proti hygieně. Ubohému Vlajkovu Vrzalíkovi doporučujeme, aby si koupil Masarykův slovník, a nechal si narůst vousy; pak teprve s ním budeme mluvit. Nebudeme zde vyřizovat vědecký spor architekta Syky o konstruktivismu; falešný a lživý styl je poražen chrámem v Arrasu. Pítí piva a jiných starožitných lihovin je, tušíme, národní předností a doufáme, že se náčelníci čl. národopisu, dříve než nás zahalí Temno prohibice, zasadí o to, aby se tyto, ducha po-

vzbuzující nápoje čepovaly v některých jubilejních slovanských hospodách ve shodě s památkovým úřadem. V soukromých rozhovorech jsme se dověděli, že podstatně nemilujeme svých bližních; na to odpovídáme latentním protestantům nesrozumitelně: Je nutno v nesmiřitelné zuřivosti porážet a bít d'ábla. Jsme-li blázni, jaké to vyznamenání! Ano, budeme tančit po hlavě a vydávat hlasy všech mořských i pozemských potvor, budeme plivat vodu a oheň se střech katedrál, staneme se pokornými zefíry v sakristii, staneme se bláznivými až k šílenství pro Krista.

Stav se bláznem pro Krista
pobláznil svět novým uměním
a urval nebe.

Nápis na hrobě blahoslaveného Jakopona z Todi.

NOVÉ PRACOVNÍ METODY KATOLICKÝCH STUDENTSKÝCH ORGANISACÍ.

Na pracovních konferencích Ústředí katol. studentstva čl. seznavo po prvé členstvo, že metody organizování katolických studentů se formálně změnily. Největší brzdou zakládání a namnoze i existence SSS jest § 22. škol. ř. do jehož šablony není možno přesně SSS vměstnati. Výbor Ústředí po poradě s duchovním rádcem dp. Daňhou má na zřeteli určité organizační opravy. Kde SSS prosperují, tam zůstanou; kde narazí jich existence neb založení na překážky stěží překonatelné, utvoří se za vedení dp. katechetů středních škol, resp. jiných duchovních k tomu účelu ustanovených, volná sdružení kulturně-náboženská. Duch. rádce Ústředí osobním stykem s jednotlivými duchovními rádci bude bdíti nad náboženským životem členstva. Spolu s některým členem výboru Ústředí provede vždy duch. rádce Ú. K. S. Čs. revisi, při níž po jakési náboženské rekolekci přistoupí členstvo jednotlivých SSS, resp. vzdělávacích kroužků k společnému sv. přijímání. Zbrojnicí a fundamentem katol. života jsou exercicie. Členstvo Ústředí, ze všech jeho složek, zúčastní se duchovních cvičení aspoň jednou za dvě, tři léta a to každý člen. Studentstvo katolické musí býti elitou. Aby i ti nejchudší mohli se duchovních cvičení zúčastniti, založen »Studentský exerciční fond« (viz speciální článek v »Životě«). Katolické studentstvo musí jako součást katolické akce sloužiti cele Kristu svým životem a prací. Osobní styk duch. rádce Ústředí a vůdců studentských s jednotlivci umožní lepší ocenění posice, ověří správnost organizačních metod a bude požehnáním celému hnutí i katolicismu u nás. Ne masy, ale duše. Jako apoštolé-rybáři vyjeli na hlubinu, tak půjdeme lovití my. Ten, jenž žehnal lovu apoštolů, požehná i nám.

Zaměřte na hlubinu!

Jiří Gerson.

POKROK KATOLICKÉHO VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ V AMERICE.

Katolické vysoké školy v Americe dosáhly za posledních dvacet let neobyčejného rozvoje. Všude tam, kde byly dosud jen katolické studentské spolky na světských ústavách, vznikly nové budovy a samostatné ústavy. Prostředky k tomu poskytly hlavně obětavé spořicí řeholní kongregace. Také věřící přispěli značnou částkou. Pracovní program katolických universit se daleko rozšířil. Před dvaceti lety měli katolíci jen klasická kolegia, na nichž bylo vyučováno latině, řečtině, angličtině, dějinám, matematice a trochu přírod-

ním vědám. Dnes není řečtina obligatorní a studenti mohou si vybrati speciální obory v rozšířeném učebním plánu. Nově vznikly techniky, přičleněné universitám a přípravné medicínské kursy. Téměř všude jsou obchodní akademie.

Nejkrásnější vývoj zaznamenán v náboženském životě studentstva. Sami biskupové, známí svou horlivostí, radostně sdělují, že na všech katolických universitách i ve všední dny přikleká sta studentů ke stolu Páně. Na »černé desce« denně objevují se církevní zprávy z nejbližšího okolí. Jistý návštěvník vyslovil svůj obdiv nad tím, že v jedné známé jesuitské koleji zpozoroval po požehnání na 200 studentů, kteří zůstali v kostele, aby se pomodlili buď křížovou cestu nebo růženec. Koná-li se shromáždění »misijských křížových výprav«, shromáždí se v kostele na sta studentů.

Také počet katolického studentstva na katolických školách v Americe neobyčejně vzrostl. Nejnovější statistika udává, že za poslední dva roky přibýlo na katolických universitách a jiných vysokých školách celkem 9442 žáků, t. j. přírůstek o 20.4%. —jg—

STUDENTSTVO KATOLICKÉ POLSKY.

11. listopadu t. r. bude tomu deset let, co z hrobu vstala Polska, hrdá a majestátní. Třikrát ji kladli do hrobu, po částech a na tři díly ji rozřezaly smlouvy diplomatů. Několikrát se pokusili synové její zlomiti okovy, setřásti jho cizinců, ale marně... Konečně světová válka, válka národů a států, odčinila křivdy spáchané. Polska vzkříšena. Když povstala z hrobu, a volala své děti k práci, tu poslechl katolické studentstvo v prvé řadě. V prvních letech popřevratových vznikl polský akademický svaz »Obrodzenie«. Dnes jeho členstvo sdruženo jest v počtu asi 1200 ve skupinách v universitních městech Warszawa, Wilno, Poznaň, Kraków, Lwow a Lublin. Také v Paříži jest jedna odbočka.

Úkolem »Obrodzenie« (Vzkříšení) jest výchova katolické mládeže akademické a intelligence vůbec k uvědomělému, zásadovému názoru světovému a k obětavé práci pro katolickou věc. Ve svém programu zdůrazňují polští katoličtí akademici: Základem míru ve vlasti budiž právo a zákon Boží jako neochvějně základy všeho prospěšného tvoření. Naproti hrozícím násilnostem sociálního převratu odmítá katolická mládež akademická slabost a malomyslnost. Chce pěstovati kulturu ducha ne ve smyslu prázdňného intelektualismu, nýbrž v katolickém duchu ducha harmonie kultury rozumu, srdce a vůle. Mladá generace Polsky má býti všestranně vychována, zvláště co se sociálních otázek týče, aby dovedla uskutečniti radikální reformy na poli sociálním, které zajistí práci čestné místo ve společenském životě. Nutno hleděti k tomu, aby bylo možno stavovským organizováním uskutečniti požadavky křesťanské spravedlnosti a lásky k bližnímu proti vykořisťujícímu kapitálu a jeho přehmatům. Posílení morální síly a důkladné vzdělání sociální a ekonomické jest v tomto boji pro mládež polskou nezbytné.

Dva problémy zvláště důležité řeší program: poměr k Nepolákům a židovskou otázku. Akademici katolické Polsky chtějí se snažiti o to, aby přiměli cizí národy uvnitř Polsky žijící ke kulturnímu a státnímu životu. Katolické studentstvo polské bojuje proti židovským snahám, chtějícím ohroziti národní a materiální vymoženosti a chce pozitivní, vytrvalou organizační práci zajistiti svůj duševní majetek, po-

vzněsti sebevědomí a pokřesťanštiti a znárodniti polský průmysl a obchod.

Praktické provádění vyčteného programu zaslouží zvláštní zmínky. Minulého roku konaly se dva důležité sjezdy. Koncem srpna pořádalo »Odrodzienie« v Lublíně při účasti asi 200 akademiků »sociální týden«, na němž byly řešeny problémy solidarismu, svobody umění, veřejné morálky, nacionalismu, tiskové otázky a praktické úkoly sociální činnosti. — Známá úcta Poláků k Bohorodičce má své zastánce a pěstitele i v řadách akademické mládeže. Zatím co u nás daly by se akademické družiny na prstech spočítati, Poláci mají jich celou řadu. V Poznani konal se na počátek sjezd delegátů akademických mariánských družin. Sjezd doporučil členům Družin práci v katolických spolcích, zakázal jakýkoliv styk s organisacemi studentskými, které nemají jasného stanoviska v otázce sou-

bojů a mensur. (Jak známo, vztahuje se církevní zákaz jak na soubor, tak na studentské mensury, obvyklé u německých, maďarských a polských; mezi českým studentstvem není, bohudíky, zanešvařen zavrženíhodný způsob zjednání si zadostiučnění za poškození cti, často zdánlivé.) Nově založené akademické družiny ve Wilně a Lublíně přijaty do Svazu marián. družin. Sjezd zakončen akademii na počest Krista Krále. Na důkaz, že polští akademici starají se svědomitě o vzdělání nejen své, ale i tříd pracujících, založena lidová universita pro pracující dělnictvo ve Wilně na návrh »Odrodzienie«. Od poloviny prosince minulého roku účastní se celá řada mladých dělníků večerních kursů.

Stručný nástin práce katolických akademiků polských jest dostatečným dokladem obětavé práce. S hrdostí může katolická mládež říci: »Ještě Polska nezhyne, dokud my žijeme!« Jiří Gerson.

V Ě D A / L I T E R A T U R A / U M Ě N Í .

VĚDA, FILOSOFIE A VÍRA.

»Přítomnost« (č. 10) přináší pozoruhodný článek Willy Duranta o sporu vědy a filosofie. Citujeme:

»Před padesáti lety se naše kosmické dějiny začínaly Laplaceovou hypotesou mlžinovou; nyní se začínají planetismály Th. Ch. Chamberlaina, který odvozuje původ oběžnic ze srážky dvou hvězd. Biologie měla před 50 lety za svou bibli Darwinův »Původ druhů«; teď nikdo není dosti nepatrný, aby jej uctíval. Newton stanovil jisté zákony pohybu a Einstein je zrušil. Mayer a Joule a Rumford a Davy a stovka jiných dokazovala nezrušitelnost hmoty a zachování energie; a pp. Soddy a Rutherford a Lucien Poincaré začínají metati hanu na tato nejdrazší dogmata novodobé vědy. Jiný Poincaré (Henri) nám říká po francouzsku a Pearson po anglicku a Mach po německu, že co se jmenuje »exaktní« poznání vědy, je toliko zkratkovým popisem přibližných pravděpodobností, a věčné a neměnné přírodní zákony jsou jen statistické průměry pozorovaných návyků hmoty. (Co si počneme s vědou, jež se stala stejně nejistou jako filosofie, a s přírodou, jejíž zákony jsou tak spolehlivé jako statistika?) Matematika byla kdysi soustavou stroze exaktních a neomylných pravd; najednou se začaly množiti rozměry, začala se nekonečna zahrnovati navzájem, stala se část stejně velkou jako celek, a Einstein dokázal, že přímka je nejdlejší vzdálenost mezi dvěma body. Francis Galton a Karl Pearson si naříkali, že jsme sázeli všechno na Prostrědí, kdežto klusáckého vítězství dobývá Dědičnost; a teď nás poučuje dr. John Broadus Watson, dav dvěma stům děčkům vylíhnouti se, že hlavním činitelem při určování charakteru a osudu je prostředí zárodka a děčka, a že na dědičnosti záleží méně. Každý dobrý dějepisec dokazuje, že dějiny jsou »veletokem nepravd«; každý dobrý egyptolog má nový žebřík dynastií a dat, odchýlných mezi sebou jen o několik tisíciletí; a každý dobrý antropolog dneška má úsměšek pro E. B. Tylora. Vědecká pokusná laboratorní psychologie odborníků, jako byli Wundt, Külpe, Ebbinghaus, Cattell a G. Stanley Hall, je hozena mezi pochované mrtvé neomylnosti. Dr. Watson dělá, seč je, aby k těmto předpotopním nebyl nezdvořilý; ale nedovede napsati jediné stránky své nejposlednější a jediné vědecké psychologie, aniž rozsype vnitřnosti svých předchůdců mezi všechna souhvězdí zvířetníku. Pro filosofa je to veselé cirkus.«

Věda chtěla být vodítkem člověka, uspokojit všechny jeho tužby a zatím zklamala na celé čáře. Dovede ji nahradit filosofie. Věda filosofii podceňuje a soudí, že je odsouzena k zániku, protože je nevědecká a pracuje s nedokazatelnými předpoklady. S těmi však pracuje také věda.

Věda i filosofie zklamou vždy, kdykoli si osvojují funkci víry, která jediná dává uspokojivou odpověď na otázky, věčně člověka znepokojující.

KRITICKÝ NÁZOR NA REFORMACI.

Francouzský historik George de Lagarde vydal nedávno kritiku »Názory o politickém vlivu reformace« (Recherches sur l'esprit politique de la Réforme). O knize je referováno v ČČH 1927, str. 444 následovně: George de Lagarde obírá se otázkou, pokud reformace přispěla k novodobému individualismu i setřesení pout osobností. Dospívá k přesvědčení, že reformace souvisí těsněji se středověkem než s dobou, jež po ní následovala a že zesílila především pouze podstatně vázanost jednotlivce vůči státu, takže se stala důležitým činitelem při vývoji novodobé suverenity, nikoliv osobní svobody.«

Kdežto církev katolická hájila svobodu a nezávislost svou na státu (boj o investitum), luteranismus (u nás částečně i husitství) vydává církev a svědomí člověka v plen státu. Nemravné heslo »cuius regio, illius religio« (čí kraj, toho víra) mohlo vzniknout pouze v luteránském prostředí.

Názor Lagardův podporuje německý učenec Troeltsch, který prohlašuje, že následkem reformace byl středověk o dvě století prodloužen, že na místě jednoho středověku byly tři vedle sebe, což vedlo k roztržení myšlenkové jednoty. V reformaci nebylo ani potuchy o nějaké snášenlivosti. Troeltsch poukazuje na bezohledné chování Lutherovo k protivníkům, které bývá v kruzích protestantských zastíráno, rozebírá fakt, že Luther a všichni reformátoři užívali tak zv. donucovacích »prostředků spásy«, t. j. nutili lid k vyznání víry, jaké sami stanovili a stavěli se příkře, nepřátelsky proti jinověrcům. V reformaci tedy nemůže býti ani řeči o nějaké svobodě svědomí.

Reformace neotevřela cestu novověku, protože žádná idea novověká se v ní nezrodila. Pokud se týče ideje rovnosti, která

hrála tak významnou roli za revoluce francouzské i pozdějších revolucí a vedla ke konstitucionalismu, tato idea nevyšla naprosto z reformace, ale má původ ryze racionalistický. Moderní demokracii nelze také vyvozovat z reformace, z jejího výhonku — kalvinismu, jak se mnohdy dalo. Moderní demokracie vznikla z hnutí ryze politických a ryze hospodářských a její teorie vyrostly ze základního kmene, z něhož se živilo křesťanské i humanistické přirozené právo, z antiky. Obnovitelé antiky, totiž humanisticky smýšlející právníci, kteří se vraceli k stoicismu a římskému právu, měli vliv na vznik pojmu demokracie a nikoli ti, kdo pracovali čistě na půdě reformace.

Dle vývodů Troeltschových všechna novověká zřízení mají kořen v antice. Antika byla oživena v době renaissance. K novověkému vývoji tedy položila základ renaissance. A kdo renaissanci nejdůsledněji přijal, kdo ji šířil a vstřebal do sebe? Bylo to katolictví, bylo to právě protireformační katolictví. Troeltsch zkoumá příčinu tohoto zjevu a dospívá k přesvědčení: Thomistická filosofie umožnila protireformačnímu katolictví přijmouti renaissanční kulturu. Thomistická filosofie byla vyšší, byla pokrokovější než filosofie, jaká se zrodila na půdě reformace. A tak i protireformační katolictví bylo vyspělejší, modernější než reformace. Troeltsch se při těchto vývodech odvolává na spis Gotheinův »Staat und Gesellschaft des Zeitalters der Gegenreformation« (Stát a společnost v době protireformační). Ukazuje na partie, v nichž Gotthein dokazuje, že vysoká kultura protireformačního katolictví daleko předhlonila kulturu zemí protestantských.

Konečný soud nekritičtějších badatelů vyznívá tedy celkově v neprospěch reformace a ve prospěch katolictví. Dříve posuzována byla reformace jen se světských stránek. Nyní se ukazuje právem na její přecetné stíny. V katolictví naopak nacházejí se stále větší hodnoty. Naše cvičebnice o tomto všem nic nevědí. Opěvují nekriticky reformaci, jakoby na ní spočívala civilizace Evropy a jakoby bylo třeba i u nás na ni navazovat. Tuto »herbenovštinu« nutno z cvičebnic vymýtiti.

ALBRECHT DÜRER. Před čtyřmi stoletími skonal v krásném městě německém umělec, jenž jest velkým a slavným tvůrcem, Albrecht Dürer. Jestli Dürer z těch tvůrců, jejichž dílo přetrvalo a přetrvá věky i svou hloubkou i svou jedinečnou a originální krásou. A Německo snad nemůže se vykázati větším tvůrcem a hlubším. Dürer učil se u slavných mistrů italských, vrátil se po svých cestách do Itálie, do svého Norimbergu a vytvořil díla svérázná. Neboť Dürer jest Němcem, jeho díla nezaprou německé duše, ani ta díla, jež nejspíše projevují vliv jeho učitelů ze slunné Itálie. Dürer tvořil svá díla na rozhraní dvou dob. Středověk byl přemáhán novým duchem, duchem individualismu a subjektivismu. Proti katolicismu vystával mocný nepřítel v protestantismu, který právě měl v Německu svoji kolébku, a který právě Německo úplně přetvořil. Ale ještě dříve a právě ve své poslední periodě staví se proti duchu katolicismu renaissance. Nuže, Dürer jest vyloženě umělcem katolickým, ať tvrdí jakkoliv různí protestantští kritici, kteří by rádi viděli ve stárnoucím Dürerovi protestanta, nebo alespoň muže, protestantismu nakloněného. Pohled na jeho díla je usvědčující z nepravdy. Neboť duše těch děl jest katolickou, a to čistě katolickou. Moenius charakterisuje je těmito slovy: »Svět Albrechta

Dürera jest těžký, vroucně mariánský a apokalypticky úzkostlivý, hluboký, skvostně německý.« Nás hlavně zajímá ta charakteristika, vyvracející názor některých protestantských kritiků: Svět jeho jest vroucně mariánský. Je to pravda. A jak by mohl Dürer vytvořiti ty uchvacující Madony, kdyby nebyl skutečně opravdovým a hluboce věřícím katolíkem? Jeho Maria jest Panna bez poskvrny, jest Matka Ježíše Bohočlověka. A zahleďme se na jeho výjevy z Apokalypsy, na jeho svaté a ihned pochopíme, odkud čerpal sílu a myšlenku Dürer tak hluboko pronikající v Nadpřirozeno. A právě proto, že duše Dürerova byla naplněna vírou, a že jeho srdce bylo rozpáleno láskou k Bohu, právě proto, že jeho víra byla františkánskou, jak dí Schaffran, mohl umělec vytvořiti tak mohutná díla. Viděl dobře vše, co bylo kolem něho a vírou bylo mu umožňováno viděti vysoko nad sebe. Albrecht Dürer nar. se v Norimberce 21. května 1471. Pocházel z rodiny, požehnané osmnácti dětmi a narodil se jako třetí dítě. Již v útlém věku projevoval vzácné malířské nadání a kresbě se věnoval stále, i když se učil zlatnictví u svého otce. Proto ho dal otec do učení k malíři Wohlgemutovi, u něhož pobyl několik let a pak se vydal na cesty do ciziny. Hotov vrátil se r. 1594 do Norimberka a začal tvořiti. Přes 30 let obohacoval svět svým geniálním dílem, až 6. dubna 1628 vydechl svoji duši. Z jeho děl, která ho proslavila, uvádím tato: Apokalypsa, 16 dřevořezb; 20 listů života Panny Marie; Velké a malé pašije; Pohřeb Kristův; Vlastní podobizna z r. 1500, s jejíž hlavy spadají až na ramena krásné vlasy; Klanění svatých Tří králů; Růžencová slavnost, kterýžto obraz představuje Pannu Marii s Ježíškem a před nimi klečí Maxmilián I., papež Julius II. a význačné osobnosti tehdejšího světa (tento obraz jest uschován v klášteře strahovském v Praze); Kristus na kříži; Svatá Trojice a j., mezi nimi četné zdařilé podobizny. Dürer náleží k těm velikým křesťanským umělcům, kteří tvořili z náplni víry a proto vytvořili díla tak hluboké krásy. A patří i k těm umělcům, kteří byli i poctivými a svědomitými kreslíři, dělníky.

HENRIK IBSEN. Dne 20. března vzpomínal celý vzdělaný svět stého výročí narození velikého dramatika, H. Ibsena, jehož díla jsou a byla snad dávána na všech velikých scénách světových. V Oslu byly u příležitosti výročí uspořádány velké oslavy, jichž se účastnili zástupci všech kulturních národů a pronášeli nadšení a chválu na Ibsena. Ibsen pocházel z rodiny obchodníků, jeho otec byl šlechtný a moudrý, jeho matka přísně zbožná. Když bylo dítěti sedm let, ocitla se rodina ve finanční krizi a rodiče, ačkoliv dále svému synu přiměřeně vzdělání, musili pomýšlet, aby se sám živil. Mladý, čtrnáctiletý Henrik se stal příručím v lékárně v Grimstadu. Při těchto pracích sám se vzdělával ve středoškolské vzdělání. V 17 letech složil již první drama »Katilénu«. Roku 1851 byl jmenován scenáristou v divadle v Bergenu, a v 6 letech vypravil 120 divadelních her. Měl tedy dobrou průpravu pro vlastní tvorbu. Ibsen byl u příležitosti stého výročí oslavován a mnoho chválen. Nehodlám se příliš obíratí jeho dílem po stránce literární. všimnu si ho spíše po stránce morální. A tu třeba hned vytknouti, že jest Ibsen intelektuálním anarchistou, který způsobil svými dramaty mnoho zla. A který připravoval nynější rozklad společnosti, rozklad, který nabývá stále větších rozměrů. Myšlenky, kterými Ibsen naplňoval své dílo, jsou zhoubné. Jsou zhoubné svým individualismem a jsou zhoubny protikřesťanským duchem, který je proniká. Ideje jeho, kterými bořil a ne stavěl, se dají

lehce vyčistí z jeho děl: Revoluce proti náboženským zásadám a i proti sociálnímu řádu; odpor proti tradici ať náboženské ať sociální; vyvýšení člověka, který jest povýšen nad všechny »předsudky« dané vírou a pravou životní filosofií; naprostá nezodpovědnost. Výsledkem jest přirozeně úplný rozvrat fyzický i mravní. Děla Ibsenových jest veliké množství. Neboť Ibsen hned od svého engagement v Bergenu byl nucen psáti každý rok jedno drama. Ale mnohá z nich zapadla v zapomenutí. První hra, již zaujal, byla dávana r. 1856 v Bergenu: Slavnost v Solhaugu, k níž čerpal látku z konce středověku. Následovala »Komédie lásky«, která jest zřejmým útokem na manželství. A pak přišli »Nápadníci trůnu«, »Brand«, který dosáhl velikého úspěchu a tak umožnil Ibsenovi cestu do Itálie. Tam napsal dramatickou báseň »Peer Gynta« jakýsi pendant k »Brandovi«. Z let sedmdesátých pochází dvojdílné drama: Caesar a Galilejský a pak díla, která jsou nejvíce známá: Stavitel Solness, Divoká kachna, Strašidla a j. Ibsen zemřel r. 1906 a jeho sláva byla všeobecná.

P. SABATIER zemřel v těchto dnech ve Strassbourgu. Jméno tohoto protestantského učenice jest úzce spjato s nadšením o studium života a díla velikého milovníka chudoby sv. Františka. Neboť v letech devadesátých minulého století vydal Sabatier »Život sv. Františka«, knihu psanou s opravdovou vřelostí a krásným stylem, která vzbudila veliký zájem a i četné polemiky. Od té doby vyšlo toto dílo aspoň padesátkrát a mnohé z něho nemůže obstáti. Sabatier byl protestantským racionalistou a nadšeným ctitelem Renaua, a neuznával nadpřirozena. Proto ovšem nemohl pochopiti sv. Františka, kterého zkreslil, pomáhaje si často způsobem ne právě kritickým, vybíraje z dokumentů co se mu hodilo a opomíjeje, co nepodpíralo jeho thesi. Ale třeba uznati, že jeho láska ke sv. Františku byla hluboká, a jeho kniha, která dobře ukazuje tu lásku, nadchla mnohé ke studiu té veliké postavy a nepřímou způsobila obrácení některých význačných osobností. Sabatier pracoval až do své smrti na definitivním vydání »Života svatého Františka«, na které můžeme býti opravdu zvědaví.

A. MANZONI, SNOUBENCI. Koncem r. 1827 objevilo se v Itálii veliké dílo, které ihned vznítilo obdiv a nadšení. Byli to Manzoniho *S n o u b e n c i*. Italská literatura a kritika nezapomněla vzpomenouti letošního roku tohoto jubilea a v časopisech bylo možno čísti řadu kritik a studií o velikém spisovateli i o jeho *S n o u b e n c í c h*, kteří jsou právem pokládáni za jedno z velelů literatury italské a literatur světových vůbec. A při té příležitosti jest vhodným nové české vydání tohoto románu, které v pěkné výpravě vyšlo u Hendricha v Praze. Manzoni, když vydával tento román, měl překonanou již velikou vnitřní krizi. Neboť, dospívaje, žil v Paříži, kde byli jeho přáteli lidé odchovaní a šířící encyklopedické nauky. Manzoni jim úplně podlehl. Oženil se, vzal si za ženu protestantku, kterou Prozřetelnost si zvolila za nástroj Manzoniho obrácení. Neboť jeho žena přestoupila ke katolicismu a změnila i svého muže. Na jeho »Posvátných hymnech« ze dvacátých let XIX. stol. jest již pozorovati tu změnu. *S n o u b e n c i* líčí lásku dvou mladých, prostých a čistých lidí, Renza a Lucie. Lásku ta musila projíti velikými zkouškami a utrpeními a ty zkoušky dávají umělci příležitost k přecetným odklonům od děje. A skoro by se řeklo, že ta láska jest jen spojováním různých událostí a různých osob, které chtěl autor ve svém románě vylíčiti a po-

dati. Jsou odlišnými ty postavy: Vidíme mezi nimi osoby svatého a krásného života, jako kapucína Kryštofa, arcibiskupa milánského Frederica a řadu těch mnichů obětujících se z lásky k Bohu pro bližního. Osoby života špatného a nízkého, jako Rodriga, bezjmenného rytíře před jeho obrácením a četné zlosyny. A všechny ty osoby dovedl Manzoni nádherně vylíčiti, každá žije svým vlastním životem, prožívá svá vlastní utrpení i své vlastní radosti. A nespokojil se líčením postav a jejich zážitků, nýbrž zachytil i úchvatně prostředí, ve kterém se odehrává děj. Nikdy nevymizí z paměti líčení milánského moru, které jest z nejvíce strhujících kapitol *S n o u b e n c ů*. Snoubenci jsou dílem ceny trvalé. Jsou dílem umělce hluboce věřícího a jsou apoteosou víry, naděje a lásky. Jsou dílem, které by mělo býti hodně čteno právě v nynější době rozvratu a nevěry. Překlad jest dobrý až na některé menší nedokonalosti. Překladatel soustavně píše slovo Bůh s malou písmenou. Proč?

KNIHA O SVATÉM AUGUSTINOVÍ. Roku 430 zemřel veliký biskup hyponský a jeden z nejgeniálnějších duchů, jakým se může chlubit lidstvo. A r. 1930 má vzpomenouti a jistě vzpomene celý vzdělaný svět tohoto genia, jehož dílo přetrvalo věky, jsouc ustavičně studováno. Jest jako hluboká studnice, jejíž dno nedohlédne lidské oko, a z níž nelze vyčerpati vodu, tolik jest jí v ní. Již dnes se objevují díla, která chtějí býti úvodem k velikým slavnostem. Jedno z nich bylo nedávno vydáno: »La Contemplation Augustinienne« od Fulberta Cayre z řádu sv. Augustina. (350 str., 20 frs. Ed. A. Blos, 6 Rue de la Salpêtrière, Paris.) P. Cayre studuje v něm principy duchovní nauky sv. Augustina, či, přesněji mluveno, povahu kontemplace, a tím zároveň určuje místo, které přináležejí hlubokému světcí v křesťanské mystice vůbec. Činí tak ve dvou částech svého svazku: Prvých devět kapitol jest analytických, ostatek jest synthesí. V úvodě dovídáme se o důležitosti studia sv. Augustina pro prohloubení vnitřního života, pro asketiku a pro mystiku. Co jest kontemplace podle sv. Augustina? Opravdová a dokonalá kontemplace bude v nebi, kdy duši bude dovoleno patřiti na Boha a rozjímati nekonečnou Boží vznešenost. Ale jest možným již zde na zemi určitě zření, určitá kontemplace, která dovoluje duši láskou radovati se z Boha, spočinouti v Bohu. Tato kontemplace se uskutečňuje ve vysokém, prostém, ale živém rozjímaní Boha, jeho nekonečných dokonalostí. Autor si všímá rozdílu této kontemplace od patření zvláštních, ukazuje její a jejich předmět a vymezuje je. Ukazuje, že kontemplace jest moudrost nadpřirozená, a jejím principem jest působení Ducha Svatého. Jest vlitá. Ačkoliv jest dílem čisté milosti, člověk se povznáší svým rozjímaním, které jest pravým hledáním Boha. Ostatně, účinky milosti jsou podivuhodné: způsobuje opravdové přetvoření mravní a dává duchovní inteligenci, která jest duší vši theologie. Exemplarism svatého Augustina, který jest přijímán všemi theology, sv. Tomáše nevyjímaje, a který jest základem jeho idealismu, jest řešen v knize velice výmluvně a zřetelně. Čtyři články desáté kapitoly ukazují, jaké vztahy má nauka sv. Augustina s naukami největších vůdců duchovního života, sv. Tomáše Aquinského, sv. Terezie z Ježíše, sv. Jana od Kříže, sv. Františka Saleského a j. Ve světle nauky sv. Augustina možno studovati téměř všechny problémy mystiky. Jsou to čtyři principy: Povaha a vztahy asketiky a mystiky; povaha kontemplace; vztahy meditace a kontemplace a konečně stupně duchovního života. Ovšem, sv.

Augustin nestudoval těchto otázek s hledisek, se kterých je studuje moderní člověk, ale ukazuje jasné cesty, bez nichž se nelze obejít. A ještě jednu nesmírnou výhodu má učení biskupa hipponského: učí jednotě akce a kontemplace. Proto sv. Augustin, jeden z nejstarších doktorů církevních, se stává dnes tak hledaným, vpravdě moderním. Toto dílo má několik předností, pro které zasluhuje, aby bylo co nejvíce čteno. Je to předně souborné dílo o předmětu velice důležitém. Autor prostudoval nejen folianty sv. Augustina, nýbrž i veliké svazky, které byly napsány o duchovní nauce světcově. Proto ovládá dobře předmět, o kterém píše. Jest dále velice jasným a přehledným způsobem jeho podání. Vymezuje vždycky určitý problém, objasňuje jej a všímá si nauky sv. Augustina. Místo dlouhých výkladů užívá rád textů a dovede voliti texty nejvýraznější. Slyšíme hlas sv. biskupa a jest nám tak dovoleno vstoupiti s ním a jeho naukou v co nejúžší styk. Tím ovšem dosahuje autor ještě jednoho účinku, jehož důležitosti nelze podceňovati: uvádí, zasvěcuje čtenáře do díla světcova a to jest právě důležité, a toho by nedosáhl pouhou teoretickou studií. Je to důležité i proto, že čtenáři jest možno pročísti učení světcovo takové, jakým jest a ne jak bylo během doby pozměněno různými vykladači a spisovateli. Sv. Augustin jest doktorem lásky, ale jest i doktorem pravdy. Idea Boží má v jeho spiritualitě, filosofii i theologii první místo. Jest základním kamenem duchovní budovy, ale jest i jejím vrcholem. Tam jest úzce spjata s kontemplací, již sv. Augustin tak krásně vypsál.

VÍCE NÁBOŽENSKÉ KULTURY! Má-li katolicismus prožiti opravdu své zintenzivnění v našem národě, třeba vynaložiti veškeré úsilí tam, kde lze opravdu čekati pozitivních výsledků a obrátiti činnost tam, kde je toho bezpodmínečně potřebí. A tu dlužno v první řadě o našich náboženských poměrech prohlásiti, že naši katolíci nevěnují dosti pozornosti literatuře náboženské, zejména však četbě životů svatých. Již při prvním pohledu do soukromého bytu katolíka marně bychom v knihovně jeho hledali literaturu náboženskou. Naši katolíci mají v knihovnách předem literaturu odbornou ze svého povolání, mají tam Jiráskova, některé běžné věci novější, ale literatury náboženské marně bychom hledali mezi tím býlím. Tím méně se literatura tato čte a dokonce čte bedlivě a se zájmem. A jak jest nutno znáti tyto prameny živé vody, to lze každodenně dokázati. Tak na příklad, bylo o velikonoční neděli v jedné příloze zábavné denního listu líčení smrti Kristovy na kříži. Líčení bylo psychologicky velmi sugestivně zpracováno tak, aby ve čtenáři vzniklo přesvědčení, že Kristus umřel jako člověk, který jest přesvědčen o svém božském poslání. Tomuto poslání věnuje svůj život, ale čekané vysvobození Bohem od smrti nenadejde a tak umírá mezi nadějí v záchranu a pochybností o svém poslání. Líčení bylo velmi sugestivní a vnucovalo myšlenku, že Kristus byl pouhý člověk. Než prosté nahlédnutí do evangelií ukázalo, že spisovatel vyličuje ukřížování jinak, než jak líčí evangelia. Tak píše, že Kristus přel na kříži opuštěn od všech i od matky. A přece evangelium svatého Jana vyličuje celou dojemnou scénu, kdy Kristus svěřuje sv. Janu svou matku. V neděli ráno prý tělo Kristovo zmizelo z hrobu a ženy, které přišly navštívit hrob Kristův, prý ve svých snech byly přesvědčeny, že Kristus vstal z mrtvých. A přece víme z evangelií, že židé již v sobotu přišli k Pilátovi a žádali, aby Pilát postavil stráž ku hrobu a dal hrob hlídati, aby tělo Kristovo uředníci neodnesli a lidem tvrdili,

že Kristus vstal z mrtvých. Hrob byl dokonce zapечатěn. Jak snadno vzniknou potom pochybnosti a jak těžko lze je později vyvrátiti, kdy srdce se již odvrátilo. Každý člověk opatří si všechny možné publikace týkající se věci a poměrů, s nimiž je ve styku, ale marně hledáte u katolíků knihovnu, kde by na čestném místě bylo Písmo svaté a Životy svatých. Nejběžnější věci náboženské jsou katolíkům neznámy. Takový katolík dovede vám vykládati o nejmodernější i o staré literatuře celé hodiny, je v nadšení nad nějakým veršem, nějakým hrdinou, ale živá slova Písma a hrdinné zápasy svatých jsou mu neznámy. Může-li býti krásnější knihy nad knihy vyličující nejtěžší zápas lidský nad tělem a jeho sklony, pokoru a všeobšáhlou lásku k lidstvu, k ubohým a trpícím, spravedlivé cenění každého ne podle šatu a důstojenství. Není možno, než pohrdati líčením slabých lidí propadajících buď slavo-manu, nebo nějaké myšlence lichotící jich samolibosti, čtenář nabude bystrozraku pro poznání frází literárních a ubohost všelijakých povídek a románů. Vratme se k těmto knihám, jež obsahují prameny čisté, jasné vody, vnořme pečlivě ducha do tohoto myšlenkového světa, dnes nám tak málo známého a cizího a uvidíte, jak budete občerstveni vznešeností myšlenky a díky, krásou vznětu a napínavostí boje o dokonalost. A potom zmizí z knihoven katolíků literární býlí, kolikrát skvěle vypravené, ale přece býlí. A bohudík máme již dosti možnosti opatřiti si jak svaté Písmo, tak Životy svatých a jiné nádherné náboženské spisy. Lacino a v pěkných vydáních. Je tu Kuncír v Praze, Stará Říše na Moravě, je tu knihkupectví Kotrbovo, knihkupectví ve Spálené ulici, též redakce Hlubiny vydává již svou knihovnu. Postavte knihy ty na své místo do své knihovny, vyhoďte z ní škváry i když jsou vychvalovány, oblecte knihy ty důstojně, aby již svým zjevem zevním volaly k sobě čtenáře, který se v ně umí pohroužiti jako horník vynášející z útrob země zlato.

POBOŽNOST KŘÍŽOVÉ CESTY. Napsal Jos. Hronek, obrazy doprovází prof. L. Feldman. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla v Praze. 1928. Cena Kč 2.50. — Hronkova pobožnost kříž. cesty vyniká vroucností a srdečností rozjímání, která nejsou rozvláčně podána, nýbrž ve zhuštěné formě velmi výstižně parafrazuji nádherné obrazy předního mnichovského umělce prof. Feldmana, takže s nimi vytváří jeden harmonický ceitek. Ježto první vydání bylo v krátkém čase rozebráno, vychází tato oblíbená pobožnost v nové úpravě ve druhém vydání.

EDICE KRYSTAL. Revue pro obrodu duchovního života »Na hlubinu« rozhodla se vydávati zvláštní knihovnu, kterou nazvala: Edice Krystal. A jako první svazek vydává krásné a hluboké dílo velikého anglického kardinála, Newmana »Bůh a já«. Třeba hned říci, že nemohlo býti voleno dílo vhodnější. »Na hlubinu« má cílem vésti čtenáře k dokonalosti a prvním krokem, začátkem, který třeba učiniti, jest rozjímání. Rozjímání vznešených pravd o Bohu, rozjímání vznešených pravd, jimiž oblažil lidstvo Vykupitel. Bez rozjímání nelze daleko dospěti, nelze vysoko vystoupiti na Horu Karmel. Neboť rozjímáním hlouběji pronikáme svaté pravdy a tím poznáváním mohutní naše láska. Láska pak jest principem dokonalosti. Tyto všeobecné zásady byly již častokrát vyjádřeny v »Na hlubinu« různými spisovateli, a nelze o nich ani trochu pochybovati. Nuže, Newmanova kniha »Bůh a já« jest knihou rozjímání, a to rozjímání hlubokých a krásných. Bylť kardinál Newman v prav-

dě myslitelem, který dlouho se zamýšlel nad pravdami křesťanskými, který ve studiu nad nimi prodlél dlouhou dobu, a který vrátiv se ke katolicismu, miloval Boha celou duší. Zamýšlel se nad nekonečnou láskou Boží a nad velikou bídou lidskou. Nad velikostí Pravdy a nad bídou hříchu. A srovnává, nemůže než modliti se. Jeho meditace jsou vroucími modlitbami, v nichž jest cítiti tepot srdce, cele oddaného Bohu, Lásece nejvyšší. Je to krásná kniha a dej Bůh, aby se rozšířila co nejvíce a hlavně- aby pronikla mezi inteligenci. Obětavostí dominikánů je umožněno každému opatřiti si ji, neboť stojí toliko — 100 stránek na pěkném papíru a v pěkné úpravě — 6 Kč. Doporučujeme ji všem co nejvřeleji. Naučí člověka rozjímati, poznávati hluboké pravdy a milovati. A všichni toho tolik potřebujeme.

NÁVOD K PROHLoubENÍ DUCHOVNÍHO ŽIVOTA POMOCÍ LITURGIE. Liturgický život je jednou z nejdůležitějších složek náboženského prohloubení a zvroucnění. Již jednou jsme si všimli v tomto listě péče o liturgii v Holandsku, kde život náboženský je tak hluboký. Holandští katolíci pěstují liturgický smysl již u dětí a je to správné, neboť dítě, které dle stupně svého chápání porozumí krásným obřadům církve katolické, po celý život bude na ně jinak pohlížeti. Totéž učinilo nedávno v Německu plodné knihkupectví Herderovo. Vyšlo rečtákcí P. Pia Bihlmeyera O. S. B. misálky pro děti. Jsou to vlastně přídávky ke známému misálku Schottovu — a jistě velmi přispějí ku probuzení liturgického života u dětí. Jsou to dva misálky, se 4 mešními texty přizpůsobenými pro 8 školních roků. První knížka: Schott-Bihlmeyer: Das Kind bei der heiligen Messe. (Herder, Frei-

burg 1928, 96 str., 1 M.) je myšlena asi pro naši obecnou školu. Obsahuje dva mešní formuláře. Pro nejmenší děti jsou to barevné obrázky hlavních částí mše sv. s vysvětlením a modlitbou. Druhý formulář, pro děti z vyšších tříd, již se snaží užívati samostatného textu liturgického. Pro vyšší třídy (meštanka) je určen druhý misálek — Schott-Bihlmeyer O. S. B.: Zum Altare Gottes will ich treten (Str. 252, cena 2 M. váz.) — který již užívá plně liturgických textů a má také celou řadu textů mešních formulářů různých dob církevního roku. Praktický účel těchto misálků jest též ten, že vedle porozumění mše sv., středu katolické liturgie, vychovávají se děti k pozdějšímu užívání nejlepší modlitební knihy při mši sv. — totiž úplného misálku. Ovšem, děti potřebují prvního návodu od katechety. Herderovo knihkupectví vydalo také několik katechetických příruček pro kněze, v nichž se nezapomíná na liturgickou výchovu dětí a které velmi katechetovu práci ulehčí. Upozorňujeme dpp. na jednu, právě také nedávno vydanou (již v 15. vyd.) Meyl-Hoch: »Vollständige Katechesen«. I. díl 296 str., cena 4.50 M., II. díl 266 str., cena 4.50 M.).

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Řed. pošt. a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

Československá akciová tiskárna

centrála v Praze II., Spálená 15,
filiálka v Č. Budějovicích, Lannova tř.,

doporučuje se k provedení

všech druhů tiskopisů

farních, obchodních i soukromých.

Ceny levné. - Vkusná úprava.

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 15. června 1928.

Číslo 9—10.

JUDr. Josef Doležal:

HISTORIE POLITICKÉHO PÁDU JIŘÍHO STŘÍBRNÉHO A RUDOLFA GAJDY.

(Závěr.)

Rozsudek odvolacího kárného výboru, jenž sice odsoudil Gajdu k degradaci pro přečiny proti stavovským povinnostem (i přípravy k oktroji), avšak neuznal průkaznost t. zv. ruských dokumentů, osvobodiv Gajdu z nařčení, že měl styky se sověty a že jim nabízel služby... tento rozsudek ministr Národní Obrany nepotvrdil. K chybám starým přidávány nové, aby ostuda nezmizela. K pravoplatnosti nálezu odvolacího kárného výboru náleží potvrzení ministra N. O., který může nález vrátiti témuž odvolacímu kárnému výboru k novému projednání v označených směrech.

Nyní však přichází to nejpodivnější, co vrhá těžký stín na každé vojenské soudnictví, jehož karikatura se vžila od Havlíčka v lidové představě. Poněvadž nebylo naděje, že by odvolací kárný výbor ve svém starém složení mohl na základě téhož žalobního materiálu změnit svůj názor o vině tam, kde žádná nenalezl, našel havlíčkovský »vojenský soud« cestu jinou. Ministerstvo N. O. podalo sněmovně osnovu zákona o složení kárných výborů, tato osnova byla urychleně přijata a teprve když nabyla účinnosti, učinil ministr po půl roce rozhodnutí, že nález ze dne 6. března — nepotvrzuje.

Tento případ, kdy se během kárného řízení, tedy v širším smyslu soudu mění předpisy o složení soudu k přímé potřebě projednávaného případu, je právně nemožný a důvěra k vojenskému soudnictví byla tím — možno-li — ještě více podlomena.

Stůž zde pro typickou závažnost věci doslovný výklad ministra Udržala, jak jej podal ve

OBSAH:

JUDr. Josef Doležal: Historie politického pádu Jiřího Stříbrného a Rudolfa Gajdy.

Dr. Alfred Fuchs: Ztracené iluse.

—k: Umělecké soutěže.

Volby ve Francii a Německu.

Proč se rozbila pravicová koalice v Německu?

Předběžné stanovisko katolické školní organizace v Německu.

Jiří Gerson: Hlas protestanta o moderním projektu katolického chrámu.

J. Boura: Náboženské založení českého národa.

Dr. Alfred Fuchs: V době rekordů.

P. Jan Urban: O. F. M.: Zduchovnění.

Durychův Staroměstský rynek.

J. F. Dvořák O. P.: Nebud' slepý!

Co život dal.

Studentská hlídka.

Věda, literatura, umění.

schůzi branného výboru posl. sněmovny dne 20. ledna 1928. Vylíčov známý průběh obvinění, pravil o nálezu odvolacího kárného výboru ze dne 6. března 1927:

»Bylo třeba přezkoumati obsáhlý spisový materiál, který byl snesen jak v administrativním řízení, tak v kárném řízení před kárnými výbory obou stolic, bylo třeba při tom uvážit množství se vyskytujících otázek, porovnat výsledky řízení obou stolic a přelídati při tom nejen k enunciátu vlastního konečného usnesení, nýbrž i k jeho obsírnému odůvodnění. To vše bylo příčinou, že rozhodnutí o konečném usnesení odvolacího kárného výboru, předloženém mně k potvrzení, učinil jsem teprve dne 6. září 1927.

Nepotvrdil jsem navržené mně konečné usnesení podle § 254 zákona o kázeňském a kárném právu, § 49 prováděcího nařízení k němu a § 102 služební o předpisu I—XIV., poněvadž jak provedené řízení, tak i konečné usnesení a jeho odůvodnění bylo postíženo vadami, jež bylo třeba odstraniti doplněním řízení a — po doplnění řízení — vydáním nového konečného usnesení, za jehož celý obsah mohl bych převzít příslušnou odpovědnost, jež mně podle platných zákonů přináleží.

Tak se stalo, že věc byla vrácena odvolacímu kárnému výboru. Ježto však mezitím nabylo účinnosti vl.

nař. ze dne 30. června 1927, č. 90 Sb. z. a n., vydané k provedení novely ke kárnému řízení ze dne 8. dubna 1927 č. 55 Sb. z. a n., bylo podle jeho § 15 potřebí, a by se věci zabýval odvolací kárný výbor v poněkud odchýlném složení, nežli byl původní odvolací kárný výbor.

Nový odvolací kárný výbor byl složen přesně podle platných předpisů ze členů hodnosti generálské, majících podle těchto předpisů určení pro odvolací řízení v kárných věcech, projednaných v I. stolici generálským kárným výborem ministerstva Národní obrany. Odvolací kárný výbor nebyl tedy snad složen jen ad hoc pro případ právě projednávaný, nýbrž byl složen — jak jsem již uvedl — přesně tak, jak to platné předpisy nařizují.

Jelikož zmíněná změna členů odvolacího kárného výboru týkala se též referenta, bylo nutno, aby nový referent obsáhlý materiál znovu důkladně prostudoval. Toto stalo se s všemožným urychlením, takže se odvolací kárný výbor sestoupil dne 31. října k novému závěrečnému projednávání. Závěrečné projednávání trvalo od 31. října do 16. prosince, z čehož vysvítá, jak obsáhlý materiál bylo tu zpracováno. Velký počet svědků musel býti na základě nových a nových návrhů obhajoby vyslechnut. Na to odvolací kárný výbor našel dne 16. prosince 1927 takto právem: Rudolf Gajda (Geidl), generál v. v., jest viněn

1. že se v r. 1920/1921 prostřednictvím bývalého ruského plukovníka Arkadia Krakovjeckého ucházel o služby v sovětské armádě, tedy v době, kdy naše republika se sověty byla v poměru napjatém;

2. že v téže době před jmenovaným plukovníkem Krakovjeckým mluvil o tom, že bude Krakovjeckému dodávati vojenské zprávy z válečné školy v Paříži, a že dodal Krakovjeckému skutečně dvě francouzské knihy ze škol vojenských v Paříži, do kterých byl vyslán, k opisování, tudíž udržoval kompromitující styky se jmenovaným ruským plukovníkem Arkadiem Krakovjeckým, a dále i s jeho býv. pobočníkem M. Molodkovským.«

V ostatních bodech byl rozsudek druhého odvolacího kárného výboru shodným s nálezy dřívějšími. Tento rozsudek správní instance uznal tedy znovu průkaznost t. zv. ruských dokumentů; zda právem, učinil si čtenář představu z podrobného rozboru t. zv. důkazů v naší studii. Seřadíme-li vedle sebe čtyři kárné instance, totiž generálskou komisi, kárný výbor, odvolací kárný výbor a druhý odvol. kárný výbor, zní jejich odpověď na otázku: jsou ruské dokumenty usvědčující? střídavě jako trhání lístků kopretiny: ne, ano, ne, ano. Uvážíme-li, jakých opatření bylo nutno k porodu posledního ano, je náš dojem z tohoto vojenského soudnictví jasný.

Dr. Alfred Fuchs:

ZTRACENÉ ILUSE.

»Ztracené iluse« a ještě více »Lesk a bída kurtisán« od Balzaca líčí nám prostředí, na něž upomíná proces Michalko-Klepetář-Sikorski. — Mladý člověk přichází do Paříže, shlíží na

Trest za tuto hru se také dostavil. Jak již uvedeno, doporučila r. 1926 generálská komise gen. Gajdovi soudní žalobu na Kratochvíla i Solověva; Gajda žaloval a dva generální svědci proti němu byli skutečně řádným soudem odsouzeni pro urážku na cti. Odvolali se však a nyní ministerstvo N. Obrany dodalo odvolacímu zemskému soudu v Praze veškeren spisový materiál všech kárných instancí, tedy materiál, na jehož základě byl Gajda zbaven hodnosti a 25% penze, a tu se stalo, co se po všem státi muselo: Odvolací senát za předsednictví v. r. Červeného zamítl odvolání Kratochvíla a Solověva což do viny, označil výpovědi těchto za nevěrohodné, t. zv. ruské dokumenty za neprůkazné. Soud četl ruské telegramy a konstatoval, že nic nedokazují a že z celého materiálu nelze prokázat, že by byl Gajda učinil sovětům nabídku k službám. Stejně uznal soud nicotným obvinění o úplatku 5000 Kč i o nabídce zpráv z Paříže pro sověty.

Řádný soud rozmetal tak úplně důvody, na základě kterých vojenský soud (odvolací kárný výbor) vyřkl nad Gajdou ortel: zrádce!

Tak skončil právně případ Gajdův na důkaz, že každá mocenská justice je škodou státu, podlamujíc základ jeho, spravedlnost ke všem a víru občanstva ve spravedlnost, že spravedlnosti se každému dostane.

Hrubé porušení spravedlnosti v případě býv. podnáčelníka hlavního štábu je nutno odsouditi, aby se přístě podobný zjev neopakoval. Musí býti u nás jasno, že nikdo nesmí své moci zneužívat proti psaným i nepsaným zákonům práva a mravnosti.

Tím ovšem na druhé straně není řečeno, že jest si přátí návratu Gajdova a že tento voják byl na svém místě trvale možný. Nikoli. V tom, že byl z armády odstraněn, se Gajdovi křivda nestala. Závratná kariéra, kterou v desíti letech života a tak mlád prošel, zkazila jeho nepevnou, nereseriosní povahu; zůstal hazardérem, neklidným osnovatelem nových změn. Nedostatek vzdělání stupňoval tyto nebezpečné sklony povahové a urychlil jeho pád. Pád přes formální nespravedlnost osobně spravedlivý.

Město Světel s výšiny Mont-Martru a přísahá městu: »Dobudu tě!« Zkouší všemi možnými způsoby dostat se nahoru. Bohatí příbuzní jej nechají na holičkách a selhou i společenské

styky. Ale nalezne přece jenom cestu do vysokých a nejvyšších sociálních sfér. Stane se novinářem. Jest jakožto novinář zván ke všemu, co se kde pořádá, ale společnost jej nebere s plnou vážností. Uznává jej potud, pokud jej potřebuje. Má asi totéž postavení, jako velké kurtisány. Vnější lesk vznešeného světa mu imponuje však jenom nějaký čas. Naučil se pohlížeti za kulisy a rozeznává mezi bohatstvím skutečným a bohatstvím pouze kaširovaným. Poznal, že společnost nejlepší nemusí vždy býti společností dobrou.

S podobnými úmysly přišli asi také dva mladí štrébři, Michalko a Klepetář, když započali svoji politickou a literární kariéru. Oběma se podařilo poměrně brzy získati užitečných »konnexí«. Ale čím výhodněji se zdánlivě utvářela jejich posice veřejná, tím hůře se vyvíjely jejich záležitosti soukromé. V našich poměrech není příliš za těžko talentovaným lidem, aby nabyli jakési slávy a společenského postavení. Ale bývají to často právě jen kulisy. V soudní síni označil jeden ze svědků dra Klepetáře slovem »fórista« a definuje toto slovo jako označení člověka, který dělá všecko jenom pro vnější efekt. (Etymologický výklad tohoto slova podává Egon Ervín Kisch, který je pokládá za prostou fonetickou reprodukci německé fráze: »Mach mir nichts vor« — »Nedělej mi fór«.) Chybí zásady, solidnost, pravdivost. Brzy přicházejí dluhy, drobné aféry, nečisté intriky, povážlivé historky se ženskými a konečně dochází ke sňatkové komedii se služkou, která se dopracovala jakéhosi blahobytu.

Ztracené iluse — i svět ideálů politických a literárních má svoje bahno. Aby si člověk opatřil ku vnějšímu lesku i solidní základnu, k tomu je třeba dlouholeté, solidní, pilné práce, která buď dá člověku posici nebo shromáždí kapitál. Štrébři ale nemají čas čekat. Chtějí udělat kariéru co nejrychleji a jejich osud bývá často dokladem pro pravdivost anglického přísloví: »Kdo chce za měsíc zbohatnout, ten bývá oběšen v prvním týdnu.«

Poválečná léta byla pro tyto lidi dobrou dobrou konjunkturou. Nejdříve přišla doba velkého falšování dokumentů: Anspach, Chládek, Trebitsch-Lincoln. Pak následovalo stadium územních okupací, špionáže, kontrašpionáže. Chytří lidé bez silné vůle a bez charakteru našli tu svoje působiště. Svět se dal tehdy velmi snadno oslnit, neboť lidé ztratili měřítko a nedovedli člověka od oka odhadnout. Stará kritéria zmizela a nová nebyla ještě vytvořena. Z tohoto prostředí nesolidní činnosti, vykonávané jenom pro vnější efekt, ze sféry mělkého

účinku na naivní poctivce vyšli všichni tři obžalovaní. Nejtalentovanější mezi nimi je dr. Klepetář. Některé jeho výkony kulturně-žurnalistické nejsou špatné a také rychlé skončení medicinských studií při této práci a při tomto způsobu života není zjevem každodenním. Zkoušeli v životě všechny možné triky, ale nezkusili to s jedním typem: se solidností. Zde si zapomněli vsadit a zde promeškali konjunkturu. Přehlíželi fakt, že dobrodruhovému nutně za nějaký čas musí ztratit kurs a že se jistě dostanou pod hladinu života; že nutně přijde doba, která si bude vyžadovati opět práce kvalitativní. Snad by byli mohli zkusiti i to, ale osvědčila se na nich moudrá věta, kterou kdysi formuloval F. X. Šalda takto: »Talent sám o sobě není nic. Jest často nejroztomilejší přípovědí smrti a zmaru, nepřidruží-li se k němu kázeň a charakter.«

Ztracené iluse — lesk a bída kurtisán: Michalko, Klepetář, Sikorski. — Sikorski je celkem chudák, který se jen přidružil ke štrébrovství nadanějších kamarádů. Michalko a Klepetář jsou však opravdu intelektuálové, nikoli jenom příslušníky těch povolání, jež označujeme běžným slovem »inteligence«. Pro tuto okolnost stal se proces také střediskem obecného zájmu. Není pochyby o tom, že jde o obzvláště drastický případ krise inteligence a degenerace inteligentů. Vedle Balzaca, Wildeho, Quinceye bývá často v procesních referátech citována i Masarykova »Sebevražda«. Masaryk prohlašuje, jak známo, že moderní, skeptický, nevěrecký intelektuál pochybuje o metafysické hodnotě života a že proto statistika sebevraždnosti u příslušníků inteligence ukazuje linii vzestupnou. Při této příležitosti mluví však také o hříších na životě cizím. Vražda a sebevražda jsou pojmy korrelativní. Bourget líčí ve svém »Žáku« vraždu jako vědecký experiment. Loňský případ dvou mladých amerických milionářů, kteří zabili chlapce jenom proto, aby vychutnali sensaci smrti, jest strašlivým protějškem k tomuto románu. I Klepetář ponechával si šaty zavražděné u sebe, jako »inšpirační prostředek«. Snad se tu jedná spíše o snobism než o sadism. Při procesu si často vzpomínáme na autory, kteří kultivovali ironický cynism, především na Oskara Wildea. Nesmíme však při tom zapomínati, že Wilde i tam, kde zpíval zdánlivě hymny na lež, toužil po pravdě, po pravdě vyšší, než byla konvenční pravda puritánské společnosti. Po pravdě toužil, nikoli po kariéře. Jsou umělci — Shakespeare, Dostojevskij, Hebbel — kteří líčili zločiny a zločince tak pravdivě, že se nám zdá jasným, že i takovéto instinkty byly jistě skryty v jejich nitru. Goethe tvrdí kdesi, že se tvořením svých

postav zbavoval, nikoli že by se byl tvořením svých postav teprve dopracovával. Genius má schopnost soustřediti v sobě všechny lidské vlastnosti, jak to říká Goethův »Faust«:

»Již vědychtivost vypudil jsem z hrudi,
však každou slast i strast chci okusiti,
a co se v hrudích všeho lidstva budí,
chci ve svém vlastním nitru znovu žíti.
Své vlastní Já chci na ně rozšířiti
a jako oni, chci se — roztrástiti!

To jest universálnost genia, který objektivizuje svůj vnitřní svět tvorbou. Kdo však svoje temné pudy chce objektivisovati násilným činem, ten jest zločincem. Pud po objektivisaci se může projevit ve tvorbě, ale nikoli v hmotném ničivém činu. Kdo by chtěl vraždit z »uměleckých choutek«, nebyl by umělcem, nýbrž — vrahem.

Celá tato literárně psychologická dedukce se

—k:

UMĚLECKÉ SOUTĚŽE.

Tři veliké soutěže byly vypsány a všechny hanebně skončily. Byla to plakátová soutěž svatováclavská, soutěž na památník národního osvobození na Žižkově a konečně soutěž na fontánu před budovou parlamentu.

Svatováclavský výbor vypsál k 1. lednu 1928 za obvyklých podmínek soutěž. Doba, kterou stanovil, byla podle našeho úsudku příliš krátká, neboť soutěžné návrhy se přijímaly do 29. února. Ceny stanoveny obnosem 3000 Kč (I. tř.), dvě druhé třídy po 2000 Kč a jedna — později k návrhu J. M. biskupa Dr. A. Podlahy dvě třídy třetí.

Sešlo se celkem 91 návrhů, tedy počet značný, ale ani jeden nebyl takový, aby upoutal na první ráz. I když vyřadíme řadu mazanic, které ukazují na pokusy nadšených, ale naprosto nenadaných umělců, zůstává jen chudá žeň. — A přece sv. Václav je tak populární světec!

Porota, v níž zasedali: J. M. dr. A. Podlaha, prof. Jar. Benda, rektor Uměl. prům. školy, akad. mal. Zdeňka Braunerová, prof. V. H. Brunner, prof. dr. Jos. Cibulka, prof. dr. Eugen Dostál, arch. Kamil Hilbert, prof. Pavel Janák, malíř O. Kerhart (Manes), prof. dr. A. Matějček (Akademie výtvarných umění), prof. Rud. Pařízek (Stát. graf. škola), sochař J. Šejnost, Otto Spaniel, sekč. šéf dr. Zd. Wirt, udělila tyto ceny. První dostala H. Dostálová. Její plakát zobrazoval sv. Václava jako křepkého jinocha, žehnajícího znakům českých zemí. Obličej téměř dívčí, barvy lehce a jemně nahozené.

týká ovšem nanejvýš pouze Klepetáře. Nezapomínejme, že všem třem nešlo o sensace, nýbrž o peníze. Tahati peníze z bardám a ze služek — to není ani záležitostí intelektuální ani literární. To je velmi obyčejná historie z periferie. Jest třeba dáti pozor, aby obžalovaní nebyli přebásněni na hrdiny. Michalko není Faustem a ubohá Margita není Markétkou. Na obou těchto padlých hvězdách splnilo se moudré slovo Lincolnovo: »Jest možno tahati za nos nějaký čas všechny lidi, jest možno tahati za nos po všechen čas některé lidi, ale není možno tahati za nos po všechen čas všechny lidi.« Tito dva dobrodruzi, kteří oslňovali jako ohňostroj, stali se obětmi konsolidovaných poměrů. Jejich konjunktura přestala a oni se nedovedli vrátiti ze světa ilusí do světa reální práce. Aby se mohli oddávati i nadále ilusím vznešeného života, nezastavili se ani před zločinem. Ztracené iluse . . .

Druhou cenu dostal O. Fuchs z Karlína, třetí obdrželi J. Kořínek a J. Kaplický.

Návrhy poctěné druhou a třetí cenou nemohly býti vůbec reprodukovány. Jedna byla tak moderní, že by se hodila do Ruska. Umělec zapomněl, že plakát má představovat světce a že musí býti aspoň trochu příbuzný vžitě představě lidu, pro nějž je určen. Druhé dva plakáty byly stylově lepší, ale neodpovídaly zdaleka vkusu těch, komu byly určeny. Porota vůbec, jak se zdá, neohlížela se na to, co tomu řekne veřejnost. Posuzovala plakáty s čistě uměleckého hlediska a proto bez rozpaků dala cenu umělci, jehož dílo by zcela určitě urazilo všechny ctitele svatováclavské. Máme na mysli »sedm mediánů«, plakát, který představoval sv. Václava, jak sedí v křesle. Bylo to snad napodobení iniciálky evangeliáře vyšehradského, ale primitivism byl tak křiklavý, že by nikdo umělecké dílo v tom nehledal.

Výbor svatováclavský byl v těžkých rozpácích. Poněvadž porota nedoporučila ani práci Dostálové k plakátování (hodí se lépe za salonní plakátek), rozhodla se reprodukovati jeden z plakátů cenou nepoctěných, dílo prof. Mudruňky, došlý pod heslem »Transparent«. Ten také grafická »Unie« vkusně provedla a možno ho vidět na ulicích našich měst.

Situace byla tak zlá, že byl podán návrh, aby bylo přijato vkusné plakátové orámování (vypracovala ho, tuším, firma Neubert), a tam střídavě vleповány obrazy starých mistrů (Aleš

atd.). Byla by to ostuda, aby tak významné milleniové slavnosti neměly svého plakátu, ale umělecká žeň byla vskutku tak chudá.

Je tu třeba říci několik slov na adresu výboru, soutěžících i poroty. Výbor měl, jak jsme už napsali, dáti soutěžícím delší lhůtu nebo vybidnouti přímo několik prvotřídních umělců, aby plakát vypracovali. Kdyby se každému z nich dalo 500 Kč za návrh a vypsala se pak jen cena na návrh přijatý k reprodukci, byl by jistě výbor pochodil lépe. Nebyla by to, pravda, volná soutěž, ale vedla by k cíli. Soutěžící, jak z většiny plakátů je vidět, neměli k světcům intimnějších vztahů a proto jejich práce nemají uměleckého posvěcení. Dobrá polovina zaslaných prací nejsou plakáty. Jsou to obaly na cikorii nebo nanejvýš obrázky na desky kalendářů. Některé přecpány anachronismy. Sv. Václav vypadá na mnohých plakátech jako husitský bojovník, někde jako chlapec dvanáctiletý, jinde jako padesátník. Byly tu také plakáty kreslené manýrou plakátů soudobé kultury v Brně. Tam ale sv. Václav vůbec nebyl. Plakát prof. Mudruňky není moderní, ale zhruba vyjadřuje dobře ideu. Sv. Václav sestupuje s nebe a dotýká se nohou špičky dokončeného velechrámu, žehná republice, znázorněné znakem. Pozadí je vyplněno svatováclavskou orlicí. Světec sám, kreslený jednoduchými tahy, působí klidně a velebně. Některé anatomické nedostatky prostý divák přehlédne. To je historie jubilejního plakátu svatováclavského.

Aby se nezdálo, že tyto potíže měl jen svatováclavský výbor, a že byly zaviněny nedostatkem náboženské intuice soutěžících umělců, znamenáváme dva další podobné případy.

Jde o reliefní výzdobu budovy Památníku národního osvobození na Žižkově. Byla zadána bez soutěže prof. Španielovi. Proti tomu se prudce ohradili umělci z řad legionářských výtvarníků. »Nár. Osvobození« propůjčilo své řádky rozhořčenému ohrazení těchto ostrčených umělců. Proč nebyli vyzváni, aby čestně soutěžili a spolupracovali na výzdobě budovy, jejíž základy budovali již svou krví v legiích a která má být památníkem těchto bojů? Tolik pochopení a uznání mohli prý při nejmenším čekat. Umělci-legionáři mohli prý uplatnit své vlastní zažitky a tím hodnotě díla nesmírně prospěti. Práci dostal umělec, který má jméno, ale proč neumožniti vývoj i druhým? Proč je nevyzvat, aby soutěžili?

Dejte možnost soutěže! Památník národního osvobození má být dílem, ve kterém bude uchován duch našeho národního osvobození nejen v museáliech, ale i v jeho celkové výzdobě. Mělo

být soutěží umožněno umělcům, aby ukázali, co dovedou. Nechceme pro sebe privileje. Ale možnost svobodné soutěže se nám brát neměla!

K závěru adresuje (patrně jeden z neuznaných umělců J. V.) povolaným činitelům Památníku odboje, Výboru pro postavení Památníku národního osvobození a všem legionářům, kteří musí mít na vyřešení problému zájem, tuto výzvu: Dejte možnost i legionářům-výtvarníkům, aby i oni mohli svým dílem stavěti pomník padlým bratřím a národnímu osvobození a buďte ujistěni, že dílo jejich bude naplněno láskou a duchem těch, kteří naši samostatnost tvořili, t. j. duchem legií.

Redakce »N. O.« připojila k článku glosu, podepsanou V. Nikodemem. Práví se v ní:

»Soutěže jsou nákladné. Často se stává, že soutěž nemá kladného výsledku, ať již skutečně, či po názoru poroty, a je nutno vypsati soutěž novou. Praxe soutěží není ideální. Stává se, že díky vlivům, které se v složení poroty uplatní, způsobí, že porota neocení návrhy po zásluze. Ale přece jen soutěž dává možnost proniknouti do veřejnosti novým silám, hodnotné práce, i když porotou nebyly snad uznány, se uplatní, mohou být kritikou vyzvednuty, realizování projektů slabých a protežovaných může být do značné míry zabráněno. Při zadání »z volné ruky« je veřejnost stavěna před hotové události, i když jsou nešťastné. Autor protestu správně vytýká, že i důvěra ke skutečně tvůrčím osobnostem je často zatěžuje v neprospěch jejich vlastního uměleckého rozvoje spoustou zakázek. Na druhé straně zase oficiálně konservativní vkus, jenž zpravidla bývá na »rozhodujících místech« domovem, obrací rád svou důvěru k autoritám tak sklerosním, že se již dávno vyřadily z živě tvořivého umění současného anebo aspoň k těm, které jsou již akreditovány titulem. Pro stavebníka Památníku osvobození jistě velice rozhodovala jeho hodnota profesora Akademie výt. umění. Při úkolu tak rozsáhlém, jako je sochařská výzdoba P. O., při stavbě tak jedinečného poslání byla veřejná celonárodní soutěž tak samozřejmá, jako na př. při výzdobě Národního divadla. Nákladnost soutěže při úkolu této povahy nemůže rozhodovat. Vyzvat legionářské výtvarníky k účasti na ní bylo již věcí taktu. Legionářský sochař, který aktivně prožil boj za svobodu, je tomuto úkolu jistě obsahověji blíže. Ale ovšem podmínkou a zárukou šťastné a umělecky hodnotné evokace historie a jejího ducha není její osobně materiální použití, nýbrž umělecká potence, která dovede evokovat nebo oslavit historii i staletí starou. Legionářští sochaři — nevím, do jaké míry byl

autor protestu zmocněn za všechny promluvit — nechtějí privileji, t. j. nechtějí, aby jim byla svěřena výzdoba P. O., protože jsou legionáři, nýbrž reklamují tu své právo ukázat ve veřejnosti, co dovedou. Toto dobré právo mohlo a mělo být respektováno.»

Tady je celý problém znovu rozvinut. Myslíme, že je přeceněna schopnost evokace zážitku u legionářských umělců a podceněna umělecká potence, kterou Španielovi přece nemožno upírati. Soudě podle svatováclavské soutěže plakátové, nedopadla by soutěž sochařské výzdoby P. O. lépe. V. Nikodem zapomíná, že dílo musí překonat věky a musí býti tudíž umělecky vyzrálé. Moderní umění je něco chvilkového, náladového, nehotového, co stěží přečká tuto generaci. Moderní umělci snaží se sice vsugerovat veřejnosti, že to či ono dílo je umělecké, moderní, ale není tomu tak. Skutečně umělecká díla neztratí na své ceně za celá staletí, a co

hlavního, rozumí jim i prostí lidé. To o moderních uměleckých pracích nelze, bohužel, říci.

Konečně byla vypsaná soutěž na fontánu před budovou parlamentu. Dopadla bledě. Ceny byly přiděleny, pro jednotlivé návrhy dělala se nálada v novinách, ale všichni si říkali, že soutěž zklamala. Nyní má býti stažen kaširovaný model za několik tisíc, aby se ukázalo, jak bude vypadat. Není divu, že umělecké spolky výtvarníků proti tomu protestují.

Není nic platno, naše doba je umělecky sterilní. Celé stovky pomníků Husových, Masarykových a padlých vojinů bylo postaveno, ale jsou to kamenické práce bez uměleckého posvěcení. Většina jich přímo straší banálností. Jak vysoko bylo proti tomu umění barokní. Každá kaplička, soška na nároží domu či socha na náměstí je umělecky hodnotnější než práce soudobé. Tenkrát se nevypisovaly soutěže, poněvadž byli skuteční umělci. Dnešní doba má více kýčářů než umělců. Quod erat demonstrandum.

VOLBY VE FRANCII A NĚMECKU.

Volby v těchto dvou největších státech evropských byly očekávány se značnou zvědavostí zvláště těmi, kdož prorokují, zda vývoj v Evropě jde napravo nebo nalevo. Přepočítaly se obě strany. Ve Francii vyšla z voleb vítězně pravice, v Německu levice. Úspěch německé levice byl však pronikavější než úspěch pravice ve Francii. Soc. demokraté získali tu přes 20 mandátů, kdežto nacionálové ztratili celých třicet. Oslabeno bylo i centrum o 8 mandátů, což překvapilo při konsolidovanosti této strany. Z ostatních stran ztratili lidovci (lib.) 9 mandátů, demokraté 7, bavorská strana katol. 3 mandáty. Získali: komunisté 9 mandátů, nár. socialisté 5 mandátů, agrárníci, kteří šli do voleb po prvé, 8 mandátů, křesť. nár. selská strana 13 mandátů, saská lidová strana nově 2 m., lidová strana pravice 2 mandáty. Asi 3 mil. hlasů bylo roztrženo a celých 30 proc. voličů nedostavilo se k volbám. Celkem není vítězství levice tak veliké, neboť ztráty nacionálů vyrovnávají zisky drobných stran pravicových.

Z celkového počtu 489 mandátů připadá: **n a l e v i c i:** soc. demokraté 152 (131), komunisté 54 (45), celkem 206 (176) přírůstek 30; **s t ř e d:** katol. centrum 62 (69), lid. strana (Stresemann) 44 (51), demokraté 25 (32), hospodář. strana 23 (11), něm. selský svaz 8 (4), strana práva lidu 2 (—), strana hanoverská 3 (4), celkem 167 (171), úbytek 4; **p r a v i c e:** němečtí nacionálové 73 (105), bavorská lid.

strana 16 (19), národ. sociál. 12 (14), selský svaz 3 (8), křesť. nár. selská strana 10 (4), saská lid. strana 2 (—), celkem 116 (146), úbytek 30.

Ve Francii zvítězil Poincaré se svým blokem národního souručenství. Socialisté utrpěli značné ztráty a ještě k tomu jsou nesvorní, co se dalšího postupu týče. Část jich nemá daleko ke komunistům, většina kloní se k revisi dosavadního opozičního postupu.

Výsledky volební v obou státech lze psychologicky vysvětliti. Ve Francii zvítězili 1924 socialisté a využili svého vítězství jako všude — k brakování státní pokladny. Když bylo zle, volali umírnění socialisté Poincaréa, aby pomohl. Ten skutečně pomohl. Poněvadž konsolidační politika státní není nikdy populární, poněvadž se od občanů více chce a méně se jim dává, doufali radikální socialisté, kteří byli v opozici, že ve volbách strhnou voliče na svou stranu a sednou zase k plným pláštům. Ale Francouzi jsou rozumní. Jsou to rentiéři, kteří dobře vědí, že jen Poincaré jim zajišťuje dobré a včasné proplácení kuponů. Proto Poincaré zůstal vítězem.

V Německu byla situace jiná. Tam po vítězství nacionalistů — bylo to prvé vzchopení poraženeckých junkerských kruhů — nechtěli socialisté převzít zodpovědnost za vládu a ponechali ji cele dolehnouti na bedra katolického centra. Centrum, kdykoli šlo o rozhodování me-

zi pravicí a levicí, vždy šlo s levicí. Tentokrát nebylo však vyhnutí. Socialisté nechťeli vůbec do vlády jít a neměla-li být ohrožena republika a dosavadní sociální zákonodárství, muselo centrum převzít odpovědnost a utvořit koalici s nacionály. Centrum mělo několik kardinálních postulatů, které doufalo v koalici pravicové prosadit snáze než v koalici se socialisty. Byly to zejména zákony školské. Než právě v té věci se centrum zklamalo. Liberálové nedodrželi slova a proto centrum nemělo na dalším udržení koalice zájem. Bylo postiženo samo dosti citelně, ale více byli postiženi věrolomní nacionálové.

Situace německá je podobná naší. Také u nás lidová strana chrání jako strana malého lidu sociální vymoženosti v pravicové koalici (proto převzala min. soc. péče), a také u nás je vystavena nejhrubším útokům socialistů, kteří chtějí zesílit v opozici na její účet. Stanovisko socialistů je pohodlné. Odpovědnost přenechávají jinému a ještě ho utloukají za to, že chrání zájmy sociálně slabých.

Také u nás liberálové nesocialistických stran nemají chuti povolit lidové straně v kulturních

otázkách nějaké ústupky. Budou na to doplácet, jako nacionálové v Německu, neboť nechávají lidovcům v ruce účinné agitační zbraně. To platí zejména o republikánech, kteří na Hodžovu kulturní politiku budou na venkově doplácet. Lidová strana se musí zařídit dle toho. Dnes bere zodpovědnost za nepopulární konsolidační politiku Englišovu, aby socialisté po volbách zasedli k plné míse a dělali presenty z peněz, našetřených nesocialisty. Republikáni jsou chytřejší. Ti inkasují hned, kde se co dá, protlačují své předlohy, své lidi, nepopulární zákony nejsou jim vyčítány, poněvadž socialisté vědí, že jim agitačně nic netrhnou a že po volbách zase republikáni budou jako nejsilnější strana jádrem příští koalice. Ale nechť! Lidová strana, jako centrum v Německu, plní podle možnosti svůj program. Je-li v levicové vládě, brzdí levicový radikalismus, je-li v pravicové, opět pravicový, a stává se tak nezbytným a nepostradatelným vyrovnatelem extrémů zcela v duchu hlásaného křesťanského solidarismu. Na konec i voliči tuto jediné možnou politiku ocení a schválí.

PROČ SE ROZBILA PRAVICOVÁ KOALICE V NĚMECKU?

Keudellova osnova k říšskému zákonu
školskému,
ze dne 15. července 1927.

Osnova říšského zákona školského, která byla při utvoření vládní koalice (Zentrum, bayerische Volkspartei, Deutschnationale-Volkspartei, Deutsche Volkspartei) dne 2. března 1927 oznámena, byla dne 15. července, jako návrh kabinetu, odevzdána veřejnosti.

Text návrhu zní:

Říšský sněm usnesl se na následujícím zákonu, který se souhlasem říšské rady tímto se prohlašuje.

I. oddíl.

Úkoly, druhy a označení
německé školy obecné.

§ 1. Úkol a účel německé obecné školy.

(1) Všecky německé obecné školy mají společný úkol, školou povinnou mládež vyučováním na základě německé kulturní hodnoty k tělesné i duševní zdatnosti vypěstovati a ji k podpoře, doplnění a pokračování rodičovského vychování jako mravně hodnotné lidi a jako

státní občany vychovati, kteří budou schopni a hotovi, německému obecnému dobru sloužiti.

(2) Zvláštní úkoly, jež jednotlivé formy škol (§ 2) podle ustanovení tohoto zákona plní, zůstávají tím nedotčeny.

(3) Ve všech obecných školách jest k tomu míti zřetel, aby city jinak myslících nebyly uráženy. (Čl. 148, odst. 2. Ř. Ú.)

§ 2. Druhy německé obecné školy.

(1) Jsou následující druhy německé obecné školy:

- a) obecná škola nerozdělená podle vyznání (společná škola),
- b) škola podle vyznání,
- c) škola bez vyznání (světská, čili škola světového názoru).

(2) Těmto druhům škol jest — bez úhony článku 146 odst. 1. Ř. Ú. — v rámci ustanovení tohoto zákona svobodná možnost dopřána.

§ 3. Obecná škola dle vyznání nerozdělená. (Společná škola.)

(1) Společná škola jest zásadně všem školou povinným dítkám volná.

(2) Vyplňuje vzdělávací a výchovné úkoly německé obecné školy na základě nábožensko-mravním bez ohledu na zvláštnosti jednotlivých vyznání a světových názorů. Hodnoty

z křesťanství pochodící německé národní kultury mají se ve vyučování a ve výchově uplatnit.

(3) Vyučování náboženství jest pro všechny třídy řádným učebním předmětem.

(4) Při ustanovování učitelů má se k rozčlenění žactva dle vyznání a světového názoru co nejmožněji bráti ohled.

§ 4. Škola dle vyznání.

(1) Předpokladem pro zřízení obecné školy určitého vyznání (škola dle vyznání) jest, aby pro společné pěstování tohoto vyznání byla zde náboženská společnost, která má práva veřejnoprávní korporace (článek 137, odst. 5., Ř. Ú.).

(2) Škola dle vyznání slouží k přijetí dětí určitého vyznání, jakož i dětí příbuzného vyznání (8); avšak ze zvláštních důvodů mohou také jiné děti býti přískoleny. Přijetím takových dětí neztrácí škola charakter školy dle vyznání.

(3) Škola podle vyznání se blíže označuje jako evangelická, katolická, židovská. Plní vzdělávací a výchovné úkoly německé obecné školy podle víry, v níž děti jsou vychovány. Učebné osnovy a učebnice se přizpůsobí druhu školy. V životě školy se pěstují, bez úhony ustanovení článku 136, odst. 4., a 138, odst. 2. Ř. Ú., náboženská cvičení a zvyky vlastní jednotlivým vyznáním a bere se ohled na svátky a pamětní dny vlastní vyznáním.

(4) Vyučování náboženství jest pro všechny třídy řádným učebním předmětem.

(5) Na škole dle vyznání mohou (nehledě k výjimkám odst. 6. a 7.) jenom takové učebné síly býti ustanoveny úředně, které náležejí k vyznání dětí, pro něž je škola určena, nebo náležejí některému příbuznému vyznání. Přechodné upotřebení jiných učebných sil jest ze zvláštních důvodů přípustno.

(6) K udělování odděleného vyučování náboženství dětem menšinového vyznání (§ 14, odst. 2.) může býti ustanovena učební síla, náležející k menšinovému vyznání, když opatření tohoto vyučování jiným způsobem není možné. Tato síla může býti pověřena též jiným vyučováním.

(7) Předpis odst. 5., věta 1., nevztahuje se na ty učebné síly, které jsou určeny k udělování technického vyučování.

(8) Vyznání jsou příbuzná, když nejvyšší úřady příslušných náboženských společností toto navzájem uznají.

§ 5. Škola bez vyznání

(světská, čili škola světového názoru).

(1) Škola bez vyznání jest pro takové děti

určena, které nenáležejí žádnému vyznání, nebo pokud některému vyznání náležejí, dle přání oprávněných vychovatelů jsou z náboženského vyučování odhlášeny a nemají býti vyučovány ve společné škole nebo ve škole dle vyznání. Ale jest i jiným dětem ze zvláštních důvodů volna. Přijetím takových dětí neztrácí škola svůj charakter školy bez vyznání.

(2) Plní vzdělávací a výchovné úkoly německé obecné školy na všeobecně mravním základě, nevazajíc se vyznáním náboženským nebo světovým názorem. Náboženské vyučování se neudílí.

(3) Na škole bez vyznání jest udíliti jako řádný učebný předmět vyučování určitému světovému názoru a také v ostatním vyučování na tento světový názor ohled bráti, když pro pěstování tohoto světového názoru stává sdružení, jemuž jsou poskytnuta práva veřejnoprávní korporace podle článku 137, odst. 7. Ř. Ú., a když oprávnění vychovatele nejméně dvou třetin dětí školu navštěvujících to navrhuje.

(4) K účasti na zvláštním vyučování ve světovém názoru nemůže žádné dítě proti vůli oprávněných vychovatelů býti nuceno.

(5) Na škole bez vyznání mohou ustanoveni býti příslušníci každého vyznání, tak, jako ti, co jsou bez vyznání, jako učitelé. Učitelů, kteří vyplní předpoklady pro ustanovení na škole dle vyznání, nesmí býti proti své vůli použito na škole bezkonfesní. Při použití jenom přechodným jsou výjimky ze zvláštních důvodů přípustny. V případě odst. 3. jest při ustanovování učitelů rozčlenění žáků dle světového názoru co nejmožněji šetřiti.

II. ODDÍL.

Zařizování a přeměňování druhů škol.

§ 6. Pojem obce.

Obcemi ve smyslu článku 146 Ř. Ú. a ve smyslu tohoto zákona se vyznačují veřejné svazy, které jsou určeny ku zřizování a udržování veřejných obecných škol pro obyvatele jim přikázané.

§ 7. Právo návrhováci.

(1) K podání návrhu na zřízení druhů škol v § 2 vyjmenovaných, nebo na přeměnu jednoho druhu školy na jiný jest v obci oprávněn každý německý říšský příslušník, kterému přísluší péče o školu povinné a školu navštěvující dítě. Právo návrhováci odpočívá, pokud k návrhu oprávněný jest neschopný činnosti nebo jen omezeně činnosti schopen jest, nebo není v moci občanských čestných práv.

(2) Přísluší-li rodičům péče o dítě, stačí, když návrh jest učiněn jedním z rodičů, s výjimkou, že by druhý výslovně odporoval. V tomto případě může býti navrženo zprostředkování nebo rozhodnutí poručnického soudu. Při jeho použití přichází k použití § 2, odst. 3. zákona o náboženské výchově dítek z 15. července 1921 (Ř. Z., str. 939).

(3) Přísluší-li péče o dítě mimo jiné osoby poručníkovi nebo pěstounovi, platí v případě různosti mínění mezi otcem nebo matkou s jedné strany a poručníkem a pěstounem s druhé strany zásada § 3, odst. 1. zákona o náboženské výchově dětí.

(4) Země jsou zmocněny, ve zvláštních případech přiznati právo navrhovací také takovým osobám, které nemají německou říšskou příslušnost.

(5) Právo navrhovací může jenom v té obci býti vykonáváno, v níž dítě školu navštěvuje.

(6) Zemské zákonodárství může učiniti ustanovení o přenesení práva navrhovacího k výchování oprávněných na představené vychovavacích ústavů a takové osoby, jež mají cizí dítky na výchování.

§ 8. Předpoklady (podmínky) návrhu.

Návrh musí býti učiněn k výchově oprávněnými nejméně 40 školou povinných dětí. Je-li v obci méně nežli 200 školou povinných dětí, může po bližším určení zemského práva býti od tohoto požadavku upuštěno.

§ 9. Provedení návrhu na zřízení obecných škol.

(1) Dle předpisu podaný návrh na zřízení některého z druhů školních v § 2 vyjmenovaných, jest povoliti, když navrhovaný druh školy není v obci vůbec nebo ne v dostatečném počtu zastoupen, a když zamýšlená škola poskytuje záruku řádného chodu školy také ve smyslu článku 146, odst. 1. Ř. Ú.

(2) Řádný chod školy jest zaručen, když

a) účely vzdělávací v § 1, odst. 1. a 2., stanovené mohou býti dosaženy,

b) škola dle úpravy a počtu tříd a vyučovacích oddělení nezůstává za onou minimální výší organisace, jež 1. lednem 1927 v obci právně byla přípustna.

Ve výjimečných případech jest na ochranu menšin osob k výchově oprávněných po bližším ustanovení zemí odchylky od ustanovení b) připustiti.

§ 10. Provedení návrhu na přeměnu druhů škol.

Pravoplatně podaný návrh na přeměnu některého druhu školy jest povoliti, když k výchově oprávnění nejméně ze dvou třetin dítek školu navštěvujících se pro to vysloví.

§ 11. Popíratelnost rozhodnutí.

(1) Rozhodnutí o návrhu jest po bližším ustanovení zemského práva řízením správního soudu popíratelné.

(2) Proti rozhodnutí správního soudu nastává právní stížnost k říšskému správnímu soudu dle určení zvláštního říšského zákona. Do vydání tohoto zákona připadá rozhodnutí v poslední instanci nejvyšším správním soudům zemí.

§ 12. Lhůta pro podání návrhů.

(1) Návrhy podle § 5, odst. 3. a § 7 mohou každý čas býti podány.

(2) Pravoplatně zamítnutý návrh může býti nejdříve po 3 letech opakován, s výjimkou, že by nastaly podstatné změny ve složení obyvatelstva obce.

III. ODDÍL.

Školní dozor a správa.

§ 13. Školní dozor.

(1) Dozor na všechny obecné školy vede stát.

(2) Při obsazování míst bezprostředních, odborně vzdělaných, na školu dozírajících úředníků jest bráti ohled ke způsobu jim podřízených škol.

(3) Do místních sborů školy spravujících, jimž školy jsou podřízeny, v nichž jest náboženství řádným učebním předmětem, dlužno přibrati po jednom zástupci příslušné náboženské společnosti (evang. faráře, katol. faráře, rabína) s právem hlasovacím.

(4) Zástupce náboženské společnosti povolává školní úřad dohlédací na návrh příslušné náboženské společnosti.

(5) V případě § 5, odst. 3., jest příslušně postupovati.

IV. ODDÍL.

Vyučování náboženství na obecných školách.

§ 14. Všeobecné.

(1) Vyučování náboženství se udílí příslušníkem dotyčné náboženské společnosti v sou-

hlase s jejími zásadami bez újmy dozorčího práva státu. Příslušníci příbuzní některého vyznání mohou k udělování náboženství býti připuštěni.

(2) Na společných školách a na školách dle vyznání jest pro menšiny náboženské vyučování náboženství zařídit jako řádný předmět, jestliže jest průměrně nejméně 12 dětí dotyčného menšinového vyznání ve škole, které se účastní náboženského vyučování.

(3) Ustanovení o učebné osnově a učebnicích pro vyučování náboženství vydávají se v souhlase s náboženskou společností. Také při stanovení počtu týdenních hodin pro toto vyučování spolupůsobí náboženská společnost.

§ 15. Soukromé vyučování náboženství.

(1) Jestliže na společné škole nebo na škole dle vyznání neudílí se pro menšinu náboženskou k vůli nepatrnému počtu vyučování náboženství, mají se ku přání oprávněných vychovatelů, aby se umožnilo soukromé vyučování náboženství, bezplatně připravit školní místnosti s vytopením a osvětlením. Další podmínky a rozsah tohoto připravení určí právo zemské.

(2) Pro dívky, jež některému vyznání náležejí a navštěvují školu bez vyznání, jest k přání oprávněných vychovatelů stejným způsobem soukromé vyučování náboženství umožniti, kromě že by byla dána možnost v obci navštěvovati vyučování náboženství jejich na společné škole nebo škole dle vyznání.

§ 16. Dozor na vyučování náboženství.

Pro dozor na vyučování náboženství obstará stát ve školství zkušené zmocněnce, kteří náboženskou společností budou navrženi. Nejvyšším úřadům náboženských společností jest dáti příležitost se přesvědčiti, zda vyučování náboženství se udílí v souhlase se zásadami náboženské společnosti.

V. ODDÍL.

§ 17. Právní prostředky.

Rozhodnutí úřadů, jež se dotýkají práv k vychování oprávněných, která jim na základě říš-

ské ústavy nebo tohoto zákona přísluší, může býti po bližším ustanovení zemského práva cestou řízení správního soudu v odpor vzato. § 11 odst. 2. přichází v užití.

VI. ODDÍL.

Přechodná a závěrečná ustanovení.

§ 18. Charakter stávajících druhů škol.

(1) Stávající při uvedení v platnost tohoto zákona školy obecné, nerozdělené dle vyznání s vyučováním náboženství platí za společné školy ve smyslu § 3.

(2) Evangelické, katolické a židovské školy obecné, stávající při vstupu v platnost tohoto zákona, platí za školy dle vyznání ve smyslu § 4.

(3) Obecné školy bez vyučování náboženství (Sammelschulen), stávající při vstupu v platnost tohoto zákona, platí za školy bez vyznání ve smyslu § 5, odst. 1. a 2.

(4) Všechny při vstupu v platnost tohoto zákona stávající školy (odst. 1.—3.) platí ve svém školním druhu jako navržené ve smyslu § 7, nejsou-li podány pravoplatné návrhy na jiné druhy škol.

(5) Stávající, za navržené platící školy jest bezodkladně v soulad uvést s předpisy §§ 3—5, pokud těmto ještě neodpovídají.

§ 19. Vyplnění zákona.

Země mají předpisy k provedení tohoto zákona potřebné tak včasné vydati, aby nejpozději dva roky po jeho vyhlášení s prováděním mohlo býti počato.

§ 20. Území říšská, na něž dle čl. 174 Ř. Ú. zvláště jest hleděti.

(1) V zemích Baden a Hessen, jakož i v bývalém vévodství Nassaux vstupuje tento zákon teprve 5 roků po jeho vyhlášení v platnost.

(2) Pro tato území zůstává připuštěn výjimek od ustanovení § 9, odst. 2. poslední věta, na dalších pět roků po vstoupení v platnost zákona zemskému právu ponecháno.

PŘEDBĚŽNÉ STANOVISKO KATOLICKÉ ŠKOLNÍ ORGANISACE V NĚMECKU.

Sdělení říšského výboru školské organizace v Německu zní:

Říšský výbor Katolické školské organizace Německa pojednal ve své schůzi dne 16. a 17.

července v Berlíně také o návrhu říšského školského zákona a spatřuje v něm pokus, školskou otázku na poli svobody svědomí a spravedlnosti rozřešiti, jak to předvídá také říšská ústava, a tak ji k trvalému míru dovésti. Jestliže my v následujícím naše požadavky a přání ohledně školy dle vyznání vznášíme a jejich plné uskutečnění od říšského zákona doufáme, tu opakujeme současně vyjádření, že jsme svolni, jinak smýšlejícím totéž právo pro jejich druh školy neodpíráti.

Katolická zásada zní: Pro katolické děti katolické školy! O to se opírají naše požadavky:

1. Všecky katolické rodiče mají právo své děti dáti vychovávat v katolické škole. Musí tudíž býti pečováno o možnost, aby také menšiny dostaly veřejnou školu dle vyznání. Nebude-li potřebného čísla pro menšiny dosaženo, musí se zjednati odpomoc zřizováním soukromých, státem podporovaných škol. Vůle rodičů nesmí býti vyřazena ani ztížením navrhovaného práva (v jeho řízení), ani jednostranným školně-technickým neb relativním výkladem pojmu »řádného chodu školního«.

Právo rodičů nesmí rodičům v zemích simultánních škol býti odpíráno. Žádá-li tam říšská ústava zvláštní ohled na poměry, nesmí tento ohled ani dle znění, ani dle smyslu ústavy spočívat v tom, aby tam proti vůli rodičů škola simultánní zůstala zachována. Zamýšlený v článku 174 zvláštní ohled na země se simultánními školami nesmí býti přenechán zemskému zákonodárství, nýbrž v říšském zákoně školském musí býti zásadně upraven.

2. Katolická škola musí ve své vzdělávací a vychovávací činnosti odpovídati požadavkům vyznání; proto také shoda učebných osnov a pomůcek učitelských a učebnic s vyznáním! Proto také požadavek po učitelích věřících! Vnější příslušnost k vyznání nestačí. Výjimky smí jenom — i pro technické předměty — z nejnáléhavějších důvodů býti připuštěny.

3. Katolickému vyučování náboženství musí býti udíleno ve jménu a dle zásad katolické církve. Církev musí proto také dostati právo, sama v dorozumění se státem ony osoby ustanoviti, jež mají míti dohled na vyučování náboženství.

Předložený návrh plní tyto požadavky jenom z části. Zatím vidíme v něm podklad pro nastávající vyjednávání a očekáváme, že všechny zákonodárné korporace budou ochotné také katolické části obyvatelstva její právo přiznati. Jsme jisti, že katolický lid s námi se zasadí za uskutečnění našich zásad. My však vítáme kaž-

dou pomoc i z jiných kruhů, jež stejně jako my se chtějí zasaditi o svobodu svědomí a spravedlnosti a jež současně v právu rodičů spatřují nerozbornou součást německého právního pořádku a německého společenského bytí.«

V jednotlivostech budiž již dnes na následující upozorněno:

Návrh skrývá v sobě hojnost zásadních otázek, které musí býti zvláště projednávány. Zde budiž se jen dotknuto krátce a přehledně otázek, jež při prvním propracování se vtírají.

I.

Nemůže se popřít, že návrh činí pokus zásady svobody svědomí a spravedlnosti uplatniti. To jsou zásady, pro které katolíci od desetiletí v naší vlasti bojují, proti nimž však socialismus a liberalismus ženou útokem. Tak vidíme i nyní opět, že demokratický a sociálně demokratický tisk také tento návrh se namáhá odmítnouti, protože chce právě dbáti práva rodičů a jejich svědomí, ačkoli nejsou tyto zásady ani striktně v zákoně tomto provedeny.

Jest na čase prohlásiti, že tímto způsobem liberalismus a socialismus stávají se rušiteli konfesionálního míru v naší vlasti, nenahlédnou-li ještě včas, na jaké cestě se nacházejí. Katolický lid v Německu nedá se ve svém požadavku po svědomí znásilniti. Není-li ochoty v paritním státě, dáti křesťanským rodičům školu pro jejich děti, jakou jejich svědomí vyžaduje, potom jest kulturní boj zde. To nemůže ani dosti ostře býti zdůrazněno.

II.

V prvním odstavci se pojednává o úkolech, družích a označení německé obecné školy. Zde příjemně se dotýká, že vyučování na obecné škole se charakterisuje jako podpora, doplnění a pokračování ve výchově rodičovské. Také jest spravedливо, zmíniti se o článku 148 Ř. Ú, který žádá, aby city jinak smýšlejících nebyly uráženy.

Otázka, zdali škola simultánní, jak všeobecně se tvrdí, podle Ř. Ú, jest pravidelnou školou nebo ne, v návrhu se neprojednává. O tomto problému budou musiti následovati důkladná vysvětlení. Ale již zde může býti zjištěno, že ani dle slovního znění, ani podle smyslu Ř. Ú. nemůže škola simultánní býti stanovena jako škola pravidelná. Zajisté dozná jiného šetření, než škola dle vyznání a škola světového názoru. Ale to již se uznává samotným státním tajemníkem Schulzem, že tím není nijak míněno zavedení pravidelné školy. Škola dle vyznání jest

pravidelnou a zůstává jí i když může být zřízena jenom řízením navrhovacím. A škola simultánní snad tohoto řízení by nepotřebovala.

Nás zajímají především ustanovení o škole podle vyznání. Návrh nepřináší více formulací, že škola dle vyznání musí vyučovat a vychovávat děti v duchu vyznání. Návrh místo toho navrhuje, že škola dle vyznání má vyučovat a vychovávat děti dle víry dětí. Zdali tato formule může postačiti našemu katolickému pojetí, bude muset ještě být objasněno. Ve škole dle vyznání shodují se — požadavek samozřejmý — učebné osnovy, pomůcky učitelské a učebnice s druhem školy.

Co se týče učitelských sil na škole podle vyznání, obsahuje návrh proti dřívějším návrhům zcela zřejmá zhoršení. Žádá nejprve jenom vnější příslušnost k vyznání. Tím nezaručuje se nikterak, že ve škole podle vyznání budou děti vychovávány podle jejich víry. Musí bezpodmínečně být zajištěno, aby jen věřící učitelové ve škole dle vyznání pracovali. Pokouší-li se tisk protivníků tento požadavek označiti tak, jako by tím se otvíraly dokořán dveře špiclovství, musí toto být co nejdůrazněji odmítnuto. Katolická část lidu ví, co má v katolických učitelích, ale právě snahy mnohých našich protivníků a jednotlivé případy žádají co nejpečlivějších ustanovení. — Těšíme se, že můžeme poukázati na to, že katolické svazy učitelské s námi v tomto požadavku absolutně jsou zajedno.

Při dnešním výchovném významu technických vyučovacích předmětů musí být požadováno, aby také zde bylo uplatněno vyznání učitelovo. Jak již sdělení Ř. V. katolické školské organizace v tisku ujistilo, nebudou katolíci jinak smýšlejícím nikdy jimi požadovaný druh školy odpírati. Proto nebudou hleděti žádným způsobem překážeti, aby také simultánní škola a škola bez vyznání a škola světového názoru podle jejich způsobu v říšském školském zákonu nebyly projednávány a na žádost oprávněných vychovatelů zaváděny.

§ 5. jedná o škole bez vyznání. Otázka, zdali jest oprávněno, jak návrh zamýšlí, aby děti, odhlášené od vyučování náboženství, ačkoliv v místě jest škola bez vyznání, přes to dále navštěvovaly školu dle vyznání, musí být obzvláště projednávána. Budiž na to poukázáno, že propagandou volnomyšlenkářských kruhů může tímto způsobem povstati nebezpečí pro vnitřní stav školy dle vyznání.

III.

Odstavec II. jedná o zavádění a přeměňování druhu škol. Pro menšinu 40 školou povin-

ných dětí může být učiněn návrh na školu podle vyznání. Ovšem schválení tohoto návrhu se činí odvislým od úpravy řádného chodu školy. Jak se prakticky osvědčí ustanovení návrhu, aby navrhovaná škola, i co se týče výpravy i počtu tříd a vyučovacích oddělení, nezůstávala za oním minimálním stupněm organizace, která byla 1. lednem 1927 v obci právně přípustná, to okamžitě ponechati dlužno ještě zkoumání. Prusko samotné má 16.000 jednotřídních veřejných škol obecných. Bylo by směšno chtíti tvrditi, že tyto školy nepředstavují řádný chod školy a že nedosahují účelu německé obecné školy.

Ustanovení, aby země byly oprávněny ve zvláštních případech i těm osobám, které nemají státní říšskou příslušnost, udělovati právo činiti návrhy, značí snad jen snahu, aby porušení práv rodičovských, která utrpěla v prvních číslech paragrafů, bylo zmírněno. Jest pochybovati, zdali jest správně, aby bylo osobám, které nemají občanských práv čestných, upíráno právo navrhovací. Přirozené právo rodičů se smí jen tehdy omezovati, když jest to nutné.

IV.

Odstavec III. pojednává o školním dozoru a o správě školy. Tato ustanovení mohou být pomínuta. Důležitější jest odstavec IV., o vyučování náboženství na obecných školách. Tento odstavec nestačí v předloženém znění. Zde se zcela nic neříká, že vyučování náboženství jest věcí církve také na škole státní.

V posledním čase jsme již častěji museli dáti najevo, že státní škola ve svém silném monopolním postavení, jak ji máme v Německu, pro nás jest snesitelnou jenom tehdy, jestliže v ní také ostatní vychovatelské vlivy, otcovský dům a církve, jim patřící práva dostávají. To není ohledně církve v návrhu uplatněno. Paritní stát musí zde církvi přiznati práva, jež jí v zájmu jejího bytí a jejího způsobu přísluší. To žádá také Ř. Ú., jež v článku 148 zřetelně praví, že vyučování náboženství musí být udíleno dle zásad náboženské společnosti.

Především musí být žádáno, aby učitel, jenž vyučování náboženství udílí, stál pevně na půdě vyznání a k vyučování náboženství měl potřebnou schopnost. Bezpodmínečně však jest nutno, aby osoby, které mají vésti dozor na vyučování náboženství, byly ustanoveny církevním úřadem.

Zajímavé jest zjištění, že paragraf 16. ve své nynější formulaci skoro doslova opakuje usnesení pruské generální synody. Také třeba na to poukázati, že úprava, již návrh zamýšlí, zhoršila

by skutečně poměry, jaké panují přítomně v Prusku, Bavorsku, Oldenbursku a Württembergu. Právě zde musí liberálním stranám být zvoláno: »Nepřepínejte strunu!« Dosud neutrpěl stát dotyčných zemí právy církvi příslušejícími nížádné škody, ano v Badensku se liberalismus a socialismus nejenom prohlásily za srozuměné s řešením, jež dává církvi její právo, nýbrž bylo řešení toto také se strany těchto kruhů přímo uznáno. Co nejrozhodněji však musíme čekat, že v tomto bodu dostane se vyučování katolického náboženství toho ocenění, jaké odpovídá katolické církvi.

V § 15. jest obsažen ještě zvláštní problém. Je otázkou, zdali dítky, navštěvující světskou školu, ačkoliv nejsou od vyučování náboženství odhlášeny, mají se účastniti vyučování náboženství na dotyčné škole dle vyznání. Také tato otázka musí se zvláště projednávati.

V.

Odstavec V. jedná o právních prostředcích proti rozhodnutím úřadů; odst. VI. obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení. V tomto odstavci se stanoví, že nyní stávající školy mají se považovati jako za navržené a bezprodleně uvésti je dlužno v soulad s dotyčnými předpisy zákona. Tento bod bude rovněž potřebovati zvláštního projednávání.

VI.

§ 20. pojednává o otázce článku 174, odst. II. Ř. Ú., jež žádá, aby země se simultánními školami požívaly zvláštního ohledu. Také v tomto bodě se mínění velice rozcházejí. Jest se obávají, že zde nejenom liberalismus a socialismus, nýbrž i protestantismus nedopřává právu rodičů jeho plnou působnost. Dnes budiž jenom toto krátce řečeno: Říšská Ú. zná beze sporu rčení »zůstává zachován« (srovnej čl. 149, III, v němž se praví »theologické fakulty zůstávají zachovány«). Čl. 174. proti tomu praví jenom, že na tyto země se má bráti zvláštní ohled. Tím tedy se nechtělo říci, že škola simultánní vůbec má zůstati zachována. Poněvadž článek nalézá se v přechodných a závěrečných ustanoveních Ř. Ú., může ve své působnosti míti také jenom přechodné trvání. Mimo to všechno se přičí, aby se mohlo přijati, že se má právo rodičů a svoboda svědomí, jež Ř. Ú. tak hrdě zdůrazňuje, věřícím rodičům celých zemí prostě odepřiti. To jest nemožné. Kdyby zde většina chtěla menšinu znásilniti, zbývalo by pro rozhodnutí této speciální otázky ještě rozhodnutí lidu. Nepodléhá

pochybnosti, že velká většina lidu by pak Ř. Ú. v tom smyslu vyložila, že by i v zemích se simultánní školou právo rodičů přišlo k uplatnění. Návrh předvídá, že zákon v těchto zemích teprve po 5 letech vstoupí v platnost. Tato přechodná lhůta jest příliš daleká. Každým způsobem musilo by býti postaráno, aby v místech, kde ani finanční, ani školně-technické překážky nejsou, zákon ihned byl proveden.

Na konec budiž ještě toto stanoveno:

Návrh poskytuje základnu k vyjednávání. Pro katolickou část lidu bude školský zákon jenom tehdy přijatelný, když:

1. katolická škola dle vyznání bude odpovídati povaze vyznání,
2. úprava vyučování katolickému náboženství bude spravedlivá požadavkům katolické církve,
3. když možnost svobodného vývoje školy dle vyznání nebude žádnými ztěžujícími ustanoveními zůžena a právo rodičů nebude omezováno,
4. když také v zemích se simultánní školou vůle rodičů přijde k uznání.

Liberální a socialistický tisk staví se dosavad na odmítavé stanovisko, to platí především o tisku demokratickém. Tisk německé lidové strany dává dosud naději, že je svolný k dohodě. Tisk německo-nacionální pokládá všeobecně návrh za dobrý podklad; než budeme museti žádati od něho ještě bližší vysvětlení, jak se chová ke katolické škole dle vyznání a k požadavkům katolíků v příčině vyučování náboženství a co se týče zemí se simultánní školou.

Úřední předběžné vysvětlení.

K návrhu jest připojeno předběžné úřední vysvětlení,*) jež říká toto:

Návrh zákona uskutečňuje, beze škody státní výsostnosti ve škole, jako vůdčí myšlenky dbání vůle oprávněných vychovatelů dle článku 146, odst. 2. Ř. Ú., jakož i zásady o udělování náboženského vyučování — článek 149 Ř. Ú. V provedení těchto vůdčích myšlenek obsahuje návrh nejprve vymezení a ohraničení tří druhů škol: společné školy, školy dle vyznání a školy bez vyznání. Vycházejíc od směrnic při utvoření vlády daných, jest všem třem druhům školy dána stejná možnost volného vývoje v soulase se směrnicí říšské ústavy a navazuje na dlouholetá vyjednávání o říšský zákon ve smyslu článku 146, odst. 2. Ř. Ú., činí si návrh úkolem, vybudovati navrhovací právo oprávněných

*) Úřední odůvodnění ještě nestává.

vychovatelů. Aby se při tom společná škola v jejím budoucím vývoji oproti oběma ostatním druhům nepoškodila, bylo také pro společnou školu právo navrhovací dáno. Od autentického výkladu článku 146, odst. 1. Ř. Ú., týkajícího se otázky přednostního postavení společné školy, upouští úmyslně návrh zákona. Poukazem na článek 146, odst. 1. se ostatně zřetelně stanoví, že jeho obsah zůstává předloženým zákonem úplně nedotčen.

Po několika všeobecných ustanoveních a po vytčení různých druhů škol jsou tyto v prvním oddíle dle svého vlastního způsobu označeny a proti sobě ohraničeny.

Druhý oddíl jedná o právu navrhovacím. Předně jest oprávněným vychovatelům všeobecně nejméně 40 dětí zásadně přiznáno navrhovací právo na zřízení jednoho ze tří druhů škol. Za druhé musí se dbáti návrhu na přeměnu jednoho druhu školy v jiný, při většině oprávněných vychovatelů nejméně dvou třetin dětí školu navštěvujících. Schválení návrhů podmíněno jest do jistého stupně požadavky řádného chodu školy. Těžké definici řádného školního chodu klade zákon za základ všeobecně udržení norem dnes pro něho platících. Proti rozhodnutím, jimiž by bylo dotčeno právo k výchově oprávněných, jest pamatováno řízením právním. O vyučování náboženství na obecných školách jedná IV. oddíl. Zde se zásada článku 149. Ř. Ú. v jednotlivostech blíže určuje, totiž že se vyučování náboženství udílí v soulase se zásadami dotyčné náboženské společnosti, bez újmy dozoru státního. Vyučování náboženství má se udíletí příslušníkem náboženské společnosti. Zde přicházejí na evangelických školách v úvahu v první řadě učitelé, náležející to-

muto vyznání. Samozřejmě není tím vyloučeno, aby vyučování náboženství nebylo udíleno také duchovními, jak to zvláště v katolických školách zhusta bývá. Také není tím dotčena vztažná všeobecná úprava v jednotlivých zemích. Pro určení učebné osnovy a učebnic učitelských a žákovských, jakož i pro stanovení počtu hodin pro náboženství jest pomýšleno na bližší spolupůsobení náboženských společností. K dohledu na náboženské vyučování zjedná stát na návrh náboženských společností zkušené zmocněnce ve školství. Definice pojmu zmocněnec jest ovšem pro evangel. a katol. církve různá. Pro katol. vyučování náboženství musí dotyčný zmocněnec míti missionem canonicam. Pro evangelické vyučování náboženství vykonává se tento dozor podle stanoviska evang. církevního senátu, jakož i evang. sněmu zpravidla učitelí, kteří na návrh církevních provinciálních školních radů se státu jmenují. Znovuzavedení duchovního místního inspektorství se žádným způsobem nezamýšlí.

VI. odstavec navazuje ve svých přechodných ustanoveních na dějinný vývoj. Různé stávající druhy škol platí za navržené ve smyslu tohoto zákona, nenastanou-li nové v ohled vzaté návrhy. Druhy škol podle toho zůstávající jednotlivých zemí mají se v souhlas uvéstí se zásadami, určenými pro různé druhy školní. V posledním paragrafu zákona jedná se o tak zv. křesťanské simultánní škole jihozápadu, jejíž území dle článku 174 Ř. Ú. zvláště jest respektovati. Kdežto na jedné straně jest přání, aby zavedení tohoto zákona bylo ve zmíněných územích až na další zastaveno a pozůstaveno zemskému zákonodárství, nejde návrh tento tak daleko; spíše hledí vyjítí vstříc stanovisku zvláštního ohledu poskytnutím čekací lhůty 5 let, k níž přistupuje ještě všeobecná zaváděcí lhůta 2 roků.

Jiří Gerson:

HLAS PROTESTANTA O MODERNÍM PROJEKTU KATOLICKÉHO CHRÁMU.

(Příspěvek k diskusi o stavbě chrámů.)

Ve »Vossische Zeitung« ze dne 1. března t. r. objevil se článek evangelického faráře lic. Dr. Curta Horna o moderním kostelním projektu v Berlíně. Při té příležitosti zmiňuje se autor o moderním uměleckém pojetí, které nachází své uskutečnění v projektech moderních chrámů katolických. Pro vysoce zajímavý obsah nebude od místa přeložiti zde zmíněnou stať.

»Kdo sledoval v posledních letech po válce stavění chrámů, má dojem, že bylo sice mnoho

základního objasněno, ale velice málo vtěleno ve skutek. Připustíme-li velkou závislost na těžkých hospodářských poměrech, přece není to jediná překážka. Více jest na závalu odmítavé stanovisko církvi (rozuměj protestantských, p. př.), bránících se uplatnění myšlenky moderního stavitelství. Tu a tam objevil se pošetilý názor, že myšlenka moderní stavby zrodila se z ducha, který přivodil převrát posledních let. Nežřídká padl tu výraz »bolševism v umění«. Jest samo-

zřejmé, že takový názor jest velice slabou podporou přirozeného vývoje, a musil si tedy každý nepředpojatý člověk ujasnit nutnost, že církev, která má ještě zvláštní poslání v přítomnosti, musí též spolupracovati se silami, které zastávají moderní produktivní tvoření. Před námi stojí důležité rozhodování, buď přijmouti duchovní hodnoty přítomnosti — a podle slov Ježíšových: »Viz, já dělám vše nové« — také na umělecké půdě uskutečnit novou tvůrčí sílu evangelia — nebo užívat dále dřívějších cenných forem i tam, kde již neodpovídají více duchu doby a tím jsou bez ducha. To nám dosti zřetelně ukázala nejsmutnější epocha novogotiky na poli kostelního stavitelství. Musíme sledovati, jak katolická církev dovede tyto nové hodnoty zařaditi do svého církevního stavebního programu, a uznamenati, jak dílo snad nejvýznamnějšího evangelického stavitele chrámů, Otty Bartninga, zde nalezlo svého uplatnění. Není to řečeno jako výtka, nebo nanejvýše jest to výtka vlastní církevní obci tohoto stavitele, která se dodnes dosud nerozhodla jediné z jeho děl v praxi provésti. Podle mého mínění stojí umělecky na prvním místě mezi katolickými staviteli prof. Dominik Böhm z Kolína (nad Rýnem). Vrcholným výkonem prvního řádu ve smyslu katolického řešení prostoru jest chrám na paměť padlých švábských bojovníků v Neu-Ulmu a pak zvláště katolický chrám v Bischofsheimu u Mohuče, v němž stojí skvostná plastická práce, nádherný obrovský kříž od Wissela. Katolická církev převzala beton pro své stavby.«

Protestantské projekty.

Jistě bude zajímaví, jak staví moderní protestanté své chrámy. Zmíněný autor v témže článku píše o projektech, dosud neprovedených, Otty Bartninga, kterého, jak výše psáno, má za ideového původce dnešních stavebních metod katolických stavitelů německých. Jen letmo zmíní se Dr. Horn o projektech Bartningových »Sternkirche« a dánského chrámu. Větší měrou mluví Dr. Horn o návrhu chrámu Gustava Adolfa pro město Charlottenburg. Píše o této stavbě:

»Není dosud zajištěno provedení tohoto stavitelského díla na pozemku pro tento účel již několik let vybraném. Rozhodující městské úřady nepochopily dosud, že taková stavba není

jen evangelickým kostelem (tedy soukromá záležitost v očích městských úřadů), nýbrž kulturní hodnotou prvního řádu. Základní myšlenka návrhu: kostel spočívá na šest metrů vysoké spodní stavbě a může tak směle pustiti se v závod s obklopujícími jej činžovními domy, respektive může mezi nimi býti výstavnou oporou (»einen städtebaulichen Halt darstellen«), podporován rozlehlou střechou a jemně rozčleněnou, štíhlou, strmě čnicí věží. Ve výši chrámu vede široké volné schodiště na vyvýšené náměstí před kostelem. Spodní stavba obsahuje sály, místnosti pro církevní úřady osady a pod., a tvoří horizontální spojení s farními budovami. Stěžejní účinek celé skupiny stavební spočívá v jednoduché protivě široko rozlehlé spodní stavby a volně týčící se kostelní lodi a věže. V plném souzvuku s tím jest i umělecké a technické provedení, zvláště vnitřku. Tento vytvořen řadou úzkých, železobetonových oblouků, mezi nimiž jsou barevná okna a lehké dřevěné stropy. Zde jest železobeton užit v docela jiném smyslu k odhmotnění a zduševnění hmoty, k zobrazení volného transcendentního prostorového obrazu, zatím co moderní katolické chrámové stavby Böhmovy užívají železobeton jako vládnoucí a těžké hmoty (»schaltende und lastende Masse«). Vidíme, jak tentýž moderní konstruktivní prostředek přijímá dvojí výraz z dvojího ducha.«

Americké umění stavitelské.

Také Amerika prodělala podobný boj. První sloh nazývá se koloniální. Kolonisté napodobovali stavby ze staré vlasti. Byl to spíše sloh převzatý staviteli těchto zemí od renaissančního stavitelství v Itálii a přizpůsobený potřebám i poměrům jejich doby. Zde máme vskutku klíč k vývoji umění stavitelského v celém světě: každá země staví dále na vymoženostech ostatních zemí a přizpůsobující sloh změněným poměrům, přidává svých vlastních novotin, na nichž pozdější generace budují dále.

Kostely zbudované prvními kolonisty byly přísně jednoduché. K nejzajímavějším patří King's Chapel v Bostoně, Christ's Church ve Filadelfii, Saint Paul's v New Yorku a Christ's Church v Alexandrii ve Virginii, nedaleko Washingtonu, D. C., kam George Washington chodil k bohoslužbám.

Pak si vynalezla Amerika republikánský sloh stavební. Vůdce tohoto hnutí byl Thomas Jefferson, třetí president Spojených států, který víc než kdo jiný přiměl americké architekty, aby

upustili od slohů populárních na evropské pevnině a obrátili svůj zřetel ke klasickým stavbám starověku.

K prvním americkým architektům, kteří holdovali klasickému slohu, patří James Hoban, který vykreslil stavební plány pro Bílý Dům a byl jedním z architektů zbudovavších kapitol ve Washingtoně, dále Charles Bullfinch, který rovněž pracoval při stavbě kapitolu v hlavním městě Spojených států a navrhl městský dům v Bostoně; a Thomas Walter, tvůrce velkých křídel na obou stranách původního kapitolu, jakož i nádherné kopule. Walter byl, mimochodem řečeno, německého původu.

Dalším stavebním slohem, který se v Americe stal velmi oblíbeným, byl gotický. K nejkrásnějším stavbám v gotickém slohu patří Trinity Church na Broadway v New Yorku naproti vchodu do Wall Street, St. Patrick's Cathedral a Grace Church taktéž v New Yorku a učitelství ústav ve městě Syracuse, N. Y.

Italská renaissance dostala se do Ameriky cestou daleko přímější a širší u příležitosti světové výstavy r. 1893 v Chicagu, kde většina budov na výstavišti byla zbudována v tomto slohu. Sloh tento působil tak mohutným dojmem, že se naráz stal populárním a udržel si prvenství po několik let. Tajemství jeho úspěchu spočívá hlavně v tom, že vytváří plochy a prostory krásných poměrů a dá se snadno přizpůsobiti poměrům země. Stanford White, tento věhlasný architekt a umělec, byl prvním, který použil úspěšně tohoto slohu v Americe. Jak veliké oblibě se těšily jím vystavěné budovy, vysvítá již z té okolnosti, že z 21 budov uznaných r. 1913

za nejkrásnější v celých Spojených Státech, bylo celkem šest, které byly zbudovány jeho stavitelskou firmou.

Přece však začíná převládati mínění, že je třeba fedrovati domácí architekturu. Architekt nynější doby musí býti víc než pouhým kresličem plánů; musí míti přirozenou náklonnost k lidu i porozumění pro jeho snahy a potřeby.

Největší vymožeností Ameriky v umění stavitelském jsou mrakodrapy, které neberou za základ žádný ze starších slohů. Stavba těchto vysokých budov byla umožněna vynálezem ocelové konstrukce a zdviží. V hustě zalidněných obchodních čtvrtích některých amerických velkoměst jest pozemní rozpětí zhora nemožným, kdežto vzrůst do výše nezdá se míti žádných mezí. Toto jest jednou z nejdůležitějších vymožeností v umění stavitelském od doby vývinu gotického slohu v třináctém století, pokud se mohutnosti týče. Jinak nelze ovšem ohybné škatule mrakodrapů srovnávati s velebností gotických katedrál. Teprve v poslední době terasovitá manýra činí mamutí stavby americké umělecky snesitelnější.

Zároveň Amerika ukázala, co vše lze dokázati s novými stavebními hmotami, železem a betonem. Stavitelé haly brněnského výstaviště ukázali, že tento materiál je poddajný, tvárný a dá se ho se zdarem užiti k stavbě svatyní. Účastníci výstavy vypravují, že měli dojem, jakoby byli v chrámu. A o to nám šlo. Dokázati, že možno užiti při stavbě chrámů lacinějších stavebních hmot a zvládnouti je umělecky. K snazšímu porozumění doprovodili jsme text obrázky.

J. B o u r a :

NÁBOŽENSKÉ ZALOŽENÍ ČESKÉHO NÁRODA.

Nemohu se zbaviti pochybnosti, zda diskuse takto či podobně nadepsané nepostrádají, aspoň do jisté míry, oprávnění. Vycházíme-li z poznatku, že náboženství, jako poměr člověka k Bohu, jest duši lidské vrozeno, ať se projevuje v jakékoliv formě (i přes to, že někdy snad uvědomění si ho může býti potlačeno), bylo by důvodnější mluvíti o intenzitě náboženského uvědomění a života. V jiném směru pak bylo by možno uvažovati o náboženském založení jako aktivní příslušnosti (a contrario pouze matrikové) ke křesťanství nebo katolické či jiné církvi; z tohoto základu by už bylo spíše lze zkoumati otázku tu se zřetel k jednotlivému národu.

Všeobecně jest předmětem těchto úvah náboženské uvědomění a zájem českého lidu o nábo-

ženské pravdy a život podle nich. Jak už bylo zde konstatováno, jsou úvahy tyto, zejména ve svých závěrech, akademické. Abych neupadl do stejné chyby, pokusím se uvést doklady (budou-li nucen v některých vzpomenouti sebe, nebudiž mně to vykládáno ve zlé).

Jest samozřejmé, že naše pozorování musí vycházeti ze skutečného, všedního života, ale i tam musíme oceniti okolnosti.

Aniž bychom z projevovaného zájmu usuzovali logicky na jeho předpoklad, t. j. nevědomost, můžeme právem tvrditi, že náboženské uvědomění naše jest často velmi malé. Tak na př. v jedné obci na Pardubicku při veřejné schůzi, konané před ustavením se Skupiny katol. mládeže, přihlásil se po mé přednášce jeden z národ. sociali-

stů, došlých tam z blízkého městečka, ke slovu a m. j. vytyčil se s otázkou, jak prý se mohlo lidstvo rozmnožit, když prý Adam a Eva měli jen dva syny. Tu kdesi z kouta hostince jedna babička vykřikla: »No, tak si brali ženy z jiných národů.« Otázka byla potom sice vcelku správně zodpověděna, ale — přiznám se kajícím — ani já, ani kdo jiný neměl té znalosti, aby přesně z druhého článku na první straně Biblického dějepisu pro druhou třídu obecné školy citoval první větu: Adam a Eva měli více synů a dcer. (Ovšem ve všech podobných případech citovati bibli z paměti bylo by zajisté obtížné.)

Tato nevědomost jest jednou z příčin druhého znaku našeho náboženského života, jímž jest skutečnost, že nehájíme svého náboženství, je-li veřejně napadeno (míním tím více napadení nepřímé, t. j. výroky nesrovnávající se s naším přesvědčením), ať je to ve společnosti, v kanceláři či jinde tak, jak by toho bylo třeba. Někdy zajisté jest nemožno vůbec uvést na pravou míru určitý názor a sice proto, že neznalost náboženských pravd a zřízení katol. církve jest u našich odpůrců často přímo úžasná, takže bychom musili — ač-li bychom byli vyslechnuti — vyložit proti jednotlivému pašálnímu či konkrétnímu tvrzení celou katol. mravou, věrouku a církevní dějiny aspoň v hlavních rysech, a i to vůči předpokládanému zatvrzelci bez výsledku. Ba, v určitých případech jest jakákoliv obrana vyloučena. Vezměme si za příklad knížku univ. prof. dra E. Soboty »Demokracie jako názor na život a na svět« (Knihy pro každého ve Státním naklad.), kdež autor prozrazuje takovou nevědomost o katolicismu, že kdyby znal jen dosti často citovanou doktrinální větu tridentského koncilu: Sancta ecclesia tenet et docet Deum vero naturali rationis lumine cognosci posse, rozplynuly by se dotyčné jeho vývody v ničem. Tato a podobné více méně oficiální knihy šíří se do širokých vrstev lidu, zvláště pomocí obecních a veřejných knihoven. Je možno s úspěchem za daných poměrů čeliti takovéto málce, ale svůdné pro nemyslivý dav, propagandě?

Za určitých okolností však jest lépe proti výpadům se nebrániti vůbec, a to tam, kde jsou činy zcela plytké, takže na nikoho vliv míti nemohou, aneb naopak, kde protivník jest lépe vyzbrojen, ježto v tomto případě by neúspěch obhajoby mohl působiti ještě hlouběji a drtivěji než výpad sám. Vzpomínám tu jedné socialistické schůze v určité vesničce, kde jakýsi redaktor vykládal, vedle jiných učeností, co církev kdy spáchala, vypočítal, kolik jest ve Vatikáně komnat a pod. Po jeho řeči se přihlásil předseda místní organizace lidové strany, a nevsímaje si výtek,

činěných církvi, žádal řečníka o vysvětlení příčin ne příliš přátelského poměru vystudovaných venkovských synků k venkovu. Pan redaktor různě vykrucoval, ale odpověď zůstal dlužen, čímž celková jeho reputace u posluchačstva zajisté utrpěla. Že úspěch socialistického řečníka i jiného jich působení na otřesení katolického citění byl minimální, dosvědčuje fakt, že táž vesnice tvoří i přes několik pokusů k odpadu stále nejsilnější baštu katolíků v dotyčné farnosti a kostel (půl hodiny vzdálený) sama z polovice zaplňuje.

Z tohoto případu jest zároveň patrné, že ani ze schůzí lidu nelze vždy souditi na přesvědčení účastníků (také chvilkové nadšení sympatickým řečníkem nemusí býti směrodatné), a tím méně pak z debat ve veřejných místnostech nebo ve vlaku, kde zpravidla ovládnou pole lidé více cestující či více se světem pohybující a plynne mluvící (třeba i málce) o všech problémech; obyčejný člověk si myslí své, ale do debaty s takovými všeznalci a mluvky se nepouští.

Ne vždycky však jest na místě trpnost nebo ostýchavost vůči výpadům na naše přesvědčení; ba mohli bychom leckdy svým vystoupením a odražením útoků posíliti méně uvědomělé nebo lhostejné, kteří jsou vikláni ve svých názorech a odvracováni od nich. Opět jeden případ: K jednomu faráři přišel kostelník z vesnice asi hodinu vzdálené, kde je filiální kostel, se sdělením, že před 6. červencem bude tam pálena hranice a učitel bude míti přednášku; bylo to v době tažení československé sekty a dobrý kostelník byl celý nešťastný. Jiné pomoci nebylo, než odvrátiti očekávaný útok na místě; předem však bylo jisto, že faráři slovo uděleno nebude. Rozhodl jsem se, že na slavnost p. půjdu, jsa náhodou přítomen v blízké vesnici. A ježto jsem nebyl jist výsledkem, vzal jsem s sebou jednoho svého přítele. Po řeči p. učitele na hranici dříví, z níž čněl vysoký sloup, a zapění národní hymny (a tuším též jedné husitské písně) přihlásil jsem se o slovo. Vylez na hranici začal jsem mluvit o tom, o čem p. učitel přestal: mluv pravdu atd., nejprve v souhlasu s tímto heslem Husovým; pohnáhl jsem však přešel na dnešní husity a srovnání M. Jana Husa s jeho oslavovateli. Do toho již zazněly výkřiky: »Dolů s ním!« a jedna ze šlechtných Sokolek volala: »Podpalte to pod ním!« Proti těmto však hned se ozvaly hlasy: »Nechte ho domluvit, když jste vyslechli jednoho, vyslechněte i druhého!« Ohlížev se po hranici, na níž jsem se necítil dosti dobře, i po množství shromážděného lidu, pozoroval jsem, jak se tábor rozestupuje ve dvě strany, z nichž ta, která obklopovala pana učitele, podle mého odhadu byla menší; nabyv

tím znovu sebevědomí, dokončil jsem svou nedlouhou řeč, načež můj přítel zanotoval opět »Kde domov můj?« a pak s blahým pocitem jsme se vraceli ze zdařilé oslavy.

Z tohoto případu vyplývá pro naši úvahu několik poučení: nepotřebujeme se vždy obávat, že zůstaneme ve svých názorech osamoceni; lid potřebuje poučení a posily proti odpůrcům; možnost práce laiků tam, kam kněz nemůže; a konečně zájem lidu o nábožen. otázky (jak účasti, tak i zmíněnou slovní potyčkou).

Zájem tento nejeví se však jen na přednáškách nebo schůzích, nýbrž jest součástí denního života. Uvedu dva příklady z poslední doby (výše uvedené jsou z prvních let popřevratových): Na jedné pile debatovali tam zaměstnaní muži o Bílé hoře; jeden z nich — býv. jednatel Skupiny katolické mládeže — potom přišel k faráři a žádal ho o zapůjčení nějaké literatury o této věci, aby mohl čelit mínění odpůrců. Jindy zas při trubkování byla vedena diskuse o husitství; jeden mladík — Orel! — hájil velikost husitství jakožto vrcholu české historie, druhý — též Orel a zároveň člen Skupiny katol. mládeže — mu odporoval, poukazuje na ničivé a raubířské činy husitů. Náhodou k nim přišedší dohlízející inženýr vytkl prvnímu, že zná husitství jen z Jiráskových románů (spíše však to byly běžné vědomosti z obecné školy), druhému pak jeho názory potvrdil, vyjádřiv se o něm, že je vidět, že více čte a více o dějinných událostech přemýšlí.

Z těchto několika ukázek jest patrné, že zájem o náboženské otázky jest značný. A hájí-li i prostí lidé katolické zásady a nazírání v těchto věcech, lze souditi, že v základech mají rovněž určité — rozumové vyspělosti neb vzdělání odpovídající — uvědomění. Aby pak někdo mně nevytkl, že dospívám k závěrům jen na základě několika případů, podotýkám, že jsou vzaty z východočeského venkova (hradecké diecése), kde jsem až dosud pobýval každoročně jen krátkou dobu; mohl by tedy každý, kdo věci věnuje pozornost a má možnost žiti mezi lidem, jich pozorovati více kdekoliv. Ani to nás nesmí mýlit, že v uvedeném velmi značný podíl zabírají otázky náboženské historie našeho národa; vždyť jimi bylo nejvíce u nás operováno proti katolicismu! (Bylo by jistě také zajímavé posouditi, jaký vliv má právě naše historie na stálou životnost či akutnost náboženských otázek a pokud v tomto směru mají pravdu ti, kdož z dějin dokládají náboženské založení českého národa.)

Je-li tedy patrný obecný zájem lidu o náboženské otázky, jenž přece není ničím jiným než

jedním z předních zřejmých projevů náboženského založení, zbývá posouditi, zda náš život povšechně je usměrněn náboženskými zásadami. Zde si předem musíme uvědomiti, že prakticky náš soud může býti omezen jen na určitý užší okruh (ponejvíce příbuzenský), kde jsme mohli sledovati důkladně všechn denní život. Přitom nemůžeme nikde hledati křesťanské dokonalosti, jsouce si vědomi sami svých nedokonalostí (nebo jinak vzpomenouti si: »Je-li kdo bez viny . . .« a pod.).

Každý zajisté pozná rodiny, kde v těchto mezích jest život příkladný a nejsou takové rodiny jen výjimkou. Jiné, ač v nich jest náboženské vědomí živé, plní své náboženské povinnosti opravdově, přece nejsou obrazem harmonie rodinného života podle zásad křesťanských; jsme oprávněni soudit z toho, že tito lidé nesou těžce svůj kříž životem, na nedůslednost či neupřímnost v náboženském přesvědčení nebo na nedostatek náboženského založení? Nepotácíme se tak ostatně všichni, jedni více a druhí méně?

Všeobecně pak mluvíti o úpadku náboženského života (aniž je třeba naopak se oddávati nemístným ilusím), jest jistě přehráno. Někdy to působí dojmem, jako by někteří lidé nemohli ještě dnes pochopit, že katolicismus u nás může žít ze své vnitřní síly bez podpory bývalého c. k. shnilého »rakouského katolicismu«, ač to bylo už nespočetněkrát jasně a s radostí připomenuto. Ve skutečnosti jen zpuchřelá slupka se sloupala a jádro se ukázalo červivé. Že by však změna života našeho lidu byla katastrofální, jak se někdy tvrdí, jest tvrzení bezpodstatné i když připustíme jisté zhoršení. Nesmí nás mýlit, že dnešním rozvojem žurnalistiky (za spolupůsobení demokratisace veřejného života a pronikáním policie i justice do nejtajnějších koutů společnosti) téměř všechny hříchy vyjdou najevo, jakoby jich v dřívějších dobách nebylo. Tyto znaky moderní doby mají ale též jiný význam, totiž, že ze značné části jich vlivem to, co dosud bylo a ještě je pokládáno za hříšné či zločinné nebo nemravné a špatné, pozbývá pohnáhu charakteru špatnosti a to je, myslím, nejvážnějším současným problémem, a tedy mravním i náboženským, zejm. vzhledem k budoucnosti a zde je třeba naléhavě hledati nápravy. Abych i tento zjev demonstroval, uvádím výrok jedné úřednice Slovenky-katolicky, která před ukončením procesu Michálko-Sikorski-Klepetář se veřejně vyjádřila po tom všem bahnu, které vyšlo najevo: »Mně je Klepetář sympatický,« to, prosím, řekla dívka, která každou neděli chodí do kostela a před nedávnem (jestli

dosud, nemohu říci) chodila denně na mši svatou! Vzbudilo to podiv i odpor lidí, kteří mají jiné pojmy o mravnosti než my.

Závěrem je nutno zdůraznit, že pesimismus

v těchto věcech je nejen neoprávněn, ale i v zásadě nesprávný. Či může pesimista sám pracovat radostně, buditi nadšení a jiné posilovati, čili může vůbec pracovat úspěšně?

Dr. Alfred Fuchs:

V DOBĚ REKORDŮ.

V jedné ze svých nejkrásnějších essayí píše Arnošt Hello o práci a klidu. Ukazuje, jak Západ zapomněl vznešené umění kontemplace, jak se z našeho života stále více ztrácí rozjímání. Praví, že po této stránce jest Východ, a to jak Východ křesťanský, tak i Východ pohanský daleko před námi, ovšem že Východu opět chybí umění pracovat. Již proto je třeba synthesy mezi Západem a Východem, aby se evropský člověk, žijící šilným životním tempem, naučil trochu rozjímati, a aby si Východ zvykl trochu pracovnímu tempu a organizační práci.

Naše evropská životní rychlost se stupňuje přímo dvoje. Některé německé listy přinesly nedávno studii A. Laphinovu o tomto rekordním tempu našeho života, v níž bylo ilustrováno několika fakty. Staré sluneční hodiny, jichž užíval středověk, neukazovaly vteřin. Při tehdejších životním tempu nebylo toho třeba. Dnes, nejenom že potřebujeme vteřinové ručičky, ale astronomové se snaží, aby mohli udávat čas na jednu tisícinu vteřiny. Až do moderních domácností proniká tento systém rekordů. I do idylly venkovského života zasáhla industrialisace. »Snadno a rychle« stává se heslem doby. Dokonce i objevy vědecké, nemluvě o vynálezech, bývají do veřejnosti dávány rekordním tempem, jen aby vynálezce nebo objevitele nepředěšel někdo jiný. Americký list vyvěsil nedávno reklamní plakát, který znázorňoval rychlost jeho zpravodajství, jenž obsahoval obraz člověka, jenž klesne na ulici, byv proboden dýkou. Kolem něho již běží kamelot s novinami, vyvolává zprávu o jeho zavraždění. Umírající hledí s údivem na roznašeče a na plakátě stojí jediné slovo: »Už?« — jest to drastická, ale dobrá ilustrace. Stále se nám dává za vzor Amerika. Máme již i v naší literatuře několik lidí zamilovaných do amerického životního tempa, kteří amerikanism neustále propagují. Náleží k nim v první řadě spolupracovník »Lidových Novin« brněnských p. Bertý Ženatý. Sám čtu rád jeho stati, pokud v nich doporučuje rozličné technické fortele a praktiky čistě americké, které nám jistě nemohou škoditi. Ale okamžitě se mi stává četba jeho a autorů jemu podobných nesnesitelnou, jakmile z této technické praktičnosti dě-

lají životní filosofii, čili jakmile počnou zaměňovati kulturu s civilisací. Tak se pamatuji, že napsal kdysi, že by se nám středověké katedrály hned méně líbily, kdybychom při pohledu na ně uvážili, co stály práce v podstatě neproduktivní, kolik tu bylo vyplýtváno zbytečně energie. Ostwaldův pověstný »energetický imperativ«, jež chtěl tento propagátor energetického monismu stavěti proti kategorickému imperativu Kantovu, tu ožívá v nové podobě. Jsou však ještě vyšší hodnoty, než je fyzická energie; technická účelnost není nejvyšším zákonem a není nikterak ož stát, aby se jím stal. Technický pokrok způsobil, že žijeme pohodlněji, ale nikoli šťastněji. Viděli jsme to za světové války, že na nejrychlejších automobilech a na nejdokonalejších aeroplánech člověk vozil svoji vlastní smrt. Záleží na tom, do služeb jakých idejí technický pokrok postavíme, neboť on sám jest mravně indifferenční a rozuměti stroji neznamená ještě dlouho rozuměti životu. Znamý německý myslitel hrabě Kayserling nazval dnešní mladou generaci »generací šoférů«, protože se domnívá, že ovládnání stroje jest vrcholem životní moudrosti. Předpovídá, že i člověk dnešní doby prožije svůj faustovský problém a že jistě i naše doba zrodí svého Goetha, který napíše »Fausta« dnešnímu modernímu člověku, ale tímto zklamaným Faustem nové doby nebude již doktor čtyř fakult svobodných umění, nýbrž tímto novodobým Faustem zklamaným technikou bude inženýr. Dnes však žije mládež stále ještě v kultu vnějšího úspěchu, v technickém optimismu a vidí vrchol svého štěstí v rekordů. Novodobá filosofie pragmatistická neustále ujišťuje, že vlastně prý není problémů, když si jich člověk nedělá sám. I tento mělký optimism, který jest bezprostřední reakcí na válečný pessimism, bude překonán. Symptomy jeví se již v Americe samotné a znalci tamějšího života ujišťují, že na Ameriku její kulturní boje teprve čekají. Amerika nepřekonala evropských problémů, nýbrž je prostě přeskočila. My jsme dříve prožili všechny duchovní a duševní problémy a trýzně a pak jsme teprve měli stroje. V Americe je to naopak: americký život je jakési hysteron proteron a to, co zůstalo ušetřeno Američanovi, se

teprve objeví. Rozmach nejhrubší pověry v Americe, úžasná mělkost její intelligence, jedno-duchost politického života, spojená však s úžasnými zjevy násilnictví a korupce, primitivní romantism takového Ku-Klux-Klanu ukazují, že tu ještě dávno nebylo řečeno poslední slovo a že Amerika nemůže nám býti vzorem kultury. I mexický konflikt se dá v podstatě redukovati na fakt, že industrialisovaná a protestantská Severní Amerika hledí vnikati do Ameriky Latinské, která vyrostla v jiných tradicích, v kulturní tradici katolické. To, co předchází volbám presidentským v Americe, jistě neposkytuje pro Evropana lákavého obrazu. Měli bychom vůči Americe míti trochu více evropského sebevědomí, než ho máme. Když Církev svolala předloni do

Chicaga eucharistický kongres, postavila do jeho služeb veškerý technický aparát. Nečinila tak z touhy po pouhé vnější nádheře. Chtěla ukázati, že nezavrhuje novodobé techniky, ale že tato technika musí býti postavena do služeb ducha, do služeb Svátostného Spasitele. Nevoláme po idyllických dobách starých dobrých časů. Víme, že se nemohou vrátiti. Ale někde musí být pevný bod, u kterého se zastavíme ve svém šíleném spěchu tohoto komercialisovaného a technisovaného života. Musíme nalézt své místo a svou chvíli klidu. My, katolíci, ji nalzáme před Svátostánkem Spasitelovým. Proto chceme, aby Jeho stánky stály všude a právě na průmyslových periferiích velkoměst, neboť tam je jich nejvíce zapotřebí.

P. Jan Urban O. F. M. :

ZDUCHOVNĚNÍ.

Jedním z tragických následků prvního pádu do hříchu jest obtíž, s jakou se přenášíme do nadsmyslného života a s jakou tak těžko se vžíváme ve skutečnost duchového principu v nás. Byť by člověk celá léta se zabýval snahou, přivésti v sobě vědomí o neviditelných hodnotách ke skutečnému zažití a k praktickému jich respektování, přece vždy ho to stojí námahu a aspoň pozornost, aby s nimi vždy a jako přirozeně počítal a je cítil. Tato zkušenost vede k tomu praktickému poznatku, že na akty přirozené nemusíme přímo (reflexně) myslet a přece je vykonáváme takřka samočinně . . . ale úkony duchové, rozumu a vůle, teprve po dlouhém cviku jednájí ne-li samy od sebe, tedy aspoň na sebe upozorní.

Ku př. zapomenu-li jísti, jistě mne žaludek sám upozorní, ale zapomenu-li své ranní rozjímání, třebaš mě zvyk na ně upomenul, přece zase na ně mohu ihned zapomenout, čemuž při hladu asi tak nebude! Nebo ku př. do zlosti upadnu jistě zcela samočinně a bez předchozího vzbuzení pozornosti, ale do tichošti a mírnosti — byv podrážděn — sotva samočinně »upadnu«.

A přece není nic — a jistě každý uzná, že je to řečeno bez nadsázky — co by bylo potřebnějšího, ano, co by mělo tak životní a věčnou důležitost, než se vši vůlí a snahou se zahhloubávat do fakta nadpřirozeného života v nás, či jinak: stávat se denně, každým okamžikem, duchovnějším člověkem.

Plnost života je v Bohu. Bůh nemá život, Bůh jest absolutní život sám. Vše ostatní, o čem tvrdíme, že žije, má život pouze sdělený, stvořený, závislý. — Život Boha jest nejdokonalejší, — či lépe řečeno, je dokonalý, protože nesnese srovnání, — jest dokonalý, protože jest naprosto samostatný a svobodný, protože je identický se samou nekonečnou svatostí boží. —

Avšak »Slovo tělem učiněno jest«. Bůh spojil v jedné osobě dvě diametrálně vzdálené přirozenosti: božskou a lidskou. V Kristu se stalo toto sjednocení tak úzkým, že tvoří hypostatickou unii, osobní, podstatnou jednotu, takže Kristus nejen má život, nýbrž on jest život. To se stalo vtělením...

VTĚLENÍ Boha v lidskou přirozenost utvořilo most, který spojuje život božský s lidským, utvořilo potrubí, kterým přetéká božský život v lidskou přirozenost. Už nejsou lidé jen vegetativními a sensitivními organismy, už jsou vyňati ze všeho ostatního tvorstva a mají život nejen přirozený, ale mají přímo život Boha samého...

Všichni? ... Ne všichni. Ti nikoli, kteří zůstávají pouhým tělem. Jen ti, jichžto duch žije. Neboť toto spojení s Bohem není jen nějakým symbolem, není zbožnou fikcí, nýbrž jest OBROVSKOU SKUTEČNOSTÍ, která se děje v každém člověku.

Toto přelévání božského života, toto spojení s životem Boha, přímé a reálné, se děje EUCHARISTICKÝM SPOJENÍM ve sv. přijímání. Tam se uplatňuje teprve vtělení, tam dosahuje svého vlastního účelu a vrcholu. PROTO se Bůh stal člověkem, aby se s jednotlivci spojoval a sdílel jim svůj život a činil je plnými Boha. Co z toho? Z toho plyne, že mezi člověkem v milosti boží a mezi člověkem bez ní jest podstatný rozdíl, že to nejsou dvě bytosti téhož druhu a rodu, nýbrž že je mezi nimi rozdíl jako mezi konečností a nekonečností. To je jistě dostatečný rozdíl a dostatečná vzdálenost...!

Nuže, to je podklad všeho duchovna...!

A uzávěr z toho? — Právě tak chápaný obyčejně jen jako symbol, a právě tak skutečný a reálný, jako tato pravda:

Tělo náleží tomu, kdo mu dává život. Dává-li mi Kristus svým vtělením a člověčenstvím skutečný život, pak jsem jeho skutečným a reálným a živým údem a částí jeho těla. ... Avšak souhrn těchto údů se nazývá CÍRKVÍ: Tedy? — Tedy církev jest skutečným, živým, cítícím tělem Kristovým, v jehož údech skutečně teče jeho krev a bije jeho srdce, — z EUCHARISTIE.

Dále: Je-li každý z nás údem tohoto těla, — a víme, že se jím stává křtem, kdy tento život se v nás rodí, — pak musí hledět a jest to jeho existenční otázkou, otázkou věčné existence, zda je údem živým nebo mrtvým. Mrtvý úd je pramenem bolesti a je na obtíž celému tělu.

A z toho viděti, že není přehnáno, řekl-li jsem, že nic není potřebnějšího, nežli se stávat denně stále duchovnějším člověkem, protože to znamená, žít životem božským a nepodléhat vlivům života hmotného.

Neboť — jak řečeno na počátku — život hmotný, to jest úkony, vycházející od orgánů tělesných, nedovolí, aby se naň zapomnělo a samostatně jedná i bez přímého diktátu duše. K aktům duševním, které jsou nositeli života duchovního, jenž právě spojením s Kristem přestupuje do božského řádu se musíme přímo nutit. A to je příčinou, že tělesným se člověk stává bez vlastního přičinění, ale duchovním pouze reflexivními akty vůle.

Víme dobře, — a každá zpověď a každý pád i sebezapření jsou důkazem, — že mezi těmito dvěma životy jest v člověku stálý boj, žádná životní zkušenost není tak jistá a častá a všeobecná, jako tato.

Nuže, tento boj jest ono násilí, které »trpí království nebeské a bez kterého se nedostává . . .« Tento boj jest v základě ona zkouška, kterou se člověk zkouší po celý život a ve které má ukázati, pro který život se rozhoduje. A tento život duchovní má přece zvítězit, vždyť jest jedině pravým a skutečným životem, který má trvání věčné a není jen výměnou látek nebo podrážděných nervů.

Kdybychom tímto životem počítali, jak jinak by vypadalo oceňování hodnot v naší praxi!

Příklad?

Není třeba uvádět nějakých hrdinských skutků, stačí ty nejvšednější z denního života: na každou věc a na každou příhodu dne bychom hleděli jako na řízení boží, neboť nic se neděje přece bez jeho vůle nebo bez jeho vědomí a řízení. Ve všem je přímé řízení boží. Tvůj úřad, tvá kancelář by pro tebe byla — jak skutečně jest — dílnou, kde konáš práci pro Boha — jestliže by ti někdo mezi dnem ublížil, místo rozčilení by sis uvědomil, že i to přichází od Boha a tedy to má jistě nějaký výchovný cíl pro tebe — obtíže, které by ti jiní způsobili, bys přijímal bez ostrých poznámek jako zkoušky své trpělivosti a oddanosti Bohu — zklamání jako memento, že jedině On jest věrný — při úspěchu by nebyla první myšlenka radost nad vlastním zdarem, nýbrž díky tvého srdce k nejvyšší Dobrotě — vše, vše bys z du-

chovňoval a vše naplňoval bys Bohem, vše bys chápal podle Boha a vše hodnotil s pohledem na Boha. A nezapoměl bys, že to není fikce a prázdná domněnka, nýbrž že to je dogmatická pravda a skutečnost. Ano, skutečnost, která je právě neviditelná, ale proto neméně reální. Skutečnost, pro níž musíš otvírat oči své duše a jimi se dívat na tento svět a jeho věci!

To je teprve život plně křesťanský, život »Spravedlivého z víry«.

A není tak těžko se k tomuto vnitřnímu životu vracet! Poslechni rady řady svých Otců a ode dneška zachovávej tento zvyk: »Měj stále při sobě v kapse malou knížku, která by byla tvým stálým průvodcem: Evangelium, nebo Následování Krista, nebo Žalmy, nebo Soliloquia sv. Augustina, Sv. Bonaventury Incendium amoris, Spisy sv. Františka Ass. a pod.

Kdykoli nastane v tvém povolání nebo zaměstnání časová mezera pěti, desíti minut — čtyřikrát, pětkrát, sedmkrát denně — seber se na ten okamžik, vezmi a čti několik myšlenek! Jen několik, abys naplnil své nitro duchovním obsahem a tím je zase k vnitřnímu životu. To jsou ony regresse, v nichž jako v oasách načerpáme novou zásobu vnitřních náplní, čili v nichž tvoříme v duši duchovní habitus a tím se stáváme duchovními lidmi.

A dále: Potká nás náhlá rána, duševní otřes bolesti nebo hrůzy nebo zklamání nebo radosti . . . Nuže, nežli něco řekneme, něco podnikneme, sáh- něme po své knížce a . . . uvidíme, jak často, snad vždy dostaneme nápadnou odpověď a jak ve třech minutách budeme jednati jinak, než bychom jednali před tím. Kolik radosti a záchrany a síly i rozvahy přinese tento zvyk, nelze ani změřit.

Po vnitřní a pozorné úvaze těchto suchých dogmatických pravd nebude nám asi již Eucharistie a její přijímání náboženskou formalitou a ceremonielním cvičením nebo formálním důkazem naší pravověrnosti, nýbrž zazáří nám z ní skutečná hloubka pravého života, živá páska mezi Bohem a lidmi, v níž chápeme, že Bůh se stal člověkem pro každého z nás . . .

Tehdy budeme novými lidmi, nepřemožitelným pokolením těch, kteří nejdou slepě životem, ale vidí záclonami smyslů vše ve světle pravdy a věčnosti.

DURYCHŮV STAROMĚSTSKÝ RYŇK.

10. června bylo tomu pět let, co se v L. L. objevil Durychův článek »Staroměstský ryňk«. Byl odpovědí na ubohou demonstraci nově založené Unie socialistických studentů. Poněvadž kulturně byli tito studenti ovládáni Masarykovsko-protestantskou ideologií, adresoval jim Durych několik naléhavých jasných pravd. Reprodukujeme je, abychom mohli napsati doslov k básníkovu projevu:

»Byla dána alternativa mezi Janem Husem a katolictvím. Byli to nepřátelé církve, kteří tuto alternativu dali a měli dosti kdy, ode dne restaurace našeho státu, aby si všechno po svém volně rozmyslili. Ti, kterým tato alternativa byla dána, měli také dosti kdy. Ale dnes jsou poměry jiné. Dnes můžeme tuto alternativu dáti my: buď jste národem katolickým, anebo národem — husitským!!!

Husitský národ! Co jest to? To, co měl národ v době husitských válek krásného a hrdinského, bylo poplíváno a pošlapáno právě od těch, kteří považují

husitství za svůj monopol. Nikoliv Jan Žižka, nýbrž Mistr Jan Hus, Jeronym Pražský, Jan Rokycana jsou dle pokrokářů hvězdami této doby. A — koruna všeho — pro několik upálených Adamitů plivne se i na jméno Žižkovo. To byla minulost, ale jaká jest přítomnost! Hus byl kacíř a jeho homilie jsou duchamorné a jalové, pravá četba pro odsouzence, ale snad nebyl přece ve skutečnosti takovou nestvůrou, jakou z něho udělali moderní pokrokáři. Moderní husitství jest známkou nehoršího licoměrnictví tak zvané intelligence, známkou nejpustšího švindlérství, o vkusu a nevkusy vůbec už ani nemluvě. Všechna jalovost, potměšilost, pohodlnost českých pokrokářů jest vhodně vyjádřena tímto heslem. Lidé, kteří zaujímají význačná místa v úřadech učitelských, v ministerstvech a v politickém ruchu, ač jsou v duchovní kultuře nejubožšími z ubohých, ač se neumějí na historii, duchovědu a umění ani podívat, ač jest jim jakékoliv náboženství, jakákoliv kultura, jakýkoliv ideál jen assyrskou

šifrou, ač nemají ani vůle a poctivosti, ani schopnosti a inteligence, aby mohli nějakou lidskou otázku lépe uplatnit jako nosiči zavazadel a metaři, než jako profesori, úředníci, spisovatelé a politikové, chytají se ještě dnes »husitství« jako kouzelnické formule, jako něčeho, na co jiný nesmí sáhnout, co jest chráněno nejvyšší mocí.

Nuže, není tomu tak. Český národ není husitský a také jím nebude. Český národ katolickým jest a bude katolickým v brzké době nikoliv z 80 proc., nýbrž z 99 proc. Sto procent nežádáme, neboť známe lidskou psychologii, proto ponecháváme toto jedno procento pro odpadky. Přichází doba, kdy každý Čech, který se nebude chtít považovat za pohodlného a zbabělého ulevváka ve věcech náboženských, bude musít ze svého vnitřního, vlastního popudu a pro zachování své vlastní vnitřní mužské cti státi se vyznavačem katolicity do všech důsledků. Nebude jiné možnosti, poněvadž všude jest debakl, všude jest hanba, myšlenkové plevy, jalová počestnost, tluchubství, skrývání hlavy do písku a odvaha za plotem. Pokrokářství dodělává a řve jako opilý chlap, kterého vyhazují z hospody. Pokrokářství zničilo socialismus.

Není pochybnost o tom, že Mariánský sloup na Staroměstském ryňku postaven bude. Nikoliv obnoven, nýbrž postaven. Starý sloup byl soukromým darem císaře Ferdinanda III. Nový sloup bude darem celého národa. Pravíme: celého, neboť nebude nikoho, kdo by nepřispěl. Dnes jest spíše otázkou, jak se bude stavěti a jak se na něm má vyjádřiti poměr lidu českého k jeho nejvyšší vladařce a královně. Tato věc má však jeden předpoklad.

Sloup bude státi na Staroměstském ryňku, poněvadž jest to nejkrásnější místo Prahy; v blízkosti Týnského chrámu. Tento ryňk jest památný. Jako by celá naše minulost i budoucnost na něm neviditelně i viditelně královala. Mariánský sloup bude na něm státi jako maják naděje v bouřlivé i slavné budoucnosti i v dobách zlých. Ale tento ryňk byl také nesčíslněkrát pokálen, zvláště v našem století. Mnoho sprostých tváří se na něm nafukovalo k prasknutí, mnoho hnusných řečí tu bylo vyměšováno, nebylo žádné hanebnosti v českém životě, která by sem nebyla bývala zanesena. A na tomto místě vévodí dnes — Husův pomník.

Bylo mluveno i psáno, že Husův pomník nesnesl blízkosti mariánského sloupu. Dnes tato tvrzení úplně akceptujeme. Hle!

Jako se nehodil mariánský sloup k Husovu pomníku, tak se ani Husův pomník nehodí k mariánskému sloupu. Jaký jest důsledek?

Špatný pomník špatného kazatele od špatného sochaře špatně postavený a urážející už svou bombastickou a komickou formou cit každého člověka, jehož zrakové nervy nejsou na obou stranách ochrnuty, ne-

smí již dlouhu strašit na tomto překrásném a posvátném místě v srdci české země!

Chytří lidé prý se snaží ještě jinak znemožniti postavení mariánského sloupu. Prý se má na Staroměstském ryňku postavit ještě jiný pomník tak, aby pro mariánský sloup nezbylo místa.

Otec vlasti Karel IV. v době nouze dal stavěti Hladovou zeď. Nu, ať dnes staví pomníky! Sociálně jest to prozatím užitečno, neboť se zaměstnávají dělníci a to jednak stavěním pomníků, jednak zase zítra bouráním těchto pomníků, až se bude musít uprazdňovat místo pro mariánský sloup.

A tento mariánský sloup jest a bude zároveň podobstvím pro ty, kteří se dnes ještě nemohou rozhodnouti anebo smýšlejí jinak.«

Poněvadž článek Durychův zavřel tomuto L. L. a měl pro něj i jiné nemilé následky, chceme po pěti letech hodnotiti. Věcně měl Durych pravdu. Byla napsána snad příliš příkře, ne v nevhodném místě a v nevhodném čase. To básníci zpravidla neberou v úvahu a nemají býti za to činěni zodpovědnými.

Mnozí vytýkali Durychovu článku, že přivodil další vystupování z církve. To byla sice pravda ale máme za to, že těm lidem, kteří to vyčítali, šlo více o stranu, než o církev.

Durych jest jedním z těch, kdož začali katolickou akci dávno před hnutím oficiálním. Chtěl vyvolati u nás silné kulturní hnutí a v tom směru mnoho vykonal svým »Rozmachem«. Nebyť jeho konfliktu se stranou (konfliktu, který podle našeho skromného mínění byl zbytečný), nebyl by zatrpkl a zaujal vůči straně nepřátelský postoj. Poněvadž za ním šla řada mladých, byla ztráta strany v tomto úseku citelná.

S lidmi rázu Durychova se musí jednat jinak, než s lidmi závislými.

Než nutno říci několik slov na adresu Durychovu.

Durych připustil, že jeho útok na Husa nehodil se do zodpovědného orgánu politické strany a dokonce již ne za úvodník. Optimismus, že z brzké době bude český národ z 99 proc. katolickým je upřílišněný, básnický, jeho nápad s odstraněním Husova pomníku a nahrazením jeho pomníkem mariánským neuskutečnitelný vzhledem k silným posicím socialistickým v Praze i k liberálnímu smýšlení našich měšťáků. Básníkovi možno tyto nadsázky odpustit. Ten myslí jinak než opatrní politici, přímočaře, do předu.

Durych vytyčoval českým katolíkům vysokou úroveň, chtěl naplnit katolíky sebevědomím, odvahou. Za to neměl býti desauován. Ztratila-li strana svůj elán, zda vlnu na tom nemá právě okolnost, že byli zakřiknuti básníci?

Neprovokovali pokrokáři způsobem stokrát horším katolíky, když jim haněli sv. Jana Nepomuckého, káceli sochy a kříže. Což nemají katolíci čest? A měl-li Durych ke cti ještě žluč, kdo mu to mohl zazlívati?

J. F. Dvořák O. P. :

NEBUŽ SLEPÝ!

Zdá se, že my, křesťané nynější doby, zvláště velkoměšťáci, praktikujeme onu myšlenku XIII. století, že pozorování přírody jest více škodlivé než prospěšné pro duchové poznávání. Pohybujeme se zde na zemi jako slepí v přírodě, aniž bychom z toho měli nějaký užitek. Myšlenka ta razila si cestu v době sv. Tomáše Aq. i mezi učenými hlavami, takže tyto radily, vůbec nevšímáti si a zanedbávati studium přírody. Jenže na

štěstí sv. Tomáš hned na začátku hlasitě se ozval proti, háje opačný názor, který pak převládl.

Než vzpomeneme-li si, co jsme si řekli minule, jednájíce o zdokonalování duchovního poznání, jež spočívá v odpoutávání se od smyslových obrazů obrazotvornosti, jež je zase přijímá od zevnějších věcí kol nás, pak mnoho by nescházelo, abychom se přiklonili k prvé myšlence, třebaš to nepraktikujeme právě z to-

hoto důvodu, nýbrž z naší zaslepenosti. Než přihlídneme blíže!

Abychom si objasnili, že skutečně pozorování tvorstva jest užitečné pro nás věřící, poněvadž poskytuje jakýmsi způsobem oporu víře, jež poučuje o Bohu, Stvořiteli atd., uvědomme si, že vlastně stvoření, vesmír jest velkým, nádherným uměleckým dílem, obrazem.

Jistě jsme již stáli před nějakým uměleckým dílem. Na takové dílo nedíváme se jen tak letmo, naopak velmi důkladně, ne jednou, ale znovu a znovu vracíme se k obrazu. Proč? Abychom poznali blíže umělce. Víme, že obraz jest vtělením myšlenky umělcovy, představuje ideu umělce, jeho nitro. Obraz jest uskutečněním jeho umění. — Vesmír není nějakým bezcenným brakem, nýbrž velkolepým uměleckým dílem, jež má svého původce, umělce. I toto dílo jest uskutečněním, představou jeho umění. Jedná se tedy o to, jaké jest to umění. Že přírodu stvořil Bůh, tomu nás již víra naučila. Žalm 103, v. 24 praví: »Omnia in sapientia fecisti!«

Umění, jímž toto dílo provedeno, jest boží moudrost. Obraz nás tedy vede k bližšímu poznání umělce — nejmoudřejšího, neb dílo tak skvostně vypraveno, že podle našeho měřítka vyžaduje největší zběhlosti v tomto umění. První tedy prospěch pozorování tvorstva jest, že nám ukazuje: Bůh jest skutečně nejmoudřejší. A nemá to pro nás význam?

Poznáme-li velikost umění tvůrce díla, nezůstaneme chladnými. To jest dle stavu věcí nemožné, poněvadž to není přirozené. Počínáme si umělce vážit, cítiti a poněvadž jsme si v tomto oboru vědomi naší nemohoucnosti, máme před umělcem jakýsi strach, né strach otroka, ale strach oddaného ctitele jako před něčím vznešeným. Bojíme se, abychom se ani v nejmenším nedotkli vznešeného jeho genia, chvějeme se před jeho tvůrčí uměleckou iniciativou, silou.

Podobně citý vyvolá v nás i umělecké dílo Boží, vytvořené jeho moudrostí. Pozorujeme-li přírodu, tím více vidíme vznešenou tvůrčí boží sílu, více ho ctíme, více si ho vážíme, máme i posvátnou hrůzu odaného obdivovatele před jeho uměním. Jeremiáš to viděl a zvolal: »Veliké jest tvé jméno svou mocí! Kdo by se tebe nebál?« (Jerem. 10, v. 6, 7.)

Obraz jest krásný jak celkově tak i v částech. Jsou zde stíny, světlá místa, krásné postavy, nádherná pozadí atd. Poněvadž nemáme stejných povah, jednomu se líbí více to místo, druhému ono.

Vše stvořené jako obraz má svůj podklad, pozadí, krásná světlá místa, krásné tváře, postavy, jimiž jsme my atd. Toho jímá to, druhého ono. Jímá nás krása tohoto tvora, jeho dokonalost, dobrota. Těmto pocitům v zápětí kráčí onen nejkrásnější květ lidského srdce, láska. Milujeme tvory, ty jako části celku, jiné více jednotlivě, poněvadž nás více k sobě přitahují svou krásou. Ssajeme-li do sebe pak zblízka jejich krásu, zachvátí nás cele láska k dotyčným tvorům. Než, nezapomeňme, že obraz jest jen částečným uskutečněním nitra umělcova, nevystihuje jeho genia, jeho umění, krásu jeho dobroty. Takže krása, dobrota, vznešenost a dokonalost tvorů jest slabým odleskem Boží krásy. Boží krása toť sama studnice krásy, nekonečný oceán dokonalosti — kdežto krása tvorů jest jen kapka z tohoto oceánu. Jest pouze malou horskou bystřinou, která vytryskuje na povrch země: A přece v nás rozohňuje lásku k nim. »Sicut torrente voluptatis tuae potabis eos, quoniam apud te est fons

vitae.« (Žalm 35, v. 10.) »Neboť u tebe jest pramen života a v tvém světle vidíme světlo.«

Podivuhodné. Temný středověk v tomto ohledu nás předčí. Stačí nahlédnouti do sv. Tomáše Aq., který prožité to podává ve formě theoretických důkazů. Ale jeho spolubratři, dominikánští mystikové středověcí, Jindřich Suso, Tanler atd. podávají to tak, jak to prožívají. Nebo proč zapěl sv. František Assiský onen velkolepý hymnus na bratra Slunce?

Bůh jest pouhý duch. V Bohu není žádné složitosti, nýbrž naprostá jednoduchost, poněvadž složitě se rozpadá. Boží činnost jest duchová, jeho um totéž co jeho bytost. Bůh jediný sám sebou se poznává a poznáváje sebe, poznává vše ostatní, poněvadž poznáváme-li příčinu, poznáváme i účinek. Bůh vidí tedy a poznává napřed sebe, sebou pak poznává od věčnosti vzory stvořených věcí, jež jsou v něm, jím poznatelně způsobem duchovým, poněvadž věc, která má příčinu, jest v příčině dle přirozenosti příčiny.

Víra nás poučuje o Bohu Stvořiteli. Rozum ozářen paprskem božím zjevení, vycházejí od poznání Boha, tímto poznáním vidí ve vesmíru stvořené dle jeho pravé přirozenosti jako závislé na Bohu. Napřed tedy poznává vírou Boha, pokud jest to zde člověku možno a tímto poznáváním, či-li v tomto poznávání v Bohu Stvořiteli vidí věci stvořené, jak je Bůh stvořil v čase dle oněch vzorů, jež vidí poznáváním své bytosti. Jest zde jakási nepatrná podobnost mezi poznáváním Božím a poznáváním tvora. Poněvadž pak, čím více se připodobňujeme Bohu, čím blíže k němu přistupujeme, tím více se zdokonalujeme, poskytuje nám tímto pozorováním tvorů nejkrásnější užitek a výhodu.

Ovšem v tomto ohledu slova lidská věc spíše zatemňují, než aby ji osvětlila.

Pečlivá studie uměleckého obrazu nás chrání před nepochopením umělce, což se stává u nedouků, kteří obraz jen částečně studovali a pak tvoří mylné závěry. Pozorování přírody chrání nás rovněž před nepochopením umělce-Boha, čili chrání před bludy, jichž se vyrojila velká spousta, ohledně Umělce, který vytvořil přírodu.

Ovšem, kdybychom pozorovali tvory tak, že bychom u nich zůstali, že ony by byly naším jediným a konečným cílem studia přírody, pak by se mohlo státi, že bychom se zahrabali úplně do stvořeného a nešli výše, ale máme-li cílem osvětliti si tímto studiem to, co se učíme o Bohu, čili abychom poskytli naší víře jakousi pomůcku, poněvadž viditelná fakta jsou vždy výmluvným důkazem a dokladem, pak jest takové studium pouze prostředkem k cíli a nikoliv cílem, pak slouží pouze účelu vznešenému a účt proniká každou myšlenku, každou akci. Studium duchovní není tím zastaveno, ale naopak podporováno, neb tím rozšiřujeme si své pojmy duchové o Bohu Stvořiteli, nejvýš moudrém, zřídlu krásy, příčině všeho dobra — na druhé straně osvětlujeme si pojem stvořeného, rozšiřujeme tento pojem. Takže tyto pojmy stávají se tímto všeobecnějšími. Nemůžeme se úplně odloučiti od viditelných, smysly pochopitelných věcí, neb na ně vždy se váže naše poznání, ale tím pojmy o nich zduchovňujeme. Jestliže se díváme správně dle pravidel rozumu na tyto věci sklem pozorovatele a ne vášnivého ctitele, pak duchové poznání podporujeme.

Jak již řečeno, středověk na tomto poli triumfoval. Chápal význam přírody. A my, osvícená doba, doba kritiky v každém ohledu, nemáme slova pro tento vznešený umělecký obraz, opomíjíme mlčením tento předmět. Neslyšíme hlasu přírody, poněvadž sluch

dnešní doby terialisovaný hudbou všelijakých moderních fox-trottů, jazz-bandů jest již příliš otupělý pro jemné akkordy zpěvu přírody. Než nepopíratelně se vzrývá v katolickém světě, a i u nás, zájem o mystiku šíří se studiem mystiků. Nuže, napodobujme je v tom-

to nepatrném, a přece pro nás tak užitečném, pozorování přírody a naučme se den ze dne uskutečňovati slova Písma sv.:

»Memor ero operum Domini et quae vidi annuntiabo!« (Eccli, 42, 15.)

CO ŽIVOT DAL.

Řídí dr. J. Králín.

PADESÁT LET KNĚŽSTVÍ NJDP. ARCIBISKUPA DRA KORDAČE.

J. M. dr. František Kordač, arcibiskup pražský, jest z postav, které hlubokou orají brázdu v životě svým působením. Jest knězem ohromné energie, úžasné síly, obdivuhodné inteligence. Jest a byl vždy mužem činu, který nečekal, co učiní druzí, ale sám vždy hned realizoval myšlenku, která se mu jevila správnou.

Vyšel z venkova jako tolik našich velkých lidí a pracovníků. Bohosloví studoval v Římě na německé koleji Germaniku. Studoval vážně a opravdově, neboť byl ujištěn, že bez hluboké znalosti nejvyšší vědy není možno knězi vykonati v životě veliké věci. Ta léta, prožitá v Římě, věčném městě, formovala život mladého bohoslovce pevným směrem, a když se po studiích vrátil do Čech, byl vnitřně hotov. Jako kněz bral vážně své kněžské povolání a chtěl všemi svými silami snažiti se o růst vnitřního života, prýstícího z Boha a z poznání Boha. Z poznání Boha. Nikdy nezapomínal zdůrazňovati význam inteligence, význam poznání pro víru a pro vnitřní život, a svým slovem, svým povoláním, svým perem netoliko hlásal vždycky tuto pravdu, nýbrž i prohluboval to poznání jako málokdo v našich krajích. Byl kaplanem, byl vychovatelem, byl spirituálem a byl profesorem. Učil všechny lidi — a konečně byl povolán k učení bohoslovců.

Byl učencem, který neustrnul na mrtvé litere a který se neutopil ve vědě, jako se v ní utopilo tolik profesorů. Byl vychovatelem, jenž strhoval svým přednesem, jenž dovedl látku sebetěžší a nezáživnější učiniti milou a blízkou posluchači. Byl filosofem, který vyrůstal v době, která začínala obracet svůj zřetel k filosofii středověké, k velikým myšlenkám Doktora andělského, svatého Tomáše, a vrhl se celou svou duší na dílo toho velikého profesora a theologa, a jeho dílo se stalo jeho chlebem pro celý život. A když nesmrtelný papež Lev XIII. svou encyklikou ukázal na svatého Tomáše jako záchranu lidstva, hluboko se to-

picího v bludech agnosticizmu a materialismu, dr. Kordač u nás pochopil ten hlas a v duchu thomistické nauky budoval celý svůj systém filosofický, a v duchu té nauky učil své posluchače, své žáky. Ale nespokojil se toliko studiem thomismu. Jeho duch, lačný vědění a myšlenky, studoval celou filosofii, antickou počínaje až k myslitelům nejnovějším. V jeho přednáškách a v jeho kázáních prorážela nejlépe ta znalost moderních směrů filosofických. Dr. Kordač potíral blud pravdou a potíral blud jím samým, ukazuje jeho rozpory, jeho ne-logičnost, jeho úskali. Ukazoval blud nezkrášený v celé jeho ubohosti, strhával s něho vnější pozlátko a naproti němu stavěl pravdu. A třeba říci, že to dovedl jako málokdo druhý.

A měl dr. Kordač i vlastnosti vůdce. Když na počátku nynějšího století začali nepřátelé ze všech sil bojovati proti zjevené pravdě, postavil se proti nim universitní profesor dr. Kordač. Věcným způsobem ukázal slabiny hlásatelů moderní protikřesťanské humanity a proti nim stavěl šiky těch, kteří si uchovali jádro pravdy a kteří chtěli, aby z toho jádra vyrostl mohutný strom, kterého by nevyvrátila žádná vichřice bludu a lži. Dr. Kordač tvořil šiky, kde bylo třeba, a neváhal ani tvořiti šik v ohledu politickém. Byl duší kněžstva, byl duší katolické strany, byl vůdcem katolického vysokoškolského studentstva. Vůdcem znamenitým a vůdcem obětavým, neboť byl nadšen pro věc, pro niž bojoval, a byl naplněn vroucí láskou k Bohu a nesmrtelné duši.

Nepřátelé bojovali na několika frontách, i bylo třeba bojovati rovněž na všech těch frontách. Nestačilo stavěti do boje kněze a hotovou inteligenci, bylo nutno stavěti do boje i prostý lid a ty, kteří se ve školách připravovali k životu. Proto Msgr. Kordač obrátil svůj zřetel k výchově mládeže inteligentní, jež se měla státi v budoucnu vůdcem lidu. Jestliže výchova ta dala by se v duchu pozitivistických

zásad, byla by budoucnost národa materialistická a beznadějná. Je tudíž třeba, aby výchova studentstva dala se na zásadách křesťanských, a o to pečoval Msgr. Kordač. Založil několik malých seminářů a konečně již jako arcibiskup pražský dal základ k ústavu, který má dáti katolickému táboru vzorné vůdce, oddané svaté věci Kristově, nadšené, obětavé a inteligentní. A školskou myšlenku nespouštěl nikdy se zřetele a jeho pastýřské listy mluví o té jeho starostlivosti co nejzřetelněji.

Nastala válka, která dovršila rozklad, jenž se již před válkou připravoval, díky rozkladu ideovému. Neboť bludná myšlenka začala hlodati na kořenech mravního života a podryla je do té míry, že se celý život hroutil do propasti mravní bíd, zhroutil se dříve myšlenkově. Válka přinesla konečně našemu národu národní svobodu, svrhla jho, jímž byl tři století svírán a tísněn a samostatnost nám konečně zasvitla. Ale ta samostatnost měla býti pro katoliky osudnou. Ti, kteří se stavěli v čelo osvobozeného národa, chtěli vytrhnouti národ z Církve, ve které tkvěl, chtěli odtrhnouti lid od Boha. Život v novém státě neměl býti životem podle Boha, nýbrž životem proti Bohu. A tehdy Prozřetelnost nám staví v čelo dra Kordače, který se stává arcibiskupem pražským.

Proti katolicismu byl tehdy veden boj nejostřejší. A bylo to tím nebezpečnější, že začala kolísati i část kněžstva. Určité otázky, které se mezi kněžstvem vynořovaly na povrch, hrozily rozraziti jednotný katolický šik a národ odciziti Matce, již jest římsko-katolická Církve. Třeba říci, že i někteří významní činitelé byli tehdy na rozpacích. Ostatně není se čemu diviti. Vždyť katolíci byli tehdy přímo vyčleňováni z národa. Na nejuvýznačnějších místech ve státě seděli lidé, kteří byli zaujatými proti všemu katolickému. Lid, rozeštvaný nesvědomitými a hloupými agitátory, nechtěl zůstat v Církvi. A nyní se hlásili kněží s požadavky, které nebylo lze splniti. Stav katolicismu českého byl za takových okolností hrozný. Pražské arcibiskupství nebylo obsazeno a anarchie, vyrostší z nesprávně chápané demokracie, hrozila vše rozvrátiti. A tehdy J. Sv. Benedikt Patnáctý jmenuje pražským arcibiskupem profesora bohoslovecké fakulty a člena Národního shromáždění Msgra dra Františka Kordače. Raduji se z toho všichni ti, kteří milují Církve a kteří vidí jasně, že v době myšlenkově a mravně rozvrácené není možno voliti lépe. Msgr. dr. Kordač přijímá těžký a zod-

povědný úřad, tím těžší a zodpovědnější, čím horší a nenávislnější a uvolněnější jest doba.

Události se řítí a dopadají na hlavu arcibiskupa, který již není mlád. Kněží, část kněží, když nebyly splněny jejich podmínky, hrozí odtrhnutím a konečně se odtrhují od Církve římsko-katolické. Zakládají novou církev, kterou nazývají československou a již se staví v čelo dr. Farský. Hodně kněží přechází do církve nové a nemají na práci nic lepšího, než jak jen možno býti se všemi nepřáteli Kristovými do Skály Petrovy. Dovedeme si sotva představití nesmírnou bolest, kterou působí toto jednání novému arcibiskupovi. Vidí jasně rozvrat, vidí jasně i slabiny českého katolicismu. Zná lid a ten lid se odtrhuje od Církve pravé, sveden některými nesvědomitými kněžími. Zášť a jen zášť jest rozsévána v národě. Na arcibiskupa se útočí, vytýká se mu tvrdost, již napomáhá k rozvratu. A J. M. dr. Kordač? Stojí pevně a zůstane jeho slávou, že tehdy stál pevně, on, strážce věčné pravdy u nás. Čím mu byla popularita, jemu, knězi, který toužil po vyšší slávě než je sláva lidská, sláva zemská? Jenom síla, živená Nadpřirozenem, mohla zachrániti, co bylo lze zachrániti, a arcibiskup Kordač tehdy tu sílu měl. Neustoupil, a mnohým se zdál proto tvrdým, nelítostným Římanem, necitícím s lidem.

Dnes již vidíme pravý stav věcí, a ti, kteří přijdou po nás, budou jej viděti ještě jasněji: arcibiskup Kordač svou bolestí, která jako u otce byla jistě hrozná, a svou silou, která u sedmdesátiletého muže byla obdivuhodná, zadržel zkázu. Dokázal, a zasluhuje za to vděčnost a díky nás všech, a všech, kteří přijdou po nás, že katolicism vydržel tak mohutný názor. Stmelil v jedno roztržené, řídil arcidiecési a upevnil ji, a dnes již, díky energické a moudré vládě arcibiskupově, vzbuzuje stav opravdové naděje.

Byla příliš velká tíže, vložena na hlavu jednoho člověka, a není divu, že tělesné síly leckdy vypověděly službu. Že tělo, které tak dlouho vzdorovalo, konečně podléhalo. Ale, dá Bůh, že nemoc, která od nějaké doby drží milého arcibiskupa na lůžku, nezvítězí nad ním.

J. M. arcibiskup pražský, dr. František Kordač, vzpomínal 15. června padesátiletého svého kněžství. A s ním vzpomínal toho významného jubilea celý katolický národ, který jest mu vděčen a který jest mu věren. Byl mu věren v dobách tak těžkých a bude mu věren

i nadále. A bude hleděti, aby tu věrnost ukázal činy, skutky. Věrnost arcibiskupovi jest věrností Církvi, jediné, pravé římské Církvi Kristově.

Za těch padesát let vykonal náš arcipastýř mnoho krásného, dobrého a velkého. Za těch padesát let obětoval veliký počet mši svatých a vyslal k nebesům mnoho vroucích modliteb. Mnohým duším pomohl, mnoho duší zachránil od zkázy. Budoval leckdy s velikými obtížemi pro nepochopení lidu své dílo a vždy pudila a povzbuzovala ho jediné láska, láska nadpřirozená, která je tak plodná.

A my jsme povinni poděkovati arcibiskupovi za všechnu tu práci, kterou vykonal od počátku svého kněžství. Za všechnu jeho námahu. Za všechnu jeho lásku. Jsme povinni, a jistě tak učiní každý rád, pomodliti se za arcipastýře, aby Bůh ho odměnil za vše, co vykonal pro národ a pro duše nesmrtelné. A prositi, aby mu dala Prozřetelnost ještě hojně síly a hojně zdraví.

Obstál v dobách těžkých. Postavili se proti němu četní a mocní nepřátelé a přemohl je. Dej Bůh, aby ještě hodně dlouho řídil Církev u nás a viděl úplné vítězství pravdy nad bludem!

K.

MSGR. JOSEF HANUŠ ZEMŘEL.

Bylo ho viděti všude, kde bylo třeba něco udělati. A vždycky byl usměvavý a vždycky byl dobrý. Byl takovým, i když káral. Neboť jeho srdce bylo dobré a nedovedlo nikomu ublížiti.

Dr. Hanuš byl katechetou a bral své poslání velice vážně. Proto jeho žáci ho měli rádi a nikdy na něho nezapomněli. Navštěvovali ho a prodleli s ním v přátelském rozhovoru dlouhé chvíle. Msgru Hanušovi šlo vždy o duši a snažil se všemi silami povznésti upadající mravnost na střední škole, rozděluje studujícím dobrá díla. Když vstoupila v život organisace katolického studentstva, byl z prvních, kteří podali pomocnou ruku, a nezapomínal na ni ani tehdy, když byl povolán na Hradčany, byv jmenován kanovníkem svatovítské kapituly. Scházeli se u něho studující a odnášeli si od něho radu, útěchu, pobídnutí a povzbuzení ku práci, a kdykoliv pořádala něco Česká Liga Akademická nebo Soc. Studentské Sdružení, Msgr Hanuš se vždy dostavil a pro každého měl dobré slovo. V jeho povaze byla dobrota svatého Františka Salesského, jehož metodu ve styku s lidmi si osvojil a podle ní se řídil.

Když se stal kanovníkem, nastala v jeho životě nová perioda. Bylo to v době, která byla pro český katolicismus velice těžká. Nepřátelé Církve Kristovy užívali v nízkém boji proti Bohu všech zbraní, ostouzeli představitele Církve, jak mohli, a radovali se, že podvrátí budovu, stojící na skále. Bylo třeba bojovati na několika frontách a boj nebyl lehký. Msgr. Hanuš byl jedním z bojujících a jeho boj spočíval v intenzivní práci. Každý, kdo ho znal, musil se podívat síle a i tomu nadšení.

Věděl, že stav našeho katolicismu není nejlepší a že potřebuje podpory. Proto ho chtěl podepřítí silnějším katolicismem cizím. Znaje dobře cizí řeči: francouzštinu, angličtinu a italštinu — a maje v cizině, již procestoval, četné přátele, navazoval hned styky s ní a postavil se v čelo akce, která měla nám pomoci a která měla zároveň ukázati cizině, ve které hodně pracovali naši nepřátelé, že útoky jsou nesprávné a že netřeba zoufati. Psal články do četných listů italských, francouzských, anglických, amerických, holandských a j., zval k nám význačné představitele katolíků cizích zemí, dojížděl do ciziny a všude sjednával Československu přátele a příznivce. Jeho korespondence byla velice hojná a jeho dopisy a jeho stati měly úspěch.

Činnost Msgra Hanuše byla několikerá. Pracoval v četných spolcích a sám před rokem založil »Amitiés Catholiques Françaises« v Praze, kdež shromažďovali se čeští i francouzští katolíci, navazovaly se styky a prohlubovalo vzájemné poznání, nezbytný to předpoklad pochopení a lásky. Vystupoval jako mluvčí českých katolíků na kongresu v cizině, na Semaines Sociales francouzských, na kongresech ethnologických a.j. a j. Všude ujímal se slova a sděloval cizím katolíkům stav katolického života v Československu a sjednával nám sympatie. Byl ve stálém výboru mezinárodních eucharistických kongresů a účastnil se kongresů v Římě, Paříži, v Chicagu, a letošního roku chystal se na eucharistický kongres do Sydney v Australii. Byl činným žurnalisticky, píše do cizích listů a rovněž do českých. A při té veliké činnosti nezapomínal ani na práci vědeckou.

Hlavním jeho oborem byla ethnologie, a zůstal jí vždy věren. Vedle většího díla napsal řadu menších statí o náboženství různých národů do Slovníku Bohovědného a některé z nich byly vydány zvláště. Řada studií jest uveřejněna i v »Časopisu katolického duchovenstva« a v »Životě«, jichž byl stálým přispivatelem. Z ethnologie konal i veřejné přednášky, a dovedl skutečně upoutati i svým přednesem, i látkou, již podával. Jako

ethnolog byl žákem slavného francouzského učen- ce a misionáře, Le Roy. Zásady, které hlásá nová škola, již stojí v čele P. Schmidt, ozývají se též z díla Msgra Hanuše a jeho přednášek.

Ale vedle ethnologie pracoval Msgr. Hanuš i v jiných oborech, hlavně v historii. Potřeboval znalosti historie ke svým statím, hlavně propagač- ním, jež uveřejňoval v cizích listech a revuích. Ukazoval v nich historii našeho národa co nej- objektivněji a učil tak cizinu dívat se na nás co nejsprávněji.

Zkrátka, lze říci, že Hanuš měl vzdělání velice obsáhlé, díky vážnému studiu od mládí, díky čet- ným cestám v cizích zemích a četbě. Jeho roz- sáhlá knihovna obsahuje několik tisíc svazků anglických, francouzských, německých a j. a ze- snulý jí používal ustavičně. Jest v ní ukryto veliké bohatství. Smrt znemožnila Msgru Hanušovi vy- čerpati z ní ještě více, než dosud vyčerpál.

Msgr. Hanuš narodil se 6. ledna 1876 v No- vých Ohnišťanech u Nového Bydžova. Po středo- školských studiích v Novém Bydžově a Jičíně odešel na bohosloveckou fakultu do Prahy, kdež i vystudoval a byl vysvěcen na kněze. Nějakou dobu kaplanoval a současně se připravoval na theologický doktorát. Jeho píli a jeho svědomi- tosti se podařilo v krátké době zdolati těžkou lát- ku a r. 1906 byl promován na doktora theologie. Tehdy byl již katechetou v Nuslích. Od r. 1906 působil jako katecheta na středních školách v Pra- ze až do r. 1919, kdy odešel do Paříže. Tam stu- doval na Sorbonně a na katolickém Institutu ethnologii a zároveň pracoval jako propagátor sblížení katolíků francouzských a českých. Vrátil se z Paříže, habilitoval se na theologické fakultě pro dějiny náboženstev a přednášky konal až do své smrti.

Msgr. Hanuš byl činný takřka do poslední chvíle svého života. Večer před svou smrtí ještě pracoval a vyřizoval korespondenci. Bohužel, do- pisů již nedeslal, neboť ráno byl nalezen na svém lůžku mrtev. Mozková mrtvice ukončila jeho po- zehnaný a činný život.

Smrt rozbolestnila netoliko české katolíky, nýbrž dotkla se bolestně i katolíků cizích, hlavně francouzských a anglických, kteří znali dobře ze- snulého a milovali ho upřímně. Bylť jim věrným přítelem a svou velikou prací sjednal si právem jejich lásku.

KRONIKA DOMÁCÍ.

AGRÁRNÍ MANIFESTACE v Praze se vyda- řily, ale s čísly se nestydatě operuje. »Venkov« rozhlá- sil, že v Praze bylo na 250—300.000 zemědělců a v průvodě jich šlo prý 150 tisíc vedle 3000 jízdy. Při tom se chytl hned do pasti sdělením, že průvod šel

čtyři hodiny, každý policista vypočte, že za čtyři ho- diny mohlo projít Prahou nejvýše 50—60 tisíc. Počítali jsme několika způsoby a zjistili: jízdy bylo 1700 a jela hodinu. Průvod šel ve 12stupech tři hodiny: Podk. Rus a Slovensko hodinu, pak Morava hodinu a Čechy rovněž jen hodinu. Kdyby šly řady bez mezer rychlým tempem, mohlo projít za minutu nejvýš 40 až 42 řad. To representuje 30 tisíc lidí za hodinu, kdyby šli bez mezer a všude ve 12stupu. Mezery byly, šli předáci atd., takže za hodinu prošlo asi 20 tisíc lidí. Přesně počítáno, vypadalo to takto: Skupina vý- konného výboru strany a reprezentace 371 osob. Pod- karpatská Rus čítala 1552 osob. Hraničáři severních Čech 440. Slovensko 10.488, Morava 9072 a Čechy 10.940. Celkem šlo v průvodu 54.636 osob, což od- povídá i druhému odhadu. Bylo nesenno 35 standart malých, 100 velkých, praporů 180, kapel šlo 113. Prů- vod byl zpestřen kroji, zvláště v části slovenské a ru- sínské. Organizování průvodu celkem dobré a repu- blikáni mohou býti spokojeni. Jiná otázka, pátrá-li se po idej, jež ovlivňovala masu (volné jízdenky z Podk. Rusi to nebyly!). Mnoho agrárníků se jednoduše »ulilo« a do průvodu nešlo. Byli to zejména agrárníci z Čech. Praha je vítala velmi pěkně. Pan president ne- byl ten den v Praze. »Právo Lidu« vytýkalo republi- kánům, že »svémocně« postavili pomník »Přemysla Oráče« panu presidentovi na hrad, aby se na něj musel stále dívat.

KATOLICKÁ AKCE pracuje již plnou parou. Ředitel Akce kan. dr. Eltschkner byl vyslán za ř kan. dra Hanuše do Zem. školní rady a vzdal se ředitel- ství v Akci. Jeho nástupcem je prof. dr. J. Čihák. V neděli 3. t. m. konala se celoříšská konference že- dítelů a referentů A. K. a vypracovala plán školské akce. Také organizačními věcmi se zabývala. Pak byla přijata nejd. arc. Ciriácim, papežským nunciem, který objasnil úkoly akce (laický apoštolát). Při akci byla zřízena tisková korespondence (TAK), která informuje o nejdůležitějších počinech, pokud je třeba o nich ve- řejnost uvědomovati.

NAŠE NÁRODNÍ TRADICE A SLOVENSKO.

V prvním dvojčísle letošního ročníku časopisu. Učené společnosti Šafaříkovy »Bratislava« (str. 263 až 268) podobuje profesor dr. Chaloupecký kritice úvahy o tradici cyrilometodějské a svatováclavské se- zřetelem k Slovensku. Z historie vyvozuje, že tra- dice cyrilometodějská na Slovensku je zcela nového data, jsouc plodem historických a politických ideálů vlastně až z doby našeho národního osvobození, naproti tomu však stojí Slovensko daleko blíže k tradici svatováclavské, jak o tom svědčí dokumen- ty (i jméno Václav ve starších dobách nebylo na Slovensku neobvyklé, pro což uvádí řadu dokladů). Zdůrazňuje, že sv. Václav, »prvý slovanský svatý« (sv. Cyrila a Metoděje pokládá za Řeky), spojuje ve své osobě nejen křesťanství cyrilometodějské s křesťanstvím západním, ale tradice svatováclavská víze v jedno i všechny tradice, o nichž se v poslední době mluvilo a shrnuje pak význam této tradice v jednotlivých obdobích naší historie, praví: »Tradice svatováclavská je skutečně tradicí, která celý náš národ podivuhodným způsobem spojuje v jeden celek. A ne- bylo by ničím protimyslným, kdyby se k této slo- vanské a národní tradici znovu přihlásilo i Sloven- sko. Uctívají-li sv. Václava spolu s Čechy i Poláci (jeden z nejstarších kostelů v Krakově posvěcen byl sv. Václavu a jméno Václav je mezi Poláky dosud velmi rozšířené) a Rusové (staroslovanské legendy

svatováclavské žily v Rusku po celá staletí!), proč by se k němu neměli hlásiti i Čechům krví, jazykem i celým historickým vývojem nejbližší Slováci? Zaniknutí úcty svatováclavské na Slovensku je asi nepochybně dílem hungarismu a Slováci tím ztratili jeden nikoli nepodstatný rys slovanský.« Ja.

ŠVEJK VE SLOVENSKÉM NÁRODNÍM DIVADLE.

Representační bratislavská scéna, tuším prvá v republice, provedla Haškova Dobrého vojáka Švejka v revuální zpracování (32 obrazy, autor zpracování neuveden; po prvé 27. IV.).

Jest nepochybné, že ani velká divadla se nemohou obejít bez kasovních kusů. Velmi pochybné však jest, zda na representační scénu patří také takové věci, jaké uvádí na jeviště Slovenské národní divadlo, jako (vedle dvou nebo tří podprůměrných revuí) Na velitelském pahorku, Módche a Rézi a nyní Švejk. Či jsou aspoň zdaleka podobny umění »obrazy«: Švejk dostává klystýr (na němž ani Hašek ve své knize si tak nepochutnal, jako autor scénického zpracování), Švejk a milenka nadporučíka Lukáše, Švejk na záchodě pod ochranou bodáků, latriny a j.? Záhadou je, proč právě ředitel Jíříkovský vzal tento kus do své režie, ač jindy jeho jméno vidíme jen u vybraných her; či snad chtěl, aby i na něho padla část úspěchu? Očekával-li jej — a operní ceny prvních dvou představení by tomu nasvědčovaly, byl jistě zklamán, když poslední — čtvrté — představení musilo býti dáváno za nejnižší ceny a v neděli odpodle.

Kromě toho má bratislavská činohra zvláštní oproti jiným scénám postavení; zejména jest jí vytýkáno, že nehraje dosti slovenských her. Každý objektivní posuzovatel ovšem uzná, že slovenská dramatická literatura nemá dostatek hodnotných her, i to je známo, že při slovenských představeních (a to i překladech světových dramát) zeje divadlo prázdnotou (kromě hrstky abonentů, většinou českého úřednictva). Ale jsou-li dávány takové hry, jako výše uvedené, mají nesporně větší nárok na to i hry ochotnického slovenského repertoaru, na příklad Urbánkovy. Že ani česká dramatická tvorba takto není na Slovensku reprezentována, o tom snad ani ti, kteří mají zásluhu o tyto věci, nepochybují. V repertoaru na tuto sezónu byl slíben i Hilbertův »Druhý břeh«; přednost byla asi dána Švejkovi.

Nemá slovenský dramaturg za pomoci Družstva ani tolik vlivu, aby znemožnil toto znehodnocování representační scény, snesitelné snad někde na periferii? Ja.

BERNARD SHAW A SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ.

Známý dramatik B. Shaw měl nedávno rozhovor s americkým žurnalistou Hendersonem o tom, jak vzniká divadelní hra. Zajímavá jest zmínka Shawova o sv. Tomáši Akvinském. Privil: »Vy Američané jste dosud nikdy nepochopili, že intelekt jest vášní, která může skýtatí trvalejších radostí, než kterákoli vaše jiná. Měli byste čísti sv. Tomáše Akvinského: vyléčil by vás z názoru, že theologie je pokáním. Intelekt zná extase, které převyšují orgie fyzických vášní. Vy, jakožto profesor matematiky, měl byste tomu vždy učiti. Všichni lidé to uznávají, nemohou to sice dokázati, ale bez váhání staví nebeské matematiky a doktory — svaté — nad požitkáře a věří, že jsou šťastnější a jejich osud závidění hodnější. Kdo by nechtěl býti raději svatým Tomášem než Don Juanem?« V době, kdy thomismus znenáhla proniká

i myslitele nekatolické, stojí tento projev Shawův za zaznamenání.

-jg-

BOJ O PŘÍŠTÍHO VŮDCE V REPUBLIKÁNSKÉ STRANĚ. (ŠROBÁR CONTRA HODŽA.)

Švehla jest těžce nemocen a patrně na delší dobu vyřazen z řízení státu. Přirozeným a nejschopnějším jeho nástupcem by byl Hodža. Tento vedl politiku po rozbití všennárodní koalice v roce 1926, když Švehla byl za hranicemi státu, on spolu se Šrámkem dali dohromady nynější nesocialistickou většinu. Hodža je nesporně mezi agrárními politiky nejlépe kvalifikován. (Aby nám bylo rozuměno: Nebijeme se za Hodžu. Osobně mu máme mnoho co vytýkat a také pro vedení státu chybí mu mnoho vlastností. Největší jeho nectností je, že nedovede držet slovo. P. r.)

Ale v kombinacích, jež se vyrojily v souvislosti s nemocí Švehlovou, jméno Hodžovo se neobjevilo nebo až na posledním místě. To je jistě nápadné. Zasloučení vědí, že Hrad by těžko snesl Hodžu na místě premiéra.

Je známý útok Stránského na Hodžu v souvislosti s koburskými statky. A sotvaže ten byl odražen, už je tu útok druhý. Dr. Šrobár, oddaný muž Hradu, zaútočil v sociálně demokratickém listu na Hodžu, že neměl podílu na martinské deklaraci a že byl vůbec tenkrát jiného smýšlení. Bylo to přímé obvinění Hodžy z nevládnosti. Útok byl tak bezohledný, že vůdce strany sociálně demokratické na Slovensku poslanec dr. Dérer uznal za vhodné ujmout se Hodžy a dát mu veřejně v tisku vysvědčení národní spolehlivosti.

Pak se mluvilo a psalo o vyloučení Šrobárově ze strany republikánské. Výkonný výbor dementoval zprávy o tom, zdá se však, že Šrobár byl vysunut na vedlejší kolej. Hodža zatím svou posici ve straně uhájí. Přece však není si zcela jist důvěrou strany, když mohl zůstat Šrobár předsedou výkonného výboru.

Útok Šrobárův byl zřejmě inspirován z Hradu. Měl zahradit Hodžovi cestu k předsednictví strany i vlády. Podle našich informací byl v posledních týdnech Hodža u presidenta. Upravoval si snad cestu.

Sám se proti zlučovitému útoku nebránil. Jeho účast v boji osvobozeneckém je nepopíratelná. V listu, který 1. listopadu 1918, den po martinské deklaraci, poslal Samo Zoch dru Ivankovi, píše tento výslovně, že »posledné pomazanie rezolucii (martinské) dal M. Hodža«. On byl také mezi čtyřmi, kteří měli dělit úlohy (Hodža, Dula, Makovický, Bella). Samo Zoch, který přivezl do Martina návrh deklarace (koncept Stodolův byl akademický a určený spíš pro foro interno), rozprávěl dříve s Hodžou, který přijal také jeho důvody, aby Ivanka dostal administrativu. Dopis, z něhož čerpáme, byl otisknut 14. října 1926 v příloze »Národního osvobození« (Slovenské hlasy).

KRONIKA ZAHRANIČNÍ.

KRISE PARLAMENTARISMU. V Praze konala se schůze Meziparlamentární unie, již se účastnil také předseda říšského sněmu německého posl. Loebe (soc. dem.). Členové Unie byli přijati prezidentem v Lánech a navštívili též Krivoklát. Posl. Loebe pronesl zajímavý názor na krizi parlamentarismu, kterou nelze popírat. Podle Loebeho vyvěrá ze dvou hlavních příčin: »Za prvé z velkého množství nových otázek, parlamentu k řešení předkládaných, jimž dříve stát a parlament nevěnovaly valné pozornosti. Jsou to zejména četné, nové otázky sociální,

jako starobní a invalidní pojištění, řešení otázek pracovních a pracovního trhu, jakož i spleť důležitých otázek hospodářských. Za druhé působí fakt, že stále nové vrstvy společenské vysílají své zástupce do sněmovny, kteří kladou nové požadavky, čímž komplex projednatelných otázek se rozšířil. V důsledku toho se dále stává, že veškeré práce přesunují se ze sněmovního pléna do výborů a komisí, zatím co plénu jsou vyhrazována důležitá rozhodování v otázkách politických. Diktatura je v přímém spojení s analfabetstvím širokých vrstev lidových, s nedostatkem jejich předběžného vzdělání školského, což způsobuje, že lid ne-

cháváje podstaty a úkolů demokracie, dává se dočasně a snadno ovládati diktátory. Názorným příkladem jsou Rusko, Maďarsko a Itálie, a nezáleží na tom, jde-li o diktaturu pravou či levou. Diktatura má živnou půdu v zemích, vykazujících veliké procento analfabetů, není však trvale možná tam, kde kulturní úroveň lidu je poměrně vyspělá. Fašismus potlačuje veškerou opozici. Parlamentarismus volá opozici ke spolupráci, byť jen ve formě kritiky a nevádí mu, je-li kritika negativní. Diktatura dosazuje vládu jedné vrstvy nad ostatními složkami státu, parlamentarismus žádá, aby veškeré vrstvy spolurozhodovaly o svém osudu.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Č. L. A.

Č. L. A.

Č. L. A. konala dne 20. května svou XXII. řádnou valnou hromadu za hojně účasti členstva i vzácných hostů. Předsedovi bylo ctí uvítati především univ. profesora Msgra Kudrnovského, prof. Boháče, seniory Č. L. A., zástupce morav. akademiků »Moravan«, zástupce slov. akademiků »Považan« a mnoho jiných vzácných osobností. Průběh valné hromady dokázal, že mladá akademická inteligence katolická správně chápe své důležité poslání, získáváti a zachraňovati duše.

Odstupující předseda Jaroslav Cuhra pronesl proslov, v němž jasně naznačil, že smyslem života Č. L. A. jest práce pro větší čest a slávu Boží a připomenul nově vstupujícím členům do Č. L. A. vážnost blízkého okamžiku, kdy slavnostně slíbí před ukřižovaným Kristem věrnost Ježíši Kristu Králi a zavázá se svou ctí, že budou zachovávat kázeň a řád Ligy. Nato předstoupilo deset nově přijatých členů, aby složili slavnostní slib do rukou odstupujícího předsedy a na zakončení tohoto obřadu zahlaholil místností vážný a velebný starobylý chorál: Svatý Václave.

Tak roste počet členů Ligy a její duchovní rádce Msgr Bouzek jest přesvědčen, že jest to ruka Boží, která žehná Lize a rozmnožuje její řady. Dnes má Liga kolem 100 činných členů.

Dalším bodem programu byla volba nového výboru. Po udělení absolutoria odstupujícímu výboru schválena byla jednohlasně navržená kandidátka. Zvoleni byli: předseda: PhC. Frant. Lavička, místopředseda: RNC. Karel Fiala, jednatel: JUC. Jos. Jenčík, pokladník: Ing.C. Bartoš, členové výboru: Ing.C. Ferd. Buzrha, JUC. Alois Grulich, JUC. Frant. Kracík, PhC. Jan Pitschmann, RNC. Frant. Převor, Revisori účtů: Ing.C. Otakar Hofmeister, JUC. Frant. Hipius. Předseda plesového výboru: Ing.C. Josef Černý.

Nově zvolený předseda, Frant. Lavička, ve své programové řeči přednesl směrnic, v nichž chce postupovati v Č. L. A., aby ji co nejvíce přiblížil k výtčenému cíli. Byla to slova upřímná a nadšená, plná zápalu a nadějí do budoucna, jež pronesl předseda po zralém uvážení poměrů, za jakých dnes žijeme. Klade otázku, který způsob činnosti v Lize zvoliti, vnitřní, či vnější, či obojí. Mají-li z Ligy vyjít praktičtí katolíci, tu jest třeba činnosti obojí. Způsob, jakým mohou proudila by božská síla, přecházela až na ten nejpodobě činnosti, vnitřní i vnější, paralelně postupovat, nám podává církevní heslo: Ora et labora.

Především ora, a to v nejšířším slova smyslu, což znamená prohloubení vědomostí v náboženství, skrytou individuální činnost poznání sebe sama dle So-

kratovského hesla: γ ν ὠ θ ι σε α υ τ ὀ ν, svěřit se duchovnímu vedení, čili snažit se, aby život každého ligisty byl po všech stránkách vyznáním víry. Logickým důsledkem ora jest labora, neboť zdar veškeré práce jest podmíněn duševnímu a mravnímu pokladu toho, jenž tu práci vykonává. Práci extensivní musí tedy nevyhnutelně předcházeti intenzivní život, neboť člověk musí již býti celým, aby jiné mohl zdokonalovati, musí předcházeti svým řádným životem, neboť: verba movent, exempla trahunt.

I novému předsedovi jsou programem slova jeho předchůdce: Omnia ad maiorem Dei gloriam a Restaurare omnia in Christo.

Předseda dále dotýká se i výtky, již se dostává Lize, že si má hleděti raději svého studia než spolkování. Kdo však má a nejlépe může působiti mezi akapřeje si, aby i Liga stala se takovým řetězem, jímž demiky, než zase akademik. Také samo svědomí mu to káže, aby, když byl tak šťasten a pocítil radost ze života z víry, neuzavřel toto světlo jen do svého pokoje, nýbrž přispěl svou hrivnou těm, kteří stále ještě tápají ve tmách.

Na konec své programové řeči předseda, užívaje krásného Platonova přirovnání Musy k magnetu, jenž nejen že přitahuje k sobě kroužky ze železa a tvoří z nich takto dlouhý řetěz, nýbrž jim uděluje tutěž sílu, jakou má sám, totiž přitahovat jiné kroužky, slednější kroužek v Lize a svou intenzitou stále prodlužovala řetěz ligistů. Žádá pak všechny členy o svornost a jednotu, jež jsou nutnou podmínkou pro provedení velkého díla.

Přejeme novému předsedovi mnoho zdaru v jeho činnosti — jeho práci žehnej Bůh!

AKCE STUDENTSKÁ.

(Řeč odstupujícího předsedy Č. L. A. Jar. Cuhry na valné hromadě 20. května.)

Základním znakem každé veliké myšlenky a potvrzením její únosnosti a životnosti jest její expansivnost. Podle růstu, podle přílivu nového dorostu, mladých lidí, můžeme bez pochybování a neklamně posouditi, zda je myšlenka zdravá a života schopná. Bezpodmínečné odevzdání těchto mladých lidí jest umocněno idealismem, nezatíženým a nediskvalifikovaným postranním úmyslem osobního prospěchu.

Dnes složí řada čekatelů České Ligy Akademické slavnostní slib, který vám budiž, vzácní hosté i páni seniory, důkazem, že Č. L. A. žije, že je pevně opřena a zakotvena v katolicismu, že chce v rámci svých schopností a možností plniti úkol, který jí byl dán do vínku před dvacetidvěma lety.

Po chvalitebném tradičním zvyku vysvětlím čekatelům, kteří chtějí složit slib, jeho smysl, význam,

důstojnost a závaznost. Udělám to tím ochotněji, že jsem novou formu slibu zavedl. Bude to zároveň zhodnocení práce odstupujícího správního výboru. Nemůžeme přirozeně novému výboru určovat směrnice jeho činnosti, přece však máme právo žádati, aby ti, kdož přijdou po nás, věděli, o co jsme usilovali a mohli zachovati důležitý princip continuity, ev. navázati na kladné hodnoty dosavadní činnosti, jakož i vyhnouti se omylům a chybám, pokud se staly.

Chci se podívatí skutečnosti bez předsudků a kriticky do očí, nalíti čistého vína, aby se likvidoval nemožný názor, že Liga si již své normální místo vydržela, názor, kterým se Liga shovívavě posuzovala jako zvedené či nezvedené dítě, jemuž postačí, dostane-li jednou do roka dětský dumlík ve formě stovky na ples a blahovolný úsměv, provede-li kousek, vymykající se běžným a ustáleným formám.

Jedná se o to, mají-li a smějí-li lidé, studující na vysoké škole, nejen právo ale i povinnost jasně a pevně pohlížeti na věci a jejich podstatu, míti samostatný úsudek o bojových methodách, úměrný jejich mládí a bez omezení zasáhnouti tam, kde je nutno.

Česká Liga Akademická těžce a vlastní krví zaplatila zradu a desertci z boje o restauraci katolicismu v Čechách v době svého dočasného pobytu v koleji Arnošta z Pardubic, kdy dala se v elánu zadržet různými ohledy. Jméno liga, katolická liga, příliš zavazuje, než aby bylo možno lhostejně a lehkomyšlně s ním hazardovati.

Modernímu katolíku musí býti jasno, že v relativnosti soustav společenských, vládních a státních existuje jenom jediné měřítko absolutní, měřítko řádu Božího. Každý jednotlivec i každý stav má své pevné místo v této hierarchicky uspořádané soustavě a jenom Bohu samému náleží definitivní rozhodnutí, stane-li se stupeň vyšší nižším, či bude-li povýšen ten, jenž byl poníž. Nám však, kteří na tomto světě ještě podléháme zákonům hmoty, jejichž zrak je omezen mlhou konečna, musí býti vodítkem toho bezpodmínečná hierarchie hodnot, každý z nás si musí býti plně vědom důstojnosti a cti svého stavu.

Je nesporno, že po stavu kněžském na jednom z nejvyšších stupňů hierarchicky uspořádaného duchovního řádu musí státi rytíři, bojovníci tohoto řádu. A pod tímto zorným úhlem jsem vždy chápal a chápu čest a vyznamenání, nosíti na prsou znak Ligy, katolické ligy, které boj za obnovu řádu duchovního byl a musí býti smyslem života a jediným důvodem existence.

Neváhám dotknouti se tohoto bodu, protože právě zde má snaha a moje činnost narazila a v určitém smyslu dokonce ztroskotala. Chtěl jsem v České Lize Akademické realizovati harmonickou syntesu modlitby a boje pro větší čest a slávu Boží. Boj zakotvený a vyvěrající z duchovního života, činnost extenzivní opřenou o život intenzivní. Nezáleží na tom, dá-li se tato myšlenka realizovati hned — a myslím, že právě v odhadnutí času a únosnosti ligistické pudy jsem se mýlil — ale tolik je jisto: do duše každého ligisty musí býti vtisknut znak skutečného rytířství, znak statečného a věrného bojovníka za obnovu jednoty rozumu a víry.

Mělo to zajisté svůj hluboký smysl a význam, že jsem chtěl Českou Ligu Akademickou přetvořiti v bojovnou, údernou organizaci, seřazenou pod tisíciletým rytířským praporem a znakem svatého knížete Václava.

Rafinovaný, ďábelský útok na samé kořeny českého národa mohou zastaviti a odraziti katolíci — kteří jsou v Čechách fakticky v menšině — jenom smělým a bezohledným útokem. Ještě nikdy nebylo

provedeno nastolení veliké myšlenky doma za pecí, nýbrž na válečném poli.

Českému národu se vskutku zákeřně a potměšile připravuje a stahuje smyčka kolem krku a poměry se vyhranily tak, že dnes již je to věcí jediné českých katolíků, vstoupí-li Čechové do druhého tisíciletí svého státního života jako národ bídých otroků či svobodných a silných mužů.

Sebevědomí je národu třeba jako soli. Do kouta musíme zahodit dědictví renesančních úskoků a sobeckých zájmů, meče se musíme chopit a nemilosrdně potíratí nepřátele na všech frontách, každý z nás tam, kde je jeho místo v hierarchickém řádu věcí.

Čestné místo České Ligy Akademické je na studentské frontě, v boji o zachránění českého studentstva a české mládeže. Masarykem vychovaná realistická inteligence si dobře vypočítala, kde je naše Achillova pata. Dnes již je faktem, že pro katolické studentstvo na vysokých školách pražských platí drtivý poměr 1 : 25.

Jak to dopadá na školách středních a národních, mohli by posouditi odborníci povolanejší. Ostatně nedávno vydaný přípis ministerstva školství proti našemu letáku mluví až příliš jasně.

Tím jsem krátce, pouze v obrysech naznačil zásadní směrnice a myšlenky, jež nás nutily a hnaly přímo do práce pro velikost a čest Č. L. A. Obracím se na vás, vzácní hosté i páni senioři, abyste naše snahy osobně a v každém ohledu podporovali, abyste za námi věrně stáli a pomáhali nám uskutečniti program, který jsme si vytkli.

Ty pak, kteří za chvíli složí slavnostně ligistický slib, žádám a prosím, aby si byli vždycky vědomi vysoké důstojnosti a cti bojovníků za obnovu Božího řádu, za vítězství Krista krále v našem národě. Pro vás především platí slova listu svatého Jakuba apoštola: Buďte činiteli slova, ne posluchači toliko, oklamávající sami sebe. Prohlédněte v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvejte.

Nebudte posluchači zapominávanými, nýbrž činiteli díla a budete blahoslaveni vesměm konání!

DOMOV KATOL. AKADEMIKŮ V BRATISLAVĚ.

Pod protektorátem ministrů Dr. Hodži, Dr. Gažíka, Dr. Tiso a slovenských biskupů byl dne 1. května t. r. vysvěcen domov katolických akademiků v Bratislavě. Mimo četnou účast oficiálních kruhů dlužno uvésti osobní účastenství ministra Dr. Hodži jako zástupce vlády. — Téhož dne bylo slavnostní otevření čítarenského sálu katolických německých akademiků sdružených v »Akademia« (přednáškové sdružení). Před otevřením sloužena mše sv. v kostele sv. Salvatora v Praze. Mimo jiné významné hosty dostavili se zvláště J. M. světící biskup Dr. Frind, ministr Dr. Mayr-Harting, universitní rektor Dr. Cori a j. Slavnostním řečníkem byl biskup Dr. Frind, který promluvil o důležitosti výchovy vědecké a společenské zvláště. Čítárna jest rokokový sál v paláci Colorado Mansfeldském (Praha I., Karlova 2). Do čítárny dochází na 100 deníků různojazyčných, zvl. anglické, francouzské a italské. Nejčetněji jsou ovšem zastoupeny deníky německé. Také mnoho odborných časopisů jest čtenářům k dispozici — Katolické studentstvo francouzské tvoří Fédération Nationale des Etudiants Catholiques (zal. 1922), čítající 6000 členů v 35 skupinách v 16 universitních městech. Organizace není úplně samostatná, nýbrž tvoří součást Association Catholique de la Jeunesse Française (ACJF), zal. 1888 a čítající dnes na 140.000 členů. Studentstvo má však určitou auto-

nomii. — Studentské katolické ústředí v Polsku »Odrodzenie« (viz článek v »Životě« č. 6—8) má křesťansko demokratický charakter. Čistě náboženského rázu jsou akademické mariánské družiny, které jsou v každém universitním městě dvoje: pro akademiky a akademičky. Theologové mají vlastní »Svaz bohosloveckých kroužků« ve všech místech bohoslovných učilišť. Nejnovějšího data jest vznik »Katolické národní mládeže«, která klade silný důraz na náboženskou výchovu svých členů a svou činnost podrobuje úplně direktivám církve a straní se politiky. Program jejich žádá činnost náboženskou, sociální a vědeckou. Zatím jsou tři skupiny tohoto spolku (Warszawa, Kraków, Poznaň). Na pěti universitách vznikly misijní kroužky, které se spojily v »Akademický misijní svaz«. Z menších místních katolických studentských spolků sluší uvést Lvovský »Akademický exerciční svaz«, lublínský »Katolický studijní kroužek« a varšavskou »Juventus Christiana«, působící ve smyslu katolicko-pedagogickém. Arcibiskup varšavský Kakowski věnoval kostel sv. Anny, jeden z nejkrásnějších chrámů hlavního města Polsky, pro akademické bohoslužby. Vedením duchovní správy akademiků byl pověřen organisátor »Juventus Christiana«. — »Katholischer Akademikerverein« (Kolín nad Rýnem, Altenbergerstrasse 14), ústřední svaz katolických německých akademiků v říši, pořádal ve svatém týdnu celou řadu náboženských sjezdů pod vedením vynikajících kapacit duchovního života (většinou benediktini a jesuité). — Ze zprávy katolické university v Marquette (Milwaukee) v USA na 80 proc. studentů této university vydělává si v praktickém povolání peníze na studie. Povolání jsou různá. Většinu mají studenti-dělníci na silnicích, roznažeči chleba, předtanečníci. Také umýváním nádobí získává mnoho studentů prostředky k studiu. Originelní jsou dva akademici: jeden je hrobař a druhý boxer-profesionál.

SJEZD KATOLICKÝCH AKADEMIKŮ ŠVÝCARSKÝCH.

V Lucernu konal se ve dnech 10. až 12. dubna tohoto roku pracovní sjezd katolických akademiků švýcarských, na němž promluvili předáci katolického Švýcarska o různých aktuálních otázkách. Profesor dr. Meyenberg z Lucernu měl téma: »Kristus v přítomnosti.« Nastínil vývoj boje o Krista, charakterisoval hlavní body tohoto zápasu a referoval o boji dneška proti Kristu. — O duchovních a světských úkolech církve referoval universitní profesor dr. Menser z Freiburgu. Zdůraznil proti námitkám nepřátel, že není odporu mezi formou a učením církve. Zdánlivý rozpor mezi právní církví a božskou církví lásky spočívá na falešných předpokladech, zá-

měnách a nelogických kotrmelcích. Obě tvoří, jsouce božského původu, jedinou Kristem založenou a řízenou, viditelnou a neviditelnou Církev, v níž právní církev slouží svou viditelnou mocí kněžskou, učitelskou a pastýřskou vyšším příkazům lásky a mezi těmi dvěma složkami není odporu, nýbrž harmonie. — Profesor též university dr. Beck pojednával o krisi socialismu. Socialismus v dnešním smyslu (jako národohospodářská teorie, lidové hnutí a politická organisace) dožívá se dnes stého výročí. Dělnictvu přislíbil tři věci: hájiti zájmy dělnictva, zničiti kapitalismus a nastoliti diktaturu proletariátu. Jen první z těchto slibů byl splněn a to ještě ne zcela. Druhé dva požadavky nesplněny a zaviniły dnešní krisi socialismu. První polovina minulého století jest naplněna překypujícími, neurčitými plány socialisačními. Pak po Marxově vědeckém socialismu přišel Bernsteinův reformní socialismus a syndikalismus (Sorel, Pellontier, Lagardelle, Kričevskij a jiní), který ovládal masy až do světové války. Lenin a druhové přeměnili syndikalismus v bolševismus, který vyšel vítězně po světové válce ze všech odstínů socialistických. Dnes došlo k praktickému provádění socialistických myšlenek a poznalo se utopistické jádro. Katolíci mají svůj boj proti socialismu vésti těmito zásadami: Požadavek hospodářské demokracie zvláště ve správě státních podniků. Boj proti zesocialisování státu. Ne socialisace, ale sociální reforma, svazy zemí, obcí a odborných povolání. Péče o blaho zaměstnavatelů a zaměstnanců, aby pracovali ne proti sobě, ale spolu. Drobné sociální práce. Dobrovolné organisování sedláků, průmyslu, obchodu a řemesla. Soudce dr. Piller promluvil o internacionalismu a nacionalismu, Přesně vymezil úlohy nacionalismu. Nutnost Svazu národů jest dnes evidentní. Redaktor dr. Wich nastínil postavení katolíků v hospodářském životě. Pro studentstvo nejzajímavější byl nesporně referát soukromého docenta freiburské university dra J. Lorenze: Akademik a proletariát. Zmínil se o zproletarisování akademických povolání konstatoval důležité vyrovnání mezi akademiky a dělnictvem, které jest nesporně důležité a povede k vzájemnému působení na vývin obou stavů. Vědecký podklad socialismu dali akademikové a už dnes tvoří namnoze smetánku socialistických stran. Neudrželi si však výši svého intelektu, nýbrž přijali ideologii mas a tím ztráčí též většinou své vůdčí místo. Pak rozhodne demagogie. Jest nutno omeziti studium v zájmu celé společnosti a umožniti vzestup jen těm nejkvalifikovanějším. Vliv akademiků na společnost jest veliký a nutno proto více práce věnovati studiu věd společenských, zvláště národohospodářství a dějin. Z debaty po referátech vyšlo mnoho plodných námětů. -jg-

V Ě D A / L I T E R A T U R A / U M Ě N Í .

ALOIS KRÖSS S. J.: »GESCHICHTE DER BÖHMISCHEN PROVINZ DER GESELLSCHAFT JESU.«

Druhého dílu část prvá (od bitvy bělohorské do míru pražského r. 1635). Vyšlo ve sbírce »Quellen und Forschungen zur Geschichte Österreichs und der angrenzenden Gebiete« ve Vídni (1927), kterou pořádá Dr. Ludwig von Pastor, profesor církevních dějin na salcburské universitě a t. č. zástupce Rakouska u Vatikánu.

Autor toho díla zemřel před několika měsíci (8. března t. r.) v Innsbrucku. Narodil se 20. června 1856

v Möltenu (jižní Tyroly). Vystudoval františkánské gymnasium v Bolzanu. K jesuitům vstoupil r. 1874. Byl profesorem dějin na Freinbergu v Linci, později v Bohosudově (sev. Čechy) a Kalksburgu (u Vídně). V letech 1894 až 1896 konal v Římě archivální studia. Pracuje již v tomto spisu, probádal v letech 1896 až 1904 v Praze všechny knihovny pražské i mimo-pražské, prostudoval četné archivy. Skončiv přípravné práce, odstěhoval se do Innsbrucku, kde materiál svůj zpracovával. Psal, dokud mu péro nevypadlo z ruky. Z jeho menších spisů vyšlych buď samostatně nebo v historických časopisech sluší uvést: »Der

Wahlfahrtort Mariaschein« (1893), »Die Residenz der Gesellschaft Jesu in Mariaschein« (1894), »Der selige Petrus Canisius in Österreich (1897). Poslední spis byl psán se zřetelem k 300. výročí smrti blah. Petra Kan. Jsou zde také důležité zmínky o dějinách českých. Ze studií v časopisech vynikají: »Der Untergang des Coelestinerklösters in Ojbin bei Zittau« (MĚO roč. XVII.). »Die Kirche und Sklaverei« (1895), »Der Untergang des Luthertums in Böhmen« (1901), »Kaiser Ferdinand I. und seine Reformschlüsse auf dem Konzil von Trient bis zum Schluss der Theologenkonferenz in Innsbruck« (1903), »Die Erpressung des Majestätsbriefes von Kaiser Rudolf II. durch die böhmischen Stände im Jahre 1609« (1908). Jmenované poslední čtyři studie vyšly v Z. F. K. Th. (Innsbruck). — Historisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft (roč. XXXIV. z r. 1913) obsahuje též jednu Krössovu studii »Gutachten der Jesuiten am Beginn der katholischen Gegenreformation in Böhmen«. Vyjmenoval jsem jen ty nejdůležitější spisy. Stěžejním dílem P. Krösse, bohužel nedokončeným, jest »Geschichte der böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu«. Dílo celé rozvrhl si autor na tři díly: Od příchodu prvních jezuitů do Čech po pražskou defenestraci a vypuzení jezuitů z Čech vzbouřenými stavy. Díl druhý má dvě části. Prvá počíná porážkou bělohorskou a končí mírem pražským r. 1635 (o ní viz níže). Druhá část obsahuje historii jezuitů v českých zemích od pražského míru r. 1635 až do smrti Ferdinanda III. (r. 1657). Třetí díl měl obsahovati osudy jezuitské české provincie až do zrušení řádu r. 1773. Tiskem vyšel I. díl (r. 1910), II. dílu část 1. (r. 1927). V nejbližší době vyjde druhá část II. dílu. Třetí díl zpracoval autor pouze do r. 1740. Neúprosná smrt zabránila dokončení tak důležitého díla. Mimo to přichystal autor k tisku tři svazky dopisů a archiválií týkajících se staré české provincie. Rukopisný materiál, pozůstalý po zemřelém historiku, má v opatrování P. Josef Vraštil T. J., prof. arcib. gymnasia v Bubenci, kterého P. Kröss učinil vykonavatelem své poslední vůle.

V prvním dílu svých dějin obírá se autor historií řádu jezuitského v českých zemích v druhé polovici 16. století. Těžké začátky prožívalo Tovaryšstvo Ježíšovo u nás. Náboženská ochablost katolíků a rozpínavost kacířů způsobila jezuitům mnohou trpkou chvíli. Jezuité stali se hlavním předmětem nenávisti nekatolíků. Posléze, když výborné vlastnosti vůdců jezuitské družiny získali pro řád přízeň čelných katolíků a spasitelné dílo jejich začalo nésti ovoce, přichází politicko-náboženský odboj stavů českomoravskoslezských a hornorakouských, který přiložil sekeru ke kořenům katolického života u nás. Jezuité vyhnáni ze země. Povstali páni neznali v násilné luteranisaci a kalvinisaci mezi, až Bílá Hora rázem zničila celé předivo pletich proti církvi a císaři a odboj rozdrčen. Touto dobou počíná druhý díl Krössových dějin, který, ač hotov již před válkou, vyšel teprve nedávno. Prvá část druhého dílu mimo historický úvod čítá devět oddílů. Úvodem líčí autor postavení katolíků pod vládou zbouřivších se stavů. Obraz zde vylíčený jest tak živý, že čte se jedním dechem. Jisté jest, že po přečtení těchto několika stran objeví se čtenáři před očima geniální jednoduchost slohu autorova a zároveň život a smysl pro detailní podrobnost. Prvý oddíl obsahuje vylíčení návratu jezuitů z vyhnanství. Stručně, ale jasně vylíčen poměr Ferdinanda II. k jezuitům. Autor dotýká se otázky, jaký vliv měli jezuité na určení trestu na povstalce. Jest bajkou, že by císař

byl loutkou jezuitů, kteří na něm prý chtěli kruté potrestání vinníků a vymáhali statky pro řád. Přízeň císaře k jezuitům nebyla bez mezí. O to se hlavně starali císařští rádcové z kruhů laických a duchovních (nejezuitských). Autor podrobně líčí zbědovaný stav jezuitských kolejí, v jaký je uvedla kacířská zášť, hrabivost stavovské soldatesky a předáků z kruhů městských i panských. Byla to úporná práce znovuzřízení učeliště tak dřív kvetoucí. Za vystálá utrpení byli jezuité dostatečně odškodněni ze zabraných statků. (Druhý oddíl.) Autor však uvádí na pravou míru tvrzení a zbohatnutí řádu. Mnohé statky, řádu přidělené, úpěly pod jhem žoldnéřských uchvatitelů, ať byli to císařští nebo nepřátelé. Často v refektářích otců jezuitů ukázala se bída a nedostatek jako vedlejší následek nejistých dob válečných dosti znatelně. Řád se poněmhu zotavoval z ran zasazených revolucí a zpevnil tak, že v českých zemích korunních bylo možno utvořiti zvláštní českou provincii (o tom díl třetí). Není bez zajímavosti sledovati vnitřní organizační pokroky v Tovaryšstvu, jak je líčí tento oddíl. Autor, maje náležitý odstup od pseudopatriotského omlouvání, vad a nedostatků, přesně líčí obtíže i úspěchy, jimiž bylo věnováno podnikání jezuitů za splněním předpisů řádových. Celý jeden oddíl této knihy (čtvrtý) jest vyplněn podrobným vylíčením sporů jezuitů s arcibiskupem o universitu. Náležitě zde osvětlena nejen podstata sporu, ale i průběh a vedlejší příčiny, které k určitým změrům přispívaly. Pátý až osmý oddíl knihy líčí účast jezuitů na rekatolisaci Koruny České do vpádu Sasů. Činnost misionářská opřena jest o doklady historické a stati tyto jsou důležitým zpracováním tak nepřáteli církve napadaných dějin katolické restaurace. V posledním oddíle líčí spisovatel útrapy a útlak jezuitů za doby války se Saskem a Švédskem.

Sloh, jak již řečeno, této dějepisné práce jest jadrný, bez zbytečných kudrlinek. Autor má vzácný dar jasně a pádně stylisace, dovedl náležitě užívatí pramenů a nechává, pokud možno, mluvití prameny samy, vyhýbaje se úzkostlivě vnucování osobních názorů čtenáři. V této knize jest snesena obrovská spousta materiálu. Zvláště použity rukopisy jednotlivých kolejí a řeholních domů, pak netištěné korespondence představených řádových s ústředím řádu (generálem v Římě), dopisů misionářů a zpráv o vykonaných misíích. Dobře kresleny jsou postavy předáků pobělohorských Čech, zvl. arcib. Lohel, Valdštýn, Slavata a j. Vedle čistě stavovských-jezuitských dějin, najde každý, kdo chce se dobře vzdělati v dějinách protireformace, přesně vylíčený obraz doby, který jest důstojným pro tějškem Denisových a Bílkových tendenčních spisů. Bylo by si přáti, aby P. Kröss našel brzy svého následovatele, a aby dílo toto, tak pro Čechy důležité, našlo u nás svého překladatele a vydavatele.

Jiří Gerson.

SDĚLENÍ REDAKČNÍ. Vydavatelstvo »Život« přikročí po prázdninách k přebudování revue »Život«. Dostane obálku, bude rozšířena redakce a také ideově poněkud změněna. Dojde také k odstranění nešvaru nepravidelného vycházení, které revui značně poškozovalo.

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Řed. pošt. a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 1. listopadu 1928.

Číslo 11—17.

1918-1928.

*Slyš, jásoť stoupá ze všech duší národa.
Radost je vůně z květu, květ je svoboda.
po těžkých křivdách věků vřele*

*vytoužená,
předrahou krvi mučedníků vykoupená.*

*Nádherný bílý květ! Za deset roků jeho
jas
nevadlý září, nadšením zpíjí zas a zas.*

*Podzimní růže říjnová, buď uvítána,
jež Kristem Králem národu je darována.*

*Pán vzrůst jí dal, on smíloval se sám.
vyzkoušel nás, zahynout nedal nám;
křehkému květu svobody dal*

*zahradníky,
sbor našich Světců. Zněte k nebi vroucí
díky!*

*Květ svobody ať ve sladký plod uzraje,
nezištné láskou, tou ať srdce roztaje,
ohnivé ke své řeči, k svému lidu, ke své
zemi,*

*pro její blažo pracovat silami všemi.
František Kašpar.*

Dr. Jos. Novák:

DESET LET ČESKOSLOVENSKÉ POLITIKY.

Československý stát vznikl, když uhasla poslední jiskřerka životnosti habsburské monarchie. Nebylo třeba vůbec revoluce, ani krvavé ani nekrvavé, a přece se Rakousko rozložilo na útvary, z nichž vzniklo. Odboj československý za hranicemi a faktické převzetí vlády v Praze národním výborem v památný den převratový způsobily, že ani protektoři naši na západě nesměli se již odvážiti řešiti otázku rakouskou formou spolkového státu autonomních národních celků. Někteří rádi by dali 28. říjnu charakter revoluč-

O B S A H

František Kašpar: 1918—1928.

Dr. Josef Novák: Deset let československé politiky.

Cyril: Katolická akce.

Nový boj o smysl českých dějin.

Ant. Novák: Delegátština.

Dr. Alfred Fuchs: Evangelická katholicita.

Vojtěch: Svatováclavské jubileum.

J. Vachek: K nedostatku kněží a reforma náboženského vyučování.

Dr. Jan Bartoš: Inteligence a politika.

Věda, literatura a umění.

Co život dal.

ni, ač by bylo osudné pro tvořící se stát, kdyby revoluci opravdovou vskutku byl. Takto ale po známém projevu Karlově bylo možno pokládati československé území za zbavené dřívější státní svrchovanosti a poslušnosti k ní. Národ mohl klidně delegátům všeobecně za představitele národního celku uznaným svěřiti na základě všeobecného souhlasu správu nového útvaru státního. Vznik Československé republiky není potřísněn krví, která za opravdové revoluce se na náprstky neměří, ani není provázen nacionálním potlačením jiných národností, než je československá. Jest to velké věno, které si nese s sebou republika naše do svého života. V republice není národa ani vrstvy, která by pocítovala z důvodu znásilněného svědomí k novému státu zášť, jaká se dědí z pokolení na pokolení. Proto nemůže u nás býti přívrženců monarchismu ani vášnivé ideové iredenty.

Jest dobré toto vše konstatovati, aby se rozumělo tomu, proč katolíci ve své většině pokládají všeobecně za představitele věrnosti ku státu starému mohli s radostí věnovati všechny své síly a mravní hodnoty ku výstavbě státu československého, přes všechny šfouchance, kterých se jim v prvém desetiletí republiky v tak hojně míře dostávalo.

Vznik státu byl takový, že náboženské převědčení katolíkům přímo velelo zúčastnit se na konstruktivní práci, kterou konal osvobozený národ, aby si vybudoval svůj státní domov. A tak vidíme, že katolíci čeští vůbec a jejich politická složka, lidová strana, mohou pro sebe reklamovat první místo mezi státoprvními stranami.

Účast Šrámkova při převratu.

Když 28. října přejal Národní výbor vládu v Praze, stál už tu vůdce katolického tábora, Šrámek. Jemu také bylo uloženo, aby převedl katolickou Moravu do nového útvaru státního. **Jen tento katolický vůdce mohl tak učiniti a ochrániti rodící se stát hned s počátku od osudných zmatků. Šrámek měl v rozhodné chvíli za sebou mravní sílu katolické církve na Moravě a provedl velký úkol sjednocení bez nejmenší poruchy.** Ale už se blížila vlna zkoušky. Luza pražská ovlivňovala Národní výbor svou protikatolickou nenávistí (slučp mariánský). Když 14. listopadu tvořil Kramář první vládu, nechtěl dáti žádný resort katolickému politiku. Kramář už ve Vídni rozbil jednání o vládu jen proto, že měl se Hruban státi také ministrem. Jen s velikou námahou docílil Šrámek, že se dr. Hruban stal ministrem bez resortu, aby sledoval, co se vůbec děje. V listině prvních ministrů čteme jména: Klofáč, Soukup, Haberman, Stříbrný, Staněk, Prášek, Vrbenský, Stránský .. Kolik z nich vynesla tam jen vlna doby, tak kalné? Kde jsou tito první státníci?

Nebylo tehdy ministrů republiky. To, co se nazývalo ministry, byli jen agitátoři politických stran, často i tuctoví.

První vládu vedl dr. Kramář, opředěný nimbem persekvaného politika. Státník staré školy vídeňské, který ve svém romantickém nacionálním idealismu neměl pochopení pro novou dobu a nedovedl stmeliti vládu k jednotě státoprvní. Docela směli rozdmýchavati za něj socialističtí ministři vášně spodiny. Ministr spravedlnosti Soukup vyzýval luzu pražskou, aby sama dělala pořádek, Haberman zboljševisoal školství, Klofáč jako ministr národní obrany zavedl ve zmateném již vojsku zmatek ještě větší. Vládní strany socialistické dělaly opozici, nemohouce přejíti od starého negativismu předválečného k pozitivní práci pro stát. Obecní volby r. 1919 dávají vládu socialistům v komunách a Kramář padá. Socialisté uchvacují moc a jen čtyři agráři mezi 15 ministry zelenorudé vlády nepatří socialistům. Šéfem se stává sociální demokrat Tusar.

Zelenorudá koalice a vláda.

Osoba Tusarova byla zvolena, aby nejitřila příliš odpor vrstev nesocialistických. Žurnalista, t. j. člověk širokého rozhledu, zvyklý na parkety vídeňských salonů a nepřisahající na vše marxistické. Způsobilý vládnouti nejen s agráři, nýbrž i s jinými. Žádný skalní socialista s rudou kravatou a černým širákem. Za Tusara

byla vykonána největší práce na ústavní konstrukci republiky a při pozemkové reformě, jejíž fakt byl pro tu dobu opravdu činein státnickými, poněvadž odvedl lid od komunistického bolševictví k soukromému vlastnictví, kousku živné půdy. Při obou těchto zákonech je účastna pozitivně lidová strana a dociluje úspěchu, který trvá ještě po deseti letech, ba který se dále bude. Za cenu jednomyslného přijetí ústavy se škrtá v ústavní listině odstavec o rozluce církve a státu a nepřipouští se ani nebezpečná stylisace o jisté autonomii církevní. Tuhá povaha Šrámkova slavila tu první veliký úspěch. Ani Masarykova Washingtonská deklarace tehdy nepomohla. Jinak socialisté za trpného přísluhování republikánů, chránících si své ministerstvo zemědělství, provádějí své. Rozchvacují, co ve státě se rozchvátiti dá, přetěžují stát úkoly, břemeny a dluhy, ale o systematické zajištění socialistické správy státní se nestarají. Ovoce pozemkové reformy jim pro jejich bezpříkladnou bláhovost k věření tomu, co napsal Marx (kolektivní vlastnictví půdy), berou agráři a na socialisaci dolů nestačí socialistický státnický um. Jednotlivci se jen zabezpečují, ale socialistická výstavba státu se nedaří. První státní volby v květnu 1920 sice potvrzují socialistům moc uchvacenou při volbách obecních, ale věští již blíží se pohromu. Roste lidová strana. Do sociálně-demokratického klubu dostávají se při vítězství 1920 temné živly, s minulostí podezřelou. Ruská revoluce bolševická zasahuje a emisaři bolševisují sociálním demokratům neuvědomělé masy, zatím co dřívější vůdcové přejali s vládou i buržoasní manýry. Tusar sice opět se stává ministerským předsedou, ale už nemá té síly, jako měl před rokem. Jest to salonní socialista a neovládá dostatečně rudochy instruované z Ruska. Často se stává, že opoziční strana lidová musí zachraňovati vládu před porážkou, způsobovanou vlastními lidmi. Dostavuje se pohroma finanční. Ministr financí neví 20. června 1920, čím vyplatí 1. července státní zaměstnance. Zavřeli kapsu kapitalisté cizí i domácí. Stát byl předlužen a neměl důvěry. K nacionalisaci bank po způsobu ruském není přece jen odvahy. Tusar nemá většiny pro daně a dávky ani ve vlastní straně. Jest volán Šrámek i národní demokraté ku pomoci. Tusar zatím vládne z milosti těchto dvou tehdy opozičních stran. Na ulicích zuří kulturní boj při sčítání lidu. Vášně sektářů a bezvěrců planou plným plápoem, ale zatím v uzavřených síních smlouvají vůdcové pěti největších stran státoprvních novou konstrukci vládní — všenárodní koalici. Rozpoltění sociální demokracie nezpůsobuje už státní otřes. Věci jsou dohodnuty. Zelenorudá vláda odstupuje v září 1920, nastolena jest vláda úřednická, ale figurkami na vládní šachovnici bude už pohybovati utvořená pěťka.

Přechod k vládě všenárodní.

Úřednická vláda dra Černého setkala se hned na počátku s velkou přízní občanstva. Říkalo se populárně, že je proto lepší, protože po vládě zelenorudé už horší ani přijíti nemohla. Vláda vykázala za rok své vlády značné úspě-

chy. Potlačila komunistický puč, zlepšila administrativu a odstranila z úřadů nejhorší nešvary. Vláda Černého jen úřadovala, vládla však již všenárodní „pětka“, která se vytvořila v letní krizi roku 1920.

Dohodli jsme se, že se dohodnem.

Pětka vše připravila, shodla se a vláda úřednická prováděla dohodu. Tato metoda měla tu výhodu, že vůdci socialističtí, kteří v pětce dávali souhlas k různým opatřením nepopulárním, nebyli vystaveni přímému útoku komunistů. Obětním beránkem byli ministři-úředníci. Během jednoho roku bylo již smýšlení občanstva přepraveno na vládu všenárodní koalice.

Intrika při tvoření vlády.

Bylo velkým překvapením, když v září 1921 byla vyhlášena všenárodní vláda — Benešova. To nikdo nečekal, poněvadž všenárodní vládu sestavoval Švehla a pro jiného se vláda přece nesestavuje. Bylo by už jen motivem iiterárním rozbíratí událost tehdejší, jaké tu byly obavy z churavosti presidentovy a osobní ambice i tehdejší slabost politiků postaviti se proti činiteli mimoparlamentnímu.

Vláda Benešova byla už parlamentní, lidová strana měla v ní dva resorty: spravedlnost a železnice. Šrámek jediný z „pětky“ byl ve vládě a byl jaksi spojovacím článkem vlády a pětky.

Jmenování dra Beneše ministerským předsedou stmelilo pětku pevněji a způsobilo, že proti Hradu bylo pevněji zastáváno stanovisko ústavní: zodpovídá vláda, nikoli president. President nemůže skoro nic zaříditi bez kontrasignace ministerského předsedy.

Vůbec vládla pětka úplně, takže v tiskových orgánech, sloužících Hradu, ozývaly se hlasy, aby pětka převzala též zodpovědnost a nestála jen v přítmí. Ministerský předseda Beneš nedal vládě zvláštního osobitého charakteru, byl stejně jako dříve i potom stále na cestách ve funkci ministra zahraničního. **Lidová strana svými ministry se ve vládě Benešově osvědčovala výborně jako strana státotvorná, která na rozdíl od ostatních stran má na mysli především zájem státu.**

Silná všenárodní koalice.

Neustálé útoky na pětku, že je to živel odporující ústavě, když komanduje vládu i parlament, způsobily, že 7. září vskutku byla vláda přetvořena a ministerským předsedou stal se Švehla. Vláda tato měla nejdělnější trvání ze všech vlád během deseti let republiky a vykonala pro konsolidaci státu mnoho. Dr. Dolanský měl opět spravedlnost, Šrámek převzal zdravotnictví, ale hlavní práce jeho byla při budování tradic vládních. Do období všenárodní vlády Švehlovy spadá pro lidovou stranu její vítězství v obecních volbách 1923, ale též nejtěžší zkouška: sráž-

ka mezi republikou a Vatikánem. Pro lidovou stranu byla to srážka velmi nebezpečná. Kdyby vláda československá zaujala v poměru ke katolické církvi stanovisko, které při ostrém distinguování nebylo slučitelné s kázní církevní, pak by nebylo možno lidové straně setrvatí ve vládě, byť se dělo cokoli. Strana lidová ale byla si též vědoma nebezpečí, které číhalo na ni, kdyby pro otázku — dle terminologie kulturních odpůrců — římskou vytrhla se ze souručenství národních československých stran a rozšířila většinu. Plulo se tehdy vskutku mezi Scyllou a Charibdou. Byly to dvě věci: pastýřský list biskupů slovenských a odjezd nuncia Marmaggiho pro účast vlády na oslavách Husových. Biskupové slovenští vydali v listopadu 1924 pastýřský list, v němž varovali věřící před protikatolickými spolky a hrozili jim církevními tresty. Biskupové měli plné právo vydati onen list, ježto šlo o otázku spadající do učitelského úřadu církevních hodnostářů. Politicky ale způsobil pastýřský list, že se zloba všeho protikatolického světa českého obrátila proti rostoucí lidové straně. Docházelo k ostrým srážkám i osobním mezi Šrámkem a Švehlou. Šrámkovi se vyčítalo, že zneemožnil až dosud řešení otázky církevní a že jest mu milejší Řím než Československá republika. Schylovalo se opět k zelenorudé koalici česko-německé, námluvy mezi českými a německými sociálními demokraty byly v plném proudu. Šlo o to, aby nezůstal „černý Petr“ v ruce Šrámkově. V tomto manévrování vyhrál Šrámek. **Šťastnou formulací prohlášení celé delegace lidové v Národním shromáždění, „že nebezpečnou situaci nevyvolala ani k ní podnětu nezavdala a že by bylo státním nebezpečím pro tuto otázku rozbít národní koalici“, zvráceno bylo celé nebezpečné tažení a veřejné mínění československého lidu se postavilo za názor lidového tábora. Vládní prohlášení bylo už jen vydáno proto, aby se něco stalo. Formulace jeho byla taková, že ji mohli aspoň snést i lidoví ministři. V souvislosti s tím byla řešena otázka svátků. Věc je příliš dobře známa. Nakonec vláda a parlament uznaly katolické svátky dle církevního kodexu a jako hubenou kořist si odnesly pokrokové strany „památný den“ Husův. Katolíci pak sv. Václava a Cyrilla s Methodem jako dny státem uznávané za památné.**

Druhým nebezpečným incidentem byl odjezd nunciův pro domněle oficiální účast ministerského předsedy na oslavách Husových. Nuncius Marmaggi nebyl dost dobře orientován o mentalitě českého lidu a po nedorozumění Benešem zaviněném opustil s protestem Prahu. Tím znovu byla rozvlněna husitská pražská ulice a za oběť jí padl dokonce Stříbrný. Byla to těžká situace pro lidovou stranu a jejího vůdce. Ale i tu byla věc rozřešena šťastně. **Říšský výkonný výbor uznal, že se nestalo nic, proč by lidovci z důvodů náboženských museli vystoupiti z vlády. Případ nunciův byl charakterisován jako akt diplomatický. I v řešení této otázky měla lidová strana za sebou mínění veškerého katolického kněžstva i sympatie národa. A správnost jejího postupu byla po určité době uznána i ve Vatikáně, když byly obnoveny diplomatické styky mezi Sv. Stolicí a republikou Československou.**

Volební vítězství r. 1925.

Volby r. 1925 přinesly velké vítězství lidové straně (místo 21 poslanců získala 31) a porážku socialistů. Měly být vyvozeny důsledky z tohoto smýšlení voličů, ale socialisté nedovedli si zvyknouti na skromnější poměry. První srážka byla vyvolána hned při tvoření vlády. Švehla ztroskotal při prvním pokusu a doporučil prezidentu Šrámka, aby vytvořil vládu. Šrámek si vyžádal lhůtu k usouzení situace, může-li pověření přijmouti. Lidový tábor věděl, že se Šrámkovi úloha nepodaří, tak daleko jsme ještě nebyli, ale výzva ke Šrámkovi byla vnějším uznáním významu lidové strany a jejího vítězství volebního. Když Šrámek oznamoval prezidentu státu, že nemůže přijati pověření sestaviti vládu, bylo nutno ještě vhodným arangementem docílití toho, aby pověření nedostal vůdce třetí strany, sociální demokrat. Tvoření vlády jest nebezpečná věc a mohl být učiněn pokus i s komunisty a německými sociálními demokraty. Podařilo se to a Švehla sestavil vládu, v níž měla lidová strana tři ministry. Vláda trvala jen tři měsíce, poněvadž sociální demokraté potřebovali zotavení v opozici.

Před změnou koaliční struktury.

Šlo o zemědělská cla a o stát.-zaměstnanecký zákon (s kongruou). Sociální demokraté odepřeli spolupráci a strhli i české socialisty. Švehla z důvodů zdravotních bál se srážky se socialisty a proto resignoval a odejel do ciziny. Předložil sice předlohu státně-zaměstnaneckou, ale otázku úpravy platů duchovenských chtěl odbyti nic nepovídacím paragrafem. Ale i ten socialisté zamítli. Nechtěli už setrvati ve všennárodní koalici a Švehla nedovedl si myšlenkově představití tehdy koalici bez socialistů. Nastoupila vláda úřednická dr. Černého, ale většiny ve sněmovně zatím neměla.

Ale tu už nastávala jiná doba, nikoli zápolení národnostního, nýbrž hospodářského. Němci měli důvody hospodářské a nacionálně necítili se v republice utisknuti a luďáci mohli uplatniti své vítězství jen ve vládní většině. **Mimo to byla všeobecná nálada zmařiti teror socialistický, který nepřestal ani po volební porážce.** Sociální demokrat Bechyně, který všennárodní koalici rozbil, nevěřil, že v době tak krátké se změní Němci tak daleko, aby hlasovali i pro daně potřebné k uhrazení nákladů požitkového zákona. Zmýlil se a prohrál proto svou hru.

Cyriľ:

KATOLICKÁ AKCE.

V referátu o K. A., uveřejněném svého času ve Věstníku Společnosti sv. Cyrila a Metoděje (č. 1., roč. X.), soudí pisatel — jímž je patrně Dr. J. Čihák, nynější říšský ředitel K. A. — podle zkušeností z ciziny a podle povahy našeho lidu, že K. A. u nás bude muset překonávat

Clu, požitkový zákon, kongrua. Bylo třeba opatrné taktiky, aby se docílilo úspěchu. Něco bylo třeba zdržovat, něco urychlovat, aby byli vázáni i ti, kterým ta neb ona otázka nebyla sympatická! Šrámek, který po odchodu Švehlo-
vě stal se mimoděk vůdcem nově se tvořící konstelace, musel obratně manévrovat, aby všechny lodě provedl úskalím do bezpečného přístavu. Podařilo se to. Bylo nutno bojovati nejen proti opozici, nýbrž i proti chuti rozpustiti Národní shromáždění. Socialisté zatěžovali presidenta velice těžce, takže bylo (v boji o cla) nutno vážně upozorniti na možnost »presidentských« voleb, kdyby došlo k rozpuštění Nár. shromáždění proti vůli majority. Vyhrálo se vše, byť za bojů, jakých poslanecká sněmovna předtím neviděla. Socialisté se museli ze svého ztoku nad volební prohrou vyzuřiti. A vyzuřili se dosyta, ale způsobili, že se pod jejich tlakem vytvořila nová většina. Strany, které vybojovaly cla a kongruu, si řekly, že by bylo zkreslováním mínění voličstva, kdyby měla býti nastolena opět stará většina. A tak, když se vrátil Švehla z jihu, našel už připravenou novou většinu. Nebyla jeho dílem, ani jeho chutí, ale byla tu.

Nová vláda bez socialistů.

Na podzim 1926 byla opět vytvořena nová vláda Švehlova, v níž jsou i Němci a luďáci, která vládne dosud, více než dva roky. Byla provedena reforma daňová, reforma státní správy. Švehla však fakticky vládu nevedl více než rok. Zhroutil se, když narazil na velké obtíže u železničářů při provádění systemisace. Za něj vede státní lodičku nyní náměstek vlády, lidový vůdce, katolický kněz, dr. Jan Šrámek.

Švehla má rozhodnouti o svém nástupci, až bude moci. Na Šrámkovo postavení narážejí prudké útoky z různých stran. Pokrokový svět nemohl se smířiti s myšlenkou, že to bude katolický kněz a lidovec, který jest nyní faktickým šéfem vlády. Až dosud se nezdařily intriky a zhroutily se útoky. Žádný ministerský předseda nebyl zahrnut takovým spíláním a urážkami osobními, jako Šrámek od socialistů. Jsou v cizích službách. Zatím však je koalice pevná a má pevnou vůli ještě vydržeti určitý čas, aby dokončila svůj program. Šrámkovi patří zásluha řídití stát v den jubilejní. Vždyť on a s tím lidová strana nejvíce přispěl k výstavbě republiky. Nikdo nejednal tak státně, jako msgr Šrámek a nikdo nesloužil státu nenáročněji, než lidová strana. A v ohledu sociálním, přes všechny útoky, bude mít Šrámek zásluhu, že zachoval a zlepšil sociální zákonodárství a uchránil je před zatlačením. Dějiny uznají vděčně i tuto jeho práci.

dětklivost mnohých pracovníků v kulturním hnutí katolickém, u nichž přece by se na prvním místě měla předpokládat snaha o soustředění a tím zintenzívnění postupu práce, jsou to patrně dvě příčiny, které se staví v cestu snazšímu a rychlejšímu budování K. A.: neporozumění úkolu K. A. a nedůvěra v laický živel.

Že je potřeba koncentrace a společného vedení katol. práce kulturní, o tom netřeba zvláště mluvit. Stačí poukázat na celou řadu pokusů od převratu, aby se vidělo, jak jest potřeba ta velmi pocítována. Že práce ta nemůže býti soustředěna v rámci politické strany, jest, myslíme, dnes již každému rozumnému člověku jasno. Devisa co katolík, to lidovec, ukázala se nemožnou velmi záhy. Jde o to, zachytiti a soustřediti katolíky všechny, bez rozdílu jejich politické příslušnosti. Jde dále o to, tyto katolíky pokatolíčtit. Při bližším pohledu na stav víry u nás jímá věřícího člověka prostě úžas a děs, jak daleko a hluboce jsme se odkatolíčtili. Je nutno přivést katolíky zase do kostela, který, jak zdůrazňuje Dr. Bedřich Vašek ve své krásné informativní a propagační brožure o K. A., vydané ve sbírce exercičního domu v Hlučíně »Životem«, zůstává i v době nejživější katolické akce v náboženství místem nejdůležitějším. Jde pak dále o hájení náboženství a výboj mimo kostel, o akci — jak praví dr. Vašek ve zmíněné brožure, která sbírá v jeden celek všechny katolické síly, katolických jednotlivců i katol. spolků, která obezřetně bdí nad všemi potřebami katolíků na každém úseku, v jednotlivých farnostech i celých diecésích a v celé zemi, která odhodlaně a ve velikém měřítku dovede čeliti každému nebezpečí, ať již se valí na obyvatelstvo kteroukoli cestou: tiskem, zákonodárstvím, školou, módou, zábavami atd.

Tedy úkoly a plány veliké, pro jejichž účelné realizování však, jak se zdá, není dosti porozumění v prvé řadě se shora. Chybí teplejší poměr ku vyvolanému hnutí, není dosti ujasněnosti v tom, co a jak má býti. Společným pastýřským listem československého episkopátu z října minulého roku o Katolické akci dána Magna Charta katolické akce u nás — stalo se však více? Je tu vřelejší interes, součinnost? Podle organizačního řádu K. A., vypracovaného a nařízeného episkopátem, je K. A. budována podle organizace církevní, připojujíc se k ní: podle farností, vikariátů, diecésí. Celá organizace se soustřeďuje v Říšské katolické radě se sídlem v Praze, jejímž předsedou je nejdp. arcibiskup pražský. Nejvyšším orgánem K. A. je pak konference biskupů ČSR. V úřední zprávě, vydané o jednání konference biskupů ČSR. letošního roku, četli jsme

o K. A. jen krátkou zmínku, že byly vzaty na vědomí zprávy o budování K. A. v jednotlivých diecésích. Nevíme, jde-li snad o chybnou stylisaci, ale domníváme se, že při budování díla tak eminentně důležitého a nutného a podle uvedené organizace K. A. byli povoláni vedoucí funkcionáři říšští, aby podrobně referovali o své práci, o stavu v organizaci, aby vydali počet a předložili a přednesli plán dalšího postupu v celé říši. Tento generální plán, sdělaný se zřetelem na potřeby nejen jednotlivých diecésí a zemí, ale i celku, vyžadoval pak jistě pečlivé úrady. Stalo se tak? Vždyť jak jinak by bylo možno velkoryse, účelně a s úspěchem pracovati?

A zdaž bylo také uvažováno o otázce finanční? Pokud se pamatujeme, bylo směrodatnými osobnostmi na onom památném sněmu katol. pracovníků kulturních v arcibiskupském gymnasiu v Bubenči dne 6. března 1927, kterýž se konal za předsednictví nejdp. arcibiskupa pražského, prohlášeno, že o vydatné financování je postaráno. Nuže, pokud víme, tone K. A. v naprostém nedostatku peněz. Jak jsme informováni a měli jsme možnost sledovati činnost Říšské Katol. Rady, resp. jejího poradního sboru, je jeho práce velice intenzivní. Nutno přiznati, že jde o sbor lidí pro věc nadšených, ze všech oborů lidské práce a vědění, pracovníků schopných. Po stránce potence ideové i schopnosti organizační nelze činiti výtek. Co však je platná řada sebelepších návrhů, není-li k jejich realizaci hlavního potřebného: peněz. Jak se má účelně a intenzivně pracovati bez haléře peněz, když na odkřesťanění národa se bojuje aparátem finančně téměř neomezeně vyzbrojeným? Jak se chce na př. vybudovati jen organizační aparát, alespoň nejnütnější opatřené kanceláře atd., jichž jest k řádné funkci takového hnutí nezbytně třeba?

Při neporozumění se shora není divu, že je namnoze naprosté neporozumění i ze zdola. Toho však netřeba se tak obávati. Jeho odstranění je věcí práce, uvědomování. Bude tu nutno, aby se pořádaly kursy pro pracovníky ve farních a okresních radách, jak se ostatně již na př. někde děje. Je nutně potřebí instrukčního listu K. A. Velmi pěkně vedený takový časopis vydává již olomoucká diecéšní K. A., a to ve formě letáčků. Než domníváme se, že tento může sloužiti pouze potřebám této diecéšní K. A., nejvýše snad Moravy, že však pro celou K. A. v území celého státu je potřebí kromě diecéšních takových časopisů menších, společného časopisu, centrálně při Říšské Katol. Radě vedeného, v němž by bylo hlavně při-

hlíženo k potřebám celku a který by byl velmi vydatným pomocníkem organizačním a vhodnou a nutnou pomůckou při nutném jednotném vedení.

Ožehavou je otázka laického živlu v K. A. Tu bychom chtěli upozorniti, že sám pastýřský list čsl. episkopátu o K. A. zdůrazňuje, že jde o apoštolát l a i c k ý. Měli jsme již v minulých číslech našeho listu příležitost poukázat na nedůvěru, která tu proti laikům zřejmě je. Diecésními řediteli a místopředsedy a stejně i říšským ředitelem jsou vesměs kněží, a to povětšinou osobnosti již plně vyčerpávané vlastním jich úřadem. Toliko místopředsedou říšským je laik, a i tato funkce však, jak se proslýchá, má být přenesena na kněze. — Nejde nám o rivalitu a nějakou snad vzájemnou nedůvěru. Jsme toliko mínění, že pro vedoucí funkce mají být vybíráni lidé jednak nejschopnější, ale mající také vůli a č a s ť e vši síly pracovati, bez ohledu na to, je-li to snad i laik. Vždyť netřeba k laikům míti nedůvěru, když jsou to lidé věřící. Je-li pak nejvyšším orgánem K. A. sám episkopát, jehož schválení veškeré důležitější počiny a plány podléhají, a je-li s Říšskou Katol. Radou ve stálém kontaktu nejdř. arcibiskup pražský, s diecésními Katol. Radami pak stejně příslušní biskupové, netřeba přece míti obav, že by došlo k něčemu, co by nebylo ve shodě s učením katol. církve a s církevní poslušností. Má-li pak K. A. býti l a i c k ý m apoštolátem a vnikati a pracovati v oněch úsecích, kde tak není možno knězi, mají být laikové nesporně účastni též na vedení, které, jak uvedeno, tak jako tak podléhá ve svých počinech církevní sankci.

Jsou mnohé výtky na dosavadní činnost K. A. se shora i ze zdola. A nejvíce od těch, kdož sami ruku k dílu nepřiloží a dívají se jen, co z toho bude, ač-li namnoze nepracují přímo proti. Domníváme se, že jde o výtky vesměs nesprávné. Máme na K. A. velký zájem: vždyť z kruhu našich lidí a pracovníků vzešel podnět k jejímu budování.

Sledujeme tedy se zájmem postup jejího budování i práce. A můžeme klidně říci, že vykonala dosud při počáteční své organizaci a v situaci, již jsme vylíčili, mnoho: Nejen organizačně. Omezovala se ovšem povětšinou na práci nehluchou, možno říci důvěrnou. Je to pochopitelné, neboť při kusé dosud své organizaci nemůže již nyní oficiálně vystupovati i veřejně s velkými akcemi, jichž provedení si vyžaduje úplně provedenou již organizaci K. A. až do všech farností, nemá-li se vydávati v nebezpečí neúspěchu a zdiskreditování. Práce tedy

vykonáno mnoho a docíleno značných pozitivních výsledků, které se již jeví navenek, byť pod jinými firmami. Sláva není konečně účelem K. A. Kdo trpí slavomamem a nepravou osobní ctizádostí, nebyl by ovšem takovou prací v K. A. nadšen a nehodí se ani pro ni.

Na konec několik slov o vývoji organizace K. A. s hlediska národnostních a kmenových složek v ČSR. Nevíme, bylo-li episkopátem o věci uvažováno. Víme však, že jsou zde tendence, utvořiti K. A. od shora až dolů rozdělené podle národností, tedy několik katol. akcí: zcela samostatnou českou, stejně tak německou, dále slovenskou, a důsledně snad tedy i maďarskou atd. Takové akci nerozumíme. Jde přece o koncentraci katolicismu v ČSR. Že by pak byl nějaký katolicism český, katolicism německý, slovenský atd., nevíme. Víme ale, že jsme všichni katolíky římskými a že nebezpečí, jež nám hrozí, je všem společné. K čemu tedy takové drobení, které konec konců je v přímém rozporu s vlastním konečným účelem K. A.? Zvláštním poměrům a z toho vznikajícím potřebám jednotlivých národnostních a kmenových složek v ČSR. je přece dostatečně hověno tím, že organizace K. A. se připíná k organizaci církevní, takže všechny jednotlivé složky mohou dojíti plného uplatnění. V centrálních orgánech bylo by možno se zřetelem na některé různosti potřeb, taktiky atd. připustiti do jisté míry sekcionování, při čemž však orgány ty, ať již diecésní, zemské, nebo konečně celostátní Říšská Katol. Rada musí být společnými, jednotně vedenými, má-li být pracováno pro katolicism a nikoliv pro krátkozraký nacionalism k jisté konečné škodě celého katolicismu v ČSR.

Projevující se tendence jsou naprosto nezdravé. Je-li potřeba úzké spolupráce v hlavních akcích a cílech mezi všemi katolíky v historických zemích, je tím více potřebí součinnosti katolíků zemí východních (Slovenska a Podkarpatské Rusi) s námi. Seznali-li již katolíci této části ČSR. přímý, bezohledný, neurvalý způsob protináboženského boje, jsou, jak je viděti, naprosto neznalí taktiky protivníkovy, který postupuje v rukavičkách, záludně, pomale, ve velkých etapách, ale cílevědomě. Nebezpečí je zde příliš velké a chyby, jež se staly a ztráty na Slovensku a Podkarp. Rusi jsou již velmi bolestné.

Jednotná a jednotně vedená K. A. v území celé ČSR. je tedy nutností a jest si jen z té duše přátí, aby o tom bylo uvažováno zvláště na zodpovědných místech, aby K. A. se brzy stala tím, čím může a má být!

NOVÝ BOJ O SMYSL ČESKÝCH DĚJIN.

Druhý díl Pekařova Žižky.

Pekařovy knihy o Žižkovi a jeho době nemile vyrušily naše pokrokaře z klidu. Od boje Masarykova s Pekařem a Kaizlem nikdo jim nerušil jejich hájemství. Tehdejší knížka Pekařova¹⁾ (dnes III. vyd.) byla celkem málo objemná, aby stačila na tak složitý problém, jako je otázka smyslu našich dějin. Teprve profesor Pekař knihou o Žižkovi a rozbořem husitství dostal se k jádru věci. Moderní husité na něj vyletěli jako sršáni. Stačilo vydání prvního svazku a ve schůzi Masarykovy sociologické společnosti byl prof. Pekař JUDr. Emanuelem Chalupným souzen a odsouzen. To nebyla kritika, to byl neurvalý a nekvalifikovaný útok nepřičetného člověka, a není divu, že na Chalupného brožuru (rozšířený a změněný otisk přednášky)²⁾ Pekař polemicky neodpověděl, protože Chalupný se jí představil jako diletant, s nímž se vážný historik nemešká.

Zatím vyšel II. díl Žižky (279 stran), který je naplněn dokumenty o Žižkovi. Kapitola »Žižka v podání pamětníků« je rozšířena o kapitolu »Žižka sám o sobě«. Pekař tu, po prvé tuším, zhodnotil obsírněji soudní akta popravčí knihy pánů z Rožmberka a druhé podobné knihy jihlavské, z nichž vyplývá, že Žižka byl v mládí význačným členem lupičských band a silničních lapků, z nichž banda vůdce Matěje byla nejobávanější. Byl proto řadu let psancem a snad z toho důvodu odešel r. 1410 do Polska. Teprve když mu král vymohl u budějovických měšťanů odpuštění, mohl se vrátit a přejít do služeb královských.

Zmínky u současníků o Žižkovi jsou málo lichotivé. Žižka je kat, lotr, lupič, zločinec a svatokrádce, sprostý životem i zrozením, bub, bösewicht (= lump).

Obsahově jest II. díl chudší než první, poněvadž Pekař závěrečné soudy podá ve třetím dílu. Ač tento závěrečný díl, hodnotící výsledky dvou dílů prvních, dosud nevyšel, byla na Pekaře zahájena palba se všech stran. Přihlásil se opět doc. dr. Bartoš, a zvláště dr. Slavík, který v celé serii článků kritisoval nejprve Chaloupeckého a potom Pekaře. Útočil zejména na Pekařovo tvrzení, že husitství jest zjevem středověkým, že Lipany byly ozdravným řezem a konečně, že revoluce husitská nesplnila zdaleka

svůj program. Prof. Pekař odpověděl Slavíkovi obsáhlou replikou, s níž Slavík opět polemisoval. Polemiky obou historiků otisklo »Nár. Osvobození« a poněvadž by nebylo dobře, aby zapadly bez povšimnutí, otiskujeme podstatnou část v »Životě«. Užijeme i výborných statí dra Doležala v »Lidových Listech«. Zde už nejde o kritiku knihy Pekařovy, jde o smysl českých dějin, jde o názor Palackého, o hodnocení revoluce v dějinách.

Pekař začal bořiti falešné představy o důležitých epochách našich dějin teprve po dobytí svobody. Jistě vytušil, že Palackého a Masarykova koncepce dějinná, označující husitství za vrchol a smysl českých dějin, ač historicky nepravdivá, může platně přispět k osvobození českého lidu. K národní revoluci hodilo se opět jen revoluční období české historie. A tak se Pekař ani neozval proti Masarykovu »Tábor je náš program«, ač komunisté tohoto výroku zneužívali pro sebe.

Až nyní, po desetiletém trvání státu, přišly tyto otázky na přetřes. Pekař bojí se o český stát a chce, aby místo revolučních ideí, z kterých nemůže žádný stát žít, byly zdůrazněny ideje státotvorné. Proto podniká velikou revisní práci, aby odhalil destrukční síly hnutí husitského a před oči stavěl hodnoty pozitivní. Je třeba co nejdříve zakopati husitský palcát a schovat revoluční prapory, abychom sami neohrozili sotva získanou svobodu. Ne tedy svobodu vždy větší a větší, jak volá washingtonská deklarace, ale kázeň a řád, čili jak to jadrně vyjádřil Ant. Švehla: Potřebujeme, t. j. stát, historika, který by nám z Husa (revolucionáře) udělal postavu státotvornou.«

Výstraha už byla dána — v sibiřských legiích. Stačila dvě léta zkoušky a revoluční sibiřská armáda, dosud ukázněná, bratrská, změnila se vlivem agitátorů, kteří neztrávili Masarykovy revoluční řeči, v armádu desperátů, vzbouřenců. V »Životě« otištěné protokoly II. voj. sjezdu delegátů dokazují nad slunce jasněji, jak nebezpečnou byla revoluční ideologie husitská pro armádu a stejně nebezpečnou je pro státní útvar, jenž chce žít a zdárně se vyvíjet. Subjektivism a provinciální rozhled novopečených vůdců, bohorovné přeceňování atd., otrávil část sibiřských legionářů tak, že se nerozpakovali vypovědět poslušnost svým velitelům a hájití po vzoru Husově vzpourou »svou pravdu«. Ne nadarmo dovolávají se internovaní delegáti Ma-

¹⁾ Pekař: Masarykova česká filosofie, III. vydání, stran 46, cena 6 Kč. Nákladem Histor. klubu, Klementinum.

²⁾ Dr. Em. Chalupný: Husitství, Táboři a prof. Pekař. 40 stran v »Melantrichu«.

saryka, o němž tvrdí, že kdyby byl na Sibíři, že by seděl mezi nimi. Pro presidenta nebylo toto tvrzení lichotivé, ale přečteme-li si jeho proslovy k armádě a důstojníkům, nedivíme se, že prostí lidé tak pochopili význam jeho slov.

Pekař nepíše své knihy s tendencí. Ale to, co jsme naznačili, je jeho studiem potvrzováno.

Slavík namítá, že Pekař v mládí byl jiný. Odmítal Tomkovo pojetí českých dějin a ztepal Řezníčkovu knihu o Bílé hoře proto, že ji líčil jako záchranný řez. Slavík se domnívá, že převrat v nazírání způsobila u Pekaře bolševická revoluce. Pekař je smýšlením aristokrat. »Páchnou mu dnešní vůdcové širokých mas, v nichž vidí jen demagogické tyránky, vrhající nesvědomitě hořlaviny do lidu. Relativně hodnotí ohromnou proměnu, kterou prodělala nejpočetnější vrstva národa, to veliké vertikální stěhování národů (jak to nazval Rathenau) do říše uvědomělého občanství, ten velký rozdíl, jak hlavu nosil dělník před válkou a jak ji nosí dnes. Pekař není tím nadšen. Na místo obdivu cítíte v jeho peru věčné obavy, že »tyránkové«, proniknuvší po zádech lidu k moci, promarní a zničí drahocenný poklad samostatnosti.«

Pekař nevěří sociologii, věří jen faktům. Sociologie, tak jak ji rozumí Chalupný, vysvětlí hravě vše. »Lipany musely přijít«, ale »pád Táboru zabezpečil ovoce revoluce« tvrdí se zároveň. Kdyby nebylo Lipan, patrně by revoluce stala se chronickou a pak by se ovšem ovoce nikdo nedočkal. Takovéto »vědě« Pekař nechce rozumět. Pekař věří jen faktům a těmi utloukal vždy své oponenty.

Slavíkovi se stalo nejinak. Pekař se ho ptá, jak vyloží sociologicky, že revoluce počáteční myšlenku svou, totiž vzít duchovenstvu statky a světské panování a zavést kalich, se provedla s železnou důsledností. Tady se revoluce neřídila sociologickou poučkou, že za revoluce bývá ohromný rozdíl mezi hesly, jimiž se bouře vznítala, a konečnými výsledky. Na sociologii neplatí asi ani slova Písma: Podle ovoce poznáte strom.

Pekař koriguje názor Slavíkův, že husitství bylo selskou revolucí a že vyrostlo z útlaku. Husitství bylo revolucí náboženskou, bylo revolucí lidí hospodářsky dobře situovaných, lidí se vzrostlým sebevědomím. To nyní sociologie tvrdí též a vydává to za poučky, když dříve ji ověřili historici studiem pramenů.

Slavík vytáhl ještě na Pekaře logiku a noetiku, aby mu dokázal, že revoluce husitská sedlákům pomohla. Pekař prý váží jen hodnoty reální, grunty selské, jejich daňové zatížení, jejich pla-

tovou potenci, robotu, nevolnictví, ale nic prý nechce vědět o ireálních a ideálních hodnotách, které revoluce přináší. Takovými ideálními statky jsou prý osobní svoboda, sebevědomí člověka atd. Po válkách husitských stál prý sedlák společensky, hospodářsky i národně na výši, o které neměl sedláček z dobrých let. »Otce vlasti« ani potuchy.

Pekař naopak konstatuje, že postavení sedláků po revoluci se počalo horšiti, což je věc v naší vědě nesporná. Palacký přičítal příčinu válkám husitským; měl za to, že sedláci, kteří za válek s rodinami hrnuli se samovolně do táborů, i ti, kteří utýráni byli násilím války všeho druhu, octli se brzy v bídě a zoufalství. »Celé krajiny popleněné ležely ladem, jen meč a voják dávali zákony; tím oblomena byla samovůle a hrdost obecného lidu a po skončení války naděláno proletářův zahálivých, ale zbrani zvyklých, všude veliké množství, jichžto divoké vášně požadovaly uzdy zákonů krutých. Války prospěly jen těm nejvíce, kdo v nich vévodili, totiž pánům korouhevným a rytířům hejtmanům.

Palackému je citovaný výklad úvodem k omylu, proč a jak prý čeští sedláci byli r. 1487 uvedeni v »porobu«. Ale i Vacek, jenž povahu změn, o něž šlo v druhé polovici 15. stol., vyložil právě letos podrobně, líčí následky války podobným způsobem jako Palacký; z vývodů jeho vysvítá, že boj nových zákonů proti poddaným, sbíhajícím od svých pánů, jejich péče, aby nikdo, sedlák ani čeledín jeho, nesměl měniti pobyt svůj bez svolení a vědomí pánova, jejich úkol utužit ústavu poddanskou tak, »aby každý měl pána«, souvisel s depopulačními a nepochybně i morálními účinky válek minulých, jsa zároveň opatřením proti povalečům, z nichž rekrutovali se lapkové na silnicích. I Krofta vychází ve svém Přehledu dějin stavu selského od téže myšlenky, již jsme našli u Palackého. Praví v podstatě, že stav lidu selského se revolucí v leccěms zhoršil; zásadně se postavení sedláků nepozměnilo, protože změna jeho nebyla vůbec programem revoluce. Ale hospodářské následky válek působily nepříznivě na situaci jeho a přispěly k zhoršení právního postavení jeho v době potomní, t. j. k utužování poddanství po válce.«

Pekař dodává: »Sekularisace rozsáhlých duchovních statků za revoluce postavení sedláka zhoršila; církevní vrchnost byla konservativnější i pravidlem spravedlivější v šetření práv od staletí nabytých, než nové méně rozpačité vrchnosti světské; ne nadarmo císař Zikmund, kdykoli revolucí uprázdněné církevní dominium

postupoval novým světským pánům, kladl v zápis podmínku, aby »neobtěžovali lidi mimo spravedlivé poplatky«. Utužování poddanství od druhé polovice 15. stol. souviselo ovšem i s novým duchem doby, jenž byl cele rozdílný od toho, kdy (v době gotické) arcibiskup Jan z Jenštejna a rádci jeho byli ochotni uznati sedláky za plné vlastníky statků jejich. Souviselo s probuzeným ekonomickým zájmem vrchností, jež pro své nové podniky potřebovaly víc pracovní síly.«

Husovi nešlo o feudalism, ani o teokracii (oni ji zaváděli), v tom je husitství docela a důsledně středověký zjev. Ba možno říci, že feudalism za nových pánů na statcích někdy duchovních jen zesílil, aby trval bezmála po čtyři sta let.

Pekař reakcionář — klerikál.

Pekařovi vyčetl Slavík, že je reakcionář. Kryje prý se sice pláštíkem »státnosti«, ale svou knihou prý posiluje reakci, která po období revoluce u nás nabyla vlivu. Slavík zašel tu na pole politické stejně jako druhý oponent Pekařův — Chalupný. Ten to udělal svým způsobem. Tvrdí, že při debatě v sociologické společnosti byli v rozhodné většině Pekařovi odpůrci. To není pravda, ač-li za Pekařova odpůrce nepokládá Chalupný onoho čsl. faráře, který žvanil nesmysly, jakoby chtěl získávat členy schůze pro čsl. církev.

Chalupný na dotvrzení toho, že Pekař má odpůrce, zmiňuje se o stati prof. Krofity v »Nové Době«, stati, která byla psána před válkou a otištěna v »N. D.« tak, aby vzbuzovala dojem, že je polemikou s Pekařem. Dr. Krofta musil na to veřejně upozornit. Dále se dovolává Chalupný proti Pekařovi brožury Slavíkovy o sovětském Rusku (to je argument!) a konečně článku Bartošova, při čemž ohřívá tlach, že Pekař diskvalifikoval Bartoše pro úřad profesorský v habilitační komisi, věc, kterou akademický senát i členové komise označili za nepravdu. A aby Chalupný dokázal, že »působení prof. Pekaře v české vědě je neudržitelné«, tvrdí, že Pekaře hájily L. L. a Pražský večerník (Lid) tím, že »surově a lživě« napadaly Chalupného. A poněvadž »Přítomnost« a »Volná Myšlenka« odsoudily Chalupného též, pustil se Ch. i do nich, vyčítaje V. M. »farizejství a jesuitism«. Chalupný píše, že činí Pekaře a Šrámka zodpovědnými za články lidových časopisů...

Slavík udělal z Pekaře reakcionáře, Chalupný ho postavil vedle Šrámka — a to všecko za tím zbožným účelem, aby Pekařovo působení v české vědě stalo se neudržitelným. Jenomže Pekař zůstal Pekařem a Chalupný Chalupným.

Pekařova obrana.

Pekař líčí, jak se dostal k Žižkovi.

»Odhodlání, dát se do práce o Žižkovi, vzniklo pod vlivy dost náhodnými a vnějškovými, když v přípravě jubilea Žižkova jsem poznal, že musím stat' o Žižkovi napsat do ČČH. sám a když v prázdninovém studiu otázky jsem si uvědomil zásadní neporozumění Tomkova Žižky a význam Eneáše Sylvania pro položení potomní slávy i Žižkovy. Tak mne velké téma zaujalo a zvítězilo nad rozpaky, jež před ním varovaly; že budu moci souvislosti jeho líčiti plněji a pravdivěji než předchůdci, slibovalo i vědomí, že od dob Palackého a Tomka přibýlo mnoho nového materiálu datového i řada důležitých monografií i vědomí, že mnoho poučení dají i prameny dříve známé, ale Palackým nic nebo málo vyčerpané.«

Slavík obvinil Pekaře, že se dal svést vhodnou (reakční) atmosférou, že je tedy jaksi konjunkturální historik. Pekař klidně na tuto insinuaci odpovídá:

»Je obecně známo, jak a jakými vlivy kult husitství vyrostl u nás nejvýše v době po převratu, jak s velkou okázalostí a ovšem se vším při tom nezbytným upřílišňováním slaveno v té době výročí smrti Žižkovy. Může kniha, která chtíc nechtíc podává mnohem strážlivější obraz minulosti, která v nejednom směru čelí kriticky věrám a ilusím hluboko zakořeněným, počítati na pochvalu či souhlas většiny? Samo vystoupení Slavíkovo, mého žáka a spolupracovníka (pomlčím-li o stranných nebo nenávislných projevech, jež bylo lze čekati), podává, tuším, odpověď více než dostatečnou. V Slavíkových státech sice najdeme větu, že v historii musí platiti svoboda říci nepřijemnou pravdu, padni komu padni, ale najdeme tam i větu, že »výslednicí mé knihy je málo sympatický obraz našeho národního hrdiny«. Slavík snad ani nepostřehl, že věta může míti podobný vlastenecky nedůtklivý a ovšem vědecky reakční smysl jako v boji o Rukopisy stížnosti těch, kteří se bouřili proti útoku na »národní klenoty«. Víím, že v tom smyslu budou proti mně hřímati, a snad nejvíce ti, kteří mají plná ústa oslavy nebojácných obránců pravdy. Palacký napsal o Žižkovi (přes to, že jej slaví jako Bohem nadaného válečníka a obránce vlasti), že byl fanatikem pobožnosti, že pro zákon boží plnil a vraždil nemilosrdně všecky ty, kteří podle něho živi nebyli, zuře nejvíce proti kněžím a mnichům (jednou dokonce: v zuřivosti a ukrutnosti sám sebe převyšuje). Tytéž celkem rysy fanatika postřehl u Žižky Slavík sám na základě materiálu v druhém svazku mé práce sneseného. Závěr mé

knihy tyto shody s Palackým ještě rozmnoží (vytkne ovšem i rozdíly); fronta mého pojetí Žižky obrací se ne tak proti Palackému, jako především proti Tomkovi, jenž z fanatika zbožnosti udělal vlasteneckého politika, z revoluční bojovníka za kázeň a pořádek. Nepochybují však, že to budu jen já, nikoli i Palacký, který bude stavěn na pranýř, že rouhavě sahá na obraz našeho národního hrdiny.«

Svou polemiku zakončuje Pekař obhajobou »státnosti«. Řekl to jasně již Chaloupecký, že dobytá svoboda zavazuje nás, abychom nechali revoluční glorioly a obrátili pozornost k silám, myšlenkám a dobám tvůrci záměrné práce, jež proti revolučnosti zdůrazňovaly »státnost«. Pekař přiznává, že jeho kniha nevznikla pod vlivem této filosofie, ale kárá Slavíka, který popírá potřebu vychovávat k »státnosti« z obavy, že se za tím skrývá reakce. Pekař vhodně upozorňuje na slovanskou nesvornost:

»Řada národů slovanských po velkém zřícení monarchické východní Evropy nabyta svobody; velcí sousedé, přátelé i nepřátelé, na západě čekají s obavou i nadějí, jaké budou výsledky. Přesvědčením, že Slovan není živlem státotvorným, že není zrozen k svobodě, sytily Evropu dějiny Slovanstva rozličně — a nepřátelé chtivě čekají na nové doklady toho. Nezdá se, že by o ně byla nouze. Ale náš ohnivý historik nedůvěruje vějičce státnosti, chce raději skláněti se před revolucí, i před tou, jež odehrála se před půltisíciletím, v duchovní oblasti nám zcela cizí, protože prý tam učiněny »náběhy« k řešení otázek, jež nejsou dosud »likvidovány« ...

Nevěřím, že by to Slavík mínil tak, abychom husitskou revolucí se zbraní v ruce dovedli ke konci. Slavík má také asi na mysli jen osvobozovací, očištné, nebo »pokrokové« stránky a hodnoty revolucí. Pohříchu mají revoluce zároveň jiné stránky a vlastnosti, jiné konsekvence a následky. Není snad nevhodné, připomenuli v té souvislosti, jak zněl český úsudek o plodech revoluce, kterou chce Slavík dokonati, před pěti sty lety a v jak mohutný apel k státnosti a k výstražce českému budoucnu vyznělo vědomí o neštěstí jejím. Hlavní náš dějepisec husitství, M. Vavřínek z Březové, uvítal revoluci jásavě a počal psáti kroniku na oslavu její; po několika letech však, když viděl »dnešní mnohonásobnou a ohromnou nešťastnou záhubu šťastného a slavného kdysi království českého«, škrtl oslavná slova předmluvy původní, aby je nahradil vyznáním, že odhodlal se psáti historii svou z toho důvodu, »aby budoucí pokolení českého národa nebyla oloupena o poznání této hrozné a no příšerné

zkázy a v podobnou nebo horší z bláznivé lhostejnosti neupadla«.

Vím, co vše lze proti tomu namítnouti. Ale mám přece zato, že ten bolestný, ba zoufalý výkřik výstrahy je adresován i Slavíkovi obdivu revoluce i jeho neúctě k postulátu státnosti.«

Slavík, žák Pekařův, odpověděl svému učiteli hezky s patra. Pekař prý vleče naši dějepisnou vědu do žalostného omylu. Projevuje názory nemožné nebo staromódní. Je prý to sice bohem nadaný historik-umělec, ale není to historik filosof (sociolog!), který by stačil na vyšší problémy. Pekař prý nemá filosofické erudice (odmítá sociologii) a dostává se na stejnou linii s klerikálním »Pražským Večerníkem« ... (Je příznačné, jak přichází v tomto sporu »Pražský Večerník« ke cti.)

Pak poučuje čtenáře o nových objevech historické noetiky. Hnutí husitské není hnutím středověkým, pochopíme-li, že bojovalo za osvobození ducha. (Pekař dokazuje, že přivodilo větší porobu ducha i těla.) Pekař prý ukazuje, jak se bojovalo, kolik lidí Žižka nacpal do sudů, ale nevidí gloriolu husitské revoluce, poněvadž »hodnoty revoluční« nejsou hmatatelné jako koudel a směla. (Narážka na upalované kněze katolické.)

Pekař prý myslí, že opravuje omyly Palackého, ve skutečnosti však Palackého nedorostl. Slavík to »dokazuje« názorně na příkladu. Volil, ne bez úmyslu, pozemkovou reformu, k níž, jak známo, zaujal Pekař odmítavé stanovisko. Na pozemkovou reformu možno prý různě hledět. Ani dva historici se neshodnou.

»První z nich věří a sympatisuje se šířící se myšlenkou, že k dalšímu zdokonalení společenských řádů se dospěje obmezením osobního vlastnictví. V čem tento historik najde hlavní význam pozemkové reformy? Bude to zajisté »fakt« porušení principu osobního vlastnictví ve prospěch celku, který bude ceniti jako krok vývoje tím směrem. Jak však tutéž věc pojme druhý historik, pokládající myšlenku odstranění osobního vlastnictví za blouznění, historik konservativní, jenž se o osud »spřádáné« lidské společnosti tetelil při změnách daleko krotších? Takový historik dokáže vám na základě nesporných pramenů a »konkrétních« faktů pravý opak. Dokáže vám, že se při pozemkové reformě na podlomení zásady osobního vlastnictví »nepomýšlelo« (pamatujme si toto slovo!), dokáže, jak se parcelací velkostatků zainteresoval v osobním vlastnictví drobný lid, jak soukromé vlastnictví bylo posíleno atd. Kdo z obou historiků bude míti pravdu? Je na bíle dni, že rozdíl v historickém pojetí události »pozemková refor-

ma« nezpůsobila různá znalost pramenů ani nestejný stupeň »objektivnosti«, nýbrž rozdílná hlediska, přesněji řečeno různost h o d n o t í c í c h i d e í, jež neodlučitelně působí při vzniku p ř e d s t a v y o události. Netřeba znáti »učenou noetiku«, aby každému bylo jasno, že jinak dopadne pojetí »pozemkové reformy« se stanoviska socialistického, jinak s nacionálního nebo dokonce s hlediska žalu nad zarůstajícími pěšinami šlechtických parků. Kořen rozdílu mezi Palackým a Pekařem je týž. Jde o různá hlediska, o nic více.«

Slavík v této věci má pravdu. Pekař-positivista pěstoval »vědu pro vědu«, to jest materiál probíraný byl mu vším. L'art pour l'artismus razila u nás škola Gollova snad v obavě, aby nebyla věda zabarvována tendenčně a zatím co hromadili historikové tohoto druhu materiál, psali jiní své statě o smyslu českých dějin, a třebaže často se hrubě prohřešovali proti skutečnosti, zapalovali a vedli. Lid nechce suchá data, lidu nezáleží na tom, zda údaj je stoprocentně pravdivý, lid promítá do dějin své chtění, lid chce užitou historii (filosofii) a ne vědu. Ostatně každý historik je více méně tendenční. Je-li jen tendenční a hřeší-li proti pravdě, je brzy desautován. Palacký řídil se také heslem »padni komu podni« a přece dovedl dát svému dílu ideu, která, ač v mnohých svých závěrech byla pochybená, přece zapalovala a vedla.

Pekař je zavázán nahraditi nám Palackého, prokazuje-li neudržitelnost jeho názorů. Snad naznačí v třetím díle »Žižky«, jakou ideologii mají naše dějiny. Či nenaznačí? Patrně nikoli. Vymlouvá se, že koriguje vlastně Tomka, ne Palackého, a pak Pekař je liberál. Kdyby byl věřícím katolíkem, dovedl by překonat Palackého i Masaryka. Jen katolíci stavěli proti husitsko-protestantskému smyslu českých dějin svůj názor, názor, že dějiny jsou vlastně stopy Prozřetelnosti Boží v dějinách. Bůh zvedl náš národ v době Karla IV. a dal mu trpěti v dobách potomních, zdeptal ho na Bílé hoře, aby ho očistil třistaletým pokáním »na poušti« a pak ho přivedl do země zaslíbené k svobodě.

Viděl-li Palacký v husitství a reformaci počátek velikého boje za osvobození ducha, vidí v něm katolický historik počátek odboje proti Bohu a božskému řádu spravedlnosti, mravnosti a kázně. A nakonec by se spor zjednodušil v otázku, zda člověk je od pádu prvních rodičů nakloněn spíše k zlému než k dobrému a potřebuje nad sebou teokracii, nebo zda je autonomní ve svém počínání a obejde se bez božích příkázání.

Takto pojatá dějinná filosofie byla by každé-

mu srozumitelná, byla by protiváhou filosofie, která dává největšího militaristu (eufemisticky řečeno) Žižku s největším pacifistou Chelčickým, Tábor s Českými bratry do jednoho pytle, která prohlašuje za největší dobu, jež nás rozkřičela mezi národy jako vrahy a lupiče, která vidí v době sbírání sil dobu »temna« atd.

V tom ohledu Slavík řekl Pekařovi a pragmatickým historikům kus drsné pravdy. Co je to věda, co historická fakta, když si je každý může se svého stanoviska vyložit jinak. Slavík cituje německého historika Webera, který napsal:

»Bez konce se valí proud nezměřitelného dění. Vždy nově a jinak zabarveny, tvoří se kulturní problémy, jež hýbají lidmi, plynulý zůstává okruh toho, co z onoho, stále stejně nekonečného proudu individuálních jevů má pro nás smysl a význam, t. j. stává se »individuem historickým«. Mění se myšlenkové vztahy, pod jejichž vlivem je (jednotlivý jev) pozorován a vědecky chápán. Východiska kulturních věd zůstanou následkem toho měnivá do nekonečné budoucnosti, pokud čínská ztrnulost duševního života neodvykne lidstvu klásti nové otázky vždy stejně nevyčerpateľnému životu.

Neučně řečeno, moderní historická noetika zdůrazňuje požadavek, aby historik si uvědomil, že pod bědnými pojmy chudé lidské mluvy (fakt, zjev, děj) tají se nekonečná škála různých zjevů, dále, že každá představa »faktu« vzniká s hodnotící ideou.«

Naproti tomu má zas Pekař pravdu v tom, že bez znalosti dat nelze vůbec filosofovat o dějinách. Správně vytkl Slavíkovi, že údajů sociologů užívají takoví řečníci, kteří popularisují historii tak, že není vůbec k poznání.

Slavík přiznává, že revoluce husitská nedosáhla programu, který hlásala. To prý tkví v povaze revoluce. Slavík píše: »Husité dali si povoliti kalich od těch, kteří setrvali v neztenčené míře při světském panování, ač sami hlásali odebrání statků duchovenstvu.« Slavík si asi neuvědomil, proč povolili a zřekli se podstatných věcí z artikulů. Sami dávno od nich v praxi upustili. Kněží táborští měli majetek a světsky panovali. Dovolily jim to jejich synody. Slavík se kryje tím, že vzetí statků kněžstvu a zavedení kalicha bylo pouze jedním z praktických důsledků revoluční myšlenky, že církev i život křesťanstva má se důsledněji řídití příkazem svatého Písma a zvyky církve prvotní.

To je ovšem omyl. To byla pouze evangelická rada pro ty, kdož chtěli dokonalými býti. Ani v prvotní církvi nevládl nějaký komunismus. O co bylo křesťanství prvních tří století dokonalější, to vše spadá na vrub poměrů. Křesťané

vyštvání byli do podzemí a zde lapáni a voděni na smrt. To je disponovalo pro heroism, kterého nebyli schopni křesťané po vydání ediktu milánského. Církev je ústavem spásy pro všechny lidi a mohla tedy vytýčiti vzory svatosti jako ideál, ne je učiniti příkazem pro všechny. Husité (i Čeští bratři), kteří chtěli se vrátiti k životu prvotnímu, ztroskotali hned při prvním náběhu. Slavík ovšem řekne, že to tak muselo býti, že je to zákon revoluce... Každá revoluce prý má své radikály, jejichž tragikou je, že je revoluce zahubí. Proto zhylnul Tábor.

Porážka Táborů u Lipan nebyla prý odstraněním hlízy a škůdců zemských, nýbrž potřením živlu, který důsledně setrval v odporu proti Římu. Zatím se Táboři (přesněji Tábor) dohodli s císařem separátně, lépe než konservativní utraquisté, ba přijali říšského orla do městského znaku.

Závěrem k souboji mezi Pekařem a Slavíkem citujeme zajímavou úvahu dr. Kamila Krofty, historika školy Gollovy. Je to studie »o revoluci a revolučnosti« v »Dem. Středu«. Krofta správně poznamenává, že 10. výročí vzniku naší republiky pudí nás bezděky k úvahám o zásadních otázkách, důležitých pro náš státní a národní život a jeho další zdárný vývoj. »Náš názor na revoluci a revolučnost se za deset let našeho svobodného života státního namnoze dosti znatelně změnil a zdá se, že tento vývoj není ještě ukončen. První čas po zdařilém převratu byl takřka celý národ zachvácen nadšením pro revoluci. Kdekdo se chlubil svým »revolučním« smýšlením a »revolučními« činy, kdekdo vzpomínal, jak myšlenkami, řeči nebo dokonce skutky lřešil proti nenáviděné státní moci, jež se právě zhroutila do prachu a jak čím pomáhal bourat Rakousko. I občané vzorně loyální odhalovali pojednou své dosud pečlivě skrývané revoluční city. Neboť za hanbu a hřích se pokládalo nejen že někdo byl politicky loyální k rozpadlému státu, nýbrž i to, že jako jeho úředník svědomitě plnil své úřední povinnosti a jako občan podřizoval se poslušně jeho zákonům. Na to na vše hledělo se s opovržením jako na »rakušáctví« a lidé z této nízkosti obvinění byli bezmála vylučováni z národa. Časem však — pokračuje Krofta — jsme se naučili souditi o těchto věcech poněkud jinak. Uvědomili jsme si rozdíl mezi těmi, kdo revoluci proti Rakousku ať doma nebo za hranicemi obětovali svou bezpečnost své pohodlí, dávajíce v sázku své jmění i svůj život, kdo pro zdar revoluce těžce a úsilovně pracovali a mnoho trpěli, a mezi těmi, kdo svou revolučnost dokázali krom velezrádných řečí mezi čtyřma očima leda ještě neplněním nepo-

hodlných povinností úředních, vojenských nebo občanských. Poznali jsme, že laciná revolučnost tohoto způsobu mnohým se zalíbila tak, že jí zůstávali věrni i ve svém vlastním státě, vyhýbajíce se nepříjemným povinnostem k němu a jen neradi se podřizující nezbytné kázni. Naopak jsme se přesvědčili, že mnozí z těch, kdo svědomitě sloužili starému státu a plnili tam řádně své občanské povinnosti, stali se nejspolehlivějšími služebníky a nejoddanějšími občany státu nového. A tak přestávající spatřovat vrchol hrdinství v »ulejváctví« z doby rakouské, počali jsme cenit pracovitost, svědomitost a spolehlivost těch, kdož nedavše se ani za Rakouska strhnout záchvatem revolučním, sloužili mu věrně až do jeho neslavného konce.«

Dr. Krofta míní, že změna našeho nazírání na »revolučnost« a »rakušáctví« půjde ještě dále a hlouběji. »Nebudeme si přece věčně nalhávat, jací jsme všichni za Rakouska byli revolucionáři a velezrádcové, jak jsme na nic jiného nemyslili, než na jeho rozbití a jak celá naše politika jen k tomu směřovala. Najdeme snad zase odvahu přiznati si, že do světové války, ač snad nikdo z nás nemohl Rakousko upřímně milovat, skoro všichni jsme věřili v jeho dlouhé trvání a že jsme proto usilovali nikoli o jeho rozbití, nýbrž o jeho přetvoření ve smyslu pro nás příznivém. Nebudeme se snad pak již ani styděti za to, že naše politika předválečná byla dobře rakouská, rakouštější než politika těch, kdo ovládali zaniklou říši. Připomeneme si zase bez vytáček, jak Palacký v památném roce 1848 pronesl známý výrok o Rakousku, jež bylo by třeba utvořit, kdyby ho nebylo, jak týž Palacký důmyslně nám i světu vyložil ideu státu rakouského, jak naše politika za Riegra i za Kramáře, třeba časem sváděla prudké boje s Vídní, přece byla proniknuta přesvědčením, že osud našeho národa jest takřka nerozlučně spjat s osudem Rakouska; jak profesor Masaryk svou veřejnou činnost politickou začal projevem dobře rakouským, o jehož upřímnosti nesluší pochybovati, a jak i Beneš ve svých začátcích byl unášen tímto obecným proudem. A oceníme zase také náležitě skutečnost, že sám Arnošt Denis schvaloval a doporučoval nám tuto rakouskou politiku.«

Tím nikterak neutrpí dějiny naší revoluce. »Vymaníme-li se z nekritického oslavování každé, namnoze velmi pochybné revolučnosti v našem poměru k bývalému Rakousku a přestane-li se styděti za své nerevoluční činnosti občanské a svou státnost, osvědčenou i ve státě nám vnitřně cizím a nakonec přímo nepřátelském, vrátí se nám

bohdá zase potřebný klid k posuzování našich starších revolucí, zejména revoluce husitské. Nebudeme nuceni, chtějíce pěstovati státnost, zříkati se toho, co jsme dosud právem pokládali za vrchol a největší chloubu svých dějin. Budeme i tu rozlišovati, co v husitství je veliké, krásné a trvale cenné od neradostných zjevů, jež provázely toto úchvatné hnutí jako provázívají každý velký převrat. A nebudeme ani veliké cizí revoluce naší doby, pokud vznikly z vážných pohnutek a šly za velikým cílem, šmahem odsuzovati pro rmut, který nezbytně rozvířily, pro utrpení, jež způsobily tisícům, pro chyby a hříchy těch, jež vynesly na povrch. Ať tak či onak, soudím, že vyjasnění našeho poměru jak k poslední revoluci, tak k myšlence revoluční vůbec, prospělo by našemu národnímu životu.«

Naše revoluce měla hluboké mravní ospravedlnění. K odboji nedošlo z důvodů nicotných (Bílá hora!), z mravní lehkosti, z romantického dobrodružnictví nebo dokonce z nezdravého sklonu k nekázní a nevěře, nýbrž odboj náš byl plodem dějinné nutnosti, příkazem svaté povinnosti k národu, jediným východiskem ze stavu, jež nebylo možno dále snášeti. Několikrát poctivě hleděli jsme se dohodnout s Rakouskem, chtěli jsme řešit českou otázku v rámci staré monarchie a narazili jsme vždy na odpor; zatím co se Maďarům vycházelo svrchovaně vsříc. Rakousko tímto počínáním ztratilo svůj smysl, zpronevěřilo se svému poslání a musilo zahynout. Tyto úvahy nejen dokonale vysvětlují náš odboj proti staré říši, nýbrž jej mravně odůvodňují jak nám samým, tak celému světu. S toho hlediska není nám třeba stýděti se za naši někdejší věrnost k Rakousku, naopak můžeme se jí teď dovolávati na důkaz hlubokého mravního základu našeho odboje. Tímto způsobem dospějeme také k úsudku, že jen revoluce tak mravně odůvodněná, jako byla naše, je veliká a svatá věc, nikoli však lehkomyšlně podnikané revoluční pokusy z příčin malicherných. Je to strašná zbraň, již možno užíti jen ve chvílích osudného rozhodování, s níž však si nesluší zahrávat v den-

ním životě. Revolučnost, duch revoluční, je zajisté někdy ctností, jestliže vyvěrá z čistých a vážných pohnutek, nemůže však býti stavem trvalým a vždy je známkou choroby, buď těch, kdož revoluci strojí, nebo organismu, proti němuž tato revoluce směřuje.

»Možno také též čeliti tvrzení některých našich státních občanů, náležejících k národnostem menšinovým, že na nich žádáme státnost, proti které jsme se sami těžce prohřešili, že se oni řídí jen naším příkladem, jestliže hlásají a provozují politiku protistátní. Můžeme jim zajisté klidně říci, aby našeho příkladu následovali nejprve v tom, jak jsme se až do světové války chovali k Rakousku, aby byli k našemu státu tak loyální, jako my jsme byli k bývalé monarchii, a s činností protistátní aby začali teprve, až bezpečně zjistí, že za svou věrnost ke státu jsou trvale odměňováni tak, jak my jsme byli odměňováni v Rakousku. Máme zajisté tolik rozumu a rozvahy, že nedopustíme, aby naši krajané jiného jazyka mohli někdy podniknouti odboj proti našemu státu se stejnou mravní oprávněností, jako my jsme povstali proti panství Habsburskému.«

Výklad Kroftův, který je nyní zástupcem Benešovým v pražském ústředí, je výstižný a snese se, myslím, i s církevní morálkou. Námitky sen. Dyka ve »Frontě« nejsou přesvědčující. Stanovisko Kroftovo k husitství je známo. Dá se zhustiti do okřídleného výroku jím užitého: »Jsme hrdí na husitství, ale litujeme, že jsme ho nebyli ušetřeni.« Kdyby Krofta vzal na husitství měřítko, kterého užil proti Rakousku, těžko by sháněl důkazy, že naše husitská revoluce byla mravně nutná, že byla jedinou cestou k nápravě. Byla spíše známkou choroby těch, kdož revoluci strojili, i organismu církevního, proti němuž tato revoluce směřovala. Úkolem historie jest vyšetřit, zda stáli praví lidé v čele hnutí, zda byly vyčerpány všechny prostředky, než se sáhlo k násilí. Pekař začal slibně se Žižkou, českým to Cromwellem. On také bude míti poslední slovo, až promluví svým III. dílem Žižky, o němž neopomeneme čtenářům referovat.

—t.

A n t . N o v á k :

DELEGÁTŠTINA.

(Problém autority v demokratické armádě.)

Zápis z druhé plenární schůze II. voj. sjezdu internovaných s delegáty z vlasti ve Vladivostoku 16. srpna 1919.

Přítomni členové delegace: David, Janík, Blanda, Hálek, 51 delegátů, 3 důvěrníci 4. pluku, podp. Bláha a několik bratří ze stráže.

Janík zahajuje schůzi: Přišli jsme, abychom ukončili slyšení delegátů. Žádám br. Lonského, aby pokračoval v nedokončené přednášce.

Lonský pokračuje: Když jsme protestovali proti nebezpečnému rozestavení našich pluků na hrozných vzdálenostech sibiřské magistrály, do-

věděli jsme se od gen. Janina, že 6. pluk musí být v Omsku jen pro sehrání tohoto našeho »demokrat« (text porušen). Jak nám gen. Janin řekl, je převoz armády na Východ nemožný, protože se dá těžko docílit souhlasu neutrálních států nebo poněvadž nakupení našich ešelonů na malé prostore ohrozilo by dopravu na železnici. Tak se vymlouvá Petr na Pavla, tak chodí naše vedení okolo horké kaše, tak se to všelijak omlouvá a vymlouvá. (Naši chlapi říkají »houpá«.)

To houpání se stupňovalo a po mimořádném sjezdu v Jekatěrinburku jevíly se nám příznaky příšerného konce armády. Jako v Rakousku musel čsl. člověk pod četnickými bodáky přísahati, že bude věrně bojovat za císaře a vlast, tak i zde v Sibíři ten lid, který po několik let kladl životy pro svou vlastní vládu a republiku, musel po skončení své oběti v Rusku podpisovati se pod hrozbami důstojníků na hodný papír, že uznává zákonnou platnost příkazů republiky a jejích orgánů, od prvního ministra vojenství slyšeli jsme místo slov útěchy a lásky, že od stupně důvěry v první vlády záleží jeho odjezd domů.

Pánové, my víme, že nešlo o příkazy republiky, že šlo o příkazy jejích orgánů v Sibíři. A poněvadž není idea, pro kterou by mělo vojsko bojovati proti bolševíkům, agituje náš tisk číslicemi, strašením, že vojsko ztratilo za 4 měsíce padlými a zemřelými 264 bratry, kdežto v tylu (bez bojů) 952 bratry, t. j. 35krát tolik, věnerickými nemocemi. A proto vzhůru na bolševiky! To je naše národní politická morálka v Rusku. Chceš-li, čsl. dobrovolníku, domů, probij se tou lavinou bolševismu na Archangelsk nebo na Vologdu. Vždyť těch pár set životů nebo litrů čsl. krve to bude zas přívazek na mírové konferenci.

Pánové, my jsme však slyšeli v Rusku také něco jiného. Jistý list psal: »Aby vládní moc byla plodnou, musí její ideologie být blízká a pochopitelná veřejnému mínění. Její nejpodstatnější úkol je odpovídat přesvědčení lidových mass. Proto moc našeho vedení v Rusku nebyla plodnou, protože jeho ideologie se stále víc a více vzdalovala a neodpovídala duchu národa a jeho historii a příkazem č. 588 se s vojskem úplně rozešla.

My jsme vždy připouštěli, aby naše vedení mohlo aktivně působit na veřejné mínění vojska. Ale měli jsme vždy právo jako volení zástupci, ba povinnost žádati, aby se s míněním a přesvědčením vojska počítalo vždy jako se základním činitelem politických zkušeností. Naše

vojenské i politické vedení však ustrnulo a s lidem se rozešlo. Naše vojsko, všeobecně řečeno, to jsou poctiví, čistí, živí lidé, to jsou idealisté, ale vaše diplomacie musí nebo chce počítati jen s ciframi. A ty cifry ukazují (mezinárodní čl. kapitalism), že tu musíme s bolševiky válčit, poněvadž jsme armáda! Tak počítali v Rakousku, tak počítal Hindenburg, Vilém, až dopočítali. Ale poněvadž jsme se báli, abychom také tak nedopočítali, proto jsme vystoupili, resp. vojsko vystoupilo. Vojsko se bránilo, poněvadž bylo napadeno. A bránilo se čestně. Kdo se nebrání, není schopen života.

Nedemokratickým a nekonstitučním způsobem byly nám naše lidové zákony zničeny. Příkaz č. 588 byl vydán bez porady se zvolenými zástupci vojska a bez jejich souhlasu. To byl kontrakt čsl. vojska. V minulosti čsl. lid ztratil svobodu a právo na poli válečném, ale v nové době »čsl. lid« byl poražen škrtem pera člena první své vlády, pro niž po tolik let tak nadšeně se obětoval. Čsl. demokracie XX. věku byla znásilněna příkazem č. 588.

Pánové, to nebyla jen porážka naší revoluce, naší svobody, to byla vražda našeho lidu. My jsme chtěli zašlapanou demokracii podzdvihnouti, ztraceného práva dobýti zpět, ale naše síly nestačily. Věříme, že náš lid nás ospravedlní, že nás ospravedlní historie. Ne postavili jsme armádu, abychom ji měli, ale také proto, aby v ní čsl. lidé jako svobodní občané a kulturní bytosti žili, pracovali a se zdokonalovali, abychom se národně, politicky, sociálně a kulturně vůbec uvědomovali, sjednocovali a organizovali, krátce, abychom nebyli vojenskou stráží, ale tvořícími, aktivními, plodnými a prospěšnými jednotkami.

My nechceme být Leninovými krasnoarmejsci, belogvardějci, ani carskými kozáky. Ovládali jsme se, co jsme mohli, ale neslýchané útoky na svobody tiskovou, shromažďovací a nemravné štvání a útoky osobní přeplnily kalich utrpení u vojska. To, co je u našeho vedení, není v bratrstvu čsl. dobrovolců, to je rozvoj byrokracie, páchnoucí starým Rakouskem, nad bezprávnou massou.

Poněvadž naše vojsko je systematicky jednostranně vychovááno, aby sloužilo zájmu určité třídy, všechno, co je demokratické, je bolševické. Cítíme s bolestí, že jsme štváni již zásadně zde proti dělnictvu čsl., že našim vojskem se straší demokracie republiky. Cítíme, že boj proti bolševíkům je skrytým bojem proti demokracii.

Pánové, naše vojsko bylo vyprovokováno k demokracii v Irkutsku, kde bylo 21 delegátů

arestováno, ač tam přijeli pro ujištění, že bratr Pavlů bude s nimi neoficiálně jednat.

To byl útok na vojsko. Vojsko jej odrazilo a proto si delegáty osvobodilo. Samostatný pohyb ešalonu 4. pluku (Prokopa Holého) má na svědomí naše vedení. Gen. Janin nám sdělil, že naše váha na mezinárodním fóru naším vystoupením v Irkutsku již klesla. Pánové, náš lid dobře ví, jaký úžasný je rozdíl mezi jeho prostotou, důvěrou a upřímností a mezi morálkou mezinárodního fóra. Náš lid zná ta obilena mezinárodní fóra světového militarismu a kapitalismu a říká, že v nich hnije všechna lidskost a mravnost a všechno dobro. A proto váha našeho vojska na mezinárodním světovém fóru reakce a lžidemokracie musela klesnout a bude klesat, poněvadž naše vojsko s tou falešnou morálkou nemělo a nemá nic společného.

Jestli se snad deputace japonská a anglická dotazovaly na naše vystoupení v Irkutsku a posílaly o tom zprávy do celého světa, my se za to nestydíme. Ba, my jsme hrdi, že naše vojsko zmužile a odhodlaně vzkřiklo do celého světa, že je uraženo tím, co se na něm páše, že proti tomu všemu rozhodně protestuje a žádá světovou demokracii a svůj národ o pomoc.

My jsme hrdi na to, že naše vojsko chrání si své jméno a čest, že není a nechce být v cizích službách. My jsme přesvědčeni, že historie obhajobu demokracie přičte našemu vojsku k dobru, ba, my se o tu zásluhu našeho vojska v boji proti militarismu a kapitalismu budeme s pýchou hlásiti.

Časopis »Na Stráž« píše po událostech irkutských, že vyšetření a spravedlivé potrestání vojenských zločinců vyžaduje prestiž našeho vojska.

Pánové, náš dobrovolc nerad mluví stále o vojenské cti, o níž mluvili Rakušáci, Němci a Maďari také. Ale náš voják říká, že národní občanská čest vedla a povede jej k tomu, aby hájil demokracii proti aristokracii; neboť armáda slouží cílům politickým. Jestliže však tyto cíle jsou nemravné, voják proti nim protestuje. Přirozeně, že vojenské vedení jest i našemu vojáku autoritou. Ale není mu největší, neomylnou, absolutní. A zvláště, jestliže tyto úřady (vojenské) slouží nemravnosti a jsou v nich lidé, kterým již dávno vyslovil svou nedůvěru, voják jich neuznává, jich neposlouchá a bouří se proti nim. Tak to dělal v Rakousku, tak to dělal v Sibiři. Kdyby se ho zneužívalo k nemravnosti, pak to bude dělat

i v republice. Všechno to, zač jsme bojovali, je pochováno příkazem gen. Štefánika. Rakousko jsme rozbili, ale rakouskáctví nám zůstalo.

Je u nás mnoho takových, kteří měli privilegie v Rakousku a domnívají se, že je musí mít i v naší armádě. Tak smutný je život těch, kteří bojovali za svobodu svého domova. A ti, kteří se vrátili domů již dávno, jako zajatci i v tom protivném nám rakouském obleku, pro který jsme je nenáviděli, na který jsme mnohdy v zaslepeném hněvu útočili, ti dýchají na konec na svobodě, a ti naši hoši jsou tu jako vězni v zakletém Rusku.

Tu a tam dojme toho našeho junáka z vlasti lístek, kde mu píše: Ten a ten Pepík, Vašek už se z ruského zajetí vrátili a tebe, náš drahý, se stále nemůžeme dočkat. Kdy se vrátí naši dobrovolci z toho strašného ruského zajetí? Chtěli bychom od vás slyšet, že nám nesete slova Masarykova: »Přikazuji, abyste přivezli co nejdříve všechno naše vojsko domů!« A Masaryk zatím jen píše: »Chceme a staráme se, abyste se všichni vrátili co nejdříve a politicky bych rád zachoval vůči Rusku plnou neutralitu.«

Cítíme tu tragiku našeho národa, naší republiky, našeho vojska. Cítíme, že Masaryk chtěl napsati: Chceme a staráme se, ale nemůžeme vám pomoci — rád bych, ale nemohu.

My si to můžeme říci. Což jsme slabí? Je slabý náš národ, je slabá republika? Nemůže pomoci ani prezident?

Ano, my jsme si republiku nevybojovali, nám ji dávají jacísi velkomyslní potentáti, kterých jsme ještě předevčírem neznali my, ani národ doma, kteří neznali nás a kteří teprve včera o nás zvěděli, že máme tvrdé lebky, ale měkké srdce, že se umíme nezištně a smrtelně pro ně obětovat. Ale nedávají nám republiku jako dar duchaplných velmožů a bohatýrů, ale jako lakomí boháči milostivou almužnu oloupených žebráků.

Pánové, takovou politiku nemůžeme a nesmíme dále prováděti. To by bylo od nás dnes již nemravné chameleonství, to by byla zločinná bezpáteřnost, ani ryba, ani rak. My se tu nehlásíme k reakci. Ale demokracii rozhodně nesloužíme. My se nesmíme obávati veřejně říci, že se hlásíme k demokracii, že stojíme proti aristokracii.

Dnes nebo již zítra bude pozdě. Jen rychlým odpravením celého našeho vojska z Ruska můžete zvěstovati dle slov min. Klofáče Masarykově armádě v Sibiři, že nastává konec staré bídy a počátek nového štěstí pro ty, kteří za to štěstí

umírali a umírají ještě dnes. My pevně věříme, že jste nepřinesli armádě Masarykově jen hesla.

Delegát Kučera: Mnozí z nás internovaných delegátů stojí již po druhé tváří v tvář před poselstvím z vlasti. Gen. Štefánik v prosinci min. roku přišel k nám jako oficiální zástupce vlády Čsl. republiky, samého národa. Čsl. vojsko je v té době vojenskou mrtvolou. Nemá prvotních ideálů, bojového ducha ztratilo, docela se mu hnusí krvavé řemeslo na Sibiři, neboť dochází k poznání, že není více bojovníkem za národní svobodu, nýbrž že v cizích nedůstojných službách, jeho svědomí se přičítá, čsl. dobrovolcům cítí se placeným žoldákem, bezděčným nástrojem diplomatických sfér, které jej proměňuje v policajta, kata ruského obyvatelstva na Sibiři.

Proto legendy o našich činech na Sibiři budou námi náležitě upraveny, jakmile se vrátíme domů. Učiníme tak všichni bez rozdílu politických stran i my nesocialisté a strháme se všeho falešné pozlátka, neboť chceme, aby národ znal čistou pravdu, aby se přítomnost učila z našich ctností a chyb. Obého máme s dostatkem, což potvrdila tak zv. »anabase« v Sibiři.

Přiznávám upřímně, že lituji, že k ní došlo vůbec.

Tato doba jako přízrak mě bude pronásledovati po celý život. Vracel bych se mnohem spokojenější do vlasti, kdybych nebyl za tuto »anabasi« zodpovědný. Tato anabase by měla být výstrahou našemu národu do vsí budoucnosti, že není radno zasahovati do rodinných sporů druhých národů, že je to úloha nevděčná a v mnohých případech nemravná. Za krev, která dnes teče po nepřehledném bratrovražedném bojišti v Rusku, nesou Češi největší zodpovědnost, za tuto krev má se zodpovídati čsl. armáda v Sibiři, která s hrůzou odvrací se od díla svých rukou, chce pryč, daleko odtud, aby neviděla úžasnou tragedii velikého, milovaného bratrského národa.

Podobné myšlenky hýbou československým vojskem. Proto úzkostlivě volá po svolání sjezdu, pomocí něhož chce zkoncentrovati vznik a průběh své Sibiřské »anabase«. Tímto způsobem chtěli jsme zjistiti, do které doby sloužili jsme sobě, pravdě, spravedlnosti, kdy vlastně stali jsme se zrádci sami sobě a kdo je hlavním viníkem toho neštěstí. Vykonává-li dosud vojsko službu, která se nesrovnává s jeho ctí, nemůže a nesmí být za to odsuzováno, protože to dělá

z přinucení proti své vůli. Vojsko chtělo konati sjezd z přinucení proti své vůli. Vojsko chtělo konati sjezd v prosinci min. roku jen proto, aby vrátilo sobě správnou původní linii naší politiky v Rusku, tak zv. neutralitu v krvavých sporech ruských politických stran. Kromě toho chtěli jsme usilovati o náš návrat domů, neboť svého ideálu jsme dosáhli, totiž čsl. samostatnosti. Mimo to měly být proječovány stejně důležité otázky, týkající se vnitřní úpravy v armádě. Důležité proto, poněvadž na zodpovědná místa vetřeli se lidé nehodní, kteří s bratrským duchem armády nemají nic společného.

Zdůrazňuji, že v tehdejší době vrchní vojenské vedení za pomoci důstojnických sborů soustavně pracovalo proti jednomyslné vůli vojska, jakoby jen a zvláště záleželo na tom, aby naše sibiřská armáda námi vojáky nebyla podrobně prostudována. Naproti tomu vojsko trvá na tom, že má právo vědět: kdo dává bezprostřední příkazy k dalším krvavým bojům, nemajícím mravního opodstatnění, a čí zájmy těchto obětí vyžadují. — Tvrđilo se nám, ač v neurčitých formách, že ředitelem této akce v této době jest sám prof. Masaryk, první prezident Čsl. demokratické republiky. Alespoň »Čsl. deník« se jeho jména dovolává a tvrdí, že další krvavé oběti jsou vlasti nevyhnutelné. Vojsko nevěří ani jednomu, ani druhému tvrzení a dovolává se svého hesla — prvotního Masarykova — neutrality. Gen. Štefánik znovu znepokojuje naše svědomí, neboť v besedě s námi na stanici Kuzino u 7. pluku (operuje ve své dlouhotrvající řeči) rovněž nám říkal, že na cestě dostal telegram, ve kterém prý nás Masaryk prosí, abychom svou neutralitou nedráždili národ doma. Štefánik uvádí obsah tohoto telegramu v souvislosti s jednomyslným odkazováním se vojska od dalších bojů.

Pochybnost, pochybnost vkrádá se do našich srdcí a my mlčky přemýšlíme o našem poměru k Masarykovi. Tento stav trvá několik vteřin. Vojsko neomezeně věří Masarykovi. Je přesvědčeno, že Masaryk nemůže býti viněn za události v Rusku, jmenovitě ne za jejich prvopočátky. Vytvořila se u nás myšlenka, že Masaryk byl němým svědkem našeho málo záviděníhodného postavení a doposud nevyjádřil své určité stanovisko k událostem na Sibiři. Vysvětlujeme si to tím způsobem, že mluvit nemohl, že musel mlčeti k našemu ponížení proto, aby si nepohněval spojenecké kruhy, od nichž závisel zdar celé budoucnosti našeho nově se rodícího státu, a právě toto vědomí nutilo nás tímto k zavedení kontroly, jmeno-

vitě politické, a bychom zjistili politickou linii Masarykovu.

Lidem, kteří jeho jménem neomezeně o politickém účelu čsl. vojska na Sibíři rozhodovali, prostě jsme nevěřili a domníváme se dodnes, že zneužili čsl. armády k těm službám, za které se dnes stydí čsl. vojsko. Štefánik rušivě zasahuje do našich kombinací (lépe by stálo halucinací, p. r.), otevřeně se vyslovuje pro energické zasáhnutí do ruských poměrů, je pro vyhlazovací boj s bolševiky, v nichž vidí mezinárodní nebezpečí. Tím schvaluje dosavadní směr politiky našeho vedení v Rusku, vůči němuž vojsko chová nedůvěru. Jelikož ale současně prohlašuje, že jediným jeho úkolem je vyvezení armády ze Sibíře do vlasti, nepřikládali jsme tehdy onomu výroku patřičný význam.

Štefánik po krátké době odchází sám bez armády a zanechává nám zde osudný rozkaz č. 588. Od toho okamžiku jest pro nás mrtvou veličinou. Jediný Masaryk těší se v té době neobmezené důvěře a lásce. Po odchodu Štefánikově byli jsme převedeni do tylu, neboť bojovati na frontě nemohli nás přinutit žádnými prostředky. V tylu však čekaly nás ještě potupnější útoky než na frontě. Stáváme se karatelskými otrady, které násilně potlačují nespokojenost ruského obyvatelstva. Kolčakově vládě stáváme se policajty v plném slova smyslu, špicly, stávkokazy. Vojsko zoufale volá po svolání sjezdu a když není slyšeno, scházejí se delegáti k poradám v Jekatěrinburku pod ochranou vojska proti vůli svého vedení, aby rozřešili záhady, které nás obklopovaly. Jekatěrinburkem začíná nová epocha v čsl. vojsku. Je to začátek znovuzrození čsl. armády. Tam počíná otevřené řešení sporu vojskem se svým vedením a končí, lépe řečeno, přerušuje se našim internováním zde ve Vladivostoku. Přejímajíce Vás jako druhou oficiální delegaci z vlasti, položili jsme Vám na místo pro Vás a čsl. vojsko nejzásadnější otázku: totiž, jak se Masaryk chová k událostem na Sibíři? Vaše odpovědi na minulém zasedání ve čtvrtek dne 14. srpna zachránily nám a celému čsl. vojsku Masaryka. Masaryk v zásadě trvá na neutralitě čsl. armády v Rusku. To jsme chtěli slyšet, to jsme chtěli vědět již dávno. Není možno přesně říci, jak zhoubně zasáhla by odpověď opačná, totiž, kdybyste prohlásili, že Masaryk ztotožňuje se se vším, co se na Sibíři odehrálo, že běže plnou zodpovědnost za nesčetné hroby našich bratří, které jsou roztroušeny po celé Sibíři, že zodpovídá za všechny bratry, kteří jako mrzáci vrací se do vlasti. Všechny ty oběti

v našich očích jsou marnými, nejsou posvěcené výsledky neúprosne spravedlnosti, nýbrž jsou plodem nedorozumění, plodem české důvěřivosti v rafinovaném prostředí. Jsou výsledky vlivu silnějšího na slabším. Marně však, opodstatněny tím nejsou, proto se nedivte, že podobná odpověď v převážné většině vojska by působila zdrcujícím dojmem a že by více přispěla k rozkladu armády, neboť Masaryk, tak jak ho vojsko chápe, jest posledním pojátkem jeho bratrství. Vezměte jí ještě jeho a uvidíte ji v rozvalinách.

Tato odpověď ulehčuje Vám obtížnou úlohu, kterou jste na sebe přijali, neboť při opačném prohlášení vojsko uvítalo by vás nepřátelsky. Kromě toho Rusko nikdy nespovědilo našim lidem, politicky exponovaným. Všichni dosud zkrachovali. Chcete-li se uvarovati stejného osudu, nesmíte dělat to, co dělal Štefánik, nýbrž musíte býti jeho pravým opakem.

Úlohu máte stejnou: odvésti vojsko domů, odvésti jej pokud možno rychle — to je hlavní podmínka Vašeho zdu. . . A starejte se o to, aby zmíněných technických, resp. diplomatických překážek, které pravděpodobně za těmito jsou skryty, bylo co nejméně.

Neodjíždějte domů, jak to učinil Štefánik, ale dejte vojsku to, co mu vzal Štefánik — demokratická zřízení. Popudíte proti sobě několik tuctů lidí, kteří o jejich zrušení usílovali, vojsku ale vrátíte to jediné, na co je náš dobrovolc hrd. Bude-li vojsko nadále v Sibíři ne neděle, nýbrž měsíce, bude se dovolávati demokratického zřízení u Vás. Vám bude těžko odkazovati, neboť zastupujete vládu, která jest ve většině socialistická. Odkážete-li vojsku, nevím, jak si to bude vykládati. V tom případě, že vojska zde zůstanou delší dobu, postarejte se o jeho koncentraci zde na východě, postarejte se o to, aby netekla marně čsl. krev za Vaší přítomnosti, neboť všichni na živu jsou si bratři a mají právo po tolika letech utrpení spatřiti osvobozenou vlast. Tam nechtě zemrou v míru a pokojí. Vráťte-li je v dohledné době do mateřské země bez bojů, dáte-li mu ukradené demokratické zřízení, pak Vaše poselství zachová si nehynoucí památku v duších příslušníků čsl. dobrovolců. Bude to příznakem spravedlivé demokracie, upřímného bratrství, v případě opačném předzvěst její porážky. Vyplníte-li zdařile tento úkol, vyplníte tím zároveň náš program II. voj. sjezdu čsl. na Rusi, který Vám byl předložen s ostatními dokumenty v minulém zasedání.

Nyní blíže vysvětlím příčiny našeho internování ve Vladivostoku. Krátce řečeno, my jsme

zde proto, že jsme si chtěli zachrániti čest čsl. dobrovolců, jsme zde proto, že jsme se chtěli vrátit k původní své jediné správné politické linii — neutralitě ve vnitřních ruských poměrech. Jsme zde proto, že na Sibíři neexistuje a snad nikdy neexistovala samostatná čsl. politika, neboť řízení našich osudů zmocnil se někdo jiný, jemuž jsme nuceni se podrobovat proti své vůli ve jménu spásy a blaha drahé domoviny. Nebýti ohledu k vlasti, pak čsl. vojsko připravilo by světu ještě větší překvapení. Zúčtovalo by se všemi, kteří ho zneužili v nemravných službách za tento ohled a za snahu k neutralitě ve vnitřních poměrech Ruska.

Sedíme zde a kdyby zde byl Masaryk, seděl by mezi námi, neboť Váš výrok nasvědčuje tomu, že jeho názor je totožný s naším. Tím jste nás přesvědčili, že jsme jednali tak, jak si to president přál. Náš politický obrat v Rusku měl býti řešen bezvadným způsobem, což vysvítá z programu. Vládě naší doma s Masarykem v čele ponecháno jest konečné rozhodnutí. Tam Masaryk, který při svém odchodu z Ruska doporučil nám tu samou přísnou neutralitu a i dnes, jak se dovídáme, na ní trvá. Dále bych rád, abyste si zapamatovali trvale, že za všechny události, které následovaly po marném bezplodném jednání s věrolomným naším vedením, neneseme vinu my, nýbrž naše politické a vojenské vedení s B. Pavlů v čele. My jsme zodpovědni za jejich důstojný, nekrvavý průběh. To jest naše

chlouba. Národ a každé poctivé čsl. srdce, a nebude to zrovna jenom socialistické, budou si tyto dny s povděkem připomínat, neboť jest z nich patrné, že armáda opět vrací se k svému původnímu programu bratrství, opět stává se armádou husitskou. Čsl. armáda nechce být jen v cizích službách, chce býti opět apoštolem lásky, bratrství, humanity, nechce míti zbohatlých biskupů a jesuitů ze řemesla, kteří žijí na účet jejich.

Nyní necháme mluvit fakta sama. Vojsko po odjezdu Štefánikově rozhodlo se spoléhat jen na svou sílu, neboť za dlouhou dobu svého utrpení nepoznalo jediného upřímného přítele, který by ho chtěl skutečně vysvoboditi z tragického stavu. (Posádka města Jekatěrinburku...?) — Po podrobných úradách a bezvýsledném jednání s plnomocníkem B. Pavlů usneseno prohlásiti pasivní resistenci všeho čsl. vojska. Pasivní resistencí měla býti donucena naše plnomocná vláda respektovat vůli vojska i sjezd, jakožto jejího hlavního představitel. Kromě toho byla to zkouška, jejíž výsledky měly přesvědčiti naše vedení o tom, že naše požadavky, sjezdem tlumočené, nejsou nápady několika nezodpovědných lidí osobně zainteresovaných, nýbrž je to vůle vojska. V tom případě takticky bylo žádáno, domáhati se na prvním místě platnosti demokratického zřízení, tím i kontroly politické a hospodářské a pomocí jich pak uplatniti druhý požadavek: změnu politického kursu na Sibíři a brzký návrat domů.

(Pokračování.)

Dr. Alfred Fuchs:

EVANGELICKÁ KATHOLICITA.

Rozhovor s protestantským arcibiskupem upsalským Söderblomem.

Měli jsme již několikrát příležitost informovat své čtenáře o sjednocovacích snahách mezi protestanty a říci, pokud tyto snahy mohou být katolíkům sympatické a pokud jsou pro katolíky nepřijatelné. My katolíci ovšem musíme trvati na jednotě věroučné a církve jest pro nás ústavem spásy, nikoli pouhou vnější organizací. Na druhé straně si však musíme uvědomiti, že většina protestantů jest pravoplatně pokřtěna a že tedy náleží alespoň teoreticky pod pravomoc vikáře Kristova. Proto nemáme prostě žádného zájmu na tom, aby se protestanté ještě více mezi sebou tříštili. Čím více si budou protestanté uvědomovati potřebu obecnosti katolicity, ekumenicity, jednoty, tím bližší jsou katolickému objektivismu a tím více se vzdalují protestant-

skému modernímu subjektivismu a negativismu. Také musíme konstatovati, že v kruzích protestantských se projevuje stále větší tolerance vůči katolíkům. Na pražském kongresu měl jsem příležitost seznati — laskavostí prof. Hromádky — některé velmi prominentní osobnosti evangelického světa, z nichž nejvíce si vážím seznámení s upsalským arcibiskupem Söderblomem a s berlínským profesorem Deissmannem, jenž mi řekl v rozhovoru, že má mnoho přátel mezi katol. kněžími a jest jist a šťasten, že se za něho modlí i mnozí Jesuité. Arcibiskup Söderblom jest švédským primasem upsalským jenom podle titulu, nikoli podle ordinace, neboť švédští luteráni neuznávají apoštolské posloupnosti a svěcení. Platí za nejmarkantnější osobnost součas-

ného protestantismu a jest propagátorem sjednocení v protestantismu, jež nazývá evangelickou katolicitou. Již vnější zjev Söderblomův imponuje. Krásně, výrazně modelovaná hlava s vyklenutým čelem a plavými vlasy — hlava, jež trochu připomíná Gerharda Hauptmanna. I na civilním obleku nosí zlatý náprsní kříž a místo koláru má pastorský límeček s dvěma jazýčky (»tabulkami« — Bäckchen), jež i protestantům symbolisují Starý a Nový zákon. (Podobné límečky nosí také katoličtí Školští bratři, Křížovníci a černé, bílé olemované, všichni francouzští kněží. Jest to zbytek středověkého okruží.) V rozhovoru projevil arcibiskup Söderblom překvapující znalosti nejenom katolické teologie, což u bývalého profesora srovnávacích dějin náboženských celkem by nepřekvapilo, ale i katolické liturgie a hymniky. Poprosil jsem Jeho Excellenci o interview o problému »evangelické catholicity«. Odpověděl mi asi v tom smyslu, že mi místo interview pošle svou knížku, z níž bude spíše možno seznati jeho snahy, než z krátkého společenského rozhovoru při recepci. Jeho Excellence dostala také svému slovu a knížka byla mi poslána. Jest to knížka »Evang. Katholizität«, vydaná jako slavnostní dedikace k 60. narozeninám Adolfa Deissmanna. (Nakl. J. C. B. Mehr, Tübingen 1927.) Z rozhovoru s Jeho Excellencí a hlavně z obsahu knížky uvádím několik následujících myšlenek. Podle Söderbloma znamená evangelická catholicita tři věci: 1. Otázku vyznání. 2. Fakt nábožensko-historický. 3. Zásadu pro sjednocení církve. Arcibiskup Söderblom zdůrazňuje, že i luterští protestanté hlásí se ve třetím článku apoštolského a nicejského vyznání víry k jedné svaté obecné církvi. Neztotožňuje ovšem slova obecný, katolický s pojmem církve římské. Obecnost jest mu však souznačná s církví vše objímající, universální, ekumenickou. Nikdo z protestantů však neřekne o sobě, že chce náležeti k církvi »katolické«, ba snad se tomu bude brániti s rozhořčením. Snahu po ekumenicitě mají však všechny křesťanské církve a také theologové reformace se nazývali »katolickými evangelíky«. Arcibiskup Söderblom popírá i negativnost slova protestant. Základem slova nebyl protest, nýbrž protestace, »slavné vyznávání«. Podle arcibiskupa Söderbloma jsou ovšem ve všech křesťanských církvích vnitřní spory. Tvrdí však, že na příklad spory jednotlivých řádových škol uvnitř katolické církve se rovnají zcela vzájemným sporům evangelických církví a denominací, což nepokládám za správné. Nikdy se řády nerozcházel v základní nauce o transsubstanciaci atd., protože v katolictví

věřoučná autorita zasáhla vždy, kdykoli spory ohrožovaly jednotu církve, kdežto protestantism takové věroučné autority nemá. Sám arcibiskup Söderblom uvádí zajímavý doklad: Jednotlivé evangelické církve organisují misie, aby získávaly stoupence od jiných evangelických církví. Nic podobného se nikdy nedálo v katolické církvi, jež arcibiskup Söderblom přiznává mezi všemi církvemi křesťanskými nejlepší organizací. Kdyby všechny církve a denominace chtěly býti v původním slova smyslu »katolickými«, to jest obecnými, kdyby se přes různost názorů pokládaly za odštěpené části jedné a téže církve, nemohly by se navzájem nenáviděti. O československé církvi praví arcibiskup Söderblom doslova: »I československá církev, nejnověji utvořená, zůstává v tomto smyslu »katolickou«, přes své změněné stanovisko k Římu. Tyto oddíly katolické církve měly by se navzájem bratrsky uznávati.« Poznamenali bychom k tomu, že kdyby bylo toto pojetí u všech církví evangelických denominací, pak by se tato tolerance musila vztahovati i na římské katolíky. Ne snad tolerance věroučná, ale tolerance alespoň lidská. Nelze říci, že bychom ji byli vždy nalézali, zvláště u církve československé.

2. Dále se zabývá arcibiskup Söderblom evangelickou catholicitou jako historickým faktem, a reklamuje právo protestantů na církevní tradici předtridentinskou. Podobně jako u nás dr. Hromádka, pokládá Söderblom církev římsko-katolickou toliko za jednu z forem křesťanské zbožnosti, nikoli ovšem za samospasitelnou. V tom se ovšem s evangelíky nikdy neshodneme a shodnouti nemůžeme. Jest ovšem již jistý pokrok v tom, že evangelíci nenazývají již katolickou církev církví Antikristovou, jak se dříve zhusta dalo a že vědomě a rádi se hlásí k tradici, kdežto dříve si rádi zakládali na své »pokrokové« netradičnosti. Praktická mystika Ignáce z Loyoly jest arcibiskupem Söderblomem pokládána za nový ideál zbožnosti, jenž přispěl obrodě církve. V tomto smyslu oceňuje také svatou Terezií Avillskou. Rozeznává podle Deissmanna mystiku »aktivní« a »reaktivní«. Aktivní mystika jest katolická, reaktivní zakládající se na vnímání zjevených pravd, převládá v protestantismu, tedy opět podle názoru Söderblomova dva stejně oprávněné typy křesťanské zbožnosti. Zase by se dalo namítnouti, že i v katolicismu máme hojnost zjevů mystiky »reaktivní«. Reformátoři nebyli podle Söderbloma vědomými novotáři, nýbrž byli si vědomi tradice, jak ukazují zejména hojné citace z klasické scholastiky v jejich spisech.

3. Proto také pociťují i protestanté svoji vzájemnou jednotu přes nedostatek jednotné organizace a tato jednota se ukázala i za války a také ve Štokholmu. Ve Štokholmu bylo litováno neúčasti církve římsko-katolické, ale nebylo v tomto politování ani stínu odsuzování. Štokholmská modlitba, aby všichni jedno byli, byla upřímně míněna. Söderblom snaží se pochopiti katolictví, uznává velkolepost jeho budovy a svatou obětavost, s níž je tento chrám udržován, ale prohlašuje, že svědomí nedovolí protestantům, aby do této vstoupili. Proto protestanté uznávají jenom jednotu duchovní. Zase bychom s katolického hlediska mohli říci, že církev ani pro katolíky není pouhou organizací, nýbrž mystickým tělem Kristovým, ovšem viditelným. Stockholmskému sjezdu přičítá arcibiskup Söderblom ten veliký význam, že znamená sblížení

uvnitř protestantismu, hlavně mentality anglosaské s protestantismem německým.

Ke konci bych chtěl citovati několik krásných slov Söderblomových, jež napsal v citované knížce: »Jest rozdíl a to rozdíl mezi srdci vlažnými a vřelými. Cítím v této věci se svými římsko-katolickými bratry, kteří ve svých srdcích trpí pro rozkoly a modlí se ve vřelé touze za jednotu církve a pracují pro ni. Přes všechny protiklady jsou nám bližší než oni evangelíci, kteří se dívají na uskutečnění jednoty více méně lhostejně.« — Modlitby všeho křesťanstva povedou — podle Söderbloma — jistě k cíli, neboť Bůh vyslyší prosby upřímných srdcí. V závěru ukazuje arcibiskup Söderblom, jak právě dnešní svět ve svých problémech národních a mezinárodních potřebuje církevní jednoty a služeb jednotného křesťanstva.

V o j t ě c h :

SVATOVÁCLAVSKÉ JUBILEUM.

Přípravný výbor pro oslavu tisícího výročí mučednické smrti sv. Václava byl vyzván vládou-protektorkou, aby připravil jmenování všenárodního slavnostního výboru. Po dohodě s ministerstvem školství a nár. osvěty byl tento výbor 28. září t. r. ustaven ve slavnostní schůzi konané v zasedací síni senátu Národního shromáždění.

Předsedou slavnostního výboru zvolen byl předseda Národní rady čsl. posl. dr. A. Prokůpek, místopředsedou J. M. nejdp. biskup dr. A. Podlaha, jednatelem dr. Václav Janda. Členství ve výboru přijali: dr. Baxa, primátor hlavního města Prahy, dr. Drobný, zemský president na Slovensku, J. B. Foerster, rektor státní konservatoře, dr. K. Hácha, Praha I., president nejvyššího správního soudu, dr. Hausmann, president vrchního zemského soudu, dr. M. Hruban, předseda senátu, Dr. J. Javůrek, advokát, dr. Fr. Kordač, pražský arcibiskup, dr. K. Krofta, zplnomocněný ministr, dr. Mičura, pres. soud. tabule v Bratislavě, dr. J. Pekař, univ. profesor, dr. Prečan, arcibiskup olomoucký, dr. Rozsypal, presid. Podk. Rusi, dr. Remeš, vice-president zemské správy politické na Moravě, dr. Př. Šámal, kancléř pres. repub., dr. J. Vlasák, velmistr Křižovníků, dr. M. Zavoral, opat na Strahově, dr. J. Zubatý, president Akademie věd a umění. Zároveň byly vyzvány státotvorné strany české, aby do výboru vyslaly své delegáty. Učinily to všechny až na stranu čes. socialistů a soc. demokratů. Tyto dvě strany odmítly účast proto, že ráz oslav je prý konfesijně církevní. Evangelíci urgovali zastoupení ve výboru — zatím jen nepřímou. Sokolstvo odmítlo účast předem a teprve, když zasloužilí jednotlivci-katolíci začali ze Sokola vystupovat (básník Deml), uchyluje se i Sokol k výmluvě, že oslav církevních se nemůže účastnit, poněvadž jsou v jeho řadách evangelíci a osoby bez vyznání. Oslav »knížete a státníka Václava« se chce Sokol zúčastniti.

Opakuje se tu příklad z r. 1873, kdy se oslavovalo 900. výročí založení pražského biskupství. Těchto ryze církevních slavností zúčastnil se dějepisec Palacký a byl za to smýkán mladočeskou žurnalistikou (Nár. listy) a evangelickými souvěrci blátem ulice jako — klerikál.

Sv. Václav se nedá odcírkevnit. Jeho velikost vyrostla z koruny mučednické, kterou mu na čelo vtiskla církev katolická. Jeho mučednictví bylo legitimací, která národ český učinila známým v celé tehdejší křesťanské Evropě: Byl vzýván jako patron a ochránce svého národa, protože stal se svou svatostí přímlovčím u Boha. Jeho státnický věhlas, jeho osobní vlastnosti jsou jen odleskem jeho mučednictví.

Proto přijatý jubilejní program svatováclavský má ráz náboženský. Přenesení a vystavení jeho ostatků, helmy, svěcení katedrály — lze to nazvati konfesijní oslavou, která by urážela příslušníky jiných církví? Všenárodní výbor má konečně možnost, ba povinnost postarati se o doplnění jubilejních slavností oslavami rázu všenárodního a státního. Čím více slavností, čím okázalejší, tím lépe. Chtějí-li zástupcové církví nekatolických býti členy výboru, nechť o to požádají a výbor je jistě kooptuje. To platí i o Sokolu a jiných korporacích. Nepřijatelné by bylo, aby církevní oslavy byly postaveny mimo rámec oslavy všenárodní, jak to navrhuje dr. Schráníl v »Dem. Středku«. Sv. Václava, jak jsme napsali, nelze zbavovati jeho mučednické glorioly.

Dosavadní přípravný výbor zůstává výborem pracovním. Za ta čtyři léta, co funguje, vybudoval si administrativní aparát (kancelář, odbory) a je také respektován ministerstvy, která poslala do odborů své zástupce.

Potřeboval by ovšem lepší místnosti a několik vedoucích činovníků by mělo dostat aspoň na půl roku dovolenou, aby se mohli jubilejním přípravám plně věnovat.

Letošní svátek byl oslaven daleko okázaleji, než jiná léta. Zvláště St. Boleslav těšila se zvýšenému zájmu. Péči výboru bylo pořádáno asi 60 slavnostních schůzí všenárodního charakteru ve větších městech. Všude se nad očekávání vydařily. Nár. divadlo dávalo Vrchlického Bratry, Strahovští provedli opět Křišťanovu legendu. Také lidová strana pořádala celou řadu svatováclavských oslav.

Doporučujeme pozornosti čtenářů publikace vydané výborem. Jsou to: Svatováclavský kalendář útržkový, cena 12 Kč, knižní vydání 16 Kč. Svatováclavské po-

hlednice (serie 10 kusů) 5 Kč. Dosud vydány serie barokních mistrů a serie moderních mistrů. Dokončují se serie původních pohledů z velechrámu Svatovítského a serie Alešova.

Pamětní medaile jdou také čile na odbyt. Pamětní peníz od Španiela a slavnostní odznak od Šejnosta jsou již v práci.

Američtí katolíci poslali mnoho šperků na čelenku (věnec), kterým má být ozdobena lebka sv. Václava. Předměty byly rozříděny, bezcenné věci vyřazeny, cenné skvosty vystaveny v Praze a nyní budou rozlity, event. zpenženy, jde-li o věci mající cenu jako starožitnost.

Také akce na vybudování důstojné schránky ostatkové je v plném proudu.

Plakáty svatováclavské byly tištěny v několika jazycích a jsou rozesílány do světa.

Zahraniční propagace provádí se jednak pomocí občasných zpráv, dodávaných Čsl. tiskové kanceláři různým adresám v cizozemsku, jednak pomocí plakátů, jež byly vydány rovněž slovensky, polsky, rusky, slovinsky, chorvatsky, italsky, francouzsky, anglicky, německy a esperantsky a rozeslány jednak laskavostí ministerstva zahraničních věcí čsl. zastupitelstvím a konsulátům v cizině, jednak laskavostí cestovní kanceláře P. V. V. všem leteckým stanicím. Také Cizinecký svaz a United Stats Lines v Praze umístily za hranicemi několik set plakátů. Zatím zaslány plakáty se všeobecným textem, za nimi rozejdou se plakáty s podrobným programem slavností a propagační brožury. Doma bude provedena plakátová propagace takto: Výbor připravil a naráz rozešle všem obecním úřadům v republice své propagační plakáty, dále vyjednal s »Magistrálem« vylepení plakátů na všech železničních stanicích. Prosí tudíž pp. starosty obcí, aby zasláné plakáty na nápadném místě dali vyvěsiti.

Účast ciziny na Svatováclavských slavnostech bude neobyčejná; zvláště slovanští bratři z Jugoslavie a Polska chystají několik výprav. Dále hlášeny větší výpravy z Francie, Belgie, Švýcar a Anglie. Přirozeně, že Amerika, resp. naši zámořští krajané budou zastoupeni co nejčetněji. Delegát národního Svazu čes. katolíků v Chicagu, p. president Hajíček, již v té příčině předběžně vyjednával se Svatováclavským výborem.

Závěrem několik rad.

Z průběhu letošních slavností svatováclavských možno soudit, že se se všenárodními slavnostmi prorazí všude. Okolnost, že vláda převzala protektorát nad slavnostmi, nutí úřady k ochotě. Politické strany opět nutí strach, aby z oslav neprofitovala strana lidová a proto i u nich je ochota zúčastnit se všenárodních slav-

J. Vachek, katecheta:

K NEDOSTATKU KNĚŽÍ A REFORMA NÁBOŽENSKÉHO VYUČOVÁNÍ.

Potřebujeme nejen kněží, ale potřebujeme zdatných kněží! Lépe málo kněží obětavých a praktických, než mnoho liknavých a špatných, sebezpasoucích. Že nejsou všichni zdatní, toho jsou příčiny, jak každý ví, mnohé! Pokusím se objasnit a načrtnouti jednu z nich s námětem, jak ji řešiti. Jest to výuka nábo-

ností. A konečně sv. Václava mají všichni Čechové rádi. Nechceme tím říci, že by katolíci se měli dát odstrkovat. Ne! Svatý Václav patří především jim a jim případně vždy největší část práce. Ale nechť nikoho to nesvede k tomu, aby oslav politicky zneužíval. I ti nejobětavější a nejhrošlivější lidovci mohou být ujistěni, že morální zisk z oslav svatováclavských bude níti v prvé řadě strana lidová. Slavnosti prokáží sekulárnost katolického principu a strana politická, opírající se o tuto sekulární ideu, by se prohřešila sama na sobě, kdyby sekulárnost rozměňovala v grošky denní politiky.

Je tu ještě jedna věc, která mluví pro naprosté odpolitování slavnosti. Deset let státní samostatnosti stálo, abychom si uvědomili, že bez mravnosti ani náš stát se neudrží. Začalo se bez Boha a brzo by to s námi špatně skončilo. Je nutno obrátit. Millenium bude vhodnou příležitostí k zpytování svědomí. Sv. Václav byl našim ochráncem v době poroby, musí být jím i v dobách svobody. Sv. Václav musí být znova intronisován v srdcích všech poctivých Čechů. Půjde tedy nám katolíkům o duchovní obrodu nás i všech ostatních. Především nás, katolíků. Politika by tuto uslechtilou snahu, tak dobře odpovídající milovníku Eucharistie sv. Václavu, svatokupecky znešvařovala. Že je zájem o takový ráz svatováclavských slavností, o tom svědčí oslava v Novém Městě na Moravě.

Místní svatováclavský výbor uspořádal v neděli 5. srpna t. r. velkolepou slavnost: dopoledne zasadil na dveře chrámové kruh, jediný to odlitek pražského originálu a večer provedl po prvé Legendu o sv. Václavu a sv. Ludmile od novoměstského rodáka, mladého eléva Národního divadla pražského, p. Ing. Jaroslava Kříčka. Autor si heraklovskou práci nijak neusnadnil: neméně než ve 22 obrazech zpracoval legendu Kříšťanovu a postavil před oči drahé postavy básnicky vzletně, živě, důstojně a působivě. Na náměstí u kostela novoměstského působilo na účastníky mohutně a provedení samo bylo činem neméně odvážným a originálním: pozdě večer, s reflektory, průvodem a fanfárami, varhanami a zvony! Režii vedl autor a — až na stolové scény úvodní — překvapoval novými a duchaplnými nápady, těžce z prostoru, který by jiného omezoval. Samo hlediště skýtalo nevšední obraz dávnověkého mysteria. Nadaný divadelník, který dovedl sám zburcovati celé okolí a rozezvučeti naše zvony v nezvyklou noční hodinu, zasloužil si za svůj čistý úmysl spolupráce všech sil města, kulturně tak čilého, zejména lidí nad strany povznesených. Stála za to myšlenka sama — tisíciletí státní existence a postava patrona, všem věrným Čechům milého knížete míru. Jsou — píše Jar. Kříčka — tuším — věci, které mohou spojit všecky, byť byly jednomo bližší než druhému. Tím větší zásluha těch, kteří ruku k dílu přiložili.

ženská v rodinách a ve školách. Tak, jak se dnes vyučuje, se mnoho dosáhnouti nemůže. *)

*) Nejlépe by bylo, nemůžeme-li míti náboženských škol, aby místo hodin náboženských, které nám jsou vykazovány na poslední místo, anebo vůbec mi-

Jiná důležitá věc by se však měla hned nyní změniti. Jest to vyučovací osnova. Vyučování náboženské by mělo býti životnější. K tomu by mohla dopomoci případná úprava osnovy. Hlavní váha se má klásti na Písmo sv. a biblická vypravování.

V obecné škole v prvních dvou letech se děje pravidelně náboženské vyučování bez knih, ačkoliv by se velmi doporučovala knížka náboženská s pěknými obrázky na každé stránce, ať již z oboru biblického nebo jiného (náboženského). Důležito by bylo seznámiti děti s našimi českými patrony. V tomto období se vypravují děje biblické a vytyčují se nejdůležitější pravdy věroučné a mravoučné. To jest první oddělení školní výuky náboženské. V něm se mají vtisknouti hlavní pravdy v duši dítěte. Mimo to se mají děti naučiti nejdůležitějším modlitbám, navykati si pravidelně choditi na mši sv. a kde jest to možné, přistupovati k sv. svátostem. Proto, co nejdříve mají se seznamovati s nejsv. Svátostí oltární. Ovšem vedení ke sv. svátostem se řídí dle rodinných okolností a podle způsobilosti dětí. Někdy jest dítě schopno již ve 4 letech přijmouti Přítele dětí, někdy třeba i hodně pozdě. Záleží na tom, jak rozeznává. Ve třetím školním roce jsou již schopny téměř všechny děti jíti ke sv. svátostem, ovšem, až na některé skrovné výjimky. Záleží na výkladu katechetově, aby vzbudil zájem, aby děti s užitkem a láskou přijímaly.

Druhé oddělení, vyšší, na obecné škole, spadá do 3., 4. a 5. školního roku. Co se má v tomto roku podati, pěkně rozluštil katecheta Jedlička z Budějovic, svojí učebnicí. Ovšem schází této učebnici biblické a jiné náboženské obrázky. Ale tato učebnice má za základ Písmo sv. K biblickým článkům jsou připojeny velmi případně věroučné, liturgické, apologetické i dějepisné odstavce, po případě celé články. V tomto věku, není třeba díteti, aby se učilo soustavu theologickou, ale daleko více jest třeba, aby rozníceno a naučeno bylo žiti dle náboženství a plniti náboženské povinnosti. Dbá se již přesně, aby každé dítě pilně chodilo na mši sv. v neděli a ve svátek a ke sv. svátostem. Ba i animuje se, aby s náležitým porozuměním, láskou i chutí přistupovalo, pokud může, co nejčastěji ke stolu Páně. Ovšem jest se varovati všelického nucení. Dítě musí se vžiti samo v náboženský život a chtíti čerpati pro sebe sílu a milost Boží. Pokud jest možno, naučí se nyní již všechny modlitby, které má znáti katolický křesťan.

Jest, velmi důležité, jak si kdo počíná ve výuce. Nejlépe jest postupovati podle učebnice Jedličkovy, krok za krokem. Nespěchatí. Jeden článek za druhým vysvětliti, doplniti, aby děti již během vyučování si téměř paměti i rozumem osvojily nauku a svojí vůlí naklonily se k vykonávání toho, čemu se učí. Tak se pokračuje rok za rokem. Není dobře si předpisovati, kam dospěti v knize. V první řadě to záleží na kvalitě dětí. Když v pátém roce zbývá čas, jest dobře vy-

mo rozvrh, aby byla zřízena náboženská půldne, jednou v týdnu pro každé oddělení a ve zvláštních náboženských místnostech. Tyto místnosti by byly vypraveny moderními pomůckami náboženskými po případě i skioptikonem ve větších místech, podle místních poměrů. Děti byly by seskupeny ve skupinách po 20 až 30. Nad každou skupinkou by měl dozor někdo z laiků, nejlépe někdo z rodičů. Tím by se ušetřilo na počtu katechetů. Kde jsou nyní 3, mohli by býti jen 2. Střídali by se ve vyučování a v dozoru. — Tento námět dávám pod čáru, poněvadž vím, že chová v sobě nebezpečí, že by škola byla odkřesťaněna vůbec.

kládati podle »knížky Olivovy« (náboženské dějiny české).

Tento způsob výuky se zvláště dobře osvědčuje ve spojených třídách. Když jsou spojeny 3., 4. a 5., tu se probere se všemi dětmi v prvním roce asi 40 článků z knížky, druhým a třetím rokem se pokračuje a v posledním se ještě nad přidávají dějiny české. Tak prodělají děti postupně celou knížku.

Nato přichází dospělejší žáci, které možno roztríditi ve 3 skupiny. Prvá skupina tvoří tři ročníky měšťanské školy. Druhá skupina jest nižší třídění s 5 třídami. Ve třetí skupině jsou tři nejvyšší třídy středních škol.

Za podklad vyučování náboženského slouží dějiny biblické a dějiny církevní. Věrouka, mravouka apologetika, liturgika, vše jest zářamováno v dějinách biblických a církevních. Výjimku činí však 7. a 8. rok vyšší střední školy. V 7. roce se vyučuje soustavně mravouce a v 8. roce se probírá apologetika věroučná i historická, zvláště česká. Cílem tohoto vyučování jest vytvořiti ucelený názor na život katolického křesťana.

Vzhledem k nedostatku kněží dovolil bych si podati ještě námět k zřizování zvláštního typu školního. Nazval bych jej učitelско-katechetickou přípravkou. Mohla by býti zároveň průpravou pro výchovu kněží. To by byla čtvrtá skupina tohoto třetího oddělení náboženského.

Nyní ještě, jak by se vyučovalo v těchto skupinách? V první skupině (měšť. škola) by se probírala hesla: Bůh, Kristus, církev.

V prvním ročníku byl by základem St. zákon. Do rámce St. zákona by se vložil 1. čl. víry, jednající o Bohu a o stvoření, k tomu by se připojily osudy člověka po smrti, 11. a 12. čl. víry a dekalog. První ročník byl by tudíž pod heslem: Bůh.

Ve druhém ročníku by se vše soustřeďovalo kolem osoby P. Ježíše pod heslem: Kristus. V rámci N. zákona by se probraly články víry: 2., 3., 4., 5., 6., 7. a 10. O odpuštění hříchů, o Ježíši eucharistickém a o jeho nejsvětější Oběti, o mši sv.

Ve třetím roce čl. 8. o Duchu sv. a 9. o církvi katolické, spolu s prostředky milostí a liturgikou byl by vsunut do začátku dějin církevních. České dějiny v důležitých svých partiích a to: základ náboženství katolického v Čechách, zlatá doba Karlova, sv. Jan Nep., Hus, zmatky náboženské a renesance katolická.

Nejvhodnější knihou pomocnou byla by biblická dějprava velká buď Kubíčková, nebo jiná, Volfův církevní dějepis a Žákova liturgika.

Jak si počínati methodicky? Zajisté nejlépe zase postupovati podle výše uvedených knih a pravdy věroučné, mravoučné, liturgické i dějepisné naznačovati v obrazcích, které si žáci do čtvrtkových sešitů okreslují. Mám k dispozici tyto obrazce, kdo by se zajímal, jsem ochoten je předložiti a vysvětliti. Děti mají jednak knihy, které budí v nich náboženskou životnou představu a v tom propleteny mají zároveň pravdy pomocí obrazců, které si okreslují.

Ve druhé skupině, totiž na nižších školách středních, si možno počínati obdobně, jako na měšť. školách. Jedině látka jest poněkud širě rozložena na 5 tříd.

V první třídě jako v první třídě měšť. školy.

Ve druhé o osobě Ježíše Krista s N. zákonem a to až do umučení Krista: 2., 3., 4. čl. víry a 10.

Ve třetí rovněž ještě N. zákon od umučení Páně se čl. 5., 6., 7. a eucharistickém P. Ježíši, základy církve s 8. a 9. čl. víry, liturgií a o Písmu sv. celkem.

Ve 4. a 5. třídě dějiny církevní s apologetikou a liturgikou v dějinném vývoji.

Ve skupině třetí, totiž tam, kde možno vyučovati na středních školách náboženství až do 8. třídy, lze látku náboženskou nejlépe rozvinouti a rozložiti. V 1., 2. a 3. třídě jest tomu stejně tak, jako ve skupině druhé. Rámec dějin církevních by se však rozšířil na šestý rok střední školy. Dějiny církevní by se probíraly ve 4., 5. a 6. třídě. Do tohoto podkladu církevních dějů lze vývojově vplétati (nejlépe ovšem nastíniti vývin jedné věci v celku a v přehledu) věci liturgické, věroučné, mravoučné, aby to vytvořovalo celek ladný a životný. V sedmém roce by bylo vhodno vykládati soustavně mravouku. V osmém pak roce apologetiku dogmatickou i historickou. Vyjítí lze nejlépe od Krista-Boha, jakožto základ naší víry, pak probrati hesla církve, Písmo sv., Bůh, zjevení, náboženství a speciálně některé ožehavé věci české.

Jak bychom se měli dívatí na čtvrtou skupinu novou, totiž na učitelско-katechetickou? Jest jisto, že katechetům i katechetkám laikům se má dostati vychování aspoň takového, jako jest dáno učitelům literním. Na druhé straně, poněvadž mají to býti učitelé a učitelky náboženství zjeveného, mají míti ducha církevního a ne světského. Tomu by se odpomohlo právě tímto typem zvláštních škol učitelско-katechetických.

Tento typ by obsahoval v sobě 5 tříd. Obdobně, jako učitelské ústavy nynější s přípravkou po 3. měš. škole! K tomuto ústavu by mohla býti připojena ještě průpravka filosoficko-klasická pro ty, kteří by se chtěli státi kněžími; jedno- nebo dvouletá.

Jak zaříditi tento typ středních škol? Máme učitelské ústavy mužské a dívčí katolické. Z nich mnohdy vycházejí lidé, kteří zapomínají na své vychování. Lépe by bylo, tyto některé ústavy změnití na typ nový učitelско-katechetický. Ráz paedagogický byl by zachován a náboženský posílen. Užitek z nich by snad byl pro katolictví větší. Snad v každé diecési jeden chlapecký a jeden dívčí by stačil. Náboženství vyučovalo by se v pěti hodinách týdních. Tři hodiny by byly theoretické a 2 hodiny by se věnovaly praktickým návodům. Tím by se docílilo hlubšího procítění církevně-nábo-

ženského u těch, kteří se stanou katechety z povolání, nebo vstupují do bohosloví. Latina na tomto ústavě by byla nepovinná, pro ty kdo by se chtěli věnovati stavu kněžskému.

Přístup do těchto škol by měl každý, kdož by prodělala 3 měš. školy, nebo nižší střední a chtěl by se státi katechetou (katechetkou) nebo knězem. V 19. letech vyšel by z tohoto ústavu s náležitou kvalifikací jako učitel-katecheta, nebo katechetka. Tito by byli rovnocenní literním učitelům. Při těchto ústavech by mohla býti také zřízena oddělení pro ty, kteří v pozdějším věku se rozhodli věnovati se práci na vinici Páně. (Pozdní povolání.)

Ti, kteří by se chtěli státi kněžími, rozdavači milostí Božích, museli by jednak prodělati nepovinnou latinu v tomto ústavě, po případě řečtinu a filosofickou jednorocní nebo dvourocni přípravku. Pak by mohl abiturient vstoupiti do semináře. Po 24 letech byl by vysvěcen bohoslovec na kněze, poněvadž by se mu 2 roky kursu započítaly do studia.

Průprava ke kněžství by tedy byla: obecná škola 5 tříd, měš. škola 3 třídy a střední nižší, učitelско-katechetický ústav, filosofická průpravka a 3 léta bohosloví.

V bohosloví také ovšem mnoho by se mělo zreformovati. Mnohé se v životě vůbec nepotřebuje a mnohé by mělo býti silněji zdůrazněno.

V učitelско-katechetickém ústavě by byly též odborné kursy: hudebně-zpěvní, organizačně-řečnické a kancelářské, aby katecheta mohl zároveň, chtěl-li by, v duchovní správě vypomáhati jako matrikář.

Nauka náboženská na tomto typu by se přizpůsobila sestavě třetí skupiny, ovšem se zřetelem na cíle tohoto ústavu.

Tuto druhou část námětu o ústavech učitelско-katechetických předkládám spíše za účelem přemýšlení a za účelem hledání cest, aby mohla věc Boží zkvétati. Vždyť probíráním námětů se může naléztí vhodnější cesta ku zlepšení naší situace. »Život« je pro to dobrou tribunou.

Dr. Jan Bartoš:

INTELIGENCE A POLITIKA.

Intelligence je prý živlem nespolehlivým, ba rozkladným. O učitelstvu to bylo řečeno vysokým úředníkem ministerstva. Ve volbách se zdálo, že je tomu skoro tak. Dříve největší procento nebo vlastně většina intelligence šla vždy se stranou národně demokratickou. Nebyla však touto stranou nijak trvale upoutána, neboť při prvé příležitosti větším dílem bez ideových bojů ji opustila. S radostí se vrhali v náruč nové, neznámé, neosvědčené straně práce, mnoho také příslušníků šlo se stranou lidovou pro stanovisko této strany v otázkách kulturních. Když mnozí viděli nezdar strany práce, které se ani nepodařilo dostat do parlamentu, z polovice se vrátila do staré strany,

Příznačná jest nechuť intelligence k politice. Je nyní ještě mnohem větší, nikdo nechce o politice slyšet, každý se přestává o ni zajímat a starat, ba dokonce s despektem se dívá na nás, kteří

na př. jen přispíváme do tisku, třebaš nemáme žádného vlivu na politiku.

Je jisto, že intelligence při rovném hlasovacím právu, jakožto hlasovací materiál, je méněcenná. Neboť široké vrstvy jdou většinou u nás slepě se svou stranou, ať si vede dobře čili nic. Inteligent však čte i mezi řádky, leckdes zapochybuje, rozkazů není slepě poslušen. A tak se stává, že snáze opouští stranu, vrhá se i s nadšením vstříc nové straně! Ty tam jsou doby, kdy lepší řečník dovedl strhnout za sebou masy, měl většinu, vyhrál. Marně vykládejte lidu, že ten jejich předák neměl nic a nyní disponuje mnoha miliony, ačkoliv máte čisté ruce, neposlechnou vás, jdou s milionářem, tam totiž je spíše naděje k něčemu přijít nežli u člověka čistých rukou a také prázdných kapes. Proto také vůbec ani na takovou schůzi nepřijdou. Tedy tu jest jedna z příčin, proč se intelligence odvrací od politiky.

Avšak hlavní ránu účasti na politice zavadaly vázané kandidátní listiny. Nedovedeme si představit, jak by to u nás vypadalo, kdyby se nebylo přišlo na tento šťastný nápad — vázané kandidátní listiny! Kolik by tu bylo stran při naší nesvornosti a politické nezralosti a nezkušenosti! Jaké nebezpečí národní hrozilo tu při silné menšině německé a maďarské! Troufal by si snad někdo sestavit vládu za takového chaosu stranic a divokých a neodvislých zástupců lidu? A což teprve, jak s nimi vládnout? Vždyť i při vázaných kandidátních listinách kolik se tu stalo pokusů o rozvrat hlavních stran! A to by jistě mladému státu nebyvalo k prospěchu! Politické poměry se jakž takž ustálily, poslanci a straníci se přece podrobili kázní a konečně, což není také poslední věcí, politické schůze a celý boj ztratily na své rvavosti předválečné, kde tekla i krev. Omezovaly se většinou na své straníky.

Bohužel každá dobrá věc má i svůj stín. Kdyby všichni voliči byli uvědoměli a konali svou povinnost, nedopadlo by vše tak smutně. Ale dnes se poměrně málo lidí stará, kdo na př. má být jeho mluvčím v parlamentě. Většinou podrobuje ostré kritice hotovou kandidátku, když už se na věci nedá nic měnit.

Proto i když se inteligent rozhodne pracovat poctivě na poli politickém, velmi záhy pozná, že ta práce jde na nervy, že je to práce mnoha let; po delší nebo kratší době odchází, zejména když ani nepomýšlel na to, že by si zlepšil své hmotné postavení.

Nyní si představte, že se do politického života přihlásí nadějný dorost inteligentní. Protože jde do boje s čistým štítem, nemá často vedlejších úmyslů, mluví na schůzích otevřeně upřímně, nebojí se ani vytknout chyby vlastní straně, vlastním zástupcům. Stane-li se tak častěji, obrátí na sebe pozornost, nahore už si dají pozor, aby se tam takový mladý pán nedostal. A má po práci! Kdo se tam tedy dostane? Jako pravý umělec nenechá se spoutat úzkým programem nějaké strany, ba překračuje i hranice svého národa, tak vskutku nadaná hlava v politice ani za dnešních poměrů nemůže vždy mlčet a jen přikyvovat. Jestliže však některý umělec dá se do služeb nějaké strany a svého Pegasa řídí a brzdí podle pokynů, už předem můžeme usoudit, že s jeho uměním to není valné, ba že jistě dříve nebo později umělecky úplně ztroskotá. Totéž je dnes u nás při politice. Nový dorost musí přitakávat a tudíž i kdyby měl s počátku rovnou páteř, časem se ponenáhlu přizpůsobí a také nijak nevyunikne nad prostřednost.

Cožpak vám nebylo divné, že máme v každé straně zkušené vůdce a dobré reprezentanty politiky, někde je jich hned několik, ale všichni jsou stejného původu! Ještě z dob starého Rakouska! Všichni by už dobře mohli být v senátě na odpočinku! Rozhlédněte se po všech stranách — kde je dorost, v němž by se už dnes jevil budoucí vůdce? Každá strana má hojnost uchazečů, nikdy nepřijde do rozpaků, koho dosadit na uprázdněný mandát, jenomže často jde jen o lidi prostřední nebo i podprostřední. Jistě by se našlo více vynikajících politiků z mladší generace, ať už u stran občanských nebo socialistických, nebýtí vázaných kandidátek. Takový těžkopádný postup mnohého nadějného pracovníka odvrátí od práce. A nejsou-li mezi hlavními činovníky stran lidé nejlepších kvalit, jak mají budít mezi ostatní inteligencí úctu k politice, jak je mohou nadchnout ku politické práci? Proto se tak chladně dívá na politiku dnešní inteligence. Ovšem stanou se i takové případy, že zdárné práci brání závist hloupějšího a strach ze soupeře. Kdo by dnes na př. nechtěl být poslancem?

Všechno to, co až dosud bylo řečeno, platí o všech stranách. Nás však musí zajímat zejména naše strana lidová, jaké jsou její naděje a jaký je její poměr k inteligenci. Jak je skoro samozřejmé, pohybují se na venkově téměř jen mezi inteligencí nelidovou, a přece mohu přiznati, že obzvláště mezi vysokoškoláky lidová strana jest dosti dobře zapsána, a nikdo z nich neřekne špatného slova ani o jejím vůdci, monsignoru Šrámkovi. Jen tak si vysvětlíme, že leckterý odevzdal jí svůj hlas při říšských volbách, ač otevřeně se přiznávají, že kněze v politice neradi vidí; přirozeně tu mluvím jen o katolících, kteří chodí do kostela. Také vím, že v praktickém styku i největší náš odpůrce s laikem se neostýchá debatovat, procházet se, zkrátka ho uznává. Kolikrát jsem už o věci přemýšlel, nedovedu si věc vysvětlit. Není přece možno, aby mu bránil jen ten vnějšek (kněz jest jinak oblečen) nebo českými realisty naočkovaná nedůvěra ke kněžím.

Program lidové strany umožňuje, že má stoupence stejně dobře na venkově jako ve městě. Ba zdá se, že budoucnost vzrůstu a síly spočívá právě v naději na obyvatelstvu měst. Tam se spíše dá získat velký přírůstek než na vesnici, již posedla namnoze hamiznost agrárního materialismu a slepého mamonu. Vskutku také se konstatovalo, že po říšských volbách zisky ve městech nejsou k zahození. Teprve po volbách do obcí nastalo malé rozčarování, někde ve městech nastal úbytek. Přiznejme si to! Proč to? Jděte se podívat!

tam, kde hlasů nebylo od posledních voleb nebo kde naopak dokonce jich přibylo. Jistě tam najdete jednoho nebo více inteligentů, kteří vedou místní politiku. A kde jsme ztratili? Není tam nikoho! Čili ponaučení pro budoucnost: máme naději na růst, zejména ve městech, musíme však tam mít schopnou inteligenci, bez ní to nepůjde!

Jak tedy ji získat? Na inteligenci se musí jít za jen inteligencí. Myslím, že sotva zlákáte někoho nějakým pěkným agitačním provoláním, nějakou politikou. Politické a stranické věci čte dnešní inteligence nejméně. Dnes nepolitických deníků není, dnes už skoro není ani neodvislých časopisů literárních, uměleckých a zábavných. Proto sahá po časopisu nejlepší. Chceme-li tudíž, aby se četly naše časopisy, musí být lepší nežli ostatní nebo aspoň stejné úrovně. Musí se tam dočísti nových a zajímavých věcí, jichž jinde marně hledá.

Musíme si už tedy jednou uvědomiti, že první podmínkou úspěchu jest dobrý tisk, na něj se nesmí litovat peněz. Na schůzi vám skoro nikdo nepřijde nebo jen nejvěrnější a nejnadšenější stoupci. Tisk však se rozlétne po celé republice, působí po případě i dále. Snad mi namítne někdo: »Vždyť máme těch tiskovin, ani to není možno všecko odebírat a přečíst!«

Toť se ví, byly doby, kdy jsme neměli ani svého deníku. Ale tehdy strana neznamenal to, co dnes, kdy se vyšinula na přední místo. Proto musí mít důstojný, reprezentační orgán. »Lidové listy« hned s počátku začaly velice slibně. Po odchodu Světlíkově nastal určitý úpadek, zejména když se ozývaly hlasy, že prý jsou tam příliš učné články, deník prý má být lidovější, přístupnější.

To však byl omyl. K tomu je na př. »Lid«, »Den« a pod. Nesmíme zapomínat, že »Lidové listy« vždy budou čísti a odebírat jenom inteligentnější čtenáři. Ostatně list má povznášet, a nikoliv sestupovat dolů. Jak chcete získat nové čtenáře ze řad inteligence? Jenom vysokou, dobrou úroveň. Poněvadž máme dnes ve svých řadách zastoupeny všechny stavy, poněvadž nikdo nemůže odebírat dva deníky, cizí a náš, musí v našem být všecko, vedle politiky národohospodářství i umění.

Bylo by nespravedlivé tvrdit, že se L. L. za redakce Doležalovy nesnažily zlepšit. Tak už dnes se v nich referuje o všech oborech, a přihlídnete-li k nepatrnému počtu redaktorů, musíte uznat, že se děje nad síly.

Jest samozřejmé, že čím pestřejší obsah, tím zajímavější. Proto také nesmí si některý přispíva-

tel myslit, že čtenáři každý den touží po tom, aby tam byl samý Fuchs, Obr nebo Bartoš, nebo četl jejich nechutné polemiky. Vždyť také jen občas napadne člověka něco zajímavějšího. Píší-li často, nemůže to být jen samá smetana! Tady zas rozhodují peníze. Jistě by se našlo hojně dobrých jmen, která by dodala lesku, jež by způsobila, že by se L. L. četly ještě více. Může-li na př. básník Durych zdobiti »Lidové noviny«, proč by nemohl psát do L. L.? Škoda je též obratného pera Scheinostova, že utonulo ve fašistickém omylu.

A tak by se našlo schopných lidí a dobrých katolíků, jen trochu dobré vůle na obou stranách, a pak i nějaké peníze; každý chce být živ. Není to jen věc vedlejší. Jest viděti, že tu jde přímo o bytí a nebytí. Dobrá úroveň může získat a udržet dobré lidi, ti pak přivedou za sebou další.

Stejně důležitosti nebo spíše i větší jest časopis nepolitický, umělecký, literární a pod. Ten může do našich řad přivést nový příliv svěžích sil. Pochybuji, že byste někoho získali a uchvátili pěkným politickým článkem. Ale každý si rád přečte časopis nepolitický, je-li pěkný. Ovšem katolická revue mívala vždy tu vlastnost, že vycházela tak pravidelně, až vůbec zanikla. Máme příklad na »Týnu« a »Arše«. Neboť vlivní čtenelé se často domnívali, že na takové časopisy je času dost, že je to vlastně zbytečná přítěž, jež stojí mnoho peněz, a tak se tiskly, až už nebylo do čeho klepnout. Zatím však se čtenáři rozběhli po něčem jiném. A kdo by také přispíval do časopisu, o němž neví, kdy vyjde a vyjde-li vůbec. Ztratí zájem čtenáři, ztratí zájem přispívatelé. Slyšel jsem docela, že prý stál příliš vysoko, že není katolických spisovatelů a j.

Hlavní příčina se však zapomněla. Právě kdyby stál vysoko, kdyby se býval pokládal také za důležitého činitele v našem hnutí, kdyby vycházel včas a pravidelně, mohl tu být dodnes. A zejména »Týnu« bylo škoda, dnes by přistoupili mladí literáti a nemusili bychom se za něj stydět. Už by se u nás jednou mělo přestat s touto lidovostí; co prý není hodně přístupné nejširším vrstvám, neudrží prý se!

A zatím takový Kuncíř pustil se s Durychem do vydávání nového, neznámého časopisu, bez strany a bez tiskárny — a ajta! — časopis se ujal a vyoral dosti nových brázd na poli katolicismu. Když se pak situace změnila a jeden z vydavatelů přisedlal, vydává »Akord«, který snad jest ještě lepší, zejména bude-li pokračovat v začaté dráze. A jistě vydavatel neměl strachu o příspěvky, ne-

obával se o čtenáře. Do dobrého časopisu každý rád píše, pěkný časopis každý si rád přečte. Nedovedu si také ani představití inteligenta z našich řad, aby ho neodebíral, když jej čtou i jiní! Stejně tak dobře mohl zůstat tenkrát ve Spálené ulici, nebyl by nám býval dělal hanbu se svým nakladatelstvím. A naši tiskárně nebyl by konkuroval, neboť jeho činnost se nese jiným směrem!

VĚDA, LITERATURA A UMĚNÍ.

PAUL CLAUDEL.

Claudel patří k největším současným spisovatelům francouzským a řada jeho děl jest dosti dlouhá, než aby bylo možno ve stručném článku vystihnouti úplně vše, co nového vnesl v literaturu. Je tudíž třeba spokojiti se toliko stručným nástinem u příležitosti šedesátého výročí jeho narození.

Claudel začíná tvořiti svá díla v letech osmdesátých. Jsou to básně, které nijak neprojevují originality a jejich tvůrce jest zřejmě pod vlivem tehdejší parnasistické a symbolické poesie. Neudívuje to, uvážíme-li hloubku jeho lásky k velikým básníkům: Baudelaurovi, Verlainovi a Rimbaudovi, jehož ostatně neustal nikdy milovati.

Léta osmdesátá jsou ve Francii ve znamení scientismu a naturalismu Tainova, Renanova a Zolova a téměř všechna dorůstající mládež podléhala jejich vlivu. Neušel mu ani Claudel. »Přijímal jsem,« praví, »myšlenku monistickou a mechnistickou, v celé jejich svěžesti, věřil, že jest vše podrobeno Zákonům, a že tento svět je tvrdým sečleněním účinků a příčin, jež věda pozítří dokonale objasní. Všechno mi připadalo ostatně velice smutným a mrtvým.« Není tudíž divu, že se hleděl vypustiti z tohoto vlivu scientismu, který ho nečinil šťastným a že toužil po světle. Prvým krokem k osvobození mu byly Rimbaudovy verše, jejichž neklid jest již proniknut záblesky světla. Jedenkrát, rozehvěn četbou Rimbaudových »Illuminací«, vstoupil do chrámu Naší Paní, kde právě o Hodu Božím vánočním byly zpívány nešpory. Byl tam puzen vnitřním nepokojem a též snad hledal nové vzněty a novou látku pro svoji tvorbu. A ten den 24. prosince 1886 stal se rozhodujícím pro celý další život Claudelův i pro celé jeho dílo. »V okamžiku«, píše, »bylo mé srdce zasáhnuo, a uvěřil jsem. Uvěřil jsem s takovým přilnutím, s takovým vzkyplením celé své bytosti, s přesvědčením tak mocným, s takovou jistotou, jež vylučovala každou pochybnost, že na příště nemohly žádné knihy, žádné důvody, žádné náhody zmítaného života zvíklati moji víru, ani, abych pravdu řekl, dotknouti se jí.« Za čtyři léta nato přijímal po všech bojích Tělo Páně.

Dílo Claudelovo můžeme rozdělití ve tři skupiny: básně lyrické, dramata a konečně díla básnicko-filosofická, jež jsou nejméně známa, ač nejsou bez hluboké krásy, jež leckdy dosahuje nesmírných výšin.

Ku poesii lyrické patří Ody, Hymny, Verše z vyhnanství. Listy svatých a příležitostné básně, opěvující Verlaina, Ch. L. Philippa a jiné. Nelze nezpomenouti na krásné verše, v nichž opěvuje Japonsko, jemu tak drahé, ve kterém žil jako velvyslanec řadu let. Z jeho písní dýše víra, která se stupňuje v nadšený obdiv a dále opravdová láska k životu. Lze v nich čísti o jeho vnitřních radostech a nadějích a to vše jest sdělováno veršem, který uchvacuje. Jest jeho verš

Avšak to už jsou věci minulé a uvádím je toliko za příklad a výstrahu do budoucna. Nepodceňujte tisk, nepřehlížejte umění! V obém máte důležitého pomocníka pro další růst, pro získávání inteligence, bez níž to nepůjde! Naše strana nepracuje pro okamžité úspěchy, osobní prospěch, my přece máme vyšší cíl, my chceme přečkatí ostatní, proto musíme jíti k jádru věci.

vpravdě jeho. Je to verš jambický, který nemá nic společného s alexandrinem, tak oblíbeným v literatuře francouzské, nebo s jinými verši pravidelnými. Někteří kritici se domnívají viděti v něm vliv tragiků řeckých, hlavně Aischyla, jehož čte s velikým zalíbením. Jiní zase vidí v něm vliv četných cest po moři a jeho vlnění. Ale jest pozorovati ještě jiný vliv, hluboký vliv Písma, hlavně Žalmů. Čteme jen, ať uvedu pouze jeden příklad, úchvatnou báseň »Magnificat«, do které jakoby chtěl vložití všechnu radost a všechny díky svého plného života! Vůni Písma dýchají i jeho obrazy a metafory, v nichž jest Claudel jedinečným. Obraz roste za obrazem, jeden krásnější druhého, leckdy ovšem i jeden zvláštější druhého. Claudel nemá hranic a hromadění metafor škodí často kráse, jasnosti jeho díla, takže mnozí nejsou s to, přecísti je a pochopiti je.

Nejvíce jest znám Claudel svým dílem dramatickým. Roku 1890 vychází jeho první drama: »Zlatohlav«, zanedlouho na to: »Město«, »Polední úděl« a jiná Claudel vrací se později ku prvním a přetvořuje je. Dramatům zůstal ustavičně věren a jedno z posledních jeho děl, »Střevíc satanův«, mohutné drama dvojdílné ze života španělského jasně ukazuje, jak se básník rád opět a opět k dramatu vrací. Jeho dramata jsou zvláštní jako celé jeho ostatní dílo. Bývá jim vytýkán přílišný lyrismus, pro který prý se nehodí na scénu a skutečně jsou hrána velice řídké. Vpravdě, jsou jeho dialogy, hýřící úchvatnými obrazy, nezvyklé. Valí se jako řeka, jejíž vlny pohání silný vítr a v té rychlosti nejsme ani s to rozeznati jednu vlnu od druhé. Claudel překvapuje i v dramatech obrazy a metaforami, které diváka strhují, ale i unavují. Ač nikdy nezapomíná na tok a spád děje, přece se zvláštní zálibou se zastavuje v jednotlivých výstupech, které přeplňuje slovem i myšlenkami. Neřídí se vkusem posluchačů a není tudíž divu, že nádherné »Zvěstování Panny Marie«, které lze pokládati za jeho nejlepší drama a nejhlubší, »Rukojmího« nevyjímaje, bývá vždy hráno jednou nebo dvakrát a hned jest vzato z programu. U nás v roce 1912 nestalo se jinak, ačkoliv Claudel, který žil v Praze, jako konsul, byl zde velice oblíben.

Když začal tvořiti svá první dramata, byla francouzská scéna ovládnuta hrami materialistického a realistického rázu. Claudel chtěl svým dramatem raziti dráhy a ukazovati nové cesty. Jeho drama jest na opačném polu a velice těžko se probíjí. Má nepřátele netoliko v lehkém kusu nebo v realismu, nýbrž i v těch, kteří milují klasicism a klasické divadlo, staví proti jeho hrám, které jsou mnohým nepochopitelné. O jeho drama jest veden boj a lze se nadíti, že Claudel vyjde z něho vítězně.

K třetí skupině patří »Poznání Východu«, »Umění básnické« a poučně hluboké úvahy o francouzském verši, jež jsou jakýmsi úvodem k jeho verši a jeho

způsobu tvoření. Nedávno bylo oznámeno, že chystá velikou studii o renesanci, pro niž jest nadšen. Jest zajímavé, že ve Francii, snad právě vlivem neothomistické filosofie, jest renesance ostře napadaná a stati Claudelovy jsou proto dychtivě očekávány.

Dílo Claudelovo není bez chyb, jako není bez nich žádné dílo lidské. Ale jest v něm mnoho krás, které uchvacují a není tudíž divu, že Claudel má dnes mezi inteligenci francouzskou, katolickou i nekatolickou velice četné přátele, a že kritika, hodnotící jeho dílo, je chvála. Jacques Rivière, známý a předčasně zesnulý nadějný kritik francouzský, zhodnotiv ve svých »Studiích« jeho dílo, dodává: »Nemysleme, že stačí, když Claudelovi věnujeme svůj studený obdiv. On neřádá souhlasu našeho vkusu, žádá naši duši, aby ji obětoval Bohu: Chce dobytí našeho souhlasu vnitřního, chce na nás vynutiti proti naší vůli, abychom odvrhli pochybnost a diletantism.

Claudel jest znám dosti i českým čtenářům z překladů jeho děl. Za svého pobytu v Čechách zamiloval si Prahu a český lid a minulost národa, jemuž věnoval krásné básně o českých patronech. Marten přeložil jeho »Zvěstování Panny Marie«, které bylo i hráno na Národním divadle a v nakladatelství Kunčířově byly vydány »Ody«, »Claudel o svém díle«. Známe jest rovněž překlad »Polední úděl«, jenž byl vydán »Moderní revu«. I u nás jest Claudel stále více čten a obdivován. Dr. Josef Krlín.

ŠEDESÁTINY OTAKARA BŘEZINY.

Jméno Otakara Březiny bylo v tyto dny vyslovováno velice často a pěny o něm chvály. Zaslouhuje jich opravdově za pět básnických sbírek, které jsou a zůstanou chloubou české poesie, dokud bude žiti, neboť patří k nejlepším, které se kdy objevily v Čechách a patří i k nejhlubším. Březina jest básníkem v nečistším smyslu toho slova a zůstal jím i v době, která nehodnotila dobře básníků. Březina stojí na výšince, rozpíná se, trpí, raduje se a zpívá. Proto není nic všedního v jeho díle a vznešenost jest v něm ovinuta korunou slávy.

Březina tvořil své básně v letech devadesátých, která jsou ve znamení boje a hledání. Západ silně útočí na českou duši a na českou tvorbu, která se kymácí s místa na místo. Holduje se u nás naturalismu a realismu, dekadenci a symbolismu. Mnoho zmateného a nevyjasněného jest v celém českém životě. A tehdy vystupuje básník Otakar Březina. Čistota jeho verše a jeho písňe, hloubka jeho lásky připadají neobyčejně. Zatím, co ostatní se hašteří, potírají, bojují, Březina tvoří. V naprostém mlčení, jehož jest třeba k rozjímání, staví básník svůj chrám přírodních linií, bílý a čistý.

Březinovo dílo obsahuje pět sbírek básnických a jednu knihu uměleckých statí, ve které ovšem hned poznáme jeho tvůrce. Neboť Březina jest jednotný,

není roztržštěný. Jest na tolik v sobě usebraný, že všechny rušivé vlny z venčí nejsou s to tu usebranost rozraziti. Ta usebranost se během dob jen rozšiřuje, neboť oko básníkově jest vábeno k novým světům, jest jimi okouzlováno a oslňováno. Zříme to jasně v další jeho tvorbě.

Březina vstoupil do literatury prvním dílem »Tajemnými dálkami«, které okouzlovaly již svou hloubkou i tím podivuhodným smutkem, který zároveň projevoval touhu. V »Tajemných dálkách« píše o bolesti a smrti, která jediná by byla s to vytrhnouti ho ze všedního rmutu. Život, na který patří, jest malý, chce mu uniknouti do tajemných dálek. Ale zdaž jsou ty dálky v mezích tohoto světa? Nejsou, za jeho hranicemi jsou, je to věčno, tajemné a neprobádatelné věčno.

»Svítání na západě« již ukazuje, jak možno dosáhnouti těch dálek. Třeba přemoci v sobě vše nízké a smyslné. Činí tak básník a přece není plně uspokojen. Pravdy, které poznává, poznává toliko z části a jeho touha po Neznámu je stále více vzněcována.

»Větry od pólů«, třetí jeho básnická kniha, mluví s tajemností světa a života, na něž se dívá okem prozářeným utrpením. Neproniknutelné hloubky se objevují jeho milujícímu oku a v nich zahlédá život všech v jednotě a kráse. Březina se zamlčuje nad žijícími a trpícími, s nimiž soucítí a jež chápe. Chápe je ještě více ve »Stavitelích chrámu«, ve kterých volá opuštěné a neznámé k budování lepšího života, ve kterém bolest má vyšší poslání.

Poslední sbírka básníkově »Ruce« jest již prosycena radostí. Ruce, jichž jest nespočítatelné množství, »se chvějí proudem bratrské síly, jenž do nich naráží z dálek«. Jsou symbolem bratrské lásky, kterou nelze zničit a která jest radostná a čistá.

Březina jest básník a básník bývá nazýván prorokem. Jest jím Březina. Je to duch veliké víry, naděje a lásky. Ptali se, kde našel tu víru, naději a lásku a ukazovali na jeho studium starých filosofů východních. Myslím, že jinde je našel, že mu byly blíže. Jest básníkem, omilostněným, a tím jest vše řečeno.

LEV N. TOLSTOJ.

Sté výročí narozenin Lva N. Tolstojeho dalo podnět k četným oslavným článkům a četným slavnostem. Zase jsme četli mnohokrát opakované slovo: třináctý apoštol, největší spisovatel, prorok atd. atd. Tolstoj jest apoštolem, ovšem ne pravdy, nýbrž bludu a jako takový není třináctý, nýbrž patří v dlouhou řadu falešných myslitelů, kteří nebyli omilostněni pravdou. A jako falešný myslitel neprokázal Rusku dobrých služeb, neboť je vedl k anarchii. Tolstoj může býti slaven spíše jako umělec, který napsal několik děl, která budou trvati. Ale zde stojí výše genius Dostojevského se svými hloubkami, které netoliko strhují, nýbrž udivují. Není příčiny k těm chvalozpěvům, které jsou při jubileu pochopitelnými, ale ne oprávněnými.

CO ŽIVOT DAL.

LUDWIG VON PASTOR.

Ludwig von Pastor, vyslanec rakouský u Vatikánu, jest velice dobře znám, než aby jeho smrt mohla býti pominuta mlčením. Neboť dříve, než se stal diplomatem, byl Pastor historikem a jako historik, jako autor

mohutného díla »Dějin papežů«, vyniká vysoko ve své době.

L. von Pastor pocházel z rodiny zámožných obchodníků. Po studiích středoškolských studoval na universitách ve Štýrském Hradci, v Bonnu, ve Vídni a v Berlíně historii, k níž od mládí hořel láskou. Jako

devatenáctiletý hoch četl dílo Rankeovo o papežích, které ho uchvátilo a které mu zároveň ukázalo cestu celého jeho života. Pastor byl věřící, byl hluboce věřící a při četbě knih Rankeových si řekl: Jestliže historik protestantský mohl tolik krásy shlédnouti na papežích, kolik krásy by na papežské instituci našel katolík, který ji hlouběji chápe a který by měl i přístup ku pramenům, které byly Rankeovi utajeny? Myslí na archiv vatikánský, který choval poklady nesmírné ceny pro historické badání. A od té chvíle toužil po tom, aby se mohl k těm pramenům dostat. Jel do Říma, a nepodařilo se mu to. Jel tam po druhé a teprve tehdy po velkých obtížích mu byl samým papežem Lvem XIII. dovolen do archivu přístup. To bylo několik let před tím, než byly archivy Lvem XIII. veřejně otevřeny všem badatelům. Pastor si sebral mnoho potřebného materiálu, který doplňoval studiem v jiných archívech a tak se rodil první svazek jeho nesmrtelných »Dějin papežů«.

Pastor si rozvrhl své dílo na 16 svazků, na 16 dílů a bylo mu dopřáno Prozřetelností vydání jich 11. Zamýšlel podat dějiny papežů od renesance až do XIX. století, ovšem bylo to dílo tak rozsáhlé, že lidský věk na ně nestačil. Pastor ostatně napsal ještě jiná díla, všechna týkající se církevních dějin. Nebylo snad ani jednoho většího archivu v Evropě, kterého by neprobádal. Jako profesor na universitě v Salzburku a jako historiku, jehož dílo bylo všeobecně uznáváno, byly mu hned otevřeny všechny archivy. Ale nejrady se zdržoval ve Vatikáně, jehož bohatství ho nejvíce lákalo. Když byl jmenován ředitelem Rakouského historického Institutu v Římě, byla splněna jeho touha a bylo mu umožněno vykonati práci, kterou vykonal a kterou převyšuje i svého učitele Janssena.

Po válce byl Pastor jmenován rakouskou vládou vyslancem ve Vatikáně, ale neustával dále badati, takže poslední dva svazky vyšly až po válce, loňského roku svazek poslední. »Geschichte der Päpste« jsou vele-dílem, které nebude jistě dlouho překonáno. Pastor v něm snesl množství pramenného materiálu, který zpracoval uchvacujícím způsobem. Jest objektivním historikem, který se nebál říci pravdu a kterému se právě proto podařilo napsati díla, která budou trvati.

KATASTROFA NA POŘÍČÍ.

Na 50 lidí, chudých dělníků, z nichž velká část pocházela z venkova, z českého jihu, zahynulo při hrozném katastrofě na Poříčí. A těch 50 mrtvých pod zříceninami železobetonového paláce jest mementem, nad kterým se nelze nezamysleti. Těch 50 mrtvých volá o modlitbu, volá o milosrdenství. A těch 50 mrtvých jest obžalobou tvrdou jako ocel: Obžalobou techniky bez ducha, obžalobou lidské chamtivosti a bezcitnosti. A lidské tvrdosti. Člověk, který má málo, když má několik milionů. Člověk, který se pachtí, neohlížeje se, zda jiní nezaplatí životem jeho touhu po zlatě.

Jest trojí kultura: ethická, estetická, technická. V moderní době převládá ta třetí nad prvními a to jest zločinné. Je to porušení harmonie a každé takové porušení má v zápětí katastrofu. Kultura estetická má nejvyšším cílem krásno. Kultura ethická má nejvyšším cílem dobro. Nejvyšším krásnem a dobrem jest Bůh, který stvořil vše a uspořádal fortiter et suaviter. Kultura technická, která bývá nazývána též civilisací, směřuje toliko k cíli materiálnímu, který navnadňuje jedině možnému cíli mravnímu. Tím porušuje rovnováhu a zaviňuje pád, hrozný pád a neodvratný.

Moderní člověk rychle žije, a rychle se vyžívá. A tím se dopouští hříchu nejen proti Bohu, nýbrž škodí

i sobě a bližnímu. Již to, co vyšlo najevo, mluví jasně a zřetelně: Špatný materiál, spěch. A což ty, kteří vše dělali, nenapadlo jim, že jednou musí, chtěj, nechtěj, dojíti ke katastrofě? A nenapadlo jim, že budou zabiti lidé, synové, nad nimiž budou naříkati matky, otcové, nad nimiž budou lkáti sirotci, mužové, jež budou oplakávati ženy? Ach, kde jest hlas svědomí u těch, kteří se koří zlatu? Jest zasypáno žlutým prachem.

Prozřetelnost nedopouští nic nadarmo. Vše má místo v plánu Prozřetelnosti. My neznáme důvodů Prozřetelnosti, ale můžeme se na základě své inteligence, osvětlení vírou, domýšleti jich. Tolika neštěstími, jež v posledních letech Bůh sesílá na stvoření, varuje, trestá, napomíná, kárá. Uposlechnou lidé, zamyslí se?

Život jest hluboká tůň bolesti a v té bolesti se čistí duše. Dej, Bože, aby v té tůni, do které jsi nám dal nyní nahlédnouti, se zčistilo duší co nejvíce!

VÝROČÍ KAPUCÍNSKÉHO ŘÁDU.

Dne 3. července letošního roku uplynulo čtyři sta let od chvíle, kdy byla papežem schválena regule kapucínského řádu. Tento řád se rozšířil brzy po svém založení nejen v Itálii, nýbrž i po celé Evropě a během svého trvání vykonal mnoho dobra. Dnes jest 53 mnišských provincií, což jest jistě hodně. Klášterů mají kapucíni 908 a řeholníků 11.104. Škol pro výchovu dorostu řádového jest 95 se 4213 studujícími. Noviciátů má řád 61, terciářských kongregací 9010 s 1,141.450 bratrstvy. Kapucínům jest svěřeno i mnoho misí ve všech dílech světa. Celkem obstarávají 47 misí samostatných a působí v nich 1195 bratří. Statistika ukazuje, že vyvíjejí kapucíni na misionářském poli činnost opravdu velikou. Vydřují devět seminářů se 223 alumnů, 536 škol s 88.987 žáky a 119 sirotčinců, ve kterých jest 4965 sirotků. Typografických závodů mají v misích 14. V misích jim pomáhají sestry, jež jest 888 cizích a 491 domorodých, dále 802 katechisté a 119 domorodých kněží.

Během svého trvání osvědčil se řád na poli charity a apoštolské činnosti. Vyšlo z něho pět světců a deset blahoslavených a o dvaceti bratřích se jedná v beatifikačním procesu. Jejich popularita jest značná a Manzoni ve svých »Snoubencích« jistě k ní značně přispěl.

Kapucínský řád byl založen mnichem Josefem, mužem hluboké víry a nadšeným hlasatelem chudoby. Na počátku měl mnoho nepřátel, ale jeho zbožnosti a výmluvnosti se podařilo zvítěziti a papež Klement VII. zvláštní bulou schválil reguli, která mu byla předložena. Do řádu se hlásilo hned mnoho lidí a tak brzy vzrostl a rozšířil se po celém světě. K.

DAR SV. OTCE PIA XI. NA STAVBU KOSTELŮ NA PERIFERII V. PRAHY.

List apošt. nuncla Petra Ciriaciho velmistru řádu Křížovníků dru Josefu Vlasákovi, předsedovi »Díla blahoslavené Anežky Přemyslovny« pro stavbu kostelů a charitativních ústavů na pražské periferii.

Svatý Otec Pius XI. daroval pro povzbuzení dár-cům ostatním 100.000 Kč »Dílu blahoslavené Anežky« a apoštolský nuncius arcib. Ciriaci doprovodil dar tímto listem předsedovi »Díla« velmistru dru Vlasákovi:

Nejdůstojnější Pane!

Mezi městy, která se v Evropě velebí pro vynikající krásu polohy a proslavenost dějin i pro nádheru budov, zaujímá čestné místo Praha, hlavní město této republiky. Svědčí o tom s dostatek již čestné názvy, kterými ji jmenují, jako »Zlatá Praha«, »Druhý Řím«. Obdiv budí především stará Praha, tak nádherně vyzdobená a obohacená, zvláště slavným Karlem IV. Vzdělanci svorně s Aeneášem Silviem chválami zahrnují »velekněžský, velebný chrám sv. Víta... a celou Starou Prahu, vyzdobenou velkolepými díly, z nichž báječně velebí radnici, náměstí, Týn a kolej císaře Karla«. Než i následující staletí, ačkoliv byla plna veřejných pohrom, přece ještě tyto krásy ku podivu rozmnožila. To zřejmě dokazuje na sta vzácných památek církevního i světského umění po všech koncích starší Prahy roztroušených, mezi nimiž ještě dnes vyniká velkolepý metropolitní chrám sv. Víta, který tvoří typický pohled Prahy, a mnoho jiných překrásných svatyní. Všechny ty věci jsou důkazem zbožné a nábožensky citící duše obyvatelstva.

Podivuhodné je sice též, co bylo podniknuto na okrasu Prahy od doby co se stala hlavním městem nové republiky. To se jeví zvláště nad pomyslení rychlým vzrůstem města. Tam, kde před málo lety stály nepatrné vísky, zvedají se velká pražská předměstí. Postrádá se však v tomto radostném rozmachu něco, právě to, co dodávalo staré Praze krásy. Postrádají se obyčejně znaky a pomníky náboženské zbožnosti — ačkoliv i milosrdný Bůh hledá si domov mezi lidskými příbytky, v němž by se svými dětmi spolubydlil a svými dary je zahrnoval.

Zaslужují si tedy vši chvály lidé, kteří všemožně se o to přičinují, aby bylo vhodně postaráno o náboženské potřeby v nových osadách a předměstích. Této chvály si zasluhuje především »Dílo blahoslavené Anežky«, nedávno v Praze založené, za tím účelem, aby se stavěly kostely, kaple a ústavy křesťanské lásky.

Jak známo, dostalo se tomu »Dílu« už jednou pochvaly a povzbuzení od samého Sv. Otce. Než těší mě, že mohu Vám oznámiti, že Sv. Otec chtěl také se Svě strany něco na ně obětovati na důkaz, že tento podnik a jeho vznešený účel se Mu velice zamlouvá. Známo je však, že katolíci celého světa, ano i pohané často se dožadují pomoci od nejvyššího Velekněze, takže naprosto nemůže všem vyhověti zvláště nyní, když sám nic nemá, než co mu poskytuje láska katolíků po okrsku zemském roztroušených. Proto nemůže více poskytnouti než 100.000 Kč (které přikládám). Ví ovšem, že touto částkou ani zdaleka nedává tolik, kolik je třeba, ale chce příkladem předcházeti a katolíky této republiky povzbuditi, aby co On sám nemůže dáti, oni dali na uskutečnění snah převzatého »Díla bl. Anežky«. Snahy ty přivedou snadno k cíli, přispějí-li všichni duchovní i světské osoby, po příkladu Sv. Otce, jak jen mohou, na svaté toto »Dílo«. V té věci předešel ostatní již arcipastýř arcidiecése tím, že zbudoval při novém semináři kostel sv. Vojtěcha.

Chci též naznačit, že Sv. Otec by rád tomuto daru dal jakýsi všeobecný význam, totiž, aby bylo patrné, jak Mu záleží na podnicích veškerého apoštolátu, zvláště za naší doby, která potřebuje tolik cíle a vytrvalé práce katolíků. Žádné však dílo apoštolátu není tak vzácné jako dílo, které má za účel opatrovati kostely a duchovní správu pro tolik nesmrtelných duší.

Kdyby však vznikla pochybnost, zdali »Dílo bl. Anežky« povede k cíli, když stále tolik velkých překážek staví se v cestu, vzpomeňme jen slov Kristových: »Proč jsi pochyboval, malověrný?« Zdaž nepřicházejí odevšad, i z těch nejchudších zemí radostné zprávy o zdaru podobných podniků? Zdaž i toto velkoměsto nechová v sobě důkazy dávné a trvalé stědrosti a zbožnosti předků?

Sv. Stolice tedy, jak vidíte, učinila, co učiniti mohla, takže před Bohem v tak důležité věci nemusí si činiti výtky. Nyní je věcí těch, kteří zde mohou něčím přispět, aby následovali Jejího vyzvání a příkladu.

Zatím udílí vznešený Velekněz na důkaz svého hlubokého uspokojení zvláštní pozhnání jednotlivým členům výboru »Díla bl. Anežky« a všem ostatním, kněžím i laikům, kteří k tomu účelu tak šlechetnému přispěli nebo přispějí hmotnou nebo mravní pomocí. Všem, pravím, žehná Jeho Svatost; zvláštním však uznáním zahrnuje ty, kteří stavbu kostelů, již dávno připravovanou, ale různými obtížemi tolikrát oddalovanou, popoháněli a neúnavnou křesťanskou statečností, anebo, jak se stalo v Kobylisích, Starých Strašnicích, Krči, Troji, pozemek pro budoucí kostel buď darovali anebo jeho koupi usnadnili anebo ve vlastním domě kapli zřídívše, Pána a jeho věřící pod svou střechu pohostinu přijali. Také těm Sv. Otec z celého srdce žehná, kteří tomu apoštolátu osobně se věnovali, ať jsou to kněží, kteří přes jiné důležité úřady a služby rádi pomáhají duším, duchovní pomoci potřebným, anebo laikové, muži i ženy, kteří tam, kde není kněze, sami apoštolují v kursech, k tomu cíli pořádaných.

Račte, Nejdůstojnější Pane, přijmouti také má osobní blahopřání pro všechny členy a příznivce »Díla bl. Anežky«. Račte býti ujistěni, že nemůže mi býti nic milejšího, než viděti, jak Praha, kterou tak vřele miluji a v níž, třeba bez své zásluhy, Sv. Otec zastupují, uskutečňuje své slavné tradice. Že pak jste své snahy svěřili ochraně bl. Anežky, naplňuje mě ještě větší nadějí ve zdar Vaší práce; neboť blahoslavená tato ochránkyně Čech, jako byla za života pozemského plna lásky ku svým krajanům, tak nyní v nebi, vidouc upřímnou péči Vaši o spásu vlasti a zároveň starost o její vlastní oslavu, jistě se bude přimlouvati, aby i nová Praha si zjednala krásu a slávu před Bohem i lidmi, podobně jako starší Praha od doby zbožného knížete sv. Václava prospívala krásou a slávou v takové míře, že byla právem přirovnávána svatému, věčnému Římu, hlavnímu městu křesťanstva.

Zatím trvám s náležitou úctou Vám oddaný

† Petrus Ciriaci,
arcibiskup z Tarsu, apoštolský nuncijs.

V Praze, dne 26. září 1928.

*

P o z n á m k a : Kdo chce zaslati příspěvek tomuto záslužnému dílu, obrať se laskavě o pošt. složenku na jednatele »Díla bl. Anežky Přemyslovny« V. Kunze, Praha II., Spálená ul. 15. Čís. telefonu 43768. Tamtéž informace.

J. F. Dvořák O. P. :

VZPOMÍNKA.

Již celý rok jsem čekal, kdy se objeví někde zpráva o výpravě do Assisi, františkánské to diecése. Nestalo se tak. Nechci býti egoistou, skrývati neplodně v nitru svém zvláště dva mohutné dojmy, které jsem

tam zažil, které, když se jich vzpomínkou dotknu, rozzevučí se jako dva mohutné akkordy. Beztoho bude svátek »Porciunkulá«.

Bylo to již před rokem. Nic tak zvláštního, co by prozrazovalo již předem aspoň úvod k vznešenému.

V obyčejném oddělení vlaku sedím jak bezcenný brak, jsa terčem pohledů dvou Taliánů, otce a syna, a snachy. Tuším, proč se asi tak na mne záhadně dívali. Seděl jsem v černém cestovním plášti s protestantským kloboukem na hlavě. Nesmí se však nikdo domnívati, že by to byl prazvláštní klobouk, ale zcela obyčejný klobouk, jakého užívají i druzí muži, což však něco nezvyklého pro Italy, zvyklé u duchovních osob viděti i duchovenské klobouky, jako třeba u nás nosí důst. Otcové Benediktini. Tudíž byl jsem pro ně asi protestantským dominikánem.

Když jsme se přiblížili k Assisi, zvědavě vyhlížím ven. Právě zazářil v koupeli slunečních paprsků na pahorku Assiském chrám Otců Minoritů s ostatky sv. Františka.

Příjezd pak na nádraží a z něho ven byl až příliš nepoetický. Taliánský drožkář konal několikanásobné útoky na mou kapsu, až jsem boj prohrál. Byl to však spíše kompromis, neboť musil snížit poplatek. Tak přijíždím o šesté hodině před chrám důst. Otců Františkánů, Santa Maria degli Angeli.

Tady již jsem cítil něco zvláštního. Byl jsem již předtím v mnoha klášteřích, ale nikde jsem necítil tak něco mimořádného jako zde. Cítím, že nepatřím sem, že nejsem částí tohoto těla. Vše, ty massivní zdi, dlouhé široké chodby, prostranná nádvoří připadala mi jakoby z jiného světa. A lidé zde žijící. Snad to byl pouze můj názor a snad poněkud mylný, ale připadaly mi tak trochu neesteticky. Hlava ostříhaná, téměř úplně vystřižená v tonsuře, tvář, krk úplně osmahlý, hábit tmavý, hnědý, a to velmi, velmi spravovaný. Z pod hábitu vykukují bosé nohy, pokryté denním prachem, opatřené opánky. Tak zde vypadá Františkán mladý i starý. Zde vidím rys františkánský, na nejvyšší stupeň praktikovanou chudobu, zdolání své vlastní osoby, naprosté sebou pohrdání, tak, jak si ji přál sv. Otec František. Čili, že to, co my si říkáme, že již dostačí v tomto ohledu, jest ještě málo, čili, že si příliš hovíme, sobě popřáváme. Zde jsem viděl, jak možno zlomiti odpor osobnosti vlastní. Nuže, viděl jsem, že si můžeme ještě více odříci, než si odříkáme, že jest to skutečně možné. A dnes tím více to padá do očí, čím více se pohybujeme v dnešní době tak umělkované. Cítil jsem stud nad svou vlastní ještě nemohoucností, zkrátka styděl jsem se, jak za sebe, tak za celou společnost lidskou. A to jest zde viděti všady. Stačí podívati se na obrázek staré františkánské jídelny u s. Damiána a jasně vidíme tu strohou chudobu.

To byl můj první dojem a přál bych si, aby zažil podobný každý návštěvník Assisi od nás: že možno býti chudým i zevně v nejvyšším stupni, aby viděl tu možnost.

Myslil jsem, že to bude jediný dojem, který tak okatě se zde jeví. — Večer, drcen takřka při každém kroku touto strohostí, ubíral jsem se do chrámu k pobožnosti ke cti sv. Bonaventury.

Říkává se: »Čím kdo hřeší, tím bývá trestán. Pamatuji se, jak jsem se aspoň v duchu posmíval známému spisovateli Joergensovi, když psal, jaké úzkosti strachu zakusil kdysi zde v klášteře, zabloudiv v dormitáři. — Třebas jsem nebyl obeznámen v klášteře, sám jsem kráčel (ne ovšem přímo, poněvadž jsem aspoň dvakrát zabloudil) s prvního poschodí do kostela. Na jednom místě, velmi tmavém, vedly dolů

schody do chodby, zakryté těžkými čalounovými dveřmi, vedoucími již do sakristie. Místo to jest tak zapadlé, pusté, smutné, že jsem maně zastavil na schodech kroky a horečným zrakem pozoroval, kdy se konečně objeví nějaká přišera. Že mně nebylo veselo, nemusím dodávati. Nic se neobjevilo a tak dodav si odvahy, rychle jsem přeletěl schody a chodbu a ocítl se ve světlé sakristii.

Kdybychom se snad nepohybovali stále v hluku a shonu, takže v hlavě nám znějí stále samé signály, možná, že by na mne to opuštěné místo nebylo tak příšerně působilo a já jsem mohl zažiti aspoň předehru nejkrásnějšího dojmu, který mne čekal. Co minulo, se nevrátí.

Veškero okolí jinak na mne příznivě působilo. Co jsem viděl, nebudu vykládati, jsou toho plné knihy a ani bych nemohl podati přesného výkladu.

Při večeri, velmi chudé, v refektáři, příliš, řekl bych strohém, nezvykle prázdném, chudobou zrovna trkajícím, představil důst. P. vikář mne, mile viděného spolubratra Dominikána, ostatním spolubratrům. Zmiňuji se o tomto P. vikáři, poněvadž jedině on mi pomohl získati si onen další dojem.

Shromáždili jsme se po malém občerstvení ve společné místnosti, vlastně knihovně, vedoucí na verandu. Zatím, co druzí pustili se do debaty, vedl mne P. vikář na verandu a pravil: »Zde naleznete to, co velmi zřídka jinde naleznete. Vy již na to nejste zvyklí! Ale všimněte si toho františkánského ticha!

V tu chvíli slova ta, jako by ruka umělcova udeřila na struny srdce mého, vyloudila z něho takovou vnímavost pro to ticho, že jsem tehdy prožíval jeden z nejkrásnějších dojmů, jež mi Itálie poskytla. Lidské slovo nevyjádří tu nádheru, která se rozvířala před mým zrakem.

Podé mnou rozprostírala se zahrada františkánská a vlastní hospodářské budovy. V dále napravo rýsovala se budova nádražní. Poněkud pak nalevo, přímo před námi, na pahorku položené město Assisi, osvětlené půvabným způsobem, pouze italským městům vlastním. Než to není to hlavní. Takové malebné položení nalezne i jinde. Hlavním zde byl ten klid, který příroda, sestra bratra Františka, z piety k němu zachovávala, jakoby mu rozuměla. V blízkosti přece stálo nádraží, hnal se domů skot atd. a to vše nebylo slyšeti, vše bylo v naprostém tichu. Třebas jsem měšťák, byl jsem již často na venkově, ale takového zvláštního, řekl bych duchovně procítěného, ticha, jsem nikde nezažil. I ti cvrčkové a ostatní broučci byli tiší. Příroda byla tichá ve stínu tělesné schránky sv. Patriarchy, a přírodou tou, v tichu kráčel Bůh, jenž dotýká se v té chvíli každého srdce; tedy i mne se dotkl. Nezapomenu na to. A jsem přesvědčen, že takového ticha nenaleznete! Tím spíše nás pak toto ticho přetvoří, čím více jsme zničeni tím hrmotným vírem dnešního světa.

Někdo snad řekne: Škoda, že jsem tyto řádky četl. Necht; ale já tím aspoň nepatrným způsobem projevuji svůj dík sv. Patriarchovi, jenž tak přetvořil přírodu assiskou a zároveň i těm důst. spolubratrům Františkánům, kteří mne k tomu přivedli. Jiného účele nemám při tom, než aby si každý, kdo tam jede, vzpomněl na tyto mé dojmy a našel ohromné bohatství, jako i já jsem našel.

Ve formě vzpomínky vyjádřil jsem své zážitky, třeba ani zdaleka nevystihují slova to, co bych chtěl říci, ale ten, kdo již v Assisi byl, neb kdo tam pojede, a zařídí se tak, jak mně se stalo, dá mi za pravdu, že není možno vyjádřiti všechny zážitky těch dvou dojmů, na něž jsem chtěl upozorniti.

UDÁLOSTI V MEXIKU.

Mexiko je od roku 1924 zemí, ve které je proléváno mnoho nevinné krve. Toho roku totiž byl zvolen, vlastně Obregonem dosazen za presidenta Calles. Tento muž, který má heslem: »Jsem osobním nepřitelem Ježíše Krista,« si předsevzal zničit v Mexiku katolickou církev. Svůj úmysl začal ihned provádět. V Mexiku byl roku 1917 odhlasován zákon, který byl ostře zahrocen proti církvi. Podle toho zákona mělo být vzato všechno její jmění, chrámy a katolické ústavy měly být prohlášeny za státní majetek, konfesijní školy byly zakázány. Tento nespravedlivý a nelidský zákon byl sice odhlasován parlamentem, ale nebyl v praxi prováděn, neboť veřejné mínění se proti němu bouřilo.

Dostal se k veslu Calles a hned rozkázal přísné provádění zákona. Je známo, jaké výsledky to praktikování mělo. Jsou prostě tak hrozné, že při sledování jich derou se slzy do očí. Biskupové a kněží byli ze země vyhnáni. Několik biskupů a přes 200 kněží bylo povražděno a to takovým způsobem, že se tážeme, jsou-li vůbec kati mexičtí lidmi. Bezdůvodně byli hnáni kněží na smrt, byli mučeni a často jediným důvodem proti nim bylo křivé udání, nebo že v soukromém domě sloužili mši svatou. Chrámy byly zabráný, byly zavřeny kultu, konaly se v nich hostiny, při nichž slova rouhání scházela se rtů hodujičích. Byla založena národní církev. Byly popraveny tisíce věrných Kristu. Země byla vylidňována a bída se šířila po celé říši. Calles vydal nové zákony, horší zákonů dřívějších, které měly zasadit katolíkům ránu rozhodující.

Toto kruté pronásledování nebralo konce a přirozeně vzbudilo zesílený odpor katolíků. Vůdce katolické mládeže, Garza, organisoval branný odpor, který se šířil z provincie do provincie a den ode dne mohutněl. Calles na tento odpor, docela samozřejmý a odůvodněný jeho krutostí a surovostí, odpověděl zesílením pronásledování. Ale chvílemi se zdálo, že se nachyluje ke smíru mezi církví a státem. Ale vždy se uvidělo, že podobné zprávy neodpovídají pravdě. Calles chtěl svůj krvavý režim udržeti až do konce.

Před několika týdny byl zvolen, vlastně Callesem jmenován, nový president mexický. Callesův přítel Obregon, generál samozvanec, muž velice lstivý, krutý a proti církvi neméně zaujatý než Calles. Měl se ujmouti vlády počátkem prosince. Katolíci, znajíce ho, nebyli nikterak rozradostněni, vědouce, že mění se jen jméno, metody boje, ale boj že bude trvat dále.

Ale Obregon se vlády nedočkal, byl zavražděn mladým mužem při jedné hostině. Nepřátelé církve ovšem tvrdí, že útočník jednal na rozkaz církve. Je to dosti ničemné, než abychom se tím déle zaměstnávali. Ale konec konců je omluvitelné, padl-li po tom velkém pronásledování. Ten jinoch, který ho zastřelil, nebyl jistě najat hierarchií k vykonání vraždy, o tom nemožno pochybovati. Ale mohl jednati z vlastní vůle, přesvědčen, že koná dílo dobré. A Calles a jeho nohsledové, kteří povraždili tisíce nevinných katolíků, kteří vyhlásili boj na život a na smrt, si měli uvědomiti, že jsou v boji, který sami vyvolali. Pak by se chovali hrdinstěji, když padl v tom boji jeden jejich člověk.

Zavraždění Obregonovo prý ohrozilo náboženský mír v zemi, píše farizejsky nevěrecký tisk. Pěkný mír, když v něm byli vražděni katolíci, kteří měli jedinou vinu, že věřili a neuposlechli špatných zákonů. Neboť kdyby jich uposlechli, jednali by nížce, provinili by se proti Bohu a toho se nesměli do-

pustiti. Dá se mysliti, že boj bude trvati dále. Že dále budou popravováni kněží, řeholníci a řeholnice a nevinný hrdinský lid. Ale katolíci zůstanou věrní a církve zničiti se Callesovi přes sebe větší krutost nezdaří.

A ještě několik slov k zavraždění samému. Neschvalujeme vraždy, ale tuto vraždu dovedeme si vysvětliti a dovedeme ji omluviti. Pro toho jinocha, který vraždil, má život cenu ve vyšším smyslu, než jakou mu příkládá obyčejný člověk. Ten jinoch nevráždil z nízkých popudů, byl-li skutečně věřícím mužem a vraždil-li jako takový. To musí uznati i nepřátelé. Calles a jeho přátelé vyhlásili boj Církvi, katolíci na to vyhlášení odpověděli. Organisovali se v šiky a nejednali nikdy tak nížce jako Calles. Nevraždili bezbranných obětí a nenajímali vrahů. Nenajali ani vraha Obregonova i kdyby to tvrdily vládní zprávy mexické sebe důrazněji. Ten jinoch vraždil ze své vlastní iniciativy, vraždil, aby království Páně přišlo na svět. Nejednal správně, ale nelze mu upřiti heroismu.

J. K.

STUDIUM PÍSMÁ SV.

Se studem si musíme vyznati, že zanedbáváme četby knihy knih — Písma sv. a přece četba Písma sv. je teploměrem měřícím vřelost náboženského a duchovní lékárnou. Ba středověká zbožnost jde tak daleko, že srovnává Písmo sv. se sv. přijímáním, jak »ignoratio Christi« (Neznalost Písma sv. jest neznalostí Krista) a sv. Jan Chrysostom nazývá Písmo sv. duchovní lékárnou. Ba středověká zbožnost jde tak daleko, že srovnává Písmo sv. se sv. přijímáním, jak svědčí nadpis 11 kapit. 4. knihy »Následování Krista«: »Tělo Kristovo a Písmo sv., dvojitý chléb s nebe, jež hož je věřící duši v nejvyšší míře potřebí.«

A nemusíme ani choditi do ciziny a do středověku, hledati důkazů o tom, kterak křesťané, čím hlubší byla jejich víra, tím více si vážili Písma sv., vždyť stačí vzpomenouti jen na naše předky a krásné staré české bible. Vzpomeňme na lásku, kterou měli naši předkové — ještě v minulém století — k bibli a která se v prvé řadě jevila znalostí bible. Nevím, zda-li bychom se ještě dnes setkali s písmáky, kteří ihned vycítili, citoval-li kněz na kazatelně špatně Písmo sv., ale ještě v minulém století bychom se s nimi bývali setkali.

V cizině se opět začínají katol. inteligenti laici a hlavně akademikové vracetí ke Studiu Písma sv. Jsou toho důkazem také dvě knihy, které nedávno současně vyšly v Německu: Thaddaeus Soiron O. F. M. »Das heilige Buch«. Anleitung zur Lesung der heiligen Schrift des Neuen Testaments. Herder, Freiburg. 1928. 8°. (VIII., 152 stran, cena 3 M) a Lorenz Dürr »Religöse Lebenswerte des Alten Testaments«. Herder, Freiburg, 1928, 8°. (VIII., 156 stran, cena 3 M.)

Obě dvě knihy, jež jsou publikacemi akademického spolku, jsou určeny hlavně pro laiky.

Knihy P. Soirona, známého exegety po úvodě, jednajícím o ceně, účelu a způsobu četby Písma sv., probírá 3 metody, totiž kursorickou, systematickou a pragmatickou, dle nichž možno s plným užitekem čísti Písmo sv. Teoretický návod metodiky četby je doložen zároveň četnými biblickými příklady.

Druhá kniha, prof. Dürra, je věnována opět Starému Zákonu a sice často zanedbávané stránce etické! Starý zákon! Jak je odcizen i katolíkovi XX. století! Kolik katolíků přečetlo celý Starý Zákon a dovede oceniti jeho hloubku a krásu — snad několik nejznámějších biblických událostí, zbytek ještě ze školních lavic — to jest snad vše, — co známe ze Starého Zákonu.

Dürrova kniha nám otevírá široký obzor St. Z. a jeho poklady pro osobní duchovní život dnešního člověku. První díl projednává všeobecně o duchovním a nábož. významu St. Z. Díl druhý oceňuje jednotlivé životní hodnoty St. Z., jako silné vědomí o přítomnosti Boží, důvěru v Boha, odevzdanou do vůle Boží, zvl. v utrpení, praktickou životní moudrost St. Z. atd.

Ke hlubšímu studiu Písma sv. jsou tyto dvě právě vydané knihy velmi užitečné. J. Rel.

ÚPADEK PROTESTANTISMU.

Věřící evangelíci hrozí se úpadku náboženského citění mezi souvěrci. Kostely a modlitebny zejí prázdnotou a »víru« mnohých lze nazvat praktickým ateismem. Racionalismus rozhlašuje církevní útvary protestantské, zatím co u katolicismu jeví se na všech stranách čilý ruch.

Stěžuje si na to baptistický pastor dr. John F. Fraser, který vytýká svým souvěrcům, že staví svůj obchod nad své náboženství a upozornil na prodej četných protestantských kostelů, aby se udělalo místo pro budovy obchodní. »Musí-li mít obchod své mrakodrapy a své nádherné apartní budovy, musí mu protestantské křesťanství ustoupit,« píše ironicky. Práví též, že mezitím co členové různých denominací žijí v nádheře a v nadbytku, jich pastoři a misijnáři v portugalské Africe se musí spokojiti kůrkami.

»Proč jest to,« tázal se, »že protestantské křesťanství musí živořit na kůrkách a ustoupit obchodu, mezitím co římsko-katolické křesťanství neustoupí o krok? Proč je u katolíků sjednocenost, kdežto my jsme monumentálními svědky úpadku demokracie v náboženství?« Odpovídá si sám: »Jest to hlavně kvůli tomu, že protestantské křesťanství jest složeno z kongregací, které milují více svobodu než svého Boha. My máme náboženství pohodlnosti a ne obětavosti. Stěžujeme si do výkonné autority církve katolické, ale jsme sami svědky úpadku náboženství. Mimo církev katolickou věří dnes ti, kteří se vydávají za následovníky Ježíše Krista, že chléb a máslo jsou důležitější než chléb náboženství. To jest výsledek nevěry v Boha a kladení většího důrazu na věci hmotné.«

POSLÁNÍ KATOLICKÉ AKCE.

Papežský nuncius v Berlíně Mnsgr. Pacelli pravil na katolickém dnu v Magdeburce:

»Podle názoru Svatého Otce, má býti Katolická akce toto: účastenství laiků na hierarchickém apoštolátu. Toto slovo uzavírá v sobě oba základní prvky. První prvek: činný a sílyplodný apoštolát laiků, odpovídající jejich stavu a schopnostem, tedy především apoštolát těch, kdo jsou s to, aby svým vzděláním a postavením věc Kristovu a církve zvláště podporovali. Potřeby a úkoly církve, nemusím se o tom šířiti, jsou dnes tak veliké a tak ohromné, že kněží nemohou býti nikterak bez spoluapoštolátu laiků. Druhý prvek: včlenění laického apoštolátu do organizační budovy církve, jak Kristus tomu chtěl, radostná pohotovost k plnění pokynů vůdců, které Kristus jí dal. Katolická akce chce apoštolskou činnost laiků přičleniti k činnosti kněží, a aby jejich sevřeně řady byly v rukou biskupů a zástupce Kristova na zemi jakási acies bene ordinata, mohutná falanx. Tak vyzývá Svatý Otec ke Katolické akci. Tak ji ve svém vznešeném okružním listě »Ubi arcano« znázorňuje jako svatou povinnost jak pastýřů, tak věřících. Katolická akce nezná žádné vnější jednotné formy. Vy-

tváří si svou formu podle dočasných náboženských a církevních poměrů zemí a národů, samozřejmě vždy ve vědomém, zásadním včlenění do hierarchické struktury. Organizace je vnějšek. Co však především chce Katolická akce celé výstavbě katolického života dáti, je duše: katolické sebevědomí, věrnost katolickým zásadám, jednotné katolické myšlení, chtění a působení.

Katolická akce nechce tedy nikterak rušiti a omezovati cenné a životné katolické organizace s náboženským posláním.

Katolická akce nepopírá též relativní svébytnost kulturních okruhů. Ponechává proto organizačním katolickým s čistě kulturním posláním jejich samostatnost, zůstávají jí jim, aby vstoupily s ní v pracovní souručenství. Katolická akce není politikou.

Nevnucuje v otázkách ryze politických a otázkách ryze hospodářských katolíků žádného určitého názoru, ale jednoho chce a musí dosáhnouti: dáti katolickému lidu vůdce, kteří by všude jasně a bezpečně stáli na půdě katolického názoru světového, kde kultura, hospodářství, politika dotýká se pole náboženského a mravního. Katolická akce neškodí katolíky rozdělovati a rozštěpovati, naopak bude je sjednocovati a spojovati, kde toho budou vyžadovati katolické zájmy.«

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Řed. pošt a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

Sdělení redakční.

K tomuto dvojčíslu přikládáme jako prémii za nevyšlá čísla knihu dra J. Doležala: „Politická cesta českého katolicismu 1918-1928.“ Je to zároveň první kniha knihovny „Života“, v jejímž vydávání budeme pokračovat. Z toho důvodu jsme upustili od zamýšleného přebudování „Života“, abychom nezatížili spolek finančně. Tuto zásilku číslujeme 11.-17. —

K čístu přikládáme složní listky s prosbou, aby předplatné bylo laskavě vyrovnáno. V nejbližších dnech dovolíme si zaslati Vám na ukázkou další knihu „Života“, Živý obraz ukřižovaného od Dr. R. W. Hynka. Neponecháte-li si knihu, nabídněte ji známým, Do vánoc vydáme ještě další svazek z pera dra J. Doležala.

Sdělte nám na přiloženém listku adresy, na které bychom mohli „Život“ nebo knihy „Života“ zasílati. — „Život“ bude nyní vycházeti pravidelně.

ŽIVOT

Ročník X.

V Praze 31. prosince 1928.

Číslo 18—19

VOLBY DO ZEMSKÝCH A OKRES- NÍCH ZASTUPITELSTEV.

Nesocialistická koalice připravila volby do zemí a okresů, první volby toho druhu od převratu. Až dosud spravovaly tyto samosprávné jednotky vládou dosazené správní komise. Země měly podle župního zákona vůbec zmizet. Je to zásluha Šrámkova a strany lidové, že se v župním zákoně ocitla vsuvka, že mohou být vytvořeny zemské svazy žup a že bylo zabráněno tomu, aby župy rušily hranice zemské. A trvalo to plných 17 dní a nocí, než přesvědčil Šrámek Švehlu, že tím nebude ani stát, ani samospráva poškozena, když se župy zřizovat nebudou a ponechají zemské sněmy a okresní zastupitelstva.

Novelisace župního zákona má mnoho slabin. Zůstalo při převaze byrokracie, jak to bylo prosazeno v župním zákoně proti vůli lidové strany. Je v čerstvé paměti, jak se opřel proti zbyrokratisování samosprávy senátor dr. Karas..

V zákoně není pamatováno na kompetenci zemského výboru a práv občanských zástupců je naměřeno poskrovnu — zcela tak, jak tomu chtěl župní zákon z éry zelenorudé koalice. Bude záležití mnoho na zvolených zemských poslancích, jak se dovedou uplatnit.

Dnes je tedy po volbách. Nedopadly pro koalici skvěle, zvláště ne pro strany katolické. Lidová strana dostala o 1% hlasů méně než v roce 1925. V Čechách klesla z 8% na 7%; na Moravě 21.0% na 18.6%, na Slovensku vzrostla o 25.544 hlasů a na Podkarpatské Rusi o 1.215 hlasů. Celkově získala lidová strana ve volbách 2. prosince při obmezeném právu volebním 602.704 hlasy. Poněvadž r. 1925 získala do poslanecké sněmovny 691.238 hlasů, činí ztráta 0.7%, což representuje 2 mandáty poslanecké.

O B S A H

Volby do zemských a okresních zastupitelstev.
Prof. Krpálek: Katolická a protikatolická tradice v českém národě.

— á k: Lidovci a luďáci.

J. Krlín: Sociální úvahy.

Ernest Hello.

Dr. Alfred Fuchs: Anketa o duchu dnešní mládeže.

Jak za stara kázávali.

Věda, literatura a umění.

Co život dal.

Věstník svatováclavský.

Ani proti senátním volbám, do nichž se volí od 26 let, nemá strana lidová vzrůst, naopak úbytek 16 tisíc hlasů. Dalo by se soudit na udržení posic, kdyby se připočetlo ještě 16.975 hlasů, které dostali katoličtí zemědělci Antošovi. Lidovci, kteří byli r. 1925 na třetím místě, za republikány a komunisty, ocitají se 2. prosince 1928 na místě pátém. Předstihli je soc. demokraté a nár. socialisté. První vzrostli z 630.894 hlasů na 729.277 hlasů (zisk 100.000 hlasů), druzí ve spojení se stranou práce z 609 tisíc na 702 tisíce (zisk 53 tisíc hlasů, poněvadž strana práce dostala 98.240 hlasů). Komunisté ztratili celkem 115.267 hlasů; nejvíce v Čechách (45.650), na Podk. Rusi (30.604), na Moravě (31.075), nejméně na Slovensku (7.932). Mají celkem 819.145 hlasů a zůstali druhou nejsilnější stranou. Národní demokracie získala 292.391 hlas, o 8 tisíc více než v r. 1925 (284.628). Čekala daleko víc. (Brno ji silně zklamalo.)

Živnostníci klesli z 285.928 na 257.028. Udrželi ale výši senátních hlasů (257.171), takže vlastně ztratili jen málo, asi jeden mandát.

Zle byli postiženi luďáci. Klesli z dřívějších 489.027 hlasů (senát 417.206) na 325.830 hlasů, ztrácejí tudíž 130 tisíc hlasů. Přes to zůstávají luďáci první stranou na Slovensku, stejně jako lidovci na Moravě, kdežto republikáni byli v Čechách předstiženi českými socialisty a mají primát jen na Podkarpatské Rusi, což je na nejsilnější stranu trochu ponížující.

Republikáni získali něco přes milion hlasů, ale zisky jejich nejsou příliš cenné. V Čechách dokonce proti r. 1925 ztratili přes 22 tisíc hlasů, na Moravě získávají jen asi 3 tisíce hlasů proti volbám poslaneckým. Proti senátním mají ovšem zisky v Čechách i na Moravě. Nejvíce získávají na Slovensku (23 tisíce hlasů) a Pokarp. Rusi (18 tisíc hlasů). Zde spojili se agrárníci se židy a ještě mají tu jednu samostatnou židovskou republikánskou stranu. Zisk činí asi 4 mandáty.

Němečtí agrárníci se rozešli se živnostníky a získali ze společné listiny (571.198) 363.953 hlasy, živnostníci 101.000 hlasů (ztráta 108.000 hlasů). Něm. křesť. sociálové klesli z 314.440 (senát 289.055) na 252.580 hlasů.

Něm. nacionálové klesli rovněž z 240.879 na 187.315 hlasů, kdežto něm. nár. socialisté udrželi posice. Za to Rosche-Kafka (k státu loyální) získali naráz 122.706 hlasů.

Maďarští křesť. sociálové získali 124.135 (98 tisíc 383), patrně na účet luďáků. Národníari klesli z 35.000 na 31.706 hlasů (udrželi posice), lidovci stoupli z 18.173 hlasů na 43.717 hlasů.

To je asi celková bilance volební. Bude snad zajímavé, kde získali soc. demokraté. V Čechách vzrostli z 385.000 hlasů na 419.782 (komunisté ztratili tu 46 tisíc hlasů), na Moravě ze 166.141 na 206.220 (komunisté ztratili tu 31 tisíc hlasů), na Slovensku získali soc. dem. 36 tisíc hlasů (komunisté ztratili tu jen 8 tisíc hlasů). 30 tisíc hlasů luďáckých získali tu soc. demokraté. Další 20 tisíc hlasů jim sebrali asi agrárníci, 25 tisíc lidovci, zbytek maď. křesť. sociálové.

Jak máme posuzovat neúspěch stran vládních? Je to především odraz naší národní povahy. Oposice bude vždycky ve výhodě, demagogii se získá více než poctivou politikou. Vládní koalice musila dělat řadu nepopulárních předloh. Správná reforma, systemisace, platový zákon, novelisace soc. pojištění atd. Velice uškodilo vládním

stranám zdražení cukru a pense generálské, ač jde o lapalie, které by ve všennárodní koalici hladce prošly jako řada věcí jiných.

Neúspěch strany lidové má hlubší příčiny. Strana projevovala po celé tři roky málo aktivity. I tam, kde bojovala proti všem (soc. pojištění, zdražení cukru), nevystupovala důrazně, zachovávajíc úzkostlivě loyaltitu porad. Šrámek stal se hromosvodem opozičních útoků a možno mu vytknouti, že se nebránil. Bylo to často pod jeho důstojnost, ale Šrámek neměl zapomínat, že je současně vůdcem strany. Premierství po Švehlovi bylo danajským darem. Švehlovi, který dovedl utéci vždy od nepopulárních předloh (kongrua, cla) a který dovedl kolem sebe šířit nimbus státníka, odpustila by oposice vzhledem k minulosti vše. Na Šrámka se hledí jako na obratného intrikáře a ať dělá, co chce, bude to vždy špatné.

Strana jen z důvodů státních přinesla tuto obět. Straně vyčítáme nečinnost zejména na poli kulturním. Zde se nedělalo téměř nic a propásla se vhodná doba k řešení několika důležitých předloh. Víme, že je zcela nemožno spolehnouti na sliby a čestné slovo Hodžovo, víme též, že všechny ostatní strany koaliční jsou v této věci proti nám, ale toto vše stranu neomlouvá.

Strana nešla tentokrát do voleb s kulturním programem a to ji chválíme, protože těchto — tak vážných — otázek nelze jen agitativně zneužívat. Musí se připravit velký školský zákon a s tím jít příště do boje. I když se prohraje, docílíme třídění duchů a demaskujeme ty, kdož se dnes tváří konservativně a jsou ve skutečnosti liberály.

Lidová strana se zatížila konkordátem a projednáváním sociálních předloh, které by se bez jejího tlaku nedělaly nebo dělaly v neprospěch dělnictva. Za nějaký čas budou tyto předlohy odbaveny a bude čistý stůl. Koalovaným stranám se řekne: chcete-li dále držet koalici, musíte řešit též kulturní otázky. Ne-li, nepustíme vám vaše předlohy. A což, když se koalice rozbije? Dobrá, půjdeme s tímto programem do voleb. Půjdeme za každou cenu do vlády? Budeme tak skromní a ústupní, jako jsme byli dosud? To záleží od celkové konstelace. Nejvíce naděje — dojde-li k rozbití této koalice — má obnova všennárodní koalice. Jenomže jde o otázku. Půjdou do této vlády obě strany katolické (lidová a ludová)? Nebylo by lépe, aby ludovci šli do vlády a lidovci do oposice?

Je ovšem možné jiné řešení. Že se spojí česko-německé agrární a socialistické strany. Většinu by sehnaly, kdyby přibraly Roscheho skupinu a něm. nár. soc. Pak by ovšem vzplanul u nás

kulturní boj. Katolicismu by — jak věříme — prospěl a proto ani této eventualitě se nebojíme. Taktika strany by musila býti ovšem zcela jiná, než dosud.

KATOLICKÁ A PROTİKATOLICKÁ TRADICE V ČESKÉM NÁRODĚ.

Na III. valné schůzi delegátů Ústř. jednoty čl. legionářů v Brně přednesl a později doplnil prof. Krpálek, kapitán ruských legií.

U K Á Z K A P Ř I P R A V O V A N É B R O Ž U R Y .

Tradici rozumíme slavné děje minulosti, které v paměti potomků žijí tak intensivně, že jim jsou příkladem a vzpruhou k velkým činům. V našem národě máme dvojí hlavní tradici: katolickou, která se zakládá na tom, co pro národ v minulosti vykonal katolicism a jeho vynikající osobnosti (na př. sv. Václav), a protikatolickou, zdůrazňující zásluhy hnutí husitského se vším, co se z něho vyvinulo. Význam tradice nezávisí jen na tom, co vykonala v minulosti, nýbrž hlavně na intenzitě jejího vlivu v přítomnosti a na vyhlídkách v blahodárné její působení v době budoucí. S tohoto stanoviska se budeme snažiti posoudit význam obou tradic pro národ.

Souvisí to s otázkou tak zv. smyslu českých dějin. Protestantko-realistická filosofie dějin vidí tento smysl v uskutečňování ideálů české reformace, ideálů náboženských a humanitních. Masaryk v »České otázce«, »Janu Husovi« i ve »Světové revoluci« hlásá, že náš národ těmito ideály žil a po době úpadku, zaviněném násilným jich potlačením, se probudil k novému životu, navazuje opět na českou reformu, hlavně na humanitní ideály Českých bratří. Buditelé, přejavše Herderovu filosofii dějin a zakotvivše v humanitě, přihlásili prý se k dědictví naší reformace. Ve »Světové revoluci« praví Masaryk: »Komenský školou a výchovou buduje lidskost, vzděláním usiluje o uskutečnění programu národního a zároveň všelidského. Komenský pak Leibnizem a Herderem — to krásně pověděl Denis — mluví k nám v Dobrovském a Kollárovi, po nich Palacký, Šafařík, Havlíček formulovali náš národní ideál humanitní podle požadavků dobových.« Masaryk se dovolává Palackého, který prý nám ukázal základní ideu českých dějin: náboženský ideál bratrský, který je také ideálem jeho a má se stát ideálem českého usilování národního. Co tedy máme dělat, oč máme usilovat? Masaryk žádá, abychom žili smyslem naší historie, obrodili své duše, jako Hus hledali pravdy, slyšeli pravdu, drželi pravdu, bránili pravdu až do smrti. Ale jakou prav-

du? Na to odpovědi nedostaneme. A je pravda vskutku jen u Husa a Českých bratří?

Uvidíme, jak nereálně se český realism díval na české dějiny, najmě na dobu obrození, a jak tendenčním překrucováním, neznalostí a nedbáním všeho, co se mu do krámu nehodilo, vytvořil nikoli filosofii, nýbrž lžihusitskou mytologii českých dějin. Podle realistů konec konců »smyslem« českých dějin je: soudit a odsuzovat Řím. To je jádro celé této filosofie, její východisko a její cíl. Je to filosofie bojovná, která nikdy národ nesjednotí, naopak ho rozeštve. Také jiní národové mají protichůdné tradice; tak Francouzové ctí Pannu Orleánskou a váží si svých encyklopedistů a také u nich v době reformace tekla krev a náboženské přesvědčení bylo potlačováno násilím, a přece hledí k tomu, aby se propasti překlenuly a staré rány nejitřily. U nás naopak. A nedbá se při tom ani Kollára, ani Palackého, jejichž jmény se realisté neustále ohánějí.

Kollár nás napomíná:

»Nechte svár, co hrob už vlasti vyryl,
slyšte národ, ne křik Feáků,
váš je Hus i Nepomuk i Cyril.«

A Palacký, ač obsahem českých dějin je mu boj s němečtím a římanstvím, účastní se jako stařec 75letý oslavy 900letí pražského biskupství a kladení základního kamene k dostavění dómu sv. Víta v r. 1873. Když mu to »pokrokoví« mladočeši mají za zlé, odpovídá jim: »Jen hrubý nedouk by mohl nevědět, že veškeren pokrok vzdělanosti a osvěty po mnohá staletí visel jako jinde, tak i u nás, na církevních ústavech, že cokoli zjevilo se dělníkům na poli jak naučné literatury, tak krasoumy, odchováno bylo původně ve školách duchovenstvem zřízených a vedených a že z lůna církve zrodila se i sama universita Pražská... Já pak jsem přesvědčen, že církev jak křesťanská vůbec všude, tak i zvláště církev katolická v Čechách způsobila po celý čas bytu svého nepoměrně více dobrého, nežli zlého.« Palackého ani nenapadlo, že by se národ měl

vrátiti k českobratrství. Výborný znalec Palackého, univ. prof. českých dějin Pekař, praví v oslavné řeči na Staroměstské radnici 26. května 1926: »Palacký nikdy nepomyslel na to, že bychom se snad měli vrátiti zpět a pokračovati tam, kde Bílá hora přerвала vývoj. Palacký chtěl pouze zdůrazniti dějinné zásluhy a kulturní oběti svého kmene, očistiti paměť jeho od výkladů a žalob nenávistných a legitimovati jeho nárok na rovnoprávnost a svobodu proti útisku. Ale před obnovením náboženských bojů a sporů varoval, útoky vulgárního liberalismu na katolickou církev a náboženství vůbec zatracoval: jinými slovy oslava husitské minulosti pojila se u něho s obranou náboženského stavu a míru přítomnosti.« A v knize o Bílé hoře Pekař píše: »Nesmírné zásluhy, jichž si dobyla inteligence katolická o vybudování nové národní společnosti, její kultury a jejího programu, přispěly také podstatně, aby umlčely protivy a hněvy, jimiž naplnily tradici náboženské zápasy minulosti. A když později z rukou katolických vlasteneckých mnichů a kněží přejal duševní vůdcovství národa velký historik, jenž byl potomkem Čechie na Bílé hoře zničené, a když počal odkrývat zasypané cesty k husitské slávě minulosti, nebyl ničeho tak dalek jako myšlenky, aby nešetrou rukou rozněcoval požár ve vyhaslém popeli.« A přece Palacký, nechť, ten požár rozničil svým pojetím českých dějin, které vrchol jejich vidí v době husitské. Vážíme si »Otce národa« a vřele oceňujeme jeho zásluhy o vědu a o vlast, ale s tímto pojetím souhlasit nemůžeme. Jeho koncepce českých dějin byla z větší části hotova, než se ujal studia jejich, a přistoupil tedy k svému životnímu dílu s jistou zaujatostí, vyplývající z jeho životního názoru a z ducha a potřeby jeho doby. Totéž platí o Masarykovi při studiu české otázky. Ostatně není vše svaté, co Palacký napsal. Věřil v pravost podvržených Rukopisů a na jejich základě stavěl svůj názor, že jsme v demokratickém zřízení předstihli jiné národy. My víme, že je to velký omyl. A tak časem bude zkorigována i druhá jeho these, že husitství je vyvrcholením našich dějin. Pěkně praví Pekař ve zmíněné oslavné řeči, že i »druhý titul dějinné slávy, zásluhy doby husitské, bude příštím badáním značně omezen, eventuelně jinak formulován« a že »doba státní samostatnosti bude si musiti stvořit jiné pojetí dějin našich, jiný smysl v nich hledati, než doba před stoletím, která se toužila vybavit z duchovního i hmotného poddanství«.

Pohlédneme se nyní po jednotlivých obdobích našich národních dějin a uvidíme, které tendence se v nich uplatňovaly, které směry,

koncepce a tradice byly neplodnější a které síly, působivší na utváření našich dějin, jsou ještě dnes živoucí a plodné. Tak nejlépe vystihneme pravý »smysl« českých dějin, pokud vůbec můžeme mluvit o smyslu dějin národa, který své dějinné poslání ještě nevykonal a zahazuje s novou chutí a novou silou nové období svého bytí. Prvním obdobím života našeho národa jako národa kulturního je doba křesťanská před Husem, doba katolická.

Zásluhou slovanských věrozvěstů, sv. Cyrila a Metoděje, národ náš přijal křesťanství a vstoupil tím do velké rodiny kulturních národů evropských. Krok za krokem dohání své bratry na západě ve všech oborech lidského snažení a konání a nakonec jej vidíme v čele národů střední Evropy a hlavu jeho panovníka zdobí koruna císařská. Vlivu sladkého učení Kristova podléhá divoká a barbary drsná povaha našich pohan-ských předků, bujné stěpy slovanských duší, roubované evangeliem lásky a sebezáporu, nesou nejušléchtilejší ovoce křesťanských ctností, hřejivé slunce blahé zvěsti o spasení a vítězství nad tělem a smrtí dává rašiti novému životu, obrací mysl vzhůru, odpoutává je od země, propůjčuje jim vzlet a nadšení, povznáší jednotlivce, rodiny, stavy a celý národ a dává mu takovou mravní sílu, obětavost, činorodost a průbojnost, že je nenajdeme hned tak v jiných zemích a u jiných národů. Což divu, že z takového lidu vycházeli světci a mučedníci a zjednávali mu úctu a vážnost v celém křesťanském světě: sv. L i d m i l a, drahá vychovatelka našeho nejnárodnějšího světce, sv. V á c l a v, dědic české země, velký, lidumilný a prozíravý kníže a dokonalý křesťan v jedné osobě, jehož zásluhou jsme byli definitivně postaveni v okruh latinské vzdělanosti, sv. V o j t ě c h, první Čech, jehož jméno má opravdu evropský zvuk a který od nás nese již křesťanství a kulturu do jiných zemí, sv. P r o k o p, odrážející vítězně poslední nápor pohanství v zapadlém kraji sázavském a šířící světlo víry a osvěty v temnotách hlubokých lesů jazykem sv. Cyrila a Metoděje, sv. J a n N e p o m u c k ý, vznešený a tichý mučedník za práva církve a kněžské povinnosti, jehož úcta jest opravdu světová a šíří známost českého jména i tam, kam by jinak nepronikla, b l a h. A n e ž k a P ř e m y s l o v n a, dcera královská, která, uchváčena velikým zjevem sv. Františka z Assisi, vstupuje ve spojení s jeho duchovní sestrou sv. Klárou, přenáší k nám velké obrodné hnutí františkánské, zřiká se důstojenství, moci, slávy a bohatství a z lásky ke Kristu a církvi vstupuje do kláštera, jí založeného. A ještě celou řadu velkých postav katoli-

cismu, reku vůle i činu, bychom mohli vyjmenovati. Když pak vinou rozpolcenosti v hlavě a rozmařilosti a světáctví v údech církev a mravnost počíná upadat, vycházejí z národa mužové přísných mravů, bystrého postřehu a nevyčerpatelné obětavosti, zanícení pro ideál žití podle evangelia, a snaží se o nápravu mravů a církevního života. Mají však stále na mysli, že chtějí napravovat a ne ničit, čistit a ne bořit, povznášet a ne rozdvojovat; že chtějí nápravu v rámci Církve a jejích řádů, její věro- a mravouky. V tom je velký rozdíl mezi nimi a Husem. Slavný a učený první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, velký přítel umění, zavádí v arcidiecési vzorný pořádek, všimá si bedlivě života duchovenstva a obezřetně podniká nápravy. Podobně jeho důstojní nástupci, Očko z Vlašimě a Jan z Jenštejna. Karel IV. sám se stará o nápravu a povolává do Prahy Konráda Waldhausera. Češi našli svého kazatele, horlícího pro nápravu, v Miličovi z Kroměříže, zářivém vzoru konstruktivní činnosti v dobách zlých, vzoru dosud nedoceneném. Vzдал se hodnosti kanovníka, rozdal své jmění a žil asketicky, aby mohl kázat chudobu a mravnost a věnovat se plně Bohu a bližním. Mezi jeho slovy a činy nebylo rozporu. Kázal chudobu a sám byl dobrovolně chud, hlásal odříkání a sám vedl asketický život. Je tedy dokonalejší než Hus. Kázal až čtyřikrát denně a jeho »ohňová slova«, o nichž mluví nadšeně Štítný, tak mocně působila, že ženy odkládaly šperky a drahá roucha a hříšníci a hříšnice zanechávali dosavadního života a činili pokání. Kázal vždy při přeplněném chrámu a měl snad více posluchačů, než sám Hus. Šel za ním prostý lid i inteligence (Štítný), ale on nebažil po slávě a popularitě, jeho cílem byla náprava mravů slovem, příkladem a modlitbou. Kdyby se bylo v jeho šlépějích pokračovalo, mohli si Češi získat velké zásluhy o nápravu v církvi a mohli se opravdu dostat v čelo evropských národů, kam je dosavadní vývoj vedl.

A jako v životě náboženském a mravním, vynikli Češi v době katolické ve všech oborech lidské činnosti a vyrovnali se národům ostatním, ba leckde se jim stali i vzorem.

V literatuře se pořizuje záhy, mnohem dříve než u Němců, vzorný překlad Písma sv., který je dokončen před dobou husitskou a je tak dokonalý, že přetrvává staletí, že i husité jej přejímají a teprve Bratří pořizují překlad nový. Dějepisectví se pěstuje velmi intensivně a Kosmas, Dalimil a Pulkava jsou nejvýznačnější jména dějepisců té doby. Ve filosofii a theologii Štítný, hlubší a původnější duch než Hus, užívá

jazyka národního jako první spisovatel snad v celé střední a západní Evropě v oboru, v němž dosud neomezeně vládla latina. A jeho jazyk jest tak správný, jeho sloh tak lahodný a dokonalý, že ho můžeme nazvat prvním klasikem české literatury. Básnictví lyrické nám dává kromě jiných nejstarší dvě české písně: Hospodine, pomiluj ny (12. stol.) a Svatý Václave (13. stol.), v epice vynikají staročeské legendy, Alexandreis, která je z nejlepších v Evropě, legendy doby Karlovy o sv. Kateřině a Dorotě, prosaická Trojanská kronika, Passionál a j. V básnictví tendenčním a mravoučným jsou nejhlavnější skladby rukopisu Hradeckého a »Nová rada« pana Smila Flašky z Pardubic. — Karel IV. byl velkým příznivcem české literatury. Nezývá český jazyk ušlechtilým a velebným a čeština se těší vážnosti v celé říši římsko-německé i v zahraničí. Celá družina učených lidí na Karlově dvoře se stará o pěstění české literatury a zvelebení jazyka a také Arnošt z Pardubic a jeho spolupracovníci, podporovaní bisk. Janem ze Středy, sbírají ve svých slovníkách veliký slovní poklad a jejich zásluhou spisovná řeč se u nás ustaluje dříve než u Němců. Jan ze Středy je jako sám Karel IV. ve styčích s italským básníkem Petrarkou a jeho přičiněním jsme první zemí na severu Alp, v níž se začínají objevovat červánky humanismu a renaissance. Podobně v 13. stol. zásluhou Anežky Přemyslovny jsme mezi prvními, kdož se nadšeně připojují k velkému obrodnému a očištnému hnutí, podnícenému serafinským světce. Je z toho vidět, jak jsme byli kulturně vyspělí a jak blahodárně u nás působil katolický universalism. Nelze pochybovat, že bychom se byli zakrátko po strávení cizích vzorů od nich oprostili a vytvořili původní literaturu českou, která by se stala vzorem i národům západním, tak jako jsme se v době Karlově a Václavově některými plody své literatury vskutku stali vzorem národům východním, Polákům, Rusům a Maďarům.

V době Karlově vzniká pod vlivem hudby církevní a francouzské a z prvků domácích první hudební škola česká a jejím nejznamenitějším reprezentantem je Mistr Závíše. O prvních duchovních písních jsme se již zmínili. Ve výtvarném umění se katolická doba osvědčila skvěle. Katolictví je těsně spjata s uměním, které k nám mluví i z nejmenšího kostelíčka zapadlé vísky, z kapličky u cesty, z kříže na mezi. — Již v století jedenáctém máme vlastní uměleckou školu v klášteře sázavském a opat Božetěch je první jménem známý český umělec. Sloh románský ustupuje gotickému a v chrámu sv. Víta máme vrcholné dílo čisté gotiky. — Ve 14. století, v době Karlově, šlechta závodí

s panovníkem a duchovenstvem s měšťanstvem v stavbě nádherných chrámů a i lid selský podporuje stavbu a výzdobu svého kostelíka. Lásky k umění je ve všech vrstvách národa. Podle Eneáše Sylvia ve 14. století žádná země se nemohla rovnati Čechům co do znamenitých staveb kostelních. Příkladem vyspělého malířství v době románské je tak zv. kodex vyšehradský z konce 11. století. Naše gotické malířství je opravdu slavné. Mistrovskými díly jsou malby bible Velislavovy a přepychových knih Arnošta z Pardubic, Jana ze Středy a Mikuláše z Kroměříže, dále díla místra vyšehradského a realisty Theodorika. Z vlivů francouzských a italských vyrůstá samostatný český sloh malířský, neznámí mistři malují krásné české Madony a mistr třeboňský svým uměním má vliv na celou střední Evropu.

O školství a vzdělání se církev v našich zemích starala od prvopočátku. Již sv. Cyril a Metoděj učili své žáky slovanskému písmu a slovanské bohoslužbě a od těch dob se školství čím dále tím utěšeněji rozvíjí. Zakládají se školy farní, kapitulní a klášterní a podle nich města zřizují své školy městske. Již ve 13. století má kapitulní škola u sv. Víta i za hranicemi českého státu tu nejlepší pověst. V době Karlově konečně z nadace císařovy a sbírek mezi duchovenstvem se schválením papeže Klimenta VI. povstává pražská universita, první ve střední Evropě, a stává se záhy ohniskem středoevropské vzdělanosti. Kulturní úroveň i prostého lidu je neobyčejně vysoká. Cizince překvapuje, že i prosté ženy husitské umějí čísti. Naučily se tomu v katolických školách. V době Karlově se osvobozujeme od kulturního vlivu německého a vstupujeme v přímý kulturní styk s Itálií, Francií a Anglií. Náš duševní obzor se rozšiřuje, dýšeme plnými doušky evropský vzduch, jsme na světové úrovni, ale zůstáváme při tom celé svými a ústy nejslavnějšího našeho krále, po matce potomka rodu Přemyslova, se hrdě hlásíme k své národnosti, své tradici, svému jazyku a svým světcům.

Tento kulturní rozmach způsobuje i zvýšené sebevědomí národní a mocnou expanzi jazykovou. Města, za posledních Přemyslovců Němci založená a Němci obývaná, se šmahem počestňují, takže některá již před husitskou dobou jsou úplně česká, v jiných pak stačí, aby za bouří husitských uprchlo několik patricijských rodin německých a město se stává českým. Tedy můžeme tvrditi, že i bez husitského hnutí naše města by se byla počestnila, a to trvaleji, protože luteránství, v němž se rozplynul náš utrakvism, podporovalo nové poněmčo-

vání měst i venkova. Počestňují se i kláštery a duchovenstvo a Němci podle nařízení Karla IV. dávají učiti své děti českému jazyku. V celé říši římsko-německé se čeština těší nebývalé vážnosti a ve Zlaté bule císař radí německým knížatům, aby své děti dali učiti češtině. Již do doby předhusitské nutno klásti počátky výjimečného postavení češtiny v Polsku a v Uhrách, takže v obou zemích se později čeština stává vedle latiny jazykem dvorským a diplomatickým.

Také v sociálním životě jsme svědky netušeného pokroku. Hlavně zásluhou církve zrušeno otroctví, rodina utužena, mnohoženství odstraněno. Sedlák ve 14. století je svobodný, je pouze pánovi, který ho chrání, povinen menšími poplatky a službami. Generální vikář Kuneš z Třebovle hájí právnicky úplnou osobní svobodu sedláka a Tomáš ze Štítneho zdůrazňuje povinnost pánovy k poddanému lidu a připomíná, že pán nemůže míti vládu nad duší poddaných. »Jeť páně dědina, člověk je Boží.« Před Bohem jsou si páni i poddaní rovni. A o arcibiskupu Janu z Jenštejna dí Pekař v Třech kapitolách: »Jan z Jenštejna je muž velice vzdělaný, jenž v nejednom traktátě řeší palčivé otázky své doby, v tom již základní problémy husitství, muž svatého života, asketa, mystik, básník, horlivě oddaný myšlenkám nápravy mravů a prohloubení zbožnosti v kléru i lidu . . . i přítel myšlenky, aby statky selské na rozsáhlých statcích církevních staly se plným dědickým majetkem sedláků, kterou později doporučoval Hus.« Podle Palackého, který cituje Všeherda, mohl poddaný člověk do konce XV. století poháněti pána před zemským soudem. Za Karla IV. vládli klid, právo, bezpečnost a blahobyť, a bohatství bylo ve všech vrstvách. Státní finance byly ve vzorném pořádku a jejich přebytky se věnovaly na kulturní a hospodářské povznesení země.

Mocensky byl český stát jedním z nej přednějších členů středověkého římského impéria a měl v něm vždy zvláštní, samostatné postavení. Několikrát byl opravdovou velmocí: za Břetislava, Přemysla Ot. II. a Karla IV. Za tohoto nejznamenitějšího českého panovníka jest na nejlepší cestě státi se hlavou křesťanstva, tak, jak se stal hlavou římsko-německé říše. Praha je kulturním a politickým střediskem střední Evropy a významem se přibližuje dvěma jiným centrům křesťanstva na západě — Paříži a Avignonu. Karel IV. má opravdu světový rozhled politický a státnické a diplomatické schopnosti, jako snad nikdo v jeho době. Vstupuje ve styk se srbským carem Dušanem, nejmocnějším vládcem na Východě, a vyslovuje své potěšení nad tím, že nejvyšší moc světská jak na Západě,

tak na Východě je v rukou slovanských. Zakládá slovanský klášter jistě nejen z piety k slovanské minulosti církve v našich zemích, ale myslí asi již na možné sjednocení Slovanstva v lůně církve římské. Právem píše Palacký: »Karel IV. ze všech králů, kteří kdy v Čechách panovali, jest nejoblíbenější. Podnes při hlaholu jména jeho rozčílí se každé srdce české a všechna ústa oplývají úctou a vděčností k panovníku, který v paměti národní utkvěl co representant největšího rozkvětu a blahobytu vlasti.« V době katolické Češi slyňuli i u d a t n o s t í a ctnostmi vojenskými v celém světě. Ale své zbraně obraceli hlavně proti nepřátelům vnějším a poráželi je v slavných bitvách za hlaholu písňe »Hospodine, pomiluj ny« a chorálu svatováclavského pod záštitou svatého dědice české země. Nutno tedy souhlasiti s Josefem Branišem, když praví, že »vláda Karlova, doba největšího roz-

květu náboženského, byla pro Čechy i dobou největší slávy«.

Celkem vzato, doba katolická nás přijetím křesťanství zachránila národně, dala nám jednotu, pořádek, politickou váhu, blahobyt a vyspělou kulturu, nahromadila v národě ohromnou mravní sílu, umožnila, abychom ve všem dohnali Evropu. A když se tento vývoj měl vyvrcholiti, když jsme Evropu měli předhonit, nastává osudný přelom. Katolictví, které nás po 500 let vedlo z temnot pohanství k slunci křesťanské osvěty a na vrchol politické moci a slávy, je zaraženo husitstvím ve svém blahodárném díle a musí se zastaviti, nedokončivši plně svůj úkol v našem národě. Podobně se katolicism nemohl u nás plně vyžít v nové době, když se národa, probuzeného k novému životu hlavně zásluhou katolicismu, zmocňuje nevěrecký liberalism a materialistický socialism.

— ák :

LIDOVCI A LUĐÁCI.

Po volbách se psalo o sblížování obou politických táborů katolických, lidovců a luďáků. Lidovci prý jsou ochotni likvidovat hnutí na Slovensku a luďáci za to — Čechům vynadají. Poslanec Hlinka tak učinil v Přerově, kam ho pozvalo několik radikálů, kteří se domnívají, že by dovedli dělat lepší politiku než Šrámek.

Také v Čechách má Hlinka několik obdivovatelů. V »Čechu« si smlsl P. V. Vajs na »Pražském Večerníku«, že psal »nekřesťansky« proti Hlinkovi a katolické straně ludové, a když »otecko« Hlinka zavítal do St. Boleslavě, rozplýval se »Čech« v lyrických výlevech: Posl. Hlinka prý si získal srdce všech, nejen jako významný politik, ale jako opravdový Čech a miláček lidu; Andreji Hlinkovi prý nebudou uzavřeny dveře, ale bude mu vždy otevřeno tisíce srdcí věrných katolických Čechů v Čechách a na Moravě právě tak jako na Slovensku.

Hlinka byl v Čechách opatrnější než na Moravě. Měl mluvit vedle gen. sekretáře strany posl. Staška, o kterém věděl, že s organisováním lidovců na Slovensku nesouhlasí. Mluvil nepoliticky — o sv. Václavu. Právil po všeobecném úvodu: »Sv. Václav zemřel, ale nezemřela jeho idea a můžeme říci, že je-li dnes náš stát samostatný, existuje-li naše republika i po dlouhých bojích reformačních, husitských a pokrokářských, že je to zásluhou sv. Václava. Ať přijde kolik chce Lutherů, Kalvínů, Husů a Viklefů, zůstane v československém národě vítěznou universální a jediná samospasitelná církev katolická, mimo niž není spásy. Národy odchýlily se ke

své zhoubě od hesla sv. Václava: Omnia ad maiorem Dei gloriam. Ti, kteří jsou zrádci národa, byt se nazývali jeho vůdci, házejí hesla — vše je nám dovoleno — není mého ani tvého — mluví o rozluce manželství jako o věci samozřejmé — a přece nade vším je rozhodnuto soudem nejvyšším — božím příkázáním. Jest málo úcty k svatým, málo lidé navštěvují kostely a uctívají svátost oltární. Přes všechn pokrok Slovensko žilo jako Popelka mezi slovanskými národy a přece se pozvedlo, přece dnes samostatně dýchá a žije. Staví se sochy a památníky svobody, sochy a památníky mužů, kteří se prý o národ zasloužili, sochy svobody, vděčnosti a vzpomínky. Nám katolíkům musí však býti jasno, o čem je přesvědčen slovenský lid, že jen katolická víra nás zachovala. Kdyby byl národ zůstal protestantským, bylo by to znamenalo zkázu a zničení naší slovanské řeči i celého národa. A kdybychom znovu prožili vpád Tatarů, Mongolů, Turků i reformace, musíme si býti vědomi, že víra nás opět zachovává v jednotě, kterou nám získala. Katolicism je světové pouto. Jsme všude doma, tedy i v Čechách a na Slovensku, všude mezi svými. Slovensko cítí, že Řím je nám opravdovým přítelem. A budeme-li následovati ve šlépějích sv. Václava, celému světu ukážeme, že my jsme praví přátelé svobody, demokracie a pokroku.«

Jsme doma všude, tedy i v Čechách, pravil Hlinka. Ale týž den vyšel ve »Slováku«, který nese jméno Hlinkovo, přímo ostudný článek. Mluví se o sv. Václavu, ale hanobí se v něm

čestí katolíci. Oni prý jsou Boleslavy, kteří vraždí své bratry na Slovensku, jsou pokrytci a farizeji atd. Slováci prý na oslavy svatováclavské do Prahy nepřijdou, dokud Šrámek nerozpustí na Slovensku organizace. Lidovci vydávají prý se za dobré katolíky, ale jsou to záškodníci, oblečení v rouše svatováclavském. S váčkem, naplněným svatováclavskými dukáty, chodí po Slovensku a ubíjí bratry. Zachraňte nás od plamene Boleslavova! Slova: vrahové, zákeřníci, farizeové, hausírující s veteší a kupující duše za svatováclavské dukáty — se opakují v několika variantech.

A skutečně se Slováci oslavám svatováclavským vyhýbají. Biskupové slovenští odepřeli podepsat známé svolání loňského roku proto, že bylo nadesáno: »Československému národu.«

Posl. Hlinka byl zván do Staré Boleslavě Svatováclavským výborem, ale nepřišel. Ba ani neodepsal. Přijel, když se domníval, že udělá Šrámkovi těžkou hlavu. Krátce řečeno: luďáci na vše hledí politicky. Přes všechny krásné řeči jsou nejprve autonomisty a pak teprve katolíky. Je smutné, že ani biskupové se nedovedou vymanit z této šovinistické ideologie, která s křesťanstvím a katolicismem nemá nic společného.

Ludová strana není schopna obhájit zájmy katolicismu na Slovensku. Nevšimá si věci nejdůležitější — školy. Její poslanci byli by ochotni vzdát se církevních škol, tedy toho, po čem v Čechách voláme a co pomalu a pracně budujeme. Vzdávají se jich fakticky tím, že se o ně nestarají. Dle informací škol. referátu v Bratislavě jest na Slovensku 40 procent církevních škol, které mají jen nápis církevní, duch náboženský však je zanedbáván, poněvadž katecheta do školy nepřijde. Druhých 40 procent je takových, kde se hodiny náboženství dodržují, ale jen zřídka a nepravidelně a jen ve 20 proc. církevních škol se řádně vyučuje náboženství, protože je to honorováno. Na státních školách se naopak vyučování náboženství dodržuje lépe, poněvadž státní inspektor dozírá i na vyučování náboženství. Stal se případ, že místo 2 hodin týdně měl katecheta 8 hodin za celý rok. Jiný vymlouval se na to, že je »obchodně stále zaujatý«.

Za takových poměrů není divu, že mnozí katolíci posílají děti do státních škol (je mezi nimi i min. dr. Gažík), poněvadž jsou tam lépe i po stránce náboženské vybaveny.

Někdo namítne, že zadarmo učit nemůže ani kněz, který je mimo to zaměstnán v duchovní správě. Jde-li o udržení církevních škol a došlo-li

to tak daleko, že stát doplňuje učitelům církevních škol platy, má se kněžstvo, i kdyby nebylo vůbec za školu placeno, o řádné vyučování náboženství postarat. Hrozí-li tu konkurence státních škol, má být horlivost kněží zdvojnásobena, aby se církevní školy vyrovnaly ve všem státním. To je správná školská politika a ne nadávání, že stát zaměstnává učitele bezvěrce, že chce vyhubiti katolíky a ožebračiti kněžstvo. Nyní, když v čele zemské správy na Slovensku stojí luďák, není třeba skuhrat, ale pracovat.

Luďáci stále obviňují Čechy, že Slovensko vyjídají a zatím bez Čechů by Slovensko nemohlo být ani hodinu. E. Čapek otiskuje v revui »N. Čechy« zajímavou studii, jak vypadalo Slovensko před převratem.

Roku 1910 bylo v 16 slovenských stolicích činně ve správě, vyučování, službě církevní a zdravotní 30.200 úředníků. Z těch 30.200 bylo totiž 24.680 mateřské řeči maďarské, 2.030(!) německé, 290 ruské a pouze 2.911 slovenské (z čehož byla polovina porodních babiček). Položení Slováků můžeme si teprv jasně představit, když jejich zastoupení srovnáme se zastoupením Němců, kterých není na Slovensku ani 5 procent obyvatelstva a s kterými se jinak Maďaři mnoho nemazlili. Ale což teprve podrobnosti! Ze 3.604 úředníků státních, župních, municipálních a magistrátních měst ve slovenských stolicích bylo r. 1910 Slováků již jen 52 (r. 1890 ještě 121), ze 1710 notářů obecních a okružních jen 67 (r. 1890 ještě 172), ze 474 soudců žádný Slováček, z úředníků u soudů a věznic 10. A ve školství? Ze 6.333 učitelů a učitelek obecních škol (elementárních a opakovacích) bylo jen 409 slov. (kdežto r. 1890 bylo jich z 5.122 ještě 1503!); na měšťanských a na vyšších dívčích školách neučil žádný Slováček a 1 Slovačka, ze 648 profesorů středních škol bylo 10 roduverných Slováků. Význačnější zastoupení měla inteligence slovenská jen v církvích, ale i tu byl postup maďarismu úžasný. Kdežto r. 1890 jen samostatných duchovních správců slovenských bylo 653, zbývalo jich r. 1910 včetně kaplanů a kazatelů 428 z úhrnu 2.301. O tak zvaných volných povoláních je trudno mluvit. Z 1560 advokátů na území slovenských žup (jejich počet vzrostl za 20 let o dvě třetiny) bylo Slováků 82, z kandidátů, tedy z dorostu, zbývalo jich jen 28, ze 793 lékařů bylo 26 Slováků, ze 625 lékárníků a pomocníků 21. V celé oblasti umění, vědy, literatury, herectví, novinářství bylo na území 16 slovenských žup činně 334 osob maďarské řeči mateřské, 47 německé a

19 slovenské. Co by zbylo z národa, kdyby maďarisace působila jen ještě dvacet let? Ani v podřízenějších postaveních nebylo již Slováků, tak na př. mezi diurnisty ve veřejné správě 45, písařů a písařek u advokátů dohromady 40. Stav Slováků před válkou podobal se již mrákotám. Vůdčí inteligence jim scházela, z obyvatelstva všech tříd věku, které prošlo střední školou, bylo již jen 1.946 mateřské řeči slovenské; násilná maďarisace postupovala tak, že sice 35 procent obyvatelstva neumělo číst a psát, v některých župách polovina, za to však v některých již třetina uměla maďarsky. Sociální rozvrstvení národa r. 1910 bylo: 1423 porodních babiček, 1488 ostatních osob ve veřejné službě a volných povoláních (úředníků, písařů, kněží a učitelů obou pohlaví), 16.350 činných v obchodě a dopravě, 111.180 v průmyslu, hornictví a živnostech, 54.600 nádeníků bez bližšího určení a služek; něco bylo vojáků, pensistů a jiných, takže 509.400 rolníků a zemědělských dělníků se statisíci rodinnými příslušníky tvořilo jádro národa. Tedy příliš jednostranné rozvrstvení v době moderní diferenciace. Vyhrála jen setrvačnost kolébky. Šroub maďarisací byl promyšleně utahován. Elementárních škol slovenských ještě r. 1905 zbývalo 930, r. 1913 již jen 344, tedy málo víc než třetina, a i v nich se valná část doby strávila učením maďarštině,

kdežto počet element. škol čistě maďarských stoupl na 3.805, 22 byly německé a 10 ruských. Slovákům zbylo trochu církevních jednotřídek ubohé úrovně. Měšťanské, vyšší a odborné školy byly jen maďarské.

Republika zřídila za 10 let svého trvání 4.400 ludových tříd, 524 tříd měšťanských, 418 tříd středních s vyučovacím jazykem slovenským. Mohli Slováci obsadit tato učitelská místa? — Ostatně není to s tou invasí Čechů na Slovensko tak zlé. R. 1921 bylo zjištěno na území českých zemí 15.630 Slováků, na Slovensku 71.733 Čechů. Poněvadž už před válkou žilo na Slovensku 7.556 Čechů, přibylo jich po válce jen asi 64.000. Mezi 3 miliony obyvatelstva není to zlomek veliký, pomyslíme-li si, že před válkou byl obchod, doprava, školství a veřejná správa v cizích rukou.

Toto jsme považovali za vhodné sdělit lidem, kteří se domnívají, že krok Šrámkův byl nepromyšlený a neodůvodněný. Bylo by možno napsat toho více, ale byly by to kapitoly smutné a proto od toho upouštíme. Přirozeně nechceme nijak omlouvat to, co někteří čeští lidé na Slovensku dělali a snad dělají. Nemyslete však, že Slováci jsou andělé. V politice jsou luďáci dětmi a v kulturní politice nemluvnaty. Proto zůstanou lidovci v zájmu katolicismu i státu na Slovensku.

J. Krlín:

SOCIÁLNÍ ÚVAHY.

Slavný myslitel francouzský z XIX. století, Taine, je původcem nauky o bezmezném vlivu prostředí na určité individuum. Taine jako přívrženec deterministické nauky hlásal, že vliv prostředí je na individuum tak mocný, že se mu nemůže vytrhnouti, že zkrátka podmiňuje celý jeho vývoj a veškeré jeho konání. Tato Tainova nauka o prostředí prorážela současně s evolucionismem a socialistickým materialismem, a zdá se, že právě socialismus jí značně v praxi podpirá.

Je zajímavé sledovati na dělnickém hnutí, na jeho růstu a na jeho programu význam prostředí pro to hnutí, pro ten růst a pro ten program. Socialistické theorie byly vrženy do světa v době, ve které liberalismus nespravedlivým svým postupem a nesprávnou svou naukou nutně musil vyvolati odpor. A v době, ve které katolicismus vlivem různých proudů jakoby přestával vykonávati vliv na lidstvo. Individualistický liberalismus byl nespravedliv ke třídě pracujících, k dělnictvu, a zřejmě vyvolával v dělnictvu nespokojenost. O katolicismu se tvrdilo, že se prostě vyžil nebo přežil. Uznávalo se, že katolicismus dal mnoho světců člověčenstvu ve středověku, ale nepřipouštělo se, že by byl s to, aby působil na moderní společnost. Dovedl působiti na jednotlivce, ale nedovede přetvořiti kolektivum. Katolicismus, tvrdilo se, nestará se o pozemské blaho lidí, jemu se jedná toliko o blaho věčné.

A to blaho, řekli lidé neuznávající Absolutna, neexistuje, nebo je aspoň velice sporné.

Ve jménu takového názoru, který nejdříve, když ne theorii, tož jistě v praxi hlásal liberalismus, postavil se i proti liberalismu i proti katolicismu a křesťanství vůbec materialistický socialismus. A důsledně si vytkl cíl odkřesťaniti společnost, odkřesťaniti prostředí. Když náboženství nedovede a nemůže dělníku a dělnictvu pomoci, tedy je nezbytno je vytrhnouti z jeho srdce. A socialismus se nesnaží zbaviti Boha jednotlivce, chce zbaviti celek Boha. Odkřesťaněním prostředí odkřesťanuje velice snadno jednotlivce. Tvoří organismy, které nemají ve svých žilách kapky krve nadpřirozené. Tomu organismu dávají stravu, která nemá v sobě ani částčky vyšší.

Socialismu se podařilo učiniti z továren, učiniti ze spolků, učiniti z určitých skupin takové organismy. A nyní si představme a dobře promysleme jednu věc: Do takového prostředí, do takové továrny, do takového spolku se dostane jinoch, kterému je čtrnáct nebo patnáct let. A připusťme, že ten jinoch byl vychován v rodině věřící, že od malička ssál víru. Že i ve škole byla jeho duše živena zdravým učením Kristovým. Odchází z domova ve věku útlém a nebezpečném a ocitá se v prostředí, které je netoliko lhostejnou ku všem otázkám náboženským, nýbrž které otevřeně

a přímo je potírá. Dostává společnost, která je řízena duchem protichůdným duchu, kterým se dala výchova chlapcova v rodině nebo ve škole. Výsledky jsou přirozeně hrozné. Po roce nebo po dvou letech jinoch neliší se mnoho od těch, s nimiž se stýká denně, s nimiž pracuje a s nimiž prožívá stejné bolesti a stejné radosti, tu více, tu méně intenzivně. Proto velká většina těch, kteří byli vychováni v duchu křesťanském, opouští za nedlouho náboženství a přestane se modlití a přestane nadpřirozeně žítí.

Je hrozným pomyslením, že tak hynou ročně tisíce a tisíce mladých lidí, kteří byli vypuzeni životem od rodinného krbu a musí si vydělávat svůj chléb prací v továrnách. U nás již velikou průpravou je škola, která v mnohých duších ubíjí, co zbožné matky do nich namáhavě vložily. U nás tedy ta nevěra dospívajících jinochů nepadá toliko na vrub továrnám a socialistickým spolkům. Ale zahledíme-li se do jiných zemí, vidíme, že tam nejsou poměry o nic lepší. Četl jsem nedávno zprávu z diecése tournaisské v Belgii a ta zaráží. Z jinochů a dívek vycházejících z křesťanských, konfesijních škol, toliko pět procent jich zůstává věrných duchu, ve kterém se dala výchova ve škole. A ve Francii, hlavně ve Francii severní, není ten poměr o nic lepší. Je pozoruhodno, že rodiny v těch krajích dávají církvi zdatné kněze a obětavé misiónáře. Že děti, které zůstávají doma, jsou po celý život dobrými katolíky. Ale děti, které odcházejí do továren, brzy se stávají nevěrnými a nezřídka jsou z nich největší odpůrci zjeveného náboženství. A nemožno říci, že by katolíci belgičtí nebo katolíci francouzští málo se starali o apoštolát. Ale jednoho je třeba v prvé řadě, a bez toho těžká práce ponese málo užítku:

Je třeba změnití sociální prostředí. Nestáčí individuální apoštolát, třeba přetvořití celek. Proti sociálnímu prostředí socialistickému vytvořití prostředí křesťanské. Jinoch, který dochází do katolického spolku jednou, dvakráté týdně a který v něm i pracuje, dochází do továrny šestkráté týdně. Vliv, kterým na něho působí slovo v tom spolku, je paralysován vlivem druhým, který je soustavnější, ať již nedím, že boj, který jinoch prodělává, hodně ho zeslabuje. Snad se podaří zachránití tu duši, ale pravděpodobněji ne. Zkušeností je tolik, že nemožno býti ani na chvíli v pochybnostech. Je dobře, působíme-li na duši jinochovu, dáváme-li mu dobré rady. Ale chceme-li jistě ji zachránití a zachránití duše tolika jiných, nesmíme se spokojití s tím apoštolátem individuálním, musíme vynaložití všechnu sílu na pokřesťanění kádru, ve kterém je mladý člověk postaven řadu let. Nesmíme zapomínatí, že všichni lidé nejsou silnými jednotlivci, nesmíme zapomínatí na masu. Žijeme v době, která může býti nazvána dobou organisace a víme, co to znamená. Socialisté to znamenitě pochopili, tím zvíťazili a tím ještě dnes vítězí.

V poslední době se v našem denním tisku hojně psalo o katolické mládeži belgické. Nuže, tato mládež, vlastně její duchovní vůdce abbé J. Cardiju, si uvědomila velice jasně pravdy, o kterých jsem psal. A proto učinil abbé Cardiju závažný a důležitý krok:

Založil Organizaci katolické mládeže dělnické, Jeunesse Ouvrière Catholique (J. O. C.). Cardiju a s ním ostatní jsou přesvědčeni, že jedině mladí dělníci mohou býti apoštolé, kteří svým slovem a svým životem podle zásad evangelia přetvoří život a prostředí ve střediscích, která až do

dnes jsou materialistická. Dostala se mi do ruky jedna báseň, vyjadřující touhu a program tohoto spolku, který koná dobré dílo:

Nous leur porterons la lumière
Par Jésus Christ nous le pourrons.
Nons leur porterons la lumière
et la flamme dont nous brûlons.»

»Učiníme znova křesťany své bratry a dokážeme to pomocí Ježíše Krista. Poneseme jim světlo a plamen, jímž sami hoříme.« A její zakladatel napsal o ní roku 1924:

»Křesťanská mládež dělnická bude tvořití živý organismus, žijící vlastním a autonomním životem. Bude mítí činnost a metody přízpůsobené věku a založení (mentalitě) svých mladých členů, s různými sekenci a institucemi pro všechny podněty a pro všechny zájmy mladých dělníků. Bude řízena samými mladými dělníky. Mezi sebou, sebou a pro sebe je heslo J. O. C. Mladí dělníci se v ní budou cítití jako doma, jako v rodině. Budou mítí svůj list, svůj sekretariát, budou pořádatí své kongresy, své schůze, budou mítí své vlastní výbory. Vývoj, pokrok, vliv jejich organisace bude jejich dílem. Mohou a musí býti na ně hrdí. Budou na nich spolupracovatí svým úsilím, svými příspěvky, svou propagandou, svou prací. Mohou se jí věnovatí vším entusiasmem a vším elánem svého mládí.« A abbé Quéřin, který po způsobu belgickém začal organisovatí dělnickou mládež francouzskou, napsal roku 1927: »Naše hnutí je teprve ve svých počátcích a již se může vykáztí radostnými výsledky. Jociisté (J. O. C.) nestydí se za své přesvědčení, nebojí se kompromitovatí. Jsou hrdí na svoji J. O. C., poněvadž je jejich. Je jejich dílem. Cítí se odpovědnými za katolickou činnost mezi mladými dělníky, vědí, že jedi sami mohou pracovatí na svém poli. Jsou odvážní. Proti úředníkú, zemědělskému dělníkú, dělník je rozeným propagátorem. Má smysl pro spolkovou činnost, pro spolupráci, je obětavý a dovede riskovatí, ať to stojí cokoli.«

Kdo se stýkal déle s dělníky, nejsa sám dělníkem, ví předobře, jak těžko je porozumětí dělníkú a vniknoutí v dělnické prostředí. Dobře to vystihl nesmrtelný kardinál Mercier, když na kongresu J. O. C. děl tato slova: »Vy víte lépe než my, co se děje ve vašich ateliérech a proto se stáváte apoštolé. Má-li býti dělnická třída zachráněna, bude zachráněna vámi, kteří tvoříte elitu. Spojili jste se a sjednoceni jste nepřemožitelní.«

Nuže, je třeba, aby mladí dělníci měli svoji vlastní organisaci, řízenou mladými dělníky a řízenou jejich duchem. Aby ta organisace byla hnutím čistě dělnickým. Ovšem vystupuje vážná námitka, na kterou musili odpovědětí zakladatelé belgické i francouzské J. O. C. Trhá se jednotná fronta katolické mládeže. Nemožno upřítí této námitce oprávněnosti a belgičtí zakladatelé J. O. C. a po nich i francouzští si byli plně vědomi její vážnosti. Proto aby netrhali jednotné těleso katolické mládeže, svůj autonomní spolek učinili jaksi částí veliké organisace katolické mládeže. Nevyhnuli se jí, nechtěli jí pohltití, ale podřídili se jí. J. O. C. se neisoluje, ale dělá něco jiného: Vyhledává spolupráci s katolickou mládeží studující, s mládeží venkovskou. Majíce svoji vlastní organisaci, vyhovující jejich vlastním potřebám, postupující a pracující svými vlastními metodami, nevyhýbají se ostatním třídám, se kterými se snaží žítí v naprosté shodě a ve styku co nejužším a nejintenzivnějším. Je to ostatně

v duchu zásad křesťanských, podle nichž má každý vykonat poslání, k němuž je Bohem povolán, v prostředí, do kterého byl postaven a které si vyvolil.

Ve středověku poskytovala dílna a cech dělníků prostředí, které neubíjelo jeho náboženské přesvědčení a tím ani ne jeho mravnosti. A nejen neubíjelo, nýbrž napomáhalo jeho nitru a jeho rozvíti. Mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem byl poměr vzájemné užší odpovědnosti. Moderní doba, změnila duše, změnila i sociální řád. Zaměstnavatel liberalistický zná sebe, ale nezná dělníka a důsledky pro dělníka jsou bolestné. Dělníku není učiněna práce radostí, ale stává se mu břemenem. Socialismus právě proto, že odvrhl hodnoty náboženské a hodnoty mravní, nevyléčil ran, nezhojil nemoci, jimiž dělník trpěl za liberalistického režimu. Dělník, který byl obětí za éry liberalistické, je obětí i za éry socialistické. Je obětí ve smyslu mravním i ve smyslu fyzickém. Práce je mu nutností, která není proteplena vyšší radostí. Dělník je v zájmu třídního boje vystaven stálému nebezpečí stávky, jedná se s ním ne jako s člověkem, nýbrž jako se strojem. Proto, jediné proto osmihodinná doba pracovní nečiní a nečinila dělníka šťastnějším a spokojenějším a proto nastalo i rozdrobení jednotné fronty dělnické v řadu úseků a ti, kdož stojí v jednom úseku, jsou často odpůrci těch, kteří jsou v úseku druhém. Mluvíme-li s dělníky, neslyšíme od nich chválu jejich práce, slyšíme spíše lání a nadávky. Dělník, kterému odňali víru, není hrd na to, co koná, nýbrž touží po něčem jiném.

Aby byl dělník zachráněn a aby byl vnitřně spokojen, je třeba dvojího: Je třeba mu vrátiti víru ve věčnou hodnotu nadpřirozenou a mravní a je dále třeba naučiti ho dívati se na práci ve světle nauky křesťanské. A to nemožno dokázati přetvářením jednotlivce, k tomu je nezbytno přetvořiti prostředí, do kterého je dělník postaven. A to prostředí nejspíše přetvoříme, když začneme od mladých. Belgie a Francie, ostatně i jiné země to pochopily velice správně.

Ve Francii se daly do služeb toho přetváření sociální kroužky, tak zvané *Équipes sociales*. Tyto equipy přetvářejí sociální prostředí

pomocí inteligence. Lidé, kteří nejsou v továrně, většinou intelektuálové, pronikají mezi dělnictvo, třeba shromážděné v kantinách a hostincích, rozmlouvají s nimi, dělají jim přednášky z různých oborů a uvádějí zvolna jejich zřetel na vyšší myšlenky. Zvolna tvoří kolem sebe skupinu několika lidí, vyhledají a vychovávají si některé z nich, kteří dále pracují. Tyto sociální equipy tvoří jakési předvoje J. O. C., předvoj, kterému možno věřiti, na který možno spolehnouti a který vykonává krásné dílo. Pronikají všude a výsledky jejich práce a jejich působnosti zasluhují obdivu.

V těchto úvahách jsem se úmyslně obíral praktickým řešením, jak je provádějí katolíci v některých cizích státech. U nás snad jsou poměry těžší než byly v Belgii, kde měli katolíci řadu význačných pracovníků teoretických i praktických již dávno před vypuknutím světové války. Ale ještě více než v Belgii je třeba u nás pracovati způsobem, kterým pracují katolíci belgičtí. Ovšem, obtíže jsou u nás nesmírně veliké a překážky značné, ale tomu, kdo má víru, se zdaří překonat všechny obtíže a zdolat všechny překážky. Organizace křesťanského dělnictva i u nás rostou a sami nepřátelé jsou nuceni ten růst přiznati a zamyslet se nad ním, hledati jeho příčiny a překážky, jimiž by bylo možno jej zameziti. Aby ten růst byl větší a aby byl i hlubší a trvalý, nezávislý na vnějších změnách národohospodářských a politických, k tomu by právě přispělo utvoření zvláštní organizace křesťanské mládeže dělnické. Vliv prostředí na mladou duši je nesmírný a je málo případů, kdy mladá duše tomu vlivu odolá. Pokatoliceň národa není myslitelná bez pokatoliceň silné jeho složky, dělnictva. Proto je nezbytno vynaložiti všechno úsilí na ten čin.

Když konala letos v dubnu J. O. C. v Bruselu svůj kongres, poslal jí přepis J. Sv. Pius XI., veliký papež, který v mnohém dává skvělé iniciativy pro zachránění společnosti lidské. V duchu katolické akce, tak asi psal veliký papež, je zachránění lidstva, které odtrhnuvši se od Boha, padá stále hlouběji. Činnost a metody J. O. C. jsou úplně v duchu té katolické akce a třeba se nad nimi a z nich upřímně radovati.

Hlas náměstka Kristova by měl býti slyšán i u nás, kde Katolická akce vstupuje v činnost a kde má před sebou tak rozsáhlé pole činnosti.

Dr. Alfred Fuchs:

OBNOVENÝ ONTOLOGICKÝ DŮKAZ O EXISTENCI BOŽÍ.

V p ř e k l a d ě D r a F. P e l i k á n a .

Poslední dvě čísla »Ruchu filosofického« obsahují v překladě dra F. Pelikána velmi zajímavou studii profesora dra S. Franka, nazvanou »Problém reality«. Stať byla přednesena ve formě přednášky na II. polském sjezdu filosofickém. Upozornujeme čtenáře na passus, jenž jest zajímavou rehabilitací a modernisací tak zv. ontologického důkazu o existenci Boží, o němž se udržuje nesprávná fable onvenue, že byl vyvrácen novodobou subjektivistickou filosofií. Nežli ocituji příslušný odstavec, musím však nutně reprodukovat co nejstručněji několik myšlenek, jež tomuto odstavci předcházejí, aby čtenář pochopil souvislost. Snad se mi reprodukce podařila tak, že názor autorův přes veškeru

stručnost zůstal srozumitelným. Prof. S. Frank praví v podstatě, že noetika kantovsko-descartesovská pokládala »vědomí« za základní pojem filosofie. Tím byly otevřeny brány psychologismu, snaze vykládati všechno ze stavu vědomí člověka, neuznávati jiné reality, než jest toto vědomí. Ani pojem »poznání« nemůže nahraditi pojmu »vědomí«, protože poznání se zakládá ve vědomí. Z obou těchto pojmů nikdy nevyvodíme pojmu transcendentního jsoucna. Vědomí i poznání jest relativní, jest členem relace, vztahu: má svůj předmět mimo sebe. Jsoucno není součástí vědomí, neboť zahrneme-li po způsobu novodobé subjektivistické filosofie jsoucno do pojmu vědomí, přestává jsoucno býti transcen-

dentní, čímž jest jeho pojem zkreslen. Z vědomí jest možno vyvoditi poznání jsoucna, ale nikoli jsoucno samo. Nikdy nevysvětlíme takto otázky, odkud známe a jak zjišťujeme existenci předmětu poznání vůbec, t. j. jsoucna na poznání nezávislého. Ve vědomí jest lidský duch od jsoucna odloučen. Máme vědomí i o realitě toho, co neznáme. Máme-li nalézt souvztažnost mezi subjektem a objektem, musíme se povznést nad obojí, abychom našli jejich jednotu. Poznání našeho vlastního »já« není nám dáno z vnějška. Ověřuje sama sebe. («Cogito, ergo sum.») Tak je nám dáno jsoucno objektu. Jsou však také objektivní znaky jsoucna? Tu vrací se autor k ontologickému důkazu o existenci Boží a praví toto:

»Takový příklad máme skutečně v podobě tak zv. ontologického důkazu. Ontologický důkaz vznikl historicky a proslavil se jako jeden z důkazů jsoucnosti Boží. Tento jeho obsah není ovšem nijak nahodilý. Leč zde nás zajímá nikoli jeho specifický obsah, nýbrž sám typ myšlení, t. j. všeobecná filosofická myšlenka v něm se odhalující. Tato všeobecná myšlenka záleží, jak známo, v tom, že ve vztahu některých myšlených obsahů se klade, že už jejich myslitelnost obsahuje jejich reální jsoucno. I tu třeba především podtrhnout, že všeobecně známá kritika ontologického důkazu, zastupovaná Kantem (a před ním už Lockem, Gassendim a ještě dříve současníkem Anselma, mnichem Gaunilo), jest založena na nesprávném pojmání kritování these. Nehledě k některým nepřesnostem formulace Anselmovy, možno s plnou zřejmostí dokázat, že ani sám Anselm, ani všichni ostatní přívrženci ontologického důkazu nikdy na to nemyslili dokázat sofistické these, kterou vyvracejí jeho protivníci, totiž, že možno z jedné, čisté hypoteticky připuštěné myšlenky něčeho, na př. Boha, vyvoditi cestou úsudku reální jsoucno jejího předmětu. Smysl ontologického důkazu jest zcela jiný: v něm se tvrdí, že jsou předměty, které vůbec nemohou nám být dány toliko ve formě »myšlených obsahů«, nezávisle od své

reality, nýbrž jsou nám právě dostupny najednou v plnosti své reality. Jsoucno se tu nevysuzuje z obsahu pojmu, nýbrž samozřejmě se nazírá jakožto bezprostředně a nezbytně v myšlení přítomné. Ve formě příkladů uvedu některé formy tohoto důkazu, jak jsou dány u Anselma, Mikuláše Kusánského a Malebranche. Tak jedinečný obsah časového jsoucna může být myšlen i jako existující i jako neexistující, avšak věčné bytí ve své samé podstatě nemůže nebýti. Právě tak i každé jedinečné jsoucno může být myšleno i jako neexistující, leč všejednotu, celost všeho vůbec, uvědomujeme si nutné jakožto jsoucí. Takový jest i sám pojem jsoucna vůbec; myslíme jej, nemůžeme už ani hypoteticky mysliti, že ho není, neboť absolutní nic čili nejsoucno jest něco nemyslitelného. Na jsoucno nelze použití záporu, už proto ne, ježto zápor použitý na jedinečné obsahy, jsa už svou samou podstatou vylučováním ze stavu jsoucna, tím právě už pojem jsoucna předpokládá.«

Potud citovaná studie, jež v dalším velmi duchaplně ukazuje, že výklad poznání z vědomí a vice versa jest circulus vitiosus moderní noetiky. S dogmatického stanoviska bych ovšem řekl, že se často ocitá v povážlivé blízkosti malebrancheovského ontologismu. Než to by bylo věcí další analyzy a nikoli věcí novinářského článku, v němž také nelze sledovati dále tuto zajímavou a složitou myšlenkovou nit. Upozorňujeme jenom: ostatní si musí doplniti interese sami. Chtěli bychom však ještě poznamenati, jak celá řada novodobých myslitelů dostává se po prožití subjektivismu opět k thomistickému objektivismu, třeba i cestou tak krkolomnou, jako jest Vahingerova »Philosophie als Ob« (žijme »jakoby« existovalo objektivní poznání a normy, protože jich nutně potřebujeme: pragmatism). Neuvádím ani myslitelů přímo neothomistických, jako je zejména Maritain. Nebude to příliš dlouho trvat a dojde jistě k veliké filosofické rehabilitaci »Philosophiae perennis« ve všech jejich službách, jak také v jedné ze svých nedávných allokucí prohlásil svatý Otec Pius XI.

ERNEST HELLO.

4. XI. 1828 — 4. XI. 1928.

I.

Francie a s ní celý katolický svět si vzpomíná výročí jednoho z největších, ne-li největšího myslitele století devatenáctého, Ernesta Hella. Narodil se v době, která se odvracela od smíchu encyklopedického století osmnáctého a svým dílem, mohutným a vznešeným dílem genia, pů-

sobil ve smutné době vzmachu materialismu, pozitivismu, scientismu. Jako hlas volajícího na poušti připadá hlas tohoto geniálního Bretoňce, nasycovaný Evangeliiem a mystiky. A právě proto byl ten hlas, který byl s to změnit tvářnost Francie, tak opomíjen. Nechtěli jej slyšeti

nevěřící, poněvadž je porážel a drtil. Báli se ho katolíci, poněvadž jim ukazoval samy propasti Absolutna, závratné a nedohledné. Ale Hello volal i přes tu nevšimavost, hlas jeho se zakaloval bolestí, mohutněl, sílil a dosáhl hloubek nezvyklých u člověka. Byl Hello mužem života svatého, celé jeho dílo, jako všechno jeho konání, jest posvěceno modlitbou a zářivou láskou.

Hello se narodil v Lorientu 4. listopadu 1828. Jeho otec byl generálním prokurátorem a mužem velice vlivným. Rodina byla katolická, ale více tradičně katolická, do hlubin víra nešla. Mladý Hello vyznačoval se však čímsi, co jest náповědí velké budoucnosti: touhou po pravdě a rázným rozhodováním. Matka ho leckdy musila plísňiti, že každému, i osobám vysoce postaveným, řekl vždy bez bázně pravdu. Jedna historka, o něm vypravovaná, charakterisuje ho velice výstižně. Bylo mu pět let, když jeho otec žádal marně krále o milost pro jednoho odsouzence. Pětiletý Ernest se o tom dověděl a obrátil se na otce s touto otázkou:

»Jak, tatínku, vy nemůžete zmoci vše, co chcete?« »Ne,« odvětil otec, »to závisí na králi.« »A král jest nad vámi? — Kdo je tedy nad králem?« »Nad králem jest zákon, drahé dítě.« »A nad zákonem kdo jest?« »Nad zákonem je toliko Bůh.« — »Dobře tedy, tatínku, budu poslouchati Boha,« ukončil malý Ernest rozmluvu.

Střední školu studoval Hello v Rennes a na lyceu Ludvíka Velikého. Vynikal velikou pílí a svou inteligencí si naklonil i učitele i žáky. Při každém vyznamenání obdržel prvou cenu, jenom jednou druhou a to na přání profesora, který ho žádal, aby se zřekl prvé ceny ve prospěch jiného studujícího, rovněž pilného hochu. Rád to učinil, neboť vynikal dobrotou srdce.

Otec chtěl míti ze syna advokáta a syn neodporoval. Ovšem prakse nikdy neprovozoval a to z důvodů, které opět svědčí o jeho lásce k pravdě. Jednou večer přišel ze schůze advokátů celý rozechvěn. Odložil soudcovský talár s podotknutím, že ho již nikdy neobleče. Proč to rozhodnutí? Na schůzi řešili problém, smí-li advokát hájiti vědomě lži a většinou rozhodli otázku kladně. Hello ovšem nemohl něco podobného připustiti a proto se raději zřekl kariéry a přijal chudobu.

Léta svého dospívání charakterisuje Hello jako pohanská. Věřil, ale ne hluboce a nestaral se, aby byla harmonie mezi vírou a životem. Jako velká část tehdejší mládeže z lepších tříd společenských, navštěvoval i on kázání u Naší Fanní (Notre Dame v Paříži), ale omlouval to své počínání tím, že vlastně v Notre Dame nejsou kázání, nýbrž rozhovory (sermon-discours),

kteře »může poslouchati, aniž by se sám před sebou kompromitoval«.

Ale tehdy kázal v Notre Dame kněz nad jiné nadšený a výmluvný, P. Lacordaire, dominikán. Strhával i mladé a »jeho pochopení pro moderního ducha vzbuzovalo v nás,« jak dí Hello, »důvěru v něho a ta důvěra v nás budila víru v možnost obrody křesťanské«. Lacordaire upoutal Hella hlouběji, než si sám myslil a určil mu další směr. Ovšem Lacordaire nebyl hluboký duchem, a později mu Hello právem vytkl mělkost, a nemohl tudíž plně nasytiti dychtivou duši Ernestovu. To učinil abbé Baudry od Svatého Sulpice, na kterého se obrátil a na němž žádal vzdělání v theologii. Abbé Baudry hned rozpoznal velikost ducha jinochova, který k němu přišel, a ze své bohaté inteligence vléval do jeho ducha sílu učení neomylného a božského. Hello se zahloubal do studia se vši odhodlaností dychtivého mládí a vnikal stále hlouběji a hlouběji ke kořenům pravdy. Chápal inteligenci jako čtení v nitru věcí — iustus legere — a proto chtěl proniknouti k samým kořenům, k samým základům myšlenky, osob a věcí. Jeho celé dílo svědčí, že se mu to zdařilo.

Dospívající Ernest uchracoval svou opravdovostí a svou duševní krásou. Zoé Berthierová, která se stala později jeho ženou, zaznamenala svůj prvý dojem z mladého Ernesta: »Nic na něm nebylo obyčejného, jeho pohled byl pronikavý, zářící a milý. Všechny odvahy mládí, všechny odvahy čistoty vyzařovaly z jeho čela. Důvěra a zápal jeho skromného počínání upoutaly moji pozornost. Jistě jsem stála před n ě k ý m.« A později napsala: »Ačkoliv byl škaředý, zdál se krásným. Nevinnost se skvěla na jeho čele širokém a těžkém. Z jeho modrých očí tryskal oheň, jeho pohyb, jeho gesta byla živá, rozhodná, pánovitá. Něžnost a soulad jeho hlasu strhávaly. Jeho vlasy, vždy rozčuchané, krásně temněhnědé, svědčily o silné a ovládající bytosti.« Nelze říci, že by byl Ernest nespolečenským či nevrlym. Naopak, pohyboval se ve společnosti velmi volně a svým uchvacujícím přednesem získal si brzy všeobecné přichylnosti.

R. 1857 se oženil se Zoé Berthierovou, o deset let starší než byl sám. Tehdy byl již vnitřně úplně vospělý a hotov. Byl si vědom svého životního cíle. Lidstvo se zpronevěřilo principům, jest je třeba vytrhnouti z obětí lži a uvésti v obětí Pravdy. Slova, kterými končí svoji první knihu: »Renan a Německo a Atheism v XIX. století«, vystihují jeho životní program. Hello, mluvě o Německu, pro jehož filosofa Hegelo a pro jehož lid má obdiv, kterého nezapírá, vzpomíná slov Starého zákona, toho úpěň-

livého volání Davida krále: »Kde jsi, můj miláčku, Absolone, kde jsi?« Ta slova mají u něho hluboký smysl, jak ukázal jeho život.

Nuže, Hello chtěl psaným slovem přivésti zbloudivšího člověka na prsa Páně. Chtěl býti apoštolem a vzkaz svatého faráře Vianneya z Arsu splnil čestně. Vzkázal mu po Seigneurovi abbé Vianney: »Řekněte svému příteli, aby se cele dal obhajobě Boha... Obdržel od Boha genia... Chtěl bych ho přitisknouti na své srdce, srdce ubohého faráře... Učiníte dobře, neomezíte-li se na knihy. Noviny jsou všemocné.«

G. Seigneur byl básníkem, který byl též uchvácen Lacordairem. Po jednom kázání seznámil se s Hellem a jejich přátelství se tak upevnilo, že se zdálo nerozlučitelným. Oba dva chtěli něco velikého vykonati pro Boha a pro duše a na radu Vianneyovu rozhodli se založiti denní list. Učinili tak a r. 1859 vyšlo prvé číslo listu, nazvaného »Croisé — Křížák«. Bohužel, list vycházel jen 13 měsíců a zanikl, když se zneprátelil měnivý Seigneur s Hellem. Ernest bolestně trpěl touto roztržkou, která ho pálila jako oheň až do smrti. Seigneur později, r. 1875, odprošoval, jsa blízek smrti, Hella za bolest, kterou mu kdysi způsobil. A Hello, vždy dobrý a veliký, odpověděl hned listem, který ho velice šlechtí: »Vzpomínám vždy s radostí, kterou nedovedu vypověděti, na vaše úsilí a na vaši oddanost. Vzpomínám na červený sešit »Croisé« z druhého roku, který jste mi přinesl v pátek do Boulogneského lesíka. Vzpomínáte si na dub, u něhož jsme se scházeli? Vzpomínáte si, Jiří Seigneure, na slova, jež jsme vyměnili a na své vzdechy? Vzpomínáte našich společných modliteb? Vraťte se, dovolí-li Vám to bolesti, v duchu v ty hodiny světla a vězte, že jsou to jediné hodiny našeho života, na které chci přistě vzpomínati.«

Po zániku »Croisé« založil Hello »Revue du monde catholique« a psal do jiných časopisů a stvořil svá díla, díla nevýslovné krásy a jedinečné hloubky. Přestěhoval se k moři bretagnskému do Keromanu, a tam, rušen toliko příbojem vln a šumotem stromů, rozjímal, modlil se a tvořil. »Celý svůj život prožil na kolenou a každé jeho slovo má přízvuk modlitby,« děla o něm pravdivě jeho žena.

Jest jeden rys v životě Hellowě, který mnoho vystvětluje a který nelze opominouti. Míním bolest. Hello trpěl nevýslovně a hlavně jeho modlitby ukazují, jak drásající byla ta bolest. Hello trpěl fysicky, trpěl i mravně a intelektuálně. Trpěl tělesně nevýslovně, neboť jeho zdraví bylo od mládí podryto. A ty tělesné bo-

lesti způsobovaly utrpení jiného rázu: »Má nemoc,« napsal, »nemá toliko hrozných účinků fysických. Má h r o z n é účinky intelektuální a mravní. Nejen mi zabránuje pracovati jak potřebuji, nýbrž brání mi milovati Boha... ničí moji duši. Vzpomínka na mé nevyslyšené modlitby zastavuje ve mně výtrysku nové modlitby.«

Hello trpěl nevýslovně, že Bůh nepožehnal jeho manželství ani jedním děckem. A jeho modlitba k sv. Josefu jest výrazem té bolesti nad modlitbou nevyslyšenou. Trpěl, že byl odmítán tehdejšími význačnými činiteli katolického světa. A trpěl velice, že byl málo čten. Neprýštila tato poslední bolest z pýchy spisovatelské, měla hlubší základy, které jest si třeba uvědomiti, neboť nám ještě více umožní pochopiti velikou duši a lásku Hellowu.

V knize »Misky vah« má Hello studii, jednu z nejkrásnějších, jakou napsal: Intelektuální charita. Mluví v ní o potřebách člověka přijímajícího a o potřebách člověka dávajícího a o vztazích mezi nimi. Lidské já (ego — egeo — potřebuji) mluví již o člověku jako o tvor, který potřebuje a který mnoho potřebuje. Nežije toliko chlebem, žije i slovem. Je třeba, aby k němu přišlo slovo. Nechce-li člověk hladem zemřít, musí svůj hlad nasytiti slovem, inteligencí.

A jest člověk, který myslí, rozjímal, cítí potřebu dávati plody svého vnitřního života a ostatní lidé mají povinnost přijímati je. Co mohu učiniti pro toho, jenž potřebuje dávati? Co mohu učiniti pro ostatní, kteří potřebují přijímati, co by dával? Pomohu-li tomu, kdo chce dávati, pomáhám zároveň těm, kteří potřebují přijímati. Láska koná dvojí dílo. Jestliže uvádím v oběh krev, totiž Slovo, všechny údy těla mají z toho užitek: hlava, srdce, ruce, nohy. Láska, o které mluvím, to je ta láska intelektuální a inteligentní, která jde od duše a jde k duši. Proč ta vznešená láska jest opomínjena některými svědomitými lidmi?«

A na tu otázku odpovídá: Lidé se bojí spáchat zlo, ale nebojí se opominouti dobro. Bojí se hřešiti skutky, ale nebojí se hřešiti opominutím. »Je třeba milovati celým srdcem, celou duší, celým d u c h e m... Duch jest to, který hledá, který se dohaduje, který rozlišuje, jest mečem lásky. Duch rozlišuje dobro od zla... Milovati celým duchem znamená uvésti spravedlnost v lásku... Milovati celým duchem, toť pochopiti potřeby intelligence a duše. Toť chápati, že zabíjíme člověka, odpíráme-li mu duchovní chléb... Milovati celým svým duchem, toť jíti na pomoc duchu všudy, kde žije, všudy, kde trpí.«

Hello miloval duchem, miloval celým duchem. Cítil povinnost naprostou, která byla příkazem té lásky, dávati duchu duchovní chléb, který měl z náplně svého vnitřního života. Ale byl přesvědčen, že lidé, kteří potřebují, jsou povinni přijímati ten dar lásky. A zatím viděl, že ho opomíjejí. Nebolelo ho to, proto, že byla menší sláva jeho, nýbrž proto, že se tím ubíralo slávě Boží. Netoužil on po slávě své, toužil ale po znalosti svého díla, které bylo čisté, a které bylo hlasem Pravdy. Dobře to pochopil Barbey d'Aureville, když napsal: »Hello se po léta šplhá na galerii popularity, která není pro něho, jako pro nás světské spisovatele, znamením sebe-lásky, nýbrž lásky.«

V Úvodě k »Miskám vah« čteme slova: »Hladověl jsem a žíznul jsem po spravedlnosti. Chtěl jsem ji konati, chtěl jsem ji mysliti, chtěl jsem ji mluvit.« A lidé toho nepochopili. Nebourila se pýcha, byla dotčena láska. Každý, kdo pracuje z lásky k myšlence, každý, kdo pracuje z lásky k Bohu pro rozšíření Království Kristova, každý člověk ducha apoštolského pochopí plně hloubku utrpení P. Hella. Jediný člověk na světě ji dovedl pochopiti i utěšiti, »svatý muž tourský, Dupont«, ke kterému spěchal Hello a od něhož odcházel uklidněn a posílen. L. Bloy ji dovedl potěšiti, ale nedovedl ji zmírniti.

Hello byl duch studia, rozjímání a modlitby. Nespokojil se studiem povrchním, hleděl proniknouti ku podstatě věci. A proto jeho rozjímání a jeho modlitby se chvějí vznešenem a propastnem. Vroucnost jeho modliteb udivovala všechny, kdož ho viděli, pohrouženého před svatostánkem. Jednou ho viděla dáma v modlitbě a pokládala ho za chudáka. Když se to Hello později dověděl, pravil pokorně: »Ta dáma měla

pravdu. Jsem nejchudším z lidí, neboť chudým jest, kdo potřebuje. A má potřeba jest ohromná, jest nekonečná.« A pro tu zbožnost miloval ho nesmírně zbožný a prostý venkovský lid, který svou lásku stupňuje i po jeho smrti. Hello odpovídá na hřbitově v Lorient. Nad jeho hrobem jest postaven prostý kamenný kříž s nápisem: Ernest Hello. A pod tím křížem jest ustavičně mnoho obětinek. Matky přicházejí, kladou obětinky ke kříži a prosí Hella, aby prosil za jejich dítky v nebesích a vyprosil jim uzdravení.

Hello žil krásně.

Hello umíral krásně. Krásná smrt byla zakončením krásného života.

Zemřel v květnu r. 1885, dne 5. května napsal o Bohu: »Chci viděti Boha a zemřítí. Pak opět povstanu, oděn jeho podobností, a budu mluvit.« Zanedlouho nato cítil, že se blíží poslední jeho okamžik. Nad jeho lůžkem po celý čas nemoci poletovaly vlaštovičky, což ho velice utěšovalo. Jednoho dne odletěly od jeho lůžka a vznesly se k nebesům. Hello si povolal kněze a přijal svátosti umírajících. Pak se modlil a po chvíli děl: »Vystupuji ku principu.«

Ale, dovolu mi, abych ta poslední slova, krásně zakončující život velikého Hella, citoval doslovně, jak je řekl Hello, a jak je uvádí J. Serre, který dlel u umírajícího:

»Je remonte au Principe! Et sa lèvre murmura: Adieu! qui est le mot de la désolation. Puis d'une voix forte il dit: A Dieu qui est mot de l'esperance!«

»Vystupuji ku Principu! A jeho ret šeptal: S Bohem!, jež jest slovem lítosti. A pak hlasem silným děl: K Bohu, jenž jest výrazem naděje!«

Hello zavřel na vždy své oči . . .

II.

Mluvil jsem o životě, třeba mluvit i o díle. Hello začal tvořiti ve třiceti letech, kdy vyšlo prvé jeho dílo: »Renan a Německo a Atheism v XIX. století.« Když svatý farář Vianney přečetl kapitolu o kříži z této knihy, děl o spisovatelích: »Má od Boha genia.« Hello později doplnil toto své dílo filosofickými statěmi v knize »La Philosophie«. Další jeho knihy jsou: »Podobizny světců«, »Století«, »Misky vah«, »Den Páně«, »Podivuhodné příběhy«, »Člověk«, »Modlitby«, »Slova Boží«. Vrcholným, nejhlubším a nejintimnějším jeho dílem jest »Člověk«, skládající se ze tří částí: Věda, Víra, Umění, tak se nazývají.

Nejdříve všimnu si jeho díla všeobecně, než budu rozbíratí názory, v něm uvedené. Je to

dílo genia. Pravda, nejsou všechny stránky jeho stejně hluboké a krásné a leckdy lze u něho pozorovati ochabnutí. Snad působila nemoc, snad jiné příčiny, látka sama byla autoru poněkud vzdálená, nedostavovala se inspirace. Ale tehdy, když měl inspiraci, psal stati, které jsou jako blesk, prozářené světlem a silou. A ten styl jest výrazem celé jeho osoby, osoby usebrané a rozjímající. Jest bouřlivý a jest i harmonický. Cítíme v něm oheň nitra, které by chtělo zapáliti všechna srdce. Hello neopisuje příliš věc, kterou chce vyjádřiti, jedním vzmachem ji roztíná. Má před očima určitý filosofický systém, jde mu na kloub bez dlouhých okolků. Vidí, a maje dar slova, dovede napsati, co viděl. Někdy jest jeho slovo něžné, jako by chtělo

laškatí. Jest takovým, když opěvuje krásy Mariiny. Jindy jest jako uragan, vznášející se nad propastmi, to když v zoufalství volá k Bohu.

Styl jest výrazem člověka, pravil Hello. A pravdu té věty máme nejlépe ověřenu jím samým. Hello svým studiem a svým přemýšlením zvládl problém, který chtěl zvládnouti. Měl jasnost o něm úplnou a proto se mu i podařilo jasně jej vyjádřiti, a bylo-li třeba, odsouditi jej. A poněvadž jeho porozumění nemělo mezer, proto i jeho výraz nemá mezer. Citoval jsem výše několik vět z jeho stati »Charité intellectuelle«, které ukazují celý styl Hellův. A ještě něco. Jest přestřeno leckdy jeho slovo pláštěm mlčení, cítíme, jak se chvěje, a jak jest nabito láskou.

Ke svému »Člověku« napsal Hello hlubokou předmluvu, která se zdá branou k jeho dílu. Ta předmluva jest písní jednoty, jednoty ne mechanické, nýbrž jednoty organické. Ve jménu té jednoty soudil Hello, ve jménu té jednoty žil. Jednota, která jest jednou z nejslavnějších známek Církve, jest základem, na kterém stavěl a jest východiskem jeho kritiky. Správně dí Furnet: »Hello jest z nejlepších myslitelů, které jsme měli. Jednal o nesčetných otázkách ve jménu jedné otázky. Osvětlnil intenzivně věci velice různé. U kořenů jeho nauky byl kult jednoty. Kult intelektuální, který vychází ze srdce. U něho jsou v nádherném souladu inteligence a láska.«

Hello miloval nade vše Pravdu, a proti ní stojí ve světě blud. Je tudíž třeba učiniti vše, aby byl blud potřen. Pravda jest kladem, blud jest negací. V řádu mravním Pravda jest příbuzna Dobru, blud zlu. Hello postavil proti sobě Pravdu a blud, Dobro a zlo, a tím mohutnější jeví se Pravda a Dobro a tím hroznějším připadá blud a zlo. Pravda ho vede nutně k Bohu, který jest Jednotou absolutní. Proto na Bohu založil celou svoji soustavu. Bůh jest krásný a dobrý, jednota, která jest na Bohu založena, jest krásná a dobrá. Blud jest negací Boha a proto jest šeredný. Pravda vede k životu, blud rozděluje a rozšiřuje smrt.

Takto soudil Hello hned ve své první knize. V pozdějších svých knihách prohloubil svůj názor, ale nezměnil ho. Správně rozpoznal, že »nauka Hellova tkví v tom, že není naukou«. Renan hledá, ne aby našel, nýbrž hledá jen, aby hledal. Jest egoistický a má zálibu v troskách, které kolem sebe hromadí. Renan nezbožňuje Pravdy, zbožňuje své já. Když vyšel »Život Ježíšův«, který oklamal mnohé svou uctivostí k náboženství, rozeznal hned bystrý duch Hel-

lův, že »úcta jeho jest vrcholným bodem jeho pohrdání«.

V metafysice, kterou jsem výše vylíčil, pramení i Hellova kritika. Ve jménu jednoty, ve jménu Dobra a Krásna, hodnotí Hello osoby, díla, myšlenkové proudy. Umění jest mu smyslovým výrazem Krásna a jest v řádu přirozeném manifestací ideálu. Řádu náleží v umění místo význačné. Podmínkou, pod níž se idea Krásna projevuje, jest láska. A láska mohutní s poznáním.

Svět vždy nechápal těchto zřejmých pravd. Nechápal je století osmnácté, které se snažilo namluviti lidem, že šeredno jest krásné tím, když proti Pravdě nastolilo blud. »Když bylo lidem namluvilo, že nepořádek, to jest falešno, jest podkladem krásy, zvolalo v logice svého deliria: Krásno, toť šeredno!« Hello proto odsuzuje toto století co nejostřeji a o jeho nejvýznačnějších představitelích užívá slov málo lichotivých. Milejší jest mu již prvé třicetiletí století XIX., romantism. XVIII. století skončilo smíchem a krví. Bylo nositelem nenávisti a smrti. Básníci romantismu, trpící hluboce za smích a zášť věku minulého, hledali cestu světla. Ale k tomu, aby ji našli, potřebovali Pravdy. Smích XVIII. stol. vystřídal slzy. Romantici utíkali před smíchem, ale nedostihli ještě radosti. Neboť radost jest na vrcholcích Pravdy. Musset, kterého volí Hello jako nejlepší hlas své doby, napsal kdysi: Věřím v Boha, ale on neexistuje. Romantism jest mysticismem bez Boha. Je to hlad a žízeň po nekonečnu, které cítí srdce, ale které nejsou ukojeny, poněvadž vzaly předmět touhy.

Odsuzuje-li Hello, nečiní tak jen proto, že určité myšlenkové odsouzení zasluhují proto, že jsou bludné, nýbrž i proto, že ničí a spalují vše kolem. Existuje hluboký vztah mezi lidmi a člověkem, který píše, který pronáší myšlenky, stává se zodpovědným za spásu těch, kteří jeho dílo čtou. Jest omylem domnívati se, že nějaká myšlenka, pronesená filosofem, nemá ozvěny v životě. Dějiny lidstva zřejmě ukazují opak. Proto jest zodpovědnost spisovatelova, myslitelova, kritikova veliká. Umělec má svaté poslání, jemuž se nesmí zpronevěřiti. Snad právě toto uvědomení nutilo Hella k sepsání knihy povídek »Podivuhodných příběhů«, které jsou zpopularisováním jeho názorů.

Hellův poměr k náboženství nebyl citový. Tento muž opíral svoji víru o poznání a nespojoval se mělkým poznáním. Když mu nedovedl dáti poznání Lacordaire, obrátil se na Baudryho a studoval. Jeho znalost křesťanských myslitelů a mystiků byla opravdu podivuhodná a před-

mluvy, které napsal ku svým překladům Ruysbroecka Podivuhodného, Angely Folignské a Dionisia Areopagity, strhují úžasnou hloubkou a vzácným pochopením. Víra jeho tryskala z poznání a proto je tak krásná a proto i jeho nadšení není vnější a chvilkové.

Vliv Hellův nebyl masový, ale byl ohromný na jednotlivce. Hello znamená začátek katolické renesance ve Francii a ten začátek napovídá slibnou budoucnost. Hellovo dílo jest z těch, které je třeba netoliko čísti, nýbrž i rozjímati.

Dr. Alfred Fuchs:

ANKETA O DUCHU DNEŠNÍ MLÁDEŽE.

»Neue Freie Presse« pořádala zajímavou anketu. Jest to anketa mezi vysokoškolskými profesory o mentalitě dnešní akademické mládeže. Reprodukujeme hlavní myšlenky z této ankety. Redakce doprovází články z ankety poznámkou, že ani jeden z vysokoškolských učitelů dnešní mládeže šmahem neodsuzuje, že všichni účastníci přiznávají sice, že dnešní mládež je jiná, než byla mládež generací minulých, ale že nelze říci, že by byla horší. Prvním přispivatelem do ankety jest rektor university v Heidelberce dr. Dibelius. Jeho charakteristika dnešní mládeže vyznívá v tom smyslu, že dnešní mládež jest naprosto neromantická a realistická. Podobně jako v umění přišla po periodě expressionismu nová strohá věcnost, tak přichází po válečné dobrodružnosti na řadu smysl pro skutečnost a odklon od romantismu. Musíme uvážiti, že příslušníci dnešní mladé generace přišli jako dvacetiletí mladíci do období poválečných finančních krizí, kdy postavení v bance nebo náhodné majetnictví devis rozhodovalo o bohatství nebo chudobě, třebaže často jenom přechodně a zdánlivě. Uspořená jmění se hroutila v niveč. Stará spořivost a s ní spojené staré občanské ctnosti byly dány ve psí. Proto zachvatilo celou společnost a tudíž i mládež požitkářství, snaha uvatí hodině co nejvíce opojení. Tato mládež, jež v době, kdy byla nejnámavější, viděla, jak zdánlivě ztroskotává vše, co bylo obsahem životní moudrosti otců, stala se nedůvěřivou ke starší generaci. S úpadkem konservativních ctností nastal u mládeže úpadek společenských forem, ale na druhé straně snaha po světáctví a velkém gestu. Dnešní mládeži nelze upírati ani inteligence, ani fantazie, ani životnosti. Jest to však inteligence bez velkých cílů, fantazie bez dumavé hloubky, pud bez duševnosti. Co charakterisuje dnešní mládež zvláště, jest její nehistoričnost. Její pozornost jest upiata jednostranně ku přítomnosti a proto velké oblibě těší se vědy, jež poučují o dění současném: sociologie a politické vědy. Dnešní mládež velmi často mění svoje povolání, nemá smýšlu pro stabilitu. Ve studiu projevuje velký smysl praktický, studuje se namnoze pro zkoušky a pro rychlé zaopatření, což nese sebou doba, jež diktuje zvýšený boj o život. Na tuto mládež jest těžko působiti poučováním. Největší vliv na ni mají ti z akademických učitelů, kteří působí osobním příkladem. To jest asi stručný obsah odpovědi rektora heidelberské university. Další odpověď v anketě dává vídeňský prorektor prof. Molisch. I on zdůrazňuje u dnešních studentů snahu nabýti studiem rychle chleba a jednostranný zájem praktický. Za chyby dnešní mládeže jest nej-

Lidské dílo není-li to dílo světců, má často tu vadu, že skrývá v sobě jen málo opravdové krásy a že nemůže proto nasytiti ducha. Dílo Hellovo nasycuje a je to jeho chvála.

U nás jest přeloženo několik jeho děl. P. S. Bouška O. S. B., přeložil »Podobizny světců« a vydal je s předmluvou ve Vzdělávací katolické knihovně. Florián přeložil a vydal »Člověka«, Družstvo přátel studia v překladu Krlínově »Podivuhodné příběhy« a »Den Páně«.

více odpovědná generace předchozí, jež nad nimi nejvíce vrtí hlavou. Dalším účastníkem ankety velkého vídeňského listu jest děkan vídeňské fakulty filosofické, prof. Abel, který pronáší stížnost, že u dnešní mládeže ubývá citu pro povinnost, ale za to že se velmi stupňoval smysl pro vlastní práva. To ovšem není charakteristickým znakem jenom u akademické mládeže, nýbrž u poválečného člověka vůbec. U mládeže se to vysvětluje hlavně tím, že poválečná generace jest více, než kterákoli jiná, ponechána sama sobě, hlavně proto, že moderní rodina stala se namnoze problematickou. Nižší školy musí dávat mládeži to, co jim měla dát rodina a na tyto úkoly škola stačiti nemůže. Proto musí mládež teprve životními zkušenostmi nabýti té výchovy, kterou si předchozí generace přinášela z rodiny a elementární školy. — Dalším přispivatelem v anketě jest rektor vídeňské techniky Oerley. Praví o dnešní mládeži, že není vůbec mladá, že jí chybí bezstarostnost, která dříve charakterisovala mládež. Jest naprosto věčná, má smysl více pro fakta, než pro ideje. Stížnosti do zhyralosti dnešní mládeže jsou jednostranné. S mládeží, která ubíjí svůj čas v barech, vysokoškolský učitel vůbec nepříjde do styku. Mládež, která doopravdy studuje, nehýří, anopak je na svou životosprávu velmi přísná, jsouc namnoze odchována sportem. Zajímavé jest však, že tato přísnost nevyplývá z nějakých mravních zásad, založených na světovém názoru, nýbrž z úvah čistě hygienických. Kde se projevuje nezkracené mládí mládeže, to jest sféra politická. Dnešní mladý muž je voličem a politické strany se ucházejí o jeho přízeň. V politické sféře se projevuje celá ztřeštěnost mládí, kterého jest jinak vidět tak žalostně málo a proto doporučuje starší generaci, aby byla tolerantní i vůči těmto politickým kozelcům, z nichž se mládež vybouří. Posledním účastníkem ankety jest zatím innsbrucký rektor university G ü n t h e r : Dnešní student projevuje odklon od specialisace, ale jinak studuje pilně. Tam však, kde nějaký speciální obor jest zastupován vynikající osobností učitelkou, tam dovede individualita přilákat studenty i do praktik a seminářů zcela speciálních. Ve světovém názoru rozhodují otázky, jak se postaviti ku praktickým problémům všedního dne, nikoli abstraktní úvahy. Autor odpovědi nachází u dnešní mládeže značně vyvinutý nacionalism, velmi vřelý poměr k dělníkovi a naprostý nedostatek intelektuálního kastovnictví. Velmi mnoho půdy nalézají mezi mládeží spisy o nastávajícím úpadku evropské kultury, ale to nebývá pro mládež důvodem k defaitismu a malomyslnosti, nýbrž pobídkou tvořit všechny kul-

turní hodnoty znovu, při čemž si ovšem mládež těžko dá radit. Redakce listu poznamenává, že v dalším pokračování ankety dá mluvit také reprezentantům studentstva. Ačkoli tato charakteristika, kterou jsme se snažili objektivně reprodukovat, týká se především studentstva německého a rakouského, hodí se téměř celá i na naše poměry. Pro nás, kteří chceme působiti především na svět intelektuální, plynou z toho úkoly zcela speciální: ve své propagandě musíme věnovat zřetel otázkám sociálním, praktickým otázkám ethiky všed-

ního dne, buditi smysl pro velké problémy filosofické a především se musíme naučit mluvit k dnešní mládeži její vlastní řečí. Proto také nejsem z těch, kteří nad letákem Akademické ligy zoufale spráskli ruce, třeba že jsem v něm byl pohlazen proti srsti. Vůči jistému druhu ztřeštěnosti mám stanovisko hanáckého přísloví: »Sme všeci blázni, ale každé ináč.« Čeho by bylo třeba? Dostat na universitu mezi profesory opravdu katolickou osobnost, neboť mládež jde jenom za osobnostmi.

JAK ZA STARA KÁZÁVALI.

CO PÁN TÍM ZNAMENAL, ŽE NA OSLÁTKU DO MĚSTA JEL ?

Tím wynaučiti chtěl, gacy by Včedlnícy gehu býti měli, kteří by w Králowství gehu mjsto náké mjeti chtěli, totiž tissí, pokorní, kteří by nad Osla nic wjcegi a důstogněgi o sobě nesmyslili.

Gako Oslové gsau sylní, pracovitj, břemena těžká nosý: Takovj Služebnjcy Cýrkyve býti magj, magj pracovatj, břímě pracj a těžkostj Cýrkevních sylně nésti, a odpočinutím věčným se těssiti.

Píssí Filozoffowé, přirození Životčichů zpytatelé, že Mléko Oslíci gest velmi sladké: Tak Správcové Cýrkevnj Srdcým smutným sladká Evangelium Svatého potěšenj přinásseti magj. Kněz gedem, při Dvoře Knjžecým gsa, w Prvnj Neděli Adventnj mluvil: Že gehu Sausedé gsau právě Oslové, že každý z nich břemeno své má a nese: Radnj Páni, že gsau větssj Oslové, že větssj břemena w správě obecní nésti musegj, než ginj Měšťané: Kazatelé pak, že gsau geště větssj Oslové, že větssj břímě starostj, pracj, nenávisti nésti musegj. Potom pozdwjhw očj swých a řekl: Naše pak Kníže gest Osel ten největssj, nebo nás všech břemena nésti musý.

CO OSEL A OSLICE ZNAMENÁ?

Wssecky Lidj. Gako Osel gest tupý, hlaupý, váhavý, y spurný, takový téměř gsau vsicknj Lidé tupý, a k chápánj věcj Božjch zpodilj, gsau y spurnj, kteří po Cestách Božjch kráčeti magjce, aneb se zastavugj, a žádnými důvody k tomu, aby cestau přimau kráčeli, navesti dáti se nechtěgj, aneb vedlé smyslu své převráceného, po žádostech těla hovadných, postupugj. A gako Osel břemena nosý: Tak oni w službě Božj stávagjce, hříchův břemeno, které na ně Satan wzkládá, rádi nesau, a hřjchy neyvětssj při sobě nezmagj, nýbrž w nich se sobě ljbj a z nich rozkoss magj. A gako Osel gt (jest) howádko lenivé, nerozumné, to činj, k čemu ho vůle gehu táhne, a což činj, za to se nestydj: Tak člověk hřissnj bez smyslu, bez rozumu, po žádostech tělesných se táhne, gest zhowadilý, ani Boha, ani Lidj se neosteychá a nestydj.

CO OSEL ZNAMENÁ IN SPECIE?

Lakomců bezedných Obraz nese. Gako zajisté osel vssecken zaměstknán gest v nossenj břimem: Tak y Lakomci z cela gsau pohřženi w snássenej statků a w shromažd'ovánj zbožj.

Ale gako Osel nosý plné Pytle Pssenice do Mley-na, a Mauku z Mleyna, wssak sám toho negj, ai plěwami se krmj, tak Lakomcy wždycky sháněgj, snássegj a hromaždj, wssak těch věcj neyméně wjwagj, newědj, komu shromažd'ugj, nevděčným Dědicům statek sháněgj.

CO GESSTĚ VJC OSEL A OSLICE ZNAMENÁ?

Některj wykládágj, že Oslice ghu podrobená nese Obraz Lidu Židowského, kterýž právě gako Osel tjž a břemeno Ce emonj Zákona a vstanowenj nesl, a k Zákonům těm přivázán byl. Wiz Skut: 15 10. Cýrkyve Služebnjcy od d'ábové vazby odvazovatj, Znamená Oslice, ta y člověka starého, gehož magj a skrze včenj přjwozowati. K komu? ne k swětu, ani k d'áblu, ani k sobě sami, což Kacyři činj, ale, gako Jan Křitel, k Gežíssowi. On zagisté Včedlnjkům řekl: Odvězte a přived'te ke mně.

Oslátko pak, na kterémž gesstě žádný neseděl, znamená Pohanské Národy, kterj ghem Zákona zkroceni a k němu přivázanj nebyli. Nebylo to gisté bez diwu a bez znamenj, že Pán na Oslátku mladém, būgném, nezroceném, břemenům, geště nezvyklém geti ráčil. Tím skutkem osvědčit chtěl, že on gest ten Král mocný, kterýž y wsteklé Pohany y wssecky būgné a nezbedné lidi zkrotiti, a w vzdu pogjti mocy bude, aby ho, gakžby on chtěl, poslauchali. Naplněno to skrz Apoštoly, kteří wssecky téměř Národy, a množstwj nesčíslné Židů, k Krystu přivedli. Anobř y wssech wůbec Křestanů, zwlásst' kagjcých, Osel obraz nese.

Gako zagisté Osel k pracem gen a ku pomocy Lidem gest narozen a k nossenj břimen a žádnému neskodj, křivdy neymenssj nečinj: Tak Křestané pravj pracovitj býti a větssj péči o spasení cyzý než o věcj své vlastnj mjeti magj.

Gako Osel na mále přestává, k svému vyživenj trnjm, ostj a hložj hledá, mezi trnjm a salátem žádného rozdjlu nemá. Gest srdce nevinného, bez žluči a zlosti, a se wssemi životčichy pokog má: Tak Křestané pravj od wnad a rozkossj Swěta vzdáleni býti magj. Magj na mále přestávati, střídmj a nevinnj býti, se wssemi pokog mjeti.

A gako Osel Wody se bogj, a nerad přes Most gde, a mjsta toho, na němž gednau vpadl, wždycky se strachuge: Tak pravj Křestané hřjchů starých se magj varowati, zlých přjčin vcházeti, aniž se wsse- tečně w nebezpečnstwj wydávati.

Gako Osel má znamenj Kříže na hřbetě: Tak Křestané břemeno Kříže magj rádi nésti, vkřžo-

waného Krysta snažiti se poznávati, a mimo něho, aby co wjc vměli, o to nehrubě státi. Kdo Krysta zná a umj, ten dosti umj.

Osel ač tupý gest, wssak Pána swého poznává, a k tomu, kdo ho krmí, se ljsá: Zná také y mjsto, a tam se nawracý, kdež má swé wychowánj. To k na-Gesle, w nichž Lid Boží potrawy Dussi své hledati wanit scient.

Knihy Dwoge O SKUTCÝCH

Pána nasseho Gežjsse Krysta / skutcých předivných, swatých, právě Božských

Sepsané od

kněze Hawla Žalanského, Cýrkve Kristové v Sv. Gilgj w starém Městě Pražském Služebníka.

Vytisštěné v Danyele Karla z Karlssperku.

X. Allegoria Evangelii. str. CXCI. z r. 1617.

V Ě D A / L I T E R A T U R A / U M Ě N Í .

Dr. Josef Beran (Praha):

CHODSKO OD JANA VRBY.

Spor o smysl českých dějin, vyvolaný po převratu hlavně stoupenci realismu, přenáší Vrba s vášnivostí jemu vlastní v dějiny provinciální — v dějiny Chodska. Má proti sobě Hrušku, měl proti sobě v té věci i Baara. Nejsem historik z povolání, není jím však ani Vrba. Proto pouští-li se do historických sporů on, bude snad dovoleno i mně několik kritických poznámek.

Své názory otevřeně projevil v »Chodských rebeliích«, a na jejich obranu vydal teď uvedený spis »Chodsko, průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k Chodským rebeliím«; vyšlo u Otty 1928. Sebraných spisů č. XIX. Mimochodem připomínám, že ve spise tom skoro doslova jsou otiskeny celé stati z knížky »Domažlice a Chodsko«, vydané společnou prací Jana Vrby, V. Malého a Jaroslava Šetelíka roku 1926 v Lounech u Edvarda Fastra.

1. Vrba kráčí úplně ve šlépějích J. Herbena, A. Jiráka a J. Svátka. Všecko, co konají katolíci, je špatné, odsouzeníhodné, i když je to samo sebou dobré, naopak, všecko, co podnikají a provedou kalíšníci a zejména Čeští bratři, je chvályhodné, i když skutek ten je nesprávný a špatný. Jak na příklad nenávisť proti katolicismu je psáno na straně 275: »A Kozina i přes své katolictví byl příliš Chodem — a proto zrady schopen nebyl.« Katolík a zrada, to je tedy možné, ale Chod a zrada, to je vyloučeno.

Podobně o Kozinovi tvrdí, že nebyl v žádné vážnosti mezi svými, poněvadž byl katolíkem a jako takový uznával Lomikara za svého pána. (Str. 272.) Odůvodňuje tuto nevážnost i tím, že »po celý život vyjma jedinkrát nebyl nikým ze sousedů požádán o službu kmotrovstvím,« ačkoli sám hned na následující straně udává příčinou toho, že totiž houvězdští, »třeba byli nuceni tvářiti se katolíky a křtiti své děti v klenckém kostele, přece jenom nežádali si jinověrce (katolík Kozinu) za kmotra.« Tedy, že se přetvařovali, dělali ze sebe katolíky, to bylo v pořádku, zrovna tak jako ani nejmenší výtky nemá pro jejich neupřímné chování ke Kozinovi a jejich intriky, jimiž si chtěli Kozinu získati. Od strany 274 líčí tuto »politiku« Chodů, kteří si sice Koziny nevážili, poněvadž byl katolíkem, ale k tomu byl jim dobrý, aby se jim postavil za berana proti vrchnosti. Jak nehezky si s Kozinou zahráli v příčině skácení lípy Kozinovy. Na straně 278 píše výslovně: »nelze se ubrániti nejvážnějšímu podezření, že tato provokace (poražení Kozinovy lípy) byla vyvolána samotnými Chody se zřejmým úmyslem, aby byl Kozina stržen do viru událostí...« Kdyby se tak něčeho podobného dopustili katolíci, ti by byli hned kaceřováni jako podvodníci a zrádcové, snad by

byli i prohlášeni po způsobu Herbenovsko-Jirákovsko-Svátkovském za nejmazanější jezovity.

2. Rozhodně způsob, jakým mluví o katolících, by se hodil tak do nějakého socialistického plátku, a ne do knihy, která má být kritickou a historickou obsahovou. S jakou záští přímo při každé příležitosti mluví o »klerikálním tisku«. S jakou nevážností píše na straně 149 o Hruškovi. Již před tím při zmínce o Peci neuznal za dobré napsati, že je to rodiště Hruškovo; jeho zásluhy o chodskou báj a o chodské nářečí úplně pomíjí, zato cynicky zesměšňuje výklad Hruškův o vzniku jména »kosteliště«. — Pro katolické faráře nemá než názvu »papeženský farář« a až do omrzení stále papouškuje, že Chodové za svou slávu musí děkovati jen husitům a Českým bratřím.

3. Bude nutno podrobiti přísné kritice jeho deduce a historické názory. Na příklad: a) Na straně 20 píše, že Chodové severní (tachovští a přimdečtí) a jižní (prachatictí) jsou dnes již úplně poněmčeni. Zásluhu o to, že střední Chodsko (nynější) nepodlehlo germanisaci, připisuje hlavně tomu, že byli pohusitštěni. Ale což na Prachaticku nebyli husité? Kdo zavínil germanisaci Chodů severních a jižních? Katolisace? To by bylo nutno dobře na základě historie objasniti. — b) Bylo by dobře zkontrolovati pravdivost zprávy na straně 38 o kardinálovi Cesarinim: Neudává nikde pramenů, z nichž čerpá. (Výjimku činí na str. 154, kde cituje »Václava z Michalovic« od Sv. Čecha, zajisté velmi historický pramen.) — c) Na straně 296 píše: »Ze pak náboženská minulost (totiž husitská a českobratrská) upadla na Chodsku samotném poměrně záhy po tragedii Kozinově v zapomenutí, není nic divného. Vysvětlil jsem již, že za necelé dva roky po smrti Kozinově koupil chodské zboží vysoký hodnostář církevní — kanovník Stadion, který si svou mírností získal vděčnost Chodů do té míry, že nastalo úplně pokatoličtění Chodska. Byla to tedy zrada přemnohého, co bylo předkům svaté — a je pochopitelné, že se lidé ke zradě ani v paměti rádi nevracejí.« — Jistě zajímavé. Jak se ti Chodové tak najednou změnili! A zrada to byla? Po několik století až asi do roku 1420 byli Chodové katolíci. (Snad by nechtěl dokazovati, že Chodové už v době Karla IV., tedy v době, kdy ještě po evangelících nebylo památky, byli evangelíky? Pak ale by měl odsouditi jako zradu »přemnohého, co bylo předkům svaté« právě také pohusitštění Chodska. A pokatoličtění jeho nebylo, než návratem k víře prvních předků a otců.

4. S velkou zálibou opakuje stále zmínku o tom, že na Chodsku se nachází stále mnoho křížů s kalichem a pak »kacířské obrázky Trojice Boží«. Důkazy o existenci křížů s kalichem sám zeslabuje, když tvrdí na straně 73, že až dosud se dělají na kříže kalichy, ale ne jako symbol víry husitské, ale protože je to tak zvykem dělati na »selské« kříže kalich. Tedy konservativností lidu chodského, který lpí na dřívějších zvy-

cích, i když už nechápe význam jejich, a ne věrnosti tradice husitské nutno vysvětliti »nepřehlednou sponstu« těchto křížů s kalichem. — Pokud se týká onoho obrázku (viz zejména stranu 112), je velmi sporné, jestliže opravdu tyto obrazy nutno označiti jako kačířské. Sám jsem viděl podobný obraz i v knize katolické, a jestliže jsou nyní za nesprávné snad označovány, pak by bylo nutno dokázati, že byly za takové označeny již v době, kdy byly vydány.

Je to jen několik poznámek. Historikové z povolání by měli podrobiti dílo Vrbovo odborné, důkladné kritice. Je jisto, že Vrba vnáší do dějin Chodska zcela nový názor, a to ve smyslu protestantských názorů na české dějiny vůbec. Závěry Vrbovy jistě v mnohém se ukáží nesprávné. Už to je nekritické, že úplně pomlčuje o stinných stránkách povahy chodské. Sám Baar na mnohé upozornil ve svých románech. A jiní historikové jich vypočítávají celou řadu. Každý Čech s hrdostí jistě bude vzpomínati vždycky Chodů, a k tomu není třeba jejich historii modernisovati ve smyslu realistickém.

Dr. Alfred Fuchs:

IN MARGINE HILBERTOVA »JOBA«.

Argumentum ad hominem bývá v obyčejném životě účinnější, než všechny syllogismy, ale v přísné spekulativní vědě a v logice bývá tento druh důkazu mezi všemi přípustnými argumenty uváděn až na posledním místě. To bych chtěl říci na adresu Hilberta apologety, nikoli ovšem na adresu Hilberta dramatika. Drama »Job« má totiž býti apologií existence Boží. Děj dramatu jest: Profesor Stach, přírodovědec, jest přesvědčen o existenci Boží. Ale jest pokrokovým ministrem persekčován a pensionován a nyní následují další Jobovy zvěsti. Jeho syn jest těžce zraněn spadlou cihlou, jeho zeť provede defraudaci, jeho žáci jej v neštěstí opouštějí, on sám oslepne — zlo zdánlivě vítězí, d'ábelský princip triumfuje. Representantem principu zla jest Čech v sovětském Rusku aklimatisovaný bolševik Aškin, který se posmívá víře Stachově a v kritické chvíli mu nabízí pomoc. Ale v třetím jednání zvítězí přece neohrožená víra. Prof. Stach opět nabude zraku, jeho nezdárný zeť se polepší. Aškin naproti tomu dojde k zoufalé alternativě: »Buď Bůh nebo skobak«, ale nemá již dosti síly uvěřiti... Všecky ženy tohoto dramatu reprezentují prostou životní moudrost a jsou spojenkyněmi principu dobra. Když vypřavujeme takto prostě obsah hry, musíme mít čtenář dojem, že jde v něm o prostoduchou čítankovou moudrost, o variantu povídky o dobrém Fridolínkovi a zlém Dětrichovi, o povídce pro dospělejší mládež. Tomu by snad tak bylo, kdyby drama nebylo napsáno dramatikem tak zkušeným, jakým jest Hilbert a kdyby nebylo vidět na dialogu, že jde o filosofii nasbíranou na trpké životní cestě a že jde o vnitřnější zkušenost autorovu. Dialogy mají dramatický vzlet i hloubku, takže nám dají zapomenouti na traktátovitost, thesovitost a nedramaticnost hry. Některá místa dramatu Hilbertova otvírají daleké filosofické perspektivy. V podstatě jde o starou antithesu: Náhoda či Prozřetelnost? Potká-li mladého Stacha neštěstí právě v tom okamžiku, kdy je osvícen vnuknutím, intuicí, nápadem, ani tato »absurdní náhoda« není s to, aby zviklala starého Stacha u víře. Právem počítá ve svém účelném pojetí světa s perspektivami daleko širšími, než jest osobní osud jednotlivcův. Ale pak — řekne si právem divák — má-li argumentum ad hominem v tomto případě tak málo průkaznosti, nač bylo vlastně napsáno celé drama? Byla by víra triumfovala také, kdyby vše bylo

dopadlo špatně? — Teprve v tomto případě bylo by došlo ke konfliktu opravdu tragickému. Dobro by bylo triumfovalo proti všem mocnostem pekelným, katharse byla by se odehrála v duši divákově, nikoli v empirickém životě.

Právem praví Weininger, že humor a drama jsou navzájem příbuzny potud, že oba blamují takřka životní empirii, ukazující k vyšším hodnotám. Drama tak činí tím, že ukazuje, co jest na zemi na věky nemožného, humor pak tím, že nám ukazuje, co jest na zemi všecko možno. Obojí však, drama i humor vysvobozují nás ze všednosti empirie, z tísně denního života.

Hilbert vlastně sám tento triumf dobra znemožnil, protože dal principu dobra zvítěziti již zde, na zemi, v empirickém životě, což se může někdy shodovati se skutečností, někdy však také ne. Proto chybí dramatu Hilbertovu obecná platnost, přesvědčivost. Biblické vypravování o Jobovi, muži ze země Ur, kterýž byl moudřejší nade všechny lidi východní, o kterého se pře Bůh s d'áblem a jenž si zachová víru přese všechna pokušení, není dramatem. Dramaticky využil tohoto sporu mezi Bohem a d'áblem o duši člověka na příklad Goethe ve své předehře k Faustovi. V nitru profesora Stacha není již žádných konfliktů. Světec musí bojovati s pokušeními, ale prof. Stach má vlastně všechny krise již za sebou v tom okamžiku, když jej Hilbert postavil na jeviště. Naivní dřevoryty středověké znázorňují často Krista a Beliala, jak spolu hrají v šachy o lidské duše. Nesmíme však nikdy zapomenouti, že po každé hře se figurky vyměňují. Ještě dnes plníme radostně a snadno Boží úkoly a již zítra snad bude na nás d'ábel provádět své pokusy.

Tady byly možnosti dramatických zápletek příběhu Jobova, jenž náleží k odvěkým, typickým životním situacím, na jejichž řešení pracovala marně celá staletí, protože všechny opravdové problémy jsou věčně staré a věčně nové a tak staré jako lidstvo samo. Proč musí spravedlivý trpět? Proč se často hříšníkovi vede nezaslouženě dobře? Již svatý Augustin zabýval se velmi podrobně tímto problémem a řeší jej tím, že poukazuje na věčnost. Šťěstí hříšníka vysvětluje tím, že Bůh jej chce zde na zemi již odměniti za těch několik málo dobrých skutků, které vykonal, protože na věčnosti jej nebude moci odměniti. Proto svatý Augustin toto štěstí hříšníka pokládá za největší neštěstí, jež může člověka potkati. Svatý Augustin tedy také nedává odpověď v říši pozemské empirie.

A další otázka dramatu Hilbertova. Existují vůbec náhody, jež se vymykají účelnému názoru na svět? Pro věřícího člověka jest buď náhodou všecko nebo nic. Jde člověk po ulici. Jeho cesta má určité bližší i vzdálenější pohnutky a příčiny. Nil sine ratione sufficiente. Spadne se střechy cihla. I to má své příčiny a věda je dovede zjišťovat. Oba kausální řetězy pokračují podle zákonů. Náhle však se oba kausální řetězy setkají a stane se neštěstí. Naše věda není s to, aby zjistila všechny příčiny a zanedbává proto malé položky, malá čísla. Věda má zůstává tudíž poslední odpověď dlužna.

Filosofie i náboženství však odpovídají na naše otázky. Determinista věří ve slepé zákony přírodní, věřící člověk je přesvědčen, že všechny kausální řetězy u Boha počínají a se končí. Je tu vůbec místo pro náhodu? Může zákonost, propůjčená světu Prozřetelností, vůbec mít někde hranice? Kolik vlivu jest ponecháno zlu? To všecko jsou prastaré otázky náboženské i filosofické týkající se poslání zla na světě. Pasáže a překonání materialismu v dramatu Hilbertově jsou z literárního stanoviska velmi krásné, byť byly nedramatické a také nezůstávají bez účinku na obe-

censtvo. Drama Hilbertovo náleží rozhodně k nejtalentovanějším dílům sezony, třebaže dramatická stavba hry byla v základech pochybena. Myslím také, že by hra byla bývala působivější, kdyby se byl autor vyvaroval jakékoli nadsázky. Nikdy se přece nestalo, že by u nás byl býval sesazen profesor pro svoje náboženské přesvědčení. I mezi přírodovědci, i mezi filozofy českých universit bylo a jest dosti vyslovených theistů a spiritualistů. (Čáda, Velenovský, Mareš, zemřelý Babák, Vorovka atd.) To platilo i v době, kdy positivism byl oficiální universitní filosofií. I tato námitka musí býti učiněna, protože autor lokalizuje příliš přesně, než abychom mohli odezíratí od skutečnosti. Velmi výstižně poznamenává v dramatu Aškin, že v každém Čechovi, i v nejhorlivějším komunistovi a materialistovi vězí někde v koutku srdce kus Komenského s jeho touhou po věčném pokoji. Jest to drama české duše, českého mysticismu, o němž jednou Masaryk správně poznamenal, že je charakteristické pro Slované, že spojují často mystiku s krajním realismem. Proto se v naší zemi nejenom ve filosofii a v náboženství, nýbrž také v politice a v jiných složkách společenských tak často a s oblibou hledá místo důkazů všeobecně platných argumentum ad hominem.

PLENISSIMO TITULO!

PANU (MUDr.?) VLADIMÍRU RAZZELOVI!

Znám Vás jen z Vašich povídek, tedy lépe než Vy mě, ale první odstavec Vašeho dopisu p. nakladateli (Rozpr. Aventina IV., 9) s ostnem proti kritice a s nadějí na velmi lidský vztah čtenáře a autora vede mě k těmto glossám, ke glossám, k dopisu, jež pokládám za příznačný pro celou Vaši generaci, pro tu generaci, o které se domnívám, že mi není podmínkami svého myšlenkového a citového vývoje tak zhoula neznáma. Příznačné je už sebevědomí a pohotovost, s jakou o svém díle, tak příznivě přijatém, tuším už po druhé, píšete. A pak ona rozhodnost, s jakou odmítáte v literatuře veletok citů a prohlašujete, »že jediným životním materiálem a namnoze výrazovým prostředkem samotným je věc, objektivnost«. Tedy do klatby dáváte všechen psychologismus, rozumím-li dobře Vašim slovům, v nichž, zdá se mi, občas zaměňujete lyrismus čili subjektivní psychologismus výpravné prózy s psychologismem objektivním. Vzhledem k Vašemu lékařskému odbornictví porozhlédl jsem se v naší literatuře po literátech-lékařích, dalo-li by se u nich zjistit podobné odmítání psychologismu, ale snad s výjimkou Thomayera ani Tréval ani Durych ani Langer by nic takového nedokazovali, naopak. Ale dále, rozebral jsem si ten díl Vašeho zajímavého listu, kde mluvíte o duševním ustrojení moderního člověka (ač i tam čtu ošidnou větu: »... rovnováhu zatíženou vnímáním, cítem, problémy, zatěžkanou k prasknutí«. A nemohu jinak, než skromně jako čtenář namítnouti, že znakem nového psychologického ustrojení moderního člověka jest právě jakési vystupňování v nové oblasti citové, přivozené užíváním nových strojů, umožněním překonávání dálky, analysování pohyb, ohromným zživotňováním všech jevů fyzického a duševního světa, dobytým ne na místě posledním světovou válkou. Neomezená říše duše lidské, zabravší, a to je tuším mimo veškeru diskusi, i oblast metafysickou, prolomivší se psychologii snu a všemi druhy surrealismu a freudismu tak vítězně do literatury, že by neměla přece jen v písemnictví svého práva? A tu mi napadlo, abych, opět v důsledku Vašeho zdůvodnění, proč »zásadně rád píšete své poznámky, na Vašich pracích a na

Vašich láskách, ovšem literárních, zkoušel možnost a závažnost Vašeho mladistvého a sebejistého kacířství, Vašeho antipsychologismu, Vašeho creda v nutnost syntetické typisace či standartisace. Vaše tři knížky mám rozpůčeny. Nezbyvalo, co se týče Vašich prací, sáhnouti k Cestě. Nepopírám, jsou odstavce ve Vašich prózách v Cestě otřesených, kde je zřejmé přísné úsilí, vyhnouti se všemu psychologismu, ale co chvíli čtu větu, která je kacířstvím proti Vašim thesím. Bylo by nespravedlivé na př. souditi, že je pouhým usnadněním povídkové invence, když v povídce Krása zachytíte fakt, jak přijala tanečnice starého muže těmito úhrnnými slovy: »Přijala ho vážně, nenápadně rytmicky a se sympatií. Jeho mírný úsměv vzbudil ihned dobrý dojem«, aniž se pokoušíte vybudovat scénu, kde slovy, pohledy, posuny by bylo podáno vše, co by mohlo být charakterisováno při pohledu z pozadí — ale Vašim ideálem je, tuším, čtenář jako divák děje, jako divák událostí — jako vážnost, nenápadná rytmičnost a sympatie. Ale máte ve svých prózách i onu nezničitelnou psychologii, kterou přineslo novověké umění výpravné, jako doplněk k výpravnosti antické.

Tak na př. ve Vašem Hlasu moře passus, začínající slovy: »Sedl si a zadumal se —« nebo ve Vašem románu Obchodník sympatiemi (čtvrtá kapitola) odstavček: »Pan Chaura se nicméně znova cítil ve svém živlu«. Nebo lyrismus Vámi odmítaný v kapitole druhé: »Rychlík vytloukal své ztřeštěné synkopy do dna vagonů s takovou pravidelností, že se jevila jako nezvratné přesvědčení stroje o nějakém řádu světa, který někde existuje.« Ejhle, personifikace zesílená psychologisováním v oblasti hmoty. Ale mimochodem, kdo je nositelem onoho dojmu při jízdě vlakem? A konečně Vaše literární lásky: jedenáct Francouzů, šest Rusů, dva Němci, dva Angličané (je Erenburg typický Rus?). A mezi nimi čtu Flauberta, Dostojevského, Turgeněva, Baudelaira — to že mohou býti učiteli antipsychologismu, katechismem odporu proti všemu popisu — ale neuchyluje se každá úhrnná a typisující psychologie k popisu? Což všichni ti uvedení, k nimž jména Vančura a dr. Čapek jsou, přiznávám, nesmírně malým svědectvím o tom, co Vám dala česká literatura, jejíž klasické představitelé dosud nikdo tak dokonale nevynechal ve výkladu svého duševního vývoje jako Vy — nejsou nejpádnějšími doklady toho, že život je konec konců přece jen složitý a že ta lidská duše jenom pro svou nekonečnost mohla zaměstnat a ještě zaměstná telik hlubokých tvůrců, z nichž drobnou četu jste loyálně jmenoval.

Ale teď přijměte už jen projev mé úcty

Vojtěch Zelinka.

V Praze 25. listopadu 1928.

ODČINĚNÍ.

J. Sv. Pius XI. vydal ke svátku Nejsvětějšího Srdce encykliku „Misericordissimus Redemptor“. Encyklika pojednává o všeobecném odčinění urážek způsobených Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu. J. Sv. Pius XI. zdůrazňuje v ní, že úcta Nejsvětějšího Srdce jest normou dokonalého života a pudí lidstvo k důvěrnějšímu poznání Ježíše Krista a srdce k vroucnější lásce a k napodobování. Nejhodnějším projevem té úcty jest zasvěcení Srdci Páně, jímž mu obětuje sebe a všechny své věci, uznávající, že jsme je přijali od věčné lásky Boží. Křesťanský svět pochopil tuto pravdu, a zasvětilo se mnoho lidí a mnoho spolků a obcí Srdci Ježíšovu. Ale je třeba, aby ke všem těm pobožnostem se připojilo ještě něco: zadostiučinění Srdci Páně a odpykávání. Neboť jestliže

zasvěcením uznává člověk závislost, jest logickým, že tu Lásku, když byla urážena musí odprositi, odčiniti urážky, jichž se jí dostalo.

A konečně jsou ještě jiné důvody nutící k tomu odčinění: pohnutky Spravedlnosti, abychom odčinili urážky a obnovili pokáním porušený řád. Pohnutky Lásky, abychom trpěli společně s Kristem trpícím a zahrnutým urážkami, a abychom ho, pokud jsme toho ve své nedostatečnosti schopni, odprosili. A tato povinnost odčiňování se vztahuje na celé pokolení lidské, které po pádu Adamově bylo zatíženo dědičným hříchem a podrobena vášním a poskvrněno hříchem.

Ovšem cena lidského odčiňování závisí na utrpení Kristově, na jeho krvavé oběti, která se nekrvavým způsobem ustavičně obnovuje na našich oltářích. A čím dokonaleji, čím více obětujeme svoji sebelásku a své vášně a ukřižujeme své tělo, tím hojnější bude ovoce usmíření a odčinění pro nás i pro naše bližní. Věřícímu se nejedná toliko o odčinění vlastních vin a urážek, nýbrž musí hleděti odčiňovati viny i svých bližních, rozšířiti slávu Kristovu a pracovati pro věčnou spásu všech duší.

Zdálo by se, že encyklika „Miserentissimus Redemptor“ má toliko význam náboženský, ale přihlédneme-li k ní blíže, a právě k tomu, co řečeno na konci, vidíme, že má i hluboký význam sociální. Má ho netoliko pro ty, kteří mají na starosti křesťanskou obrodu sociálního řádu, nýbrž pro všechny, neboť odčiňování není toliko povinností individuální, nýbrž i sociální; nejedná se jen o napravení, o odčinění chyb vlastních, nýbrž i vin celé lidské společnosti. Tyto viny působí pohromu, pád její i z důvodů, které mají samy v sobě, i proto, že zbavují společnost Božího požehnání. Proto odčiňování se stává dobrodiním sociálnímu řádu, neboť, usmiřujíc Spravedlnost Boží, svolává na lidstvo milosrdenství a požehnání. Známe-li jen poněkud nynější svět, víme dobře, jak oběho potřebuje. Pius XI. ukazuje ve své encyklice, jaký je stav v pravém světě: Ukazuje na četná pronásledování synů Kristových, ukazuje na bohobustá rouhání, na vzájemnou nenávisť a veliký nedostatek lásky, na rozklad rodiny, na rozklad společnosti, na všeobecnou znemravnělost. Množstvím urážek jest každého dne Bůh urážen a je třeba, aby lidé, kteří zůstávají Bohu věrni, odčiňovali ty urážky, aby dávali zadostiučinění Nejvyšší Spravedlnosti, a tak aby vyprošovali společnosti smilování a odpustění.

Papež vyzdvihuje ve své poslední encyklice dvě povinnosti věřících: odčiňování vin vlastních i vin bližních modlitbou a pokáním a radostným snášením utrpení, které na ně Prozřetelnost sesílá, a pak činností v duchu křesťanské lásky. Tyto dvě povinnosti, z nichž jedna volá druhou, musí býti programem každé věřící duše, chce-li splniti své poslání zde na zemi a dosáhnouti slávy věčné. J. K.

ODPOVĚDNOST UMĚLCOVA.

Moderní člověk zapomínává rád ve svém životě a ve svém konání na to, co zveme ve své mluvě odpovědností. Odpovědností za pronesené slovo, za vykonaný čin. A právě proto, že na ni rád zapomíná, dopouští se vražd, špatností. Odpovědnost naše, není-li zdůvodněna vyšším kredem životním, je velice slabá, než aby byla s to, aby člověka udržela. A tak odvrhuje Nadpřirozeno, odvrhoval člověk i sílu, která omezovala jeho vášeň a jeho malost. Častokráte se mu to mstí.

Umělec je člověkem a zákon odpovědnosti platí pro něho jako pro každého druhého, ba platí pro

něho ještě přísněji. Neboť umělec sděluje krásno a sděluje je ostatním lidem, nesčetným zástupům. Umělec má výsostné postavení ve společnosti, v národě, a běda, zpronevěří-li se tomu svému poslání. Pak jeho slovo se stává vrahem duší nesmrtelných. Až jednou budou naše oči otevřeny, uvidíme, kolik zla zavinilo slovo spisovatele, který rozséval, neohlížeje se, zda sémě, které rozsévá, jest zdravé a dobré.

Ve Francii se v posledních měsících rozpředla živá debata o umělcově odpovědnosti, již se se zvláštní horlivostí účastní katolický mladý spisovatel, François Mauriac. Jeho dílo v leccems, hlavně svým naturalismem, vyvolalo u některých katolíků silný odpor. Mauriac zastává, jako kdysi Barbey d'Aureville, názor, že umělci jest dovoleno líčiti všechny vášně a všechnu špatnost lidskou, ovšem záleží na způsobu, jímž se líčí. Řeknu hned, že leckdy ten způsob Mauriacův není příliš zdařilý, a že do jisté míry ten odpor určité části katolíků jest zdůvodněný.

Kdysi hlasatelé t. zv. »čistého umění«, »umění pro umění«, prohlašovali, že neuznávají žádné umělecké odpovědnosti. Kritici a příznivci těchto zásad uznali by leda odpovědnost pornografistů, ale ne svoji, ačkoliv jejich dílo se v leccems od pornografie nelišilo. Podle nich nemá odpovědnosti Zola, Maupassant, který má líbivý sloh a který zahaleně ničí všechnu mravnost. Zkrátka, zodpovědnost umělce jako všude jinde jest výslednicí špatného filosofického nazírání. Ten názor, který odpravuje pravdu, neuznává mravnosti a proto ani neodpovědnosti. Anarchie na poli filosofickém jest přenesena i na pole spisovatelské a umělecké. A každý, kdo jest ve vleku té anarchie, se směje takovému Manzoni, který si kladl, popisuje lásku dvou lidí, otázku, zda svým líčením nezahubí duše některého svého čtenáře.

Hlasatelé neodpovědnosti umělcovy tvrdí, že spisovatelé tvořící určité postavy svého románu, jsou jakoby v zajetí reality, že tvořící umělec není pánem osudu postav, které se objevují v jeho díle. Cílem umělcovým jest prý reprodukovati skutečno a v líčení skutečnosti nesmí se umělec odchylovati. Je to sofistika, která jest samozřejmá a kterou lze vše omluviti, a kterou se chce omluviti i Mauriac, jenž se jí též dovolává. Správně napsal o tomto Mauriacovu bludu spisovatel a kritik, protestant Gide, naprostý hlasatel naprosté neodpovědnosti umělcovy. Gide píše: »Hledáte dovolení býti křesťanem, aniž byste musil spáliti své knihy. A to, proč je písete takovým způsobem, abyste nemusil uznati za nesprávné. Vaše romány vedou méně hříšníky ke křesťanství, než praví křesťanům, než praví čtenářům, že hledáte na zemi něco jiného než nebe.«

Křesťanský umělec nemůže si dovoliti, co si dovolí umělec nekřesťanský, neboť on uznává vyšší zákony, jimiž jest vázán ve svém životě i ve svém uměleckém tvoření. Té odpovědnosti si byl třeba vědom Paul Féval, když po svém obrácení opravoval v nových vydáních svá díla a jednal správně. Je obžalobou míti na svědomí zkázu duše. K.

Dr. Alfred Fuchs:

ROVNOST PŘED BOHEM A PŘED LIDMI.

Ve svém projevu k československým legionářům prohlásil prezident Masaryk, že v demokratické republice musíme se snažiti uskutečniti nejenom rovnost lidí před Bohem, nýbrž i před lidmi. Z této věty je viděti, že Masaryk je si dobře vědom, že předpokladem prohlášení rovnosti lidí před lidmi a před zákonem bylo prohlášení rovnosti lidí před Bohem, které přineslo křesťanství. Teprve křesťanství dalo meta-

fysické předpoklady demokracii správně a řádně chápané. Ono prohlásilo nekonečnou hodnotu každé jednotlivé lidské duše, neboť za každou jednotlivou lidskou duši kanula s kříže předrahá Kristova krev. Teprve když si lidé uvědomili, že jsou si navzájem rovni v tom, co má člověk nejcennějšího, totiž v hodnotě svých duší, mohli poněnáhu mysliti na to, aby tuto rovnost uskutečňovali také ve svých státních formách. Tak stojí u kolébky moderní evropské demokracie křesťanství, pokud demokracie nevstoupila na bludné cesty. Bylo třeba velmi dlouhého vývoje a poněnáhlého růstu demokratických zásad, než se dospělo k praktickému provádění zásady vzájemné rovnosti lidí. Vzpomeňme, jakých mírných a právě proto účinných metod používala církev na příklad, když pracovala pro zrušení otroctví. Ovšem, že církev nepřijímá nikdy s demokratickými zásadami také thesi o autonomii lidského rozumu a proto také nepřijme nikdy v plné platnosti zásadu, že všechna moc pochází z lidu. Všechna moc pochází z Boha. »Neměl bys žádné moci nade mnou, kdyby ti nebyla dána s hůry,« praví Kristus Pán Pilátovi a první křesťané nehlásali revoluce proti římskému režimu, nýbrž byli podle rad apoštolů dobrými a poslušnými občany, dokud se na nich nežádalo zapření Krista. Právě tak také Kristus Pán kázal platiti peníz daně. Křesťanství tedy nepředepisuje žádné státní formy a nedává přednosti jedné státní formě před druhou. Uznávají však výslovně již středověcí theologové, že není příčiny, proč by nemohli býti nositeli suverenity zástupci lidu a již Lev XIII. napomínal francouzské katolíky, aby se vzdali svého zbytečného a marného odporu proti republikánské státní formě a zejména aby tak nečinili jménem katolictví. Nejnovější boj proti »Action française« ukázal, že katolictví nechce býti slučováno s žádným druhem caesarismu, což potvrzují také nejnovější události italské. »Volonté générale« ve smyslu Rousseauově neuznávala cvšem církev nikdy, ale neuznává ji dnes již ani moderní sociologie, ani moderní sociální psychologie. Zase jednou se ukázala vědecká správnost názorů katolických. Ideál rovnosti před lidmi není ovšem ideálem rovnosti absolutní. Církevní zřízení je i hierarchické i demokratické. Je hierarchické potud, že je založeno na úřadě biskupském a na odstupňování hodností. Je demokratické potud, že ani dosažení největších hodností církevních není vázáno na rod a kastu, nýbrž toliko na splnění podmínek kvalifikačních. Říká-li se, že principem moderní demokracie je dáti každému stejné chance, pak je zřízení církevní po této stránce ideálně demokratické. Jiné rovnosti mezi lidmi ani není možno uskutečniti, již proto, že není lidí stejně nadaných a stejně od počátku vybavených. Je možno toliko dáti každému co nejvíce stejných možností, co nejvíce rozšířiti vzdělání. Jak těchto možností bude použito, je již věcí každého jednotlivce. Moderní humanita se domnívá, že »lidská práva« jsou teprve výronem mentality Velké Revoluce a že souvisejí úzce s filosofií humanitní. To jest však omyl. Právě křesťanství svým učením o bratřích nejmenších neustále hlásá velikost lidské důstojnosti. Papež Lev XIII. mluví v encyklice »Rerum novarum« právem o důstojnosti lidské, korunované nadto důstojností křesťanovou. Dáti společnosti co nejpevnější řád a pořádek a přitom co nejvíce rozšířiti chance jednotlivců, je nejtěžším jejím úkolem a jejího splnění jsme ještě daleko. Dokonalé splnění tohoto ideálu na zemi vůbec není možno, neboť politické ideály jsou vždy toliko relativní, časné a dočasné. Ale je možno ideálům se blížit. Církev ve svém zřízení také hleděla najíti životní formy jak pro mnicha, tak i pro rytíře, i pro člověka, jenž chce žiti v dobrovolné chudobě a ve společenství majetku, i pro

člověka, jenž chce působiti ve světě. Postavila toliko každému před oči jeho povinnosti, nejenom jeho práva. Učení o rovnosti před Bohem je však a zůstává předpokladem rovnosti politické a sociální, jak se jí snaží uskutečňovati novodobé řády demokratické.

MEZINÁRODNÍ EUCHARISTICKÝ KONGRES V SYDNEY.

Minulého roku se konal v Australii mezinárodní eucharistický kongres, a bude tudíž dobře, všimneme-li si poněkud katolicismu a života v pátém dílu světa.

Bylo třeba pronásledování katolicismu v Irsku, aby prospívala Australie. Společnost »United Irishmen«, založená r. 1791, vyvolala v život hnutí, které r. 1798 skončilo revolucí, při níž bylo zabito 150.000 Irčanů a 20.000 Angličanů. Ti, kdož přežili to kruté vraždění, byli vyvezeni do Australie. 757 Irčanů bylo tam dopraveno za vedení kapitána Philippa, který se stal prvním guvernérem australským. Philipp založil Sydney, která v prvním roce svého života měla 1030 obyvatelů.

Katolíci irští, vyvezení na daleký ostrov, byli trestáni co nejtíže, ale nejhorším trestem pro ně bylo, že byli zbaveni duchovní útěchy, jak nařizoval anglický zákon. Jest pravda, že s nimi byli deportováni jako vzbouřenci i tři kněží, z nichž dvěma se podařilo vykonávati i v daleké zemi kněžské poslání, ale zanedlouho byli kněží ti osvobozeni a odvezeni zpět do Anglie. Úřady nutily katolické Iry, aby každou neděli se účastnili protestantských bohoslužeb a kdo tak neučinil, byl trestán 25 ranami při prvním nedostavení se a 50 ranami, neúčastnil-li se jich po druhé.

Mezi hrdinnými Irčany dlel jeden kovář, jménem William Davis, který jako člen »United Irishmen« byl odsouzen k deportaci r. 1799. Nechtěje zraditi svoji víru, byl uvržen do temného vězení, kde téměř oslepl. Když se z vězení dostal, odstěhoval se do Sydney, kde si zařídil kovárnu. U něho se scházeli katolíci na modlitby, ježto ve městě nebylo katolického chrámu.

Roku 1718 připlul do Australie P. J. Flynn, irský cisterciák, který působil již řadu let jako misionář v Indii. Tehdejší guvernér australský Macquarie dovolil na počátku P. Flynnovi, který byl ustanoven apoštolským prefektem, pracovati duchovně mezi katolíky. Každého dne sloužil v domě Davisově nejsvětější obětí a věřících stále přibývalo. To se nelíbilo guvernérovi, který si uvědomil, že anglické zákony jsou ostře namířeny proti katolíkům a začal brániti P. Thynnovi v jeho apoštolském díle a konečně mu rozkázal, aby Australii opustil. Ale kněz se ukryl a pracoval tajně, když mu bylo znemožněno pracovati veřejně. Uzamkl Nejsvětější Svátost v cedrové skříni, aby katolíci mohli choditi klanět se jí.

Jednou se vracel od nemocného, kterého zopatroval, a byl lapen vojáky, kteří měli od guvernéra rozkaz zajmouti ho a dopravit na loď, a odvézti. Jeho přátelé, kteří ho velice milovali, pokusili se obměkčiti guvernéra, ale nepodařilo se jim to. Tak r. 1817 opět ztratili katolíci kněze, kterého měli rádi, a který je sílil. Ale Ježíš Kristus v Nejsvětější Svátosti zůstal a Davis stále udržoval světlo věčné před skříni, v níž byl svátostný Spasitel. Katolíci hojně navštěvovali Ježíše Krista, a prosili, aby jim poslal kněze. Byli vyslyšeni.

Roku 1820 připlul francouzský parník, na němž byl kněz. Ihned se odebral do domu Davisova, otevřel skříňku a Tělo Páně bylo, jako kdyby bylo přede dvěma dny dáno do skříňky.

P. Flynn, vrátiv se do Anglie, nelenil, burcoval, mluvil a konečně dokázal, že bylo dovoleno dvěma kněžím odejeti do Austrálie. Bylo to koncem r. 1820. Guvernér nemohl jich odmítnouti, ježto měli listinu s královskou pečeti. P. Therry, jak slul jeden z nich, přikročil hned ke stavbě chrámu, který se měl později státi sydneyjskou katedrálou. Stalo se to r. 1821 a guvernér sám účastnil se kladení základního kamene. V Austrálii bylo tehdy 30.000 obyv., z nichž bylo 22.000 deportováno.

Od té chvíle se začalo dařiti katolicismu lépe. R. 1834 byl ustanoven Msgr. Polding prvním biskupem v Austrálii. Katolicism dostal svobodu a dnes jest nejagilnější církví v Austrálii. Eucharistickým kongresem, který se konal v Sydney, byl náboženský život jistě povznesen.

J. K.

SOCIÁLNÍ INSTITUCE BELGICKÝCH KATOLÍKŮ.

V padesátých letech minulého století děje se přeměna agrárního státu belgického ve stát industriální. A bylo štěstím, že tehdy měla Belgie dva význačné lidi, hluboce věřící, kteří sociálním otázkám věnovali velikou pozornost, totiž Ducpétiauxa a Viserse. Vlivem prvního staly se problémy sociálního rázu hlavními problémy katolických kongresů, konaných v Malině r. 1863, 1864 a 1867 a díky těm kongresům byla v katolickém světě řešena sociální otázka velice vážně nejen theoreticky, nýbrž bylo přikročeno i ku praktickému řešení. Vznikla řada sociálních institucí, které utvořily r. 1867 »Svaz katolických sociálních institucí v Belgii«. R. 1877 byla založena v Lovani »Organisace pracovníků«, která sdružovala i mistry učedníky a tato organisace se tak osvědčila, že i jiná města podle ní vyvolávala v činnost stejné spolky.

V letech osmdesátých vynikl jako sociální pracovník lutyšský biskup Doutreloux, na jehož podnět se konaly v Lutychu internacionální kongresy r. 1886, 1889 a 1890, které měly veliký význam netoliko pro Belgii, nýbrž i pro jiné státy, neboť se k nim sjížděli nejlepší znalci sociálních otázek ze všech evropských států. Encyklika Lva XIII. »Resum novarum« potvrdila řadu thesů, které byly na těchto kongresech projednávány.

Jest přirozeno, že časem se rýsovalo v celém hnutí několik směrů, z nichž dík význačnému pracovníku Helleputtovi zvítězil směr, který chtěl zakládání samostatné organisace dělnické. Tak vznikl »Svaz«, ke kterému se připojily všechny stávající organisace.

Jako v jiných zemích i v Belgii začala brzy sociální demokracie s protináboženským programem, což notně pobízelo katolíky k samostatné práci. Byly založeny autonomní spolky v některých městech a konečně po intensivní práci několika lidí, z nichž třeba jmenovati hlavně Eylembosha, dominikána Ruttena, jesuitu Arendta a j., byl utvořen r. 1905 samostatný sekretariát v Gentu. R. 1914 bylo v Belgii organisovaných 100.000 katolických dělníků.

Po válce bylo přikročeno ku přeorganisování, jak toho vyžadovala změněná doba a byl založen »Všeobecný katolický svaz belgických dělníků«, který byl pověřen prací mezi dělnictvem, a který byl vydatně podporován biskupy. Ve všech městech i vesnicích zřídil svaz své odbočky a tak si vydobyl uznání i odpůrců. Díky katolíkům, hlavně neúnavnému Beernaertovi, má Belgie jedno z nejlepších sociálních zákonodárství světa. Svaz má nyní 250.000 členů, k jejich vzdělání udržuje 4 školy, 2 pro muže (vlámskou a francouzskou) a dvě pro ženy.

Mimo tento svaz existuje v Belgii »Algemeen katholieke Bakverbond van België«, který má 16 odborných centrál a 150.000 členů. »Dělnická organisace ženská« má ve 356 místních skupinách 80.000 členek. »National Verbond der federaties van Mutualiteiten« (»Svaz pro zaopatřování chorých«) má 650.000 členů. Pro všechno katolické dělnictvo jest zřízen veliký kooperativní svaz, který vydržuje přes 300 nákupen a krámů v celé zemi — též vlastní banku má dělnictvo.

Organisace katolických středních vrstev nepokročila dosud tak daleko jako dělnictvo. »Federatie van den katholieken Middenstand« existuje jen v některých provinciích, sdružujíc obchodníky. Má devět zvláštních skupin a 20.000 členů.

Zaměstnavatelé jsou organisováni ve dvou spolicích. Prvým jest »Union d'action sociale chrétienne«, sdružující ředitele a inženýry dolů a druhým »Algemeen Verbond van katholieke Verkgewers«. Tyto spolky jsou na rychlém postupu a založily nedávno Sociálně ekonomickou akademii, která velice prosperuje.

Nejsilnější organisaci má však belgické katolické rolnictvo »Belgische Boerenbond«, organisuje téměř všechny vlámské sedláky. Má 1.200 místních svazů se 125.000 členy, do kteréhožto čísla jsou započítáni jenom hospodáři a ne členové jejich rodin. Selky mají svůj zvláštní spolek, který má 695 místních skupin a 73.000 členek. Zastupuje všechny zájmy rolníků, neopomíjí ani stránky výchovné. V bankách má kapitál čítající přes miliardu franků. Spolek vydává týdeník ve třech řečech.

Jak jest viděti z těchto suchých dat, mohli bychom se Belgičanů leccemus přiučiti.

K.

NÁBOŽENSKÁ SVOBODA V RUSKU.

Boj proti náboženství v Rusku, i když postupuje podle jiných metod, trvá nicméně dále. Ovšem jest dnes jisto, že nenávist komunistických vůdců proti Bohu vzbudila a vzbuzuje reakci, která se neprojevuje toliko mezi mužíky, nýbrž, což jest pozoruhodné, i mezi dělníky, kteří jsou bolševickými ideami daleko intensivněji zpracováni od samých začátků komunistického režimu v Rusku. Tato reakce jest leckdy tak silná, že bolševici se neodvažují přímo ji zlomiti. Naučili se ze zkušenosti, že pobíjením kněží a věřících nevyhubí víry a nevytrhnou ji ze srdcí. Proto změnili metodu. Jakým způsobem nyní pokračují, ukáže několik faktů, které uvedu.

Rodičům se narodí děcko a rodiče je chtějí dáti pokřtiti. Ale ihned se sejde místní soviet, který působí na rodiče, aby dítě pokřtiti nedali, a aby mu dali moderní jméno, třeba Marx, Engels, Lenin, Říjen a j. Někdy se sovietu podaří rodiče přemluvit, někdy ne, a dítě je pokřtěno knězem. Nastává ovšem starost, vychovati dítě ve víře a ta starost spočívá toliko na rodičích, poněvadž podle zákonů ruských není dovoleno knězi vyučovati dítě do osmnácti let náboženství. Katechismus jest zakázán v Rusku. Ani v kostele, ani ve škole nesmí býti katechismus dětem vykládán. 121. článek zákoníka zní: »Vyučování náboženství v obecných školách osob, které nejsou plnoleté, se trestá nucenou prací od jednoho roku.« A těm, kteří jsou starší osmnácti let, smí býti přednášeno náboženství jedině tehdy, když se shromáždí určitý počet lidí a vyučování má systematický charakter školský.

Tyto zákony jsou přísně dodržovány a počet potrestaných není nikterak nepatrný. Z Krimu žádali Tataři, kteří stojí nad stranami, aby bylo povoleno fakultativní vyučování náboženství. Místní soviety žá-

daly, aby »se smělo vyučovati náboženství privátně v kostelích a v soukromých domech«. Ale výsledky nebyly takovými, aby Tataři uspokojily. Moskevská vláda žádosti nevyhověla. A dělá nejen to, nýbrž sřeží pečlivě veškeren tisk, aby skutečně nebylo v něm psáno něco, co by bylo proti náboženskému programu sovietskému. Když již určitá společnost začne vydávati nějaký tisk, ve kterém se píše uctivě o Bohu, jest ten list co nejdříve zaražen, nebo aspoň tak zkonfiskován, aby »se nestal nebezpečným«. Takových případů jest v Rusku dosti. Náboženská literatura není skoro v Rusku ani možná. »Komisariát vnitra« vydal 28. února 1918 cirkulář, ve kterém čteme, že »věřící a jejich sdružení mají úplnou možnost mysliti, věřiti a učiti podle svého vnitřního přesvědčení. Ovšem skutečnost dokazuje, že ta možnost jest velice podivná. Všechny chrámy a liturgické předměty se staly národním majetkem. Mohou býti postoupeny společnosti, obci věřících, a tak se i děje, není-li jich třeba k užitečnějšímu účelu, jako klubům, hernám atd.

V Rusku neexistuje svoboda občanská ani svoboda politická, ale vůbec nemůže býti řeči o svobodě náboženské. V tom ohledu jest sovětská vláda nejdůslednější.

K.

Dr. Alfred Fuchs:

INTELEKTUÁLNÍ KASTOVNICTVÍ.

Známý novinář mi kdysi řekl: »Vy intelektuálové jste horší, než rakouští oficíři. Protože ti oficíři měli toho svého kastovního ducha nakomandovaného, kdežto vy ho máte v sobě dobrovolně!« Zamýšlil jsem se nad tím, zda jest to pravda a došel jsem k těmto závěrům: Jistě toto kastovnictví intelektuálů není nic dobrovolného. Jest ovšem pravda, že toto kastovnictví jest jednou z příčin toho, čemu se říkává krise inteligence. Každá kasta mluví určitým svým jazykem a tak tomu jest ovšem také u spisovatelů a umělců. Zvyknou si mezi sebou určité terminologii, určitému způsobu usuzování, zvyknou si mezi sebou snadno a rychle řešiti abstraktní problémy, a když pak přijdou do jiné společnosti než do takové, na jakou jsou od svých studentských dob zvyklí, zdá se jim, že ostatní lidé myslí těžkopádněji, pomaleji, že se zabývají malichernostmi, jež nestojí za přemýšlení atd. Přizpůsobí se jakž takž okolí, ale při nejbližší příležitosti opět vyhledávají svoji společnost, na jejíž způsob myšlení a cítění si zvykli.

Tak vzniká kastovnictví intelektuálů. Rozhodně nevyplývá z domýšlivosti. Naopak, často vystupuje u intelektuálů to, co psychoanalyticky nazývají tak výstižně »Ueberkompensation des Minderwertigkeitskomplexes«. Pocit méněcennosti, který vede a dohání neustále k tomu, abychom se snažili jej něčím kompenzovat a konečně jest kompenzován tak, až vznikne chorobná mozková hypertrofie. Tyto vlastnosti se však nedají léčit tím, když se intelektuálové vyhlásí za nepřátele společnosti, jak to učinily

v poslední době některé listy agrární a také nedávno hlavní orgán živnostníků »Reforma«. — Tím se toto kastovnictví ještě více podporuje.

Kastovnictví, kroužkaření intelektuálů, nevyplývá u nás jistě z pocitu nějaké povýšenosti vůči ostatní společnosti. Vždyť naše inteligence se nerekrutovala nikdy z jedné vládnoucí vrstvy, jako je tomu ve státech jiných, kde synek malých lidí se dostává ke studiu jenom výjimečně. U nás inteligence z lidu vychází a z lidu se neustále doplňuje. Její zdánlivá exklusivnost je docela něco jiného, než stavovský Korpsgeist kulérových sdružení německých studentů. Právě proto, že u nás tato výlučnost intelektuálů není nakomandovaná a není vypěstována žádnými »Kommenty« a »Ehrenkodexy«, má patrně příčiny hlubší, než by byla čistě vnější stavovská pýcha.

Ten, kdo mnoho o životě abstraktně myslil, o něm mnoho psal, snadno propadne omylu, že, když již všecko promyslel a napsal, že si může odpustit to udělat. Protože pak uskutečňování idejí znamená srážeti se s tvrdou skutečností, v níž se myslí pomaleji a méně přímočaře, než v knihách a v nekonečných debatách s přáteli, intelektuál, dá-li se do politického zápasu, velmi snadno odpadne již v prvním ringu. Bylo by však chybou, aby ostatně veřejnost proto na intelektuály zanevřela. Prostředníky mezi intelektuály a ostatním světem by měli býti novináři, protože oni svým zaměstnáním zasahují do obou sfér.

Kdyby si byly velké politické strany uměly najít poměr k tvůrčí inteligenci, bylo by mnoho věcí vypadalo jinak a mnoho skutečných politických talentů bylo by se uplatnilo dříve a lépe, protože i když intelektuál sám obyčejně nemívá ctižádosti aktivní politiku dělat, dovede upozorniti na politické talenty, dovede formulovati myšlenky, jež je třeba v politice uskutečňovat. Jisto je, že nic na světě není tak silného, jako myšlenka, což platí i o politice. Celá politika není ničím jiným, než uskutečňováním myšlenek, jež vymyslel někdo jiný, než politik.

V jedné ze svých řečí o tom mluvil kdysi ministr dr. Hodža, když charakterisoval rozdíl mezi politikem reakčním a radikálním v tom smyslu, že politik reakční chybuje tím, že neuskutečňuje idejí, které nabyly již půdy ve veřejném mínění, kdežto politik radikální chce uskutečňovati takové ideje, které ještě ve veřejném mínění půdy nenabyly. — Spolupráce politiků s intelektuály nemá snad spočívat v tom, aby politikové a intelektuálové strkali neustále hlavy dohromady a dělali spolu situace a vlády, ale v tom, aby politikové více četli a aby intelektuálové více mluvili se skutečnými, nepapírovými lidmi. Inte-

lektuálové se musí namnoze učit nejenom *savoir vivre*, nýbrž hlavně *savoir faire*. To dovedou politikové, ale je často třeba, aby se dívali na ideový ruch s vyšších perspektiv, než jak přinese okamžitá kuloárová situace. Nelze mluvit o kastovnictví, ale je mnoho zbytečné vzájemné nedůvěry a takových napětí, jež by se dala snadno dohovorem odstraniti.

VLTAVA.

Úhledný svazeček v moderní, ale nevtíravé obálce s dvěma blankytnými štíty, přerušovanými řečišti jihočeských vod. Myšlenka a skutečnost, idea a praktické cesty k jejímu dosažení. »Hleď k výšinám a uživej prostředků lidsky upotřebitelných!« hlásá již obal. Jsme jen prachem pod patou Stvořitelovou a vzhlížíme až k říši světél, neboť On tomu chtěl a dodává odvahy a síly. Dodal jí i těm, kdož na stránkách knihy vzpomínají desetiletého putování za ideálem — katolickou školou s katolickým učitelem. Škol dosud není — kádr katolického učitelstva tu je a roste, jak ukázaly sjezdové dny červencové v Českých Budějovicích.

Pan biskup Dr. J. Š. Bárta požehnal k jubileu odboru otcovskými slovy hned na prvních stránkách.

Vzpomínky jsou vždycky krásné i když bolí; sborníček i těch trpkých chviliek popřevratových vzpomíná, ale hned zas přechází v slova nebojácnosti a naděje v pomoc Toho, jenž svých věrných neopouští. A dějiny spolku, podané stručně a výstižně, dokazují, jak se pracovalo, s jakým pochopením pro organizační potřeby nové doby, s jakým porozuměním pro duši a srdce, jak členstvo v přednáškách i rozpravách povzbuzováno k studiu a vědecké i literární činnosti, jak pracováno s rodiči, dospívající mládeží i ve veřejných institucích.

Na jaké vysoké úrovni byly praktické přednášky při členských schůzích, dokazují příspěvky některých přednášejících. Probírají krátce a případně různé dnešní problémy školské, uvádějí hlavně do praktického vyučování nových předmětů, na př. ruč. prací výchovných a ukazují, jak vhodně koncentrovati učivo tak, aby vždycky přivádělo děti k Bohu a neodchylovalo se od předepsaných osnov. Velmi kriticky hodnotí dětskou literaturu a její výběr pro školní knihovny článek E. Vejvodové a prof. K. Straka podává obrázek, kolik vytrvalé, houževnaté drobné práce podnikl K. A. Vinařický, aby českým dětem zajistil vyučování v mateřském jazyku a opatřil jim české knihy a učebné pomůcky. Slečna M. Špengrová budí svou črtou a pěknými obrázky lásku k hynoucímu jihočeskému kroji; ostatně i její práce při národopisné výstavě 1927 v Č. Budějovicích a při jubilejní výstavce spolkové ukazuje, jak přilnula k dílům lidového umění. Učitelská rodina jihočeská našla ve svém středu i básníka a malíře, jenž prostými slovy, volným veršem a jednoduchými prostředky znázornovacími předvedl nám jihočeskou krajinu — svůj domov. V této krajinomalbě je nám rozhodně milejší a přijatelnější, než v »Drobných básních« hypermoderních, rázu Bieblova a Seifertova. Ty mu nesluší a my si od J. Bartušky slibujeme ještě více krásy.

Doslovy místopředsdkyně L. Mayerové a vdp. duch. rádce K. Rešana posilují k další práci, ukazují znovu vznešený cíl všeho katolického učitelstva. Dobří vůdci jsou hodni statečných vojáků, ale i opačně —

stateční vojáci, výtečných vůdců. — Obojího dostalo se jihočeskému odboru; kéž vojínům i jejich vůdcům v druhém desetiletí žehná Bůh!

Sborníček vzorně vypravila do světa filiálka Československé akciové tiskárny v Č. Budějovicích — i jí tedy patří zásluha, že dobrá věc se podařila a proto i náš za to dík.
R. B.

LEO WOLPERT: »UNTERWEGS ZUR HEIMAT«, Sonntagslesungen. 2. a 3. vydání. VIII. a 216 stran. Frýburk 1928, Herder 3 M. — Wolpertovo nedělní čtení vychází opět v novém vydání. I. vyd., které bylo v několika měsících úplně rozebráno, rozléto se po celém Německu a získalo si přízně zvláště u intelligence, nejenom pro hloubku svých myšlenek, ale i pro jejich moderní a sympatické podání. Milá knížka si zaslouží pozornosti.

DR. LEOPOLD FOUCK S. J. »WIESSENSCHAFTLICHES ARBEITEN«. (Beiträge zur Methodik und Praxis des akademischen Studium) III. vyd. u F. Raucha v Innmostí, 1926. Str. XIII., 396. Cena 6 M. — Úkolem knihy, jak svědčí její podtitul, je naučiti theorii a methodice vědecké práce. O ceně knihy svědčí nejenom známé jméno autorovo, ale i III. vydání knihy a překlady její do několika evropských řečí. Kniha je zvláště praktickou příručkou pro akademiky, neboť přehledně shrnuje všechny požadavky vědecké práce, vykládané v proseminářích a seminářích, a také I. díl knihy jedná právě o vzniku, vývoji a úkolech vědeckých seminářů a o jednotlivých druzích vědecké práce. Druhý díl pojednává obšírně o methodice vědecké práce (tématě, sbírání látky, vlastní práci a o vydání a tisku vědecké práce). Poněvadž kniha probírá krůček za krůčkem vývoj vědecké práce, od prvních počátků až k tisku, upozorňujeme na ni zvláště akademiky a ty, kdo chtějí vědecky pracovati.
Rel.

»EJHLE ČLOVĚK.« Pod tímto názvem vydal L. Kuncič řadu kritických studií, které Jar. Durych uveřejňoval v »Rozmachu«. Čteme studii o Šrámkovi a Neumannovi, o K. Čapkovi, o Langrovi, Vodákovi, o Haškově »Dobrem vojákú Švejkú« a o několika spisovatelích a básnících moderních. J. Durych jest přísný jako umělec a jako věřící muž hluboce vidí. Proto jeho soud jest přísný a Durych neodpouští spisovatelům a kritikům, o nichž mluví, jsou-li nevěrní vznešenému svému poslání a snižují-li se ku prostřednosti na úkor umění. Jeho soud o Čapkovi, Langrovi a Vodákovi jest velice výmluvný. Durych pracuje poněvíc pomoci ironie, která jest ostrá, bystrá a pravdivá. Jako veliký básník, jímž jest, váží si básníků, které chápe a kteří zůstávají básníky i ve svém životě a nesnižují se. Dílo Durychovo má jen tu chybu, že se v něm často setkáváme s pravdou a nepravdou, které jsou vedle sebe tak položené, že čtenář, neznající dobře Durycha, jest sveden k omylu, jak se ostatně již stalo v některých kritikách »Ejhle člověka«. Kniha jest krásně vypravena a vydána. — Lad. Kuncič oznamuje, že na podzim začne vydávati souborné vydání Durychových spisů. Jako prvý svazek vyjde román »Na horách«.

VLASTA JAVOŘICKÁ: »VE VICHŘICI ŽIVOTA«. Román. Stran 212, cena 13 Kč. Vydalo Nakladatelství Československé akciové tiskárny, Praha II., Panská ulice č. 1. — V nejnovějším románě sáhla oblíbená populární romancierka opět do ovzduší válečných let, která tak drtivě zasáhla do osudů nejed-

noho a nejedné z tehdejších lidí. Ve skutečné vichřici života s celou nepohodou, deštěm slz, bouří hněvu a blesky kleteb ocitá se mladičká vychovatelka, přesazená do cizího, zcela odlišného prostředí židovské rodiny, kde získá sice přízeň, lásku i ruku syna, ale zároveň hněv a prokletí starého otce. Kdo zná staré osvědčené pero Vlasty Javořícké, představí si snadno, kolik vděčných, napínavých, vzrušujících scén dovedla vytěžit z této bohaté a plodné látky.

EMANUEL ŽÁK: ŽIVÉ HVĚZDY. Legendy ze života svatých, díl I., stran 77, cena 6 Kč. Nakladatelství Kotrbovo vydalo I. díl Žákových legend ze života světců. Kniha obsahuje 16 legend, většinou nových a originálních námětů legendárních, jež jsou podány slohem opravdu básnickým a vzletnou dikcí. Z obsahu uvádíme: »Neznámí přátelé«, v nichž líčen je život a shledání prvních poustevníků a zakladatelů řeholního života na poušti egyptské sv. Pavla Thebánského a sv. Antonína Velikého, Marie Egyptská, hříšnice a kajícnice, dále »Služebnice svého pána«, sv. Julie, ukřižovaná na břehu Korsiky, pak »Mučedník mrazu«, jichž 40 odsouzeno k smrti zmrznutím před domem tepla, záře a radosti, z nichž jediný podlehl a na jeho místo nastoupil jejich strážce a kat, přemožený silou věrnosti a hrdinství mučených. K nim druzí se »Sen dona Inígy«, těžce raněného vojína, který na zámku otců svých stává se vojínem Kristovým a generálem vojska, jež církvi Kristově bylo nejspolehlivější armádou, sv. Ignácem z Loyoly. Doporučujeme.

FRANTIŠEK KYSELÝ: »MATKA BOŽÍ«. Legendy. Stran 109, cena 27 Kč. Vydalo Nakladatelství Čes-

koslovanské akciové tiskárny, Praha II., Panská ul. 1. — Legendární cyklus Františka Kyselého má všechny známky, jimiž se poesie básníkovy dosud vyznačovala; ušlechtilost výrazu, pravý, nelíčený cit, jenž mimoděk přechází i na vnímavého čtenáře. Forma legend jest tradičně prostá, ale vkusně propracovaná. Z každé řádky dýše úcta ke slovu a péče o rým. Básně Kyselovy opírají se po většině o zprávy biblické, nad nimiž básník se zasnívá a jež opráda svými invencemi. Jsou čestným doprovodem Mariánské Písně, komponované bibli; důstojným holdem Matce - Panně. Svědčí, že je psal opravdový básník a zbožná, krásná, čistá duše.

KAPLAN FAHSEL: »GESPRÄCHE MIT EINEM GOTTLOSEN« (Herder, Freiburg 1927, VIII., 214 str., cena M. 4.20) a **Erich Wassmann S. J.: »EINS IN GOTT«** (Herder, Freiburg 1928, XIV., 104 str., cena 2 M.) — jsou dvě knihy navzájem se doplňující, z nichž první, bořící základy skepse a nevěry je podkladem druhé, která již staví na víře a spojuje duši s Bohem. Kaplan Fahsel — i u nás známý — ve formě rozmluvy kněze s nevěrcem vyvrací hluboce protináboženské námitky (víra, zjevení, milost, hřích, církev), ale hledá v omylech zrno pravdy, které odkrývá a zároveň ukazuje východiska bludných cest. Kniha druhá, P. E. Wassmanna, která je vlastně jiným pojmenováním a 3. vyd. jeho známé práce o křesťanském monismu, buduje již do výšky a chce uvést do praktického monismu, totiž spojení duše s Bohem. Na tyto dvě knihy, vzájemně se doplňující, z nichž jedna buduje negativně, druhá pozitivně, upozorníme.

CO ŽIVOT DAL.

CO ŽIVOT DAL. Jak italské listy sdělují, opakoval se také letos známý zázrak sv. Januaria, opakující se už šestnáct století každého roku v sobotu před první nedělí měsíce května a dne 19. září o svátku sv. Januaria, a to současně v Neapoli a v Pozzuoli. Letos byl zázrak zvláště zřejmý, neboť ztvrdlá, ztuhlá krev světcova, uschovaná v nádobce, úplně zkapalněla. V den zázraku dostavilo se do Neapole veliké množství cizinců. Katedrála byla do posledního místa naplněna a kromě toho před ní na náměstí stály velké zástupy lidu. Když byla busta světcova postavena na oltář, začal lid modlitby za uskutečnění zázraku, po kterých se udává zázrak. O deváté hodině 40 minutách, po modlitbách trvajících 35 minut, se zázrak udál: krev v nádobce zkapalněla. Zázrak byl oznámen obyvatelstvu slavnostním hlaholem zvonu a výstřelem z děla na lodi, kotvící v přístavu. Nato konala se pontifikální mše svatá, kterou sloužil kardinál arcibiskup neapolský. Také v Pozzuoli, kde rovněž je uschována nádobka s krví sv. Januaria, přesně o deváté hodině čtyřiceti minutách se zázrak opakoval.

ÚPRAVA POMĚŘŮ ŠLECHTICKÝCH NADACÍ V ČESKOSLOVENSKU. Zrušením šlechtictví ve Československé republice odňata byla právní základna institucím, jež byly určeny jako nadace pro příslušníky někdejších šlechtických stavů. Jde tu zejména o nadaci Strakovy akademie, Millesimovu, o ústavy šlechtičen na Hradčanech, v Revoluční třídě, ústav šlechtičen »Maria Schul« v Brně a pod. Ohledně Strakovy akademie usiluje zemský správní výbor o vyprázdnění budovy a její zpeněžení, j a k o ŝ i o ú p r a -

vu statutu, kterážto jednání vstupují nyní do aktuálnějšého stadia ve spojení s právě vyskytnuvším se záměrem získati budovu pro účely Národního shromáždění. Pokud jde o shora zmíněné ústavy, příslušné nadace jsou nadále persolvovány členkám ústavů, pokud žijí, uprázdněná místa nejsou však a nebudou již nově obsazována. Konečná úprava poměrů těchto ústavů nastane, až bude vyřešena otázka pozemkové reformy na jejich nadačních stacích, k čemuž jsou nyní konány přípravy. Upozorníme příslušné kruhy, aby nedovolily zcizení Strakovy nadace, určené pro katolíky. Se šlechtictvím nezmizeli ti, kdož mají nárok na požitky z nadace plynoucí — katolíci studující.

JAK TO CHODÍ V RUSKU. V Kozlovském okruhu vyskytl se komunista, bývalý pastucha, který dosáhl v rolnickém hospodářství pozoruhodných úspěchů. Jeho úroda obilí byla až dvojnásobná, než jeho sousedů a také chov dobytka se mu dařil. Sedláci z jeho okolí usoudili, že komunista nehospodáří podle sovětských zákonů a tak se dostal před lidový soud. Soudce-sovdurak, to jest sovětský hlupák — jak ho nazývá dopisovatel »Pravdy«, otevřel zákoník, vzal pero a odsoudil tohoto komunistu na dva roky do žaláře. Odsouzeného, dobrého hospodáře, jemuž nadávali »kulak«, zachránilo jen to, že byl členem komunistické strany a že se ho újezdni prokuror ujal.

NOVELISACE SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ byla přijata senátem a čeká jen na podpis presidentův. Bylo uzákoněno značné zlevnění sociálního pojištění

a sice takto: vyloučení z něho 14- a 15letí; vyloučení budou — vládním nařízením — přechodní dělníci v zemědělství, kteří nepracují v roce více než 90 dní; zavedena nová nejnižší třída, v níž jsou zemědělští i průmysloví dělníci, se sazbou Kč 2.60 místo dosavadních Kč 4.30, což znamená snížení příspěvků o 40%; příspěvky pro třídu druhou sníženy o 16%, pro třetí o 11%, pro čtvrtou o 7%, pro pátou o 5%; naturální požitky zvyšují zařazení pojištěnce ze zemědělské čeledi jen o jednu třídu, deputátníků o dvě (dosud v obou případech o tři). Poskytuje-li zaměstnavatel pojištěnci v době jeho nemoci všechny jeho požitky, nevyplácí mu pokladna nic a o tuto úsporu se pak sníží příspěvky zaměstnavatelovy: karenční lhůta při onemocnění snížena se tří na dva dny a při invaliditě se 150 na 100 týdnů, při čemž požitky plynou pojištěnci již při 50% (dříve 66%) invaliditě. Nemo-censký příspěvek se počítá 4.3—4.8% z celotýden-ního výdělku, děleného bez ohledu na počet pracov-ních dnů vždy šesti. Základní částka při každém dů-chodě činí 550 Kč (dosud 550 Kč) plus 500 Kč pří-spěvek státu, plus nyní přesně stanovený příspěvek (dříve 1/5 zaplacených příspěvků) podle tříd odstup-novaný.

AKCE KATOLICKÁ.

Konaly se dvě porady referentů všech odborů a připravuje se materiál pro schůzi říšské rady. V lednu má vyjít první číslo Věstníku katolické Akce. Bude nepostradatelnou příručkou pro všechny pracovníky. Akce katolická účastní se pilně všech podniků svato-václavského výboru a připravila program eucharisti-ckých a adoračních slavností pro celý rok.

KRONIKA DOMÁCÍ.

VOLBY DO ZEMÍ A OKRESŮ nebudou mít za následek změnu vlády. Koalice i vláda zůstane. Osnova koalovaných stran jednala o zbývajících sporných otázkách vládní předlohy zákona o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců. Vyřízena byla otázka státního příspěvku na zakupování válečných let soukromým zaměstnancům. Příspěvek ten bude vyžadovati nákladu 200 mil. Kč. Také otázka pojištění novinářů byla vyřízena a sice tak, že tito budou uspo-kojeni. Nato ještě politická osma jednala o některých vládních osnovách, které mají býti uzákoněny ještě

před vánoce, jako na př. pojištění přestárých děl-níků. Také předloha o dvojsvátých byla schválena.

MINISTR ENGLIŠ odstoupil a správou mini-sterstva financí byl pověřen nově jmenovaný ministr bez resortu sekční šef Vlasák. Engliše z vlády vypu-dili republikáni. Byl příliš přímý a profesorsky ne-důtklivý. Je ho škoda, poněvadž věci rozuměl a střežil žárlivě rozpočtovou rovnováhu. Lidová strana s ním neměla větších kontroverzí — až na otázku daňovou.

O MOŽNÉ DEMISI BENEŠOVĚ se v posledních dnech psalo. Chce ho ze sedla vyrazit Hodža, který nemá naděje, že by se stal nástupcem Švehlovým, ač je nejschopnějším kandidátem. Republikáni se ho bojí. Je nevybíravý v prostředcích a má divné lidi kolem sebe.

KRONIKA ZAHRANIČNÍ.

PRESIDENTEM SPOJENÝCH STÁTŮ byl zvolen republikán Hoover proti demokratu Smithovi. Smith byl katolík protiprohibicionista, Hoover kvaker prohibicionista. Vítězství Hooverovo dosti překvapilo. Získal 18,299.708 hlasů, kdežto Smith 12,989.09 hlasů. Z 531 elektorních hlasů získal Hoover 444, Smith jen 87. Ve Spojených státech je to zařízeno tak, že kandi-dát, který dostane více, dostane všechny elektorní hlasy na stát připadající. Guvernér Smith zvítězil ve státech Arkansasu, Louisianě, Mississippi, Alabamě, Georgii, So. Carolině, Rhode Island a Massachusetts. Hoover ve všech ostatních. I čtyři z normálně demokratických států: Texas, Florida, North Carolina a Virginia, zpro-nevěřily se svým starým tradicím. Nicméně úspěch demokratů je čestný a v příštích volbách asi prorazí.

NOVÝ PRESIDENT RAKOUSKA — křest. so-ciál W. Miklas. V užší volbě zvolen byl presidentem rakouským křest. sociál Vilém Miklas 94 hlasy. Soc. demokraté odevzdali prázdné lístky. Policejní presi-dent Schober obdržel 26 hlasů.

POINCARÉ SESTAVIL NOVOU VLÁDU. So-cialističtí radikálové (124 mandáty) způsobili náhle krisi francouzské vlády. Poincaré obešel se bez nich a sestavil novou vládu národního souručenství, která je trochu pravěji orientována.

JIŘÍ V., KRÁL ANGLICKÝ, těžce onemocněl zápalem plic.

VĚSTNÍK SVATOVÁCLAVSKÝ.

A. Novák:

MILLENIUM SVATOVÁCLAVSKÉ.

(Hlasy tisku.)

V této rubrice budeme uveřejňovati pozoruhodné projevy novin, týkající se millenia svatováclavského. Hlasy katolických listů pomíneme, poněvadž jsou zná-my. Nebudeme též registrovat nepodepsané články socialistických a komunistických idiotů, leda jen letmo, abychom ukázali jejich ubohost. »Pražský Večerník« již pranýřoval na př. tvrzení red. Jiše z »Čes. Slova«, který napsal, že sv. Václav neměl měnit své pohanské náboženství za křesťanské a stejně idiotské tvrzení »Večerníku Práva Lidu«, že církev katolická neměla sv. Václava ráda a prohlásila jej za svatého až v XVII. století.

Stloukal-Bartoš: Byl sv. Václav patronem reakce?

Velký soubor svedl historik dr. Karel Stloukal se známým husitským historikem dr. Bartošem. Bartoš napsal do »Práva Lidu« (9. října) článek nadepsaný »Kniže Václav patronem kulturní reakce«. Bartoš rozhořčilo chování pokrokové veřejnosti k sv. Václavu. Letošní svátek byl totiž již oslavován pod dojmem velikých jubilejních slavností a všechen tisk psal o sv. Václavu kladně. V »Nár. Politice« hájil ministr škol-ství dr. Hodža znovu sv. Václava, třebaže opatrněji a pro pokrokáře přijatelněji než loni v Hradci Krá-lové. Historik Stloukal v »Nár. Listech« napsal, že letos byl vybojován pozoruhodný zápas o tradici sva-továclavskou. Nezdařilo se totiž husitským pokrokařům postaviti proti sobě tradici husitskou a svatováclavskou. I dr. Novotný, nejvášnivější snad citel Husův, k pře-

kvapení pokrokářů zakončil přednášku v cyklu přednášek o národních tradicích přímou apologií svatováclavské tradice. I Hus ctil sv. Václava, píše o něm jako »o našem mučedníku a patronu«, vybízí lid, aby zpíval jeho píseň. Ohrazuje se též proti tvrzení protivníků, jakoby říkal, že Václav není svatým. »Hus a sv. Václav« — napsal Novotný — »nestojí proti sobě a bylo by nepochopením a křivdou, ano bylo by přímo prohřešením na světlé památce sv. Václava, kdyby je někdo chtěl stavěti proti sobě.«

Svůj úsudek změnil i dr. Ripka v »Nár. Osvobození«. Před rokem psal, že vlastně sv. Václav nezaložil český stát, ten prý založil až Boleslav I., letos již slavnostně prohlašuje, že není pravda, že by pokrokáři odmítali svatováclavskou tradici a oslavy sv. Václava. Odmítavé stanovisko některých jednotlivců, jako na př. docenta Bartoše, v pokrokové a socialistické obci neovládlo. Pokrokovému táboru nevádí prý svatost sv. Václava; naopak dovede oceniti, jak velikého významu bylo prohlášení tohoto knížete za svatého pro kulturní pověst národa v dobách, kdy národní světcí znamenali asi tolik, co dnes velicí geniové, jsouce měřítkem kulturní vyspělosti národa. Pokrokový člověk dovede prý respektovati opravdu adoraci Václava těmi upřímně věřícími, kteří k němu vzhlížejí jako k nebeskému světcí. Ale vzpírá se proti tomu, aby svatosti tohoto knížete bylo zneužíváno k politické agitaci klerikální, kterou jeho památka je profanována. — Klerikálové prý staví sv. Václava proti Husovi, projev Hodžův prý stranil náhlým velebením tradice svatováclavské tendencím klerikálním a proto ta nedůvěra pokrokářů k chystaným oslavám. Oslavy milleniové zdají se Ripkovi vysloveně katolicko-církevní a politické. Jinak ale připouští a pokládá za samozřejmé, že sv. Václava jako katolického světce bude vzpomínati katolická církev a československý katolický lid. Ale to budou oslavy jen církve, katolického lidu a katolických politických stran. S nimi nelze spojovati a slučovati oslavy všenárodní. Mají-li býti opravdu všenárodní, má-li se jich účastniti celý národ bez rozdílu náboženského vyznání a politického přesvědčení, musí býti aranžovány tak, aby tato účast byla skutečně všem možná. »Shodujeme se všichni,« píše, »v úctě k Václavovi jako reprezentantu tisícileté státní tradice československé; všenárodní oslavy jeho památky mohou proto býti jen velikými slavnostmi tisícileté tradice československé státnosti. Jen takových oslav můžeme se účastniti v jednotném táboru a takových oslav účastníme se všichni rádi a s nadšením. Odmítáme však rozhodně účast na jakýchkoliv slavnostech, které by měly jednostranný ráz církevní nebo stranicko-politický.« Dr. Ripka dovolí, abych se ho zeptal, zda pokrokáři byli tak ohleduplní ke katolíkům, když se oslavovalo 500. výročí smrti Žižkovy. Dělal se také za státní peníze a dělalo se pokrokářsky, bez ohledu na katolické složky národa. A ještě jedna věc. Nemáme nic proti tomu, aby všenárodní výbor vymyslel nějaké státní, všenárodní slavnosti. Uzná zajisté, že ostatky sv. Václava musí být nesený v církevním průvodu, že chrám sv. Víta musí být vysvěcen katolíky a pod. To by nemělo urážet žádného nekatolíka, jako to neuráželo Palackého. Měli bychom dokonce námět: Ať vypraví všenárodní výbor alegorický historický průvod, vyjadřující 1000 let státního života. V průvodu by mohly být nesený korunovační klenoty, jako památka po sv. Václavu.

Než vraťme se k věci. Tyto projevy dohrály žlučovitého docenta Husovy fakulty (na Karlovu se nemůže dostat!) i sedl a psal o sv. Václavu, jako patronu kulturní reakce.

Diví se, že i »Nár. Osvobození« se ohrazovalo proti jeho názoru. Pak se pustil do Stloukala a dokazuje, že skutečně existuje protiklad tradice husitské a václavské (Bartoš nepíše zásadně sv. Václav, on svatě neuznává...). Připomíná »krvavého« inkvizitora Iustitarise, který pod záštitou sv. Václava vydal knihu proti českým Bratřím (jaký zločin!) a vylovil ještě jednu věc Lipany. Svatý Václav je prý protektorem řeže lipanské.

Hejtman plzeňského svazu katolického Drštka napsal bratrovi dopis, v němž přičítá vítězství pomocí boží a zásluhám sv. Václava. A nyní šťavnatě líčí Bartoš zapálení stodoly se zajatci. Citujeme, co ze sebe vysoukal husitský historik:

»Bitva lipanská je vítězství katolíků nad husity. Nad vojsky svazu tábořského a sirotčího, někdy Žižkova, nad představiteli husitské demokracie, dobyli ho čeští katolíci, zesílení polokatolickou vysokou šlechtou, již papežský nuncius umožnil obrovskými sumami postavit do pole obrovské vojsko, kterým se zmocnila husitské Prahy. Ale katolíci, třeba měli ve vojště, bojujícím v bitvě, převahu rozhodnou, sotva by byli dosáhli úspěchu tak strašlivého nejen pro všechno husitství, nýbrž i pro celý národ, kdyby se jim nebylo podařilo dáti boji ráz výlučně politický tím, že získali za spojence aspoň něco husitských konservativců. Ti pozdě až prohlédli, k čemu se propůjčili za nástroj... A v tom je povážlivá podobnost situace dnešní a situace před půltisící lety.

Přes vzdálenost a převrat tolika věků stojíme dnes uprostřed téhož a nemenšího zápasu kulturního. Dnes je veden z politiky zase pod korouhví kn. Václava. Kdo není hluchý k ideovým prouděním doby, nemůže neslyšet, jak ti, kdož ženou útokem na Husa a na všechny kulturní statky, které znamená jeho jméno, zpívají nejhorlivěji svatováclavský chorál, i když mu snad nezazní jako historikovi husitství do zvuků chorálu chroptěných dobíjených a zoufalé úpění zákerně vražděných zajatců lipanských za žehnání papežského nuncia. Stačí jen nahlédnouti do tisku lidové strany, nebo do hanebného pamfletu předního z našich biskupů dra Kašpara o Husovi, vyznamenaného z Říma a přeloženého dokonce do němčiny, aby bylo každému jasno, že oslavou »světce víry a státoctvornosti« má býti dosaženo snížení »apoštola rozvratu«. A abychom postihli, jak každý, sebe nepatrnější ústupek naší veřejnosti bojovné této linii rozněcuje v národě požár kulturního zápasu stále nebezpečněji. Ku podivu však nevidí toho, zdá se, žádný z listů, které tak horlivě káraly 28.-IX. všechny, kdož nemají jeho nadšení. Prohlédnou patrně jako husitští spojenci lipanských vítězů teprve, až bude pozdě. A stejně ovšem i vláda, která po mém přesvědčení hrubě zadává okázalým protektorátem a mnohamilionovými subvencemi neutratitě, jakou každá vláda tohoto státu je povinna úzkostlivě zachovávatí mezi Husem a kýmkoliv bez rozdílu, koho kulturní reakce učiní patronem odvěkého útočení na Husa, zvláště když uplynul sotva rok od urážlivé encykliky vatikánské, domáhající se slavnostních záruk, že vláda republiky upustí od účasti v oslavách M. Jana, a vláda tak učinila. Co je zde zajisté v sázce, jak pěkně o tom pověděl Pius XI., je čest státu před celým světem a před historií.«

Dr. Karel Stloukal odpověděl Bartošovi v »Nár. Listech« (13. října) a ušetřil nám práci, zabývati se úchylným člověkem. Odpověď Stloukalovu otiskujeme celou. Možná, že se nám hodí, až budou se zase jednou »Nár. Listy« točit. Je to jednak poprava Bartošova, ale jsou tu též stati, které se hodí našim milenným řečníkům.

Karel Stloukal: Hus, sv. Václav
a — F. M. Bartoš.

Jedním ze základních rysů české povahy je to, čemu katolická církev říká kacířství. Není to přesně ani kacířství, nýbrž snad jen to, co pregnantním epigramem vyjádřil Havlíček: »jiní chodí přes most, to já půjdu louží«. K těmto zásadním frondérům obecného názoru patří originální historik husitství dr. František Michálek-Bartoš.

Bartoš je z gruntu dobré srdce, ale jakmile namočí péro do inkoustu, stříká krev. A namáčí je při všech příležitostech, kde se přítomnosti dovolává pro své běžné potřeby autority historie. Z Bartošova péra vyteklo již mnoho krvavého inkoustu na Jana Nepomuckého, na jesuity a jiné domnělé či skutečné odpůrce husitství, zemřelé i žijící. Často se při tom již ukázalo, že Bartoš bojuje s větrnými mlýny, lámaje péro v zápase proti odpůrcům, kteří jsou výplodem jeho obdivuhodné fantazie a nevšedního daru kombinacího.

Do této kategorie historických dobrodružství patří také Bartošovy výpravy proti svatováclavské tradici a proti oslavám sv. Václava. Poslední výpad uveřejněný v úterním »Právu Lidu« (»Kníže Václav patronem kulturní reakce«) nese všechny stopy Bartošova kacířského ducha, jímž se patrně domnívá pokračovat přímo v tradici husitské.

Bartoš musí mít odlišné mínění za všech okolností. Po několika polemikách a výměnách názorů shodlo se veřejné mínění v Československu, že sv. Václava možno uctívati jako hrdinu národního, že svatováclavská tradice je cenným dědictvím ideovým, k němuž je možno se hlásiti celému národu bez rozdílu vyznání, a že není v rozporu s ideály české reformace, ani že nepřekáží tradici husitské. Pochopilo se, že v této ideji je jeden z mála momentů, který může být pro národ, rozdělený tolika stranickými i náboženskými rozpory, prvkem jednotícím. Pochopilo se také, jaký propagační význam má oslava tisícího výročí smrti knížete Václava, prvního Čecha evropského jména a zasloužilého obnovitele českého státu přemyslovského, pro mladý stát československý na poli mezinárodního života (co dovedli z millenia Arpádovců před lety vytlouci Maďaři!) Ale pro historika husitství Bartoše všechny tyto důvody neváží ničeho. Jemu stačí skutečnost, že se oslav svatováclavských účastní katolíci, aby v nich viděl hrozivé nebezpečí pro národ, nebezpečí, které odvážnou paralelou srovnává se situací před půltisící lety, kdy Čechy byly ohroženy katolickými křížáckými vojsky. V chorálu svatováclavském zaznívá mu »chroptění dobíjených a zoufalé úpění zákeřně vražděných zajatců lipanských za jednání papežského nuncia« a v účasti na oslavách svatováclavských vidí jen »ústupek naší veřejnosti bojovné této linii (katolické), který »rozněcuje v národě požár kulturního zápasu stále nebezpečněji«.

Vláda prý »hrubě zadává okázalým protektorátem a mnohamilionovými (?) subvencemi neutralitě, jakou každá vláda tohoto státu je povinna úzkostlivě zachovávat mezi Husem a kýmkoli, bez rozdílu, koho kulturní reakce učiní patronem odvěkého útočení na Husa« atd.

Jde z toho hrůza! Z temných barev nanášených drem Bartošem by člověk soudil, že jen malý krok nás dělí od národní katastrofy, horší než byla lipanská. Prohlédneme prý patrně »jako husitští spojenci lipanských vítězů teprve až bude pozdě...«

Jaké to přišery straší v duši husitského historika? Zdá se mi, že jeho premisy i závěry v otázce svatováclavské jsou falešné od počátku až do konce. Hned ta lipanská katastrofa, kterou Bartoš nehorázným srovnáním přitahuje do dnešní situace. Víme dnes, že Lipany nebyly národní katastrofou, že český stát nebyl jimi otřesen a že to nebyla ani demokracie, která tu byla poražena. Ale o tomto problému bylo již dosti diskutováno jinde, pro Bartoše ovšem marně. I kdyby Lipany skutečně měly takový katastrofální význam, jaký jim Bartoš přisuzuje, co by měly co činit se svatováclavskými oslavami? Je přec jen trochu divoké, tvrdí-li historik husitství, že »přes vzdálenost a převrat tolika věků stojíme dnes uprostřed téhož a nemějšiho zápasu kulturního«.

Bartoš úplně zkresluje poměr husitství k svatováclavské tradici. Zamlčuje nevinně fakt, že sám Hus a téměř všichni přední representanti české reformace václavskou tradici přijímali, že měli k národnímu světi poměr kladný, a pouze ze skutečnosti, že se k sv. Václavu hlásili také čeští katolíci, dovozuje, že je mezi tradicí husitskou a václavskou protiklad »starý téměř jako sám Hus« a snaží se nadto dokázati, »že se jménem Václavovým žene již po několik staletí na Husa«. Ta tři fakta (t. zv. svatováclavská čeština, kniha Institorisova a zpívání svatováclavckého chorálu v bitvě u Lipan) jsou ovšem pro to slabým důkazem, i kdybychom je přijali tak, jak je Bartoš překládá, proti hojným dokladům úcty projevované sv. Václavu z řad stoupenců české reformace. Dovolávali-li se sv. Václava katolíci, neznamenalo to ještě, že se ho vzdávali husité. A je to jen v duchu husitské tradice, jak pěkně ukázal prof. Hrejsa v knížce »Kníže Václav ve světle pravdy« (které jsem se již jednou dovolával a která leží přede mnou, vydána spol. Blahoslavovou, třebaže Bartoš tvrdí, že neexistuje!), jestliže se i dnes čeští evangelíci přihlašují k oslavám svatováclavským.

Jedním z krásných odkazů české reformace je také náboženská snášlivost. Zdá se, že tato vlastnost úplně chybí novému bojovníku za pravdy husitské, F. M. Bartošovi. Vše, co je spojeno s katolictvím, je mu eo ipso zlem, vyhýbá se i tomu přídomku »svatý« jako čert kříži, jako by nebyl křtěn podle sv. Františka a jakoby tím už dokumentoval svoji pokrokovost. A byl by ochoten ubíti svatováclavské oslavy jen proto, že se jich účastní zástupci církve. Na štěstí je tento nesnášenlivý duch mezi českými evangelíky i dnes výjimkou.

Bartoš ovšem nechápe, že pokrokovým lidem a dobrým Čechům jde právě o to, aby oslavy sv. Václava byly všenárodní, aby nezůstaly doménou katolické církve a katolického kultu a v účasti vlády a necírkevních kruhů vidí pouze nebezpečné přisluhování katolické církvi.

F. M. Bartoš trpí také, zdá se, stihomamem. V konstatování, že on to byl, který zašel nejdále v odporu

proti svatováclavské tradici, vidí hned. »málo šťastné a snad i málo vkusné vyložení sporu jako své porážky a tvrdí, že jsem jeho stanovisko i jinde podal »velmi zkráceně«. Ale jaké zkrácení, když přece Bartoš novým článkem se znovu krajně příkře staví proti oslavě sv. Václava? Přiznám se ovšem, že mi Bartošovo stanovisko připadá někdy trochu konfusní. Na jedné straně se Bartoš brání proti mínění, že by bylo jeho názorem, jakoby svatováclavská tradice byla překážkou tradici husitské, na druhé však hned v zápleť tvrdí sám, že protiklad tradice husitské a václavské nevznikl u nás teprve včera (jak prý naznačují), nýbrž »je starý téměř jako sám Hus«.

Po pravdě byl rozpor mezi oběma tradicemi zkonstruován uměle teprve našimi hyperhusity, kteří by z české minulosti chtěli vymýtiti vše, mimo Husa, kteří hodnotí velikost jen podle konfese nebo stranického příslušenství. Není tomu ještě tak dávno, co Kalousek vystoupil na obranu sv. Václava nikoli proti Husovi, nýbrž proti Janu z Pomuku, který ho měl zastíniti. Ve Václavovi neuctíváme katolického světce českého — to bychom spíše zvolili o málo mladšího sv. Vojtěcha, prototyp křesťanského horlivce, který se však přece nestal národním hrdinou — nýbrž velkého Čecha, který se stal symbolem české státní samostatnosti. Popírá-li Bartoš Václavův význam historický, — neprávem! — nepopře přece nesporného významu ideového, který se táhne celými českými dějinami, husitsví nevyjímajíc. Je velmi dvojsečně nazvati tento ideový význam sv. Václava legendou. Což pak není i Husův význam pro národ z velké části »legendou«? Kolik z moderních citelů Husa má pojem o Husově skutečném díle, o jeho názorech a cílech jeho úsilí? A přece působí Hus jako symbol národních ideálů. Stejně je tomu i u sv. Václava. I kdyby kníže Václav skutečně nebyl ničím než symbolem, mocnou vzpruhou národního sebevědomí, útočištěm češství v dobách zlých a ideovým ochráncem českého království, zasloužil by si, aby se národ vděčně hlásil k jeho tradici a oslavoval před celým světem jeho památku.«

V »Demokratickém Středu« (č. 2) napsal dr. J. Schránil článek: Budou svatováclavské oslavy skutečně všennárodní? Přimlouvá se v něm, aby oslava nebyla pouhým pietním aktem náboženským v úzkém rámci církevním, nýbrž aby se dotkla všech složek národních. Sv. Václav byl nejen světce, nýbrž symbolem ochrany státní suverenity. Jeho památka od X. stol. udržela se živá i v období reformačním.

Význam Václavův spočívá v politických hodnotách. Byl jedním z prvních důsledných stoupců západní kulturní orientace, která znamenala pro Čechy významný akt kulturní sebeobrany. Třeba bychom neznali podrobně té doby, přece hovoří jasně století následující, které nám ukazuje, jak již tehdy byl více vycitován než rozumově chápán význam tohoto panovníka.

Sotva se sešel slavnostní výbor svatováclavských oslav a byl mu předložen oficiální program, již ozval se rušivý tón, který vážně ohrožuje jednotu — alespoň předpokládanou. Obě socialistické strany otiskly prohlášení výkonných výborů, v němž tyto zřikají se účastenství na oficiální oslavě a sice z hlavního důvodu, že program, který byl předložen již definitivně vypracovaný, má ráz silně konfesionální (procesí, nábož. obřady). Zároveň pak zdůrazňují, že jména výkonných výborů byla otiskána na listině bez jejich souhlasu a jakéhokoliv usnesení. Schránil se domnívá,

že odmítnutí hotového programu, který všennárodní výbor postavil před hotovou věc, stalo se právem. Není tomu tak. Schválený program je programem rámcovým a všennárodní výbor může vsunovat do něho oslavy »rázu státního«. Není myslitelné, že by náboženské (církevní) oslavy světce katolické církve nebyly zařazeny do programu, zvláště když 80% obyvatelstva se k církvi katolické hlásí. S Husovými oslavami se dělala protikatolická štanvice a pokrokářské svědomí se ku podivu nebouřilo.

Schránil vytýká, že ve výboru, v němž zasedá celá řada katolických hodnostářů církevních i politických, nenalézáme ani jediného zástupce církvi evangelických nebo československé, které se přece — jak ukázal ve spise o knížeti Václavu prof. Hrejsa — oslav nezřikají! To opět je věc všennárodního výboru.

Schránil vybízí zástupce občanských stran v slavnostním výboru, aby vahou svého jména a v zájmu úspěchu celonárodní oslavy docílili změny programu v tom smyslu, aby byl program přijatelný všem a odděleny úkony čistě konfesionální (procesí a pod.), jež by si mohla katolická strana provést mimo rámec oslavy všennárodní! — která se zvrátí v klerikální. — Strana katolická nebude se sama vyřazovat a nedá se vyradit z všennárodních slavností. Sv. Václav stal se známým jako světec a ne jako moudrý kníže. To si musí pan dr. Schránil nechat zajít chuť. Láká-li socialisty k spolupráci, přejeme mu, šťastné pořízení. Upozornujeme ho však, že rámcový program byl již svatováclavským výborem přijat a schválen (i vládou!) a nebude k vůli socialistům měněn tak, aby bylo něco škrtáno. Zařazovat ano, škrtáno nikoli! Akce se má chopit strana národně-demokratická, a jako strana zdůrazňující jednotu při takových oslavách prostředkovat a najít společnou basi, na které mohli by se sejíti všichni bez ohledu na politickou nebo náboženskou příslušnost. I tu nechceme nikomu bránit v tomto vlasteneckém úsilí, poněvadž si ze srdce přejeme, abychom se všichni sešli u nohou sv. Václava.

*

Upraven byl »modus vivendi« mezi všennárodním výborem a dosavadním přípravným výborem. Přípravný výbor zůstane výborem pracovním a bude organizovat oslavy čistě církevní, které byly ze všennárodních oslav vyloučeny. Do programu všennárodních oslav přijat společný hold národa na Václavském náměstí na vigílii sv. Václava, dále slavnostní otevření výstavy, slavnostní představení v Nár. divadle a Oratorium v Obecním domě a konečně slavnostní otevření katedrály svatovítské. Program církevních a spolkových oslav se pilně připravuje.

Pracovní výbor bude vykonávat všechny pokyny všennárodního výboru. Má za sebou velikou činnost, jeví se též v obratu peněžním, který činí již přes 2 mil. Kč. Všecky odbory čile pracují.

I Němci se činí. Známý německý profesor pražské theologické fakulty Naegle vydal knihu k jubilejním oslavám knížete Václava. V knize té doporučuje Němcům, aby se zúčastnili oslav tisícího výročí zavraždění knížete Václava a uvádí pro to tyto důvody:

»Němci by se měli ze všech sil snažiti, aby vzdávali svatému Václavu úctu a hold, jež mu náleží a jichž skutečně úplně zasluhuje. Zasluhuje jich především jako světec pro svoje vynikající křesťanské ctnosti a pro svou smrt, již nevinně utrpěl. Zaslouží této úcty od Němců právě tak, jako od Čechů, zvláště když uvážíme, že byl po celou svou dobu vlády

v úzkém styku s německou říší a bavorskou církví a že měl nepřetržitý přátelský poměr k německému králi a řízenskému biskupovi, a že se takto snažil, aby své zemi zajistil klidný vnitřní vývoj a stálý mír, pokud to záviselo na něm. Povolával dále bez jakékoliv národnostní zaujatosti a bez jakýchkoliv předsudků německé kněze a tudíž německé nositele kultury ve velkém měřítku z německých zemí, aby jejich prostřednictvím přiváděl svůj lid stále blíže ke křesťanské víře a ke křesťanské civilizaci. Jest to vpravdě dost důvodů, aby oba národové, Němci i Češi, kteří obývali krásnou českou zemi, vlastně spolu závodili ve vděčné úctě a v holdu.»

KNIHY »ŽIVOTA«.

Upozorňujeme čtenáře našeho listu na tuto mladou knihovnu. Kniha Doležalova jistě všechny uspokojila. Kniha Hynkova (Živý obraz Ukřižovaného za 12.50 Kč) každého mile překvapí. Přečtěte si ji a dejte číst známým. I jinověrci a lidé nábožensky vlažní podlehnou vypravovatelskému kouzlu bystrého pozorovatele a lékaře-vědce.

Jako třetí kniha vyjde pěkná brožura prof. Krpálka »Katolická a nekatolická tradice v českém národě«, z níž malou ukázkou otiskujeme v dnešním čísle. Bude levná, asi 5 Kč. Připravuje se další kniha Doležalova a nová kniha Hynkova. Posílejte nám adresy!

SDĚLENÍ REDAKCE.

Tímto dvojčíslem končí X. ročník »Života«. Prosíme čtenáře za omluvu, že vycházení

bylo tak nepořádné. Napřed jsme čekali na stroje, pak opět dělala potíže výměna písma ve strojích a jiné. Příštím rokem bude vše v pořádku. Čísla budou vycházet skutečně čtrnáctidenně. List bude řízen rozšířenou redakcí a bude mít kritické články, týkající se programu politických stran, zejména též strany lidové. Bude tu pravidelně řízený věstník svatováclavský a registrovány všechny počiny akce katolické. Prosíme čtenáře, aby nám zůstali věrni a pomohli vybudovat skutečně reprezentativní revui. — Upozorňujeme též na knihovnu »Života«, která se čile uvedla.

Redakce.

»ŽIVOT«

vychází 1. a 15. každého měsíce. Roční předplatné 30 Kč. Jednotlivá čísla 1.50 Kč. Redakce a administrace Praha II., Spálená 15. Vydává spolek »Život« v Praze. Odpovědný redaktor prof. Ant. Novák. Novinové známky povoleny Red. pošt a telegrafů v Praze z 5. dubna 1927, čís. 64.546-VII-27.

Tiskne Československá akciová tiskárna.

KNIHY ŽIVOTA

V knihovně Života vyšlo:

Dr. Jos. Doležal:

Politická cesta českého katolicismu 1918—1928.

Nákladem Ústředí křesťansko-soc. dělnických organizací v Čechách.
Stran 73, cena 10 Kč.

Dr. R. W. Hynek:

Živý obraz Ukřižovaného.

Nákladem Života, stran 142, cena 12.50 Kč. Kniha probírá události
Konnersreuthské a má církevní imprimatur.

V tisku je knížka

prof. Frant. Krpálka:

Katolická a nekatolická tradice v českém národě.

